

क्रमांक.	पृष्ठांक.	क्रमांक.	पृष्ठांक.
५८ बद्धाक्षेत्रोनां प्रमाण....	.... १३०	तथाविमानोनी लंबाई आदिक. १७८	
५९ मनुष्यक्षेत्रमां पर्वत संख्या.	.... १३१	७२ समुद्रोना पाणीना स्वाद	.... १८०
६० मनुष्यक्षेत्रथी बाहिर कया पदा.		७३ देवोना शरीरना प्रमाणनो यंत्र. १८१	
र्थ नथी? ते कया ठे....	.... १३१	७४ त्रायस्त्रिंशकादि देवो तथा वाण	
६१ नंदीश्वर, रुचक अनेकुंजलक्ष्मीप. १३२		व्यंतरेंद्रोना चिन्ह, वर्णादिक....	.... १८२
६२ अढीछीपमां मनुष्य संख्या.	.... १३२	७५ प्रतरे प्रतरे त्रिखूणादिक, विमा. १८३	
६३ चोवीश दंरुकनां नाम.	.... १३६	७६ विमानोने आधार, चिन्ह, पृथ्वी	
६४ शरीरादिक पांत्रीश द्वार एमां अ		पिंरु, त्रिखूणादिकविमान संख्या,	
द्वपवहुत्वद्वारना अष्टाणु बोल ठे. १३८		किद्विपिदेवोनां आयुष्यादि यंत्र. १८५	
६५ चोवीश दंडक मांहेला प्रत्येक दं		७७ लोकांतिक देवोनुं स्वरूप.	.... १८८
रुके शरीरादिक पांत्रीश द्वार	.... १४७	७८ वैमानिक देवोने अवधिज्ञान....	.... १८९
६६ जवनपति देवोनुं स्वरूप.	.... १६४	७९ नारकीना आयुष्यनो यंत्र.	.... १९०
६७ दश निकायनां नामादिकयंत्र	.... १६५	८० नारकीनो पृथ्वीपिंरुादिक यंत्रो. १९२	
६८ जवनपति व्यंतर देवीनुं आयु....	.... १६६	८१ नारकीने घनोदध्यादि आधार. १९८	
६९ जवनपतिना इंद्र तथा जवन	.... १६६	८२ ठ प्रकारना पट्योपमनुं स्वरूप. १९९	
७० व्यंतर देवोनुं स्वरूप.	.... १६६	८३ शो प्रकारना रत्नोना जेद.	.... २०२
७१ ज्योतिषी देवोनुं स्वरूप.	.... १६८	८४ कया कया जीव नरकमां जाय. २१२	
७२ ज्योतिषी तथा वैमानिकायु.	.... १६९	८५ कया मनुष्य कयी गतिमां जाय. २१३	
७३ लोकपालनुं आयु तथा प्रतरे प्रत		८६ चक्रवर्तिना चौदरल स्वरूप.	.... २१४
रे आयु कहेवा माटे उपाय.	.... १७१	८७ सिद्धिशिद्धा स्वरूप पूर्व संख्या. २१५	
७४ चारे निकायनी अग्रमहीषी तथा		८८ तीर्थकरादित्रेवीश पदवीनां नाम. २१५	
वैमानिकनो प्रतर संख्या यंत्र	.... १७४	८९ उत्सेधादि अंगुलनुं स्वरूप.	.... २१६
७५ प्रतरे प्रतरे उत्कृष्टायुनो यंत्र	.... १७५	१०० जूदी जूदी योनियोनो विचार....	.... २१७
७६ वैमानिकना त्रिखूणादि विमान....	.... १७६	१०१ उपक्रमादिक आज्ञानुं स्वरूप. २१८	
७७ सौधमेशाने देवीनी उत्पत्ति.	.... १७८	१०२ अठारनात्रानां नाम.	.... २१९
७८ देवोना सर्व प्रकार केटला ठे....	.... १७८	१०३ अशुचध्याननां त्रेशठ स्थानक. २२०	
७९ जवनपतिनां आचरण चिन्हादि. १७८		१०४ उपदेश रत्नकोष ठहोतेरजेद	.... २२२
८० अढीछीपगत चंद्र सूर्य संख्या....	.... १७८	१०५ न जाणे न आदरे न पाळे इ	
८१ ज्योतिषीना विमानवाहक देवो		त्यादि अष्टजंगीनुं स्वरूप.	.... २२४

શ્રીવર્ધ્નમાન સ્વામિને નમો નમઃ

અથ

॥ અઢીદ્વીપનાં નકશાનો વિચાર પ્રારંભઃ ॥

એક રાજ પ્રમાણ તિઠોં લોક છે તેમાં અસંખ્યાતા દ્વીપ અને અસંખ્યાતા સમુદ્ર છે, તે સર્વમાં જંબૂદ્વીપ આદ્યમાં છે અને સ્વયંચુ રમણ સમુદ્ર અંતમાં છે. એ સર્વ દ્વીપ મલી સંખ્યાએ અઢીસાગરોપમ અર્થાત્ પચ્ચીશ કોનાકોની ઉદ્ધાર પલ્લોપમનાં જેટલાં સમય થાય તેટલાં છે, તે સંસ્થાન થકી એકજ આકારે છે અને વિસ્તાર પણે અનેક પ્રકારનાં છે એટલે પ્રથમ દ્વીપથી પ્રથમ સમુદ્ર દ્વિગુણો છે તેથી વીજો દ્વીપ વમણો છે તેથી વીજો સમુદ્ર વમણો છે તેથી ત્રીજો દ્વીપ વમણો છે એરીતે સર્વે દ્વીપસમુદ્ર વિસ્તારે એકેકથી વમણા વમણા પહોલ પણે છે, સુપ્રશસ્ત વસ્તુનાં જેવાં જેવાં નામ છે તેવાં તેવાં નામે એ દ્વીપ સમુદ્ર છે તે વલી એકેકા નામે કરી પણ અસંખ્યાતા અસંખ્યાતા છે જેમ આ મધ્યનો જંબૂદ્વીપ છે તેમ એજ જંબૂને નામે વીજા પણ અસંખ્યાતા દ્વીપ છે.

તે સર્વ દ્વીપ અને સમુદ્રને અંચ્યતર એટલે તિર્યક્લોકના મધ્યવર્તિ આ જંબૂદ્વીપ છે. તે બહા દ્વીપ સમુદ્રની અપેક્ષાએ સર્વથકી ન્હાનો છે એમાં જંબૂ સુદર્શન નામે વૃક્ષ છે તેમાટે એનું જંબૂ એવું નામ છે. એ જગતિ સહીત પ્રમાણાંગુલે કરી એક લાખ યોજન લાંબો પહોલો છે, થાલીને આકારે, કમલના ડોડાને આકારે, તૈલના પુડલા કરીએ તે જેવા ગોલ હોય તેવા આકારે, પૂરણ ચંદ્રમાને આકારે, તથા રથના પદ્માને આકારે ગોલ છે.

એની ત્રણલાખ શોલહજાર વશે સત્તાવીશ યોજન, ત્રણકોશ, એકશો અઠાવીશ ધનુષ્ય, તેર અંગુલ, પાંચ યવ, એક જૂ, એક લીલ, ચાર વાલ, વલી એક વાલનાં શાઠ જાગ કરીએ તે માંહેલા સાત જાગ તથા વલી તે શાઠીયા એક જાગનાં એકશઠ જાગ કરીએ તે માંહેલા દશજાગ ઉપર એટલી પરિધિ છે શેષ સર્વ અસંખ્યાતા જંબૂદ્વીપ ચૂમીને આકારે જાણવા અને અસંખ્યાતા કોના કોની યોજનનાં લાવા પહોલા છે, એ પ્રથમ જંબૂદ્વીપ જે છે તે વીજા સર્વે અસંખ્યાતા દ્વીપ અને સમુદ્રે કરી વીંટેલો છે.

જેમ જંબૂદ્વીપ જગતી સહીત એકલાખ યોજનનો છે તેમ એને ફરતો લવણ સમુદ્ર છે તે જગતી સહીત બે લાખ યોજનનાં વિસ્તાર વાલો છે તેમજ લવણ સમુદ્રને ફરતો ધાતકી ખંડ છે તે જગતી સહીત ચાર લાખ યોજન છે તથા ધાતકી ખંડને ફરતો કાલોદ સમુદ્ર છે તે જગતી સહીત આઠ લાખ યોજન છે તથા કાલોદ સમુદ્રને ફરતો પુષ્કરવર દ્વીપ છે તે પૂરણતો શોલ લાખ યોજન છે પરંતુ તે માંહેલું આઠલાખ યોજન પ્ર

માણ અઢીઢીપ માનુષ્યોત્તર પર્વતે કરી વીંટેલું છે તે માંહે મનુષ્યની વસ્તિ છે અને વાહે રનો અઢીઢીપ મનુષ્યની વસ્તિથી શૂન્ય છે માટે પુષ્કરવર ઢીપનો અઢીઢીપનો અઢીઢીપની ગણતિમાં લીધો છે તેથી એનું પુષ્કરાર્ઢીપ નામ રાખ્યું છે.

રીતે એક લાખ યોજન જંબૂઢીપનાં તથા બે લાખ પૂર્વ અને બે લાખ પશ્ચિમનાં મલી ચાર લાખ યોજન લવણ સમુદ્રનાં મેલવતાં પાંચ લાખ યોજન થયા તેની સાથે પૂર્વ ધાતકીનાં ચાર અને પશ્ચિમ ધાતકીનાં ચાર મલી આઠ લાખ યોજન ધાતકીખંડનાં મેલવતાં તેર લાખ યોજન થયા. તથા તેની સાથે પૂર્વ કાલોદ સમુદ્રનાં આઠલાખ અને પશ્ચિમ કાલોદ સમુદ્રનાં આઠ લાખ મલી શોલ લાખ યોજન કાલોદ સમુદ્રનાં મેલવીયે તેવારે ડંગણત્રીશ લાખ યોજન થાય તેની સાથે પુષ્કરવરઢીપાર્ઢીપનાં પૂર્વ પશ્ચિમનાં આઠ આઠ લાખ મલી શોલ લાખ યોજન મેલવીયે તેવારે પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણ અઢીઢીપ થાય છે તેમાં મનુષ્યની વસ્તી છે.

અ ઢી ઢીપ પ્રમાણ મનુષ્યક્ષેત્રનું પૂર્વોક્ત રીતે પૂર્વ પશ્ચિમ વિષ્કંજ પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણ છે તેમજ વક્ષણોત્તર વિષ્કંજ પણ પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણ છે તેમાં જે જે શાશ્વતા પદાર્થો રહ્યા છે તેના ચિત્ર આ પુસ્તકને વિષે સામાન્ય પ્રકારે દેખાડ્યા છે. તિહાં પ્રથમ પૂર્વ પશ્ચિમનાં પીસ્તાલીશ લાખ યોજન આવીરીતે પૂરાણા છે. પુષ્કરાર્ઢી ઢીપનાં પૂર્વ અને પશ્ચિમ એ બે બાજુનાં માનુષ્યોત્તર પર્વત પાસે

આવેલા મહોટા બે વન મુખ છે તે પ્રત્યેક ૧૧૬૦૦ યોજનનાં છે. ૨૩૩૭૬

પુષ્કરાર્ઢીમાં બે બાજુનાં બેવડા બત્રીશ વિજય છે તે પ્રત્યેક વિજયનું વિષ્કં

જ ૧૯૭૯૫ યોજનનું છે તેને બત્રીશ વિજય સાથે ગણતા સરવાલે. ૬૩૩૪૧૬

પુષ્કરાર્ઢીમાં શોલ વક્ષસ્કારા પર્વત છે તે પ્રત્યેક પર્વતે બે હજાર યોજનનાં છે ૩૨૦૦૦

પુષ્કરાર્ઢીની બાર અંતરનદી પ્રત્યેક પાંચસો યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન. ૬૦૦૦

પુષ્કરાર્ઢીનાં બે મેરુનાં બે વન પ્રત્યેક ૪૪૦૯૧૬ યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન. ૮૮૧૮૩૨

પુષ્કરાર્ઢીનાં માંહેલી બાજુનાં સમુદ્ર તરફનાં બે બાજુનાં બે વનમુખ જગતીનાં

યોજન વાદ કરતાં પ્રત્યેક ૧૧૬૭૬ યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન. ૨૩૩૫૨

અઢીઢીપમાં એક જંબૂઢીપની, બીજી લવણ સમુદ્રની, ત્રીજી ધાતકી ખંડની

અને ચોથી કાલોદ સમુદ્રની એ ચાર જગતી પૂર્વદિસીની અને ચાર જગતી

પશ્ચિમદિસીની એમ બે બાજુની મલી જગતી આઠ છે અને પુષ્કરાર્ઢીપને

પ્રગતો માનુષ્યોત્તર પર્વત છે, તેની જગતી તિહાં ઢીપ પૂરણ થાય છે તિહાં મા

કાલોદ સમુદ્રનાં એકેકી વાજુનાં આઠ લાખ યોજન પ્રમાણે બે વાજુનાં.	૧૬૦૦૦૦૦
ધાતકી ઁંરુનાં બે વાજુનાં ચાર વનમુખઢે તેમાંથી એકેકા વાજુનાં બે બે વન મુખેં જગતિ વાદ કરતાં ૧૧૬૬૪ યોજન રુંધ્યા ઢે.	૨૩૩૨૭
ધાતકી ઁંરુની બે વાજુની વત્રીશ વિજયનાં પ્રત્યેક વિજયેં (૬૦૩) યોજન ઉપર એક યોજનનાં આઠ ઝાગ કરીયે તેવા ત્રણ ઝાગ રુંધ્યા ઢે.	૩૦૭૩૦૦
ધાતકી ઁંરુનાં બે વાજુનાં શોલ વઢ્ઢસ્કાર પર્વત પ્રત્યેક હજાર યોજનનાં ઢે.	૧૬૦૦૦
ધાતકી ઁંરુની વાર અંતર નદીનાં પ્રત્યેકેં અઢીસો અઢીસો યોજન ગણતાં.	૩૦૦૦
ધાતકી ઁંરુનાં બે વાજુનાં બે મેરુનીપાસે ઝઢ્ઢશાલ વનનાં એકેક વાજુનાં ૨૨૫૧૫૦ યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન.	૪૫૦૩૧૬
લવણ સમુદ્ર એકેકી વાજુનાં બે બે લાખ ગણતાં બે વાજુનાં યોજન.	૪૦૦૦૦૦
જંબૂઢીપનો વનમુખ એકેક વાજુની જગતીનાં વાર વાર યોજન વાદ કરતાં વાકી ૨૬૧૦ યોજન પ્રમાણે ગણતાં બે વાજુનાં યોજન.	૫૦૨૦
જંબૂઢીપનાં પ્રત્યેક એકેકી વિજયનાં ૨૨૧૨ યોજન અને એક યોજનનાં આઠ ઝાગ કરીયે તેવા સાત ઝાગ ઉપર એવા શોલ વિજયઢે. યઢ્યપિ જંબૂમાં વિજયતો વત્રીશઢે પણ પૂર્વ પશ્ચિમ આશ્રયી બે બે વિજયનો એકેક ઝાગ ગણતાં આ ઢેકાણે શોલ વિજય હિસાવમાં ગણવા એજરીત ધા તકીઁંરુઢે તથા પૂષ્કરાર્ઢમાં પણ જાણવી.	૩૫૪૦૬
જંબૂઢીપનાં આઠ વઢ્ઢસ્કાર પર્વત પાંચ પાંચશો યોજન પ્રમાણે ગણતાં.	૪૦૦૦
જંબૂઢીપની ઠ અંતરનદી સવાસો સવાસો યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન.	૭૫૦
જંબૂઢીપનો મેરુ તથા ઝઢ્ઢશાલ વનનાં યોજન	૫૪૦૦૦
સરવાલે અઢીઢીપ સંવંધી પૂર્વ પશ્ચિમનાં યોજન.	૪૫૦૦૦૦૦
હવે દઢ્ઢણોત્તર વિષ્કંઝ ૪૫૦૦૦૦૦ લાખ યોજન આવી રીતે પૂરાણા ઢે.	
પુષ્કરાર્ઢમાં બે તરફનાં બે ઇઢ્ઢુકાર પર્વત પ્રત્યેક ગતિ સૂઢ્યાં આઠ લાખયો	૧૬૦૦૦૦૦
કાલોદધીનાં એકેક વાજુનાં આઠ આઠ લાખ યોજન પ્રમાણે ગણતાં.	૧૬૦૦૦૦૦
ધાતકીઁંરુનાં ઇઢ્ઢુકારપર્વત એકેકી વાજુનાં ચારલાખ યોજનજગતી સૂઢ્યાંઢે.	૦૦૦૦૦૦
લવણ સમુદ્રની એકેકી વાજુનાં બેબે લાખ યોજન પ્રમાણે ગણતાં.	૪૦૦૦૦૦૦
દઢ્ઢણ ઝરતાર્ઢ તથા દઢ્ઢણ ઈરવત્તાર્ઢ એકેકાના ૨૨૬ યોજન અને એક યોજનના અોગણીશ ઝાગ કરીયે તે માંહેલા ત્રણ ઝાગ ઉપર ઢે.	૪૫૦૧૬
ઝરતઢેત્ર માંહેલા વૈતાલ્યનાં પચ્ચાશ યોજન.	૫૦
ઈરવતઢેત્ર માંહેલા વૈતાલ્યનાં પચ્ચાશ યોજન.	૫૦

દક્ષણ ઝરતાર્કની અયોધ્યાનગરી પોહોલ પળે નવ યોજન છે....	....	....	....	૨૩૮) $\frac{3}{16}$	૯
ઉત્તર ઇરવતાર્કની અયોધ્યાનગરી પોહોલ પળે નવ યોજન છે.	....	....	....	૨૩૮) $\frac{3}{16}$	૯
ઉત્તર બાજુનાં ઝરતાર્કનાં યોજન.	....	....	....	૨૩૮) $\frac{3}{16}$	
દક્ષણ બાજુયે ઇરવતાર્કનાં યોજન.	....	....	....	૨૩૮) $\frac{3}{16}$	
ચુલ્લહેમવંત પર્વત પોહોલ પળે યોજન.	....	....	....	૧૦૫૨) $\frac{12}{16}$	
શિખરી પર્વતનાં પોહોલ પળે યોજન.	....	....	....	૧૦૫૨) $\frac{12}{16}$	
હેમવંત ક્ષેત્ર યુગલીયાનું પોહોલ પળે યોજન.	....	....	....	૨૧૦૫) $\frac{4}{16}$	
અરન્યવંત ક્ષેત્ર યુગલીયાનું પોહોલ પળે યોજન.	....	....	....	૨૧૦૫) $\frac{4}{16}$	
મહાહિમવંત પર્વત દક્ષણોત્તર પહોલ પળે યોજન.	....	....	....	૪૨૧૦) $\frac{10}{16}$	
રૂપી પર્વત દક્ષણોત્તર પહોલ પળે યોજન.	....	....	....	૪૨૧૦) $\frac{10}{16}$	
હરિવર્ષ ક્ષેત્ર યુગલીયાનું દક્ષણોત્તર પહોલ પળે યોજન.	....	....	....	૮૪૨૧) $\frac{9}{16}$	
રમ્યક્ષ ક્ષેત્ર યુગલીયાનું દક્ષણોત્તર પહોલ પળે યોજન.	....	....	....	૮૪૨૧) $\frac{9}{16}$	
નિષધ પર્વત દક્ષણોત્તર પોહોલ પળે યોજન.	....	....	....	૧૬૮૪૨) $\frac{2}{16}$	
નીલવંત પર્વત દક્ષણોત્તર પોહોલ પળે યોજન.	....	....	....	૧૬૮૪૨) $\frac{2}{16}$	
દેવ કુરુક્ષેત્ર યુગલીયાનું દક્ષણોત્તર પોહોલ પળે યોજન	....	....	....	૧૧૮૪૨) $\frac{2}{16}$	
ઉત્તર કુરુક્ષેત્ર યુગલીયાનું દક્ષણોત્તર પોહોલ પળે યોજન.	....	....	....	૧૧૮૪૨) $\frac{2}{16}$	
સેરુ પર્વતની દક્ષણોત્તર વિષ્કંજ.	....	....	....	૧૦૦૦૦	
સરવાલે અઢીઢીપનાં દક્ષણોત્તર યોજન સંખ્યા.				૪૫૦૦૦૦૦	

॥ અથ એકતાલીશ વોલે અઢીઢીપ વ્યાખ્યાન ઉપદેશ ॥

॥ પ્રથમ ઇષ્ટદેવને નમસ્કારરૂપ મંગલાચરણ ॥

॥ શ્લોક ॥

શ્રીવર્દ્ધમાનાશ્રયવિભું યજામિ, સુરાસુરૈઃસેવિતપાદપદ્મમ ॥

તસ્યોપદેશામૃતપાનપીના, નરા જ્ઞવાઢિધં વિષમં તરંતિ ॥ ૧ ॥

હવે અઢીઢીપની વ્યાખ્યા કરેઢે. જંબૂઢીપથી માંડીને માનુષ્યોત્તરપર્વત લગે અઢી ઢીપ સમયક્ષેત્ર કહેવાયઢે. અમાં જે કાંઈ શાશ્વતા પદાર્થ, નિત્યપદાર્થ, ધ્રુવપદાર્થ, અવ સ્થિતજ્ઞાવે ઢે તે સંક્ષેપથી એકતાલીશ વોલે કરી કહીયે ઢેયે.

૧ પ્રથમ વોલે ટ્રાંડુઆનું પ્રમાણ કહેઢે. લાખ યોજનનું જંબૂઢીપઢે તેના ૧૯૦) ટ્રાંડુઆ થાય, તે આવી રીતે. પ્રથમ એક ટ્રાંડુઓ ઝરત ક્ષેત્રનો જાણવો, તેવાજ વે ટ્રાં

મુઆ ચુલ્લહેમવંત પર્વતના, તથા ચાર ઁાંમુઆ હેમવંતનામે યુગલીયાનાં ક્ષેત્રનાં, તથા આઠ ઁાંમુઆ મહાહેમવંત પર્વતના, તથા શોલ ઁાંમુઆ હરિવાસ યુગલીયાનાં ક્ષેત્રનાં તથા વત્રીશ ઁાંમુઆ નિષધ પર્વતના. ઁરીતે ઞરત ક્ષેત્રીથી માંઢીને નિષધ પર્વત લગે ત્રેશઠ ઁાંમુઆ થયા. તેવાજ ત્રેશઠ ઁાંમુઆ ઁરવંત ક્ષેત્રથી માંઢીને નીલવંત પર્વત લગે થાય અને ચોશઠ ઁંડુક પ્રમાણે મહાવિદેહ ક્ષેત્રઢે ઁમ સરવાલે મલી ઁકશો નવું ઁાંમુઆનું જંબૂઢીપ ઢે. તે ઁકેકો ઁાંમુાં (૫૨૬) યોજન અને ઁક યોજનનાં ઁગણીશ ઞાગ કરીયે તેવા ઠ ઞાગ ઁપર ઁટલા પ્રમાણનો જાણવો, તેને ઁકશો નેવુંયે ગુણતાં વરાવર ઁક લાઁ યોજન ઢક્ષણોત્તર જંબૂઢીપનાં થાય, તેની યંત્ર સ્થાપના ॥

ઁંમુક.	ક્ષેત્રાઢિકોનાં નામ.	૬૪ મહાવિદેહ ક્ષેત્રનાં ઁંડુક ચોશઠ.
૧ ઞરત ક્ષેત્રનો ઁંડુક ઁક.		૩૨ નીલવંતપર્વતનાં ઁંડુક વત્રીશ.
૨ ચુલ્લહેમવંતપર્વતનાં ઁંડુક વે.		૧૬ રમ્યકુક્ષેત્ર યુગલીયાનું ઁંડુક શોલ.
૪ હેમવંત યુગલીયાનું ક્ષેત્ર ઁંડુક ચાર.		૭ રૂપીપર્વતનાં ઁંડુક આઠ.
૭ મહાહેમવંતપર્વત ઁંડુક આઠ.		૪ ઁરન્યવંત ક્ષેત્ર યુગલીયાનું ઁંડુક ચાર.
૧૬ હરિવાસ યુગલ ક્ષેત્રનાં ઁંડુક શોલ.		૨ શિઁરીપર્વત ઁંડુક વે.
૩૨ નિષધપર્વતના ઁંડુક વત્રીશ.		૧ ઁરવત ક્ષેત્રનો ઁંડુક ઁક.

૨ વીજા વોલે યોજન પ્રમાણ કહેઢે. જંબૂઢીપનાં ઢક્ષણ ઢરવાજાથી માંઢીને ચુલ્લ હેમવંત પર્વતનાં કુષ્ઞકૂટ પર્યંત (૫૨૬) યોજન અને ઠ કલા પ્રમાણે ઞરત ક્ષેત્રઢે. તથા ૧૦૫૨) યોજન ને વારકલા પ્રમાણે પહોલો હિમવંત પર્વતઢે. તથા ૨૧૦૫) યોજન ને પાંચ કલા પ્રમાણે પહોલો હેમવંત યુગલ ક્ષેત્ર ઢે. તથા ૪૨૧૦) યોજન ને ઢશ કલા પ્રમાણે પહોલું મહાહિમવંત પર્વતઢે. તથા ૭૪૨૧) યોજન અને વે કલા પ્રમાણે પહોલું હરિવાસ યુગલીયાનું ક્ષેત્રઢે. તથા ૧૬૭૪૨) યોજન અને વે કલા પ્રમાણે પહોલો નિષધપર્વતઢે. ઁજ પ્રમાણે ઁરવત ક્ષેત્રથી માંઢીને નીલવંતપર્વત લગે પણ મ ર્યાઢા જાણવી અને નિષધપર્વતથી માંઢી નીલવંત પર્વત લગે ૩૩૬૭૪) યોજન અને ચાર કલા ઁપર ઁટલું મહાવિદેહ ક્ષેત્ર પોહોલુંઢે સરવાલે ઁત્તરઢક્ષિણ જંબૂઢીપનાં ઁક લાઁ યોજન થયા તેનું યંત્ર.

ક્ષેત્રાઢિકનાં નામ.	પોહોલાઁ યોગ કલા.	ક્ષેત્રાઢિકનાં નામ.	પોહોલાઁ યોગ કલા.
ઞરત ક્ષેત્ર.	૫૨૬ .... ૬	નીલવંતપર્વત.	૧૬૭૪૨ .... ૨
ચુલ્લહેમવંતપર્વત	.... ૧૦૫૨ .... ૧૨	રમ્યકુક્ષેત્ર યુગલીયાનું	૭૪૨૧ .... ૧
હેમવંત યુગલ ક્ષેત્ર.	.... ૨૧૦૫ .... ૫	રૂપી પર્વત.	.... ૪૨૧૦ .... ૧૦
મહાહિમવંતપર્વત.	.... ૪૨૧૦ .... ૧૦	ઁરન્યવંત યુગલ ક્ષેત્ર.	૨૧૦૫ .... ૫

હરિવર્ષયુગલક્ષેત્ર	....	૮૪૨૧	....	૧	શિખરીપર્વત	....	૧૦૫૨	....	૧૨
નિષધપર્વત	....	૧૬૮૪૨	....	૨	પેરવતક્ષેત્ર	....	૫૨૬	....	૬
મહાવિદેહક્ષેત્ર	....	૩૩૬૮૪	....	૪					

૬૬૮૪૨-----૨ સરવાલે (૧૦૦૦૦૦)

૩ ત્રીજે બોલે ગણીત પદ કહે છે. સાતસેં ક્રોડ, નેવુંક્રોડ, ઠપન્નલાખ, ચોરાણ હજાર, ઉપર દોઢસો યોજન કાંઈક અધિકું ઇટલું જંબૂઢીપનું ગણીત પદ છે.

૪ ચોથે બોલેં પરિધિ કહે છે. ત્રણલાખ શોલ હજાર વસેં સત્તાવીશ યોજન, ત્રણ કોશ, ઇકશો અઠાવીશ ધનુષ્ય અને તેર અંગુલ જાજેરા ઇટલી જંબૂઢીપની પરિધિ જાણવી. તથા પંદરલાખ ઇકયાસી હજાર ઇકસો ઁગણચાલીશ યોજન કિંચિત ઁણાં લવણ સી મુઢની પરિધિ જાણવી. તથા ઇકતાલીશ લાખ દશ હજાર નવસેં ને ઇકશઠ યોજન ઇટલી ધાતકી ઁંમની પરિધિ જાણવી. તથા ઇકાણ લાખ સીતેર હજાર ઠશેં પાંચ યોજન કાંઈક વિશેષાધિક ઇટલી કાલોદધીની પરિધિ જાણવી તથા ઇક ક્રોડ વેંતાલીશ લાખ ત્રીશહજાર વશેં ઁગણપચાસ યોજન ઇટલી અન્યંતર પૂષ્કરાર્ઢની પરિધિ જાણવી.

૫ પાંચમેં બોલે પૂર્વથી દક્ષણ, દક્ષણથી પશ્ચિમ, પશ્ચિમથી ઉત્તર દ્વાર દ્વારનું અંતર કહે છે. ઁગણાંસી હજાર બાવન યોજન ઇક કોશ પંદરસેં વત્રીશ ધનુષ્ય અને ત્રણ અંગુલ ઇટલો જંબૂઢીપના દરવાજા દરવાજાનો અંતર જાણવો. તથા ત્રણલાખ, પંચાણ હજાર વશેં ઁંસી યોજન ને ઇક કોશ ઇટલો લવણ સમુઢનાં દરવાજા દરવાજાનો અંતર જાણવો તથા દશલાખ સત્તાવીશ હજાર સાતશેં પાંત્રીશ યોજન અને ત્રણ કોશ ઇટલું ધાતકી ઁંમના દરવાજા દરવાજાનો અંતર જાણવો. તથા બાવીશ લાખ બાણ હજાર ઠશેં વેંતાલીશ યોજન અને ત્રણ કોશ ઇટલો કાલોદધીનાં દરવાજા દરવાજાનો અંતર જાણવો. અને પુષ્કરાર્ઢનાં દરવાજા નથી પણ આલો પુષ્કરઢીપ શોલલાખ યોજનનો તે ના દરવાજા છે પરંતુ અર્ઢઢીપનાં દરવાજા નથી, પ્રત્યેક ઢીપ સમુઢની પરિધિના યોજનનો ચોથો જાગ કરી તેમાંથી દ્વારનાં બારણાનાં સામાચાર યોજન ઁઠા કરતાં જેટલા યોજન બાકી રહે તેટલું દરવાજા દરવાજાનું અંતર જાણવું. તથા જંબૂઢીપનાં ચાર દરવાજાનાં નામ આ પ્રમાણે છે. ઇક પૂર્વે વિજય, બીજો દક્ષિણે વિજયવંત, ત્રીજો પશ્ચિમે જયંત, ચોથો ઉત્તરે અપરાજિત. ઇ ચાર દરવાજાને નામે ઇ દરવાજાના ચાર દ્વારપાલના પણ ઇહીજ નામ છે, જંબૂનો કોટ મૂલમાં પોહોલો બાર યોજન છે તથા મધ્યજાગે પોહોલો આઠ યોજન છે અને ઉપર પોહોલો ચાર યોજન છે તથા સર્વે દરવાજા આઠ યોજન ઁંચા છે અને ચાર યોજન પહોલ પણે બારણા છે. ઇકેક કોરની વે બાજુ બારશા

લ ઢે. જંબૂઢ્રીપના ઢરવાજાને સાહામા ચારે કોરે ઢોરી ઢંટ સર્વ અસંખ્યાતા ઢ્રીપ સ મુઢ્રનાં ઢરવાજા ઢે તે સર્વઢ્રીપ સમુઢ્રોના ઢરવાજાનાં નામ ંના ંહિજ જાણવા.

૬ ઢઠે બોલે વર્ષધરકેત્ર કહેઢે. ંક ઝરત, બીજો હેમવંત યુગલકેત્ર, ત્રીજો હરિવાસ યુગલકેત્ર, ચોથો ંરવંતકેત્ર, પાંચમો ંરણ્યવંત યુગલકેત્ર, ઢઠો રમ્યકયુગલકેત્ર, અને સાતમો માહાવિઢેહ કેત્ર ં સાત જંબૂઢ્રીપમાં તથા ઢાતકીલંકમાં ંથી વમણા ચૌઢવર્ષ ઢર કેત્ર ઢે અને પુષ્કરાર્ઢમાં પળ ઢાતકીની પેરે ચૌઢ વર્ષધર ઢે સર્વ મલી અઢી ઢ્રી પમાં પાંત્રીશ વર્ષધર કેત્ર ઢે, ંની લંવાઢ પોહોલાઢનાં પ્રમાણ આગલ કહેશે.

૭ સાતમે બોલે વર્ષધર પર્વત કહે ઢે ંક હેમવંત, બીજો મહાહેમવંત, ત્રીજો નિષઢ, ચોથો શિલરી, પાંચમો રૂપી. ઢઠો નીલવંત, અને સાતમો મેરુ ં સાત જંબૂઢ્રીપમાંઢે અને ઢાતકી લંકમાં ં થકી વમણા ચૌઢ ઢે. તે સર્વ જંબૂઢ્રીપના વર્ષધર પ્રમાણે ંંચા ઢે પળ લંવાઢમાં ચાર ચાર લાલ યોજનઢે હવે પોહોલપણો કહેઢે. લે હેમવંત અને લે શિલરી ં ચાર પર્વત લે હજાર ંકસો પાંચ યોજન અને ૫ જાગ. તથા લે મહા હેમવંત અને લે રૂપી ં ચાર પર્વત આઠ હજાર ચારશો ંકવીશ યોજન અને ૧ જાગઢે. તથા લે નિષઢ અને લે નીલવંત ં ચાર પર્વત તેત્રીશ હજાર ઢશે ચોરાશી યોજન ંપર ૪ જાગ ઢે. હવે પુષ્કરાર્ઢમાં પળ જંબૂઢ્રીપથી વમણા વઢ્યા તેવારે ચૌઢ પર્વત થયા તે સર્વે લંવાઢમાં આઠ લાલ યોજન પ્રમાણેઢે અને પોહોલાઢમાં જેટલા ઢે તે કહેઢે. લે હેમવંત તથા લે શિલરી ં ચાર પર્વત ચારહજાર વશે ઢશ યોજન અને ૧૦ જાગ ઢે. તથા લે મહાહેમવંત અને લે રૂપી ં ચાર પર્વત શોલ હજાર આઠસેં લેંતાલીશ યોજન ંપર ૨) જાગ ઢે. તથા લે નિષઢ અને લે નીલવંત મલી ચાર પર્વત શરુશઠ હજાર ત્રણસેં અરુશઠ યોજન ંપર ૦ જાગ ઢે.

હવે પાંચ મેરુનો ંંચપણો તથા પહોલ પળો કહેઢે. પ્રથમ જંબૂઢ્રીપનો મેરુ ંક હજાર યોજન ઢરતીમાં ંંઢો ઢે અને નવાણું હજાર યોજન ંપર ંંચો ઢે સરલાલે લાલ યોજન ંંચો ઢે મેરુના મૂલના હેઠલા ઢેહેનાથી સમઝૂતલ પૃથ્વી ંક હજાર યોજન ંંચી ઢે. તથા સમઝૂતલથી વલી પાંચશેં યોજન ંંચું નંઢનવન ઢે. તથા નંઢનવનથી શાઢા વાશઠ હજાર યોજન ંંચું સોમનસ વનઢે. તથા સોમનસવનથી ઢત્રીશ હજાર યોજન ંંચું પંરુક વનઢે. ંરીતે ંક લાલ યોજન ંંચપણાનાં થયા અને ંપર ચાલીશ યોજન ંંચી ચૂલીકા ઢે તે ચોટલી સરલી ઢે ં મેરુનો ંંચપણો કહ્યો. હવે પોહોલપણો કહેઢે. મૂલ ઢરતીમાં ઢશહજાર ને નેરું યોજન ંપર ંક યોજનનાં અગીયાર જાગ કરીલે તેવા ઢસ જાગ ંટલું પોહોલ પળેઢે. પઢી ત્યાંથી પ્રઢેશે પ્રઢેશે ઘટતાં ઘટતાં સમ ઝૂતલ આગલ ઢરાવર ઢશહજાર યોજનનો પહોલ પળે થયો ઢે. તથા નંઢનવન પાસે

(૬૫૫૪) યોજન અને એક યોજનનાં અગીઆર ઝાગ કરીયે તેવા ઠ ઝાગ ઉપર એટલું પોહોલ પળે છે તથા સોમનસવન આગલ (૪૨૭૨) યોજન ઉપર અગીઆરીઆ આઠ ઝાગ એટલો મેરુનો વિષ્કંઝ છે. તથા પંઢૂકવન પાસેં ૧૦૦૦ યોજન મેરુનો વિષ્કંઝ છે. હવે ધાતકી ઁંડનાં બે મેરુ તથા પુષ્કરાર્કનાં બે મલી ચાર મેરુ પ્રત્યેકે એક હજાર યોજન ધરતીમાં છે અને ચોરાસી હજાર યોજન ઉપર છે, તે મલી પંચ્યાસી હજાર યોજન ઁંચપળે છે એ ચારે મેરુ ઉપર ચૂલિકા નથી એમ અઢીઢીપમાં ૩૫ વર્ષધર પર્વત છે.

૮ આઠમે બોલે અઢીઢીપ માંહેલા શાશ્વતા પર્વતની સંખ્યા કહેઢે. તિહાં પ્રથમ જંબૂ ઢીપનાં પર્વતો કહેઢે. સાત વર્ષધર પર્વત પૂર્વે કહ્યા તે જાણવા અને ચોત્રીશ વૈતાલ્ય પર્વત છે. તે આવી રીતે. એક ઝરતકેત્રનાં મધ્યનો, વીજો ંરવત કેત્રના મધ્યનો, તથા બત્રીશ વિજય મહાવિદેહના તેમાં બત્રીશ વૈતાલ્ય છે. એવં ચોત્રીશ વૈતાલ્ય થયા, તથા ચાર યુગલીયાનાં ઁત્રની વચમાં ચાર ગોલ વૃત્ત વૈતાલ્ય છે. તથા કુરુ ઁત્રના યમક, સમક, ચિત્ર અને વિચિત્ર એ ચાર તથા નીલવંતનાં બે ગજદંતા અને નિષધનાં બે ગજદંતા મલી ચાર ગજદંત પર્વત તથા નિષધને હેઠલ પાંચકુંડની બે પાસે ૧૦૦ કંચનગિરિ છે અને નીલવંત હેઠલ પાંચ કુંડની બે પાસે ૧૦૦ કંચનગિરિ છે, મલીને વસો કંચનગિરિ છે. તથા મહાવિદેહમાં પૂર્વપશ્ચિમનાં મલી શોલ વક્ષારા પર્વત છે. એ સર્વમલી ૨૬૬ પર્વત જંબૂ ઢીપમાં થયા. ંથકી બમળા ૫૩૦ ધાતકી ઁંડમાં છે. તેની સાથે બે હ્રુકાર ંલીયે તેવારે ૫૪૦ થાય. તથા ધાતકી ઁંડ પ્રમાણે પુષ્કરાર્કનાં પણ ૫૪૦ પર્વત જાણવા. તથા લવણસમુદ્રમાં ચારદિસિનાં વેલંધર અનુવેલંધર દેવોનાં આઠ પર્વત માંહે ંલીયે તે વારે સરવાલે ૧૩૫૭ શાશ્વતા પર્વત અઢીઢીપમાં છે.

૯ નવમે બોલે અઢીઢીપનાં શાશ્વતા કૂટ કહેઢે:-તિહાં પ્રથમ જંબૂ ઢીપમાં ૨૬૬ પર્વત છે, તે ઉપર જે કૂટ છે તે કહેઢે. તેમાં ૩૪ વૈતાલ્ય ઉપર પ્રત્યેકે નવ નવ કૂટ ગણતાં ૩૦૬ થયા. તથા હિમવંતે અગીઆર, મહાહેમવંતે આઠ, નિષધે નવ, શિખરીયે અગીઆર, રૂપી પર્વતે આઠ કૂટ, નીલવંતે નવ કૂટ, તથા બે ગજદંતે નવ નવ, અને બે ગજદંતે સાત સાત મલી ચાર ગજદંતાના બત્રીશ કૂટ, તથા શોલ વક્ષસ્કાર પર્વતે પ્રત્યેકે ચાર ચાર કૂટ ગણતાં ૬૪ થાય તથા મેરુ પર્વતનાં નવકૂટ એ રીતે સરવાલે એકશઠ પર્વતના ૪૬૭ કૂટ થયા અને ંમકાદિ ચાર તથા વૃત્તવૈતાલ્ય ચાર એવં આઠ પર્વત ઉપર કૂટ નથી તથા ધાતકી ઁંડમાં ંથકી બમળા ૬૩૪ અને પુષ્કરાર્કમાં પણ ૬૩૪, મલી ૨૩૩૫, કૂટ અઢીઢીપમાં છે.

૧૦ દશમે બોલે ચક્રવર્તિ જિહાં પોતાનું નામ લખે તેને રૂષઝકૂટ કહીયે. તે જંબૂ ઢીપમાં બત્રીશ વિજયનાં નીલવંત પર્વત પાસે શોલ કૂટ છે, તથા નિષધ પર્વત પાસે

શોલ કૂટ ઢે મલીને વત્રીશ થયા. તથા ઞરતકેત્રના હિમવંત પાસે ંક કૂટઢે અને ંરવત કેત્રના શિખરી પર્વત પાસે ંક કૂટઢે. ંરીતે સરવાલે ચોત્રીશ રૂષઞકૂટ ઞંબૂ ઢીપમાં ઢે અને ં થકી વમણા અરુશઠકૂટ ધાતકી ઁંરમાં ઢે તથા અરુશઠ કૂટ પુ ળ્કારાઢમાં ઢે સરવાલે અઢીઢીપમાં ૧૭૦ રૂષઞ કૂટઢે.

૧૧ અગીઆરમે વોલે ત્રણ ઁંર સાધીને વાસુદેવ ઞેને ઞપાઢે તેને કોટી શિહ્વા ક હીયે તે શિહ્વા ઞંબૂઢીપમાં ચોત્રીશઢે તથા ધાતકી ઁંરમાં ંથકી વમણી અરુશઠ અને પુષ્કારાઢમાં પણ અઢશઠ મલી અઢીઢીપમાં ૧૭૦ કોટી શિહ્વાઢે.

૧૨ વારમે વોલે પ્રત્યેક વૈતાલ્ય પર્વત ઢીઠ તિમિશ્રા અને ઁંર પ્રપાત ંવી વે વે ગુ ફાઢઢે તે ઞંબૂઢીપમાં ચોત્રીશ વૈતાલ્યની અઢશઠ ગુફાઢે, ધાતકીમાં અઢશઠ વૈતાલ્ય ની ંકશો ઢત્રીશ અને પુષ્કારાઢમાં પણ ંકસો ઢત્રીશ મલી અઢીઢીપમાં ૩૪૦ ગુફાઢે.

૧૩ તેરમે વોલે વિહ્વની સંઁયા કહેઢે:-પ્રથમ ઞંબૂઢીપમાં ઞરતકેત્રની ગંગા અને સિંધુ ં વે નઢીનાં વહોતેર વિહ્વ તથા ંરવત કેત્રની રક્તા અને રક્તવતીનાં વહોતેર વિહ્વ તેમઞ વત્રીશ વિઞયમાં પણ પ્રત્યેક વિઞયની ગંગા અને સિંધુ ં વે નઢીનાં વહોતેર ગણતાં ૨૩૦૪ વિહ્વ મહાવિઢેહમાંઢે સરવાલે ઞંબૂઢીપમાં ૨૪૪૦ તથા ધાતકી ઁંરમાં ૪૦ૂ૬ અને પુષ્કારાઢમાં પણ ૪૦ૂ૬ સરવાલે અઢીઢીપમાં ૧૨૨૪૦ વિહ્વ ઢે.

૧૪ ચૌઢમે વોલે માગધાઢિ તીર્થની સંઁયા કહેઢે:-તિહાં પ્રથમ ઞંબૂઢીપમાં માગધ, વરઢામ અને પ્રઞાસ ં ત્રણ તીર્થ ચક્રવર્તિ સાધેઢે. તેમાં ઞરતનાં ત્રણ તીર્થ ઢક્ષણઢ રવાઞે સમુઢ્રમાંઢે, અને ંરવતનાં ત્રણ તીર્થ ઞત્તર ઢરવાઞે સમુઢ્રમાંઢે, ંવં ઢ થયા તથા પૂર્વ મહાવિઢેહની શોલ વિઞયઢે તેમાં સાહામા સાહામી આઠ આઠ વિઞય વઞ્ચે સીતા નઢીમાં સાહામા સાહામા ત્રણ ત્રણ તીર્થ ગણતાં શોલ ત્રિક અઢતાલીશ તીર્થ સીતા નઢીમાં અને પશ્ચિમ મહાવિઢેહની શોલવિઞય તિહાં સાહામા સાહામી આઠ આઠ વિઞય વઞ્ચે સીતોઢા નઢીમાં સાહામા સાહામી ત્રણ ત્રણ તીર્થ ગણતાં શોલ ત્રિક અઢતાલીશ તીર્થ સીતોઢા નઢીમાં ઢે મલી ઠનું તીર્થ મહાવિઢેહમાં થયા તેની સાથે પૂર્વોક્ત ઞરત ંરવતનાં ઢ મેલવીયે તેવારે ૧૦૨ તીર્થ ઞંબૂઢીપમાંઢે, તેથી વમણા ૨૦૪ ધાતકી ઁંડનાં અને ૨૦૪ પુષ્કારાઢનાં મલી અઢીઢીપમાં ૫૧૦ તીર્થ ઢે.

૧૫ પંઢરમે વોલે ઁંરની સંઁયા કહેઢે:-તિહાં પાંચ ઞરત, પાંચ ંરવત, અને પાંચ મહાવિઢેહને વત્રીશ વિઞયે ગણતાં ંકશોને શાઠ થાનક થાય તેની સાથે પૂર્વોક્ત પાંચ ઞરત અને પાંચ ંરવતનાં ઢશ સ્થાનક મેલવતાં ૧૭૦ થાનક અઢીઢીપમાં થાય તે પ્રત્યેક થાનકમાં ઢ ઢ ઁંડઢે તેવારે ંકસો સીતેરને ઢ ં ગુણતાં ૧૦૨૦ ઁંર થયા તેમાં ઞંબૂમાં ૨૦૪ ધાતકીમાં ૪૦૦ અને પુષ્કારાઢમાં ૪૦૦ ઞાણવા.

૧૬ શોલમે બોલે ઠ ઁંમમાં વત્રીશ હજાર દેશ હોયઢે. માટે ઁકંદર દેશ સંઁયા કહેઢે:—તિહાં જંબૂઢીપમાં ઁક ત્રત વીજો ઁરત અને વત્રીશ વિજય મલી ચોત્રીશ યાનક ઠ ઠ ઁંડ વાલા ઢે તે પ્રત્યેક યાનકમાં ૩૨૦૦૦ દેશ ગણતાં ૧૦૮૦૦૦૦ દેશ જંબૂઢીપમાં ઢે તથા ૨૧૭૬૦૦૦ દેશ ધાતકી ઁંમમાં ઢે તથા ૨૧૭૬૦૦૦ દેશ પુષ્કરાર્કમાં ઢે સરવાલે અઢીઢીપમાં ૫૪૪૦૦૦૦૦ દેશ ઢે.

૧૭ સત્તરમે બોલે ઠ ઁંડમાં પાંચ અનાર્ય ઁંમ અને ઁક આર્ય ઁંડ તિહાં આર્ય ઁંમમાં અયોધ્યા નગરીઢે, તેની સંઁયા કહેઢે:—જંબૂમાં ચોત્રીશ અયોધ્યા, ધાતકીમાં અડશઠ અયોધ્યા અને પુષ્કરાર્કમાં અડશઠ મલી ઁકસો સીતેર અયોધ્યા અઢીઢીપમાંઢે અને આર્યઁંમ પણ ઁકશો સીતેરઢે. તે આયોધ્યા નગરી વાર યોજન લાંવી અને નવ યોજન પહોલી હોય સર્વેની ઁજ મર્યાદા જાણવી. તિહાં જે આર્યઁંડ હોય તેમાં ધર્મ હોય તીર્થકર, ગણધર, ચક્રી, બલદેવ, વાસુદેવ પ્રમુખ ત્રેશઠ શિલાકા પુરુષ આર્ય ઁંમમાં ઁપજે, મોક્ષ ગમન હોય અને પાંચ અનાર્યઁંમમાં ધર્મ ન હોય, સર્વ મ્લેઢ હોય.

૧૮ અઢારમે બોલે કયા ઁંમમાં કેટલા દેશ હોય તે કહેઢે:—તિહાં ઠ ઁંમમાં મલી ૩૨૦૦૦ દેશ હોય તેમાં પાંચ અનાર્યઁંમમાં પ્રત્યેકે ૫૩૧૮ દેશ હોય અને ઠઠાં આર્ય ઁંડમાં ૫૩૨૦ દેશ હોય તેમાં સાઢા પચીશ દેશ આર્ય અને વીજા અનાર્ય દેશ જાણવા. ઁ રીતે અઢીઢીપના સર્વે ઁંમમાં દેશની મર્યાદા જાણવી. ઁમાં ૫૩૧૮ દેશ પાંચ અનાર્ય ઁંમમાં લઁલાઢે. પરંતુ ૫૩૩૬ દેશ ગણતાં ૩૨૦૦૦ દેશનો હીસાવ મલેઢે. પણ ઁક પ્રતમાં તથા ઁક પટ્ટમાં ઁપર કહેલી રીતે લઁયું ઢે. તે પ્રમાણે મેં પણ અહીં લઁયું ઢે.

૧૯ ઁંગણીશમે બોલે વિદ્યાધર તથા આત્રિયોગીક દેવની શ્રેણીયો વૈતાલ્ય ઢીઠ કહેઢે—તિહાં પ્રત્યેક વૈતાલ્ય ઢીઠ ત્રણ ત્રણ કાંડઢે તેમાં ઝૂમીથી દશ યોજન પ્રથમ કાંડઢે તેને દક્ષણ પાસે પચાશ નગર અને ઁત્તર પાસે સાઠ નગર વિદ્યાધરનાં ઢે ઁવી બે બે શ્રેણી વૈતાલ્યે લેવી તેવારે જંબૂઢીપમાં ચોત્રીશ વૈતાલ્યની અડશઠ શ્રેણી, તથા ધાતકીમાં ૧૩૬ અને પુષ્કરાર્કમાં ૧૩૬ મલી ૩૪૦ શ્રેણી વિદ્યાધરનીઢે. હવે વૈતાલ્યનાં પ્રથમ કાંડની વલી દશ યોજન ઁંચો વીજો કાંડઢે તિહાં દક્ષણ ઁત્તર બે પાસે આત્રિયોગીક દેવોની બે શ્રેણીઢે તેથી પૂર્વોક્તરીતે ઁની પણ ૩૪૦ શ્રેણી અઢીઢીપમાંઢે ઁ બેહુની શ્રેણી ઁકઠી કરીયે તેવારે ૬૮૦ શ્રેણી અઢીઢીપમાંઢે.

૨૦ વીશમે બોલે ઢ્રહ સંઁયા કહેઢે:—તિહાં પ્રથમ જંબૂઢીપમાં શોલ ઢ્રહઢે તે દેઁાઢેઢે પ્રથમ હેમવંત પર્વતે પદ્મઢ્રહઢે, વીજો મહાહિમવંતે મહાપદ્મઢ્રહઢે, ત્રીજો નિષધપર્વતે તિગિઢિઢ્રહઢે, ચોથો શિઁરીપર્વતે પુંડરિક ઢ્રહઢે, પાંચમો રૂપીપર્વતે મહાપુંડરિક ઢ્રહ ઢે, ઠઠો નીલવંત પર્વતે કેશરીઢ્રહઢે, ઁ પ્રકારે ઠ ઢ્રહ તો પર્વતોની ઁપરેઢે. હવે દશ ઢ્રહ

વીજા દેખાડેઢે. તિહાં નિપધપર્વત ઉપરથી સીતોદા નદી પૃથ્વી ઉપર પડેઢે તે પ્રથમ ડ્રહથી વીજા, ત્રીજા, ચોથા અને પાંચમાં ડ્રહમાં પડેઢે તિહાં પહેલો નિપધડ્રહ, વીજો દેવકુરુડ્રહ, ત્રીજો સુરપ્રજ્ઞડ્રહ, ચોથો સુલસડ્રહ અને પાંચમો વિદ્યુત્પ્રજ્ઞ ડ્રહ એ પાંચ ડ્રહ મૂકી પઠી આગલ ચાલીઢે માટે એ પાંચ ડ્રહ જાણવાં. તેમજ નીલવંતપર્વત ઉપરથી સીતાનદી ધરતી ઉપર પડેઢે તે પ્રથમ ડ્રહથી વીજા, ત્રીજા, ચોથા, પાંચમાંમાં પડીને આગલ ચાલી તે પાંચ કુંડડ્રહનાં નામ કહેઢે પ્રથમ નીલવંતડ્રહ, વીજો ઉત્તરકુરુડ્રહ, ત્રીજો ચંદ્રડ્રહ, ચોથો ઐરવત ડ્રહ, પાંચમો માલ્યવંતડ્રહ એરીતે એ દસ ડ્રહ ધરતી ઉપરઢે તે પૂર્વોક્ત ઠ સાથે મેલવતાં શોભ ડ્રહ જંબૂઢીપમાંઢે અને તેથી વમણાવત્રીશ ડ્રહ ધાતકી ધંડમાં ઢે તથા વત્રીશ ડ્રહ પુષ્કરાર્દ્રનાં મલી અઢીઢીપમાં ૮૦, ડ્રહ ઢે.

૨૧ એકવીશમે વોલે ડ્રહની દેવી દેવ કહેઢે:-પ્રથમ હેમવંત પર્વતે પદ્મડ્રહ ઢે. એનાં મધ્યનાં એક મુખ્ય મહોટા કમલ પાઠલ વીજા લઘુ કમલનાં ઠ વલયઢે, તેનાં ૧૨૦૫૦૧૨૦ એટલા લઘુકમલ તેણે વીંધ્યું થકું મહોટું કમલઢે તે ઉપર શ્રી દેવી રહેઢે એ પદ્મડ્રહ ડંડો દસ યોજન, પહોલો પાંચસેં યોજન અને લાંવો એક હજાર યોજનઢે ઉપર શ્રીદેવી રહેઢે તે જીવનપતિદેવોની જાતિઢે. હવે વીજો મહાહિમવંત પર્વતે મહા પદ્મડ્રહઢે તે પચાશ યોજન ડંડો, હજાર યોજન પહોલો અને વે હજાર યોજન લાંવોઢે, તેના મધ્યના એક મુખ્ય મહોટા કમલ પાઠલ લઘુ કમલોના વાર વલયઢે. તેનાં ૨૪૧૦૦૨૪૦ એટલા લઘુ કમલેં વીંધ્યુંઢે તે ઉપર હ્રીદેવીનો નિવાસઢે. ત્રીજો નિપધ પર્વતે તિગિઠિડ્રહઢે તેનું મધ્યનું મુખ્ય કમલ ચોવીશ વલયે વીંધ્યુંઢે તેમાં ૪૮૨૦૦૪૮૦ એટલા લઘુ કમલઢે તિહાં શ્રીદેવીનો નિવાસઢે એનું એક પલ્લ્યાયુંઢે, એ ડ્રહ દશ યોજન ડંડો, વે હજાર યોજન પોહોલો અને ચાર હજાર યોજન લાંવોઢે. હવે ઐરવતઢે ત્રીજી શિખરી પર્વત ઉપર પુન્નરિક ડ્રહઢે. તે હિમવંતના પદ્મડ્રહની મર્યાદાયેઢે એમાં લક્ષ્મીદેવીનો નિવાસઢે એનું એક પલ્લ્યાયુઢે. પાંચમો રૂપી પર્વતે મહાપુન્નરિક ડ્રહઢે તે મહાહિમવંત પર્વતના મહાપદ્મડ્રહની મર્યાદાયેઢે એમાં બુદ્ધિનામે દેવીનો નિવાસઢે એનું એક પલ્લ્યાયુઢે. ઠઠો નીલવંત પર્વતે કેશરીડ્રહઢે તે નિપધપર્વતના તિગિઠિડ્રહની મર્યાદાયેઢે એમાં કીર્તિદેવીનો નિવાસઢે તેનું એક પલ્લ્યાયુઢે એ ઠ ડ્રહ પર્વતો ઉપરઢે તેની દેવી ડં કહી. હવે પૃથ્વી ઉપરનાં દશ કુંડડ્રહઢે તેમાં દેવતાડંનાં નિવાસઢે તથા જે રીતે પર્વત ઉપરે લક્ષ્મી દેવીની સંકલના કહી તેમ દેવકુરુ ઉત્તરકુરુમાં મહોટું જંબૂવૃક્ષઢે તે પળ એટલેજ લઘુ જંબૂવૃક્ષ કરી વીંધ્યુંઢે તે આગલ લખચું. એરીતે જંબૂમાં ઠ દેવી તથા દશ દેવતા, ધાતકીમાં એથી વમણા ચાર દેવી ને વીશ દેવતા, પુષ્કરાર્દ્રમાં પળ વાર દેવીને વીશ દેવતા મલી અઢીઢીપમાં ડ્રહ નિવાસી ત્રીસદેવી અને પચાશ દેવતા જાણવા.

૨૨ બાવીશમે બોલે અઢીઢીપની નદીનું કહેઢે:—સર્વ મલી જંબૂઢીપમાં ૧૪૫૬૦૦૦ નદીઢે. તેમાં મૂલમાં ચૌદ મહાનદીઢે. તિહાં ઝરતકેત્રમાં ગંગા અને સિંધુ, ઐરવતમાં રક્તા અને રક્તવતિ એ ચાર મહાનદીનો ચૌદ ચૌદ હજાર નદીનો પરિવારઢે. તથા હેમવંત યુગ લીયાનાં ક્ષેત્રમાં રોહિતા અને રોહિતાંસા તથા ઐરણ્યવત યુગલીયાનાં ક્ષેત્રમાં રૂપકુલા અને સુવર્ણકુલા એ ચાર મહાનદી અઠાવીશ અઠાવીશ હજાર નદીને પરિવારઢે. એવં આઠ થઈ તથા હરિવાસ યુગલીયાનાં ક્ષેત્રમાં હરિકંતા અને હરિસલીલા તથા રમ્યક યુગલીયાનાં ક્ષેત્રમાં નરકંતા અને નારિકંતા એવં ચાર મહાનદી ઠપન્ન ઠપન્ન હજાર નદીને પરિવારઢે એવં બાર થઈ. તથા પૂર્વ મહાવિદેહમાં સીતા અને પશ્ચિમ મહાવિદેહમાં સીતોદા એ બે મહાનદીઓનો મલી ૧૦૬૪૦૦૦ નદીનો પરિવારઢે. એવં ચૌદ મહાનદી જંબૂઢીપમાં થઈ તેમાં પ્રથમની બાર નદીનો હીસાબ તો પ્રગટઢે અને સીતા સીતોદાની સંખ્યા લખેઢે:—નીલવંત પર્વતથી નીકલીને પૂર્વ મહાવિદેહમાં સીતાનદી ગઈ, તેણે બે બાજુએ આઠ આઠ વિજય કીધી તેવારે શોલ વિજયની ગંગા અને સિંધુ એ બે બે ગણતા બત્રીશ નદી થઈ અને ઠ અંતરનદી ઢે. ઐરીતે અઢત્રીશ મહા નદી થઈ તે પ્રત્યેકનો ચૌદ ચૌદ હજાર નદીનો પરિવાર ગણતાં ૫૩૨૦૦૦ નદી પૂર્વ મહાવિદેહની સીતા મહાનદીમાં પડે ઢે અને એજ પ્રમાણે નિષધ પર્વતથી સીતોદાનદી નિકલી તે પશ્ચિમ મહાવિદેહમાં ગઈ. તિહાં પણ અઢત્રીશ મહાનદીનો પરિવાર ૫૩૨૦૦૦ નદીનોઢે સરવાલે ૧૦૬૪૦૦૦ નદી થઈ, તેની સાથે પૂર્વોક્ત બાર મહાનદીની પરિવાર ચૂત ૩૯૨૦૦૦ નદી મેલવીયે તેવારે ૧૪૫૬૦૦૦ નદીઓ જંબૂઢીપમાં થાય અને એથી બમણી ધાતકી ક્ષંઠમાં ૨૯૧૨૦૦૦ તથા પુષ્કરાર્કમાં પણ ૨૯૧૨૦૦૦ સરવાલે અઢીઢીપમાં ૭૨૮૦૦૦૦ નદીઢે.

૨૩ ત્રેવીશમે બોલે નદીની લંબાઈ પોહોલાઈ આદિક કહેઢે:—ઝરતની બે અને ઐરવતની બે નદી એવં ચાર નદી મૂલે સવાઠ યોજન અને પઠી વધતી વધતી સમુદ્ર પ્રવેસે સાડાબાશઠ યોજન પોહોલીઢે. તથા હેમવંત યુગલ ક્ષેત્રની બે અને ઐરણ્યવત યુગલ ક્ષેત્રની બે એવં ચાર નદી મૂલે સાડા બાર યોજન અને સમુદ્ર પ્રવેસે સવાસો યોજન પોહોલીઢે. તથા હરિવાસ યુગલ ક્ષેત્રની બે અને રમ્યક યુગલ ક્ષેત્રની બે એવં ચાર નદી મૂલે પચ્ચીશ યોજન પહોલી અને સમુદ્ર પ્રવેશે અઢાસો યોજન પહોલી ઢે તથા સીતા અને સીતોદા એ બે નદી મૂલે પચ્ચાસ યોજન પહોલી અને સમુદ્ર પ્રવેસે ઝંઢી વિજયમાં પડી તિહાં પાંચશો યો જન પહોલી ઢે તથા ધાતકી ક્ષંઠમાં અને પુષ્કરાર્કમાં પણ સંખ્યાએ જંબૂઢીપ થકી બમણી બમણી નદી ઢે તેની લંબાઈ પહોલાઈ પણ એજ રીતે જાણવી.

૨૪ ચોવીશમે બોલે જંબૂઢીપમાં દેવકુરુક્ષેત્રમાં એક મહોટા જંબૂઢીપની પાઠલ લથુ

જંવૂઢીપનાં ઠ વલયઢે તેની સંખ્યા ઁક ક્રોડ, વીસ લાખ, પચાશ હજાર, ઁકશોને વીશઢે તેણેકરી જંવૂઢી વીંધ્યુંઢે તે ઁપર અણાઢીયો ઢેવ વસેઢે. ઁમ ઁત્તરકુરુમાં સાઢમલી વૃઢઢે તેની પળ ઁજ રીતે મર્યાદાઢે તેના ઁપર ગરુલ ઢેવતાનો નિવાસઢે. તથા ઢાતકી ઁંડમાં વે ઢેવકુરુઢે તેમાં વે મહોટા સાઢમલી વૃઢઢે તેની પાઢલ વાર વલય લઘુ સાઢમલી વૃઢનાંઢે તેની સંખ્યા ૨૪૧૦૦૨૪૦ ઁટલા સાઢમલી વૃઢ વીંધ્યાઢે તેના ઁપર પળ ગરુલ ઢેવ રહેઢે. તથા ઢાતકી ઁંડના વે ઁતરકુરુમાં વે મહોટા મહા ઢાવઢીના વૃઢ ઢે તે પ્રત્યેક લઘુ ઢાવઢી વૃઢનાં વાર વલયે કરી વીંધ્યાઢે તેની સંખ્યા ૨૪૧૦૦૨૪૦ ઢે તેના ઁપર સુઢર્શન અને પ્રીયઢર્શન ઢેવનો નિવાસ ઢે તથા પુષ્કરાઢ્ઢનાં મહાવિઢેહનાં વે ઢેવકુરુમાં વે મહોટા સાઢમલી વૃઢઢે તે લઘુ સાઢમલી વૃઢનાં ચોવીશ વલયે કરી વીંધ્યાઢે તેની સંખ્યા ૪૦૨૦૦૪૦૦ ની ઢે તે મહોટા વૃઢ ઁપર ગુરુ ઢેવતાનો નિવાસ ઢે તથા પુષ્કરાઢ્ઢનાં ઁત્તર કુરુમાં ઁક મહોટો પદ્મવૃઢઢે તેપળ ચોવીશ વલયે વીંધ્યોઢે તેનાં ઁપર પદ્મઢેવનો નિવાસઢે, તથા પુષ્કરાઢ્ઢના પશ્ચિમ મહાવિઢેહનાં ઁત્તરકુરુમાં મુખ્ય મહાપદ્મ વૃઢ પળ ચોવીશ વલયે વીંધ્યોઢે તેની સંખ્યા પૂર્વપરે જાણવી. તેનાઁપર પુંરુ રિક ઢેવનો નિવાસઢે. ઁ મુખ્યવૃઢ સર્વે વેઢિકા અને વનઁંડે સહીતઢે તેનો પીઠ પાંચશે યોજન પોહોલો અને વાર યોજન ઁંચોઢે તે વૃઢો ઁપર ઢેવ નિવાસનાં સ્થાન તથા શ્રી જિન જુવનઢે ઁ સર્વ વૃઢ રત્નમય પૃથ્વીકાયનાં ઢે શાશ્વતાઢે.

૫૫ પચ્ચીશમે વોલે જંવૂઢીપમાં ઁકેકી વિજય વસ્કારા પર્વત લગે પોહોલી ૨૨૧૩૥૥ યોજનઢે અને નીલવંત પર્વતથી સીતાનઢી લગે તથા નિપથ પર્વતથી સીતોઢા નઢી પર્યંત ૧૫૬૫૨ યોજન અને ઁપરવે કલા ઁટલી લાંવીઢે તથા ઢાતકી ઁંડમાં ઁકેકી વિજય ૫૬૦૩ યોજન ઁપર ઁક યોજનનાં શોલ જાગ કરીયે તેવા ઠ જાગ ઁટલી પોહોલીઢે અને શોલે વિજય ૧૫૩૬૫૪ યોજન પોહોલી ઢે તથા પુષ્કરાઢ્ઢની ઁકેકી વિજય ૧૫૭૫૪ યોજન પોહોલી અને શોલે વિજય ૩૧૬૭૦૦ યોજન પોહોલી ઢે.

૨૬ ઠવીશમે વોલે જંવૂઢીપમાં મહાવિઢેહની વાર અંતરનઢી ઁકશો પચ્ચીશ યોજન પોહોલીઢે તથા ઢાતકી ઁંડમાં અંતરનઢી અઢીસો યોજન પોહોલી ઢે અને પુષ્કરાઢ્ઢમાં અંતરનઢી પાંચશે યોજન પોહોલી ઢે.

૨૭ સત્તાવીશમે વોલે જંવૂઢીપમાં વઢસ્કારા પર્વત ૫૦૦ યોજન ઁંચા અને પોહોલા ઢે તથા ઢાતકી ઁંડમાં વઢસ્કારા હજાર યોજન ઁંચા અને પોહોલા ઢે તથા પુષ્કરાઢ્ઢમાં વઢસ્કારા વે હજાર યોજન ઁંચા અને વે હજાર યોજન પોહોલાઢે.

૨૦ અષ્ટાવીશમે વોલે જંવૂઢીપમાં ઢરવાજા આગલ પૂર્વ પશ્ચિમનું ઁકેકું વનમુખ જ

ગતિ સૂધાં ૨૧૨૨ યોજનનું છે અને ધાતકી. ખંડમાં એકેકું વનમુખ ૧૧૬૦૦ યોજન ત તથા પુષ્કરાર્કમાં એકેકું વનમુખ ૧૧૬૦૦ યોજન છે.

૨૧ ડંગણત્રીશમે બોલે જંબૂઢીપમાં ઝડ્રશાલવન ૨૨૦૦૦ યોજન લાંબું છે તથા ધા તકી ખંડમાં એકેકું ઝડ્રશાલવન મેરુપર્વતસહિત ૨૨૫૧૫૦ યોજન લાંબું છે અને પુ ષ્કરાર્કમાં એકેકું ઝડ્રશાલવન ૪૪૦૦૧૬ યોજન લાંબું છે.

૨૦ ત્રીશમે બોલે વીશ ગજદંતગિરિનું વિચાર કહે છે. તિહાં પ્રથમ જંબૂઢીપમાં નિષધ પર્વતથી બે ગજદંતા પર્વત નિકલ્યા તે મેરુપર્વત તરફ ચાલ્યા તેમાં પ્રથમ સોમનસ ગજદં તો ધોલેવળે છે તે અગ્નિકૂળમાં વલ્યો બીજો વિદ્યુત્પ્રજ ગજદંતો રાતે વળે છે તે નૈરૂત કૂળમાં વલ્યો તથા નીલવંતપર્વતથી બે ગજદંતા નીકલ્યા તે મેરુપર્વત તરફ ચાલ્યા તેમાં પ્રથમ ગંધમાદન ગજદંતો પીલે વળે છે તે વાઘ્ય કૂળમાં વલ્યો. બીજો માલ્યવંત ગજ દંતો નીલે વળે છે તે ઇશાન કૂળમાં વલ્યો; એમ ચાર ગજદંતા જાણવા. એ ચારે ગજદંતા ૩૦૨૦૦ યોજન ને ઠ કલા લાંબા છે અને નિષધ તથા નીલવંતથી નિકલ્યા તિહાં ધર તીથી ચારસે યોજન ડંચા છે પઢી વધતા વધતા મેરુપર્વતની પાસે પાંચશે યોજન ડંચા થયા છે તથા ધાંતકી ખંડમાં પૂર્વ પશ્ચિમ મલીને બે મેરુ પર્વત છે માટે તિહાં આઠ ગજ દંતા છે તિહાં પ્રથમ જંબૂઢીપની પરે બે બે મલી ચાર ગજદંતા ૩૫૬૨૨૭ યોજન લાંબા છે અને બીજા બે બે મલી ચાર ગજદંતા ૫૬૧૨૫૦ યોજન લાંબા છે તથા પુષ્કરાર્ક ઢીપમાં પણ બે મેરુ છે માટે તિહાં આઠ ગજદંતા છે તેમાં પણ આગલી તરફનાં ધાતકીની પરે બે બે મલી ચાર ગજદંતા ૧૬૨૬૧૧૬ યોજન લાંબા છે અને પાઠલી તરફના બીજા બે બે મલી ચાર ગજદંતા ૨૦૪૩૨૧૦ યોજન લાંબા છે એ સર્વે ગજદંતા મેરુ તરફ જતાં પ્રથમ ડંચાઈમાં ચારસે ચારસે યોજન છે અને ઢેઢે મેરુની પાસે પાંચસે યોજન ડંચાઈમાં છે.

૨૧ એકત્રીશમે બોલે ઇત્તુકાર પર્વતનો વિચાર કહે છે. તિહાં પ્રથમ જંબૂઢીપમાં ઇત્તુ કાર પર્વત બિલકુલ નથી અને ધાતકી ખંડમાં બે ઇત્તુકાર છે તેણે વચમાં પડીને બે બે ઝરત અને બે બે ઈરવત કસ્યા છે તે લાંબપણે ચાર ચાર લાખ યોજન છે અને ડંચા પાં ચશે યોજન છે તથા પોહોલ પણે એક હજાર યોજન છે તે ઉપરે એકેકો જિનપ્રસાદ છે તથા પુષ્કરાર્ક ઢીપમાં પણ બે ઇત્તુકાર છે તેણે પણ વચમાં પડી બે બે ઝરત અને બે બે ઈરવત કસ્યા છે. એ લાંબ પણે આઠ આઠ લાખ યોજન છે અને ડંચપણે પાંચશે યોજન છે તથા પોહોલા એકેક હજાર યોજન છે એના ઉપર પણ એકેકું શ્રીજિનપ્રાસાદ છે અઢીઢીપનાં ચિત્રામણમાં જગતીનાં દરવાજા પર્યંત લાલ રંગ ઝરે છે પણ તિહાં દરવાજાની જગા રાખવી જોઈયે. દરવાજાના અંતર પર્યંત છે. ઇહાં (ઇત્તુકે) સેલડી તેનો સાંઠો જેવો લાંવો થાય તેનાં સરખા એ પર્વત પણ લાંબા છે, માટે એનું ઇત્તુકાર એવું નામ છે.

३२ वत्रीशमे बोले जंवूछीपमां जरत क्षेत्र तरफ हिमवंत युगल क्षेत्रमां शब्दापाती वृत्तवैताल्यठे अने हरिवास युगल क्षेत्रमां गंधावती वृत्तवैताल्यठे तथा ऐरवत क्षेत्र जणी ऐरणवत युगल क्षेत्रते तेमां वक्रटापाती वृत्तवैताल्यठे तथा रम्यक युगल क्षेत्रमां मा ल्यवंत वृत्तवैताल्यठे. ए चार जंवूछीपमां ठे. तथा एथकी वमणा एज नामे धातकी खं डमां आठ वृत्तवैताल्यठे तथा पुष्करार्द्धमां पण आठ वृत्तवैताल्यठे. सरवाले अढीछी पमां वीश वृत्तवैताल्यठे ते सर्वे पालाने आकारे गोलठे. मूल तथा उपरे एकेक हजार योजन पोहोला ठे अने उंचा पण एकेक हजार योजन ठे.

३३ तेत्रीशमे बोले जंवूछीपनां देवकुरुमां यमक अने समक ए वे अने उत्तरकुरुमां चित्र विचित्र ए वे मली चार पर्वतठे अने धातकी खंरुमां ए थकी वमणा आठ ठे तथा पुष्क रार्द्धमां पण आठ ठे. सरवाले अढीछीपमां वीश पर्वतठे तेसर्वे एकेक हजार योजन उंचाठे.

३४ चोत्रीशमे बोले जंवूछीपमां निपथ पर्वतनी नीचे सीतोदा नदीने वे पासे थइने एकसो कंचनगिरिठे तथा निलवंत पर्वतने नीचे सीता नदीने वे पासे थइने एकसो कंचन गिरिठे एरीते वशो कंचनगिरि जंवूछीपमांठे तेथकी वमणा चारसो कंचनगिरि धातकी खंरुमांठे तथा चारसो कंचनगिरि पुष्करार्द्धमांठे सरवाले अढीछीपमां एक हजार कंचन गिरिठे तेनां उपर तिर्यकजंजक देवताना निवासठे ए सर्व पर्वत शो शो योजन उंचाठे.

३५ पांत्रीशमे बोले जंवूछीपमां जरतनी दिसाये पहेलुं हेमवंत युगल क्षेत्रते तथा ऐरव तनी दिसाये पहेलुं ऐरणवत युगल क्षेत्रमां त्रीजो आरो वत्तेठे त्यांना मनुष्यनुं एक गाउ प्रमाण शरीर ठे एक पट्योपम आयुठे अने चौथ जक्त एकांतरं आमला प्रमाणे आहार कटपवृक्ष आपेठे एने पृष्ट करंडक चोशठे, अपत्यपालना ण दिवस करे अने अपत्य एटले दीकरा दीकरी जेवारे ओगण्याएंसी दिवसनां थाय तेवारे मातापिता म रण पामीने देवलोकमां जाय. हवे जरत तरफ हरिवास क्षेत्र अने ऐरवत क्षेत्रनी तरफ रम्यक क्षेत्र ए वे युगलक्षेत्र मध्ये वीजो आरो वत्तेठे. ए युगलीयानुं वे गाउ शरीर अने वे पट्यायुठे १२० पृष्ट करंकीठे. ठठ जक्तठे, चोसठ दिवस अपत्य पालना करी माता पिता स्वर्गें जाये. इहां हरिवास क्षेत्रमां उपजेओ वनमाला नामे राजानो जीव युगलीयो हतो तेने वीराशालवीनो जीव किट्विपियो देव थयो तेणे क्रोध वसे ए युगल्लियाने नरकमां सो कलवा सारुं हरिवासी उपासीने चंपानगरीचे मृक्यो अने वे पट्योपमनुं आयु तो ढीने ते समयना आयु प्रमाणे आजुं कलुं तेने राज्ये वेसाडी मय मांस कुकर्म शीख वीने नरके मोकदयो ए अठेरुं थयुं ए हरिवास क्षेत्रनां जाव कला. हवे आ तरफ निपथ पर्वतनी नीचे देवकुरुक्षेत्र अने पेहेली तरफ नीलवंत पर्वतनी नीचे उत्तरकुरुक्षेत्र ए वे युगल क्षेत्रमां पहेलो आरो वत्तेठे. ए युगलीयानुं त्रण गाउ शरीर अने त्रणप ल्यायुठे

૨૫૬ પૃષ્ઠકરંત્રીઢે ડંગણ પચ્ચાસ દિવસ અપત્ય પાલના કરે, તૂવર પ્રમાણે કટપ વૃદ્ધનો આહાર, અઠમજક્ત ંટલે ચોથે દિવસે આહાર કરે ં યુગલીયાનાં પુણ્ય પ્રજાવે દસ જા તના કટપવૃદ્ધ આહારાદિક સર્વ વંઢિત પૂરણ કરેઢે. ં વૃદ્ધમાં ંવો સ્વજાવજઢે પણ દેવતા પૂરતા નથી. ં સર્વે યુગલ જ્ઞિક સ્વજાવ વાલા ઢે ંમાં ક્રોધ નથી માત્ર ઢીંક વગાસી ડધ્રસ કરતાં ંનું મરણ ંય. ં રીતે જંબૂઢીપમાં યુગલીયાના ઢ ક્ષેત્રઢે તેથી વમણા વાર ક્ષેત્ર ધાતકી ઁંડમાંઢે તથા વાર પુષ્કરાર્કમાંઢે, તે સર્વના સરઁા જાવઢે સરઁી રીત મર્યાદઢે સરવાલે અઢીઢીપમાં ત્રીશ યુગલીયાનાં ક્ષેત્રઢે.

૩૬ ઢત્રીશમે વોલે ઢપન્ન અંતરઢીપનો વિવરો કહેઢે:—જંબૂઢીપમાં આપણી તરફ હિમ વંત પર્વત અને ંરવતની તરફ શિઁરી પર્વત ં વે પર્વતેં જંબૂઢીપનાં કોટ ડપરથી પર્વત ઢીઢ ચાર ચાર ઢાઢા નીકલીઢે તે વિદિસી તરફ વલીઢે લવણ સમુદ્રનાં પાણી થી ડંચી દેઁાયઢે અઢી યોજન ડંચી તથા આઠ હજાર ચારસે યોજન લાંબી ઢે ં આ ઢે ઢાઢા અધર ચાલી ગઁઢે તે ંકેકી ઢાઢા ડપર સાત સાત અંતરઢીપઢે તેવારે આઠ ઢાઢાનાં ઢપન્ન અંતર ઢીપ થયા, ં ડપર યુગલીયા મનુષ્ય વસેઢે તેનું આઠસેં ધનુષ શ રીર ઢે ંક પઢ્યોપમનો અસંઁયાતમો જાગ આયુઢે. ં યુગલીયા મરણપામીને જવન પત્યાદિક દેવોમાં જઁ ડપજેઢે. ં ઢપન્ન અંતરઢીપમાં ત્રીજા આરાના ઢેઢા સરઁા જા વઢે ંટલે જેવો નાજિરાજાનો પિતા ઢઠો કુલક્રર હતો તે વઁત જે જાવ વર્તતા હતા તે પ્રમાણેના જાવ સર્વકાલે તિહાં વર્તેં ઢે તે જાવ ફરે નહીં.

૩૭ શામત્રીશમે વોલે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં ચોથો આરો વર્તેંઢે. પાંચસે ધનુષ શરીર મા ન, પૂર્વકોટી વર્ષ આયુ, નિત્ય આહાર તથા જંબૂઢીપના વિદેહમાં ચાર તીર્થકરઢે, તેમાં પૂર્વવિદેહના વનમુઁ સમીપ આઠમી પુષ્કલવતી વિજયમાં પુંરિકિણી નયરી તિહાં સીમંધરનામે વિહરમાન ઢે તથા પશ્ચિમ વિદેહના વન પાસે પચ્ચીસમી વપ્રાવિજય અ ને વિજયા નગરી તિહાં શ્રીયુગમંધર વીજા વિહરમાન ઢે, તથા પૂર્વવિદેહના વનમુઁ સમીપ નવમી વઢવિજય અને સૂસીમા નયરી તિહાં વાહુસ્વામી ત્રીજા વિહરમાન ઢે તથા પશ્ચિમવિદેહના વનમુઁ સમીપ ચોવીસમી નલીના વતી વિજય અને અયોધ્યાન ગરી તિહાં ચોથા સુવાહુ નામે વિહેરમાન તીર્થકરઢે, ં રીતે જંબૂઢીપમાં ચાર તીર્થક રઢે તથા ધાતકી ઁંડમાં વે મેરુ અને વે મહાવિદેહઢે તેમાં ચાર તીર્થકર પૂર્વ મહાવિ દેહમાં અને ચાર તીર્થકર પશ્ચિમ મહાવિદેહમાં ંરીતે આઠ તીર્થકર ઢે તથા પુષ્કરાર્કમાં પણ વે મેરુ અને વે મહાવિદેહઢે માટે તિહાં પણ પૂર્વવિદેહમાં ચાર તીર્થકર અને પશ્ચિમવિદેહમાં ચાર તીર્થકર મલી આઠ ઢે. સરવાલે અઢીઢીપમાં વીશ વિહર માન તીર્થકર ઢે. જેવીરીતે જંબૂઢીપમાં આઠમી, પચ્ચીશમી, નવમી અને ચોવીશમી વિજ

ये अनुक्रमे चार तीर्थकरठे तेवीरीते धातकीखंरु अने पुष्करार्द्धमां पण विजय अने न गरी तेटलामीज कहेवी अने तेनां नाम पण तेना तेहीज जाणवा.

जरतक्षेत्रमां सत्तरमा श्रीकुंथुनाथ अने अठारमा श्रीअरनाथने अंतराले ए अढी छीप मांहेला वीशे तीर्थकरनो जन्म एक समयेज थयलो ठे अने श्रीमुनिसुव्रत तथा श्रीनमिनाथ जगवाननां अंतराले एकसमयेज ए वीशे तीर्थकरे दीक्षा लीधी हती ते एक हजार वर्ष पर्यंत ठवस्थावस्थाये दीक्षा पाळीने एक समये वीशे तीर्थकर केवल ज्ञान पाમ्या ठे. हमणा ए वीशे जिन केवली ठे ते आवती चोवीसीमां सातमा आठ मा तीर्थकरनी वच्चे एक समयेज वीशे तीर्थकर मोक्षपुरीये पधारशे. सर्वेने चोरासी चोरासी गणधरठे, चोरासी चोरासी लक्ष पूर्व आयुठे, पांचसे पांचसे धनुष प्रमाणे शरीर मान ठे. एकेकाने दश दश लाख केवलीनी संख्याठे, शो शो कोडी साधु मुनिराज ठे, सो सो कोमी साधवीठे. ए प्रकारे वीशे विहरमान जिननां वे क्रोरु केवलीठे, वे हजार क्रोरु साधु ठे, अने वे हजार क्रोरु साधवी ठे. ए वीश विजयमां सदा एकेक तीर्थकरने सहचारी वीजा चोरासी चोरासी तीर्थकर होय, तेमां एक तो केवलज्ञाने सहीत होय अने वाकीनां ज्यासीमां कोइ राजा, कोइ युवान, कोइ वालक, एरीते होय, ए सर्वे चोरासी लक्ष पूर्वने आजखे होय. अने जेवारे चोरासीमो तीर्थकर मोक्ष सधावे तेवारे ज्यासीमां तीर्थकरने केवलज्ञान जपजे तेवारे ते चोरासीमो कहेवाय. ते वखते वली ए कनो जन्म थाय, एरीते चोरासीनी परंपरा सहचारीठे इहां कोइ कहेशे जे एक क्षेत्रमां एकथी वीजो तीर्थकर, चक्रवर्त्ति, वलदेव, वासुदेव न होय तो एक क्षेत्रमां चोरासी तीर्थकर केम संजवे? तेनो उत्तर वृद्ध परंपरा वलील एम कहेठे जे, ए वीश विजयनां शाश्वता चाव एमजठे पठी केवलीगम्य !! इहां जघन्य काले वीश तीर्थकर होय ते ए केको तीर्थकर एकेक लक्षपूर्वनो थाय तेवारे वीजा तीर्थकरनो जन्म थाय तथा गर्ज मांहे होय. एम चोरासी लक्ष पूर्वना आयु मध्ये ज्यासी तीर्थकर वीजा थाय तेने वीश गुणा करतां १६६० थाय अने मूलना वीश विहरमान होय. सरवाले जघन्य काले १६०० तीर्थकर होय अने जेवारे १७० तीर्थकर उत्कृष्ट विचरता होय तेवारे पांच ज रत तथा पांच ऐरवतनां मली दश वाद करता वाकी १६० तीर्थकर पांच विदेहनी विजयना ते प्रत्येकने ज्यासीये गुणतां १३१०० थाय तेनी साथे विहरमान १७० जेलीये तेवारे १३४५० एटला तीर्थकर उत्कृष्ट काले होय. इति विदेहजिन संख्या विचार स मातः अर्ही सुधी जंवूछीपनो विचार कयो.

३० आरुत्रीशमे बोले लवण समुद्रनो अधिकार कहेठे:—सर्व मली असंख्याता समुद्रठे. ते सर्वे धुरधी मांडीने ठेहेना पर्यंत हजार हजार योजन उंटाठे अने मात्र एक ल

વળ સમુદ્ર માત્રાયે માત્રાયે ઝંડો થતો થતો જેવારે જંબૂઢીપથી પંચાણુ હજાર યોજન સમુદ્રમાં જશ્યે અને ધાતકી સંમુધ્રી પણ પંચાણુ હજાર યોજન સમુદ્રમાં આવીયે તિહાં મધ્યનાગે હજાર યોજન ઝંમોઢે, એ સમુદ્ર ગોતીર્ય કહીયે, આ ઠેકાણે હજાર યોજન ઝંમો, દશ હજાર યોજન પહોલ પણે અને શોલ હજાર યોજન ઝંચો કોટની પરે દગ માલો ઢે. શોલ હજાર યોજન પાણી ઝંચો ચડેલોઢે તે ઉપર બે ગાઝની વેલ બે વાર એક અહોરાત્રમાં ઝંચી ચડે ઢે એ પાણી શીરીતે ઝંઢેલે ઢે તે કહેઢે:-

પૂર્વે વડવામુખ, દક્ષણે કેયૂપ, પશ્ચિમે યૂપ, અને ઉત્તરે ઈશ્વર એ ચાર મહોટા પાતાલ કલશાઢે તે લાખ યોજન ઝંચા લાખ યોજન પેટમાં પોહોલા અને દશ હજાર યોજન મુખ પોહોલું, દશ હજાર યોજનની પડગી, એક હજાર યોજન કલશની ઠીકરી જાડી ઢે. તથા ૩૩૩૩૩ યોજન કલશમાં હેઠલ વાયુઢે અને ૩૩૩૩૩ યોજન મધ્યનાગે વાયુ પાણીઢે તથા ૩૩૩૩૩ યોજન ઉપર પાણીઢે, તે મધ્યના વાયુને યોગે ઝંઢેલે. એ ત્રણસે તેત્રીશ યોજન ત્રણ ઠેકાણે લખ્યાઢે તેના ઉપર પણ એક યોજનનો ત્રીજો જાગ અધિક લેવો.

હવે પૂર્વનો મહોટો કલશ અને દક્ષણના કલશને વચ્ચે તથા દક્ષણનાને પશ્ચિમના કલશ વચ્ચે તથા પશ્ચિમનાને ઉત્તરનાં કલશ વચ્ચે ૨૧૫-૨૧૬-૨૧૭-૨૧૮-૨૧૯-૨૨૦-૨૨૧-૨૨૨-૨૨૩-એવી સંખ્યાયે એ નવ નવ પંક્તિ લઘુ પાતાલ કલશનીઢે તેવારે સર્વ મલી ચારે પંક્તિના કલશ ૭૮૭૪ ઢે. એ લઘુ કલશ દશ હજાર યોજન ઝંમો ઢે. તથા મધ્યમાં પોહોલા પણ તેટલાજઢે અને એક હજાર યોજનનું મુખઢે, એક હજાર યોજન પરુ ગીઢે સો સો યોજનની ઠીકરીઢે, ૩૩૩૩ યોજન હેઠલ વાયુઢે ૩૩૩૩ યોજન મધ્યનાગે વાયુ અને પાણી ઢે, ૩૩૩૩ યોજન ઉપર પાણી ઢે, એ લઘુ કલશની માંદેથી પાણી ઝંઢેલે ઢે તે લવણ સમુદ્રની વચ્ચો વચ્ચ પાણીનો ગોલ કોટ બંધાયઢે.

એ ચાર મહાકલશના અધિષ્ઠાતા પૂર્વે કાલ, દક્ષણે મહાકાલ, પશ્ચિમે વેલંબ અને ઉત્તરે પ્રજંજન એ ચાર દેવઢે, શોલ હજાર યોજનના દગમાલની ઉપર બે ગાઝની વેલ વધેઢે તેને દાબવાને જંબૂઢીપની દશા જાણી બેતાલીશ હજાર દેવતાઢે. તથા વેલ ઉપર શાઠ હજાર દેવતાઢે તથા ધાતકીની દિસાયે વેલ ઉપર બહોત્તેર હજાર દેવતા ઢે. સરવાલે વેલંધર અનુવેલંધર ઇટલે દિસાના અને વિદિસાના મલીને ૧૭૪૦૦૦ દેવતા ઢે.

હવે એ દેવતાનાં નિવાસ કહેઢે:-જંબૂઢીપના દરવાજાથી ચાર દિસાયે તથા ચાર વિ દિસાયે બેતાલીશ બેતાલીશ હજાર યોજન જશ્યે તિહાં વેલંધર અને અણુવેલંધર નાગરા જાના આઠ પર્વતઢે. તેના નામ કહેઢે ૧ પૂર્વે ગોથુજપર્વત અને ગોથુજ દેવ ઢે. દક્ષણે દિગ જાસ પર્વત અને શિવ દેવતા. ૨ પશ્ચિમે સંખનાજ પર્વત અને સંખ દેવતા. ૪ ઉત્તરે દગસીમી પર્વત, અને માણોસલ દેવતા. ૫ ઇશાનકોણે કર્કોટક પર્વત અને કર્કોટક દેવતા, ૬ અ

શ્રિકોણે વિશ્વપ્રજ પર્વત અને કર્દમ દેવતા. ૭ નૈઋતકોણે કૈલાશ પર્વત અને કૈલાશ દેવતા ૮ વાવ્યકોણે અરુણપ્રજ પર્વત અને અરુણપ્રજ દેવતા. એ આઠે પર્વત ૧૦૭૨)યોજન નીચે પહોલાઠે અને ૪૨૪ યોજન ઝ઼ેરા ઉપર પહોલાઠે તથા સર્વે ૧૭૨૧ યોજન ંચા ઠે તેમાં પૂર્વાદિ ચાર દિસાના અનુક્રમે ૧ કનકમય, ૨ અંકરલમય, ૩ રૂપામય, ૪ સ્ફાટિકમય જાણવા. તથા ચાર વિદિસાના સર્વ રત્નમયઠે. જંબૂઢીપત્રી વેતાલીશ હજાર યોજન જણ્યે તે સ્થાનકે ૩૦૯ યોજન ઉપર પંચાણુઆ પીસ્તાલીશ જાગ એટલી જલ્લવૃઢિઠે. તથા ૪૪૨ યોજન ઉપર પંચાણુઆ દશ જાગ એટલા પર્વત ંચાઠે તથા ૯૬૯ યોજન ઉપર પંચાણુઆ ચાલીશ જાગ એટલા જંબૂઢીપજાળી ઉઘાઢા દેખાયઠે. તથા ૯૬૩ યોજન ઉપર પંચાણુઆ સીત્તોતેર જાગ એટલા શિખા જાળી ઉઘાઢા દેખાયઠે.

તથા મેરુપર્વતથી પશ્ચિમ દરવાજાથી વાર હજાર યોજન સમુઢ્રમાં જણ્યે તિહાં લવણના અધિષ્ઠાતાનો ગૌતમઢીપ સુસ્થિતદેવનોઠે. તે ગૌતમઢીપને વે પાસે જંબૂઢીપનાં વે સૂર્યનાં વે ઢીપઠે તથા લવણની સીખાની આણી તરફનાં વે સૂર્ય તેના વે ઢીપઠે. ઁરી તે ચાર સૂર્યનાં ચાર ઢીપ ગૌતમઢીપ પાસેઠે. એ ગૌતમઢીપ સૂઢાં પાંચે ઢીપ વાર વાર હજાર યોજન લાંવા અને પહોલા ઠે.

તથા મેરુપર્વતથી પૂર્વદિસિયે જગતીનાં દરવાજાથી વાર હજાર યોજન લવણસમુઢ્રમાં જણ્યે તિહાં જંબૂઢીપનાં વે ચંઢ્ર તથા લવણની સીખાની આણી તરફનાં વે ચંઢ્ર એવં ચાર ચંઢ્રમાના ચાર ઢીપઠે.

ઁજરીતે પશ્ચિમદિસે સિખાની પેલીતરફ લવણનાં વે સૂર્ય અને ઢાતકીના ઠ સૂર્ય મલી આઠ સૂર્યનાં આઠ ઢીપઠે તથા પૂર્વદિસાયે શિખાની પેલીતરફ લવણસમુઢ્રનાં વે ચંઢ્ર અને ઢાતકીનાં ઠ ચંઢ્ર ઁરીતે આઠ ચંઢ્રનાં આઠ ઢીપઠે. એ લવણ સમુઢ્રમાં પાંચસે યોજનનાં મત્સરે તથા લવણની સિખામાં જે જ્યોતિષ ચક્ર ચાલેઠે તેના વિમાનદિગસ્ફાટિકરલનાંઠે. લવણાધિકાર:

૩૯ ંગણચાલીશમે વોલે કાલોદધિનો વિચાર કહેઠે. તે કાલોદધી પ્રથમ દરવાજાથી સાઢામા દરવાજા લગે આઠ લાખ યોજન પોહોલોઠે અને ઁક હજાર યોજન ંચો ઠે, ગોતીર્ય નથી, વેલ નથી, દરવાજેથી પૂર્વપશ્ચિમે વેતાલીશ હજાર યોજન જણ્યે તિહાં કાલનામે દેવ, પશ્ચિમે મહાકાલદેવ, એ વે સમુઢ્ર અધિષ્ઠાયક દેવના ઢીપઠે તથા પશ્ચિમે વાર હજાર યોજન જણ્યે તિહાં કાલોદધિનાં ઁકવીશ સૂર્યના ઁકવીશ ઢીપઠે, તેમજ પૂર્વે વાર હજાર યોજન જણ્યે તિહાં કાલોદધિનાં ઁકવીશ ચંઢ્રમાના ઁકવીશ ઢીપઠે એ સમુઢ્રમાં સાતસે યોજનના શરીર વાલા મત્સરે. ઁના પાણીનો ન્વાદ પીવા સરખો ઠે તથા ઢાતકી ત્વંનના સૂર્ય ચંઢ્રના ઢીપ સર્વે પાણીથી વે કોશ ઉઘાઢા ઠે.

૪૦ ચાલીશમે વોલે પુષ્કરાર્ઢઢીપની વસ્તુ લખીયેઠે. પુષ્કરાર્ઢ શોલ લાખ યોજન

પહલો ઢે, તેના મધ્યમાં માનુષ્યોત્તર પર્વત પડ્યો તેથી એના બે ઝાગ થયા ઢે. તેમાં આ ગલા ઝાગના આઠ લાખ યોજનમાં મનુષ્યની વસ્તી ઢે અને પહેલી તરફનાં આઠ લાખ યોજનમાં સૂન્યકેત્રઢે.

૪૧ એકતાલીશમે બોલે માનુષ્યોત્તર પર્વત બેઠા સિંહને આકારેઢે, પુષ્કરઢીપનાં મધ્ય ઝાગે વલયાકારે પડ્યો ઢે, ઢેઠલ એક હજારને બાવીશ યોજન પહોલોઢે અને મધ્યમાં સાતસે ત્રેવીશ યોજન પહોલોઢે તથા ઉપર ચારસે ચોવીશ યોજન પહોલો ઢે અને ંચો તો વેલંધર પર્વત જેટલો ૧૭૨૧ યોજનઢે તથા ઝૂમીમાં ચોથો ઝાગ ંચોઢે. એની માહેલી પરિધિ ૧૪૨૩૦૨૨૪ યોજન અને માનુષ્યોત્તરથી બાહ્ય પરિધિ ૧૪૨૩૨૭૧૩ યોજન ઢે. એ ઢલીજ પરિધિ સિદ્ધ સિલાની પળ જાણવી. એ સિદ્ધ સિલા અને અઢીઢીપ બેહુ બરો બરઢે. એ અઢીઢીપરૂપ મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં નવ વાનાં હોય તેના નામ કહેઢે. ૧ નદી, ૨ ડ્રહ ૩ મેઘ, ૪ ગજારવ, ૫ અગ્ની, ૬ તીર્થકર, ૭ ગળધર આદિ મનુષ્ય તેના, ૭ જન્મ, ૭ મરણ એ રાત્રિ દિવસ એ નવ વાનાં હોય એ પ્રમાણે સંક્ષેપથી અઢીઢીપનાં ઝાવ જાણવા.

હવે એજ અઢીઢીપ સંબંધિ કાંશ્ક વિશ્લેષ વિચાર કહીયે ઢેયેં.

એ અઢીઢીપના મધ્યમાં પ્રથમ જંબૂઢીપ આવેલોઢે, માટે તે જંબૂઢીપનો વલી જૂદો પટ્ટ બનાવ્યોઢે તેપળ એ પુસ્તકની સાથેઢે એ સર્વ ઢીપ અને સમુદ્ર તે જગતીયે કરી વીંટે લાઢે માટે પ્રથમ જગતીનો વર્ણન કરીયે ઢેયેં. પ્રત્યેક પ્રત્યેક ઢીપ અને સમુદ્ર પદ્મવર વેંદિકાયે કરી સહીત ઢે અર્થાત્ સર્વઢીપ અને સમુદ્રને ચોકફેર પદ્મવર વેદિકા ઢે અને સર્વ પદ્મવરવેદિકાંને કેઢે તથા આગલ બે બાજુ વન ઁંમ પળ ઢે.

અથ જગતી વર્ણન.

તિહાં પ્રથમ જંબૂઢીપ મહોટા નગરના ગઢને આકારે વજ્રમય જગતીયે કરી ચારે બાજુ વીંટેલોઢે. તે કોટ આઠ યોજન ંચોઢે તથા બાર યોજન નીચે ધરતીના મૂલમાં પહોલોઢે. પઢી જેમ જેમ ંચા ચમીયે તેમ તેમ અનુક્રમે પોહોલાશ્નું વિસ્તાર ઘટતાં ઘટતાં જેવારે એક યોજન ંચા ચમીયે તેવારે અગીઆર યોજન પોહોલો થાય, બે યોજન ચમતાં દશ યોજન પોહોલો થાય, ત્રણ યોજન ચમતાં નવ યોજન પોહોલો થાય અને જેવારે ચાર યોજન ંચા ચમી કોટના મધ્યઝાગને વિષે આવીયે તેવારે આઠ યોજન પોહોલ પળે થાય. એમ યાવત્ આઠ યોજન ચઢીને કોટની ઉપર જશ્યે તેવારે ચાર યોજન પોહોલ પળે થાયઢે. એ કોટ ંચુ કરેલું ગાયનું પૂંઢડું તેને આકારે ઢે. જેમ ગાયનું પૂંઢ મૂલમાં જાડું હોય અને પઢી ંતરતાં ંતરતાં પાતલું હોય તેમ જગતી પળ ધરતીનાં મૂલમાં જાડી ઢે અને પઢી ઉપર ચઢતાં ચમતાં પાતલી થતી ગશ ઢે.

તે જગતી સર્વ પ્રદેશે વજ્રરત્નમયઠે, મણિરત્નની ઝીંતઠે, વૈદ્ય રત્નમય યાંઝાઠે, લોહી તાદ્દ રત્નમય ળીલા ઠે, ઠતમાં સોના રૂપાના પાટીયા ઠે, આકાશની પેરે આઠી ઠે, સુકોમ લઠે, ઘસીઠે, માંઝી કોમલ કરેલીઠે, રજ રહીત ઠે, મલ રહિત ઠે, કર્દમ રહીત ઠે, ઠાયા આવર્ણ રહિત શોઝા વાલી ઠે, નિરૂપઘાત કાંતીવાલી ઠે, ઝઘોત સહિત ઠે, ઝોવા યોગ્ય ઠે, મનોહર આંલને દેલવા યોગ્ય ઝોવાવાલાને મનોઙ્ઙ ઠે, પ્રતિવિંવ ઝેમાં પઢે ંવી જગતી ઠે, કલશ, મંગલ, તોરણ, વિજય, પ્રસાવણીયા, વેદિકા, સિંહાસણ, ઝરોલા, ઝાલી ં સર્વ રત્નમય રમણીક ઠે. તે જગતી ઝપરે ઝંબૂઢીપની પાસે ંક ઝાલીયે કરી ઝોક ફેર સર્વ દિસે વીંટાણી ઠે ંટલે હીયારલ્લી ઠે. તે ઝાલી અર્ઙ્ઙ યોઝન ઝંલ પણે ઠે, પાંલસે ધનુણ્ય પહોલી ઝાઢપણે ઠે, સર્વ રત્નમય ઠે, નિર્મલ ઠે, સુકુમાલ ઠે, યાવત્ દેલવા યોગ્ય ઠે, મનોહર ઠે, ંનું પ્રથમ આંકવાલું ઝિત્ર પહેલા પૃથમાં ઠે.

તે જગતી મહોટા ગવાઢ્ઢોના વલય તેણે કરી સર્વદિશિયે ઝારે વાઝુયે વીંટેલી ઠે. તે સર્વે ગોલ રત્નમય ઠે. ંકેકો ગોલ લે લે કોશ ઝંલ પણે ઠે અને પાંલશે પાંલશે ધનુપ પહોલ પણે ઠે તથા અર્ઙ્ઙો કોશ લાંલ પણે ઠે. આઠા નિર્મલ ઠે. યાવત્ પ્રતિ રૂપ ઠે. ં ગવાઢ્ઢનું ઝિત્ર વીઝા આંકવાલું આ પુસ્તકના પ્રથમ પૃથ મધ્યે આપેલું ઠે, તિહાંથી ઝોલું. ંવા ગવાઢ્ઢ સર્વ લવણ સમુઢ્ઢની પાસે ઝગતીનાં મધ્યઝાગમાં ઝોફેર ઝાણવા.

હલે તે ઝગતિની ઝપરલી ઝૂમિનાં મધ્યઝાગને વિપે ઝોફેર ફરતિ ંક મહોટી પઢ્ઢ વરવેદિકા દેવતાઝને ક્રીમા કરવાનું સ્થાનક ઠે. તે ઝંલપણે અર્ઙ્ઙ યોઝન ઠે અને પાંલ શે ધનુણ્ય પહોલ પણે ઠે. ઝેટલો ઝગતિનાં મધ્યઝાગે પરિધિ ઠે તે પ્રમાણે પરિધિ પણે ઠે, સર્વ રત્નમય ઠે, ઝગતી સમાન ઝગતી સરલ્લી ફરતી ઠે, તેની વજ્રરત્નમય ઝૂમિ ઠે. ઝૂમિઝાગથી ઝંલ નીકલ્લા ઝે પ્રદેશ તે સર્વ વજ્રરત્નમય ઠે. અરિષ્ઠ રત્નનાં મૂલ પગ યાલીયા ઠે, વૈદ્ય રત્નનાં યાંઝા ઠે, શોના અને રૂપાનાં પગયાલીયાનાં પાટીયાં ઠે, વજ્ર રત્નની સંધીપૂરી ઠે, ંટલે લે પાટીઆનો સંલંધ ઝોમ્લો તેને સંધી કહીયે. લલી પઢ્ઢાને યાનકે પળ સંધિ સમઝલી, પાટીઆલ્લે ઝે ળીલીઝ ઠે તે લોહિતાદ્દ રત્નની ઠે. તિહાં નલનલા પ્રકારનાં મનુણ્યનાં ઝુગ્મ શરીર ઠે. તે મનુણ્યનાં ઝોમ્લાનું રૂપ નલનલા પ્રકારનાં મણિરત્નમયઠે. તેમઝ મનુણ્યના ંકાકી રૂપ પળ ઠે. તથા ં રૂપના ઝુગ્મ ઠે, તેનાં અંકરલ મય દેસ ઠે. ઝ્યોતિરસા રત્નમય લાંસ માલે અને ઝમણે લે પાલે લાંધ્યા ઠે અને લંસની ળીલી વિશેષ રૂપાની પાટલી લંસની ઝપર ઠે તેના ઝપરે શોનાની ઢાંકણી ઠે તે ઝપર લલી વજ્રરત્નની નિલિર ઢાંકણી ઠે તે ઝપરે સર્વસ્લેતરૂપામય આઠાઢન ઠે ંવી પઢ્ઢવરવેદિકા ઠે.

તે પઢ્ઢવરવેદિકાયે ંક સુલર્ણની માલા, ંક ઝૂલરની માલા, યાવત્ મોતીની મા લા, ંક કમલની માલા, તે પળ સર્વ રત્નમય પીલા સૂલર્ણમય ઢામ સમૂઢ્ઢે કરી તેણે

કરી સર્વેદિશે સહીત છે, તે માલાને રક્તસુવર્ણના ફૂમકાઢે, સોનાને પ્રકરે સહીત છે, નવ નવા પ્રકારનાં મોતી અને રત્ન તેના હાર અને અર્ધહાર તેણેકરી શોજિત થકી લગા રેક માંહોમાંહે વેગલી રહી છે તે પૂર્વ, પશ્ચિમ, દક્ષણ અને ઉત્તરનો મંદમંદ વાયરો તેણે કંપતી થકી, લંબતી થકી, જણજણાટ પ્રમુખ શબ્દ કરતી થકી, કાન અને મનને ગમતા એવા શબ્દને ચોકફેર પૂરતી થકી શોજતી થકી રહે છે. તથા જિહાં જિહાં એક યુગલ છે તેને સ્થાનકે ઘણા ઘણા ધોમનાં યુગલ, હાથીનાં યુગલ, મનુષ્યનાં યુગલ, કિન્નરનામા વ્યંતરદેવોનાં યુગલ, કિંપુરુષનાં યુગલ, મહોરગનાં યુગલ, ગાંધર્વનાં યુગલ, વૃષજનાં યુગલ इत्यादિક સર્વ યુગલ રત્નમય છે, નિર્મલ છે, સુકુમાલ છે, યાવત્ પ્રતિરૂપ છે, તેમજ તે તે સ્થાનકે ઘણા ધોમનાં રૂપની પંક્તિ છે તે તે પળ પૂર્વવત્ યાવત્ પ્રતિરૂપ છે તેમજ વલી ધોમનાં મૈથુનનાં રૂપ ઇટલે સ્ત્રી સહીત રૂપ પળે તથા તે તે સ્થાનકે ઘણી પદ્મલતા, નાગવૃદ્ધની લતા, અશોકવૃદ્ધની લતા, ચંપકવૃદ્ધની લતા, આમૃતવૃદ્ધની લતા, જાય વિશેષ વૃદ્ધની લતા, મચકુંદલતા, શ્યામલતા પ્રમુખ છે. તે નિત્યે ફૂલી ફૂલી થકી મંજરે કરી સહીત છે. તે સર્વ રત્નમય છે. યાવત્ પ્રતિરૂપ છે. તથા ઠામે ઠામે ઘણાં રત્નમય અદ્ભુતના સ્વસ્તિક છે इत्याદિ એનો વિશેષ વર્ણન સર્વ જીવાન્નિગમાદિ સૂત્રોથી જોવું.

હવે એનું પદ્મવરવેદિકા એવું નામ છે તેનું હેતુ કહે છે:—એ વેદિકામાં ઠામે ઠામે ઇટલે વેદિકાને વિષે, વેદિકાનાં પાસાને વિષે, વેદિકાનાં પાટિયાનાં માથાને વિષે, વેદિકાનાં પુટાંતરને વિષે, આંજાને વિષે, આંજાનાં પાસાને વિષે, આંજાને માથે, આંજાનાં પુટાંતરને વિષે, સ્ત્રીલીને વિષે, સ્ત્રીલીનાં મૂખને વિષે, સ્ત્રીલીનાં પાટીયાને વિષે, સ્ત્રીલીનાં પુટાંતરને વિષે, સ્ત્રીલીને પાસે, સ્ત્રીલીના પાસાને સ્થાનકે, સ્ત્રીલીનાં પદ્મનાં અંતને ઠામે, એવા એવા સ્થાનકે ઘણા ઉત્પલ તથા સૂર્ય વિકાશી કમલ યાવત્ લાખપાખનીનાં કમલ તે સર્વ રત્નમય છે મહોટા વર્ષાકાલનાં જલ રાખવાનાં સ્થાનક તથા ઠત્ર સરિખા મોહોટા કમલ પ્રમુખ તે સર્વ પદ્મવરવેદિકાને વિષે રત્નમય છે તે સારું પદ્મવરવેદિકા એવો નામ છે એ શાસ્વતી છે. એ પદ્મવરવેદિકાનું ચિત્ર ત્રીજા આંકવાલું પ્રથમ પૃષ્ઠમાં છે.

તે પદ્મવરવેદિકાની પૂર્વ પશ્ચિમ દિસાએ વે વાજુએ વે વનખંડ છે તે દેશે ઝંણા વે યોજન અર્થાત્ અઢીસે ધનુષે ઝંણા વે યોજન ચક્રવાલ પળે પોહોલા છે. ઇટલે જગતીની ઉપર પાંચશે ધનુષની વેદિકા પોહોલી છે અને વેદિકાની વાહેરલી સમુદ્રની તરફની વાજુનું વન વે યોજનમાં અઢીશો ધનુષ ઝંણું છે તથા વેદિકાની જંબૂઘીપની તરફની વાજુનું વન પળ વે યોજનમાં અઢીશો ધનુષ ઝંણું છે. એ સરવાલે જગતી ઉપરની ઝૂમી ચાર યોજન પોહોલ પળે પૂર્વે કહી છે તેટલી થઈ. હવે તે વે વાજુનાં વન જગતી સમાન પરિધિપળે ફરતા છે. તેની કૃષ્ણવર્ણે નીલી શોજા છે તે વનની મૂમી ચા

ममना पुका सरखी सम ठे. तथा आरीसानो तलो, हथेलीनोतलो, चंद्रमानुं मंरुल, सूर्यनुं मंडल, घेटानुं चर्म, वृषजनुं चर्म, वराहनुं चर्म, सिंहनुं चर्म, बाघनुं चर्म, ठागनुं चर्म, दीपमानुं चर्म, ते समान जूमीनो तलो ठे. तथा ते वनमां नाना प्रकारनां काला, पीला, धोला, राता, नीला एवा मणिरत्ननां तृणठे तेनो मनोझ शब्दठे, मनोझ रूप ठे, तिहां चार दिसानो वायरो लागे तेवारे ते तृण मांहोमांहे आफले ठे तेना योगे करी तेमांथी ठत्रीश राग रागणी आलाप्या जेवा शब्दनी ध्वनी उठेठे, जाणे वत्रीशवळ नाटक थतो होय, जाणे ठत्रीश वाजां वाजतां होय, जाणे गंधर्व देवता राग करता होय, तेवा शब्द उठे ठे. तथा ते वनने विपे ठामे ठामे घणी लघु वाव्य, गोलवाव्य ते पुष्करणी, तथा गुंजातिका ते ढांकेली वाव्य, लांवी वाव्य, तेमज एक उले होय तेने पंक्ति कहीये एवी सरनी पंक्ति, तथा एकनुं पाणी वीजामां आवतुं होय तेने सरसर पंक्ती कहीये तथा कूपनी पंक्ति ए सर्व सुकुमालठे, रत्नमय तेना कूलठे, रूपामय कूल कांठाठे, वज्रमय पापा णेकरी तेनां पासा वांध्याठे, सुवर्णमय तेनां तलीयाठे, वैदूर्यरत्नमय अने स्फाटिकमय तेनां तटना समिपनां प्रदेशठे, सुवर्ण अने शुद्धरजतमय तेनी वेदु ठे, सुखे प्रवेश करवा योग्यठे, सुखे उतरवा योग्यठे, नवनवा प्रकारनां रत्ने करी तीर्ति जीत वांधीठे, चोखुणी ठे, सरखो तटठे, अनुक्रमे नमतुं नमतुं जलनुं स्थानकठे, जिहां गंजीर शीतल जलठे, ते ठेकाणे विसमृनाल नामे नीला कमल तेना पत्रेंकरी वली घणा उत्पल, कुमुद, न लिनि कमलजाति, आदिक अनेक जातिना कमल तेणे करी सहीतठे, ते कमलाने जमरा प्रमुख जोगवे ठे, निर्मल पाणीये करी ते वाव्यो पूरण जरेलीज ठे, तेने विपे मत्स, काचवादिक अतिघणा जमेठे, तथा अनेक पक्षीओना युगल मैथुन क्रीडा करेठे तथा ते प्रत्येक वाव्य पद्मवरवेदिका अने वनखंडेकरी सहीत ठे.

केटलीक वाव्य प्रमुखनां मदिराना सरखा पाणीठे, केटलीकनां वारुणीवर समुद्रनां सरखा पाणीठे, केटलीकनां गोडुग्ध सरखा पाणीठे, केटलीकनां घृतसरखा पाणीठे, केटलीकनां शेलडीनां रस सरखा पाणीठे, केटलीकनां अमृत सरखा पाणीठे, केटलीकनां स्वजाविक पाणी समान पाणीठे, ते वावी जोवा योग्यठे. इत्यादिक ए वावी कृपा दिकनो वर्णन घणोठे ते जीवाजिगसादि सूत्रथी जाणवो. तथा फल, फूल, पत्र, आंवा, नीबू, दाम्नीम, जंजेरी प्रमुख सर्व पदार्थ ते वनने विपे रत्नमय जाणवा.

हवे ते वनने विपे ठाम ठाम घणा उत्पाद पर्यंतठे, जिहां व्यंतर प्रमुख देवता किना करवा निमित्त आवी जवधारणीय वैक्रिय शरीरे करी क्रीडा करेठे. ते पर्यंतने विपे स्फटिक रत्ननां मंरुप, तथा मंचक, दगमाल प्रासाद विशेष, स्फटिकना प्रासाद, हींडोला खाट, पक्षीने वेसवाना ठाम इत्यादिक सर्व रत्नमयठे तथा हंस, कौच, गुन्ड प्रमुखने आ

કારે જુદા જુદા જાતનાં અનેક સિંહાસન પ્રમુખઢે, ઁરીતે વાવડીઝ, તોરણ, પુતલ્લીયો, મેઢેલ ઁ સર્વ રત્નમય ઢે. ઢ ઁ ઋતુમાં સર્વ સ્થલે ઢેઢવાયોગ્ય રમણીક ઢે.

તથા તે વનઢંડને વિષે ઢામ ઢામ કેલીનાં ઘર, લતાનાં ઘર, અવસ્થાન ઘર, પૃઢ્ઢન સ્નાન કરવાના ઘર, પ્રસાધન ઘર ઢ્યાદિક અનેક જાતીનાં ઘરઢે, તેમજ ઘણા જાય આ દિક ફૂલોનાં મંરુપઢે. તથા ઉત્તમ સચ્ચા અને આશનને સ્થાનકે પૃથ્વી શિલાના પટઢે, તિઢાં ઘણા વ્યંતરિક ઢેવો અને ઢેવાંગનાઝ વસેઢે, વિશ્રામ કરેઢે, સૂવેઢે, વેસેઢે, નિષિધ્યા કરેઢે, પાસું પાલટેઢે, રમેઢે, ઢ્ઢિત સુખ ઝોગવેઢે, ક્રીઢા વિનોદ કરેઢે, મૈથુન સેવા કરેઢે પૂર્વ જવના આચારેલા સુકૃતથી ઉપાર્જન કરેલા કલ્યાણકારી શુઝકર્મ તેનાં શુઝવિપાક ફલ ઝોગવતાં થકાં પ્રત્યેકે વિચરેઢે. ઁમાં ઁટલું વિશેષ જે માંઢેલા પાસાનાં વનઢંડ માં તૃણ નથી. તૃણવિનાનો જાણવો. ઢ્યાદિક વન સંબંધિ સંઢેપ અધિકાર કહ્યો.

અથ ધારવર્ણનં

હવે ઁ જંબૂઢીપનાં ઢરવાજાની સંખ્યા કહેઢે. ઁક પૂર્વઢિસે વિજયનામે ઢાર ઢે તેનો વિજયઢેવ નામે પોલીઝઢે. વીઝો ઢક્ષણઢિસે વિજયંત નામે ઢાર ઢે તેનો વિજયંત નામે ઢેવરઢ્ઢક ઢે. ત્રીઝો પશ્ચિમઢિસે જયંત નામે ઢાર ઢે તેનો જયંતનામે ઢેવ રઢ્ઢક ઢે. ઝો થો ઉત્તરઢિસે અપરાજિત નામે ઢાર ઢે તેનો અપરાજિત નામે ઢેવ રઢ્ઢક ઢે. ઁરીતે વિજયાઢિ ઝાર અનુત્તર વિમાનને નામે ઝાર ઢરવાજાનાં પણ નામ કહ્યા ઢે.

તિઢાં મેરૂપર્વતને પૂર્વઢિસે પીસ્તાલીશ હજાર યોજન જઢ્યે તેવારે જંબૂઢીપની પૂર્વઢિ સીને ઢેઢેઢે લવણ સમુઢ્રની પૂર્વઢિસિની પશ્ચિમઢિસે સીતામહાનઢીની ઉપરે વિજયનામે ઢરવાઝો ઢે, તે આઠ યોજન ઝંઝોઢે, ઝાર યોજન પહોલોઢે, અને ઝાર યોજન લાંબપણે પ્રવેશ પણેઢે, તથા વે બાજુયે ઁકેક કોશની બારસાંઢની ઝીંત સ્વેતવર્ણેઢે, તેનું શિઢ્ઢર શોનાનું ઢે, તિઢાં હાથી, મૃગ, વૃષઝ, અશ્વ, મનુષ્ય, મગરમઢ્ઢ, પંઢી, સર્પ, કિઢ્ઢરનામા વ્યંત રઢેવ, રુરૂઝીવ, ગેંઢા, ઝમરીગાય, વનહસ્તિ, વનલતા, પઢ્ઢલતા પ્રમુખ ઝિત્રામે કરી યુક્ત ઢે. ઢંઝ ઉપર ઉત્તમ વેઢિકા તેણેકરી સઢીતઢે, વિધ્યાધરના યુગલનાં આકારે કરી તે ઢંઝ યુક્ત ઢે, હજારોગમે સૂર્યનાં કિરણો થકી પણ અધિક પ્રકાશવાન ઢે, ઢેઢીપ્ય માનઢે, ઝઢ્ઢુને ઝોવા યોગ્યઢે, સુઢકારી ફરસઢે, સશ્રીક રૂપઢે.

વઝ્ઢરત્નમય તેનું ઝૂમી ઝાગઢે, અરિષ્ટરત્નમય પગથાલીયાનાં મૂલઢે, વૈઢૂર્યરત્નમય ઢંઝ ઝઢે, સુવર્ણેકરી સઢીત ઁવા ઉત્તમ પંઝવર્ણા મણિરત્ન તેણેકરી ઝૂમિતલ બાંધ્યુંઢે, હંસ ગર્ઢરત્નનો ઝંબરો બાંધ્યોઢે, ગોમેઢરત્નનાં નીઝલા ટોઢલાઢે, અને ઝલાલોઢે, લોઢીતાઢ્ઢ રત્નમય બાર શાઢઢે, જ્યોતિરસા રત્નમય બારણાનાં ઉપરલા ઝાંપણાઢે, વૈઢૂર્યરત્નમય

कमामठे, वज्ररत्नमय पाटीयानी सांधि जमीठे, लोहीताक्ष रत्नमय वैपाटीया वच्चें खी
लीठे, नवनवा मणीमय चणीयारा ठे, वज्ररत्नमय जोगलठे, अने जोगलनो ठाम पण
वज्ररत्नमय आवर्त्तन पीठिकाठे, जिहां उलाखो वेशे ते ठाम जाणवो, अंकरत्नमय छा
रना वे पासाठे, एवा आंतरा रहीत निवळ अजंग कमाड ठे.

ते छारने वेहुपासे वेसवाना चोखूणा उंटलाठे, तेनी पासे पण त्रण त्रणनी ठपन्न पं
क्ति एवा १६७ लांबा उंटलाठे, तिहां नाना प्रकारनां मणिरत्नमय सर्पनां रूपठे, छारने
वे पासे लीलाये करी सहीत एवी पुतलीठे, वज्ररत्नमय शिखरठे, रूपामय उपरलो पीठठे,
सर्व सुवर्णमय चंडुवाठे, नाना प्रकारनां मणिरत्नमय जालपिंजर गवाक्षठे, मणिमय उपर
लो वंशठे, लोहिताक्षरत्नमय उपरलो प्रतिवंशठे, रूपामय जौमठे, आदसरनां खागा
अने बीजा पण जे खागाठे ते सर्व अंकरत्नमयठे, ज्योतिरसा रत्नमय वंशने वलाठे,
ज्योतिरसा रत्नमय अनेक खापठे, ते उपरे रूपामय पीठठे, ते वच्चे सुवर्णमय पातली
ठोतीठे, ते वच्चे सूक्ष्म तृण समान आछादन ढांकणी रूपठे, ते उपरे वली सर्व स्वेत
रूपामय आछादनठे, अंकरत्नमय पक्षवाधाठे, सुवर्णमय शिखरठे, ते उपरे सुवर्णमय
श्रृजिकाठे, ते छारनो उपरलो जाग सर्व स्वेतदक्षणावर्त्त संखनोठे जेम निर्मल दहीना
दम्यां, गायनुं झूध, समुद्रनां फीण, रूपानापूज, एना सरखो उज्ज्वल पोलनो प्रकाशठे,
तिलकरत्न तथा अर्द्धचंद्र तेणेकरी सहीत एवा अनेक चित्रामणठे, नाना प्रकारनी रत्नम
य मालाये करीने ते छारनां मुख शोजितठे, वाहेर अने मांहे सुकुमालठे, पोल मध्ये सो
नानी वेहु पाथरी ठे, तेनुं शुजफरसठे, सश्रिकरूप ठे, जोवा योग्य ठे, यावत् प्रतिरूपठे.

हवे ते विजयनामा छारना वे पाशे वे उंटलाठे तेमां चंदने चर्चित वे वे कलशठे,
ते कलश उत्तम कमल उपरे थाप्या ठे. सुगंधित उत्तम पाणीये करी प्रतिपूरण जम्या
ठे. ते कलशने घावनां चंदननां ठांटा कीधाठे. गलाने विपे राता सूत्रनां दोरा बांध्या
ठे, कमलनां ढांकणाठे, ए कलश प्रमुख सर्व रत्नमयठे, निर्मलठे. सुकुमालठे, यावत् प्र
तिरूपठे, महोटा महोटा महेंद्र कुंतलमान ते कलश कव्या ठे.

ते छारने वे पासे उंटले वेसवाने स्थानके वे वे नागदंता सरिग्या खीलाठे, ते नागदं
ताने विपे घणी मोतीनी माला, लंबायमान हेमनी माला, गवाक्षने आकारे रत्ननी माला
अने घुपर माल प्रमुख बलगानीठे, तेणे करी लढीतठे, कांडक उंचाठे, सन्मुख निकळ्या
ठे, चिछा जिह्न प्रदेशने विपे रूमीपरे रखा ठे, नीचें सर्पनां अर्द्ध आकार समानठे, सर्पादि
संस्थाने संस्थितठे. सर्व रत्नमयठे, निर्मलठे, यावत् प्रतिरूपठे, एवा महोटा नागदंता
हाथीनां दांत समानठे, ते नागदंताने विपे घणा कृष्णसूत्रे बांधी तेमज नीले सूत्रे, लालसूत्रे,
पीलेसूत्रे, यावत् स्वेतसूत्रे बांधी एवी लंबायमान कुंतली मालानां समृद्ध बलगाव्याठे, ते

માલાઝને સોનાનાં ફૂમકાઢે, સોનાની પાનઢીયે મંફિતઢે, નાના મણિરત્ન વિવિધ પ્રકારના હાર અને ઝરૂંહાર તેણે કરી સહીતઢે, યાવત શોઝાયે અત્યંત શોઝતા થકા રહેઢે.

તે નાગદંતા ઉપરે બીઝા બે નાગદંતાઢે તે મોતીની માલાયે કરી શોઝિતઢે તેનો વર્ણન પૂર્વપરે ઝાણવો, તે નાગદંતાને વિષે ઘણા રત્નમય શીકાઢે, તે શીકાને વિષે ઘણી વૈઢુર્યરત્નમય ધૂપઘટીઢે, તે ધૂપઘટી કૃષ્ણાગર, કુંદરુક તેને ધૂપેકરીને ઘમ ઘમાય માન ગંધને ઉત્કૃષ્ટ પણે કરી મનોહર ઢે, સુગંધ ગંધે કરી ગંધવંત ઢે, ગંધની વાતી રૂપ ઉદાર મનને ગમતી મનોહર નાસિકા અને મનને સુખ ઉપઝાવે ંવી ગંધે કરી તે પ્રદેશ પ્રત્યે સર્વ દિસે ઑફેર પૂરતી થકી અત્યંત શોઝતી થકી યાવત્ રહેઢે.

તે વિઝયનામે ઢારને બે પાસે બે ઑતરાને વિષે બેઠકને વિષે બે બે પૂતલી કહી ઢે, પૂતલી લલિતાંગ લીલાવંત લીલાયે સહિત રૂઢે પ્રકારે થાપીઢે, ઝલે અલંકારે અલંકૃતઢે, તે પૂતલીને નવનવા આકારનાં વસ્રઢે, નવનવા પ્રકારનાં ફૂલની માલા કંઢે પેહેરીઢે, જેનો કટી પ્રદેશ મુષ્ટીયે ગ્રાહ્યઢે, જેના શિખર સરિખા યુગલ વૃત્તાકારે ંંઑા પુષ્ટ માંસે યુક્ત ંવા પયોધરઢે, નેત્રનાં ઁૂંણા રાતાઢે, કેશ કાલાઢે, કોમલ નિર્મલ ઝલા લક્ષણ સહિત પ્રશસ્ત સંવસ્યોઢે ઢેમો જેનો ંવા મસ્તકનાં કેશઢે, કિંઑિત્ અશાં કવૃદ્ધને આશ્રિતઢે શરીર જેનો, ંાવે હાથે ગ્રહીઢે અશોકવૃદ્ધની શાખા જેણે, કિંઑિત્ ઝરૂં કટાક્ષ તેની ઑષ્ટાયે કરી દેવતા પ્રમુખને લૂસતી થકી, ઑદ્ધુને વિલોકવે કરી માહોમાંહે ઝાણીયે ઁિંસના કરતી થકી ંવી તે પૂતલી પૃથવીકાયમયઢે, શાશ્વતેઝાવે ઢે, તેનું ઑંદ્રમા સમાન મુખઢે, ઑંદ્રમા સરખો મનોહર વિલાસઢે, ઝરૂંઑંદ્રમા સમાન નિઢ્વારઢે, ઑંદ્રથકી અધિક સોમ્યદર્શનઢે, ઉઢ્કાપાતની પેરે ઉઑોત કરતીઢે, મેઘની વીઝલી થકી સૂર્ય દેદીપ્યમાન ઢે તેથી પણ દેદીપ્યમાન અધિકતર પ્રકાશ વાલીઢે. શોલ શૃંગારને આકાર તેણે કરી મનોહર વેષ ઢે, ઝોવા યોગ્ય ઢે, યાવત્ પ્રતિરૂપઢે, તે પૂતલી તેઝે કરી અત્યંત અત્યંત શોઝતી થકી રહેઢે.

તે વિઝયનામા ઢારને બે પાસે બે ંટલાને વિષે બે બે ઝાલીના કટક સમૂહઢે, તે ઝાલ કટક સર્વ રત્નમયઢે, યાવત્ પ્રતિરૂપઢે, તથા તે ઢારને બે પાસેના બે ંટલાને વિષે બે બે ઑંટા કહીઢે તે ઝંબૂનંદ રત્નનીઢે, વઝ્ર રત્નમય લાલઢે, નાના મણિમય ઑંટાના પાસાઢે, સુવર્ણમય સાંકલઢે, રૂપામય રાસઢીઢે, તે ઑંટાનો ંઘસ્રઢે, મેઘનાં સરિખો સ્વરઢે, હંસનાં સરિખો સ્વરઢે, કૌંઑનાં સરિખો સ્વરઢે, તથા બાર વાઝાનાં સમૂહનો સ્વર તેને નંદીસ્વર કહીયે તેના સરખો સ્વરઢે અને તેના સરખો ઑોષઢે, સિંહના સરખો સ્વરઢે, સિંહનાં સરખો ઑોષઢે, મીઠો સ્વરઢે, મીઠો ઑોષઢે, ઝલો સ્વરઢે, ઝલા સ્વરનો ઑોષઢે, તે સ્થાનકનાં પ્રદેશ ઉદારઢે, મનોહ્ર સ્વરઢે, કાન અને મન તેને સુખનો કરનાર ંવે શબ્દે યાવત્ રહેઢે.

विजय द्वारने वे पासे वे उंटले वे वे वनमाला कहीठे. जेमां पत्र, पुष्प, फल, अंकूरा
अने साखा एकठा गुंथ्यां होय तेने वनमाला कहीये ते वनमाला नाना प्रकारनां फूल,
लता, टिर्सी, अंकूरा तेणे करी सहीतठे, जमरा प्रमुख जीवे जोगवती थकी सोचाय
मान मनोहरठे, जोवा योग्यठे, प्रतिरूपठे, ते प्रदेशे गंधे करी पूरती थकी यावत् रहेठे,

ते विजयद्वारने वे पासे उंटलाने विपे वली वे वे चोगूणा उंटलाठे ते चार योजन
लांबा अने पोहोलाठे, वे योजन जाग पणेठे, सर्व वज्र रत्नमय निर्मलठे यावत् प्रतिरूप ठे
ते उंटला उपरे प्रत्येके प्रत्येके प्रासादावतंसक ठे, ते चार योजन उंचपणेठे तथा वे यो
जन लांब पणे अने पहोळ पणेठे, ते प्रासादावतंसक सन्मुख नीकली सर्व दिसे प्रसार
पामेदी एवी प्रजा तेणे करी जाणीये कांती खीलाती रहेती नथी? एवाठे, विविध विविध
प्रकारनां मणिरत्नानीं जांते करी विचित्रठे, विजय अने विजयंति ध्वजा वायरे करी कंपि
तठे, वज्र अने ते उपर वज्र तेणे करी सहीतठे, ते प्रासादनां शिखर अत्यंत उंचाठे, आ
काश तलने उलंघे ठे, ते चुवननी जींते जालीठे, तेनी शोचाने अर्थे रत्न जड्यांठे, करं
नीयामां जडीत रत्न राख्या होय ते जेवा शोजे तेवा ते रत्न शोजेठे, मणी अने सुवर्णनां
शिखरठे, विकश्वर शतपत्र तथा पौंरुषीक कमल तथा तिलक वृक्ष प्रमुख रत्नमय तथा
अर्कचंद्र इत्यादिकनां स्वरूप द्वारने विपे ठे, नाना प्रकारनीं मणिमय माला तेणे करी
ते प्रासादनुं द्वार शोजितठे, ते प्रासाद मांहे अने वाहेर सुकमाळठे, तेमां सुवर्णनीं वेडु
पाथरीठे, तेनो सुखकारी फरसठे, सश्रीक मनोहररूपठे, जोवा योग्य, यावत् प्रतिरूपठे.

ते प्रत्येके प्रत्येके प्रासादावतंसकने मध्ये घणुंक सम मनोहर जूमी जागठे, ते जेम
सुरज नामा डोखनो तलो ते समानठे, यावत् मणिये करी उपशोजितठे, मणिनो गंध
वर्ण फरस पूर्वीली परे जाणवो, तेमध्ये चंद्रोदय अने पद्मलता प्रमुखठे, यावत् सामक्षि
का नामे वनस्पति प्रमुखनां चित्रामणठे, ते सर्व सुवर्णमयठे, निर्मलठे, यावत् प्रतिरूपठे.

ते सम मनोहर जूमीजागनां मध्यदेश जागने विपे प्रत्येके प्रत्येके मणिमय
पिठिका चोतरा रूपठे, ते एक योजन लांब पणे अने पोहोळ पणेठे, अर्क योजन
जाग पणे, सर्व रत्नमयठे, यावत् प्रतिरूपठे.

ते मणिपिठिकानीं उपर प्रत्येके प्रत्येके सिंहासन ठे ते सिंहासननां पगथालियानां
अधःप्रदेश सुवर्णमय, रुपामय सिंहासनठे, सुवर्णमय पगथालीयाठे, नवनवा रत्नमय
पादपीठठे, जंबुनंद रत्नमय गात्रठे, वज्र रत्नमय संधि पूरितठे, नवनवा रत्नमय सिंहासननुंत
लीउठे. ते सिंहासन हस्ति, नृग, वृषजादिनां चित्रामणें युक्तठे, मणिरत्नमय पादपीठठे,
तेनां उपर योग्य मसरुनुं नूतन नीतल न्यमं सहीत सिंद्नी केसरा समान ए.

વસ્ત્ર ઢાંકયુંઢે તથા જલ્લા ડંઢારૂ રૂપ રાતે વસ્ત્રે કરી પાદ પીઢ ઢાંક્યાઢે, તેનો મૃગ-
ચર્મ, રૂ, પર, માલણ અને અર્ક સમાન કોમલ પરસઢે.

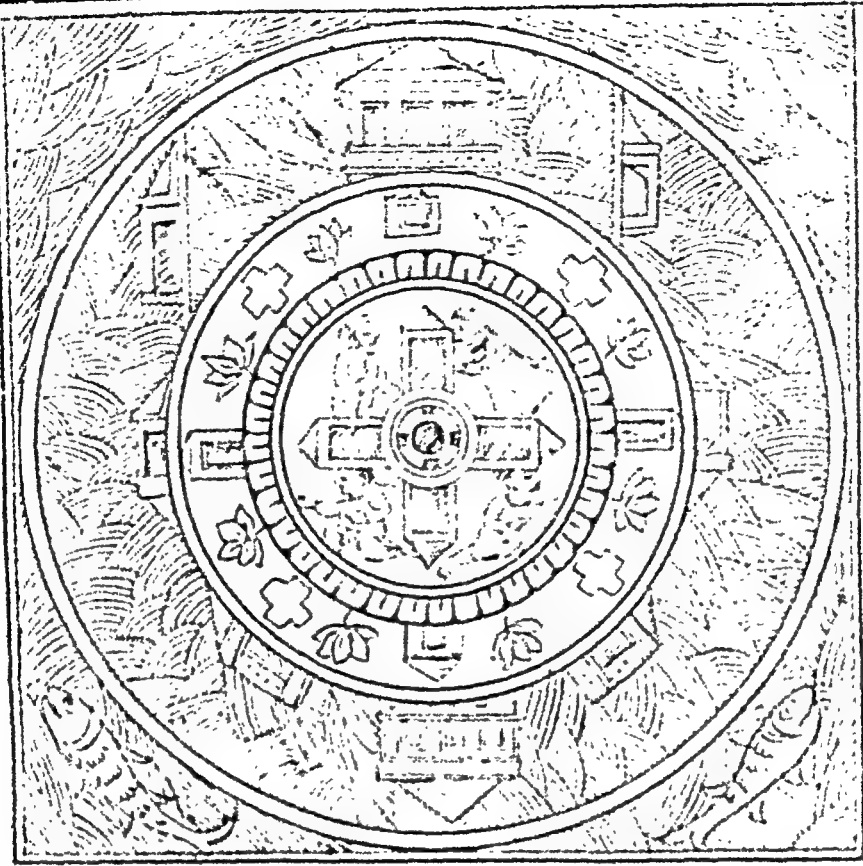
તથા તે સિંહાસન ડપરે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે વિજયદ્રુષ્ય ચંડુવાઢે, તે ચંડુવા સંઘ, મચ
કુંદ, પાણીનાં ફૂસારા, અમૃત, સમુદ્રના ફેણ સરઘા સ્વેતવર્ણેઢે, તે સર્વે વસ્ત્ર રત્નમયઢે
તથા તે વિજયદ્રુષ્યને મધ્યદેશ જાગે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે વજ્ર રત્નમય અંકૂસ રૂપઢે, તે અંકૂસને
વિષે કુંજ સમાન ઓતીની માલાઢે, તે માલા પાસે વલી તેથકી અર્ક સ્વરૂપે કુંજ સમાન
ઓતીની માલાયે કરી સર્વ દિસે ચોક ફેર પરિવરીઢે, તે માલાને સોનાનાં ફૂંમકાઢે, સુવ
ર્ણને પ્રકરે શોજિતઢે, તે પ્રાસાદાવતંસક ડપરે ઘણા આઢ આઢ મંગલીકઢે, તથા દ્ધારને
બે પાસે બે ડંટલે બે બે તોરણઢે, તે તોરણ આગલ બે બે પુતલીઢે, તથા બે બે નાગદંતા
ઢે, તે નાગદંતાને ઓતીની માલા લગામીઢે, તેમ તે નાગદંતાને ક્ષિે ઘણીજ કૃષ્ણસૂત્રે
બંધ ફૂલની માલાનાં સમૂહ યાવત્ રહેઢે, તથા તે તોરણને આગલ ઘોમ્મને આકારે બે
બે યુગ્મઢે, તથા વાવીની પંક્તિ, મૈથુન તે સ્ત્રીસહીતરૂપ, બે બે પદ્મલતા ઢે. તથા અદ્ધત
સ્વસ્તિકઢે, તથા ડત્તમ કમલ ડપર ચંદને ચર્ચિત કલશ થાપ્યાઢે, તથા બે બે જુંગાર
કમલ ડપર થાપ્યાઢે, તેનાં મત્તહાથીનાં મુઘ સમાન આકાર ઢે.

તે તોરણને આગલે બે આરીસાઢે, તે આરીસાનો ઘર સુવર્ણમયઢે, વૈદૂર્ય રત્નમય આ
રીસા જાલવાની મૂંઢીઢે, વજ્ર રત્નમય હાથોઢે, અનેક મણિમય શ્રંઘલાયે વેષ્ટિત શો
જિતઢે, અંકરત્નમય ઘાપ ંટલે રૂપ જોવાનું ઠામઢે, તેની ઢાયાયે કરી સર્વ દેઘાય,
અનુબંધ સહીત ઢે, ચંદ્રમંરૂલ સરઘા ઢે, ઓટા અર્કકાય સમાન ઢે.

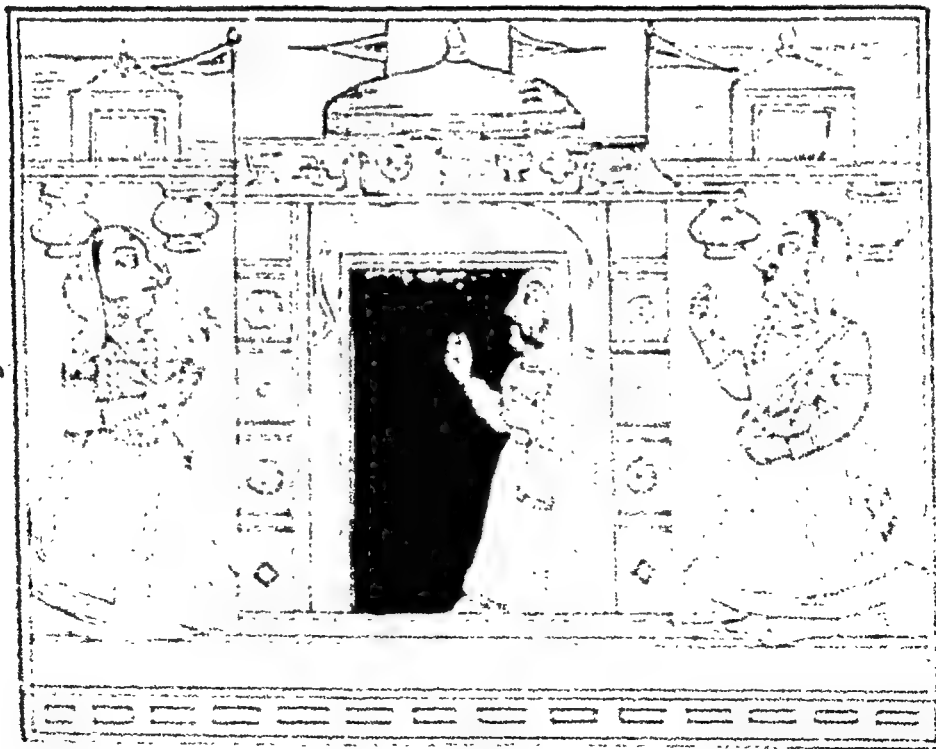
તે તોરણની આગલ વજ્રની નાત્રી સમાન થાલઢે, તે થાલ સ્ફટિક સમાન ત્રણ
વાર ઢડ્યા શાલી મધ્યનાં તંડુલ મૂસલે કરી ઘાંઢ્યા ંવા તંડુલે કરી જઘ્યા થકા રહેઢે,
તે ચોઘા અને થાલ સર્વે જંબૂનંદ રત્ન મયઢે. ઓહોટા ઓહોટા રથનાં પશ્કા સમાન તે
થાલ ઢે. તે તોરણની આગલ બે બે પાત્રીઢે, તે નિર્મલ પાણીયે કરી પ્રતિપૂરણઢે, અનેક
પ્રકારના પંચવર્ણ ફૂલેકરી પ્રતિપૂર્ણ સમાનઢે, તથા બે બે સુપ્રતિષ્ઠક જાજન વિશેષઢે.
તે અનેક પ્રકારનાં પૂજાના ડપકરણે કરી જઘ્યાઢે, સર્વ ડંષધીયે પ્રતિપૂર્ણઢે. તથા બે બે
મનોઘલિકા પીઢિકાઢે, તેને ઘણા સોનામય રૂપામય પાટીયાઢે, તે પાટીયાને વિષે ઘ
ણા વજ્રમય નાગદંતાઢે, તે નાગદંતાને વિષે ઘણા રૂપામય શીકાઢે. તે તોરણની આગલ
બે બે આશ્ચર્યકારી રત્નનાં કરંમીયાઢે, તથા બે બે હયકંઢઢે, યાવત્ બે બે વૃષજને આકારે
તોડલા ઢે, ંત્યાદિક ઘણા પદાર્થો ઢે. તેનું વિશેષે વર્ણન જીવાન્નિગમથી જોશ લેવો.

વિજય દ્ધારને વિષે ચક્ર, મૃગ, ગરુડ, બગલા, પીઢ, ઢત્ર, શકુની પંઘી, સિંહ, બલદ,

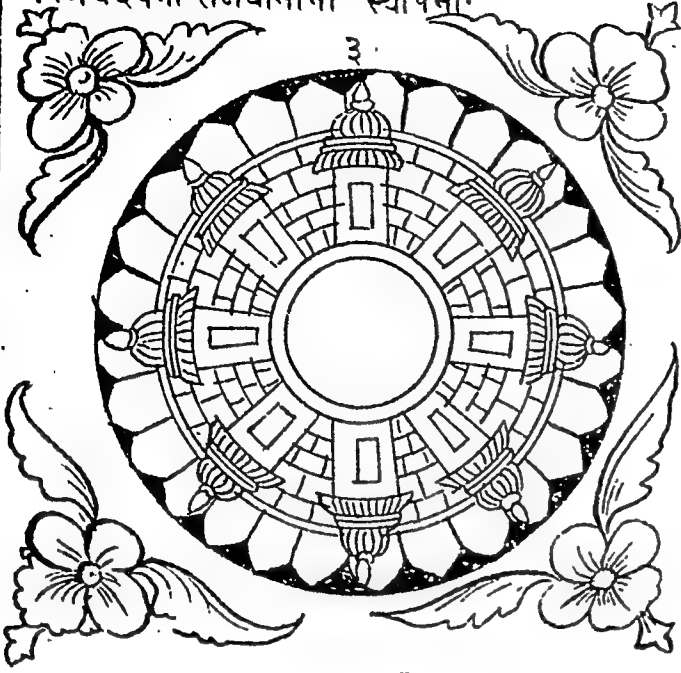
જગતની સ્થાપના તથા ત્રિજગદિ ચાર
દરગાજાની સ્થાપના ?

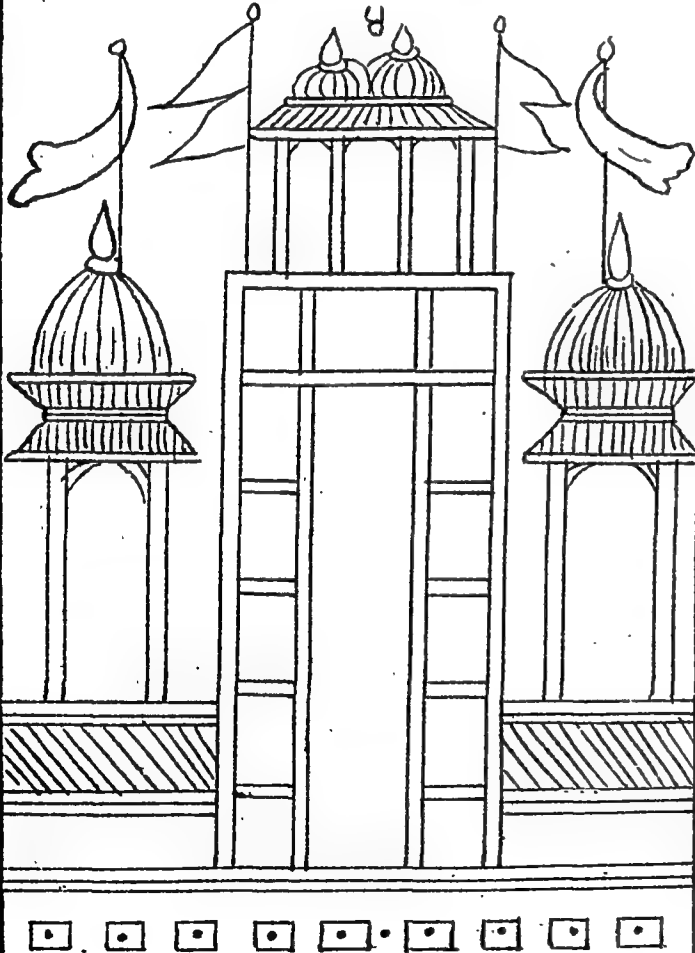
જંદુદીયના કિતમદારનો નાંચની ખુલિની સ્થાપના
તથા દેવોની સ્થાપના ?

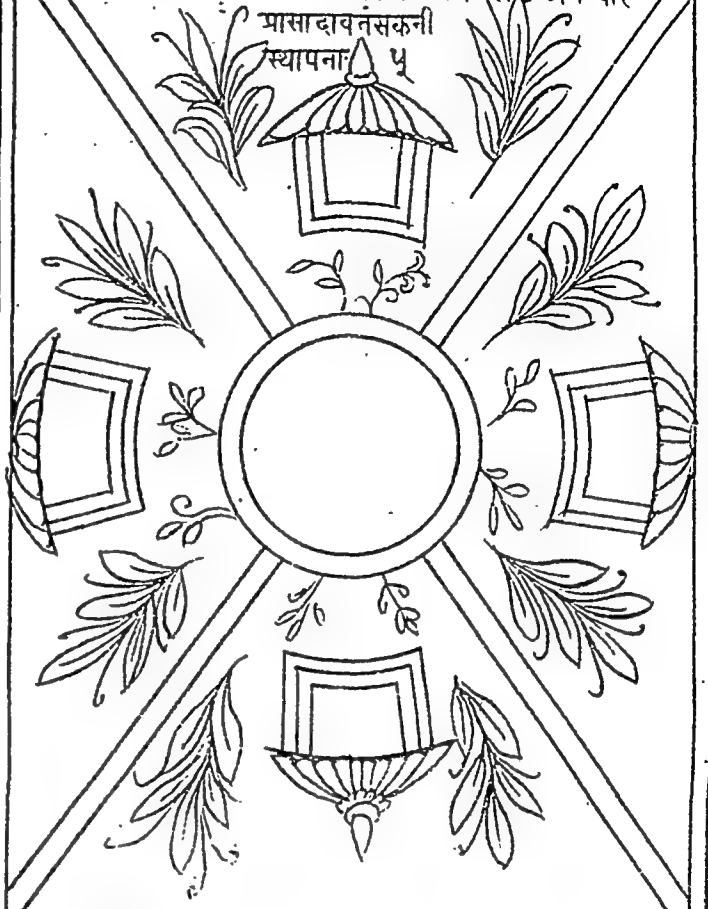
विजयदेवनी राजधानीनी स्थापना

विजयराजधानीना छारनी स्थापना

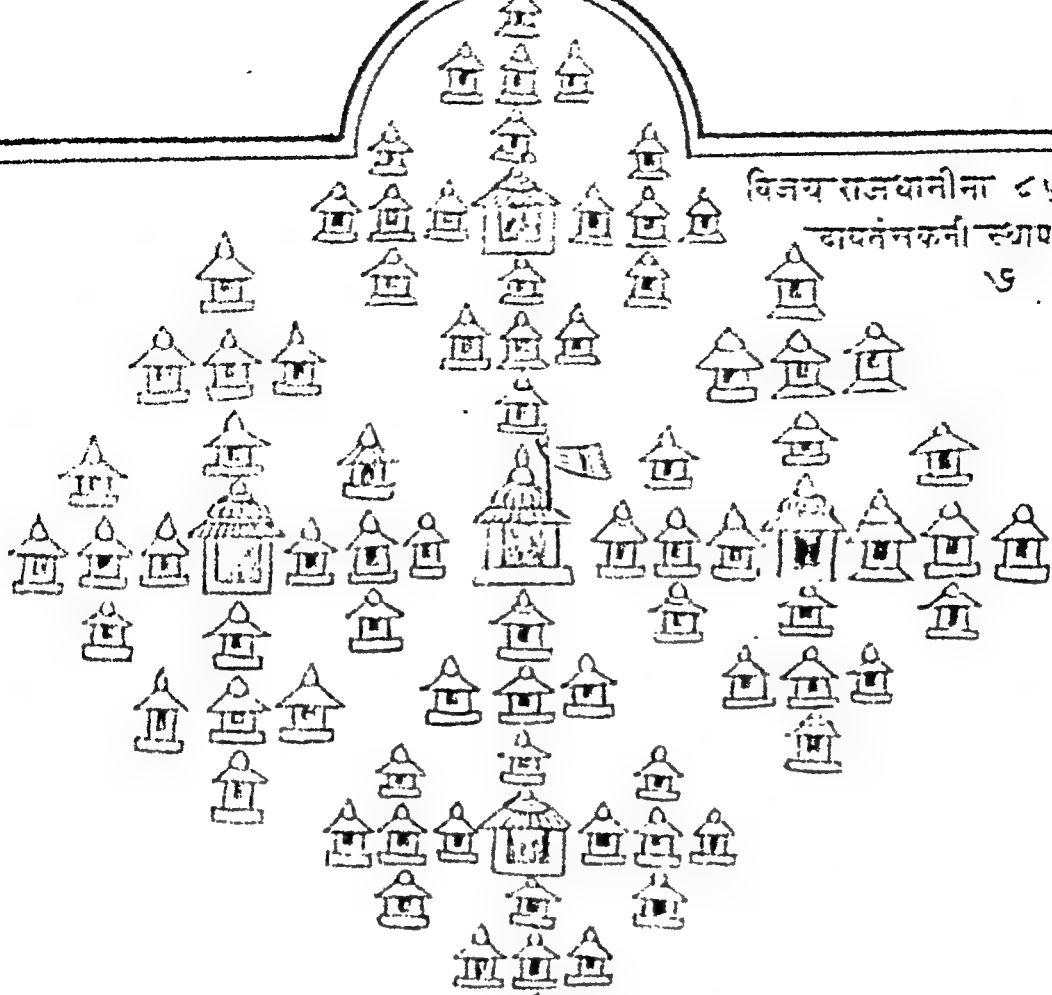
विजयराजधानीनी चारे दिशाना चार वनखंड अने चार
प्रासादावतंसकनी स्थापना

वनखंडना प्रासादावतंसकनी मध्यभागे विषे अशोकादिवनखंड
ने नामे वसनारा देवोना भद्रासन छे तेनी स्थापना

विजय राजधानीना ८५ प्रान्त-
दायतेनकनी न्यापना.

७

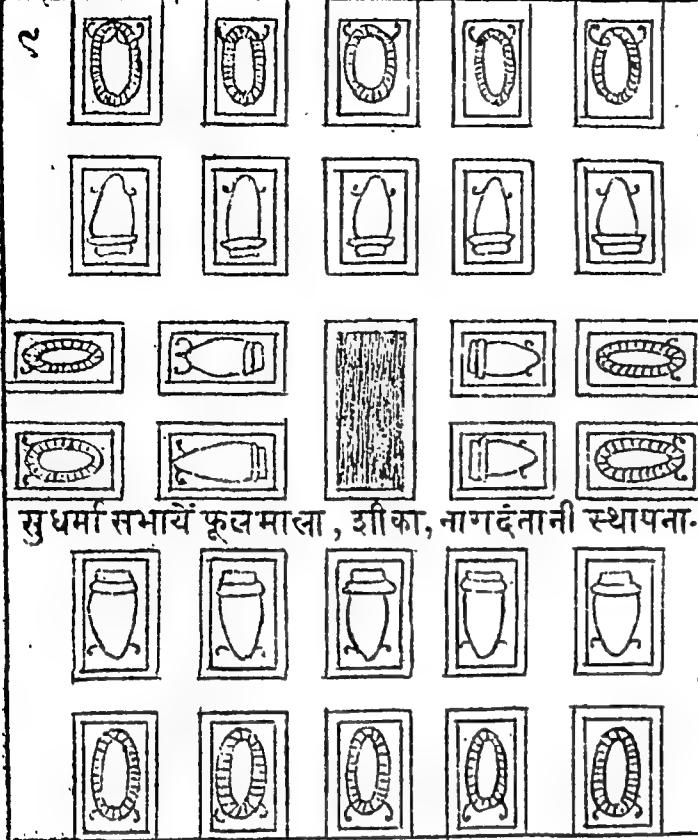
मूल प्रान्तदायतेनकनी ईशा-
नकोणं सुधर्म रत्ना
ने विपे जिनदादा
मनुष्यना डायणा
नहंतेनेनी न्यापना.

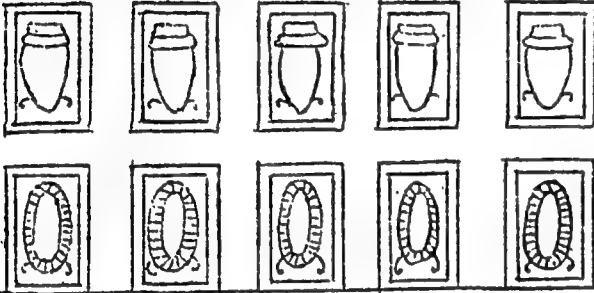
मलि पीरिणादपने एत दाधय
जिनप्रदिनादेनेनी न्यापना.

२

सुधर्मा सभाये फूलमाला, शीका, नागदंतानी स्थापना.

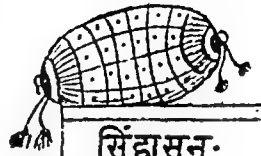
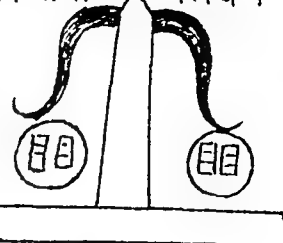

१० माणवक नामा

चैत्यथंभ.

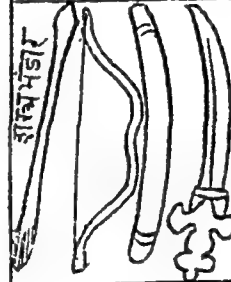

मणिपीठिका.

सिंहासन.

मणिपीठिका

लघुमहेश्वर
ध्वज.

११

पुस्तकसभा.

अभिषेकसभा

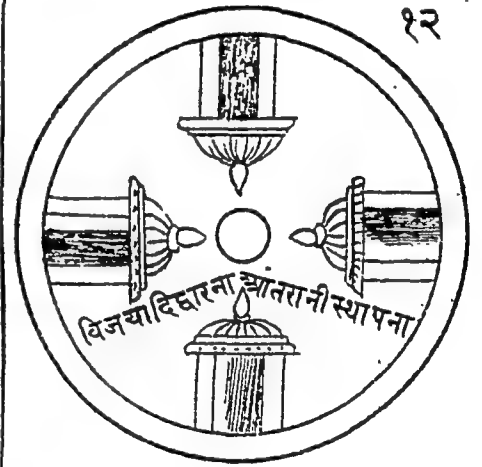
अलंकार
सभा

पुष्करणीवाय्य

सिधायतन.

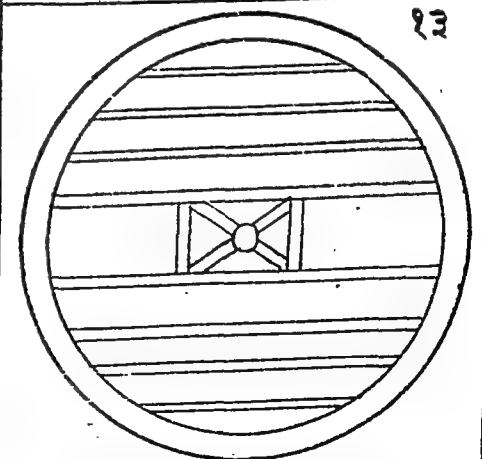
देवशय्या.

१२

विजयादिधारना आंतरानी स्थापना

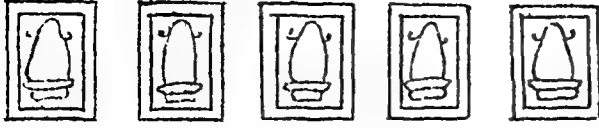
१३

सामान्य जंबूद्वीपनी स्थापना.

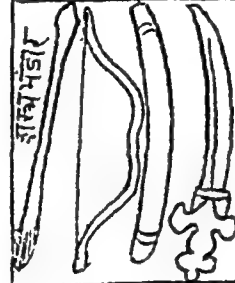
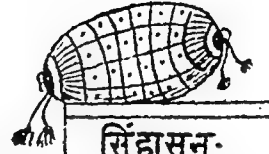
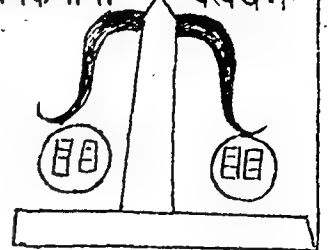
२

सुधर्मा सभायें फूलमाला, शीका, नागदंतानी स्थापना.

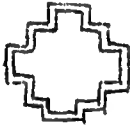

१० माणवक नामा चैत्यधर्म.

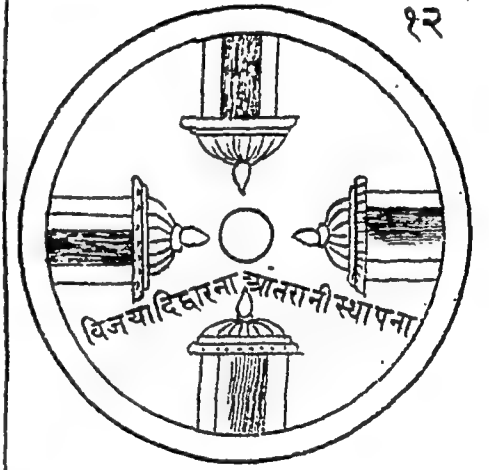

११

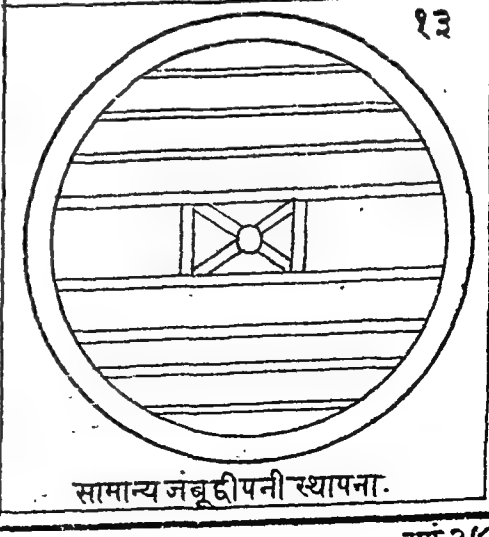
पुस्तक सभा.

१२

१३

સ્વેત ચણદંતા હસ્તિ એદસ મોહેલાં એકેકના ચિન્હે કરી યુક્ત એકશો ને આઠ આઠ ધ્વજાઈ છે. તેવારે એ દશેના ચિન્હે યુક્ત સર્વમલી ૨૦૦૦ ધ્વજાઈ વિજયદ્વારે છે.

વિજય દ્વારની નવ ચૂમિ છે. તે મધ્યમા પાંચમી ચૂમિને વિષે એક મોહોટું સિંહાસન છે, તે સિંહાસનની વાઘ્યકુંળે અને ઉત્તરદિસે તથા ઇશાનકુંળે વિજયદેવતાનાં ચાર હજાર સામાનિક દેવ તેના ચાર હજાર ઝડાસન છે, તે સિંહાસનની પૂર્વદિસે વિજયદેવતાની ચાર અગ્રમહીષીના પરિવાર સહિત ચાર ઝડાસન છે, તથા અગ્નિકુંળે વિજયદેવતાની અન્યંતર પરખદાનાં આઠ હજાર દેવતા તેનાં આઠ હજાર ઝડાસન છે, તથા દક્ષિણદિસે વિજયદેવતાની મધ્ય પરખદાનાં દશહજાર દેવતાનાં દશહજાર ઝડાસન છે, તથા નૈરુતકુંળે વિજયદેવતાની વાહેરલી પરખદાનાં બારહજાર દેવતાનાં બારહજાર ઝડાસન છે, તે મૂલ સિંહાસનથી પશ્ચિમદિસે વિજયદેવતાનાં સાત કટકનાં ધણીના સાત ઝડાસન છે, તથા સિંહાસનની પૂર્વાદિક ચાર દિસાએ પ્રત્યેકે ચાર ચાર હજાર ઝડાસન છે. તે વિજયદેવતાના આત્મરક્ષક દેવો શોલ હજાર છે, તેના ચારેદિસિયે મલી શોલ હજાર ઝડાસન છે, અવશેષ આઠ ચૂમિને વિષે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે ઝડાસન કહ્યા છે તે સામાનિકાદિક દેવો યોગ્ય સિંહાસન પરિવાર રહિત કહ્યા છે.

તથા ઉપરલા પોલ ઉપરે શોલ પ્રકારનાં રત્ને કરી શોજિત છે, તથા ઘણા આઠ આઠ મં ગલીક છે, તથા ઉપરે ઘણા કૃષ્ણ ચામર ધ્વજા છે, સર્વ રત્નમય છે. તેમજ ઘણા ઠત્રાતિ ઠત્ર પ્રમુખ પૂર્વપરે જાણવા. એ વિજયનામે દ્વારે વિજયનામે દેવતા મહર્ષિક, મહાકાંતિ નો ધણી, મહાઅનુજાવનો ધણી, એક પદ્યોપમને આજીવે વસે છે, તેના ચાર હજાર સામાનિક દેવતા, ચાર અગ્રમહીષી પરિવાર સહિત, ત્રણ પરખદાનાં દેવો, સાત કટકનાં ધણી, શોલ હજાર આત્મરક્ષક દેવતા પ્રમુખ વીજા પળ ઘણા વિજયા રાજધાનીનાં રહેનારા દેવતા અને દેવાંગના પ્રમુખ ઠાકુર પળે દેવતા સંવંધીયા ઝોગ ઝોગવતા થ કા ચિત્રે છે તેથી એ વિજય દ્વારનું વિજય એવું શાશ્વતું નામ છે.

હવે એ વિજયનામા દ્વારનાં વિજયનામે દેવતાની વિજયા નામે રાજધાની તે એજ વિજય દ્વારને પૂર્વ દિશાએ તિર્થા અસંખ્યાતા ઢીપ અને સમુદ્ર મૂકી જણ્યે તિહાં વીજો જંબૂઢીપનામે ઢીપ આવે છે તેમધ્યે વાર હજાર યોજન અવગાહી જણ્યે તિહાં એ વિજયદેવતાની વિજયા નામે રાજધાની છે.

તે વિજયાનામે રાજધાની વાર હજાર યોજન લાંબપણે તથા પહોલપણે અને (૩૭૫૦૦) યોજન કાંઈક વિશેષાધિક એટલી તેની પરિધિ ફરતી છે. તે રાજધાની એક પ્રાકારે એટલે ગઢે કરી સર્વ દિસે ચોક ફેર વીંટી છે, તે ગઢ સાડા સામત્રીશ યોજન ઊંચો છે, મૂલમાં શામાવાર યોજન પાંચ્યે પહોલો છે, મધ્યમાં સવા ઠ યોજન પહોલપણે છે તથા

ઁપર ત્રણ યોજન અને અરૂઢગાઁ પોહોલ પણેઢે ંટલે મૂલમાં વિસ્તાર પણેઢે, મધ્યે સાંકડોઢે, ઁપર પાતલોઢે, બાઢેરે ગોલઢે, મધ્યે ચોઃવૂણોઢે, ગાયના પૂંઢને સંસ્થાને સંસ્થિતઢે, સર્વ સુવર્ણમયઢે, નિર્મલઢે, યાવત્ પ્રતિરૂપઢે, તે ગઢ નાના પ્રકારનાં પંચવર્ણાં કોસીસાયે કરી શોઢિતઢે, તે કોસીસા અરૂઢગાઁ લાંબપણે ઢે, પાંચસે ધનુષ પહોલ પણે ઢે, ઢેસોન અરૂઢકોશ ઁંચપણે ઢે.

વિજયા રાજઢાનીને ંકેકી ઢિસિયે સવાસો સવાસો બારણાઢે, ંમ ચારે ઢિસિનાં મઢી પાંચસે ઢરવાઢાઢે. તે પ્રત્યેક ઢરવાઢો સાઢીબાસઢ યોજન ઁંચ પણેઢે, સવાંકત્રીશ યોજન પહોલપણેઢે, સવાંકત્રીશ યોજન પ્રવેશઢે, સ્વેતઢે, ઁત્તમ સુવર્ણમય શિઃર શૂઢિકાઢે, તિઢાં ઢાથી મૃગ ઢ્યાઢિ ચિત્રામણનો અઢિકાર સર્વ વિજય ઢ્ઢારનીપરે ઢાણવો.

તથા ંકેક ઢ્ઢારે સત્તર ઢૂમિઢે તે ચંડુશ્ચા તથા પઢ્ઢલતા પ્રમુઃ ચિત્રામણે કરી યુક્તઢે, તથા તેને વિષે સિંઢાસન કઢ્યાઢે ઢ્યાઢિક તથા બે પાસેના બે ઁંટલા તથા બે બે ચોઃવૂણા ઁંટલા તથા પ્રાસાઢાવતંસક ઢ્યાઢિક વાતો સર્વ ઢીવાઢિગમ સૂત્રથી ઢોવી.

વિજયા રાજઢાનીને પૂર્વાઢિ ચાર ઢિસાયે ચાર વનઃંરુઢે તે આવી રીતેઃ-પૂર્વ ઢિશાયે આશોપાલવ અશોકવનઢે, ઢક્ષણઢિસે સઢસઢો સત્તવર્ણ વનઢે, પશ્ચિમઢિસે ચંપક વનઢે, અને ઁત્તરઢિસે આઢ્રવનઢે, તે વનઃંરુ કાંઢંક ડાઢેરા બાર ઢઢાર યોજન લાંબ પણે ઢે, પાંચસે યોજન પોહોલ પણેઢે, પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે ગઢે કરી સઢીતઢે, ંની કૃષ્ણશોઢાઢે ંમ યાવત્ તિઢાં ઘણા વ્યંતરિક ઢેવ ઢેવાંગનાઁ વિસામો કરેઢે ઢ્યાઢિ સર્વ પૂર્વપરે કઢેઁં તથા ચાર વનમાં ચાર પ્રાસાઢાવતંસક ઢે તેમાં તેવેઢ નામે ચાર ઢેવતા પરિવાર સઢીત રઢેઢે તેમઢ માઢેલી ઢૂમીનો વર્ણન ઢ્યાઢિ અઢિકાર સર્વ ઢીવાઢિગમસૂત્રથી ઢાણઁં.

વિજયા રાજઢાનીનાં મધ્ય ઢેશઢાગને વિષે ંક પઢથાર રૂપ ચોતરોઢે. તે બારસો યોજન લાંબપણે અને પહોલ પણેઢે, ૩ૡૂૂ યોજન કાંઢક વિશેષાઢિક ઢરતોઢે, અરૂઢકોશ ઢાઢપણેઢે, સર્વ ઢંબૂને રત્નમયઢે, તે ચોતરો ંક પઢ્ઢવરવેઢિકા અને વનઃંરુ તેણેકરી સર્વ ઢિસે ચોકઢેર વીંટાંણોઢે, પઢ્ઢવરવેઢિકાનો વર્ણન અને વનઃંરુનો વર્ણન પૂર્વપરે ઢાણવો. તે વનઃંરુ ઢેસોન બે યોજન ઢરતું પરિઢિયે પહોલુંઢે. ચોતરા સમાન ઢરતુંઢે. તે ચોતરાને ચારઢિસે ચાર પગથાલીયાઢે, પગથાલીયાને આગલે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે તોરણ ઢે, ઢત્રાતિઢત્ર ઢે.

તે ચોતરાના મધ્યઢાગને વિષે ંક મૂલ પ્રાસાઢાવતંસકઢે, તે સાઢાવાશઢ યોજન ઁંચોઢે, અને સવાંકત્રીશ યોજન લાંબો તથા પહોલોઢે, તેના મધ્યઢાગને વિષે વઢી ંક મણિમય પીઢિકા ચોતરોઢે, તે મણિપીઢિકા ંક યોજન લાંવી પહોલીઢે, અરૂ યોઢન ઢાઢ પણેઢે, તેની ઁપર ંક મઢોટું સિંઢાસનઢે, તે સિંઢાસનનો વર્ણન સર્વ પરિ

वार सहीत जाणवो. ते मूल प्रासादावतंसक वली बीजा चार प्रासादावतंसके सर्व दिसे चोफेर व्याप्तये. ते चार प्रासाद सवा एकत्रीश योजन उंचपणे ठे, तथा साडा पंदर योजन अने अर्द्धगाउ लांबा अने पडोला ठे, ते एकेको प्रासादावतंसक वली बीजा चार चार प्रासादावतंसके सर्व दिसे चोफेर व्याप्तये. ते प्रासाद साडापंदर योजन अने अर्द्धगाउ उंचपणे ठे, तथा पोणा आठ योजन अने पा गाउ लांबा पडोला ठे. वली ते प्रत्येक प्रासादावतंसक वली बीजा चार चार प्रासादावतंसके सर्व दिसे व्याप्तये. ते प्रासाद पोणा आठ योजन उपर पा गाउ उंचा ठे, अने साडासातसे धनुषे उंणा चार योजन लांबा अने पडोला ठे, ए सर्व मली ७५ प्रासाद थाय ते आवी रीते. एकतो मध्य प्रासाद, तेने चार दिसाये चार प्रासाद ते एकेकानी पठवाडे वली चार चार प्रासाद अने वली ते एकेकानी पाठल चार चार प्रासाद एवं ७५ थाय; एतुं पांचमा आं कनुं चित्र आ पुस्तकनां बीजा पृष्ठमांठे ते जोवुं.

हवे ते मूल प्रासादावतंसक थकी ईशान कोणे विजय देवतानी सुधर्मा नामे सजा ठे, ते साडा चार योजन लांबी, सवा ठ योजन पडोली, अने नव योजन उंचपणे ठे, अनेक थांजाना शङ्कना तेणे करी सहीतये, उंचा थंज उपरे वज्र रत्नमय उपरली कुंजी ठे. तिहां प्रधान रचित तोरण अने पुतली ठे, मनोझ संस्थाने संस्थितये, वैडूर्य रत्नमय थंजये, नव नवा प्रकारनां रत्न सुवर्ण मणि प्रमुखे सहीत निर्मल विस्तार पणे अत्यंत समनिविष्ट आश्चर्यकारी मनोहर धरती तलये, हाथी, मृग, वृषज, अश्व, मनुष्य, मगरमत्स, पंखी, सर्प, किन्नरदेव, गेंमो, चमरिगाय, वनहस्ति, वनलता, विद्याधरना युगल, पद्मलता प्रमुखनां चित्रामणये, सूर्यना सहस्र किरणथी पण अधिक तेजये, पंचवर्णा घंट अने ध्वजाये करी शोजितये, चंद्रा तथा तोरणे करी सहीतये, वावनां चंदन रस सहीत नीळुं रक्तवर्णे तेना ठामे ठामे हांथा दीधाये, स्थानके स्थानके वावना चंदनना कलश मूक्याये, फूलनी मालानां समुदाय, पंचवर्णा रस सहीत सुगंधि फूल तेना ठाम ठामने विपे पूंजये, कृष्णागर कुंदरुक प्रमुखनो धूप तेने मघ मघाटे करी मनोहर गंधये, अपसराना समुदाये करी ते सजा संकीर्णये, देवतानां वाजित्र जे मृदंगादिक तेना स्वरे सहीतये, तेना त्रण दिसिये त्रण छारये, ते छार प्रत्येके वे वे योजन उंच पणे ठे अने एक योजन पडोल पणे ठे, ते टलोज प्रवेश ये एटले चींतनुं जारुपणुं जाणवुं. ते प्रासादनी उपर स्वेत उत्तम सुवर्णनां शिखरये, यावत् वनमाला पर्यंत छारनुं वर्णन पूर्वपरे जाणवुं.

ते छारने आगल प्रत्येके प्रत्येके मुखमंरुपये, ते सामावार योजन लांब पणे अने सवा ठ योजन पडोल पणे ठे, कांश्क जाजेरा वे योजन उंचपणे ठे, ते मंडप अनेक थंजे

केरी सहीतठे, तिहां चंद्रोदय अने चूजिजागनो वर्णन पूर्वपरे जाणवुं, ते प्रत्येक मुख मंरुप उपर आठ आठ मांगलिक ठे.

ते मुखमंडप आगले प्रत्येके प्रत्येके प्रेक्षाघर मांडवाठे, ते पण तेटलाज लांबा प होलाठे. ते प्रेक्षाघरना मध्यजागने विषे प्रत्येके चोखूणा वज्र रत्नमय चोतराठे, ते चो तराना मध्यजागे मणिपीठिकाठे, ते एक योजन लांबी पोहोली अने अर्द्ध योजन जाडीठे ते प्रत्येक मणिपीठिका उपरे एकेक सिंहासन ठे.

तथा ते प्रेक्षाघर मंडप आगले त्रण दिसे त्रण मणिपठिका कहीठे, ते बे योजन लांबी पोहोली अने एक योजन जारुपणे ठे, ते प्रत्येक मणिपीठिका उपरे चैत्यथून्नठे ते चैत्यथून्नने आगले त्रण दिसिये प्रत्येके मणिपीठिका ठे, ते प्रत्येक मणिपीठिका उपर चैत्यवृद्ध ठे, हवे ते चैत्यवृद्धने आगले जे त्रण दिसे त्रण मणिपीठिकाठे ते प्रत्ये कना उपरे महेंद्रध्वजठे, ते हजारो गमे न्हानी ध्वजाउए करी सहीतठे, तेना उपरे आठ आठ मंगलीकठे, एनुं चित्र ठछा आंकनुं त्रीजा पृष्ठमां जोवुं.

ते महेंद्रध्वजने आगले त्रण दिसायें त्रण नंदापुष्करणी ठे, ते साडाबार योजन लांबी अने सवा ठ योजन पहोलीठे, दस योजन उंचीठे, ते पुष्करणी प्रत्येके प्रत्येके पद्मवर वे दिकायेकरी तथा वनखंडे करी सहीतठे, ते प्रत्येक पुष्करणीने त्रण दिसे त्रण पगथालीयाठे.

सुधर्मासनाये ठ हजार मनोहर चोखूणा उंटला ठे, तेमां पूर्वदिसे बे हजार पश्चिमदिसे बे हजार, दक्षिणदिसे एक हजार अने उत्तरदिसे एक हजार ठे, ते उंटलाने विषे घणा सुवर्णमय अने रूपामय पाटीयां ठे, ते पाटीयांने विषे घणावज्रमय नागदं ताठे, ते नागदंताने विषे घणा कृष्णादि पांच जातना सूत्रे बरू एवी फूलनी मालाना समुदाय ठे, ते मालाना सुवर्णना फूमका ठे.

सुधर्मासनाये ठ हजार गोमानशीका सय्यारूप स्थानक लांबा उंटलाठे, तेमां पूर्व दिसे बे हजार, पश्चिमदिसे बे हजार, दक्षिणदिशे एक हजार, अने उत्तरदिसे एक हजार. ते गोमानसीकाने विषे घणा सुवर्ण अने रूपामय पाटीया ठे. यावत् वज्र रत्नमय नागदंताने विषे घणा रजतमय शीकाठे, ते शीकाने विषे घणी वैडूर्यरत्नमय धूप घटीठे, ते कृष्णागरु, कुंदरुक, लोबान प्रमुखे करी सहीत ठे.

ते सुधर्मासनाना मध्यने विषे एक महोटी मणिपीठिका ठे. ते बे योजन लांबी अ ने पहोलीठे, तथा एक योजन जाड पणेठे तेनी उपर मानवक नामे चैत्यथंनठे, ते सामासात योजन उंचो अने अर्द्धकोश चूमिमां उंचोठे, अर्द्धकोश विष्कंन पणेठे, ठ हांसठे, ठ संधीठे, ठ स्थानके शोजितठे, ते माणवकथंन उपरे दोढ योजन जड्ये अ ने हेठे दोढ योजन मूकीये तिहां मध्ये साडाचार योजनमां घणा सुवर्ण अने रूपामय

પાટીયાંઢે, તિહાં ઘણાં વજ્ર રત્નમય નાગદંતાઢે, તે નાગદંતાને વિષે રૂપામય શીકાઢે, તે શીકાને વિષે વજ્રમય ગોલ વૃત્તાકારે ઢાવઢાઢે તે ઢાવઢાને વિષે ઘણા તીર્થકરની ઢાઢાઢે તેણેકરી સહીત થકા રહેઢે, તે ઢાઢા વિજયદેવતાને અને વીજા પણ ઘણા વ્યંતરિક દેવ અને દેવાંગનાને અર્ચવા યોગ્યઢે, વાંઢવા યોગ્યઢે, ચંઢનાઢિકે પૂજવા યોગ્યઢે, વસ્ત્રાઢિકે સત્કાર કરવા યોગ્યઢે, સન્માન ંટલે બહુમાન કરવા યોગ્યઢે, ક લ્યાણ કારી, મંગલકારી દેવ સંવંધી ચૈત્યની પરે સેવા કરવા યોગ્યઢે, દેવતા તે ઢાઢા ની સેવા કેવલ મુક્તિના નિમિત્તે કરે ઢે.

તે માણવક નામા ચૈત્યચંજની પૂર્વઢિસે ંક મહોટી મણિપીઢિકાઢે, તે વે યોજન લાંવી અને પોહોલીઢે, ંક યોજન જાઢ પળે ઢે, તેની ડપર ંક મહોટું સિંહાસન ઢે.

માણવક ચૈત્યચંજની પશ્ચિમ ઢિસે ંક મહોટી મણિપીઢિકાઢે, તે ંક યોજન લાંવી અને પોહોલીઢે, અર્ઘ્યોજન જાઢ પળેઢે, તેની ડપર ંક મહોટી દેવ શય્યાઢે, તે દેવ શય્યાને ંશાનકૂળે ંક મહોટી મણિપીઢિકા ઢે, તે ંક યોજન લાંવી પોહોલી ઢે, અને અર્ઘ્ય યોજન જાઢ પળેઢે, તેડપર ંક પૂર્વલા મહેંઢધ્વજની અપેઢાયે નાહાનો ંવો મહેંઢધ્વજઢે, તે શાનાસાતયોજન ડંચોઢે અને અર્ઘ્યકોશ પોહોલ પળેઢે, તે લઘુ મહેંઢધ્વજને પશ્ચિમઢિસે વિજયદેવતાનો ચોપ્યાલ નામે હથ્થીયારનો ચંનાર ઢે.

તે સુધર્મા સજ્ઞા થકી ંશાન કૂળે ંક મહોટું સિઝ્ઝાયતનઢે તે સિઝ્ઝનું દેહરું શાના વાર યોજન લાંવ પળેઢે, અને સવાઢ યોજન પોહોલ પળેઢે, નવ યોજન ડંચ પળેઢે, તેના મધ્યજાગે ંક મહોટી મણિપીઢિકાઢે, તે વે યોજન લાંવી પોહોલીઢે અને ંક યોજન જાઢ પળેઢે, તે પીઢિકા ડપરે ંક મહોટો દેવઢંઢો ંટલે ગંજારોઢે, તે વે યો જન લાંવો પોહોલો અને ંક યોજન ડંચ પળે ઢે, તે ગંજારાને વિષે તીર્થકરની ંક શોને આઢ પ્રતિમાઢે, તે ડંચપળે તીર્થકરની કાયા પ્રમાણેઢે ંટલે લઘુ સાત હાથ પ્ર માણ અને ડત્કૃષ્ટ પાંચશે ઢનુપ પ્રમાણે શરીર વાલી ંવી પ્રતિમા થાપી રહેઢે તે જ ગવંતની પ્રતિમાને પૂંઢે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે ઢત્ર ઢારકની પ્રતિમા કહીઢે તે લીલા સહીત ઢત્ર ઢરતી થકી રહેઢે તથા તે જિનપ્રતિમાને વે પાસે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે વે ચામર ઢારકની પ્રતિમાઢે તે ચામરને લીલા સહીત વીંજતી થકી રહેઢે તથા તે પ્રત્યેક પ્રતિમાને આ ગલે વે વે નાગદેવતાની પ્રતિમા, વે વે યદ્ધદેવતાની પ્રતિમા, વે વે ચૂત દેવતાની પ્રતિ મા, વે વે કૂંઢધાર દેવવિશેપની પ્રતિમા ંવી આઢ પ્રતિમા તે વિનયે કરી નમતી પગે લાગતી થકી હાથ જોમતી થકી ંવી થકી રહેઢે તે પ્રતિમા સર્વ રત્નમયઢે તે જિનપ્રતિ માને આગલે ૧૦૦ ઘંટઢે, ૧૦૦ ચંઢને ચર્ચિત કલશઢે, ૧૦૦ ચુંગાર, ૧૦૦ આરીસા, ૧૦૦ થાલ. ૧૦૦ પાત્રી, ૧૦૦ સુપ્રતિષ્ઠક જાજન વિશેપ, ૧૦૦ મનોગુલિકા પીઢ વિશે

૫, ૧૦૬ વાત કરંડક ઢુંગાર વિશેષ, ૧૦૬ મનોહર રત્ન કરંડક, ૧૦૬ હયકંઠકે જાજન, યાવત્ ૧૦૬ વૃષજ્ઞ કંઠક જાજન વિશેષ, ૧૦૬ ફૂલની ચંગેરી, યાવત્ ૧૦૬ પૂંજણીની ચંગેરી, ૧૦૬ યાવત્ ફૂલના સમૂહ, ૧૦૬ સુગંધિ તેલના ઢાવના, ૧૦૬ ધૂપકમુઢા ઢ્યાદિક પૂજાનાં ઉપકરણ થાપ્યા થકા રહેઢે, તે સિઢ્ઢાયતન ઉપર ઘણા આઠ આઠ મંગલીક ઢે, ઢત્રાતિઢત્ર ઢે, તે સિઢ્ઢાયતનનાં શિખર શોલ પ્રકારનાં રત્ને કરી શોજિત ઢે.

તે સિઢ્ઢાયતનને ઢશાનકૂળે ઁક મહોટી ઉપપાત સજ્ઞા કહીઢે તે વિજય દેવતાને ઉપજવાનું સ્થાનકઢે, તે જેવી સૌધર્મા સજ્ઞા કહી તેવીજ ઁ સજ્ઞા પળ જાણવી.

તે ઉપપાત સજ્ઞાને ઢશાનકૂળે ઁક મહોટો ઢ્રહઢે તે સામાવાર યોજન લાંબપળે ઢે, સવાઢ યોજન પોહોલ પળે ઢે, દશ યોજન ડંઢો ઢે તે ઢ્રહ પદ્મવરવેદિકા તથા વનખંઢે સહીત ઢે, તે જેવો નંદા પુષ્કરણીનો વર્ણન સૂત્રોમાં કહ્યોઢે તેવોજ શોજા આશ્રયી ઁનું પળ વર્ણન જાણવું તે ઢ્રહને ઢશાનકૂળે ઁક મહોટી અજિષેક સજ્ઞા કહી ઢે, તે જેવી સૌધર્મા સજ્ઞા કહી તેવી જાણવી તેના મધ્યજાગે ઁક મહોટી મણિપીઠિકા ઢે, તે ઁક યોજન લાંબી પોહોલી અને અર્ઢ યોજન જારુ પળેઢે, તે મણિપીઠિકા ઉપરે ઁક મોહોટો સિંહાસનઢે, તેને વિષે વિજય દેવતાના અજિષેક કરવાનાં જ્ઞાન થાપ્યા થકા રહેઢે.

તે અજિષેક સજ્ઞાને ઢશાનકૂળે ઁક મહોટી અલંકાર સજ્ઞા કહીઢે તે અજિષેક સજ્ઞા સરખી જાણવી. તિહાં વિજય દેવતા આચુષણ પહેરે ઢે જિહાં વિજય દેવતાનાં ઘણા ઉત્તમ આચુષણનાં ઠામ આચુષણે જસ્યા થકાં તિહાં થાપ્યાં થકાં રહેઢે.

તે અલંકાર સજ્ઞાને ઢશાનકૂળે ઁક મહોટી વ્યવસાય સજ્ઞાઢે, જિહાં વિજય દેવતા પુસ્તકરત્ન વાંચેઢે તે વ્યવસાય સજ્ઞા અલંકાર સજ્ઞા સરખી જાણવી. તિહાં વિજય દેવતાનું પુસ્તકરત્ન થાપ્યું થકું રહેઢે, તે પુસ્તકરત્નનાં અરિષ્ટરત્નમય પાઠાં ઢે, રૂપામય પાનાઢે, અરિષ્ટરત્નમય અઢ્ઢરઢે, રાતા સુવર્ણમય દોરા ઢે જેળે કરી પુસ્તક પરોઢ્યે. તથા નવનવી મણિમય ગાંઠિઢે, ગાંઠે પાનું નીકલે નહી, વૈઢૂર્યરત્નમય સ્યાહીનો ઢખીઝંઢે તે ઢહીયાને રાતા સુવર્ણની શાંકલઢે, તે ઢહીયાનું અરિષ્ટમય ઢાંકણઢે, તે ઢખીયા મધ્યે અરિષ્ટરત્નમય સ્યાહી ઢે, વજ્રરત્નમય લઢવાની લેઢણઢે, અરિષ્ટરત્નમય અઢ્ઢરઢે, તે પુસ્તકમાં કેવલ ઢર્મશાસ્ત્ર ઢે, ઁ સર્વ પાંચે સજ્ઞાનું ચિત્ર ઁકસાથેજ આલેઢ્યું ઢે.

તે વ્યવસાય સજ્ઞાને ઢશાનકૂળે ઁક મહોટી નંદાપુષ્કરણી કહી ઢે તેનું વર્ણન ઢ્રહની પેરે જાણવું તે નંદાપુષ્કરણીને ઢશાનકૂળે ઁક મહોટો બલિપીઠ ઢે જિહાં બલિપિંઢ મૂકે તે બલિપીઠ ડંટલારૂપ જાણવું તે ઢે યોજન લાંબો અને પોહોલો ઢે તથા ઁક યોજન જારુ પળે ઢે, આંહી સુધી વિજય રાજઢાનીનો અધિકાર સંઢેપથી પૂરળ થયો.

હવે ઁ વિજય દેવતા જેવારે ઉપજેઢે તેવારે શ્રીજિનપ્રતિમાની પૂજા પ્રમુઢ કેવા કે

વા પ્રકારની શુઙ્ગ કરણીઙ્ગ કરેઢે તેનો અધિકાર શ્રીજીવાઙ્ગિગમ સૂત્રમાં સવિસ્તર લેખેલોઢે તિહાંથી જાણી લેવો એ જંબૂઢીપનાં પ્રથમ ઢ્ધારનો અધિકાર સંઢેપથી કહ્યો.

હવે વિજયંત નામા વીજા ઢ્ધારનો અધિકાર કહેઢેઃ—મેરૂ પર્વતને દક્ષણદિસે પીસ્તાલીશ હજાર યોજન વેગલું જંબૂઢીપની દક્ષણ દિસિને અંતે વિજયંત નામે વીજું ઢ્ધારઢે તેનો અધિકાર સર્વે વિજયઢ્ધારની પરે જાણવો, પરંતુ એટલું વિશેષ જે એનો અધિકારી વિજયંત નામે દેવતાઢે તેની રાજધાની દક્ષણ દિસે વિજયા રાજ્યધાની જેવી ઢે.

હવે જયંત નામા ત્રીજા ઢ્ધારનો અધિકાર કહેઢેઃ—મેરૂ પર્વતની પશ્ચિમદિસે પીસ્તાલીશ હજાર યોજન વેગલું જંબૂઢીપને પશ્ચિમદિસિને અંતે સીતોદા મહાનદીની ઉપરે જયંત નામે ત્રીજું ઢ્ધારઢે તેનો અધિકાર પણ વિજયઢ્ધાર સરખો જાણવો. ઇહાં જયંતનામે દેવતા ઢે તેની રાજધાની પશ્ચિમદિસે વિજયરાજધાનીનાં સરખી જાણવી.

હવે ચોથું અપરાજિત નામે ઢ્ધાર કહેઢેઃ—મેરૂ પર્વતને ઉત્તરદિસે પીસ્તાલીશ હજાર યોજન વેગલું જંબૂઢીપની ઉત્તરદિસિને અંતે અપરાજિતનામે ચોથું ઢ્ધાર કહ્યુંઢે તે વિજયઢ્ધાર સરખું જાણવું ઇહાં અપરાજિત દેવતાઢે તેની રાજધાની પૂર્વોક્ત ઢીપની ઉત્તર દિસે વિજયરાજધાની સરખી જાણવી. એ ચારે દરવાજાનાં ચારે દેવતાની રાજધાની અઢીથી અસંખ્યાતમે જંબૂઢીપે ચાર દિસાયે જાણવી. એ ચારે દરવાજાનાં સ્વામી તથા સામાનિક દેવતા તેનું આયુ એક પલ્લોપમનું જાણવું. ઇતિ ઢ્ધાર વર્ણન સમાપ્ત.

॥ અથ ઙ્ગરતઢેત્ર વર્ણન પ્રારંભ ॥

હવે એ જંબૂઢીપમાં ઙ્ગરતઢેત્ર નામે વર્ષ (વાસ) કયા સ્થાનકેઢે તે કહેઢે ચુલ્લહેમ વંત નામે વર્ષધર પર્વત તેયકી દક્ષિણદિસે અને દક્ષણદિસે જે લવણ સમુદ્ર તેયકી ઉત્તરદિસે તથા પૂર્વદિસે જે લવણ સમુદ્ર તેયકી પશ્ચિમદિસે અને પશ્ચિમદિસે જે લવણ સમુદ્ર તેની પૂર્વદિસે એ અવકાસને વચ્ચે જંબૂઢીપને વિપે ઙ્ગરતનામેઢેત્રઢે જેને વિપે શૂકા વૃઢ્ઢના ટૂઠા ઘણાઢે તથા વોરઢી વાવલ પ્રમુખનાં કાંટા ઘણાઢે તથા ઁંચી નીચી વિપ મ ઙ્ગમિ ઘણી ઢે તથા ઢુર્ગમસ્થાનક ઘણાઢે, પર્વત ઘણાઢે, ઙ્ગૈરવજાપ ઘણાઢે, પાણીના પ્રપાત ઘણાઢે, પાણીના નિઙ્ગરણા ઘણાઢે, સ્વામ ઘણીઢે, ગુફા, નદી, ડ્રહ, રુંઘ, ગુઢા, ગુલ્મ, નવમાલિકા પ્રમુખ પદ્મલતાદિ વેલઢી, કોહલી, અટવી, ઁજારુ, સ્વાપદ હિંસક જીવ વ્યાઘ્રાદિક, ચોર, તસ્કર, સ્વદેશથી ઁપના ઁપઢ્ઢવ, પરકટકનાં કરેલાં ઁપઢ્ઢવ, ઢુર્ઙ્ગિક, ઙ્ગિક્ષાચરને ઙ્ગિક્ષાઢુર્લઙ્ગ મલે, ઢુકાલ, પાઘંઢી-જિનમાર્ગના ઁઢાપક, કૃપણ, સોઙ્ગી, સાતઇતિ, ઇત્યાદિક સર્વ વાના જાણવાં તથા રાજા પણ લોકને વહુ ઢુઃઘના દેનાર, રોગ ઘણા, સંઢેપ ઘણા, વારંવાર સંઢોઙ્ગ, ઢંઢ, આકરાકર પ્રમુખ ઘણાઢે.

ए पूर्वदिसे अने पश्चिमदिसे लांबुठे, उत्तर अने दक्षणे पहोलुंठे, उत्तरदिसे पट्यंकने संस्थाने संस्थितठे, दक्षणदिसे धनुषना पुठला जागने संस्थाने संस्थितठे तथा त्रिधा पूर्व दक्षण अने पश्चिमे लवण समुद्रने फरश्योठे तथा जे गंगा अने सिंधु ए बे महोटी नदीये करी तथा वैताढ्य पर्वते करी ठजागे वेहेचाणो ठे एटले एना ठ खंड थया ठे.

जंबूद्वीपनो विष्कंज एक लाख योजननो ठे तेने एकसोने नेवुंमे जागे एटले (५१६) योजन अने एक योजनना ओगणीश जाग करीये एवा ठ जाग उपर एटलुं विष्कंज पणे जरत क्षेत्र ठे एनां मध्य जागने विषे वैताढ्य पर्वतठे ते जरत क्षेत्रने एक दक्ष णार्द्धजरत अने बीजो उत्तरार्द्ध जरत. एवा बे जागे वेचतो थको रह्यो ठे.

तिहां वैताढ्य पर्वतने दक्षणदिसे जे लवण समुद्र तेने उत्तरदिसे, अने पूर्वदिसे जे लवण समुद्र तेने पश्चिमदिसे अने पश्चिमदिसे जे लवण समुद्र तेने पूर्वदिसे दक्षणार्द्ध जरतठे ते पूर्वदिसे पश्चिमदिसे लांबो अने उत्तर दक्षिणदिसे पहोलो अर्द्ध चंद्रने आकारे ठे, पूर्व, दक्षण अने पश्चिम ए त्रण दिसे लवण समुद्रने फरश्योठे, गंगा अने सिंधु ए बे महोटी नदी तेणे त्रण जागे वेहेच्योठे, ते बरो आडत्रीश योजन अने एक योजननां उंगणीश जाग करीये तेवा त्रण जाग उपर, एटलो पहोलपणे दक्षणार्द्ध जरतठे, दक्ष णार्द्ध जरतने अंते उत्तरदिसे धनुषना पणठनी परे जीवाठे. ते पूर्वपश्चिम लांबी बे ठेहेडे लवण समुद्रने फरसी रहीठे ते जीवा पूर्वपश्चिमे लांबपणे ९९४८ योजन अने उपर उंगणीसीया बार जाग ठे ते जीवानुं धनुषष्ट दक्षणदिसि ९९६६ योजन उपर उंगणीसीयो एक जाग कांश्क जाजेरो परिधिपणे कछुं ठे ए जरतार्द्धनुं चित्र जोवुं हवे दक्षण जरत मांहे अयोध्यानगरीनुं प्रमाण कहेठे.

दक्षणार्द्ध जरतनां मध्यखंरुनी वच्चमां बार योजन लांबी अने नव योजन पोहोली एवी अयोध्या (विनिता) नगरीठे ते लवण समुद्रथी अने वैताढ्य पर्वतथी एकशो चौद योजन अने उपर एक योजननां उंगणीश जाग करीये तेवा अगीआर जाग एट ले आंतरेठे केमके दक्षणार्द्ध जरतनां मध्यखंडनो विस्तार बरो आडत्रीश योजन अने त्रण कलाठे तेमांथी अयोध्यानो विस्तार नव योजन काहामीये तेवारे बरो उंगणत्री श योजन अने त्रण कला रहे तेनुं अर्द्ध करीये तेवारे ११४ योजन उपर अगीआर कला थाय तेटली लवणसमुद्र अने वैताढ्य पर्वतथी वेगली अयोध्या नगरी जाणवी.

हवे मागधादि त्रण तीर्थ कया स्थानके ठे ते कहे ठे.

चक्रवर्तिने वसवर्ति जरत, ऐरवत अने बत्रीश विजय मली चोत्रीश क्षेत्र चक्रवर्ति नां ठे तेनी जे गंगा, सिंधू तथा रक्ता अने रक्तवती ए चार जरत ऐरवतनी नदीउं तेने समुद्रमां प्रवेश करतां तथा विजयनी नदीउंने सीतोदा तथा सीतानदी मांहे प्रवेश क

રતાં ંટલે જે સ્થાનકે જરત તથા ંરવતની નદીઝં સમુદ્રમાં પ્રવેસ કરે તથા જે સ્થાનકે વત્રીશ વિજયની નદીઝં સીતાનદી અને સીતોદાનદી માંહે પ્રવેશ કરે તે સ્થાનક વિશેષ નદી સાગર સંગમ ઉત્તમ સ્થાનક કહીયે તિહાં દક્ષણાર્ધ જરતમાં ંક પૂર્વદિ સિયે માગધ તીર્થઢે વીજું પશ્ચિમદિસિયે પ્રજાસ તીર્થઢે તથા ં વે તીર્થનાં વચ્ચમાં ંક વરદામ તીર્થઢે. ંરીતે જરત ક્ષેત્રમાં ત્રણ તીર્થ ઢે તેમજ ંરવતમાં તથા વત્રીશ વિજય માં પણ પ્રત્યેકે ત્રણ ત્રણ ત્રીર્થ ગણતાં સરવાલે જંબુઢીપમાં ંકશોને વે તીર્થ ઢે.

॥ અથ વૈતાલ્યપર્વત વર્ણન ॥

હવે જરતક્ષેત્રમાં પૂર્વ પશ્ચિમે લાંવો અને ઉત્તર દક્ષણે પોહોલો વૈતાલ્યનામે પર્વતઢે તે પચ્ચીશ યોજન ંચો ઢે અને પચ્ચીશ યોજનનો ચોથો જાગ સવાઢ યોજન જૂમી માંહે ઢે ં અઢીઢીપમાં ંક મેરુવીના વીજા સર્વપર્વત જેટલા ંચપણે હોય તેનો ચોથો જાગ ધરતીમાં હોય તથા પચ્ચાશ યોજન પોહોલ પણેઢે તેની વાહ પૂર્વ પશ્ચિમદિસે ૪૦૦ યોજન અને ંપર ંક યોજનનાં ંગણીસીયા શોલ જાગ લાંવપણે ઢે, તેની જીવા પણઢ ઉત્તરદિસે ૧૦૭૨૦ યોજન ંપર ંગણીસીયા વારજાગ લાંવપણે ઢે તથા તેનું ધનુષ્ટ દક્ષણદિસે ૧૦૭૪૩ યોજન ંપર ંગણીસીયા પંદરજાગ પરિધિપણે રુચકનામે જે ગ્રીવાનું આજરણ તેવા સંસ્થાને ઢે ં પર્વત સર્વ રજતમય રૂપ્પમયઢે અને સ્ફાટિકની પરે સુકોમલ ઢે યાવત્ જોતાં ંકાં પ્રતિવિંવ દેલાય માટે પ્રતિરૂપ ઢે.

તે દક્ષણ અને ઉત્તર ં વે પાસે વે પદ્મવર વેદિકાયે કરી અને વે વનખંડે કરી સર્વદિસે ચોકફેર વીંલ્યો ઢે, તે પદ્મવરવેદિકા ંર્ધ યોજન ંચપણે અને પાંચશે ધનુષ્ય પોહોલ પણે ઢે. તથા પર્વત જેટલી લાંવ પણે ઢે અને વનખંડ કાંઙક ંણા વે યોજન પોહોલ પણે ઢે. તથા પદ્મવરવેદિકા જેટલા લાંવા ઢે, તેની કાલા વણે કાલી કાંતિ ઢે.

વૈતાલ્યને પૂર્વ પશ્ચિમદિસે વે ગુફાઢે તે ઉત્તર દક્ષણે પચ્ચાશ યોજન લાંવીઢે, અને પૂર્વપશ્ચિમે માંહેલી કોરે પોહોલી વાર યોજન ઢે, આઢ યોજન ંચ પણે ઢે, તથા આઢ યોજન ંચા અને ચાર યોજન પોહોલા તથા ચાર યોજન પ્રવેશ ંવા દક્ષણ અને ઉત્તરને સન્મુખ વજ્રરત્નમય નિવરુ ંવાં વે વારણા તેના કપાટે કરી ઢાંકી ઢે તથા નિરંતર ંંધ કાર અને તિમિશ્ર તેણેકરી સહીતઢે. ચંદ્ર સૂર્યાદિકની જ્યોતિ રહીતમાર્ગઢે ંવી પશ્ચિમદિસે તિમિશ્રાગુફા અને પૂર્વદિસે ંંડપ્રપાતા મલી વે ગુફાઢે તેના વિપે કૃતમાલ અને નૃત્યમાલ ંવે નામે વે દેવતા ંક પલ્યોપમના આયુવાલા વસેઢે તથા તે ગુફાને વિપે ંમ ગા અને નિમગા ંવી વે નદીઢે તે ત્રણ ત્રણ યોજન વિસ્તારેઢે તે નદીઝં પર્વત માંહેલા જે મહોટા પાપાણ તે માંહેથી નિકલીને મહોટી નદી જે ગંગા સિંધુ પ્રમુખ ઢે તે માંહે ગમન

કરેઢે તે બે નદી વચે વૈતાલ્ય પચ્ચાશ યોજન માંઢેલા પચ્ચીશમું અને ઢવીશમું એ બે યોજનનું આંતરું ઢે. તે ગુફાની બેહુ બાજુની ઝીંતને વિષે ચક્રવર્તિ જે યાય તે બે બે સાહામા સૂર્યમંડલ સરખા કાંકિણિ રત્નનાં ડંગણપચ્ચાશ માંઢલા અજુઆલું કરવા માટે લખે ઢે તે પ્રત્યેક મંઢલ ડત્સેધાંગુલે કરી પાંચશે ધનુષ્યનું ઢે. તથા વલી એ ગુફા પ્રમાણાંગુલે કરી બાર યોજન પોહોલી ઢે તથા એકેકા માંઢલાને વચ્ચમાં એકેક યોજનનું આંતરું ઢે. તથા માંઢલાને નીચે અને ડપર સર્વ અઢને આઠ યોજન ગુફા ડંચીઢે. તેમાટે પોહો લપણે બાર યોજન પ્રકાશ કરેઢે અને મંડલને આંતરે એકેક યોજન પ્રકાશ કરેઢે. તથા ડંચ પણે આઠ યોજન પ્રકાશ કરેઢે. એ માંઢલા બન્ને પાસે એકેક યોજનને આંતરે ગોમુત્રિકાને આકારે કરતાં એક ઝીંતે ચોવીશ મંડલ યાય અને બીજી ઝીંતે પચ્ચીશ મંડલ યાય તેમાં સિંધુનદી પાસે તિમિશ્રા નામે ગુફાઢે તે ગુફામાંઢેથી ચક્રવર્તિ દક્ષણ મધ્ય ઁંઢથી ડત્તર મધ્ય ઁંઢમાં પ્રવેશ કરેઢે અને ડત્તર મધ્ય ઁંડને સાધી ત્યાંથી પાઢો વલતાં રૂષઝકૂટને વિષે પોતાનું નામ લખીને ગંગાનદી પાસે જે બીજી ઁંડપ્રપાતા નામે ગુફાઢે તેમાંથી અઢને દક્ષણ ઝરત માંઢે પાઢો વલે તથા ચક્રવર્તિ જિહાં સુધી જીવતો હોય તિહાં સુધી તે ગુફાઢનાં કમાઢ ડઘાડા રહેઢે.

હવે પૂર્વોક્ત વનઁંડને બે પાસે દશ દશ યોજન ડંચા જઢ્યે તિહાં બે વિદ્યાધરની શ્રેણીઢે તે દશ દશ યોજન પહોલ પણે ઢે અને પર્વત જેટલી લાંબ પણે ઢે તે બે પાસે બે પદ્મવરવેદિકા અને બે વનઁંડે કરી ચોકફેર વીંટીઢે એનું લંબાઢ તથા પહોલાઢ આદિ કનું વર્ણન પૂર્વલી પરે જાણવું તિહાં દક્ષણદિસીની જે વિદ્યાધરની શ્રેણી ઢે તેને વિષે વિદ્યાધરોના ગગનવલ્લઝ પ્રમુખ પચ્ચાસ મહોટા નગર રાજધાની રૂપઢે. અને ડત્તર દિસીની જે વિદ્યાધરની શ્રેણીઢે. તેને વિષે વિદ્યાધરોનાં રથનુપુર ચક્રવાલ પ્રમુખ સાઠ મહોટા નગરાવાસ રાજધાની રૂપઢે ઁરીતે બે શ્રેણીનાં મલી એકસોને દશ નગર યાય તે નગરને વિષે દેશની રાજધાની સહિત વિદ્યા ઢરનાં રાજા મહોટા બલવંત વશે ઢે.

વલી તે વિદ્યાધરની શ્રેણીના ઝૂમિઝાગ અઢી વૈતાલ્ય પર્વતને બે પાસે દશ દશ યોજન ડંચા જઢ્યે તેવારે આઝિયોગિક દેવતાની બે શ્રેણી આવે તે પણ દશ દશ યોજન પહોલી અને પર્વત સરખી લાંબ પણે ઢે તે બેહુ શ્રેણી બને પાસે બે પદ્મવરવેદિકા અને બે વનઁંડેકરી વીંટીઢે. તેનું વર્ણન પૂર્વપરે જાણવું તે ઝૂમિમાં ઘણા વ્યંતરિક દેવતા અને દેવાંગના યાવત્ વિચરેઢે. તે શ્રેણીને વિષે સૌધમૈંઢનાં ચાર લોકપાલ તેના આઝિયોગિક ઁટલે આઢ્ઢાકારી કિંકર દેવોના ઘણા ઝવન ઢે. તે સર્વ ઝવન બાઢેર ગોલાકારે ઢે, માંઢે સમચતુરસ્ર ઢે, યાવત્ અપત્સરાના સમૂઢે કરી સંકીર્ણ ઢે. તેમાં જે દેવતા વસે ઢે, તેનું એક પલ્લોપમાયુ ઢે.

વલી તે આગ્નિયોગિક દેવોની શ્રેણી થકી પાંચ પાંચ યોજન ઁંચા જણ્યે તિહાં વૈતાલ્ય પર્વતનું શિખરતલું ઠે તે દશ યોજન પોહોલ પળે અને પર્વત જેટલું લાંવ પળેઠે તે શિખર તલ ઁક પદ્મવરવેદિકાચે કરી અને ઁક વનખંડે કરી સર્વ દિસિયે ચોક ફેર વીંટે લું ઠે તે શિખર તલને વિપે ઘણા વ્યંતરિક દેવતા દેવાંગનાઁ ઝોગ ઝોગવતા થકા વિચરેઠે.

વૈતાલ્ય પર્વતને વિપે નવ કૂટ ઁટલે શિખરઠે તેના નામ કહેઠે:-૧ સિઝાયતનકૂટ, ૨ દક્ષણાર્ધચરત નામા કૂટ, ૩ ઁંરુપપાત ગુફા કૂટ, ૪ મણિજઙ્ગકૂટ, ૫ વૈતાલ્ય કૂટ, ૬ પૂરણજઙ્ગકૂટ, ૭ તિમિશ્રાગુફા કૂટ, ૮ ઁત્તરાર્ધચરત કૂટ, ૯ વૈશ્રમણકૂટ, ૧૦ નવ કૂટઠે.

તેમાં પ્રથમ સિઝાયતનકૂટ સવાઠ યોજન ઁંચપળે ઠે. અને મૂલમાં સવાઠ યોજન પોહોલ પળે વચમાં કાંઝક ઁંણા પાંચ યોજન પોહોલપળેઠે, ઁપર કાંઝક જાજેરા ત્રણ યોજન પોહોલ પળે ઠે મૂલમાં પોહોલો વચમાં સાંકડો અને ઁપર પાતલો ગાયના પૂંઠને સંસ્થાને ઠે સર્વ રત્નમય ઠે તે કૂટ પદ્મવરવેદિકા અને વનખંડે કરી ચોફેર વીંટ્યુંઠે તેના મધ્યજાગને વિપે શાશ્વતી અરિહંતની પ્રતિમાનું આયતન ઁટલે દેહેસંઠે, તે ઁક કોશ લાંવ પળે, અર્ધકોશ પોહોલ પળે અને ચૌદશે ને ચાલીશ ધનુષ ઁંચ પળેઠે તેને વિપે રૂપજ, ચંડ્રાનન, વારિપેણ અને વર્ધમાન ઁ ચાર નામે તીર્થકરની ઁકશોને આઠ પ્રતિમાઠે.

ઁ પ્રથમના સિઝાયતના કૂટની પશ્ચિમદિસે વીજો દક્ષણાર્ધચરત નામે કૂટઠે તેપણ સિઝાયતન કૂટ જેટલો ઁંચો પોહોલોઠે તે પ્રાસાદના મધ્યજાગમાં ઁક પ્રસાદાવતંસકઠે તે ઁક કોશ ઁંચો અને અર્ધકોશ પોહોલ પળેઠે તેના મધ્યજાગમાં ઁક પીઠિકા (ચોત રોઠે) તે પાંચસે ધનુષ લાંવો પોહોલો અને અઢીસે ધનુષ જાડ પળેઠે તેનાં ઁપર ઁક વેસવાનું સિંહાસન ઠે તે હજારો ગમે જઙ્ગાસનાદિકે પરવસ્યું ઠે ઁ કૂટને વિપે દક્ષણાર્ધ ચરતનામે દેવતા મહાર્ધઙ્ગિવંત ઁક પદ્યોપમાયુની સ્થિતિયે વસેઠે તેને ચાર હજાર સા માનિક દેવ, ચાર અગ્રમહિષી પરિવાર સહીત, ત્રણ પરપદા, સાત કટક, સાત કટકનાં સ્વામી, ચારે દિસીયે ચાર ચાર હજાર ઁચારહે ઁવાશોલ હજાર આત્મારક્ક દેવતા, દક્ષણાર્ધ ચરતદેવતનું દક્ષણાર્ધ રાજધાનીનું તથા અનેરા પળ ઘણા દેવતા દેવાંગનાનું આધિપત્યપણું પાલતો થકો યાવત્ વિચરેઠે ઁ નવે કૂટ સવાઠ યોજન ઁંચા જાણવા.

ચોથું માણિજઙ્ગકૂટ, પાંચમું વૈતાલ્ય કૂટ અને ટહું પૂરણજઙ્ગકૂટ ઁ ત્રણ સુવર્ણમય ઠે શેષ ઠ કૂટ રત્નમય ઠે તેમાં તિમિશ્રાગુફા કૂટમાં કૃતમાલ દેવતા વસેઠે તથા ઁંરુપ પ્રપાતગુફા કૂટમાં નૃતમાલ દેવતા વસેઠે ઁરીતે વે કૂટનાં દેવતાનાં નામ કૂટને નામે નશ્રી અને શેષ ઠ કૂટનાં દેવતાનાં નામ કૂટને નામે ઠે જે કૂટનો નામ તેજનામ તેમાંવસનાર દેવતાનો પળ હોય ઁ સર્વ દેવ ઁક પદ્યાયુ વાલા જાણવા ઁ સર્વ મેરુ પર્વતને દક્ષણ દિસે તિર્થા અસંખ્યાતા ઢીપ સમુદ્ર વ્યતિક્રમી જણ્યે તિહાં વીજો જંવૂઢીપ ઠે તેને વાર

હજાર યોજન અવગાહીયે તિહાં એ સર્વ દેવોની રાજધાની વિજયા રાજધાની સરસ્વી જાણવી તથા વૈતાલ્ય ગિરિકુમાર નામે દેવતા મહર્જિક એક પદ્યોપમાયુ વાલો ઇહાં વસે છે. તેથી એ પર્વતનું પણ વૈતાલ્ય એવું નામ શાશ્વતું છે.

હવે ઉત્તરાર્દ્ધ ઝરતનામે વાસ ક્ષેત્ર પૂર્વ પશ્ચિમે લાંબું ઉત્તર દક્ષણે પોહોલું પદ્ય કને સંસ્થાને સંસ્થિત છે તે ગંગા અને સિંધુ એ બે મહોટી નદી તેણે કરી ત્રણ જાગે બે હેચાણુ છે ૨૩૦ યોજન ઉપર ઊંઘણીસીયા ત્રણ જાગ એટલું પોહોલ પાળે છે, એની બાહ પૂર્વ પશ્ચિમદિસે ૧૦૬૨ યોજન ઉપર ઊંઘણીસીયા સાડાસાત જાગ એટલી લાંબ પાળે છે એની જીવા પાળબની પરે ઉત્તરદિસે ૧૪૪૭૧ યોજન ઉપર ઊંઘણીસીયા ૪ જાગ કાંઈક ઊંણા એટલી લાંબ પાળે છે તે જીવાનું ધનુષ્ટ દક્ષણદિસે ૧૪૫૨૦ યોજન ઉપર ઊંઘણીસીયા અગીઆર જાગ એટલું પરિધિ પાળે છે.

હવે એ ઉત્તરાર્દ્ધ ઝરતમાં કૃષ્ણકૂટનામે પર્વત છે તે કહે છે:—ગંગાપ્રપાતકુંઠની પશ્ચિમ દિસે અને સિંધુકુંઠની પૂર્વદિસે ચુદ્ધ હિમવંત પર્વતના દક્ષણ પાસાનાં નિતંબ પાસે કૃષ્ણ કૂટ છે તે આઠ યોજન ધરતીમાં ઊંડ પાળે, મૂલમા આઠ યોજન પોહોલ પાળે, વચ્ચમાં ૪ યોજન પોહોલ પાળે અને ઉપર ચાર યોજન પોહોલ પાળે તથા પાઠાંતરે મૂલમાં બાર યોજન પોહોલ પાળે મધ્યમાં આઠ યોજન પોહોલો અને ઉપરે ચાર યોજન પોહોલો છે ગાયના પૂંઠને સંસ્થાને સર્વ જંબૂનંદ રત્નમય શ્યામવર્ણ છે. એમાં પૂર્વલી પરે જવન પ્રમુખ જે છે તેશાસ્ત્રાંતરથી જાણવા ઇહાં કૃષ્ણનામે મહર્જિક દેવતા વસે છે તેનો પરિવાર તથા એનું અનેરે જંબૂદ્વીપે રાજધાનીનો સ્થાનક યાવત્ પૂર્વપરે સર્વ કહેવું.

એ ઝરતક્ષેત્રને વિષે ઝરત નામે દેવતા મહા કૃદ્ધિવંત સામાનીકાદિક દેવોયે સહીત એક પદ્યોપમાને આજીવે વસે છે તેથી એનું ઝરત વર્ષ એવું શાશ્વતું નામ છે.

હવે ચુદ્ધ હિમવંત નામે વર્ષધર પર્વત કહે છે:—

ઝરત ક્ષેત્રને ઉત્તર દિસે ઝરતક્ષેત્રની સીમા રૂપ એ ચુદ્ધ હિમવંત પર્વત છે તે એકશો યોજન ઊંચ પાળે છે અને પચ્ચીશ યોજન ધરતી માંહે છે. તથા ૧૦૫૨ યોજન ઉપર ઊંઘણીસીયા બાર જાગ એટલો પોહોલ પાળે છે, તેની બાહા પૂર્વ પશ્ચિમે પ્રત્યેકે ૫૩૫૦ યોજન ઉપર ઊંઘણીસીયા સાડા પંદર જાગ છે, તેની જીવા પાળબ ઉત્તર તરફ પૂર્વ પશ્ચિમે લાંબી ૨૪૬૩૨ યોજન ઊંઘણીસીયે અર્ધજાગે કાંઈક ઊંણો એટલી લાંબ પાળે છે તેનું ધનુષ્ટ દક્ષણે ૨૫૩૦ યોજન ઉપર ઊંઘણીસીયા ચાર જાગ પરિધિ પાળે છે એ રુચક નામા વસ્તુને સંસ્થાને રહ્યો છે, સર્વ સુવર્ણ મય છે, બે પાસે બે પદ્મવરવેદિકા અને બે વનખંડે કરી વીંઢ્યો છે એ પર્વત ઉપર ઘણા વ્યંતરિકદેવ દેવાંગનાઝ વિચરે છે, ઇત્યાદિ કહેવું.

એ પર્વતના મધ્યઝાગે એક મહોટો પદ્મઢ્રહ નામે ઢ્રહઢે તે પૂર્વપશ્ચિમ લાંવપણે એક હજાર યોજનઢે અને ઉત્તર દક્ષણ પોહોલો પાંચશો યોજન ઢે, દશ યોજન ડંઢોઢે, એ ઢ્રહનું રૂપામયતટઢે, તે ઢ્રહ એક પદ્મવરવેદિકા અને એક વનખંડે કરી ચોકફેર વીંઢ્યો ઢે.

તે ઢ્રહના મધ્યઝાગે એક મહોટું કમલઢે તે એક યોજન લાંવું અને પોહોલું ઢે તથા અર્ઢ્ય યોજન ઝાડું ઢે એટલે વે કોશ પાણી થકી ડંચું ઢે, અને દશ યોજન ડંડું પાણી માંઢે ઢે એમ પાણીમાં તથા ડપર મલી સાડા દશ યોજન ડંચું ઢે તે કમલ એક ઝગતીયે કરી ચોકફેર વીંઢેલું ઢે તે ઝગતી પાણી ડપરે ઝંઢૂઢ્રીપની ઝગતી પ્રમાણે ઢે ગવાહ ગોખ પળ તેઝ રીતે ઝાણવા એ કમલનું વઝરત્નમય મૂલઢે, અરિષ્ટરત્નમય કંદ ઢે, વૈઢ્યરત્નમય નાલઢે, વૈઢ્યરત્નમય વાઢેરના પત્રઢે, કાંશ્ક રાતા સુવર્ણમય માંઢેલી પાંખમી ઢે, રાતાસુવર્ણમય કેશરાઢે, વિવિધ પ્રકારનાં મણિમય કમલનાં વીઝ ઝાગઢે, કનકમય કર્ણિકા ઢોઢોઢે, તે કર્ણિકા અર્ઢ્યયોજન લાંવી તથા પોહોલીઢે, એક કોશ ડંચી ઢે.

તે કર્ણિકાની ડપરલી ઝૂમિના મધ્યઝાગે એક મહોટો ઝવનઢે, તે એક કોશ લાંવો, અર્ઢ્યકોશ પોહોલો, ચૌદશેચાલીશ ધનુષ્ય ડંચો, અનેક સશ્કડા ગમે થાંઝે કરી સહીતઢે, તે ઝવનને ત્રણઢિસાયે ત્રણ વારણાઢે તે પ્રત્યેક પાંચશે ધનુષ ડંચાઢે, અઢીશે ધનુષ પોહોલા ઢે, સ્વેત પ્રધાન કનકમય ધૂઝિકા ચોતરો તેણે કરી સહીતઢે, યાવત્ વનમા લા પર્યંત ઇહાં કઢેલું. તે ઝવનના મધ્ય ઝાગે એક મણિમય પીઠિકા ઢે, તે પાંચશે ધનુષ લાંવી પોહોલી અને અઢીશે ધનુષ ઝાઢીઢે, તેના ડપર શ્રીઢેવીની સચ્ચા ઢે.

તે કમલની પ્રથમ પરિઢિયે વીઝા એકશોને આઠ કમલઢે, તે સર્વ ડંચ પળે તથા લાંવ પળે પૂર્વોક્ત મૂલ કમલથી અર્ઢ્ય ઝાગેઢે એટલે એક કોશ પાણીથી વાઢેર ઢે અને દશ યોજન પાણીમાંઢે ઢે, મલી સવાદશ યોજન ડંચાઢે, અર્ઢ્ય યોજન લાંવા પોહોલા ઢે, તેની પળ કર્ણિકા પ્રમુખ તથા ઝુવનાઢિક સર્વ તે મૂલ કમલની પેરે અર્ઢ્ય પ્રમાણ વાલા ઝાણવા. એ એકશોને આઠ કમલને વિપે શ્રીઢેવીના ઝૂપણાઢિક વસ્તુ રઢેઢે.

હવે વીઝી પરિઢિના કમલઢે તે મૂલ કમલથી વાવ્યકૂળે, ઉત્તર ઢિસિયે અને ઇશાન કૂળે એ ત્રણ ઢિસાયે શ્રીઢેવીની ચાર હજાર સામાનિક ઢેવીના ચાર હજાર કમલઢે તથા પૂર્વઢિસે શ્રીઢેવીની ચાર મહત્તરિકા ગુરુ સ્થાનીય ઢેવીના ચાર કમલઢે, તથા અગ્નિકૂળે માંઢેલી પરખઢાનાં આઠ હજાર ઢેવતાનાં આઠ હજાર કમલઢે, તથા દક્ષણઢિસિયે વચલી મધ્ય પરખઢાનાં દશ હજાર ઢેવતાનાં દશ હજાર કમલઢે તથા નૈરૂતકૂળે વાઢેરલી પરખઢાનાં ચાર હજાર ઢેવતાનાં ચાર હજાર કમલઢે, તથા પશ્ચિમઢિસે સાત કટકના સ્વામીનાં સાત કમલઢે, એરીતે એ વીઝા વલયમાં સરવાલે ૩૪૦૧૧ કમલ ઢે.

હવે ત્રીજી પરિધિનાં કમલ કહેઢે:-ત્રીજા વલયની પ્રત્યેક દિસાયે ચાર ચાર હજાર કમલ ગણતાં ચાર દિસાયે શોલ હજાર કમલ શ્રીદેવીના આત્મરક્ક દેવોનાં ઢે.

વલ્લી તે મૂલ કમલને ચોફેર ત્રણ બીજા પરિક્ષેપ ઢે, ંટલે માંહેલી, વિચલી અને બાહિરલી ંવી ત્રણ પરિધિ અર્થાત્ ચોથી, પાંચમી અને ઢઠી ં ત્રણ પરિધિનાં કમલોમાં શ્રીદેવીનાં આત્તિયોગિક કિંકર દેવો રહેઢે, તેની સંખ્યા કહેઢે, ચોથી માંહેલી પરિધિમાં બત્રીશ લાખ કમલઢે, વિચલી પાંચમી પરિધિમાં ચાલીશ લાખ કમલઢે અને બાહેરલી ઢઠી પરિધિમાં અમતાલીશ લાખ કમલઢે, ં ત્રણ પરિધિના ંક ક રોમને વીશ લાખ કમલ થયા તેની સાયે આગલી ત્રણ પરિધિનાં તથા મુખકમલમ લીને ૫૦૧૨૦ કમલ મેલવીયે તેવારે સરવાલે ૧૨૦૫૦૧૨૦ કમલ થાય. સર્વ કમલ જં બૂવૃક્કની પેઢે શાશ્વતા પૃથવીકાય રૂપઢે, પરંતુ કમલના આકારે ઢે, માટે કમલ કહી ને વખાણ્યા ઢે, અને પહેલી પરિધિના કમલથી બીજી પરિધિના કમલ અર્ઢ પ્રમાણ ને વાલા ઢે, ંમ આગલ પણ સર્વ પરિધિયે અર્ઢ અર્ઢ પ્રમાણ વાલા કહેવા તથા ં પ અઢ્રહને વિષે જેમ કમલોનો પરિવાર વખાણ્યો તેમ બીજા પર્વતોનાં ઢ્રહ સંબંધી પણ ંમજ પરિવાર જાણવો. પઢ્ઢ્રહને વિષે ઘણા કમલ પઢ્ઢ્રહને આકારે પઢ્ઢ્રહ સરિ ંાઢે, માટે ંનું પઢ્ઢ્રહ ંવું શાશ્વતું નામ ઢે, ઢહાં શ્રીનામેદેવી મહારુઢ્ધિવંત ંાવત્ ંક પટ્યોપમના આઁખાવાલી વસેઢે, ં કમલનું ચિત્ર જોવું.

હવે ં ઢ્રહના વારણાં પ્રમુખ વખાણતો ઢતો બીજા પર્વતોનાં ઢ્રહ સંબંધી વક્તવ્યતાં પણ સાયેજ કહેઢે.

હિમવંત તથા શિખરી ં વે પર્વતો ઁપર પઢ્ઢ તથા પુંરૂરીક ં વે ઢ્રહને વિષે ંક પૂર્વદિશિ, બીજો પશ્ચિમદિશિ, ત્રીજો મેરુપર્વતને સન્મુખ ં ત્રણ ઢારઢે, તે વારણા પણ સ્વસ્વદિશિ ઢ્રહના માનથી, ંંશીમે જાગ પ્રમાણેઢે. તે કેમ ? તોકે-ઢ્રહનો જે વિસ્તાર પાંચસે ંજન પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશિ ં, તે ંંસીમે જાગે વહેંચી ં તેવારે સવાઢ ંજ ન આવે; તેમાટે પૂર્વ અને પશ્ચિમનાં વારણાં ઢ્રહને વિષે સવાઢ ંજન પહોલાં ઢે. અને મેરુસન્મુખ હજાર ંજન ઢ્રહઢે, તે ંંસીજાગે વહેંચી ં તેવારે સાઢાવાર ંજન જાગે આવે તેમાટે મેરુસન્મુખ ઢ્રહનાં વારણા સાઢાવાર ંજન પહોલાં ઢે, ંમ જાણવું. તે ઢાર તોરણસહિત તથા તેમાંથી નદીઁ નીકલી ઢે, તેણે કરી સહિત ઢે. શેપ બીજા ચાર ઢ્રહને વિષે દક્ષિણ અને ઁત્તર દિશા ં વે વારણાં ઢે તેમના મધ્યે જે મેરુ સામા વારણાઢે તે વારણા સ્વદિશિ ઢ્રહના ંંસીમે જાગેઢે. જેમ મહાપઢ્ઢ તથા મહા પુંરૂરીક ં વે ઢ્રહ મેરુદિશિ સન્મુખ વે સહસ્ર ંજન ઢે, તેમના લાંવ પણાને ંંસીજાગે વેઢે ચતાં પચીશ ંજન આવે, તો જે મેરુ સન્મુખ વારણુંઢે તે પચીશ ંજનનું ઢે. અને

વાઢેરનાં દક્ષિણ તથા ઉત્તર સન્મુખ જે વારણા ઢે, તે માંઢેલા મેરુ સન્મુખ વારણાથી અરૂંમાને ંટલે સામાવાર યોજન પ્રમાણે ઢે. વલી ંરીતે તિગિઢિ તથા કેશરી ડ્રહ મેરુ દિશિ લાંવા ચાર હજાર યોજન ઢે. તે ંસી જાગે વઢેંચતાં પચાશ યોજન પ્રમાણે મેરુ સન્મુખનુ વારણું ઢે, અને દક્ષિણ તથા ઉત્તરનાં જે વારણાં ઢે, તે માંઢેલા વારણા થી અરૂં ંટલે પચીશ યોજન પ્રમાણના ઢે. ં સર્વ ડ્રહના વારણાં જે ઢે તે તોરણ તથા નદીં સહિત ઢે ંમ જાણવું.

ં પદ્મડ્રહનાં પૂર્વદિસીને તોરણેથી ગંગા નામે મહોટી નદી નીકલી તે પૂર્વદિસિ સ ન્મુખ પાંચશે યોજન પર્વત ઉપર જઢ્ને ગંગાવર્તન નામે કૂટ ફરીને પાંચશે ત્રેવીશ યો જન ઉપર ંગણીસીયા સામાત્રણ જાગ ંટલી દક્ષણદિસી સાહામી પર્વત ઉપર જઢ્ને જેમ મોહોટા ઘમાનાં મુખ માંઢેથી પાણીનો સમૂહ નીકલતો ઢોય તે સરખો મુક્તા વલીનાં ઢારને સંસ્થાને કાંઢક જાજેરા શો યોજનને પ્રપાતે પાણીને પડવે કરીને ઢેઠી પડેઢે, ં ગંગાનદી જિઢાં પડેઢે, તિઢાં ંક મહોટી જીત્તી પ્રણાલીઢે, તે જીત્તી અરૂં યોજન લાંવી અને સવાઢ યોજન પોહોલી, અરૂંકોશ જામી, મગરમત્સનું પસાણું મુખ તે સંસ્થાને સંસ્થિતઢે, ં ગંગાનદી જિઢાં પડેઢે, તિઢાં ંક ગંગા પ્રપાત ંવે નામે કુંમઢે, તે શાઢ યોજન લાંવો અને પોહોલો ઢે તથા ૧ૂ૦ યોજન કાંઢક જાજેરો પરિઢિઢે, દશ યોજન ંમો ઢે, ગોલાકારે ઢે. અનેક જાતના તિઢાં કમલઢે, તે કુંમ ંક પદ્મવરવેદિ કા અને ંક વનખંમ તેણેકરી ચોકફેર વીંઢેલું ઢે, તે કુંમને ચારેદિસે પગથાલીયા ઢે.

તે કુંમના મધ્યજાગે ંક મહોટો ગંગા નામે ઢીપઢે, તે આઢ યોજન લાંવો અને પો હોલો વૃત્તાકારેઢે, કાંઢક જાજેરા પચીશ યોજન તેની પરિઢિઢે, વે કોશ પાણી થકી ં ચો સર્વ વજ્રરત્નમય ઢે તે ઢીપ ંક પદ્મવરવેદિકા અને વનખંઢેકરી ચોકફેર વીંઢેલોઢે, તે ના ઉપરે ગંગા નામક દેવીને વસવાનો જુવનઢે ઘરઢે તે ંકકોશ લાંવો, અરૂંકોશ પોહો લો અને ૧૪૪૦ ધનુપ ંંચોઢે તેમાં ગંગાદેવીની સથ્યાઢે, માટે ંનું ગંગાપ્રપાત નામઢે.

તે ગંગાપ્રપાતકુંમને દક્ષણદિસિને તોરણે થઢ્ને ગંગા મહાનદી નીકલી થકી ઉત્તરા રૂં જરતદેત્ર માંઢે આવતી આવતી સાત હજાર નદીયે પૂરાતી થકી ખંમપ્રપાતા ંુ ફાને ઢેઢે વૈતાલ્ય પર્વતને જેઢીને દક્ષણારૂં જરત માંઢે આવતી થકી દક્ષણારૂં જર તનાં મધ્ય જાગે જઢ્ને પૂર્વદિસિ સાહામી વલતી થકી ચોદહજાર નદીયે પૂરાતી થ કી નીચે જંબૂઢીપની જગતીને જેઢીને પૂર્વદિસે લવણ સમુઢ્રમાંઢે તલે ઢે.

ં ગંગાનદી જિઢાંથી વઢેઢે તિઢાંથી મૂલે સવા ઢ યોજન પોહોલી ઢે અને અરૂંકોશ ંમીઢે પઢી વે પાસે માત્રાચે માત્રાચે વધતી થકી સમુઢ્રમાં તલતાં શામીવાશઢ યોજન પોહોલ પળે થઢ્ અને સવા યોજન ંંઢ પળે થઢ્ ંટલે સર્વ નદીંને મૂલ થકી મુલે

સમુદ્રમાં જલતાં દશ ગુણો પ્રવાહ હોય તથા પોહોલ પળાથી પચાશમો જાગ ડુંગર પળે હોય ગંગાનદી બે પાસે બે પદ્મવર વેદિકા અને બે વનચંડે કરી વીંટીઢે.

એ ગંગાનદીની પેરેજ સિંધુનદીનું સ્વરૂપ પળ જાણી લેવું માત્ર તે પદ્મવરને પશ્ચિમ દિસિને તોરળે નીકલી થકી સિંધુઆવર્તન નામા કૂટને ફરીને દક્ષિણદિસા તરફ ચાલી થકી સિંધુપ્રપાતકુંડમાં પડી તિહાં સિંધુદેવીનો સિંધુ નામે ઢીપ જાળવો યાવત તિમિશ્રા ગુફા નીચે વૈતાલ્ય પર્વત જોડીને પશ્ચિમદિસી સાહામી વલી થકી ચૌદહ જાર નદીયે પુરાતી લવળ સમુદ્રમાં જલી તેનો શેષ અધિકાર ગંગાની પરે જાળવો.

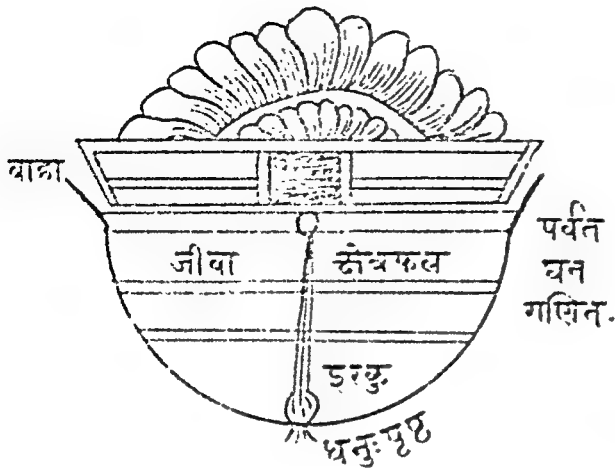
હવે તે પદ્મવરને ઉત્તરદિસિને તોરળે રોહિતાંસા મહાનદી નકલી તે ૨૭૬ યોજન અને ડુંગળીસીયા ઢ જાગ ઉત્તર દિસિ સાહામી પર્વત ઉપર જડને કાંઠક જાજેરા શે યોજનને પ્રપાતે રોહીતાંસા પ્રપાત કુંડમાં જડ પડેઢે, તે કુંડ ઁકશોને વીશ યોજન લાંબો અને પોહોલોઢે, કાંઠક ડળા ત્રણસો ઁસી યોજન પરિધિ પળે ઢે, દશ યોજન ડંડો ઢે, તેના મધ્યજાગે રોહિતાંસા નામે ઢીપઢે, તે શોલ યોજન લાંબો અને પોહોલો ઢે, બે કોશ પાળી થકી ડંચોઢે, તિહાં રોહિતાંસા દેવીનું જવન જાળવું ઢત્યાદિકળનો વીજો સર્વ અધિકાર પૂર્વલા કુંડની પરે કહેવો.

તે રોહિતાંસા પ્રપાતકુંડને ઉત્તરદિસિને તોરળે રોહિતાંસા નદી નીકલી થકી હેમવંત યુગલીયાનાં સ્ત્રેત્ર માંહે જાતી જાતી, ચૌદ હજાર નદીયે પુરાતી પુરાતી, શબ્દાપાતી નામે વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વતને અર્ધ યોજને પળ પોહોતી થકી, પશ્ચિમ દિસિ સાહામી વલી થકી, હેમવંતસ્ત્રેત્રને બે જાગે વેચતી થકી, અઢાવીશ હજાર નદીયે પુરાતી જરાતી નીચેથી જગતીને જોડીને લવળ સમુદ્ર માંહે જલે ઢે. એ નદીનો મૂલ પ્રવાહ સા ઢાબાર યોજન પોહોલપળે અને ઁક કોશ ડંડ પળે ઢે, પઢી માત્રાયે માત્રાયે બે પાસે વધતી સમુદ્રમાંહે પેશતાં ૧૨૫ યોજન પોહોલ પળે પ્રવાહ ઢે, અને અઢી યોજન ડંડ પળે ઢે, એ બે પાસે બે પદ્મવરવેદિકા અને બે વન ચંડે કરી વીંટી ઢે.

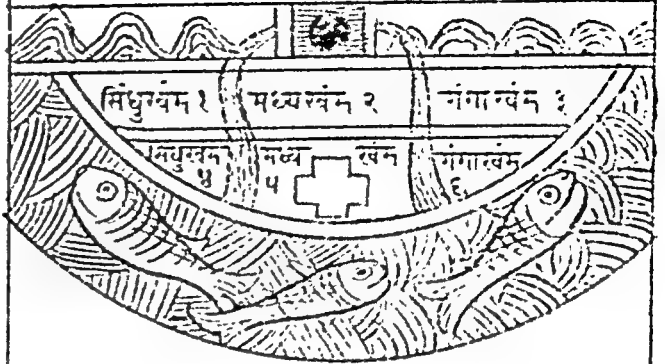
હવે ચુલ્લહેમવંત પર્વત ઉપર અગ્નીઆર કૂટઢે, તેનાં નામ કહેઢે:—૧ સિદ્ધાયતનકૂટ ઁના ઉપર સિદ્ધનું દેહેરું ઢે, ૨ ચૂલ્લ હેમવંત ગિરિકુમાર દેવકૂટ, ઁના ઉપર એ પર્વતના ઁ કૂટને નામે દેવતાનો નિવાસ જુવનઢે, ૩ જરતદેવકૂટ ઁના ઉપર જરતસ્ત્રેત્રના જરતદેવતાનો નિવાસઢે, ૪ ઢલાદેવીકૂટ, ૫ ગંગાદેવીકૂટ, ૬ શ્રીદેવીકૂટ, ૭ રોહિતાંસાદેવીકૂટ, ૮ સિંધુ દેવીકૂટ, ૯ સુરાદેવીકૂટ, ૧૦ હેમવંતદેવકૂટ, ૧૧ વૈશ્રમળ લોકપાલ દેવકૂટ, પૂર્વદિસિના લવળ સમુદ્રને પશ્ચિમદિસે અને ચુલ્લહેમવંત નામા કૂટને પૂર્વદિસે પ્રથમ સિદ્ધાયતન કૂટઢે તે પાંચશે યોજન ડંચોઢે, મૂલમાં પાંચશો યોજન પોહોલ પળે, વચ્ચે ૩૭૫ યોજન પોહોલ પળે, ઉપર અઢીસે યોજન પોહોલ પળે, ગોપુઢને સંસ્થાનેઢે, તે કૂટ પદ્મવરવેદિકા

१४

मस्त-संक्रम-मां-हला-व-स्व-म-नी-स्थापना
१५

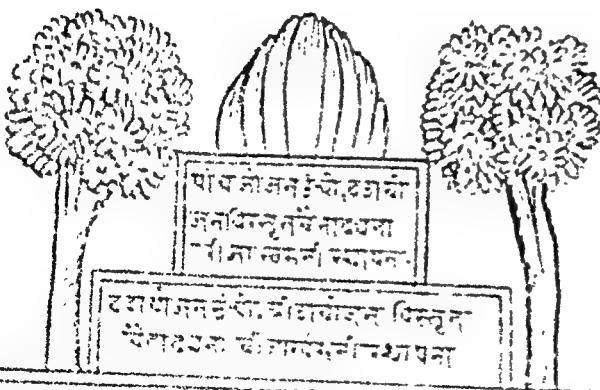

१६

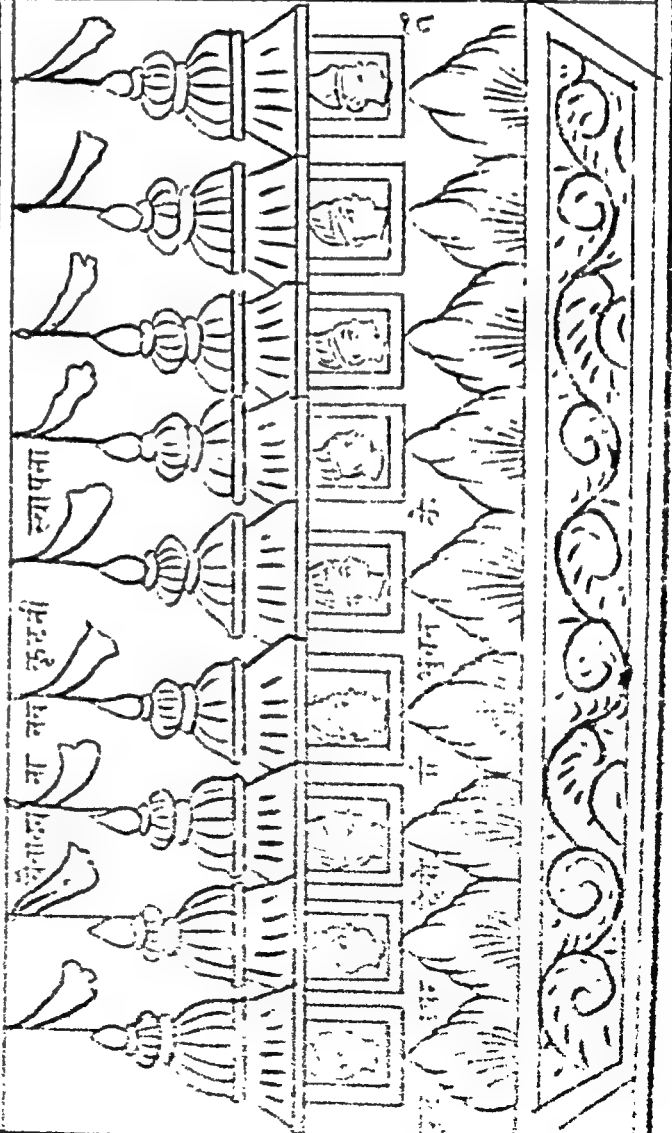
वेनादय-दक्षिणांतर-श्रेणी-स्थापना.

१७

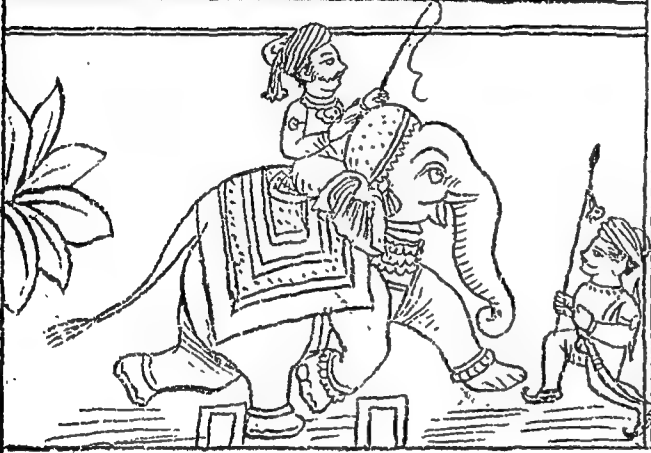

प्राचीन-मन-हला-व-स्व-म-नी-स्थापना, मस्त-संक्रम-मां-हला-व-स्व-म-नी-स्थापना, गंगा-स्व-म-नी-स्थापना.

ऊर्ध्वाकार-वेनादय-स्थापना.

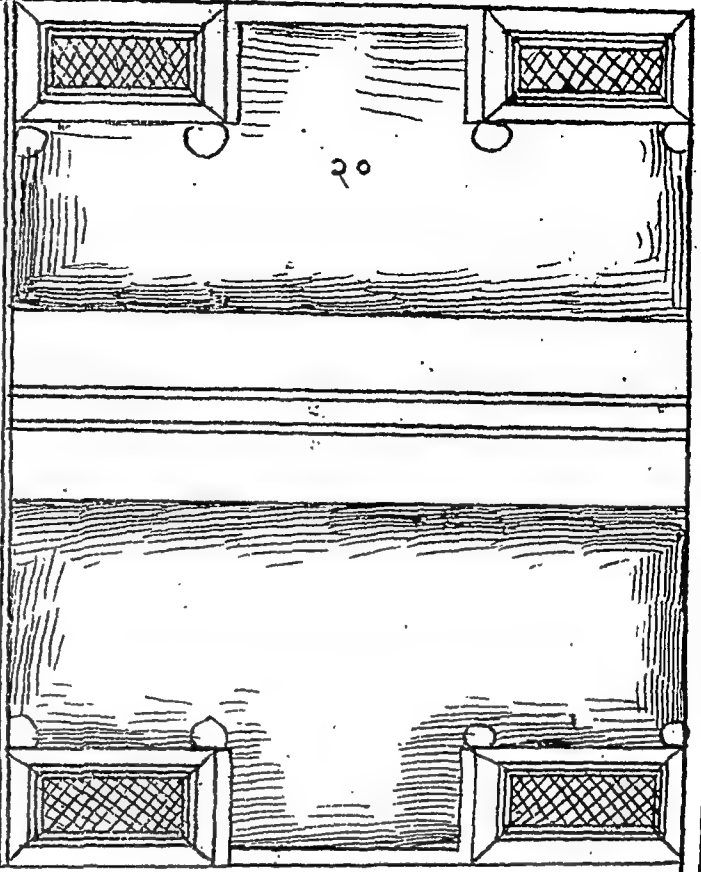

૧૯

ચક્રવર્તિ વૈતાલ્યની ગુફાના કપાટનઘાડે છે તેની સ્થાપના.

૨૦

પુદ્ગલિમંત પર્વત ઉપર ગંગાવત્તીદિ કૂટની સ્થાપના.

૨૧

૨૪

અગ્રામે દાદાને વિષે પ્રત્યેકે સાત સાત અંતર દીપતે.

પ્રવૃત્તિસંપન્ન પર્વતની પાસે

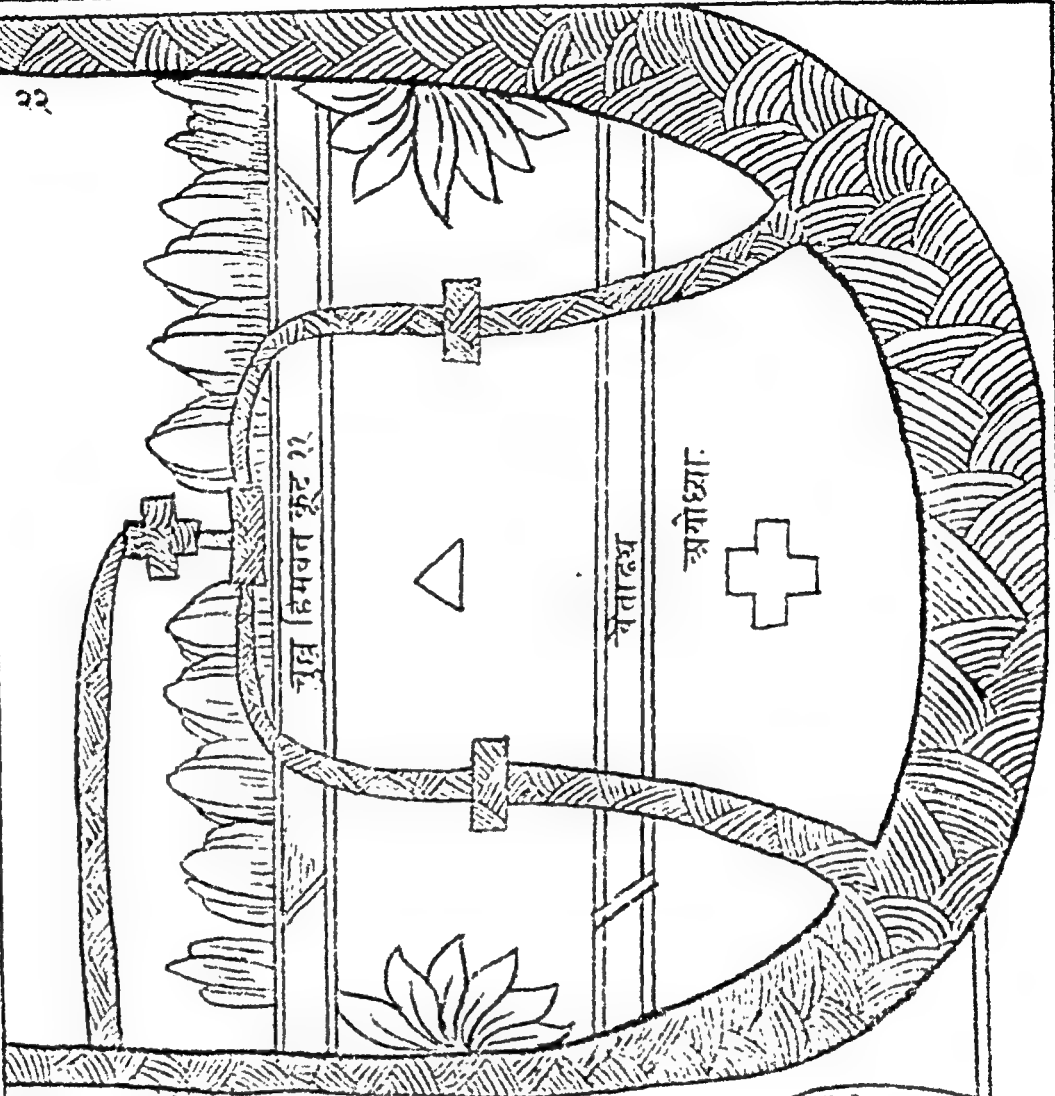
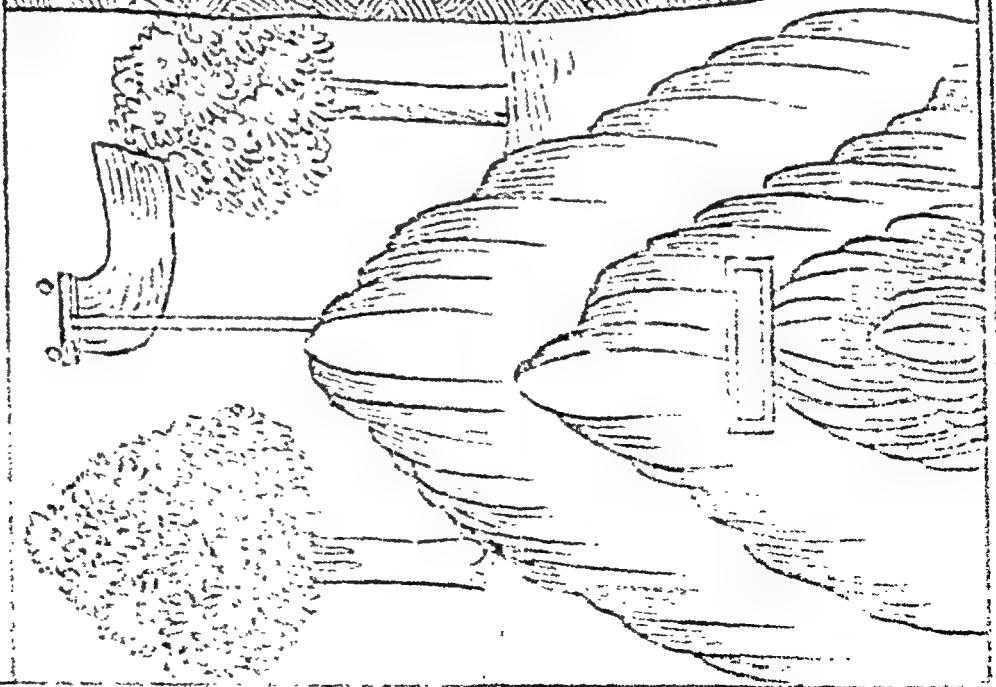
અરબકુટ છે તેના ઉપર

સરસ્વતી પોતાનું નામ લગે છે તેની સ્થાપના.

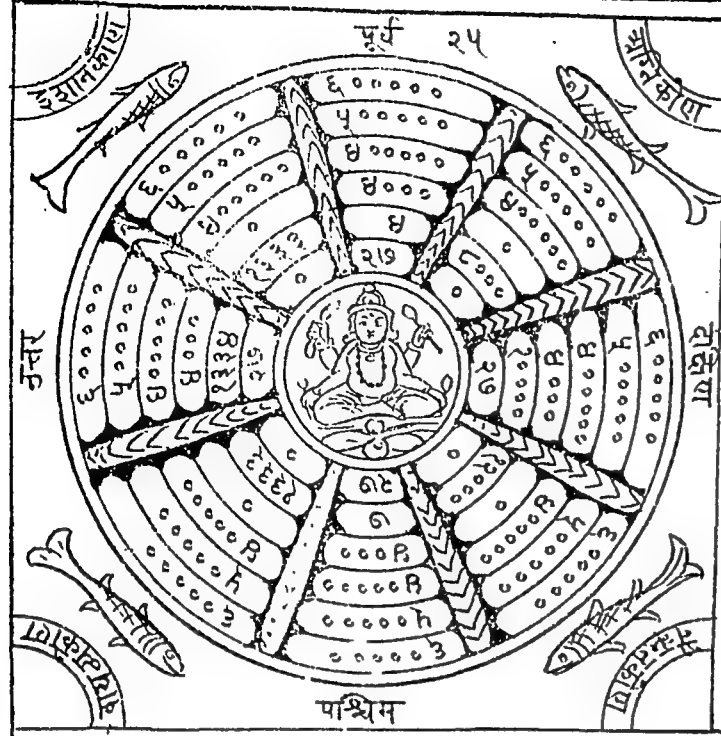
૨૩

મરુતકોત્ર, ચૈતાલ્ય પર્વત અને ત્રુલ્લ હિમવંત પર્વતની
સ્થાપના.

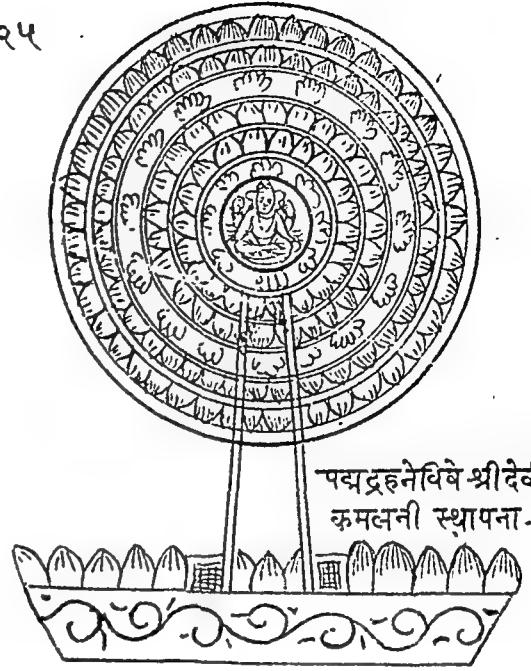
૨૨

श्रीदेवीनामुख्यकमलने फिरता लघुकमलनाब वलयनी स्थापना.

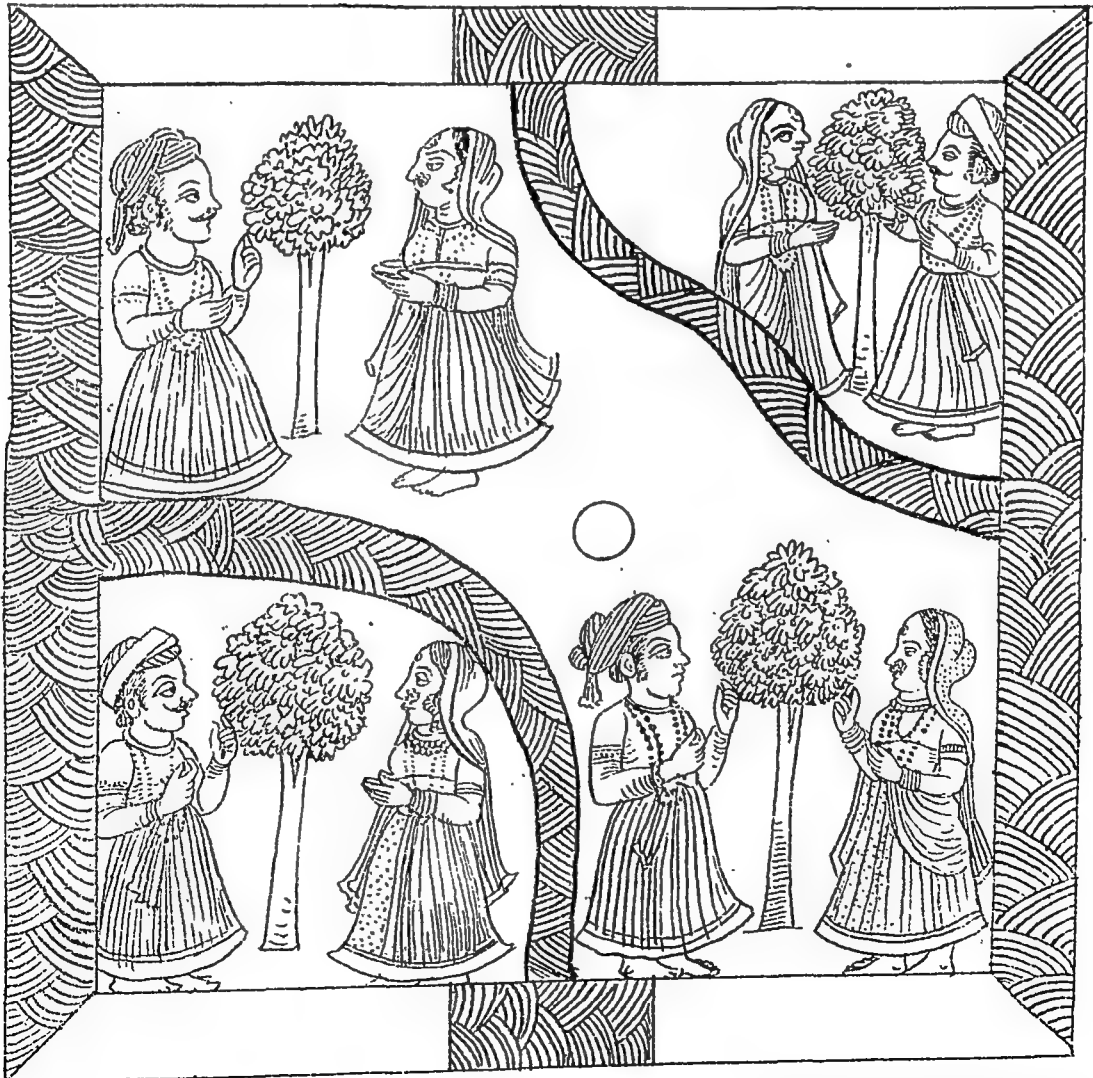

२५

पद्मद्रुहनेधिषे श्रीदेवीना
कमलनी स्थापना.

२६

हिमयंत युगल क्षेत्र स्थापना.

અને વન ઁંડે કરી ચોફેર વીંઢ્યોઢે, તેના ડપર સિઝનું ઢેઢેઢે, તેનું વર્ણન જીવાજી ગમ સૂત્રથી જાણવું વીજા ઢશ કૂટ પળ ંટલાજ લાંવા પોહોલા અને ડંજા જાણવાં.

અમજ ચૂલ્લહેમવંતકૂટને વિપે ચૂલ્લહેમવંતગિરિકુમાર ઢેવનો પ્રાસાઢાવતંસક પ્રમુખ તથા તેની ચુલ્લહેમવંત નામે રાજઢાની અસંખ્યાતમે જંઢૂઢીપે જાણવી શેપ ઢાકતા સર્વ કૂટોની વક્તવ્યતામાં પળ ઢેવતાના પ્રાસાઢ સિંહાસન, પરિવાર પ્રમુખ તે સર્વ કહેવા.

ઢહાં ચુલ્લહેમવંતકૂટ, ઝરતકૂટ, હેમવંતકૂટ વૈશ્રમણકૂટ ં ચાર કૂટને વિપે ઢેવતા જાણવા શેપ ઢ કૂટને વિપે ઢેવાંગના જાણવી ં પર્વત મહાહેમવંત પર્વત આશ્રયી લં વાઙ આઢિકમાં લગારેક ન્હાનોઢે, વલી ચુલ્લહેમવંતનામે ઢેવતા ંક પલ્લોપમાયુઢે ઢ હાંવશેઢે. તેથી (ચૂલ્લ કેળ) લઘુહેમવંત પર્વત ંવું ંનું શાશ્વતું નામ ઢે ઢતિ ॥

હવે હેમવંત યુગલીયાના ક્ષેત્રનું વર્ણન કહેઢે, ચુલ્લહેમવંત વર્પઢર પર્વતને ડત્તરઢિસે ં હેમવંત ક્ષેત્રઢે, તે ૨૧૦૫ યોજન ડપર ડંગળીસીયા પાંચ ઝાગ ંટલું પોહોલ પળેઢે, ંની વાહ ૢ૭૫૫ યોજન ડપર ડંગળીસીયા ઝળ ઝાગઢે, તેની જીવા પળઢ ૩૭ૢ૭૪ યો જન ડપર ડંગળીસીયા પંઢર ઝાગઢે. ંનું ઢનુષ્ઠ ૩ૢ૭૪૦ યોજન ડપર ડંગળીસીયા ઢશ ઝાગ ંટલું પરિઢિ પળેઢે, ંમાં ઝીજા સુખમઙુખમા આરા સરખો સરૂપ જાણવો.

ઢહાં રોહિતા નઢીની પશ્ચિમ ઢિસે અને રોહિતાંશા નઢીની પૂર્વ ઢિસે હેમવંત ક્ષેત્રને મઢ્યઝાગે શઢ્ઢાપાતી નામે ઢૃત્ત વૈતાઢ્ય પર્વત ઢે, તે ંક હજાર યોજન ડંચોઢે, અઢીશો યોજન ઢરતીમાં ડંઢોઢે, તથા નીચે અને ડપર લાંવો પોહોલો સર્વઝ સરખો ઢાન ઝ રવાના પાલાને સંસ્થાનેઢે, ંક હજાર યોજન લાંવો પોહોલો ઢે અને ૩૧ૢ૨ યોજન કાંઙક ઝાંઝરી ંટલી પરિઢિઢે, વેઢિકા અને વનઁંડે કરી ચારે વાઙુ વીંઢેલોઢે તેની ડપર વા વત્ સિંહાસન પ્રમુખ પરિવાર સહિત જાણવા તથા ં પર્વતની ન્હાની મહોટી વાઢ્યને વિપે વાવત્ વિલ્લને વિપે શઢ્ઢાપાતી જેવા વર્ણવાલા ંના સરખા અનેક ઝાતીના કમ લ ઢે તેળેકરી તથા ઢહાં સ્વાતી નામે ઢેવતા ંક પલ્લોપમનાં આઢલાવંત, ચારહજાર સામાનીક ઢેવો આઢિક સહિત ઢકો વસેઢે, વાવત્ વિજય ઢેવની પેરે રાજઢાની વા લો ઢે, તેથી ં પર્વતનું શઢ્ઢાપાતી ઢૃત્તવૈતાઢ્ય ંવું શાશ્વતું નામ ઢે.

તથા ચુલ્લ હેમવંત અને મહા હેમવંત ં વે વર્પઢર પર્વતે વે પાંતે ઢઢાળ ડત્તર ઢિસે ં ક્ષેત્રને ગોપવ્યુંઢે, મર્યાઢા કીઢીઢે, નિત્યે સઢેવ હેમ સુવર્ણ પ્રકાશેઢે, તથા ઢહાં હેમવંત નામે ઢેવતા ંક પલ્લોપમને આઢલે વશેઢે તેથી હેમવંત ક્ષેત્ર ંવું ંનું શાશ્વતું નામઢે.

હવે મહા હેમવંત નામે વર્પઢર પર્વત કહેઢે:—હેમવંત ક્ષેત્રને ડત્તરઢિસે અને હરિવર્પ ક્ષેત્રને ઢઢાળઢિસે મહાહેમવંત નામે વર્પઢર પર્વતઢે, તે વશે યોજન ડંચપળે અને પઝાઢ

યોજન ધરતીમાં ઁમોઢે, તથા ૪૨૧૦ યોજન ઁપર ઁગણીસીયા દશ ઁાગ ઁટલો પોહોલ પઁઢે ઁની બાહ પૂર્વ પશ્ચિમ દિસે ૯૨૭૬ યોજન ઁપર ઁગણીસીયા સાઢાનવ ઁાગઢે, તથા ઁની જીવા પઁઢ ઁત્તરદિસિ તરફ પૂર્વ પશ્ચિમે લાંબી બે ઢેઢેઢે લવણ સમુઢ્રને ફરસી ઢે, તે ૫૩૯૩૧ યોજન ઁપર ઁગણીસીયા ઢ ઁાગ કાંઢક ઁાઁરીઢે, તેનું ધનુષ્ઢ દક્ષણ દિસી તરફ ૫૭૨૯૩ યોજન ઁપર ઁગણીસીયા દશ ઁાગ પરિધિ પઁઢે, ઁ પર્વત રુચ કને સંસ્થાને સંસ્થિતઢે, સર્વ રત્નમયઢે, બે બાજુબે બે પદ્મવર વેદિકાબે કરી તથા બે વન ઁંઢે કરી વીંઢ્યોઢે ઘણુ સમ રમણીક ઁૂમિ ઁાગઢે, યાવત્ દેવતા બેસેઢે રહેઢે ઇત્યાદિ.

તે મહાઢેમવંત પર્વતનાં મધ્યઁાગે વઁઁવઁઁ મહાપદ્મનામે ઢ્રહ ઢે, તે બે હજાર યોજન લાંબપઁ ઁને ઁક હજાર યોજન પોહોલપઁ ઢે, તથા દશ યોજન ઁંઢો ઢે, તેનું રૂપામય તટ ઢે, જે રીતે પૂર્વે પદ્મઢ્રહની વક્તવ્યતા કહી તેહિજ વક્તવ્યતા ઇહાં પઁ ઁાણ વી ઇહાં કમલનું પ્રમાણ બે યોજનનું ઢે, યાવત્ તે કમલ મહાપદ્મઢ્રહ સરઁા ઢે ઇહાં ઁૂં નામે દેવી ઁક પદ્મયોપમને ઁાઁઁ વશે ઢે તેઁ કરી ઁનું મહાપદ્મઢ્રહ ઁવું શાશ્વતું નામઢે.

ઁ ઢ્રહને દક્ષણદિસિને તોરઁ રોહિતા મહાનદી નીકલી તે ૧૬૦૫ યોજન ઁપર ઁગણીસીઁા પાંચ ઁાગ ઁટલી દક્ષણદિસિ સાહમી પર્વત ઁપરે જઁને મહોટા ઘઢાના મુઁ સરિઁ મુક્તાવલી ઢારને સંસ્થાને કાંઢ ઁક ઁાઁરા બશે યોજને પ્રપાત કુંઢમાં પઢે ઢે, તે જિહાંથી પઢેઢે, તિહાં મહોટી જીઁી પ્રણાલી ઢે, તે જીઁી ઁક યોજન લાંબ પઁ ઁને શામાબાર યોજન પોહોલ પઁ તથા ઁક કોશ ઁામ પઁ ઢે, મહોટા મગરમત્સનું ઁુઁ વિસ્તિરણ કઁ્યો હોય તે સંસ્થાને સંસ્થિત ઢે, સર્વ વઁરત્નમય ઢે તે જિહાં પઢેઢે તિહાં રોહિત પ્રપાત નામે કુંઢઢે, તે ઁકસો વીશ યોજન લાંબો પોહોલો ઢે, ઁને ઁણસે ઁંસી યોજન કાંઢક ઁંણા પરિધિ પઁ ઢે, તથા દશ યોજન ઁંઢો ઢે, તેના મધ્યઁાગે ઁક રોહિતા નામે ઢીપઢે, તે શોલ યોજન લાંબો પોહોલો ઁને કાંઢક ઁાઁરાપચાશ યોજન પરિધિ પઁઢે, પાણી થકી બે કોશ ઁંચોઢે, વઁરત્નમય ઢે, તે ઢીપ પદ્મવરવેદિકા ઁને વનઁંઢે કરી વીંઢ્યોઢે, તે ઢીપને વઁઁ ઁક ઁવનઢે, તે ઁક કોશ લાંબ પઁ ઢે, ઇત્યાદિ.

તે રોહીત પ્રપાત કુંઢને દક્ષણદિસિને તોરઁ રોહિતા મહાનદી નીકલી થકી ઢેમવં ત ઁેત્રમાંઢે ઁાતી ઁાતી શબ્દાપાતી વૃત્તવૈતાઢ્ય પર્વતને ઁર્ઢ યોજને ઁણ પોહોતી થકી પૂર્વદિસિ સન્મુઁ વલીને ઢેમવંત ઢેત્ર પ્રત્યે બે ઁાગે વેઢેચતી થકી ઁઠાવીશ હ જાર નદીબે પૂરાતી થકી નીચે ઁગતીને ઁેદી પૂર્વદિસે લવણ સમુઢ્રમાંઢે ઁલી ઢે.

તથા ઁ ઢ્રહના ઁત્તરદિસિને તોરઁ હરિકાંતા મહાનદી નીકલી થકી ૧૬૦૫ યોજન ઁપર ઁગણીસીયા પાંચ ઁાગ ઁત્તર દિસિને સામી પર્વત ઁપરે જઁને કાંઢક ઁાઁરા બશે યોજનને પ્રપાતે ઢેઠી પઢેઢે, જિહાંથી પઢેઢે, તિહાં જીઁી બે યોજન લાંબ પઁ, પ

ત્રીશ યોજન પોહોલ પળે અને અર્ધ યોજન જાડ પળેઠે, તે હરિકાંત પ્રપાત નામે કુંડમાં પડેઠે તે કુંડ ૨૪૦ યોજન લાંબો પોહોલો અને ૭૫૯ યોજન પરિધિ પળેઠે, તેના મધ્યજાગે હરિકાંતા નામે ઢીપઠે, તે ત્રીશ યોજન લાંબો પોહોલો અને એકશો એક યોજન પરિધિ પળે ઠે, તથા વે કોશ પાળીયકી ંચો ઠે, તે પદ્મવર વેદિકા અને વનઁંડે કરી વીંઁયોઠે. ણના મધ્યમાં જુવનઠે તથા તે હરિકાંતા પ્રપાત કુંડનાં ંત્તર દિસિને તોરણે હરિકાંતા મહાનદી નીકલી યકી હરિવર્પકેત્રમાં જાતી યકી વિકટાપાતી વૃત્ત વૈતાલ્ય પર્વત પ્રત્યે અર્ધ યોજન આળ પોહોતી યકી પશ્ચિમદિસિ સાહમી વલો યકી હરિવર્પ કેત્રને વે જાગે વેચ તી યકી ંપન્ન હજાર નદીયે પૂરાતી યકી નીચે જગતી જેદીને પશ્ચિમદિસિયે લવણસમુદ્ર માંઢે જલેઠે ણ હરિકાંતા મહાનદી ડ્રહયકી નિકલતા પ્રવાઢે પત્રીશ યોજન પોહોલ પળે અર્ધ યોજન ંડપળે પઠી માત્રાયે માત્રાયે અનુક્રમે યોજને યોજને એકેક પાશે વીશ વીશ ધનુપ કરતાં વે પાશે ચાલીશ ધનુપ વધતી વધતી સમુદ્ર પ્રવેશે અઢીશે યોજન પોહો લપળે અને પાંચ યોજન ંડ પળે યડેઠે, વે પાસે પદ્મવરવેદિકા તથા વનઁંડે વીંટીઠે.

મહા હેમવંત પર્વત ંપર આઠ કૂટ કઢેઠે:—એક સિદ્ધાયતન કૂટ, વીજો મહાહેમવંત કૂટ, ત્રીજો હેમવંત કૂટ, ચોથો રોહિતાદેવી કૂટ, પાંચમો ંદ્રીદેવી કૂટ, ંઘો હરિકાંતા કૂટ, સાતમો હરિવર્પ કૂટ, આઠમો વૈદ્ય કૂટ, પૂર્વે જેમ ચૃલ્લહેમવંત પર્વતના કૂટોની વક્તવ્યતા કહી તેમ ંહાં પળે દેવી દેવો પ્રમુખના નિવાશ પ્રમુખ જાળવા ણ મહા હેમવંત પર્વત જે ઠે, તે ચૃલ્લહેમવંત પર્વત આશ્રયી લાંબ પળે, પહોલ પળે, ંંચપળે, ંંડ પળે, પરિધિ પળે અતિશય મહોટો ઠે, તથા ંહાં મહાહિમવંતનામે દેવતા યાવત્ એક પદ્યોપમાયુની સ્થિતિયે વશેઠે, માટે ણનું મહાહિમવંત પર્વત ણનું શાશ્વતું નામઠે.

હવે હરિવર્પ યુગલીયાનાં કેત્રની વક્તવ્યતા કઢેઠે.

નિપધ પર્વતને વક્ષણ દિસે અને મહાહેમવંત પર્વતને ંત્તરદિસે હરિવર્પ નામે યુગલ કેત્રઠે તે ૭૪૨૧ યોજન ંપર ંગળીસીઓ એક જાગ ંટલું પહોલ પળેઠે, તથા ૧૩૩૬૧ યોજન ંપર શાહા ં જાગ ંટલી પૂર્વ પશ્ચિમદિસે વાઢાઠે, તથા ંની જીવા પળંત્તર દિસીયે પૂર્વપશ્ચિમે લાંબી ૭૩૯૦૧ યોજન ંપર સાઢાસત્તર જાગ ઠે. તેનું ધનુષ્ટ વક્ષણ દિસીયે ૭૪૦૧૬ યોજન ંપર ચાર જાગ ંટલું પરિધિપળે ઠે, ણનું યાળુજ સમ રમણિ ણ જૂમિ જાગ ઠે. યાવત્ મણિતૃણાદિકે કરી શોજાવંતઠે. ંત્યાદિક સર્વ વાન ંહાં પળે કઢેવી ંહાં જુવના નામે વીજા આરાનું અનુજાવ સદા સર્વદા વર્ને ઠે.

ંહાં હરિસિલ્લા મહાનદીને પશ્ચિમદિસે અને હરિકાંતા મહા નદિને પૂર્વદિસિયે તથા હરિવર્પ કેત્રને મધ્યજાગે વિકટાપાતી નામે જનવૈતાલ્ય પર્વત ઠે, તેનું પોહોલ પળ. ંંચ

યોજન ધરતીમાં ંમોઢે, તથા ૪૨૧૦ યોજન ંપર ંગણીસીયા દશ ંાગ ંટલો પોહોલ પળેઢે ંની બાહ પૂર્વ પશ્ચિમ દિસે ૂ૨૭૬ યોજન ંપર ંગણીસીયા સાડાનવ ંાગઢે, તથા ંની ંીવા પળઢ ંત્તરદિસિ તરફ પૂર્વ પશ્ચિમે લાંબી બે ઢેઢેઢે લવળ સમુઢ્રને ફરસી ઢે, તે ૂ૩ૂ૩૧ યોજન ંપર ંગણીસીયા ઢ ંાગ કાંઢક ંાઢેરીઢે, તેનું ઢનુપૃષ્ઠ દક્ષળ દિસી તરફ ૂ૭૨ૂ૩ યોજન ંપર ંગણીસીયા દશ ંાગ પરિધિ પળેઢે, ં પર્વત રુચ કને સંસ્થાને સંસ્થિતઢે, સર્વ રત્નમયઢે, બે બાંયે બે પઢ્ઢવર વેદિકાયે કરી તથા બે વન ઁંઢે કરી વીંઢ્યોઢે ઘળુ સમ રમળીક ંૂમિ ંાગઢે, યાવત્ દેવતા બેસેઢે રહેઢે ઢ્ત્યાદિ.

તે મહાઢેમવંત પર્વતનાં મધ્યંાગે વઑવઑ મહાપઢ્ઢનામે ઢ્રહ ઢે, તે બે હંાર યોજન લાંબપળે ંને ંક હંાર યોજન પોહોલપળે ઢે, તથા દશ યોજન ંંઢો ઢે, તેનું રૂપામય તટ ઢે, ંે રીતે પૂર્વે પઢ્ઢઢ્રહની વક્તવ્યતા કહી તેહિં વક્તવ્યતા ઢ્રહાં પળ ંાળ વી ઢ્રહાં કમલનું પ્રમાળ બે યોજનનું ઢે, યાવત્ તે કમલ મહાપઢ્ઢઢ્રહ સરઁા ઢે ઢ્રહાં ંૂં નામે દેવી ંક પઢ્યોપમને ંાંઁ વશે ઢે તેળે કરી ંનું મહાપઢ્ઢઢ્રહ ંવું શાશ્વતું નામઢે.

ં ઢ્રહને દક્ષળદિસિને તોરળે રોહિતા મહાનદી નીકલી તે ૧૬૦ૂ યોજન ંપર ંગણીસીંા પાંચ ંાગ ંટલી દક્ષળદિસિ સાહમી પર્વત ંપરે ંઢને મહોટા ઘડાના મુઁ સરિઁ મુક્તાવલી ઢારને સંસ્થાને કાંઢ ંક ંાંેરા બશે યોજને પ્રપાત કુંઢમાં પઢે ઢે, તે ંિઢાંંી પઢેઢે, તિઢાં મહોટી ંીંી પ્રળાલી ઢે, તે ંીંી ંક યોજન લાંબ પળે ંને શાઢાબાર યોજન પોહોલ પળે તથા ંક કોશ ંારુ પળે ઢે, મહોટા મગરમત્સનું ંુઁ વિસ્તરળ કસ્યો હોય તે સંસ્થાને સંસ્થિત ઢે, સર્વ વંરરત્નમય ઢે તે ંિઢાં પઢેઢે તિઢાં રોહિત પ્રપાત નામે કુંઢઢે, તે ંકસો વીશ યોજન લાંબો પોહોલો ઢે, ંને ંળસે ંંસી યોજન કાંઢક ંળા પરિધિ પળે ઢે, તથા દશ યોજન ંંઢો ઢે, તેના મધ્યંાગે ંક રોહિતા નામે ઢ્રીપઢે, તે શોલ યોજન લાંબો પોહોલો ંને કાંઢક ંાંેરાપચાશ યોજન પરિધિ પળેઢે, પાળી ંકી બે કોશ ંંચોઢે, વંરરત્નમય ઢે, તે ઢ્રીપ પઢ્ઢવરવેદિકા ંને વનઁંઢે કરી વીંઢ્યોઢે, તે ઢ્રીપને વઑ ંક ંવનઢે, તે ંક કોશ લાંબ પળે ઢે, ઢ્ત્યાદિ.

તે રોહીત પ્રપાત કુંઢને દક્ષળદિસીને તોરળે રોહિતા મહાનદી નીકલી ંકી ઢેમવંત ઁત્રમાંઢે ંાતી ંાતી શબ્દાપાતી વૃત્તવૈતાઢ્ય પર્વતને ંર્ઢ યોજને ંળ પોહોતી ંકી પૂર્વદિસિ સન્મુઁ વલીને ઢેમવંત ઢેત્ર પ્રત્યે બે ંાગે વેઢેચતી ંકી ંઠાવીશ હ ંાર નદીંે પૂરાતી ંકી નીચે ંગતીને ંેદી પૂર્વદિસે લવળ સમુઢ્રમાંઢે ંલી ઢે.

તથા ં ઢ્રહના ંત્તરદિસિને તોરળે હરિકાંતા મહાનદી નીકલી ંકી ૧૬૦ૂ યોજન ંપર ંગણીસીયા પાંચ ંાગ ંત્તર દિસિને સામી પર્વત ંપરે ંઢને કાંઢક ંાંેરા બશે યોજનને પ્રપાતે ઢેઢી પઢેઢે, ંિઢાંંી પઢેઢે, તિઢાં ંીંી બે યોજન લાંબ પળે, પ

ચીશ યોજન પોહોલ પળે અને અર્ઘ્ય યોજન જાડ પળેઠે, તે હરિકાંત પ્રપાત નામે કુંડમાં પડેઠે તે કુંડ ૨૪૦ યોજન લાંબો પોહોલો અને ૭૫૯ યોજન પરિધિ પળેઠે, તેના મધ્યઝાગે હરિકાંતા નામે ઢીપઠે, તે બત્રીશ યોજન લાંબો પોહોલો અને એકશો એક યોજન પરિધિ પળે ઠે, તથા બે કોશ પાળીયકી ઝંચો ઠે, તે પદ્મવર વેદિકા અને વનખંડે કરી વીંઢ્યોઠે. એના મધ્યમાં ઝુવનઠે તથા તે હરિકાંતા પ્રપાત કુંડનાં ડત્તર દિસિને તોરળે હરિકાંતા મહાનદી નીકલી યકી હરિવર્ષદેત્રમાં જાતી યકી વિકટાપાતી વૃત્ત વૈતાલ્ય પર્વત પ્રત્યે અર્ઘ્ય યોજન અળ પોહોતી યકી પશ્ચિમદિસિ સાહસી વલો યકી હરિવર્ષ દેત્રને બે ઝાગે વેચતી યકી ઢપન્ન હજાર નદીયે પૂરાતી યકી નીચે જગતી ઝેદીને પશ્ચિમદિસિયે લવણસમુદ્ર માંહે ઝલેઠે એ હરિકાંતા મહાનદી દ્રહયકી નિકલતા પ્રવાહે પચીશ યોજન પોહોલ પળે અર્ઘ્ય યોજન ડંડપળે પઠી માત્રાયે માત્રાયે અનુક્રમે યોજને યોજને એકેક પાશે વીશ વીશ ધનુષ કરતાં બે પાશે ચાલીશ ધનુષ વધતી વધતી સમુદ્ર પ્રવેશે અઢીશે યોજન પોહોલ પળે અને પાંચ યોજન ડંડ પળે યડે, બે પાસે પદ્મવરવેદિકા તથા વનખંડે વીંટીઠે.

મહા હેમવંત પર્વત ડપર આઠ કૂટ કહેઠે:—એક સિદ્ધાયતન કૂટ, બીજો મહાહેમવંત કૂટ, ત્રીજો હેમવંત કૂટ, ચોથો રોહિતાદેવી કૂટ, પાંચમો ઝૂંદેવી કૂટ, ડઠો હરિકાંતા કૂટ, સાતમો હરિવર્ષ કૂટ, આઠમો વૈદ્ય કૂટ, પૂર્વે જેમ ચૂલ્લહેમવંત પર્વતના કૂટોની વક્તવ્યતા કહી તેમ ઇહાં પળ દેવી દેવો પ્રમુખના નિવાશ પ્રમુખ જાણવા એ મહા હેમવંત પર્વત જે ઠે, તે ચૂલ્લહેમવંત પર્વત આશ્રયી લાંબ પળે, પહોલ પળે, ડંચપળે, ડંડ પળે, પરિધિ પળે અતિશય મહોટો ઠે, તથા ઇહાં મહાહિમવંતનામે દેવતા યાવત્ એક પદ્યોપમાયુની સ્થિતિયે વશેઠે, માટે એનું મહાહિમવંત પર્વત એવું શાશ્વતું નામઠે.

હવે હરિવર્ષ યુગલીયાનાં દેત્રની વક્તવ્યતા કહેઠે.

નિષધ પર્વતને દક્ષણ દિસે અને મહાહેમવંત પર્વતને ડત્તરદિસે હરિવર્ષ નામે યુગલ દેત્રઠે તે ૮૪૨૧ યોજન ડપર ડંગળીસીઓ એક ઝાગ એટલું પહોલ પળેઠે. તથા ૧૩૩૬૧ યોજન ડપર શાડા ઢ ઝાગ એટલી પૂર્વ પશ્ચિમદિસે વાહાઠે, તથા એની જીવા પળ ઢ ડત્તર દિસીયે પૂર્વપશ્ચિમે લાંબી ૭૩૯૦૧ યોજન ડપર સાડાસત્તર ઝાગ ઠે, તેનું ધનુષ્ટ દક્ષણ દિસીયે ૮૪૦૧૬ યોજન ડપર ચાર ઝાગ એટલું પરિધિપળે ઠે, એનું ઘણુજ સમ રમણિ ક ઝૂમિ ઝાગ ઠે, યાવત્ મણિતૃણાદિકે કરી શોઝાવંતઠે, ઇત્યાદિક સર્વ વાત ઇહાં પળ કહેવી ઇહાં સુખમા નામે વીજા આરાનું અનુઝાવ સદા સર્વદા વર્તે ઠે.

ઇહાં હરિસલિલા મહાનદીને પશ્ચિમદિસે અને હરિકાંતા મહા નદિને પૂર્વદિસિયે તથા હરિવર્ષ દેત્રને મધ્યઝાગે વિકટાપાતી નામે વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વત ઠે, તેનું પોહોલ પળ, ડંચ

પણ અને ંરુપણ તથા પરિધિ પ્રમુખ સર્વ પૂર્વે કહેલા શબ્દપાતી વૃત્તવૈતાલ્યની પેરે
 ઇહાં પણ કહેવા પરંતુ ંટલું વિશેષ જે એ પર્વતનો અરુણનામે દેવતા અધિપતિહે. તથા
 ઇહાં વિકટાપાતી સરખા વર્ણે કરી કમલ છે, તેથી એનું વિકટાપાતી એવું શાશ્વતું નામહે.

એ હરિવર્ષકેત્રને વિષે (હરિકે) સૂર્ય અને ચંદ્રમા કહીયે તેથી કેટલાએક મનુષ્ય
 ંગતા સૂર્ય જેવા રાતે વર્ણે રાતિકાંતિને પ્રકાશ કરેહે, તથા કેટલાં એક તિહાંના મનુ
 ષ્ય ચંદ્રમા તથા શંખના સરિખાં ધોલે વર્ણે છે, તેમાટે તથા ઇહાં હરિવર્ષનામે મહર્દ્ધિ
 ક દેવતા એક પદ્યોપમાયુએ વશેહે, તેથી એનું હરિવર્ષ એવું નામ શાશ્વતું છે.

હવે નિષધ નામા વર્ષધર પર્વત કહેહે.

મહાવિદેહ ક્ષેત્રને દક્ષણદિસે અને હરિવર્ષકેત્રને ઉત્તરદિસે નિષધ નામે પર્વતહે, તે
 ચારસે યોજન ંચપણે, શા યોજન નીચો ધરતીમાં છે, તથા ૧૬૮૪૨ યોજન ઉપર બે
 કલા પહોલો છે, તેની પૂર્વપશ્ચિમદિસે બાહા ૨૦૧૬૫ યોજન ઉપર અઢી ંગહે, તથા
 લાંબપણે તેની જીવા પણઠ ઉત્તરદિસે ૯૪૧૫૬ યોજન ઉપર બે ંગહે. તથા તેનું ધનુ
 પૃષ્ઠ દક્ષણદિસે ૧૨૪૩૪૬ યોજન ઉપર નવ ંગ પરિધિપણે છે, સર્વ તપનીય રાતા સુ
 વર્ણમય છે, બે પાસે પદ્મવરવેદિકા અને વનખંડે કરી સહિત છે.

તેના મધ્યંગે એક તિગિઢિ નામે ડ્રહ છે, તિગિઢિ ંટલે કમલનો પરાગડ્રહ તે તિ
 ગિઢિ ડ્રહ. એ ચાર હજાર યોજન લાંબ પણે અને બે હજાર યોજન પોહોલ પણે તથા
 દશ યોજન ંમો છે, એનું રૂપામય તટ છે, ચારદિસિયે ચાર ત્રિસોપાન પગથાલિયાહે,
 એમ જે રીતે મહાપદ્મડ્રહની વક્તવ્યતા પૂર્વે કહી તેજ રીતે ઇહાં પણ કહેવી, ઇહાં ક
 મલનું પ્રમાણ તેહિજ જાણવું યાવત્ તિહાં તિગિઢિ સરખા ઘણા કમલ છે, તથા ઇહાં
 ધૃતિનામે દેવી એક પદ્યોપમને આઁખે વશે છે, તેથી એનું તિગિઢિડ્રહ એવું નામ છે.

તે તિગિઢિડ્રહને દક્ષણ દિસિને તોરણે હરિસલિલા મહાનદી નીકલી થકી ૭૪૨૧
 યોજન ઉપર એક ંગ ંટલી દક્ષણદિસિ સામી પર્વત ઉપરે જડને કાંશ્ક જાજેરા ચારસે
 યોજનને પ્રપાતે કરી હેઠી હરિસલિલા કુંડમાં પડેહે, તે કુંડનું અને ઢીપનું તથા ઢીપના
 ંવન પ્રમુખનું પ્રમાણ તેની વક્તવ્યતા સર્વ હરિકાંતા નદીની પેરે જાણવી યાવત્ હરિ
 વર્ષ ક્ષેત્રને બે ંગે વેંચતી ંપન્ન હજાર નદીયે સહીત થકી નીચે જગતી ંદીને પૂર્વ
 દિસિનાં લવણ સમુદ્રમાંહે ંલેહે એનું પ્રવાહ, મુલ્લે, પહોલપણું, ંરુપણું, એ સર્વ
 હરિકાંતા નદી પ્રમાણેજ જાણવું યાવત્ વેદિકા અને વનખંડ તેણે કરી સહીત છે.

હવે તે તિગિઢિડ્રહને ઉત્તરદિસિને તોરણે સીતોદા મહાનદી નીકલી થકી ૭૪૨૧ યો
 જન ઉપર એક ંગ ંટલું ઉત્તર સાહમી પર્વત ઉપરે જડને કાંશ્ક જાજેરા ચારસે યોજ

નને પ્રપાતે હેઠી પડેઢે એ સીતોદા મહાનદી જિહાં થકી પડેઢે તિહાં એક મહોટી જીજી પ્રણાલી રૂપઢે તે ચાર યોજન લાંબ પળે, પચ્ચાશ યોજન પોહોલ પળે અને એક યોજન જારુ પળે મહોટા મગર મત્સના મુખને સંસ્થાને સંસ્થિત ઢે. સર્વ વજ્ર રત્નમય ઢે તે જિહાં નીચી પડેઢે તિહાં મહોટો સિતોદા પ્રપાત કુંડઢે તે ચારસે ંસી યોજન લાંબ પળે પોહોલ પળે અને ૧૫૧૭ યોજન કાંઢ એક ંણા પરિધિ પળેઢે, યાવત્ તોરણ પર્યંત વક્તવ્યતા જાણવી તે સીતોદા પ્રપાત કુંડને મધ્ય જાગે સીતોદા નામે ઢીપઢે, તે ચોશઠ યોજન લાંબો પોહોલો અને બશે બે યોજન પરિધિ પળે ઢે, બે કોશ પાળી થકી ંંચોઢે, સર્વ વજ્ર રત્નમય ઢે, તેમજ વેદિકા, વનખંડ ંમિજાગ, જવનઘર, શયનીય એ સર્વ પૂર્વપરે જાણવા.

તે કુંડને ંત્તરદિસિનેતોરણે એ સીતોદા મહાનદી નીકલી થકી, દેવકુરુ ક્ષેત્ર પ્રત્યે આવતી થકી, બેહુ પર્વત પ્રત્યે તથા ૧ નિષધ ૨ દેવકુરુ ૩ સૂરેંદ્ર ૪ સુલસ ૫ વિદ્યુત્પ્રજ એ પાંચઢ્રહને બે જાગે વહેચતી થકી તે ઢ્રહમાંહે વેહેતી થકી, દેવ કુરુ માંહેલી ચોરાસી હજાર નદીયે પૂરાતી થકી, ંઢ્રશાલ વન માંહે આવતી થકી, મેરુ પર્વત પાસે બે યોજન અને પોહોતી થકી, તિહાંથી પશ્ચિમદિસિ સાહમી વલી થકી, નીચે વિદ્યુત્પ્રજ નામા ગજદંતા પર્વતને જેદીને મેરુપર્વતને પશ્ચિમદિસે, પશ્ચિમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને બે જાગે વેહેંચતી થકી, એકેકી ચક્રવર્તિની વિજય થકી અઢાવીશ અઢાવીશ હજાર નદીયે પૂરાતી પૂરાતી થકી કેમકે એ નદીને દક્ષણ તડે આઠ વિજયઢે તિહાં એકેકી વિજયે ગંગા અને સિંધુ એ બે બે નદી ચૌદ ચૌદ હજારને પરિવારેઢે તેવારે અઢાવીશ હજારનું પરિવારથયું તથા ંત્તરતડે પળ એજરીતે એકેકી વિજયે અઢાવીશ અઢાવીશ હજાર નદીને પરિવારે ંરીતે શોલ વીજયની વત્રીશ નદી તે પ્રત્યેકને શૌદ હજારનો પરિવાર ગણતા ૪૪૭૦૦૦ નદી થઈ તેની સાથે ૭૪૦૦૦ નદી દેવકુરુની મેલવતાં ૫૩૨૦૦૦ નદી સહીત પૂરાતી થકી, જયંતનામા પશ્ચિમદિસિ સંબંધી જંબૂઢીપનાં ઢારને નીચે જગતીને જેદીને લવણ સમુઢ્ર માંહે જલેઢે એ નદી ઢ્રહમાંથી નીકલતાં મૂલપ્રવાહે પચ્ચાશ યોજન પોહોલ પળે તથા એક યોજન ંડ પળે ઢે, પઢી માત્રાયે માત્રાયે અનુક્રમે યોજને યોજને એકેક વાજુયે ચાલીશ ચાલીશ ધનુષ ંરીતે બે પાસે ંસી ધનુષની વૃદ્ધિ વધતી વધતી મુખ મૂલે સમુઢ્ર પ્રવેશે પાંચશે યોજન પોહોલ પળે અને દશ યોજન ંડ પળે થઈઢે. બે પાસે પદ્મવરવેદિકા અને વનખંડે કરી સહીત ઢે.

નિષધ પર્વત ંપર નવ કૂટઢે તેનાં નામ કહેઢે:—એક સિઢ્ઢાયતન કૂટ, વીજો નિષધ કૂટ, ત્રીજો હરિવર્ષ કૂટ, ચોથો પૂર્વવિદેહ કૂટ, પાંચમો હરિસલિલા કૂટ, ષઢો ધૃતિકૂટ, સાતમો સીતોદા કૂટ. આઠમો અપરવિદેહ કૂટ, નવમો રુચક કૂટ. જેરીતે ચૂલ્લહિમવંતના કૂટનું ંંચપણ, પોહોલપણ, પરિધિપણ, રાજધાની સહીત પૂર્વે વર્ણવ્યું તેરીતે ઢ્રહાં જાણવું. નિષધ પર્વતને વિષે ઘણા કૂટ નિષધને સંસ્થાને ઢે, નિષધને અત્યંત સહન કરે, પૂઢે સ્કંધે

માર સહે તે નિષધ વૃષજ પર્યાયાંતરે વૃષજ બલદને સંસ્થાને સંસ્થિત છે તથા ઇહાં નિષધ
મામે દેવતા યાવત્ પદ્યોપમને આઝલે વશેઠે, તેથી એનું નિષધ પર્વત એવું શાશ્વતું નામઠે.

ઇહાં નદી ડ્રહ અને કુંડ આદિકનો કાંશ્ક વિશેષ કહે છે.

ઝરત ક્ષેત્રનેવિષે ગંગા અને સિંધૂનદી છે; તથા ઇરવત ક્ષેત્રનેવિષે રક્તા અને રક્તાવતી
નદી છે. એ બાહેર ઠેકે રહેલીઝ જે ચાર નદીઝ છે, તે બાહેરનાં જે પદ્મડ્રહ તથા પુંડ
રીકનામે ડ્રહઠે, તેનાં પૂર્વ પશ્ચિમનાં દ્વારનો જે વિસ્તારઠે, તે પ્રમાણે સવા ઠ યોજન
પહોલ પાળે હિમવંત તથા શિખરી પર્વતના શિખરથી નદી વહે છે. એટલે ઝતરે છે.

પૂર્વોક્ત જે ચાર નદીઠે, તે ડ્રહના બારણાથી પાંચસે યોજન સુધી પર્વતના શિખર
ઝપર બારણાં સન્મુખ પૂર્વ પશ્ચિમદિશિયે જડને પઠી પોતપોતાના વર્તન કૂટથી બાહેર
ના ઝરત અને ઇરવત ક્ષેત્રને સન્મુખ વલે. તે આવીરીતે જે ગંગાનદી ડ્રહના બારણા
થી પાંચસે યોજન સુધી પર્વત ઝપરે બારણાસામી જાય ત્યાં ગંગાવર્તન એ નામે પર્વતનું જે
કૂટ તે થકી બાહેરનું જે ઝરત ક્ષેત્ર છે તેને સન્મુખ વલે. ઇરીતે સિંધૂનદી પણ સિંધૂ આ
વર્તન કૂટથી ઝરતદિશિયે વલે, તથા રક્તાનદી પાંચસે યોજન બારણા સન્મુખ જડને પઠી
રક્તાવર્તન કૂટથી ઇરવતદિશિયે વલે. એમ રક્તાવતી નદી રક્તાવત્યાવર્તન કૂટથી ઇરવત
દિશિયે વલે, તો એ નદી ઝરત તથા ઇરવત સામી વલે, તે બારે પર્વતના મધ્ય જાગથી
બાહેર આવતાં પર્વત ઝપર કેટલા યોજન ચાલે? તે કહેઠે:-સવાઠ યોજન નદીનું મુખ
ઠે તે, પર્વતનો જે વિસ્તાર એક સહસ્ર બાવન યોજન, અને બાર કલા-તેમાંહેથી કાઢીયે,
તેવારે એક સહસ્ર ઠેતાલીશ યોજન ઝપર સવા સાત કલા રહે. તેનું અર્ધ પાંચસે ત્રેવીશ
યોજન અને શાઢી ત્રણ કલા ઝાઝેરી લાઝે ત્યાંહાંલગી પર્વતના શિખર ઝપર નદીવહે.

શિખરના ઠેકાથી મગરમત્સના મુખને આકારે, તથા વજ્રરત્નમય એવી જે જીઝી
એનો જીઝી સરખો આકારઠે, જીઝી એટલે પરનાલ તે મધ્યે થડને વજ્રમયઠે તલું જે
હને વિષે, એહવો જે નદીના પોતપોતાને નામે નિપાત કુંડ, તેને વિષે મોતીની તૂટેલી
સેર તેને સદશ પ્રવાહે અવઢિન્ન ધારાણં કરી પડે છે. એટલે ગંગાનદી ગંગાનિપાત કુંડમાં
પડેઠે, અને સિંધૂનદી સિંધૂનિપાત કુંડમાં પડેઠે. એમ નદિને નામે કુંડ જાણવા.

ડ્રહનાં બારણાનો વિસ્તાર સવાઠ યોજન છે; તેમ નદીપ્રવાહમાંહે જીઝીનો વિસ્તાર
પણ સવા ઠ યોજન છે. તેમાટે સરખો વિસ્તાર છે. અને ડ્રહનાં બારણાનો જે પહોલ
પણ વિસ્તાર તે વિસ્તારનાં પચાશમે જાગે જીઝી જામી છે. અને તે જાડ પણાથી ચોણ
ણી સર્વ જીઝીઝ લાંબી છે. એમ સર્વ ડ્રહોની જીઝીનું પ્રમાણ જાણવું, એટલે બાહેરના
વે પર્વતને વિષે સવા ઠ યોજન જીઝી પહોલી છે, અને મધ્યના વે પર્વતની માંહેલી દિ

શિની જીત્રી પચીસ યોજન પહોલી છે. અને બાહેરની દિશિની જીત્રી સાઢાબાર યોજન પ્રમાણે છે. તથા મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં માંહેલી જીત્રી પચાસ યોજન પ્રમાણે છે. અને બાહેરની જે જીત્રી છે તે પચીશ યોજન પ્રમાણ પોહોલી છે. તથા એ સર્વ જીત્રીઝનું જામણું છે તે પોતપોતાના વિસ્તારને પચાશમે જાગે છે. અને જામણાથી ચોગણુ લાંબપણું છે.

હવે તે કુંડ વચ્ચે જે ઢીપ છે, તેનું પ્રમાણ કહે છે. આઠ યોજન પોહોલો પાણીમાં છે. અને તે પાણી ઉપર બે કોસ ઝંચો, અને વેદિકાએ સહિત, એવો નદીની દેવીને વસવાનો ઢીપ છે; તેમાં છે ઢ્રહની જે શ્રી, લક્ષ્મી પ્રમુખ દેવી તેહના જવન સરખાં જવન તે ઢીપને વિષે છે. તે કુંડ સાઠ યોજન પહોલા છે. અને સવા ઠ યોજન પહોલાં વેદિકાનાં ત્રણ બાર ણા છે તથા દશ યોજન ઝંચા છે. એ પ્રકારે બીજા પણ જે કુંડ છે તેહનું જે વિશેષ છે તે કહે છે.

કુંડનું પહોલપણું અને ઢીપનું પોહોપણું તથા વેદિકાનું પહોલપણું એ ત્રણ વિસ્તાર તે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં છે બત્રીશ વિજયની બત્રીશ નદી છે તે નદીનાં જે ચોસઠ કુંડ છે, તેનું તથા તેમાં છે જે ઢીપ છે તેનું તથા તેની વેદિકા, તેહનાં બારણાનો વિસ્તાર, તે જરત અને ઐરવતના કુંડ સરખો છે. એટલે વિદેહના વિજયમાં છે જે ચોસઠ કુંડ છે, તે સાઠ યોજન પહોલા છે. તેમચ્ચે આઠ યોજન ઢીપ છે. તિહાં વેદિકાનાં બારણાનો વિસ્તાર સવાઠ યોજન જાણવો. અને હિમવંત ક્ષેત્રની બે નદી, હિરણ્યવંત ક્ષેત્રની બે નદી, વલી બત્રીશ વિજયની બાર અંતર નદી એ સોલ નદીમાં જે સોલ કુંડ છે, તેનો તથા તેહનાં ઢીપનો તથા તેહનાં વેદિકાનાં ઢારનો વિસ્તાર પહેલાનાથી બમણો જાણવો. એટલે એ સોલ નદીના કુંડ એ કસો વીસ યોજન પોહોલા છે અને એ કુંડનાં ઢીપ સોલ યોજન પહોલા છે. તથા એ સોલ કુંડના વેદિકાના બારણાનો વિસ્તાર સાઢાબાર યોજન છે. વલી હરિવર્ષ ક્ષેત્રની બે નદી, અને રમ્યકૂની બે નદી—એ ચાર નદીના ચાર કુંડ, તેહના ત્રણ વિસ્તાર આશ્રીને ચોગુણો જાણવો. એટલે બશેને ચાલીશ યોજન એનાં કુંડનો વિસ્તાર છે. અને બત્રીશ યોજન ઢીપનો વિસ્તાર છે. તથા પચીશ યોજન વેદિકાનાં ઢારનો વિસ્તાર છે. તથા મહાવિદેહની બે નદીના બે કુંડ, તેહના ત્રણ વિસ્તાર આશ્રીને આઠગુણો જાણવો. તે કહે છે. ચારસે એંસી યોજન કુંડનો વિસ્તાર છે. અને ઢીપનો વિસ્તાર ચોસઠ યોજનનો છે. તથા વિદેહનાં કુંડની વેદિકાનાં વારણ પચાશ યોજન પહોલાં છે, એમ સર્વ એકઠા ગણીએ તો આ જંબૂઢીપમાં છે નેવું કુંડ થાય.

બાહેરની જે ચાર નદી છે, તેમની ગતિ કહે છે. ચાર નદી જે ગંગા, સિંધુ, રક્તા અને રક્તવતી તે પોતપોતાના નિપાત કુંડથી બાહેરના જરત અને ઐરવતને સન્મુખ વારણે ની કલે. તે કેમ? તો કે—ગંગા અને સિંધુ એ બે દક્ષિણને વારણે જરત સામી નીકલે છે. અને રક્તા તથા રક્તવતી એ બે ઉત્તરને વારણે ઉત્તરના ઐરવત દિશિ નીકલે છે, પણ તે જેવારે વૈતાલ્ય લગી આવે, તેવારે તે પ્રત્યેક નદીને સાત સહસ્ર નદીઝ વીજી મલે છે તેના પરિ

વારે પરિવરીયકી વૈતાલ્યની વચ્ચે થઈને નીકલેહે. તે વૈતાલ્ય પર્વત ઝેદીને નીકલ્યા પઠી બાહેરના ઝરત તથા ઐરવત સ્ત્રના અર્ધજાગના વચમાંથી પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશિ સમુદ્ર સન્મુખ વલે ઇટલે ઝરત ક્ષેત્ર માંહે ગંગાનદી પૂર્વદિશિ જાય, અને સિંધુનદી પશ્ચિમદિશિ જાય તથા ઐરવત માંહે રક્તાનદી પૂર્વદિશિ જાય અને રક્તવતી નદી પશ્ચિમ દિશિ જાય, પણ તે ચાર નદીઝ વૈતાલ્ય પર્વતને ઝેદીને નીકલ્યા પઠી વલ્લી બીજી સાત સહ સ્ત્ર નદીઝ કરી સહિત થાય સર્વ મલ્લી ચૌદસહસ્ત્ર નદીને પરિવારે પરવરી થકી, જે મ પૂર્વે વૈતાલ્યને ઝેદી નીકલ્લી છે તેનીપરે જગતીને પણ ઝેદીને સમુદ્રમાંહે જાય છે.

નદીનો વિસ્તાર તથા ઝંડપણું કહેહે. સર્વ નદીઝ ને પહેલા નીકલતાં કુંડના દ્વાર સરખો વિસ્તાર હોય અને અંતને વિષે પ્રથમનાં વિસ્તારથી દશગુણી વિસ્તારપણે હોય તે આ વીરીતે કે—ઝરત તથા ઐરવતની ચાર નદીઝ, તેનો પ્રથમ સવા ઠ યોજન વિસ્તાર છે. અને હેડે સમુદ્રમાંહે જલે તેવારે સાડી બાસઠ યોજન થાય. તથા બત્રીશ વિજયની ચોસઠ નદીઝ છે. તેહનો પણ એજ આદિઅંતનો વિસ્તાર છે, તેહના જે ચોસઠ કુંડ છે, તે બાહેરના કુંડ સરખા છે, તે માટે સરખો વિસ્તાર કહ્યો. વલ્લી હેમવંત તથા હિરણ્યવંતની ચાર નદી, અને વિજયની બાર અંતરનદી, એવં સોલ નદીઝનો આદિવિસ્તાર સાડાબાર યોજન છે. તો હેમે એ કસો પચીશ યોજનનો વિસ્તાર જાણવો. વલ્લી હરિવર્ષ તથા રમ્યકુક્ષેત્રમાંહે જે ચાર નદીઝ છે તેહનો વિસ્તાર પચીશ યોજન ધુરે છે. તો અંતને વિષે બસે પચાસ યોજન વિસ્તાર થાય છે. અને વિદેહ ક્ષેત્રે જે સીતા અને સીતોદા બે નદી છે તેહનો પ્રથમ વિસ્તાર પચાશ યોજનનો છે, તો હેમે પાંચસે યોજન વિસ્તાર છે. તથા એ સર્વજે મોટી નદી છે, તે વિસ્તારથી પચાસમે જાગે ઝંકી છે, જેમ ગંગાનદી આદિ વિસ્તાર સવા ઠ યોજન છે, તેને પચાશે જાગ દેતાં યોજનનો આઠમોજાગ આવે, તો પ્રથમ નીકલતાં યોજનને આઠમે જાગે ઝંકી છે, અને હેમે સાડી બાસઠ યોજન વિસ્તાર છે, તેને પચાશે જાગ દેતાં સવા યોજન આવે, તે માટે હેડે સવા યોજન ઝંકી જાણવી, એમ સમસ્ત નદીનો વિસ્તાર જાણવો.

હવે પાંચ ક્ષેત્રની નદીની ગતિ કહેહે. પાંચ ક્ષેત્રની જે મહાનદીઝ છે તે પોત પોતાના બારણાની દિશિયે ડ્રહનો જે વિસ્તાર છે, તે કાઢતાં જે પર્વતના વિસ્તારનું અર્ધ થાય તેટલા યોજન નદી પર્વતના શિખર ઉપર વહે. તે કેમ ? તો કે—હેમવંત અને શિખરીનો વિસ્તાર ૧૦૫૨ યોજન અને બાર કલા છે. તેમાંહેથી ડ્રહનો વિસ્તાર પાંચસે યોજન કાઢીએ તેવારે ૫૫૨ યોજન અને બાર કલા રહે. તેનું અર્ધ ૨૭૬ યોજન અને ઠ કલા થાય. તો પોતાના ડ્રહદ્વારનાં મુખથી પર્વતનાં શિખર ઉપર ૨૭૬ યોજન અને ઠ કલા વહે છે. અને મહાહિમવંત તથા રુક્મી પર્વતને વિષે ચાર નદી ૧૬૦૫ યોજન અને પાંચ કલા પર્વતના શિખર ઉપર ચાલે, તથા નિષધ અને નીલવંત સંબંધી

ચાર નદીઝં ૭૪૨૧ યોજન અને ંક કલા પર્વતનાં શિખર ડપર ચાલે ં રીતે ઢ્રહનો વિસ્તાર પર્વતનાં વિસ્તાર માંહેથી કાઢી અરૂ કરીં તેવારે ંવું પૂર્વોક્ત માન લાઢે તેવાર પઢી પર્વતના વિસ્તારને ઢેઢે જઢને પોતાની જીઢી ડપર ઢઢને પોતપોતાના નિ પાત કુંઢને વિષે તે નદીઝં પઢેઢે, તથા પોતપોતાની જીઢીના પહોલપણાને પચીશમે ઢાગે વૃતવૈતાલ્ય તથા મેરુ તેને મૂકીને જે નદીનું મુખ ઢક્ષણ સામું ઢે, તે નદી પૂર્વ સમુઢ્રદિશિ તરફ વલે અને જે નદીનું મુખ ડત્તર સામું ઢે, તે પશ્ચિમ સમુઢ્રદિશિ વલે; ંટલે હેમવંત તથા હિરણ્યવંતની બે નદી વૃતવૈતાલ્યને બે કોસ વેગલો મૂકી પૂર્વ તથા પશ્ચિમદિશિં વલે તથા હરિવર્ષ અને રમ્યકૂની બે નદી ચાર કોશ વૃત વૈ તાલ્યને વેગલો મૂકીને પૂર્વ પશ્ચિમ દિશિં વલે. તથા મહા વિઢેહની બે નદી આઠ કોસ મેરુ પર્વતને વેગલો મૂકી પૂર્વ પશ્ચિમ દિશિં વલે.

હેમવંત ક્ષેત્રમાંહે રોહિતાંશા તથા રોહિતા ંવે નામે બે નદીઢે, તે પ્રત્યેકનો ગંગાનદી કરતાં બમણો પરિવારઢે. ંટલે અઢાવીશ હજાર નદીઝંના પરિવારે પરિવરિ ઢે તેમજ હિરણ્યવંત ક્ષેત્રમાંહે સુવર્ણકુલા અને રુપ્પકુલા ંવે નામે બે નદી ઢે, તે પણ રોહિતાંસા નદી ની પરે અઢાવીશ હજાર નદીઝંં પરિવરીઢે, તથા હરિવર્ષ ક્ષેત્રનેવિષે હરિકંતા અને હરિસલિલા નામે બે નદીઢે તે ગંગાનદીથી ડોગણા પરિવાર વાલી ઢે. ંટલે ઢપ્પન હજાર નદીઝંં પરિવરીઢે. તથા ં પૂર્વોક્ત નદી સઢશરમ્યકુ ક્ષેત્રને વિષે નરકંતા અને નારી કંતા ં નામે બે નદીઝંઢે તે પણ ંટલીજ ઢપ્પન હજાર નદીં પરિવરી ઢે. તથા સી તોઢા અને સીતા ં બે નદી મહાવિઢેહ ક્ષેત્રમાં ઢે તે ંકેકી નદીમાંહે પાંચ લાખ વઢી સ હજારને આઢઢીશ નદીઝં સંબંધી પાણી પઢે ઢે. કુરુક્ષેત્રનેવિષે ડોરાશી હજાર નદી ઝંઢે. વલી ઢ અંતર નદીઢે તથા ંકેકી વિજયે ગંગા, અને સિંધુ ં બે બે મહાનદીઝં ઢે, તો સોલ વિજયમાંહે વઢીશ મહોટી નદીઝં ઢઢ તે પ્રત્યેક નદીનો પરિવાર ડૌઢ હ જારનો ગણતાં ૪૩૦૦૦૦ હજાર થાય, તેની સાથે પાઢલી કુરુક્ષેત્રાઢિકની ૦૪૦૩૦ નદીઝં મેલવીં તેવારે ૫૩૨૦૩૦ નદીઝંનું પાંણી સીતોઢા નદીમાંહે ઢલે ઢે. તથા સી તા માંહે પણ ંટલી નદીઝંનું પાણી ઢલે ઢે. તે માટે બમણી કરીં તેવારે ૧૦૬૪૦૭૬ ંટલી નદીઝં મહા વિઢેહ ક્ષેત્રમાંહે જાણવી.

હવે જંબૂઢીપની સર્વ નદીઝંની સંખ્યા કહેઢે વઢીશ વિજયની ડોસઠ નદી, તથા સીતોઢા અને સીતા ં બે નદી તથા ઢરતાઢિકની ગંગા પ્રમુખ વાર નદી ં સર્વ ંકઢી કરતાં અઢોતેર મહોટી નદીઝં જાણવી. અને વઢીશ વિજયની વાર અંતર નદીઝં ૬ નેવું મૂલગી નદી ઢે. વાકી વીઢી પરિવારની નદીઝં ડૌઢ લાખને ઢપ્પન હજાર ઢે.

હવે મહાવિદેહ ક્ષેત્રની વક્તવ્યતા કહે છે.

નીલવંત નામા વર્ષધર પર્વતને દક્ષણદિસે તથા નિષધ નામા વર્ષધર પર્વતને ઉત્તર દિસે મહાવિદેહ નામા ક્ષેત્ર છે તે પટ્યંકને સંસ્થાને સંસ્થિત છે, ૩૩૬૭૪ યોજન ઉપર ચાર ઝાગ એટલું પોહોલ પળે છે એની બાહુ પૂર્વ પશ્ચિમે ૩૩૭૬૭ યોજન ઉપર સાત ઝાગ લાંબ પળે છે તેની જીવા પળે મહાવિદેહના મધ્ય ઝાગને વિષે પૂર્વ પશ્ચિમદિસે લાંબી એક લાખ યોજન છે એનું ધનુષ્ટ ૧૫૭૧૧૩ યોજન ઉપર શોલ ઝાગ કાંઠક જાજેરા એટલું પરિધિ પળે એકેકી દિસિયે છે, એટલે જંબૂઢ્રીપનો ૩૧૬૨૨૭ યોજન પ્રમુખ જે પૂર્વે પરિધિ કહ્યો છે, તેનું અર્ધ કરીયે તેવારે મહાવિદેહની એકદિસિનું ધનુષ્ટ થાય અને બે દિસિનાં ધનુષ્ટ એકઠા કરીયે તેવારે જંબૂઢ્રીપની પૂર્ણ પરિધિ થાય એમ જાણવું.

મહાવિદેહ ક્ષેત્ર ચાર પ્રકારે છે એક મેરુ થકી પૂર્વે પૂર્વ મહાવિદેહ, બીજો મેરુ થકી પશ્ચિમે અપરવિદેહ, ત્રીજો મેરુ થકી દક્ષણે દેવકુરુ ક્ષેત્ર ચોથો મેરુ થકી ઉત્તરે ઉત્તર કુરુ ક્ષેત્ર છે. ઝરત ઐરવત, હેમવંત, હિરણ્યવંત, હરિવર્ષ, અને રમ્યકુ એ ઠાણે ક્ષેત્ર થકી લાંબ પળે, પહોલ પળે, પરિધિ પળે કરીને ઘણું વિસ્તરણ છે એટલે ઘણું મહંત મહોડું છે, અથવા બત્રીશ વિજયને વિષે પાંચશે ધનુષની કાયાનાં મહોટા શરીર વાલા મનુષ્ય છે, તથા દેવકુરુ અને ઉત્તરકુરુને વિષે ત્રણગાડનાં શરીર વાલા મનુષ્ય વસે છે એરીતે શરીર આશ્રયી મનુષ્ય પણ મહોટા છે, તથા મહાવિદેહ નામે દેવતા મહારુદ્રિવંત યાવત્ એક પટ્યોપમને આઝખે ઇહાં વસે છે, તેથી એનું મહાવિદેહ એવું શાશ્વતું નામ છે.

હવે એ મહાવિદેહમાં ચાર ગજદંતગિરિ છે તેની વક્તવ્યતા કહે છે:—

૧ નીલવંત પર્વતને દક્ષણદિસિયે અને મેરુને ઉત્તર પશ્ચિમદિસિ વચ્ચે વાયુકૂળે તથા ગંધિલાવતી વિજયને પૂર્વદિસે, ઉત્તરકુરુને પશ્ચિમ દિસે, ઇહાં ગંધમાદન નામે ગજદંત પર્વત પીલે વળે છે ૩૦૨૦૦ યોજન ઉપર ઠ ઝાગ લાંબ પળે છે તથા નીલવંત પર્વતની પાસે ચારસો યોજન ઊંચ પળે છે, શો યોજન ઊંચ પળે ધરતીમાં છે, પાંચશે યોજન પોહોલ પળે છે. પઠી માત્રાયે માત્રાયે અનુક્રમે ઊંચ પળે તથા ઊંડ પળે વધતો વધતો થકો અને પોહોલ પળાની હાણીયે ઘટતો ઘટતો થકો મેરુ પર્વતની સમીપે પાંચશે યોજન ઊંચ પળે તથા સવાસો યોજન ઊંચ પળે ધરતીમાં અને અંગુલનો અસંખ્યાતમો ઝાગ પોહોલ પળે હાશ્રીનાં દાંતને સંસ્થાને સંસ્થિત છે, સર્વ રત્નમય છે, બે પાસે બે પદ્મવરવેદિકા અને બે વનખંડે કરી સહીત છે, યાવત્ ઉપરે ઘણા દેવતા બેશે છે, ઇત્યાદિ સર્વ પૂર્વપરે કહેવું.

એ ગંધ માદન પર્વત ઉપર સાત કૂટ છે તેના નામ કહે છે:—એક મેરુ દિસિયે સિદ્ધાય તન કૂટ, તેવાર પઠી અનુક્રમે નીલવંત સન્મુખ બીજો ગંધમાદનકૂટ, ત્રીજો ગંધિલાવતી કૂટ, ચોથો ઉત્તરકુરુ કૂટ, પાંચમો સ્ફાટિક કૂટ, ષઠો લોહિતાદ્રકૂટ, સાતમો અ

નંદ કૂટ, તિહાં સિઢ્ઢાયતન કૂટને વિષે સિઢ્ઢનું દેહેરું ઢે તથા સ્ફાટિક કૂટ અને લોહી તાઢ કૂટ ં વે કૂટને વિષે ઝોગંકરા અને ઝોગવતી ં વે ઢિક્મારિકા દેવીનો નિવાસ ઢે શેષ ચાર કૂટને વિષે કૂટને નામે દેવતા રહે ઢે. ં સર્વે કૂટ પાંચશે યોજન ંચ પળે ઢે.

ં પર્વતનો ગંધ તે કોષ્ટ સુગંધના પુરાને પીસતાં, ચૂર્ણ કરતાં, ંકેરતાં થકાં, જૂઝૂ આ વિઝેરતાં થકાં, ઝોગવતાં, ગંધલેતા થકાં, જેમ ંત્તમ ંદાર મનોહર ગંધ નીકલે, તેથી પળ ંષ્ટતર અતિ ંત્તમ ગંધઢે તે ગંધે કરી મદ ઢે, તથા ંહાં ગંધમાદન નામે દેવતા મહાઢ્ઢિવંત વસે ઢે, તેથી ંનું ગંધમાદન ંવું શાશ્વતું નામ ઢે.

૨ મેરુ પર્વતને ંશાનકૂળે, નીલવંત પર્વતને ઢક્ષણ ઢિસે, ંત્તરકુરુને પૂર્વઢિસે, કઢ નામા વિજયને પશ્ચિમઢિસે, માઢ્યવંત નામે ગજદંત પર્વત વૈઢૂર્ય રત્નમય નીલે વળે ઢે, તે ગંધમાદન ગજદંતા પ્રમાળે લાંબું પોહોલું ઢે, શેષ અધિકાર તેમજ જાળવું.

માઢ્યવંત ગજદંતગિરિના નવકૂટનાં નામ કહેઢે. ંક મેરુઢિસિયે સિઢ્ઢાયલકૂટ, તેવાર પઢી અનુક્રમે નીલવંત પર્વતને સન્મુખ ઢીજો માઢ્યવંતકૂટ, ઢીજો ંત્તર કુરુકૂટ, ઢોથો કઢકૂટ, પાંચમો સાગરકૂટ, ઢઠો રજતકૂટ, સાતમો સીતાકૂટ, આઠમો પૂરણઢઢ્ર કૂટ, નવમો હરિસ્સહ કૂટ, ં સર્વે કૂટ પાંચશે યોજન ંચપળે ઢે તિહાં સાગરકૂટ અને રજત કૂટ ં વે કૂટને વિષે સુઝોગા અને ઝોગમાલિની નામે દેવી વસેઢેશેષ કૂટને નામે તિહાં વસનારા દેવોના પળ તેહીજ નામ જાળવા. ંમાં હરિસ્સહ કૂટ ંપર હરિસ્સહ રાજ ધાનીનો હરિસ્સહ નામે દેવ વશે ઢે, ં કૂટ હજાર યોજન પોહોલું અને હજાર યોજન ંચું યમક પર્વતને પ્રમાળે ઢે અને માઢ્યવંત ગજદંત પાંચશે યોજન પોહોલું ઢે માઢે વે પાસે અઢીશે અઢીશે યોજન પર્વતથી વાહેર અધર રહું ઢે, ં હરિસ્સહ દેવની રા જધાની અન્ય જંબૂઢ્રીપે ઢોરાસી હજાર યોજનની લાંવ પળે પોહોલ પળે ઢે.

ં માઢ્યવંત ગજદંતાને વિષે ઘળા સરિકાનામે વનસ્પતિના ગુઢમ, નવમાલતીના ગુ ઢમ, યાવત્ મગદંતિકા વનસ્પતિનાં ગુઢમ ઢે તે ગુઢમ સર્વઢા પંચવર્ણના ફૂલે ફૂલે ઢે તથા ઝૂમિને વિષે વાયરે કંપિત ંવા અગ્રશાલાને વિષે ફૂલનાં પૂંજ તેને ંપચારેકરી સહી ત કરે ઢે તથા ંહાં માઢ્યવંત દેવ ંક પઢ્યાયુયે વશે ઢે, માઢે ંનું માઢ્યવંત નામ ઢે.

૩ નિષધ પર્વતને ંત્તર ઢિસે, મેરુ પર્વતને ઢક્ષણ પૂર્વને વઢે અગ્નિકૂળે, મંગલાવતી વિ જયને પશ્ચિમ ઢિસે અને દેવકુરુને પૂર્વઢિસે, સોમનસ નામે ગજદંત પર્વત સ્વેતવળેઢે તે લાંવો પોહોલો માઢ્યવંતની પેરે જાળવું ં રૂપ્પમય ઢે ંહાં ઘળા દેવતા દેવાંગના કુઢેશ રહિત સૌમ્ય પળ સુમન ંટલે શોકાઢિ રહીત વિઢરે ઢે, તથા સોમનસ નામે મહર્ઢ્ઢિક દેવ ંહાં વશે ઢે તેથી ંનું સોમનસ નામ ઢે. ંનાં ંપર સાત કૂટ ઢે તેનાં નામ કહેઢે:— ંક મેરુની ઢિસિથી સિઢ્ઢાયતન કૂટ, તેવાર પઢી અનુક્રમે નિષધ પર્વતની સન્મુખ

બીજો સોમનસ કૂટ, ત્રીજો મંગવલાતી કૂટ, ચોથો દેવકુરુ કૂટ, પાંચમો વિમલ કૂટ, ઢઠો કાંચન કૂટ, સાતમો વશિષ્ઠ કૂટ, એ સર્વે કૂટ પાંચશે યોજન ડંચ પળે પહોલ પળે ઢે તિહાં વિમલ અને કાંચન એ બે કૂટને વિષે સુવત્સા અને વત્સમિત્રા એ બે દિકુમારિકા દેવિનો નિવાસ ઢે તથા શેષ કૂટને વિષે કૂટને નામે દેવના નિવાસ જાણવા.

૪ તથા નિષધ પર્વતને ઉત્તર દિસે અને મેરુને દક્ષણ પશ્ચિમ વચ્ચે નૈરુતકૂળે, પદ્મવિજય ને પૂર્વદિસે વિદ્યુત્પ્રજ્ઞ નામે ગજદંત પર્વત સર્વ તપનીય રાતા સુવર્ણ મય ઢે યાવત્ ઉપર દેવતા વસે ઢે ઇત્યાદિ સર્વ પૂર્વ પેરે કહેવું. એનાં નવ કૂટનાં નામ કહે ઢે:—પ્રથમ મેરુ દિસિયે સિદ્ધાયતન, તેવાર પઢી અનુક્રમે નિષધ પર્વતની સન્મુખ બીજો વિદ્યુત્પ્રજ્ઞ, ત્રીજો દેવ કુરુ, ચોથો પદ્મ, પાંચમો કનક, ઢઠો સૌવસ્તિક, સાતમો સીતોદા, આઠમો શતજવલ, નવમો હરિ કૂટ. તેમાં હરિ કૂટ તે પૂર્વોક્ત હરિસ્સહ કૂટની પેરે હજાર યોજન પોહોલો, ડંચોઢે, અને શેષ આઠ કૂટ પાંચશે યોજન ડંચા જાણવા તથા કનક કૂટ અને સૌવસ્તિક એ બે કૂટને વિષે વારિષેણા અને બલાહિકા નામાંતરે પુષ્પમાલા અને અનંદિતા દિગ્કુમારિકા દેવી વશેઢે, શેષ કૂટને વિષે કૂટને નામે દેવતા જાણવા. તથા એ પર્વત વીજલીની પેરે રક્તસુવર્ણમયપંણા માટે ચોફેર અવજાસે ઢે, ડયોત કરે ઢે, કાંતિ કરે ઢે તથા ઇહાં વિદ્યુત્પ્રજ્ઞ નામે દેવતા એક પલ્લોપમાયુયે વશે ઢે તેથી એનું વિદ્યુત્પ્રજ્ઞ એવું શાશ્વતું નામ ઢે. એ ચાર ગજદંત ઉપર પ્રત્યેકે દિકુમારિ દેવીનાં બે બે કૂટ કહ્યા તે અધલોકને વિષે વસનારી દિકુમારી જાણવી એનાં રેવાનાં જવન ગજદંત ગિરિને નીચેઢે.

કુરુકેત્રની જે સીતોદા તથા સીતાનદી તેહનું પમવા નીકલવાનું સ્થાનક જે જીત્રી તિહાંથી ૨૬૪૭૫ યોજન બેપાસે મેરુપર્વત સાહામાં એ ચાર ગજદંત ગિરીઢે, એ નિષધ તથા નીલવંત પર્વતમાંહેથી નીકલ્યાઢે, હાથીનાં દાંતને આકારે દેખાયઢે, માટે એને ગજદંત ગિરી કહિયે. અગ્નિ કૂળે સોમનસ નામે ગજદંતગિરિ ઢે, તિહાંથી ધુરમાંનીને પ્રદક્ષણાવર્ત ગણતાં ચાર દિશીને વિષે અનુક્રમે ચાર ગજદંત ગિરીઢે.

હવે એ મહાવિદેહને વિષે ઉત્તરકુરુ નામે યુગલીયાનું ક્ષેત્ર વચાળે ઢે.

મેરુ પર્વતને ઉત્તરદિસે અને નીલવંતની દક્ષણદિસે તથા ગંધમાદન પર્વતની પૂર્વદિસે અને માલ્યવંતની પશ્ચિમદિસે ઇહાં ઉત્તર કુરુનામે ક્ષેત્ર ઢે તે પૂર્વપશ્ચિમે લાંબો અને ઉત્તર દક્ષણે પોહોલો અર્ધ ચંદ્રમાને સંસ્થાને સંસ્થિત ઢે, ૧૧૦૪૨ યોજન ઉપર બે જાગ એટલો પોહોલ પળે ઢે, એની જીવા પળ ઢ ઉત્તરદિસે પૂર્વપશ્ચિમે લાંબી, બે દિસાયે ગજદંતા પર્વતને ફરસી ઢે, તે ૫૩૦૦૦ યોજન લાંબ પળે ઢે, એનું ધનુષ્ઠ ૬૦૪૧૦ યોજન ઉપર બાર જાગ પરિધિ પળે ઢે. તે આવીરીતે:—૩૦૨૦૫ યોજન ઉપર ઢ કલા એટલું

એકેકો ગજદંત ગિરિ લાંબો છે, તેવા ગજદંત ગિરિની વચ્ચમાં એ ક્ષેત્ર અર્ધ ચંદ્રાકારે છે, માટે વે ગજદંતના લાંબ પણાનાં યોજન જેવારે એકઠા કરિયે તેવારે ૬૦૪૧૮ યોજન ઉપર વાર કલા એટલું કુરુક્ષેત્રનો ધનુષ્ઠ થાય એટલે ધનુષનો બાહેરલો પુંઠનો જાગ અર્ધચંદ્રાકારનું થાય. એ ક્ષેત્રમાં યુગલિયા મનુષ વસે છે, તિહાં સર્વદા પહેલા આરા સરખો જાવ વર્તે છે, તથા એ ઉત્તરકુરુ ક્ષેત્રમાં મહારુદ્રિવંત ઉત્તરકુરુનામે દેવતા એક પંડ્યાયુયે વંશે છે, માટે એનું ઉત્તરકુરુ એવું શાશ્વતું નામ છે.

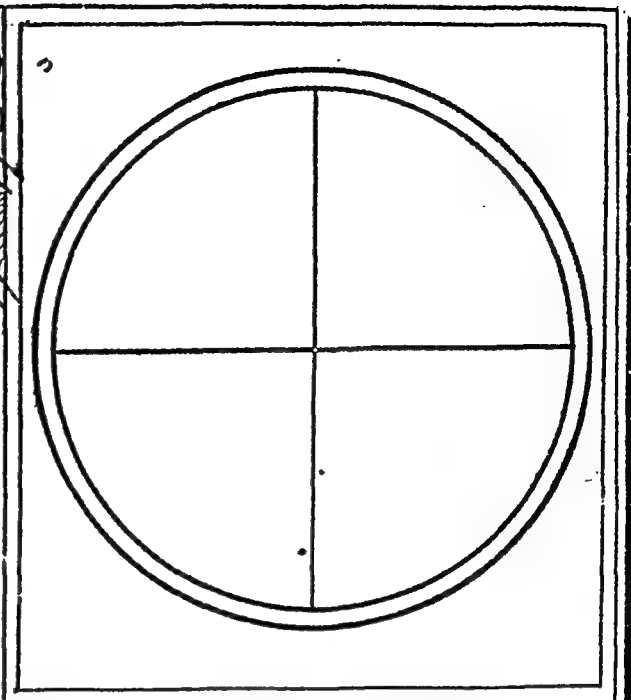
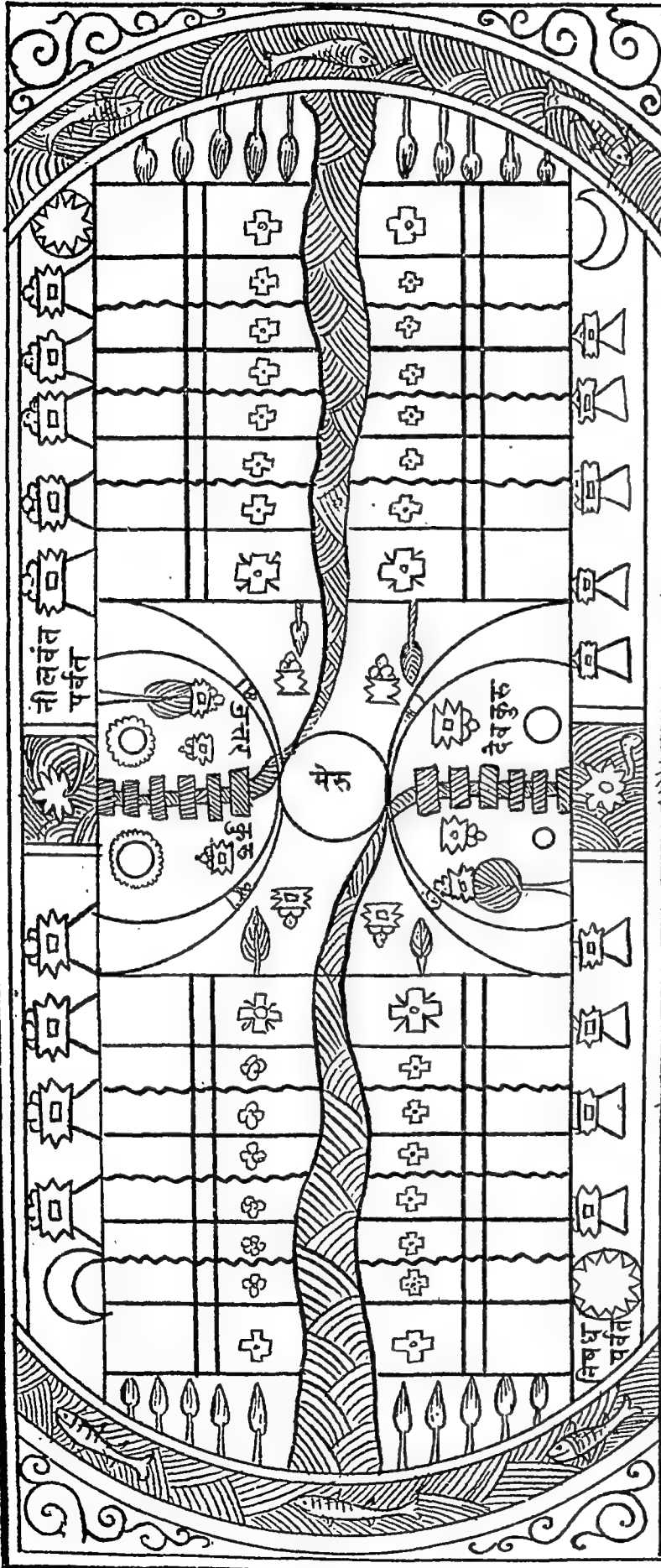
ઉત્તર કુરુને વિષે નીલવંત પર્વતના દક્ષણ દિસિનાં ચરમાંત છેદેનાથી ૮૩૪ યોજન ઉપર સાતીઆ ચાર જાગ એટલી અવાધાયે સીતા મહાનદીને એક પૂર્વતટે અને બીજો પશ્ચિમ તટે એ વે તટે વે યમક નામે પર્વત છે, તે એક હજાર યોજન ઊંચ પળે તથા અઢીશે યોજન ઊંચ પળે ધરતીમાં તથા મૂલમાં હજાર યોજન લાંબ પળે પોહોલ પળે છે, વચ્ચમાં ૭૫૦ યોજન લાંબ પળે પોહોલ પળે છે, અને ઉપર પાંચશે યોજન લાંબ પળે પોહોલ પળે છે, તથા મૂલમાં ૩૧૬૨ યોજન કાંશક અધિક પરિધિ પળે છે, મધ્યમાં ૨૩૭૨ યોજન કાંશક જાજેરા પરિધિ પળે છે, તથા ઉપર ૧૫૮૧ યોજન કાંશક જાજેરા પરિધિ પળે છે, એ રીતે મૂલમાં વિસ્તરણ છે, વચ્ચમાં સાંકળા છે, અને ઉપર પાતલા છે, યમક એટલે જોમલે જણ્યા જાણ તેને સંસ્થાને સંસ્થિત છે. એટલે વેહુ સરખે સંસ્થાને છે, સર્વ કનક સુવર્ણમય છે, પ્રત્યેકે પદ્મવરવેદિકા અને વનખંડે કરી વીંઢ્યા છે, તે વેદિકા વન ખંડનું વર્ણન પૂર્વલી પરે જાણવું તેના ઉપર વે પ્રાસાદાવતંસક છે, તે સામા બાશઠ યોજન ઊંચા તથા સવાએકત્રીશ યોજન લાંબા અને પોહોલા છે, તેનો વર્ણન વિજય દેવતાનાં પ્રાસાદની પરે જાણવો એ પર્વતે ન્હાની વાવી તથા મહોટી વાવીને વિષે યાવત્ વિદ્ય પંક્તિને વિષે ઘણા કમલ યમક પર્વત સરિખે વર્ણે છે, તથા ઇહાં વે યમક નામે દેવતા મહા રુદ્રિવંત યાવત્ દેવ સંબંધિ જોગ જોગવતા થકા વિચરે છે, માટે એનું યમક પર્વત એવું શાશ્વતું નામ છે, એ વે દેવોની અનેરે જંબૂઢીપે જૂદી જૂદી યમકા નામે રાજધાની છે, તેનો વર્ણન સર્વ વિજય દેવની પરે જાણવો.

હવે ઉત્તર કુરુક્ષેત્રનાં ડ્રહ કહે છે.

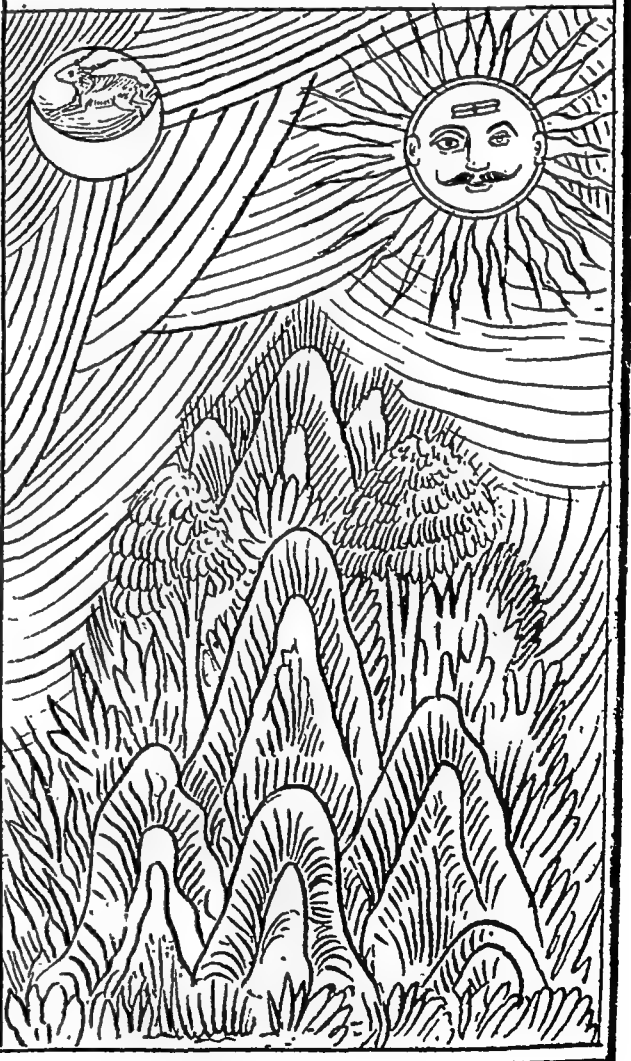
નીલવંત પર્વત થકી ૮૩૪ યોજન અને ઉપર સાતીયા ચાર જાગ કાંશક જાજેરા એટલી અવાધાયે સીતા મહાનદીની વચ્ચમાં પ્રથમ નીલવંતનામે ડ્રહ છે, તે જેમ પદ્મડ્રહનો વર્ણન કહ્યો તેમજ એનો વર્ણન પણ જાણવો એ વે વાંજુયે પદ્મવરવેદિકા અને વે વનખંડે સહીત છે, તિહાં નીલવંત નામે નાગકુમાર દેવ વસે છે.

તે નીલવંત ડ્રહની પૂર્વ અને પશ્ચિમદિસિયે વેહુ પાસે દશ દશ યોજનને આંતરે મલી વીશ કાંચન પર્વત છે તે પ્રત્યેક એકશે યોજન ઊંચ પળે અને મૂલમાં એકશે યોજન

निषध पर्वतना कूटपासे चंद्र सूर्यनो उदय
थाय ठे तेनी स्थापना. ३१

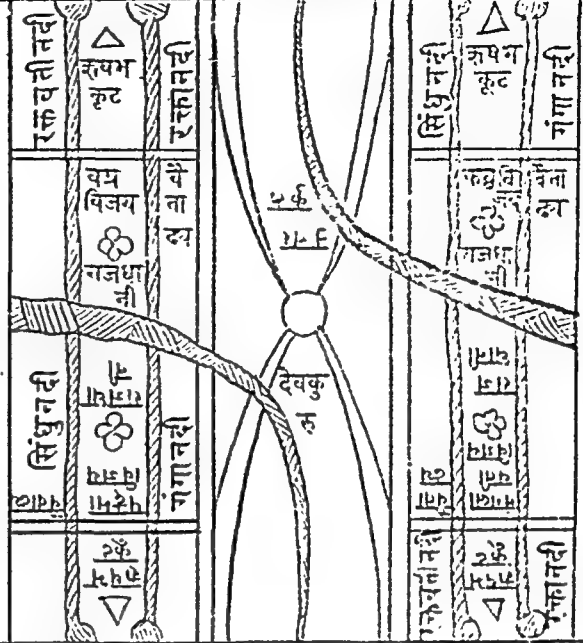

चत्रीश विजयमांहेला वैताड्य पर्वत
स्थापना.

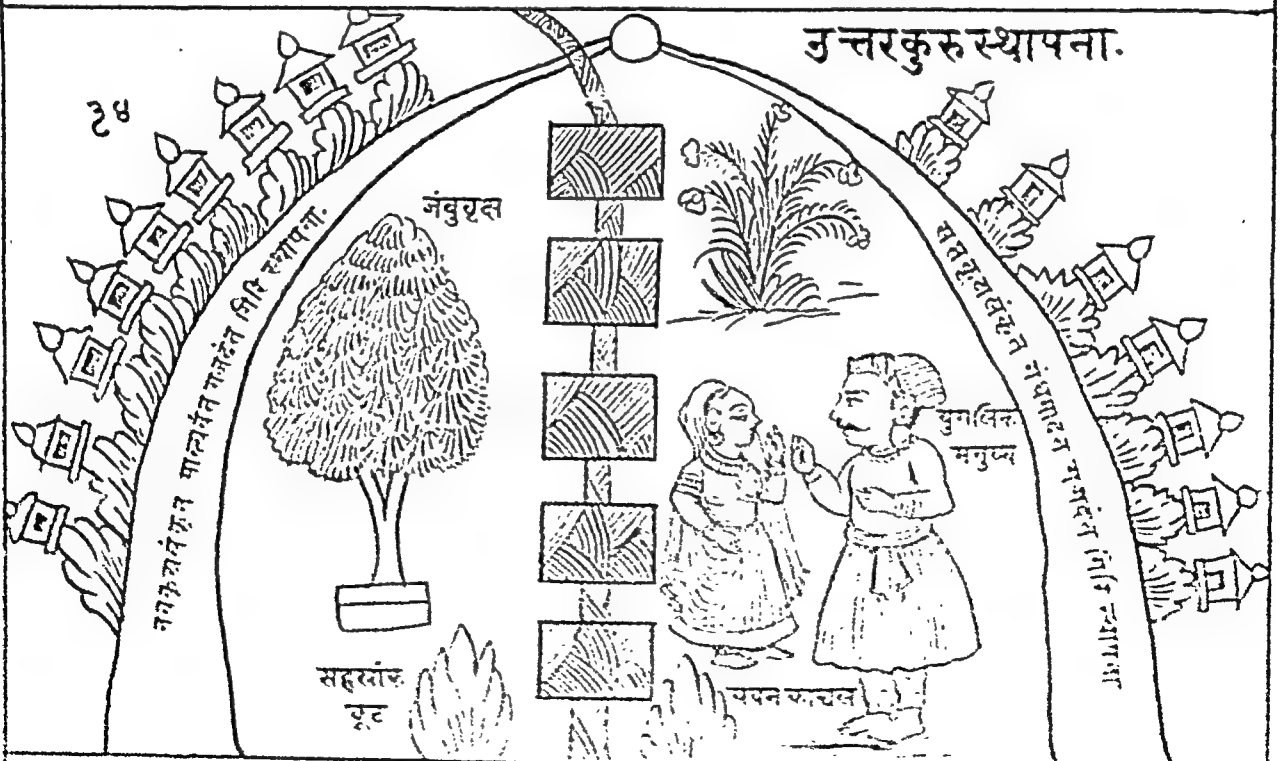

शोल विजयमांहेली एक विजयनी स्थापना.

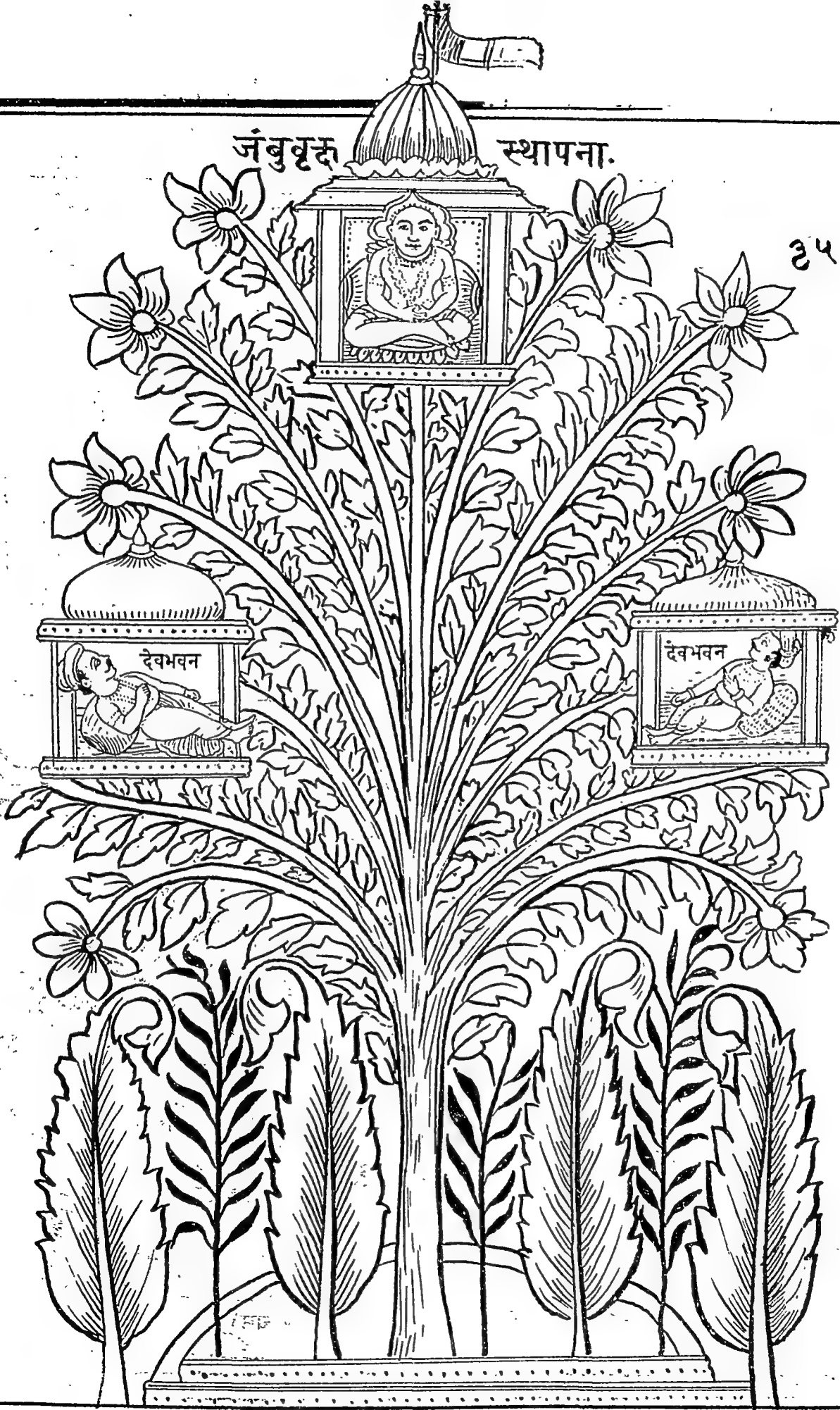
शोल विजयमांहेली एक विजयनी स्थापना.

उत्तरकुरु स्थापना.

जंबुवृक्ष स्थापना.

३५

અવાધાયે પ્રથમ નિપધ નામે ડ્રહઢે, તેમજ તેથકી તેટલી અવાધાયે વીજો દેવ કુરુ ડ્રહ, ત્રીજો સૂરપ્રજઢહ ચોથો સુલસઢહ અને પાંચમો વિદ્યુત્પ્રજ એ પાંચે ડ્રહ દેવકુરુ ક્ષેત્રમાંહે સીતોદા નદીનાં જાણવા એ સર્વઢહ પદ્મઢહ સરસા એક હજાર યોજન લાંવા અને પાંચશેં યોજન પોહોલા અને દશ યોજન ઝંઢા જાણવા તથા પ્રત્યેક ડ્રહના એક દક્ષણ અને વીજો ઉત્તર એ વે દિસિનેવિપે વે વારણા જાણવા. અને એ ડ્રહના જે અધિ ઘાયક દેવ ઢે, તે સર્વ પોતાના ડ્રહને નામે જાણવા. એ ડ્રહથકી પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશે દસ યોજન વેગલાઢે એકેક ડ્રહના એકેક પાસાને વિપે દસ દસ કંચનગિરિ ઢે. તે કંચન ગિરિ વૈતાલ્યનાં કૂટ સવા ઠ યોજન ઢે, તેથી સોલગુણા મોટાઢે. એહવા કંચનગિરિ જંબૂ ઢીપને વિપે સર્વે વસે જાણવાં તે કેમ? દેવકુરુ તથા ઉત્તરકુરુના દશ ડ્રહઢે, તે એકેક ડ્રહને વે પાસે દશ દશ ગુણતાં વીશ થાએ તે વીશને દશવાર ગુણતાં વસે પૂરા થાય.

હવે કુલગિરિ, યમકપર્વત, પાંચઢહ અને મેરુ એનાં સાત આંતરા કહેઢે.

આઠસે ચોત્રીસ યોજન ઉપર એક કલાના સાત જાગ કરીએ એહવે એક જાગે સહિત અગીઆર કલા એટલું કુલગિરિ, જમકપર્વત, પાંચ ઢહ તથા મેરુનો પ્રત્યેકે અંતર જાણવું તે કેમ? દેવકુરુનું વિસ્તાર અગીઆર સહસ્ર આઠસે વૈતાલીશ યોજન અને વે કલાઢે, તે માંહેથી યમકપર્વત અને પાંચ ઢહ તેણે રંધેલા જે ઠ સહસ્ર યોજન ઢે, તે કાઢિએ તે વારે અઠાવનસે વૈતાલીસ યોજન અને વે કલા વધે તેને સાત જાગે વેચતાં આઠસે ચો ત્રીશ યોજન આવે શેષ ચાર ઝગરે તેને ઝંગળીસ સાથે ગળીએ તેવારે ઠહુત્તર કલા થાય તેનીસાથે મૂલગી વે કલા એકઢી કરતા અઠોત્તર કલા થાય તે વલી સાત જાગે વેચતાં ઝંગળીસી અગીઆર કલા આવે. વલી એક કલા ઝગરે તેહના સાત જાગ કરીએ તેવારે એક જાગ આવે એટલું કુલગિરિ, જમકપર્વત, પાંચ ઢહ તથા મેરુનું અંતર જાણવું.

તથા એ દેવકુરુના પશ્ચિમાર્ઢ્ઢના મધ્યજાગે રૂપાની પીઠઉપર શાલ્મલીવૃક્ષઢે, તેના ઉપર ગુરુ દેવતાનો નિવાસઢે, તેનો વર્ણન સર્વ જંબૂવૃક્ષની પેરે કહેવો. પણ એનાં વાર ના મન કહેવા તથા ઢહાં દેવકુરુનામે દેવ વશેઢે, તેથી એનું દેવકુરુ એવું શાશ્વતું નામ ઢે.

હવે જંબૂઢીપના મધ્યને વિપે મેરુપર્વત ઢે, તેનું સ્વરૂપ કહેઢે:—

મેરુપર્વત કનકમય વાટલું ગોલાકારેઢે. નવાણુ હજાર યોજન ઝંચ પળે અને એક હજાર યોજન નીચે ધરતીમાં ઝંચ પળે, સરવાલે એક લાલ્લ યોજન ઝંચો ઢે, તથા મૂલે ધરતી માં કંદે ૧૦૦૦૦ યોજન ઉપર અગીઆરીઆ દશ જાગ એટલો પોહોલ પળેઢે, અને ધરતી તલે દશ હજાર યોજન પોહોલ પળેઢે, પઢી ઝંચા જાતાં માત્રાચે માત્રાચે ઘટતો ગયો ઢે, એટલે એક યોજન ઝંચો જતાં એક યોજનનો ઢગ્યારમો જાગ, ઢગ્યાર યોજને એક યોજન, શો

યોજને નવ યોજન અને ઉપર અગીઆરીઝં એક ઝાગ, હજાર યોજને નેવું યોજન અને અગીઆરીઆ દશ ઝાગ ઉપર ઈરીતે પોહોલ પળામાં ઘટતો ઘટતો થકો ઉપરે શિખરને તલે એક હજાર યોજન પોહોલ પળે થયો છે.

એની પરિધિ મૂલમાં ૩૧૯૧૦ યોજન ઉપર અગીઆરીઆ ત્રણ ઝાગ તથા ધરતી તલે સમઝૂતલા પાશે ૩૧૬૨૩ યોજન અને ઉપરે શિખરને તલે ૩૧૬૨ યોજન કાંઈક જાજે રા છે, એ પર્વત ઝંધો કરેલો ગોપુઢને સંસ્થાને સંસ્થિત છે, સર્વ રત્નમય છે, એક પદ્મવરવે દિકા અને એક વનઁંડ તેણે કરી ચોફેર વીંટ્યો છે, એનાં ત્રણ કાંઈક છે, તિહાં પ્રથમ ધરતીમાં હજાર યોજનનો કાંઈક તે માટી, પાષાણ, વજ્રરત્ન તથા કાકરા એ ચાર પદાર્થ નો છે, તથા પૃથ્વી થકી સોમનસનામા વન સુધી વીજો કાંઈક ત્રેશઠ હજાર યોજન પ્રમાણ છે, તે સ્ફાટિકરત્ન, અંકરત્ન રૂપ તથા કાંચનનો છે, તથા ત્યાંથી ઉપર ઢત્રીશ હજાર યોજનનો ત્રીજો કાંઈક તે રક્તવર્ણ કનકનો છે, એ મેરુનાં ત્રણ ઝાગ કહ્યા.

એ મેરુ પર્વતને વિષે ચાર વન છે, તેનાં નામ કહેઢે, એક ઝદ્રશાલવન, વીજું નંદનવન, ત્રીજું સોમનસ વન, ચોથું પંચક વન. તિહાં પ્રથમ સંઝૂતલાને સ્થાને ઝદ્રશાલ વન છે, તેના ચારગજદંત ગિરિયે તથા સીતા અને સીતોદા મહાનદીયે કરી આઠ ઝાગે વેઢેંચું થકું આઠ ઁંઈક થયા છે, તે ઝદ્રશાલ વન મેરુ પર્વતને પૂર્વ પશ્ચિમ દિસે વાવીશ વાવીશ હજાર યોજન લાંબ પળે છે, અને ઉત્તર દક્ષણે અઢીશે અઢીશે યોજન પોહોલ પળે છે, દેવકુરુ ને ઉત્તર કુરુ માંઢે પેઢુંઢે, તે વન પદ્મવર વેદિકા અને વન ઁંંડેકરી ચોફેરે વીંટ્યુંઢે.

તથા મેરુ પર્વતની પૂર્વાદિ ચારે દિસે ઝદ્રશાલ વનમાં પચાશ પચાશ યોજન અવગા ઢી જાઈયે તિહાં પ્રત્યેક દિસિયે સિઢ્ઢાયતન ંટલે શ્રી તીર્થકર ઝગવાનનું દેઢેરુંઢે, તે પચાશ યોજન લાંબ પળે, પચીશ યોજન પોહોલ પળે અને ઢત્રીશ યોજન ઝંચ પળે છે, એ વાં ચારેદિસે મઢી ચાર સિઢ્ઢાયતન છે, તથા ચાર વિદિસિને વિષે પચાશ યોજન અવગા ઢી જાઈયે તિહાં પ્રત્યેક વિદિસિયે ચાર ચાર નંદા પુષ્કરણી શાશ્વતી વાવ્ય છે, તિહાં પ્રથમ ડશાન કુંળની ચાર વાવ્યનાં નામ કહેઢે, એક પદ્મા, બીજી પદ્મપ્રજા, ત્રીજી કુમુદા, ચોથી કુમુદપ્રજા તે પુષ્કરણી પચાશ યોજન લાંબ પળે, પચીશ યોજન પોહોલ પળે અને દશ યોજન ઝંઈક પળે છે, વેદિકા વન ઁંંડે સઢીત છે, તે ચાર પુષ્કરણીની વચ્ચે ડશાનેંડ્ર નો પ્રાસાદાવતંસક છે, તે પાંચશે યોજન ઝંચ પળે અને અઢીશે યોજન પોહોલ પળે છે.

તેમજ અગ્નિકુંળે ઉત્પલગુદમા, નલિના, ઉત્પલા અને ઉત્પલોજ્વલા એ ચાર વાવ્ય પૂર્વોક્ત પ્રમાણ વાઢી તેની વચ્ચે સૌધમેંડ્રનો પરિવાર સઢીત પ્રાસાદાવતંસક જાણવો તેમ જ નૈરુતકુંળે ંંગા, ઝુંગનિજા, અંજના અને અંજનપ્રજા એ ચાર વાવ્ય વચ્ચે પણ સૌ ધમેંડ્રનો પરિવાર સઢીત પ્રાસાદાવતંસક જાણવો તથા વાયૂકુંળે શ્રીકાંતા, શ્રીચંદા,

શ્રીમહિતા અને શ્રીનિલયા એ ચાર પુષ્કરણી વચ્ચે ઇશાનેંદ્રનો પ્રાસાદાવતંસક જાણવો તેમજ એ જડશાલ વનમાં પૂર્વોક્ત જે જિન જવન અને પ્રસાદ કહ્યા તેના આઠ આં તરાને વિપે આઠ કરિકૂટ હાથીને આકારે છે, તે પ્રત્યેક કૂટ પાંચશે યોજન ઊંચ પળે છે, અને સવાસો યોજન ધરતીમાં છે, તે આઠે કૂટને નામે આઠે કૂટના દેવતા પ્રમુખની રાજધાની પ્રમુખ સર્વ કહેવી. તે આઠ કૂટનાં નામ કહે છે, એક પદ્મોત્તર દિગ્ગજ હસ્તિ કૂટ વીજો નીલવંત દિગ્ગ હસ્તિ કૂટ, ત્રીજો સુહસ્તિદિગ્ગહસ્તિ કૂટ, ચોથો અંજનગિરિ દિગ્ગહસ્તિ કૂટ, પાંચમો કુમુદદિગ્ગ હસ્તિ કૂટ, ઠઠો પલાસદિગ્ગહસ્તિ કૂટ, સાતમો અવતંસહસ્તિ કૂટ, આઠમો રોચના ગિરિદિગ્ગ હસ્તિ કૂટ. એ આઠ દિગ્ગજ કૂટ કહ્યા. એ જડશાલવનને વિપે મેરુની ચારદિશિ તે સીતોદા તથા સીતાનાં પ્રવાહે રુંધી છે, તે માટે પૂર્વોક્ત જિન જવન જે છે તે નદીનાં તટ ઉપરે છે, અને પ્રાસાદ જે છે તે ગજ દંતગિરિની પાશે છે, અને જિનજવન તથા પ્રાસાદની વચ્ચે એ આઠ કરી કૂટ છે.

તે જડશાલ વન થકી પાંચશે યોજન ઊંચા જણ્યે તિહાં વીજો નંદનવન છે, તે પાંચશે યોજન ચક્રવાલ પળે ફરતું પોહોલ પળે વલયાકારે મેરુ પર્વતને ચોફેર વીંટીને રહ્યું છે, તિહાં ૯૯૫૪ યોજન ઉપર અગ્નીઆરીઆઠ જાગ એટલું નંદન વન થકી બાહરે મેરુ પર્વ તનું પોહોલ પળે છે, તથા ૩૧૪૭૯ યોજન કાંઠક જાજેરા એટલી પરિધિ છે, તથા ૮૯૫૪ યોજન ઉપર ઇગ્યારીઆઠ જાગ એટલો નંદન વન માંહે મેરુ પર્વત પોહોલ પળે છે, તથા ૨૮૩૧૬ યોજન ઉપર આઠ જાગ એટલી નંદનવનની માંહે મેરુની પરિધિ છે, તે નંદનવન પદ્મવરવેદિકા અને વન ખંડે કરી વીંટ્યું છે, એની પળે ચાર દિસાયે ચાર સિદ્ધાયતન જડ શાલ વનની પેરે જાણવા અને ચાર વિદિસિને વિપે શોલ પુષ્કરણી જાણવી તેનાં નામ કહે છે:—ઇશાન કૂળે નંદા. નંદોત્તરા, સુનંદા અને નંદીવર્ણની. તથા અંશિકૂળે નંદિપેણા, અમોઘા, ગોસ્તૂપા અને સુદર્શના. તથા નૈરૂતકૂળે જડા, વિશાલા, કુમુદા અને પુંરુરિકિ ણિ તથા વાયૂ કૂળે વિજયા, વિજયંતિ, જયંતિ અને અપરાજિતા. ઇહાં પળે ચારચાર વાવ્યની વચ્ચે જડશાલ વનની પેરેજ સૌધર્મ તથા ઇશાનેંદ્રના પ્રાસાદાવંતસક જાણવા.

તથા નંદનવનમાં જિન જવન અને પ્રાસાદનાં આઠ આંતરાને વિપે દિકુમારિકા નાં આઠ કૂટ છે, તે કહે છે, નંદન વન કૂટ, મેરુ કૂટ, નિપથ કૂટ, હિમવંત કૂટ, રજ ત કૂટ, રુચક કૂટ, સાગરચિત્ર કૂટ, વજ્ર કૂટ, એ આઠ કૂટ છે. તેમાં દિગ્ગુમારિકા વ સે છે, તે સંજૂતલથી એક સહસ્ર યોજન ઊંચી છે, કેમકે પાંચશે યોજન નંદન વન તેના ઉપર વલી પાંચશે યોજન ઊંચા કૂટ છે, પરીતે હજાર યોજન ઉપર જવન માંહે વલ્લે છે, માટે એને ઊર્ધ્વલોક વાસિની કહીયે. તેનાં નામ કહે છે. મેઘંકરી, મેઘવતી, સુમેઘા દેમમાલિની, સુવત્સા, વત્સમિત્રા, વજ્રસેના અને વલાહિકા એ આઠ કુમારિકા જાણવી

અને નવમો બલકૂટઢે, તે હજાર યોજન ઁંચો ઢે, માટે તે સહસ્રાંકકૂટ મધ્યે ગણ્યું ઢે, તે કૂટ ઇશાન દિસિના પ્રાસાદથી પળે ઇશાન કૂળે નંદન વનને ઢેઢેઢે, તે માલ્યવંત ગજદંત. ના હરિસસહ કૂટને પ્રમાણે ઢે, ઇહાં પાંચશે યોજનનું પોહોલું નંદન વન અને પાંચશે યો જનનાં કૂટ મેરુથી પચાશ યોજન વેગલાં ઢે, તે માટે શામા ચારશે યોજન નંદનવન માથે ઢે અને પચાશ યોજન અધર રહ્યા ઢે, તેમ નવમું બલકૂટ તો નંદનવન માથે થોડું રહ્યુંઢે, અને આકાશે અધર ઘણું રહ્યુંઢે, ં બલકૂટ ઁપર બલનામા દેવતાની રાજધાની કહીઢે.

હવે નંદનવન થકી શામા બાશઠ હજાર યોજન ઁંચા જણ્યે તિહાં ત્રીજું સોમનસ વન ઢે, તે પાંચશે યોજન ચક્રવાલ પળે પહોલું મેરુને ચોફેર વલયાકારે વીંટીને રહ્યુંઢે, ૪૨૭૨ યોજન ઁપર અગીઆરીઆ આઠ જાગ ંટલો મેરુ પર્વત બાહેર પોહોલ પળેઢે તથા ૧૩૫૧૧ યોજન ઁપર ઇચારીઆ ઠ જાગ ંટલો બાહેર પરિધિ પળે ઢે, ૩૨૭૨ યોજન ઁ પર અગીઆરીઆ આઠ જાગ ંટલો સોમનસ વનની માંઢેલી કોરે મેરુ પોહોલ પળે ઢે, તથા ૧૦૩૪ૂ યોજન ઁપર અગીઆરીઆ ત્રણ જાગ ંટલો માંઢે પરિધિ પળે ઢે, ં સો મનસવન ંક પદ્મવરવેદિકા અને વનલંમે કરી ચોફેર વીંટ્યુંઢે, ઇહાં કૂટ નથી માટે કૂટ વર્જીને શેષ સિદ્ધાયતન તથા પુષ્કરણી અને પ્રાસાદાવતંસક સર્વની વક્તવ્યતા તેમજ નંદનવનની પેરે કહેવી. ઇહાંની શોલ પુષ્કરણીનાં નામ કહેઢે:—ઇશાનકૂળે સુમના, સો મનસા, સૌમનસ્યા અને મનોરમા. તથા અગ્નિકૂળે ઁત્તરકુરુ, દેવકુરુ, વારિષેણા અને સરસ્વતિ. તથા નૈરુતકૂળે વિશાલા, માઘજઢ્રા, અજયશેના અને રોહિણી. તથા વાયુકું ં જઢ્રા, જઢ્રોત્તરા, સુજઢ્રા અને જઢ્રાવતિ ં નામ જાણવા. ઇહાં કૂટ નથી.

સોમનસ વનથકી ઠત્રીશ હજાર યોજન ઁંચા જણ્યે તિહાં મેરુપર્વતના શિખરતલે પંરુક નામે વનઢે, તે ૪ૂ૪ યોજન ચક્રવાલ પળે વલયાકારે મેરુની ચૂલીકાને ચોફેર વીંટીને રહ્યું ઢે, તિહાં ૩૧૬૨ યોજન જાજેરા મેરુની બાહિર પરિધિ ઢે.

પંરુકવનના મધ્યજાગે વચ્ચે ઇહાં મેરુપર્વતની ચૂલિકા ચોટલી રૂપ ઢે, તે ચાલીશ યોજન ઁંચ પળે ઢે, મૂલમાં વાર યોજન પોહોલ પળે ઢે, વચ્ચમાં આઠ યોજન પોહોલ પળે ઢે, મૂલમાં શારુત્રીશ યોજન જાજેરા પરિધિ પળે અને ઁપર વાર યોજન જાજેરા પરિધિ પળે ઢે, ંક યોજન મૂલ થકી ઁંચા જણ્યે તેવારે પોહોલ પળે યોજનનો પાંચમો જાગ ઘટે, ંમ પાંચ યોજને ંક યોજન ઘટે, ંગોપૂઠને સંસ્થાને સંસ્થિતઢે, સર્વવૈદૂર્ય મય નીલીઢે, તે ચૂલીકા ંક પદ્મવરવેદિકા અને ંક વનલંમે કરી ચોફેર વીંટેલી ઢે, તેના ઁપરે મધ્યજાગે ંક સિદ્ધજગવાનું આયતન ંટલે ઘર ઢે, અર્થાત્ દેહરું ઢે, તે ંક કોશ લાંવ પળે, અર્ઠ્ઠકોશ પહોલ પળે અને ૧૪૪૦ ઘનુષ ઁંચ પળે ઢે.

તે પંરુક વનને વિપે પૂર્વાદિ ચારદિસાયે ચાર સિદ્ધાયતન તથા ચાર વિદિસિની શોલ

પુષ્કરણીનો તથા ચાર પ્રાસાદાવતંસકનો વર્ણન પૂર્વલા વનની પરે યાવત્ સૌધર્મ દ્શાનેં ડના પ્રાસાદ પર્યત્ ઇહાં પળ જાણવો ઇહાંની શોલ પુષ્કરણીનાં નામ કહેઢે. દ્શાન કૂળે પુંદ્રા, પુંડ્રપ્રજા, સુરક્તા અને રક્તવતિ. તથા અગ્નિકૂળે ક્ષીરરસા, ઇન્દુરસા, અમૃતરસા અને વારુણી. તથા નૈરુલ્યકૂળે શંખોતરા, શંખા, શંખાવત્તરા અને વલાહિકા તથા વાયુ કૂળે પુષ્પોત્તરા, પુષ્પવતી, સુપુષ્પા અને પુષ્પ માલિની એ શોલ વાઘ્યનાં નામ કહ્યા.

હવે પંચકવનનેવિષે શ્રીતીર્થકરને જન્માજિપેક કરવાની શિલા કેટલી ઢે, તે કહે ઢે. તિહાં પૂર્વદિસિને ઢેઢેઢે પાંડુશિલા ઢે, તે ઉત્તર દક્ષણ લાંવી પાંચસે યોજન અને પૂર્વ પશ્ચિમ અઢીસે યોજન પોહોલ પળે ઢે, ચાર યોજન જામ પળેઢે સર્વ અર્જુન સુવર્ણમય ઢે, અર્ઘ્વચંદ્રાકારે ઢે, સિલાની વક્તતા ચૂલિકા સાહામીઢે, વેદિકા અને વનલં કે કરી ચોફેર વીંટીઢે, તેના ચારેદિસે ચાર સોપાન પગથાલીયાઢે, યાવત્ તોરણ પર્યત્ તથા દેવતા વેસે ઢે ઇત્યાદિ વર્ણન જાણવો. તેના મધ્ય જાગે એક ઉત્તરદિસિ અને વી જો દક્ષણદિસિ એ વે સિંહાસનઢે, તે શિલ્લાના લંવાઈ પોહોલોઈ તથા ડંચાઈને આઠ હજારમે જાગે ઢે, ઇટલે પાંચશે ધનુષ લાંવ પળે અઢીશો ધનુષ પોહોલપળે અને ચાર ધનુષ ડંચપળેઢે, તિહાં ઉત્તરદિસિના સિહાંસન ઉપર તે દિસિતરફના કઢાદિક આઠ વિજયના તીર્થકરનો જન્માજિપેક થાય તથા જે દક્ષણ દિસિનું સિંહાસન ઢે, તે ઉ પરે તે દિસિના વઢાદિક આઠ વિજયના તીર્થકરનો જન્માજિપેક થાય.

તથા દક્ષણદિસિને ઢેઢેઢે પાંચકંવલ નામે શિલાઢે, તે પળ અર્જુન સુવર્ણમયઢે, તે શિલા પાંડુશિલા પ્રમાણે લાંવી પોહોલી ઢે, તેના ઉપર એકજ સિંહાસન ઢે, તિહાં દક્ષિણદિશિ તરફનાં જરતક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન થયલા તીર્થકરનો જન્માજિપેક થાય ઢે, કે મકે જરતક્ષેત્રમાં એક સમયે એકજ તીર્થકર ઉપજે ઢે, માઢે એકજ સિંહાસન ઢે.

તથા પશ્ચિમદિસિને ઢેઢેઢે રક્તશિલા નામે શિલા ઢે, તે અર્જુન સુવર્ણમયઢે, પની લં વાઈ પોહોલાઈ પૂર્વલી પરે જાણવી. તેના ઉપર વે સિંહાસન ઢે, તિહાં પશ્ચિમ મઢાવિ દેહમાં ઉત્પન્ન થયેલા તીર્થકરોનો જન્માજિપેક થાય ઢે, તે આવી રીતે કે દક્ષણદિ સિના સિંહાસન ઉપર, વઢાદિક આઠ વિજયના તીર્થકરોનો જન્માજિપેક થાય અને ઉત્તરદિસિના સિંહાસને, વપ્રાદિક આઠ વિજયના તીર્થકરોનો જન્માજિપેક થાય.

તથા ચૂલિકાને ઉત્તરદિસે પંચકવનના ઉત્તરદિસિને ઢેઢેઢે રક્તકંવલ નામે શિલા ઢે, તેપળ અર્જુન સુવર્ણમય ઢે, તેનો વર્ણન પૂર્વલી પરે જાણવો તેના મધ્યજાગે એક સિંહાસન ઢે. તિહાં તે દિસિમાં આવેલા ઇરવત ક્ષેત્રના તીર્થકરનો જન્માજિપેક થાયઢે, કારણ કે ઇરવતમાં પળ એક સમયે એકજ તીર્થકરનો જન્મ થાયઢે, તેથી એકજ સિંહાસન

ઉત્તર તરફની શિલા ઉપર છે, અને મહાવિદેહના પૂર્વ પશ્ચિમે પ્રત્યેકે એક સમયે એકે કી બાજુએ બે બે તીર્થકરનો જન્મ થાય છે, સરવાલે ચાર તીર્થકર એક સમયે જન્મે છે, માટે પૂર્વ પશ્ચિમની શિલા ઉપર જન્માન્નિષેક કરવાના બે બે સિંહાસન છે, સરવાલે મેરુની ચાર શિલા ઉપર ૪ સિંહાસન છે, હવે મેરુને વિષે સર્વ સિદ્ધાયતનાદિકની સંખ્યા કહે છે.

૧ ઝઢ્રશાલવને.	૨ નંદનવને.	૩ સોમનસવને.	૪ પાંડુકવને.
૪ સિદ્ધાયતન ૪.	૪ સિદ્ધાયતન ૪	૪ સિદ્ધાયતન ૪. ૪	૪ સિદ્ધાયતન ૪.
૪ પ્રાસાદાવતંસક ૪	૪ પ્રાસાદાવતંસક ૪	૪ પ્રાસાદાવતંસક. ૪	૪ પ્રાસાદાવતંસક.
૧૬ પુષ્કરણીવાઘ્ય ૧૬	૧૬ પુષ્કરણીવાઘ્ય ૧૬	૧૬ પુષ્કરણીવાઘ્ય ૧૬	૧૬ પુષ્કરણી. ૧૬
૭ દિસિહસ્તિકૂટ ૭	૮ કૂટ.	૧ ચૂલિકાયે સિદ્ધાયતન	૪ અન્નિષેકશિલા.

મેરુ પર્વતનાં શોલ નામ હેતુ સહીત કહે છે ૧ મંદરનામે દેવતા અધિપતિ છે માટે મંદર પર્વત ૨ મેરુ ૩ મનને રમે તે માટે મનોરમ ૪ ઝલું છે દર્શન જેનું તે માટે સુદર્શન ૫ પોતેજ રંજાદિકે કરી પ્રકાશ છે માટે સ્વયંપ્રગ ૬ સર્વ પર્વત થકી ઝંચો તથા શ્રીતીર્થકરના જન્માન્નિષેક થાય છે, માટે ગિરિરાજ ૭ અનેક પ્રકારના રત્નનો સમૂહ અને વિષે છે માટે રત્નોચ્ચય ૮ પાંડુશિલાદિક શિલાનો સમૂહ છે, માટે શિલોચ્ચય ૯ મેરુ થકી ચારે દિસે લોક સરખો સમજાગે છે માટે લોકનું મધ્ય ૧૦ લોકના મધ્યપણા માટે લોકનાન્નિ ૧૧ અત્યંત નિર્મલ પણા માટે આઠો ૧૨ સૂર્ય ચંદ્રાદિકે આવર્ત પ્રદક્ષણા કરે છે, માટે સૂર્યાવર્ત ૧૩ સૂર્યાદિક ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા એની પૂંઠે ફરે છે માટે સૂર્યાવર્ત ૧૪ સર્વ પર્વ તથાકી ઉત્તમ માટે ઉત્તમ ૧૫ મેરુના મધ્યવર્તિ અષ્ટપ્રદેશિક રુચક થકી દિસિ વિદિસિ નીકલી છે, માટે દિશાદિ ૧૬ સર્વ ગિરિમાંહે ઝંચ પળે કરી મુકુટ સરખો માટે અવતંસ. ઇહાં મંદર નામે દેવતા એક પલ્લોપમાયુએ વશે છે, તેથી એનું મંદર એવું શાશ્વતું નામ છે.

હવે મહાવિદેહ માંહે બત્રીશ વિજય છે, તે વચ્ચાણે છે.

મેરુ પર્વતના ઝઢ્રશાલ વન થકી પૂર્વદિસિ અને પશ્ચિમદિસિને વિષે પ્રથમ બે વિજય પઠી બે વક્ષસ્કારા પર્વત વલી બે વિજય તેવાર પઠી બે અંતરનદી વલી બે વિજય એમ અનુક્રમે એકેકિ દિસાયે શોલ વિજય તથા આઠ વક્ષસ્કારા પર્વત અને ૪ અંતરનદી થાય તેવારે બે પાસાના બત્રીશ વિશય તથા શોલ વક્ષસ્કાર પર્વત અને બાર અંતરનદી થાય.

હવે બત્રીસ વિજયનું પોહોલપણનું પ્રમાણ કહે છે.

તિહાં વાવીસસે બાર યોજન તથા એક યોજનના આઠ ઝાગ કરિણે તેહવા સાત ઝાગ ઉપર ઇટલું એકેકા વિજયનું પોહોલપણું જાણવું. તથા વક્ષસ્કાર પર્વત શોલ છે, તે એકેકો પાંચસે યોજન પોહોલો છે. તથા બાર અંતરનદી છે, તે એકેકી એકસોને પચીસ યોજન પોહો

ढीठे. हवे ए विजयादिनुं पोहोलपणुं जाणवानो उपाय लखेठे. चउपन्न सहस्र योजन जूमि, मेरु अने जङ्गलवने रुंधीठे. तथा चार सहस्र योजन जूमि, वक्षस्कारा पर्वतोए रुंधीठे, तथा सातसेने पचास योजन जूमिना अंतरनदीए रुंध्याठे, तथा पांच सहस्र आठसे चुमालीस योजन जूमि, वे वनमुखे रुंधीठे ए सर्व योजन एकठा करिए तेवारे चोसठ सहस्र अने पांचसे चोराणु योजन आय. तेने एक लक्ष योजन प्रमाण जे जंबू द्वीप ठे, ते मांदेशी काहामीए. तेवारे पांजीश सहस्र चारसे ने ठ योजन उगरे. तेने सोल विजय ठे, माटे सोल जागे वेहेंचीए तेवारे बावीससे अने बार योजन लाजे अने उपर चउद योजन उगरे तेना प्रत्येक योजनना आठ जाग करिए तेवारे एकसोने बार जाग आय. ते सोल जागे वेंचतां आठिआ सात जाग लाजे एटले एकेक विजयनुं परिमाण बावीससे ने बार योजन उपर आठिआ सात जाग एटलुं जाणवुं.

हवे ए विजयादिकनुं लांवपणुं कहेठे.

सोल हजार पांचसेने वाणु योजन उपर वे कला एटलुं ए सर्व विजय तथा वक्षस्कार तथा अंतर नदी ए सर्वनुं प्रत्येक लांवपणुं जाणवुं. वली शीतोदा तथा शीताने अंते पूर्व तथा पश्चिम दिशे जे चार वनमुख ठे, तेहनुं पण एटलुंज लांवपणुं जाणवुं.

हवे वक्षस्कार पर्वतनुं उंचपणुं कहे ठे.

वक्षस्कार पर्वत गजदंत गिरिनी पेरे उंचाठे, जेम गजदंतगिरि कुलगिरिने समीपे चारसे योजन उंचाठे, ठेहेडे मेरुपर्वतनी पाशे पांचसे योजन उंचाठे, तेम ए वक्षस्कार पण कुलगिरिने समीपे चारसे योजन उंचाठे, अने ठेहेडे शीतोदा तथा शीताने समीपे पांचसे योजन उंचाठे. हवे सोल वक्षस्कार पर्वतनां तथा बार अंतरनदिनां अने वजीश विजयनां नाम कहेठे. ए सर्व माद्वयवंत नामे जे गजदंतगिरिठे, ते थकी प्रदक्षिणावत्ते ठे.

तिहां प्रथम सोल वक्षस्कारनां नाम कहेठे.

एक चित्रकूट, वीजुं वर्मकूट, वीजुं नलिनीकूट, चोथुं एकशेलकूट, पांचमुं त्रिकूट, ठहुं वैश्रमणकूट, सातमुं अंजन, आठमुं सातंजन, नवमुं अंकापाती, दशमुं पद्मापार्ती, अगीआरमुं आशीविप, बारमुं सुखावह, तेरमुं चंड, चौदमुं सूर, पंदरमुं नाग अने सोलमुं देव. ए सोल वक्षस्कार गिरिनां नाम जाणवां. ए एकेका वक्षस्कार उपर चार चार कूटठे तेमां एक तो सिद्धाचतनकूट वीजुं ते पर्वतने नामेकूट, वीजुं पाठला विजयने नामेकूट, अने चोथुं आगला विजयने नामेकूट ए चारकूट सर्व वक्षस्काराने विपेठे. तिहां सिद्धाचतनकूट उपर श्रीसिद्धनुं देहेरुं होय अने शेषकूटने विपे तेने नामे देवताउना ग्रामा दावतंसक ठे. ए सर्व पर्वतना अधिपति देवो पण एज नामे जाणवा अने सर्व पर्वत पञ्चवरवेदिफा तथा वनखंडे करी बीटिला ठे, यावत् देवता वंतेठे, इत्यादि सर्व कहेवुं.

હવે બાર અંતર નદીનાં નામ કહેઢે.

ગ્રાહાવતી, ડ્રહાવતી, પંકાવતી, તત્તજલા, મત્તજલા, ઉન્મત્તા, સ્ત્રીરોદા, સ્ત્રીતશ્રોતા, અંતર્વાહિની, ઝર્મિમાલિની, ગંઢીરમાલિની, ફેનમાલિની, એ નામે બાર અંતર નદી જાણવી. તે ધુરે તથા ઢેહેઢે સર્વ નદિઁ દશયોજન પ્રમાણ ઁડા એવા જે નીલવંતને નીચે ઢ કુંડ ઢે, તથા નિષધને નીચે પણ ઢ કુંડ ઢે, તે થકી નીકલ્લી એવી એ બાર અંતર નદી તે કુંડને નામેજ જાણવી. જેમ ગ્રાહાવત કુંડ થકી ગ્રાહાવતી નદી નીકલ્લી એરીતે સર્વ નદીને નામે કુંડનાં નામ પણ જાણવા, અહિંઆં નદીની દેવીનું દ્વીપ પ્રમુખ જે વિશેષ પ્રકારની વત્તવ્યતા ઢે, તે સર્વ રોહિતાંશા નદીને પરિમાણે જાણવી. એ સર્વ અંતરનદીઁ પદ્મવર વેદિકા અને વનસંઢે કરી વીંડેલ્લી ઢે.

હવે વત્રીશ વિજયનાં નામ કહેઢે.

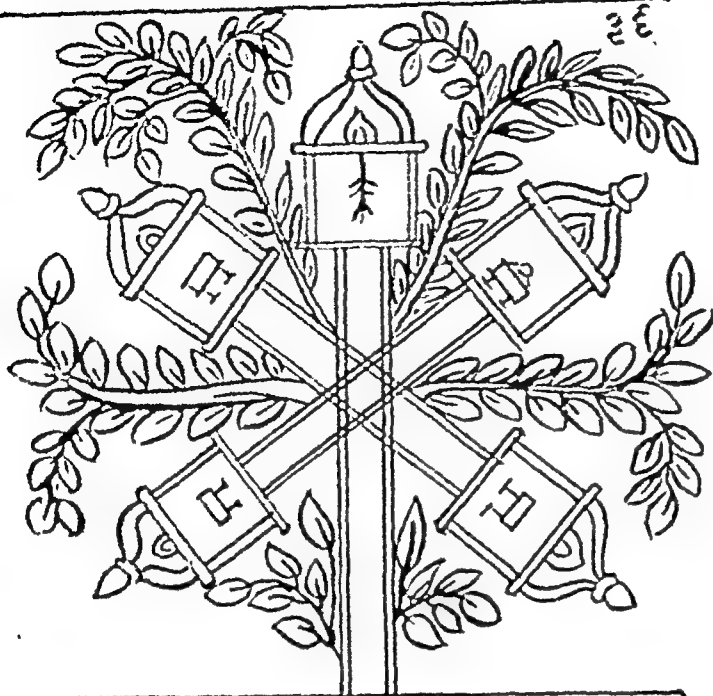
એક કઢ, વીજો સુકઢ, ત્રીજો મહાકઢ, ચોથો કઢાવતી, પાંચમો આવર્ત, ઢઠો મંગલાવર્ત, સાતમો પુષ્કલાવર્ત, આઠમો પુષ્કલાવતી, નવમો વત્સ, દશમો સુવત્સ, અગીઆરમો મહાવત્સ, બારમો વત્સાવતી, તેરમો રમ્ય, ચત્તદમો, રમ્યક, પંદરમો રમણિક, સોલમો મંગલાવતી, સત્તરમો પદ્મ, અઢારમો સુપદ્મ, ઁગણીશમો મહાપદ્મ, વીશમો પદ્માવતી, એકવીશમો શંખ, બાવીશમો કુમુદ, ત્રેવીશમો નલિન, ચોવીશમો નલિનાવતી, પચ્ચીશમો વપ્ર, ઢઢીશમો સુવપ્ર, સત્તાવીશમો મહાવપ્ર, અઠાવીશમો વપ્રાવતી, ઁગણત્રીશમો વદ્યુ, ત્રીશમો સુવદ્યુ, એકત્રીશમો ગંધિલ અને વત્રીશમો ગંધિલાવતી.

એ કઢાદિક વત્રીશ વિજય જેઢે તેમાં પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશિ ગત જે લાંબા વૈતાલ્ય પર્વતઢે, તેણે ઞરત તથા ઁરવતની પેરે વિજયના અર્ધ કીધાં ઢે, એટલે એકેકી વિજયના વે વે સંડ કીધાં ઢે, વલ્લી એકેકા વિજયને વિષે વે વે નદી ઢે, તેણે કરી ઢ સંઢ કીધાં ઢે, તથા એ પ્રત્યેક વિજયમાં નદીની દિશિયે દક્ષણાર્ધ વિજયને વિષે દક્ષણ ઞરતની અયોધ્યા નગરી સરસી વત્રીશ વિજયને વિષે વત્રીશ નગરીઁ ઢે.

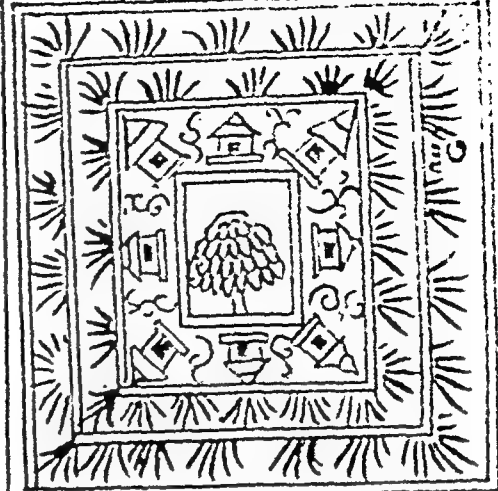
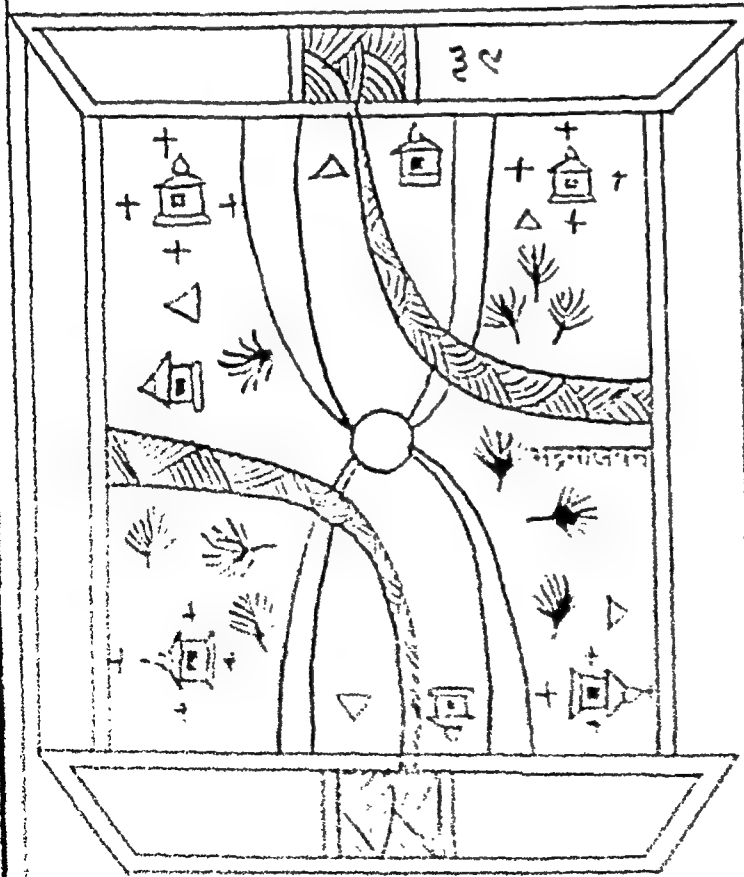
એ વત્રીશ નગરીઁનાં નામ અનુક્રમે કહેઢે.

દેમા, દેમપુરા, અરિષ્ઠા, અરિષ્ઠપુરા, સ્વઢ્ઢી, મંજૂષા, રૂષ્ઠપુરી, પુંરુરિગિણી, સુસીમા, કુંડલા, અપરાવતી, પ્રજંકરા, અંકાવતી, પદ્માવતી, શુઞ્ઞા, રત્નસંચયા, અશ્વપુરા, સિંહપુરા, મહાપુરા, વિજયપુરા, અપરાજિતા, અપરા, અશોકા, વીતશોકા, વિજયા, વૈજયંતી, જયંતી, અપરાજિતા, ચક્રપુરા, સ્વઢ્ઢપુરા, અવધ્યા અને વત્રીસમી અયોધ્યા નગરી જાણવી. એ વત્રીસ નગરી તે નદિની દિશિ એ જે વિજયનું અર્ધઢે તેમાંહે જાણવી. એ પ્રત્યેક રાજધાનિમાં તે તે વિજયને નામે ચક્રવર્તિ થાય જેમ કઢવિજયની દેમા નામે રાજધાનીમાં કઢ ચક્રવર્તિ થાય તેમ સર્વ વિજયોને વિષે જાણી લેવું તથા કઢવિજયમાં

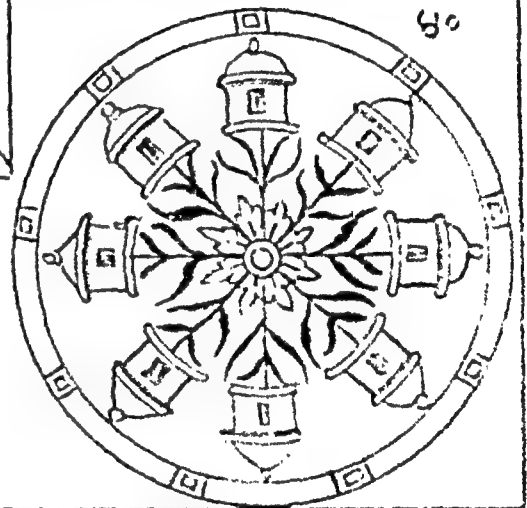

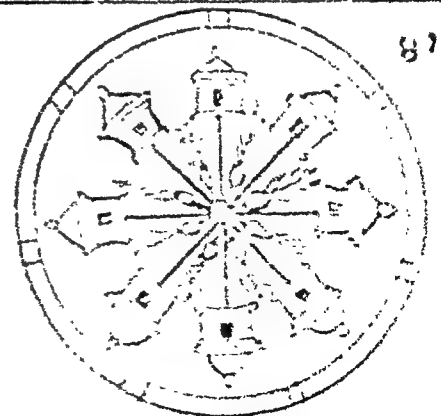
उत्तर कुरुक्षेत्रना पूर्व भागमा जंबु पृष्ठ पीठिका स्थापना.

जंबु पृष्ठनी पीठिकानं करनी पद्मपर वंदिका तथा यन्त्रचक्र श्रने प्रासादोनी स्थापना.

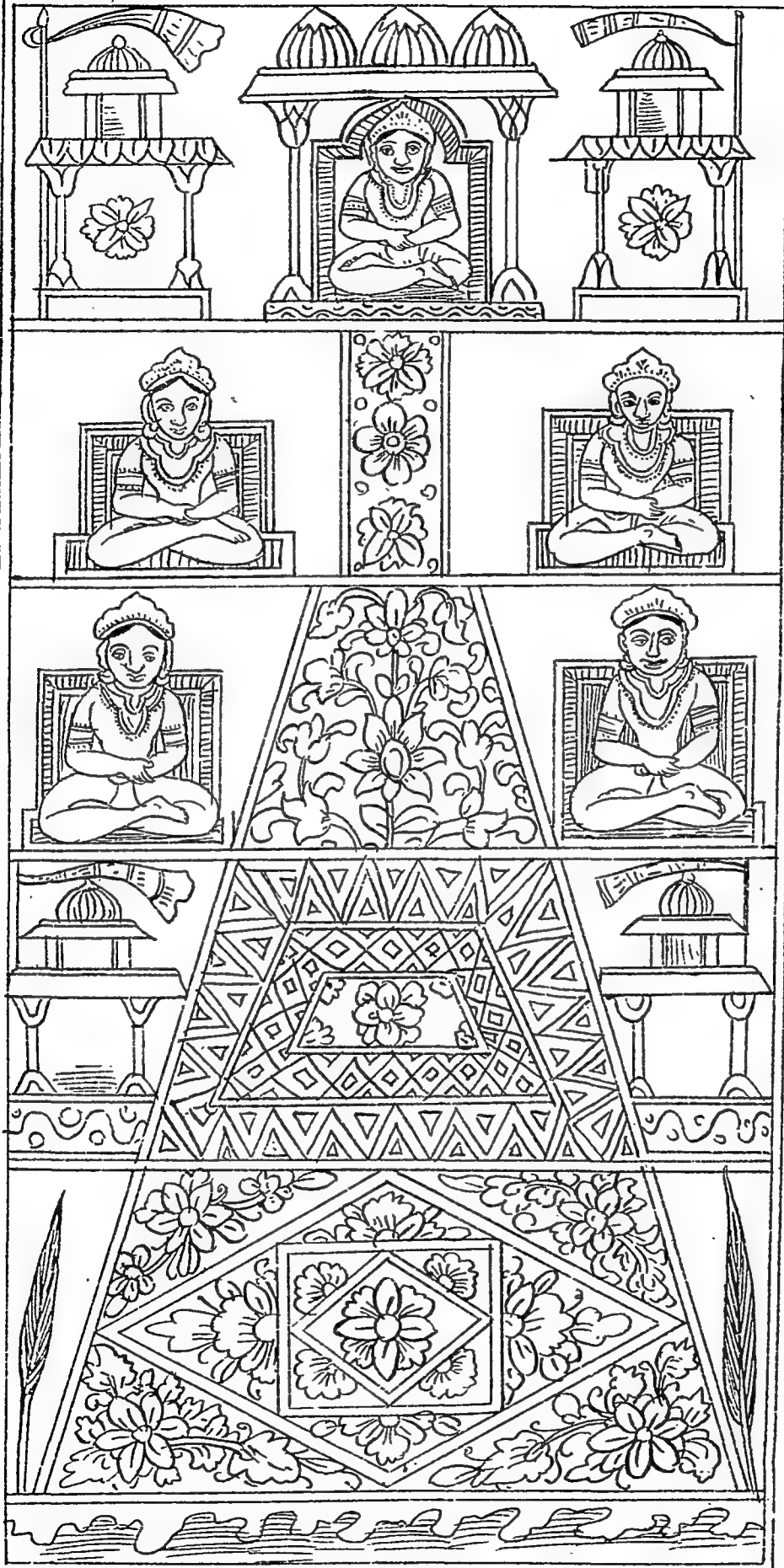

मेरु पर्यन्त उपरना नंदन चक्रनी स्थापना.

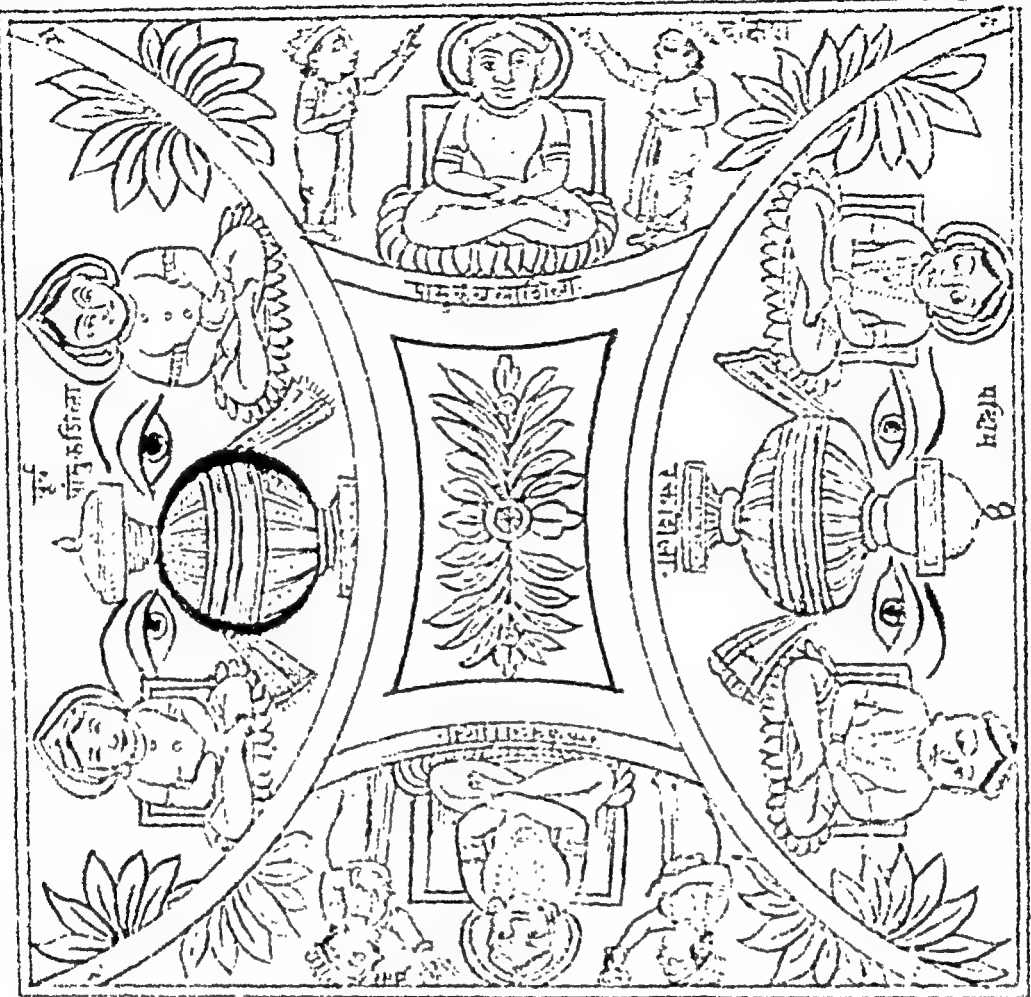

मेरुना गोमन गदतनी स्थापना.

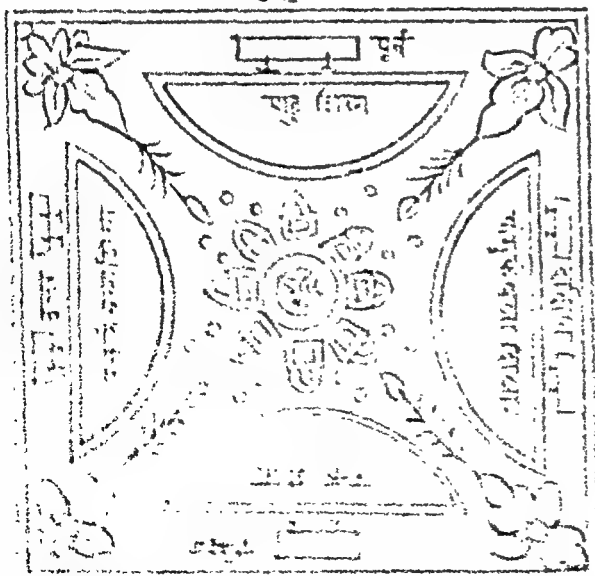
मेरुपर्वत स्थापना.

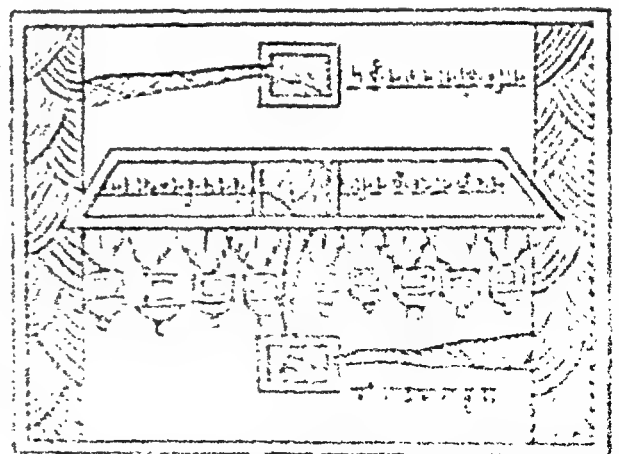
पांमुकवनने विषे श्री तीर्थकरने जन्माभिषेक करयानी
 शिखा तथा सिंहासननी स्थापना. ४४

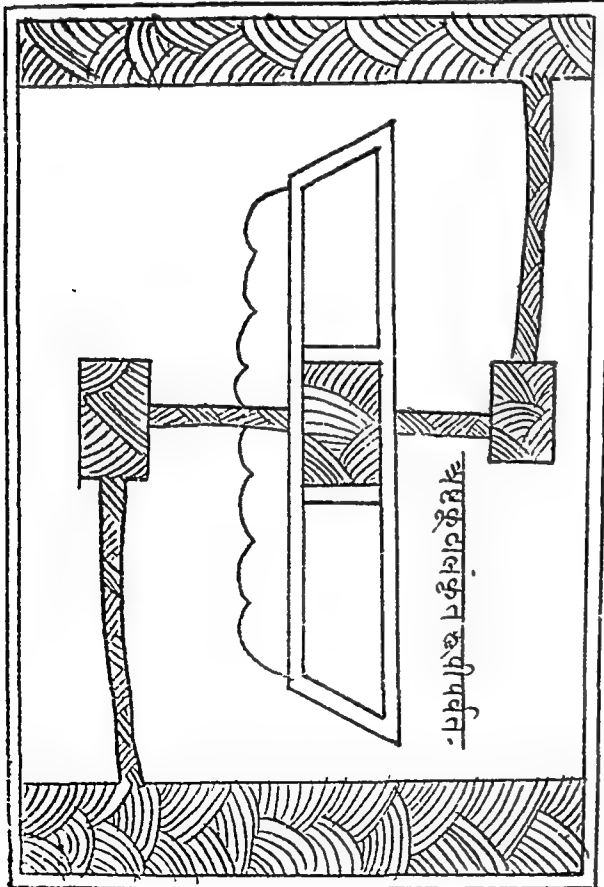
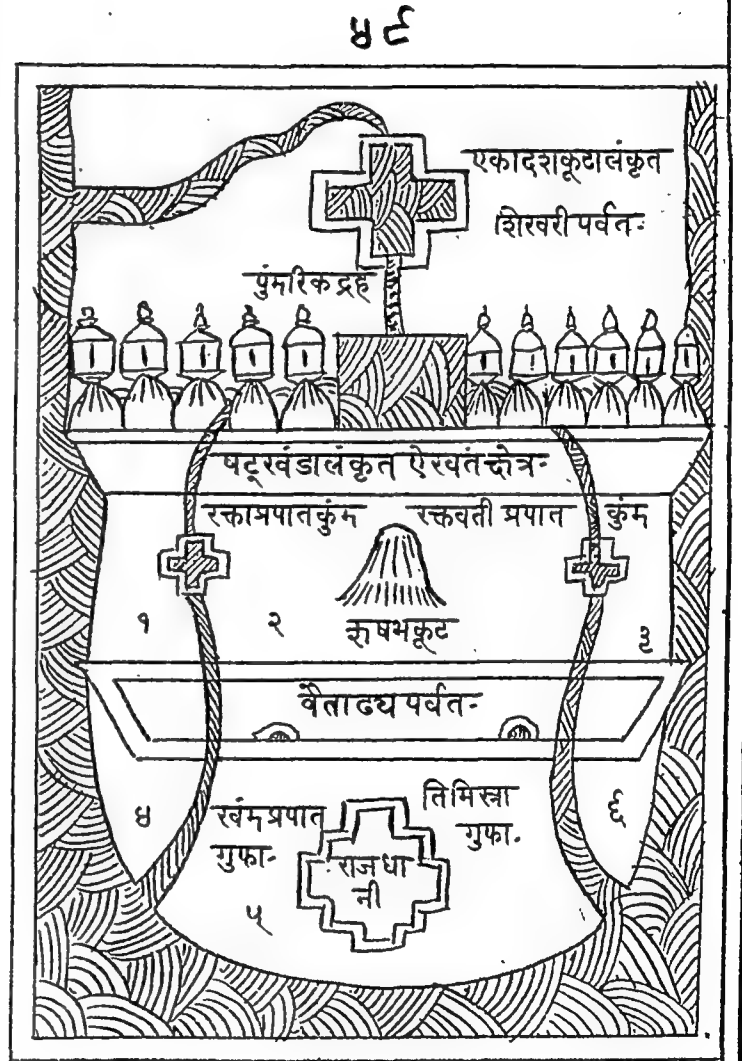
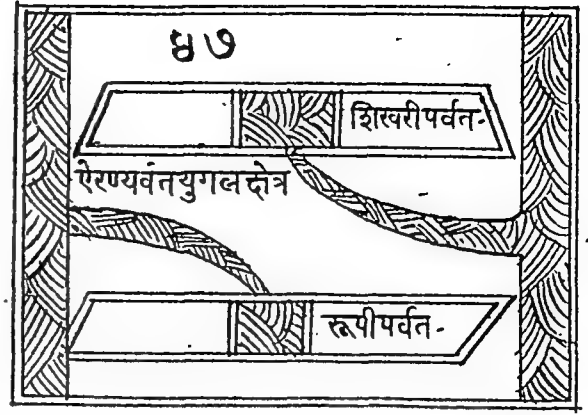
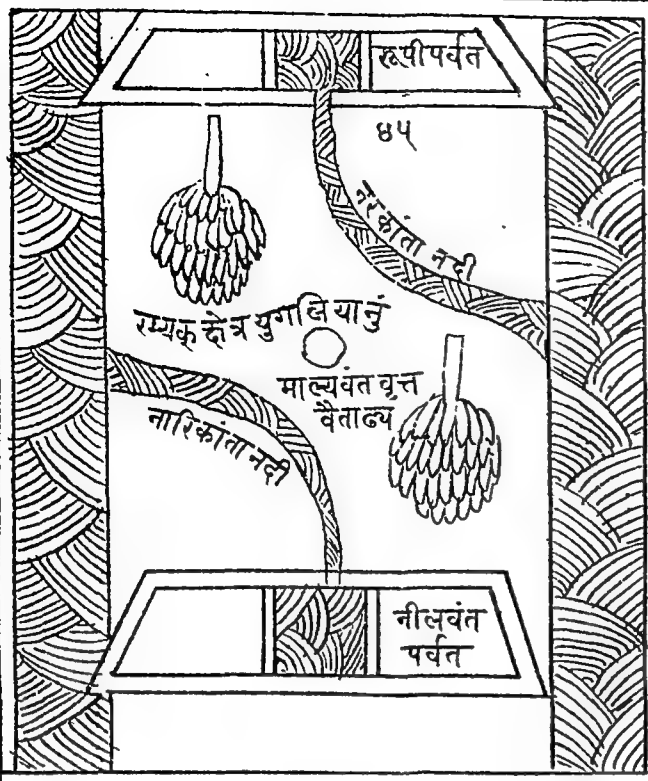
४३

४४

अथ पर्वतगुप्त पांमुकवन स्थापना.

કઠ નામે દેવતા ઁક પઢ્યોપમાયુ વાલો વશે ઢે, તેમ સર્વ વિજયને વિપે તે તે વિજયને નામે દેવતા પળ કહેવા.

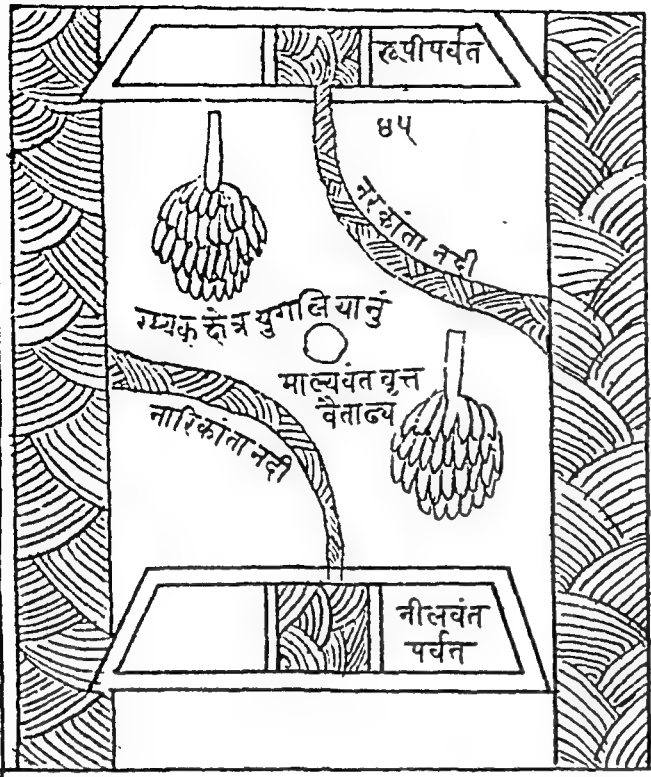
હવે વિજયની નદી કહેઢે. નિપધ તથા નીલવંતને સમીપે જે કુંડઢે, તે થકી ની કલી ઁવી ગંગા અને સિંધુ, નામે જે નદી ઢે, તે કઠાદિક આઠ વિજય તથા પઢ્યાદિક આઠ વિજય મલી શોલ વિજયને વિપે ઁ વે વે નદી જાણવી. અને શેપ વીજા જે વઠાદિક આઠ વિજય તથા વપ્રાદિક આઠ વિજય ઁ શોલ વિજયને વિપે રક્તા અને રક્તવતી નામા વે વે નદી ઢે, તે સર્વ નદીઢે વેતાલ્ય પ્રત્યે જેદીને શીતોદા તથા શીતામાંઢે પ્રવેશ કરે ઢે. ઁ કઠાદિક વિજયથી દક્ષણાવર્ત ગણીયે.

હવે મહાવિદેહ ક્ષેત્રનેવિપે પૂર્વ તથા પશ્ચિમદિશિ ઁ શીતોદા તથા શીતાનદી જગતીને જેદીને જ્યાં સમુદ્રમાંઢે મલે ઢે. ત્યાં જગતી માંઢેની દિશિ શીતોદા તથા શીતા નદીને વઢે વાજુ ચાર વનમુખઢે તેનું જગતીની વિવઢાવિના પહોલપણું ઢંગણત્રીશસેને વાવીસ યોજનનું શીતોદા તથા શીતા નદીને સમીપે જાણવું. પઢી સંકોચતા સંકોચતા નિપધ તથા નીલવંતને પાશે વનમુખનું વિસ્તાર ઁકકલા જાણવી. હવે કુલગિરિ થકી નદી દિશિ જાતાં વાંઠિત સ્થાનકને વિપે વનમુખનું વિસ્તાર જાણવાનો વિધિ કહેઢે. નિપધ તથા નીલવંતને સમીપે વનમુખનો વિસ્તાર ઁક કલાઢે તો નદીને સમીપે નિપધ તથા નીલવંત થકી સોલ હજાર પાંચસેને વાણુ યોજન ઢપર વે કલા જણુ તેવારે વનમુખનો વિસ્તાર કેટલું થાય તે જાણવા માટે ઁ પૂર્વોક્ત સોલ હજાર પાંચસે ને વાણુ યોજનની કલા કરી ઁ તે કલા ઢ્રણ લાલ્લ પંદર હજાર વસે ને પચાશ થાય. તેને નદીને સમીપે વનમુખનું વિસ્તાર ઢંગણત્રીસસેને વાવીશ યોજનઢે, તેની સાથે ગુણી ઁ તેવારે વાણુકોઢી અર્ગીઆર લાલ્લ સાઠ હજાર ને પાંચસે થાય, તેને તે ક્ષેત્રના વિસ્તાર ઢ્રણ લાલ્લ પંદર હજાર વસે ને પચાશ સાથે જાગ આર્પી ઁ તેવારે ઢંગણત્રીશસે ને વાવીશ યોજન વનમુખનું વિસ્તાર થાય. ઁ પ્રકારે જ્યાં વાંઠિ ઁ ત્યાં વનમુખનું વિસ્તાર લાલ્લે. ઁ પ્રત્યેક વનમુખ પદ્મવર્ગ દિકા અને વનમુંઢે કરી વીંઢેલા ઢે. યાવત્ દેવતા વસે ઢે. ઇત્યાદિ સર્વ કહેવું.

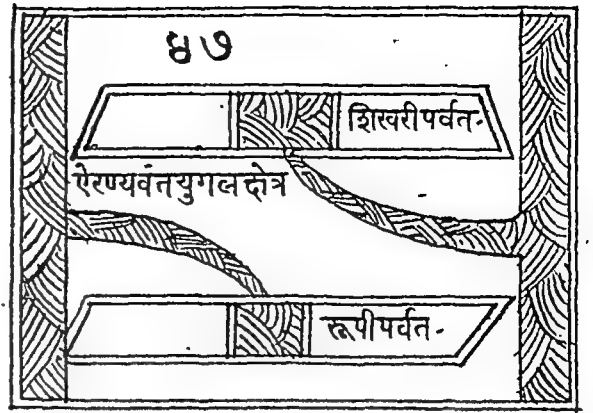
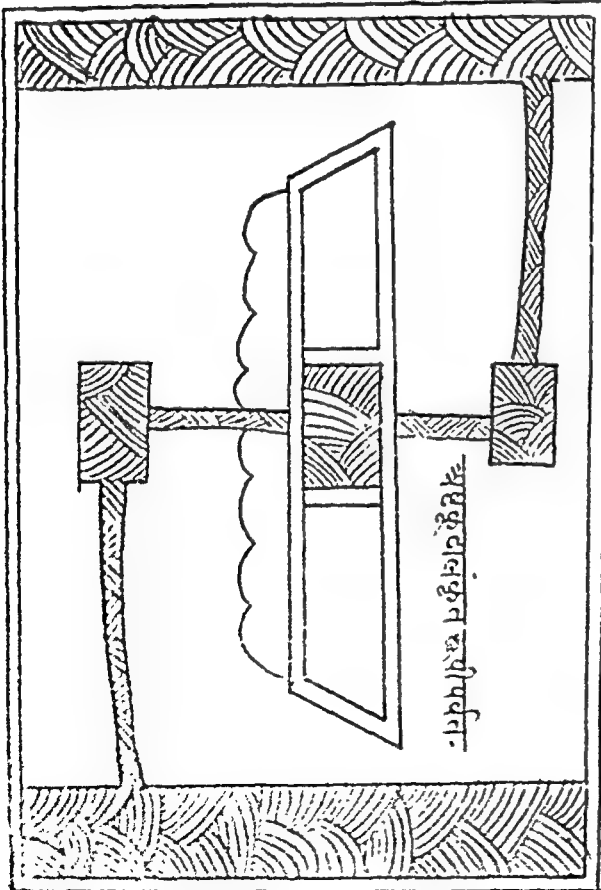
હવે ઁ વિજયાદિકનો વિસ્તાર ઁકઠો કરતાં લાલ્લ યોજન પૂર્ણ થાય ને કહેઢે.

પાંત્રીસ હજાર ચારસે ને ઢ યોજન પટલો સર્વ વિજયનો વિષ્કંત જાણવો. અને વે વનમુખનો વિષ્કંત અઠાવનસે ને હુમાલીશ યોજન ઢે. સાતસેને પચાસ યોજન અંતરનદીનું પહોલપણુંઢે, અને ઢોપન હજાર યોજન નેરુ તથા જહ્નશાલ વન ઢે, ને કેન કે જહ્નશાલ વનલે ઢે. તે નેરુથી પૂર્વદિશિ અને પશ્ચિમદિશિ વાવીશ વાવીશ હજાર યોજનઢે. ને માટે વે પાહુના હુમાલીશ હજાર યોજન થયા અને નેરુનાં મધ્ય વિસ્તાર દશ હજાર યો

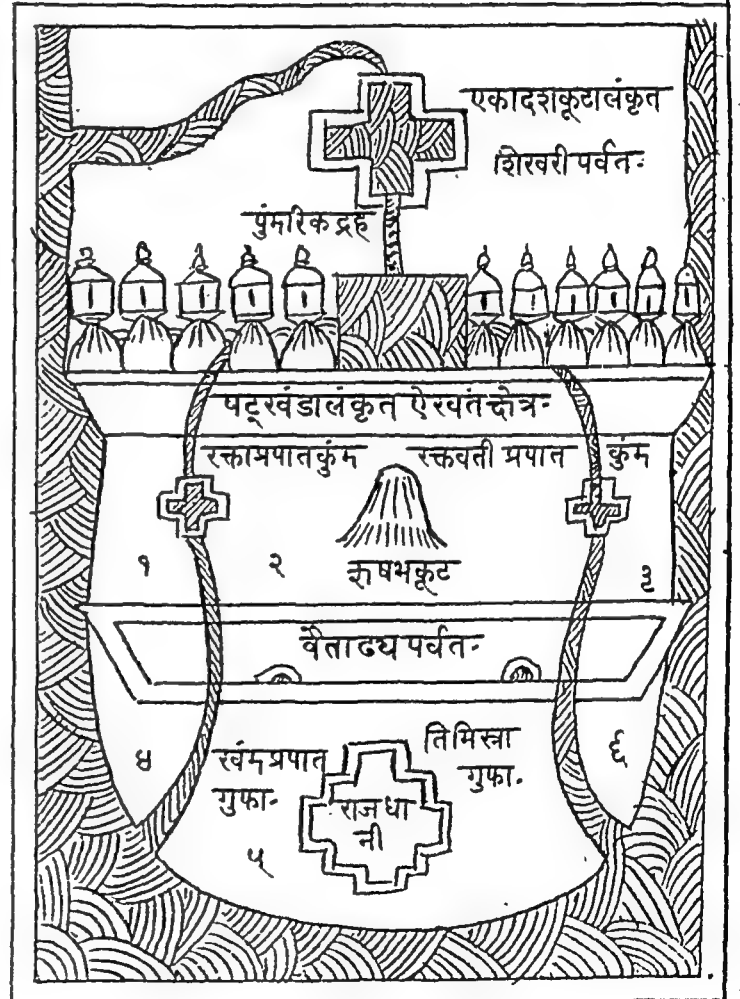

85

87

કહ નામે દેવતા ંક પલ્લોપમાયુ વાલો વશે ઢે, તેમ સર્વ વિજયને વિષે તે તે વિજયને નામે દેવતા પળ કહેવા.

હવે વિજયની નદી કહેઢે. નિષધ તથા નીલવંતને સમીપે જે કુંડઢે, તે થકી ની કલી ંવી ગંગા અને સિંધુ, નામે જે નદી ઢે, તે કહાદિક આઠ વિજય તથા પદ્માદિક આઠ વિજય મલી શોલ વિજયને વિષે ં બે બે નદી જાળવી. અને શેષ બીજા જે વહાદિક આઠ વિજય તથા વપ્રાદિક આઠ વિજય ં શોલ વિજયને વિષે રક્તા અને રક્તવતી નામા બે બે નદી ઢે, તે સર્વ નદીઁ વૈતાલ્ય પ્રત્યે જ્ઢેદીને શીતોદા તથા શીતામાંઢે પ્રવેશ કરે ઢે. ં કહાદિક વિજયથી દક્ષણાવર્ત ગળીયે.

હવે મહાવિદેહ ક્ષેત્રનેવિષે પૂર્વ તથા પશ્ચિમદિશિ ં શીતોદા તથા શીતાનદી જગતીને જ્ઢેદીને જ્યાં સમુદ્રમાંઢે મલે ઢે. ત્યાં જગતી માંઢેની દિશિ શીતોદા તથા શીતા નદીને વન્ને વાજુ ચાર વન મુખઢે તેનું જગતીની વિવક્ષાવિના પહોલપળું ઁગળત્રીસેને વાવીસ યોજનનું શીતોદા તથા શીતા નદીને સમીપે જાળવું. પઢી સંકોચતા સંકોચતા નિષધ તથા નીલવંતને પાશે વનમુખનું વિસ્તાર ંકકલા જાળવી. હવે કુલગિરિ થકી નદી દિશિ જાતાં વાંઢિત સ્થાનકને વિષે વનમુખનું વિસ્તાર જાળવાનો વિધિ કહેઢે. નિષધ તથા નીલવંતને સમીપે વનમુખનો વિસ્તાર ંક કલાઢે તો નદીને સમીપે નિષધ તથા નીલવંત થકી સોલ હજાર પાંચસેને વાળુ યોજન ઁપર બે કલા જશ્ં તેવારે વનમુખનો વિસ્તાર કેટલું થાય તે જાળવા માટે ં પૂર્વોક્ત સોલ હજાર પાંચસે ને વાળુ યોજનની કલા કરી ં તે કલા ત્રણ લાખ પંદર હજાર વસે ને પચાશ થાય, તેને નદીને સમીપે વનમુખનું વિસ્તાર ઁગળત્રીસેને વાવીશ યોજનઢે, તેની સાથે ગુળી ં તેવારે વાળુકોડી અગીઆર લાખ સાઠ હજાર ને પાંચસે થાય, તેને તે ક્ષેત્રના વિસ્તાર ત્રણ લાખ પંદર હજાર વસે ને પચાશ સાથે જાગ આપી ં તેવારે ઁગળત્રીસે ને વાવીશ યોજન વનમુખનું વિસ્તાર થાય. ં પ્રકારે જ્યાં વાંઢિ ં ત્યાં વનમુખનું વિસ્તાર લાજે. ં પ્રત્યેક વનમુખ પદ્મવરવે દિકા અને વનખંડે કરી વીંટેલા ઢે, યાવત્ દેવતા વેસે ઢે. ંત્યાદિ સર્વ કહેવું.

હવે ં વિજયાદિકનો વિસ્તાર ંકઠો કરતાં લાખ યોજન પૂર્ણ થાય તે કહેઢે.

પાંત્રીસ હજાર ચારસે ને ઠ યોજન ંટલો સર્વ વિજયનો વિષ્કંજ જાળવો, અને બે વન મુખનો વિષ્કંજ અઢાવનસે ને ચુમાલીશ યોજન ઢે, સાતસેને પચાસ યોજન અંતરનદીનું પહોલપળુંઢે, અને ચોપન હજાર યોજન મેરુ તથા જઢ્રશાલ વન ઢે, તે કેમ કે જઢ્રશાલ વનજે ઢે, તે મેરુથકી પૂર્વદિશિ અને પશ્ચિમદિશિ વાવીશ વાવીશ હજાર યોજનઢે. તે માટે બે વાજુના ચુમાલીશ હજાર યોજન થયા અને મેરુનો મધ્ય વિસ્તાર ઢશ હજાર યો

જન છે. એ એકઠા કરતાં ચોપન્ન હજાર યોજન પૂરણ થાય તથા વક્ષસ્કાર પર્વતનું વિસ્તાર ચાર હજાર યોજન છે, એ સર્વ એકઠો કરિણ તેવારે લાખ યોજન પૂર્ણ થાય છે. હવે અધો લોકમાંહે ગામ વખાણે છે.

મેરુના સમચૂતલની અપેક્ષાએ માત્રાણ માત્રાણ ચૂમી નીચી થતી જાય છે. તે મેરુપર્વત થકી પશ્ચિમદિશિયે બેતાલીશ હજાર યોજન ચૂમિને વિષે ગયા પઠી ત્યાં એક હજાર યોજન ચૂમી સમચૂતલથી ડંઢી છે, ત્યાં અધોગામી માણસ વસે છે. સમચૂતલથી નવસે યોજન હેઠા અને નવસે યોજન ડંચા તિહાં સુધી તિઢોં લોક કહીયે તથા નવસેથી ડંચું તે ડુંઢ લોક કહીયે અને નવસેથી નીચું તે અધોલોક કહીયે. એ મહાવિદેહનો વિચારકહ્યો.

જંબૂઢીપના મહાવિદેહ સંબંધિ પૂર્વ પશ્ચિમનાં લક્ષ યોજન મેલક યંત્ર.

પૂર્વદિસિ.

પશ્ચિમદિસિ.

અંક	સ્થાનકનાં નામ.	યોજનસંખ્યા	અંક	સ્થાનકનાં નામ.	યોજનસંખ્યા
૧	સીતામુખવનજગતીસહીત.	૧૬૧૨	૧૬	જડ્ડશાલવન પશ્ચિમદિસિયે.	૧૨૦૦૦
૨	આઠમી નવમી, વિજય.	૨૨૧૨ ^૬	૨૦	બત્રીશમી, સત્તરમી વિજય.	૨૨૧૨ ^૬
૩	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦	૨૧	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦
૪	સાતમી, દશમી વિજય.	૨૨૧૨ ^૬	૨૨	એકત્રીશમી અઢારમી વિજય.	૨૨૧૨ ^૬
૫	અંતર નદી.	૧૨૫	૨૩	અંતર નદી.	૧૨૫
૬	ઢઢી અગીઆરમી વિજય.	૨૨૧૨ ^૬	૨૪	ત્રીશમી, ડંગણીશમી વિજય.	૨૨૧૨ ^૬
૭	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦	૨૫	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦
૮	પાંચમી, બારમી વિજય.	૨૨૧૨ ^૬	૨૬	ડંગણત્રીશમી, વીશમી વિજ.	૨૨૧૨ ^૬
૯	અંતર નદી.	૧૨૫	૨૭	અંતર નદી.	૧૨૫
૧૦	ચોથી, તેરમી વિજય.	૨૨૧૨ ^૬	૨૮	અઢાવીશમી, એકવીશમી વિ.	૨૨૧૨ ^૬
૧૧	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦	૨૯	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦
૧૨	ત્રીજી ચૌદમી વિજય.	૨૨૧૨ ^૬	૩૦	સત્તાવીશમી, બાવીશમી વિ.	૨૨૧૨ ^૬
૧૩	અંતર નદી.	૧૨૫	૩૧	અંતર નદી.	૧૨૫
૧૪	બીજી, પંદરમી વિજય.	૨૨૧૨ ^૬	૩૨	ઢવીશમી, ત્રેવીશમી વિજય.	૨૨૧૨ ^૬
૧૫	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦	૩૩	વસ્કારો પર્વત.	૫૦૦
૧૬	પહેલી, શોલમી વિજય.	૨૨૧૨ ^૬	૩૪	પચ્ચીશમી, ચોવીશમી વિજય.	૨૨૧૨ ^૬
૧૭	જડ્ડશાલવન પૂર્વદિસિયે.	૨૨૦૦૦	૩૫	સીતોદા મુખવનજગતીસં	૧૬૧૨
૧૮	મેરુપર્વતનું વિષ્કંત્ર.	૧૦૦૦૦	૩૬	સરવાલે.	૧૦૦૦૦૦

હવે તીર્થકર તથા ચક્રવર્તિ પ્રમુખ ક્યાં ઉપજે તે કહેઢે.

આ જંબૂઢ્રીપને વિષે જઘન્ય તો ચાર તીર્થકર સમકાલે હોય વઢી ઉત્કૃષ્ટ તો વત્રીશ વિજયના વત્રીશ અને ઞરત તથા ંરવતના બે મઢીને ચોત્રીશ સમકાલે હોય. તથા વાસુદેવ, ચક્રવર્તિ અને વલદેવ એ ત્રણ પુરુષ જઘન્યતો સમકાલે પ્રત્યેકે ચાર ચાર હોય અને ઉત્કૃષ્ટા ત્રીશ હોય. જેવારે ચક્રવર્તિ હોય, તેવારે વાસુદેવ ન હોય, અને જેવારે વાસુદેવ હોય, તેવારે ચક્રવર્તિ નહોય તેમાટે ત્રીશ સમકાલે હોય, પણ ચોત્રીશ નહોય, વત્રીશ વિજય તથા ઞરત અને ંરવત મઢી ચોત્રીશ ક્ષેત્ર ઉપજવાના જાણવા.

હવે નીલવંત પર્વતનો વિચાર કહેઢે:—

મહાવિદેહને ઉત્તરદિસે અને રમ્યક્ષેત્ર યુગલીયાનું તેની દક્ષણ દિસે નીલવંત નામા વર્ષધર પર્વત ઢે, તે જેમ નિષધ પર્વતની વક્તવ્યતા કહી તેમજ લંબાઈ પોહોલાઈ આદિક એમાં પણ કહેવી અને ડહાં કેશરી નામે ડહઢે, તેની દક્ષણદિસિ થકી સીતા મહાનદી નીકલી થકી ઉત્તરકુરુ માંહે આવતી બે યમક પર્વત તથા પાંચ ડહ પ્રત્યે બે પ્રકારે બેઢેંચતી થકી એની વચ્ચે થડને ચોરાસી હજાર નદીયે પૂરાતી પૂરાતી ઞડશાલવન પ્રત્યે આવતી મેરુપર્વત પાસે બે યોજન આણ પોહોતી થકી પૂર્વદિસિ સાહામી વઢી તે માલ્યવંત નામે ગજદંત પર્વતને નીચે ઞેદીને મેરુપર્વતની પૂર્વદિસે પૂર્વમહાવિદેહ ક્ષેત્રને બે ઞાગે બેઢેંચતી થકી એકેકા ચક્રવર્તિના વિજયથકી અઢાવીશ અઢાવીશ હજાર નદીયે પૂરાતી પૂરાતી ૫૩૨૦૦૦ નદીયે સહીત થકી વિજય નામા જંબૂઢ્રીપનાં ઢારને નીચે જગતી ઞેદીને પૂર્વદિસે લવણ સમુદ્રમાં ઞલેઢે, શેષ અધિકાર સીતોદા પરે જાણવું.

ડહાં નારીકાંતા નદી, કેશરી ડહની ઉત્તરદિસિ થકી નીકલી તેનું અધિકાર હરિ કાંતા નદીની પરે જાણવું પણ એટલું વિશેષ જે ગંધાપાતી વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વતને એક યોજન આણ પોહોતી થકી પશ્ચિમ સાહામી વઢી થકી સમુદ્રમાં ઞલે ઢે, શેષ તેમજ જાણવું.

નીલવંત પર્વતના નવ કૂટનાં નામ કહેઢે:—૧ સિઢ્ઢાયતન કૂટ ૨ નીલવંત કૂટ ૩ પૂર્વવિદેહ કૂટ ૪ સીતા કૂટ ૫ કીર્તિદેવી કૂટ ૬ નારીકાંતા કૂટ ૭ અપરવિદેહ કૂટ ૮ રમ્યક્ષેત્ર કૂટ ૯ ઉપદર્શન કૂટ ૧૦ સર્વકૂટ પાંચશે યોજનના જાણવા તથા એ પર્વતનો નીલોવર્ણ, નીલીકાંતિ, સર્વવૈદ્યરત્નમય નીલો ઢે, અને નીલવંત નામે દેવતા ડહાં એક પદ્યોપમાયુયે વસે ઢે, માટે એનું નીલવંત એવું શાશ્વતું નામ ઢે.

હવે રમ્યક્ષેત્ર નામે યુગલીયાનું ક્ષેત્ર કહેઢે:—નીલવંતને ઉત્તરદિસે અને રૂપી પર્વતને દક્ષણ દિસે રમ્યક્ષેત્ર ઢે તેનું વર્ણન જેમ પૂર્વે હરિવર્ષ યુગલ ક્ષેત્રનું કહ્યુંઢે તેની પરે જાણવું. તથા નરકાંતા નદીને પશ્ચિમદિસે અને નારિકાંતા નદીને પૂર્વદિસે એ ક્ષેત્રમાં ગંધાપાતી નામા વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વતઢે, તેમાં ઘણા કમલ ગંધાપાતીના વર્ણ સરિલા રક્ત

વર્ણે ઢે તે ડપર પઢ્વનામે દેવતા પઢ્યોપમાયુ વાલો વસેઢે તેમજ ં રમ્યકુ ક્ષેત્ર પણ ઘ ં રમ્ય મનોહર ઢે, તથા રમ્યકુ નામે દેવતા વશેઢે, તેથી ંનું રમ્યકુ નામ શાશ્વતું ઢે.

હવે રુક્મિ (રૂપી) પર્વત કહેઢેઃ—રમ્યકુક્ષેત્રને ડત્તરદિસે ડને હિરણ્યવંત ક્ષેત્રને દ ઢ્ઢણ દિસે રુક્મી પર્વતઢે તે મહાહિમવંતની વક્તવ્યતાયે જાણવો. ડહાં મહાપુંડરિક નામે ડ્રહઢે તેમાંથી નરકાંતા નામા નદી દઢ્ઢણદિસેથી પૂર્વોક્ત રોહિતાની પેરે પૂર્વદિસે જાય ઢે તથા રૂપકુલા નદી ડત્તર દિસેથી નીકલ્લી તે હરિકાંતાની પેરે પશ્ચિમ દિસે જાયઢે.

ં રૂપી પર્વત ડપર ડઠાઢ કૂટઢે તેનાં નામ કહેઢેઃ—૧ સિઢ્ઢાયનકૂટ ૨ રુક્મીકૂટ ૩ રમ્યકુકૂટ ૪ નરકાંતા કૂટ ૫ બુઢ્ઢિદેવીકૂટ ૬ રૂપકુલાકૂટ ૭ હૈરણ્યવંતકૂટ ૭ મણિકાં ચનકૂટ ં સર્વ કૂટ પાંચશે પાંચશે યોજનનાં ઢે ં પર્વત રૂપામય ઢે રૂપાની પેરે કાંતી ઢે ડને રુક્મિનામા દેવતા પઢ્યોપમની સ્થિતિયે વશેઢે માટે ંનું રુક્મિ ંવું શાશ્વતું નામઢે

ં રુક્મી પર્વતને ડત્તરદિસે ડને શિખરી પર્વતને દઢ્ઢણદિસે હૈરણ્યવંત નામે યુગલ ક્ષેત્ર ઢે તેનો ડધિકાર હેમવંત ક્ષેત્રની પેરે જાણવો. ડહાં સુવર્ણકુલા મહા નદીને પશ્ચિમ દિસે ડને રૂપકુલા મહાનદીને પૂર્વદિસે હૈરણ્યવંત ક્ષેત્રને મધ્ય જાગે, માલ્યવંત નામે વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વત ઢે તેનો વર્ણન શબ્દાપાતી વૃત્તવૈતાલ્યની પેરે જાણવો ંના કમલ તે મા ઢ્યવંત સરખા પ્રજાયે માલ્યવંત સરખે વર્ણેઢે તથા પ્રજાસ નામે દેવતા પઢ્યોપમની સ્થિ તિયે ડહાં રહેઢે તેથી તથા હૈરણ્યવંત ક્ષેત્ર તે રુક્મી ડને શિખરી પર્વત તેણે કરી બે પાસે સહીત ઢે, તથા નિત્યે હિરણ્ય ંટલે સુવર્ણરૂપ પ્રકાશેઢે તથા ડાશનાદિકે કરી નિત્યે હિરણ્ય દીંઢે, ડને ડહાં હૈરણ્યવંત નામે દેવતા વશેઢે તેથી ંનું નામ હૈરણ્યવંતઢે.

હૈરણ્યવંત ક્ષેત્રને ડત્તરદિસે ડને ંરવતક્ષેત્રને દઢ્ઢણદિસે શિખરી નામે વર્ષધર પર્વત ઢે, તેનો લંવાઢ ડદિક સર્વ ડધિકાર ચૂલ હેમવંત પર્વતની પેરે જાણવો ડહાં પુંડરિક નામે ડ્રહ ઢે તેમાંથી સુવર્ણકુલા મહાનદી દઢ્ઢણદિસે નીકલ્લી તે રોહીતાંસાની પેરે પૂર્વ દિસિ સમુઢ્રમાં જાયઢે ડને જેમ ગંગા ડને સિંધુ ં વે નદી જરત ક્ષેત્રમાં જાયઢે તેમ ડહાં રક્તા ડને રક્તવતી ં વે નદી ંરવતક્ષેત્ર માંહે જાય ઢે તેમાં પૂર્વદિસિયે રક્તા નદી ડને પશ્ચિમ દિસિયે રક્તાવતી નદી જાણવી શેષડધિકાર સર્વ ચુલ્લ હેમવંતની પેરે જાણવો.

શિખરીપર્વતને વિપે ડગ્યારકૂટ ઢે તેનાં નામ કહેઢેઃ—૧ સિઢ્ઢાયતન કૂટ, વીજો શિ ખરી કૂટ, ત્રીજો હૈરણ્યવંત કૂટ, ચોથો સુવર્ણકુલા કૂટ, પાંચમો સૂરાદેવી કૂટ, ષઢ્ઢો રક્તાવર્ત્તન કૂટ, સાતમો લઢ્ઢ્ઢી કૂટ, ડઠમો રક્તાવલ્યાવર્ત્તન કૂટ, નવમો ડલાદેવી કૂટ, દશમો ંરવત કૂટ, ડગીડારમો તિગિઢિ કૂટ ં સર્વ કૂટ પાંચશે યોજનનાં જાણવા તથા ં શિખરી પર્વતને વિપે ઘણા કૂટ શિખરીવૃઢ્ઢને સંસ્થાને સંસ્થિત ઢે, સર્વ રત્નમ ય ઢે, ડને ડહાં શિખરી નામે દેવતા વશેઢે તેથી ંનું શિખરી ંવું શાશ્વતું નામ ઢે.

હવે ઁરવતઢેત્રની વક્તવ્યતા કહે ઢે.

ઉત્તરઢિશિના લવણસમુઢ્રની ઢક્ષિણ ઢિશે ઁરવત નામે ઢેત્ર ઢે, ઁને વિષે ઢુંઘા વૃઢ્ઢ તથા કાંટા ઢરતઢેત્રની પેરે ઘણા ઢે, તથા ઁની બીજી પણ સર્વ વક્તવ્યતા ઢર તઢેત્રની પેરે જાણવી. પરંતુ ઁટલું વિશેષ જે ઢહાં ઁરવત નામે ચક્રવર્તી જાણવો ઁ ને ઢરતઢેત્રને વિષે ઢરત નામે ચક્રવર્તી કહેવો. તથા ઢહાં ઁરવત નામે ઢેવતા વસે ઢે, તેથી ઁનું ઁરવત ઁનું શાશ્વતું નામ ઢે.

હવે ઁ ઢરત ઁને ઁરવત ઢેત્રને વિષે કાલચક્રનું સ્વરૂપ કહે ઢે.

ઢરત તથા ઁરવત ઢેત્રમાંઢે ઢ ઁરે કરી ઁવસર્પિણી ઁને ઢ ઁરે કરી ઁત્સર્પિણી રૂપ બાર ઁરાનાં કાલચક્ર ઢે. તે સઢા કાલ ઁનાઢિ ઁનંત પણે ઁનુક્રમે ઢ્રમણ કરે ઢે.

હવે ઁ બાર ઁરાનાં નામ કહેઢે. પ્રથમ સુખમ સુખમા, બીજો સુખમા, ત્રીજો સુખમ ઢુખમા, ચોથો ઢુખમ સુખમા, પાંચમો ઢુખમા, ઢઠો ઢુખમ ઢુખમા ઁ ઢ ઁરા ઢે, તે ઁવસર્પિણી કાલનેવિષે ઁનુક્રમે પ્રથમ સુખમ સુખમાથી ગણીયે ઁને ઁત્સર્પિણી કાલે ઁવલા ગણીયે ઁટલે ઢુખમ ઢુખમાથી ઢુર માંઢી ગણીઁ. ઁમ બાર ઁરા ચઢતા પ ઢતા જાણવા. ઁ ચક્રની પેઢે ફિરતા ઁવે માટે ઁને કાલચક્ર કહીઁ. ઁમાં ઁવસર્પિણી તે ઘટતો ઘટતો કાલ જાણવો ઁને ઁત્સર્પિણી તે ચઢતો ચઢતો કાલ જાણવો.

હવે ઁ ઁરાના કાલનું પ્રમાણ કહે ઢે. પઢેલો ઁરો ચાર કોઢાકોઢી સાગરનો, બી જો ઁરો ઢ્રણ કોઢાકોઢી સાગરનો, ત્રીજો ઁરો બે કોઢાકોઢી સાગરનો, ઁ ઢ્રણ ઁરાને વિષે ઁનુક્રમે કરી મનુષ્યોનાં ઁયુષ્ય કહે ઢે:—પ્રથમ ઁરે ઢ્રણ પલ્યોપમનું, તથા બીજે ઁરે બે પલ્યોપમનું, ત્રીજે ઁરે ઁક પલ્યોપમનું, ઁ રીતે મનુષ્યનું ઁયુષ્ય જા ઁનું. હવે શરીરનું માન કહે ઢે. પ્રથમ ઁરાને વિષે ઢ્રણ કોશ ઁંચા મનુષ્યનાં શરીર હોય, ઁને બીજે ઁરે બે કોશ, ત્રીજે ઁરે ઁક કોશ, ઁ શરીરનું ઁંચપણું જાણવું.

હવે ઁ ઢ્રણ ઁરાને વિષે મનુષ્યોને જે ઁહારની ઢઢા થાય ઢે, તે કહેઢે:—પઢેલા ઁરાને વિષે ચોથે ઢિવસે તુઁર પ્રમાણે ઁહારની બાંઠા થાય, ઁને બીજે ઁરે ત્રીજે ઢિવસે ઘોર પ્રમાણે ઁહારની બાંઠા થાય. તથા ત્રીજે ઁરે ઁકાંતરે ઁમલા પ્રમાણે ઁહારની બાંઠા થાય. હવે શરીરને વિષે પાંસઢીની સંખ્યા કહેઢે. પ્રથમ ઁરામાંઢે વશેને ઢપ્પન્ન પિઠકરંઢુ ઁટલે પાંસઢી હોય, ઁને બીજે ઁરે તે પૂર્વોક્ત પાંસઢીનું ઁર્ઢુ ઁટલે ઁકશોને ઁઠાવીશ પાંસઢી હોય, તથા ત્રીજે ઁરે ઢઢી તેનું ઁર્ઢુ ઁટલે ચોશઠ પાંસઢી હોય.

હવે ઁ ઢ્રણ ઁરાને વિષે ઁપત્ય પાલના કહેઢે. પ્રથમ ઁરાને વિષે યુગલને પ્રસઢ્યા પઢી ઁંગણપચાસ ઢિવસ સુઢી ઁપત્ય ઁટલે ઠોરુ યુગલ તેહની પ્રતિપાલના કરે, તથા

વર્ણે છે તે ઉપર પદ્મનામે દેવતા પદ્મોપમાયુ વાલો વસેછે તેમજ એ રમ્યકુ ક્ષેત્ર પણ ઘણો રમ્ય મનોહર છે, તથા રમ્યકુ નામે દેવતા વસેછે, તેથી એનું રમ્યકુ નામ શાશ્વતું છે.

હવે રુક્મિ (રૂપી) પર્વત કહેછે:—રમ્યકુક્ષેત્રને ઉત્તરદિસે અને હિરણ્યવંત ક્ષેત્રને દક્ષણ દિસે રુક્મી પર્વત છે તે મહાહિમવંતની વક્તવ્યતાયે જાણવો. ઇહાં મહાપુંડરિક નામે ડ્રહ છે તેમાંથી નરકાંતા નામા નદી દક્ષણદિસેથી પૂર્વોક્ત રોહિતાની પેરે પૂર્વદિસે જાય છે તથા રૂપકુલા નદી ઉત્તર દિસેથી નીકલી તે હરિકાંતાની પેરે પશ્ચિમ દિસે જાય છે.

એ રૂપી પર્વત ઉપર આઠ કૂટ છે તેનાં નામ કહેછે:—૧ સિદ્ધાયનકૂટ ૨ રુક્મીકૂટ ૩ રમ્યકુકૂટ ૪ નરકાંતા કૂટ ૫ બુદ્ધિદેવીકૂટ ૬ રૂપકુલાકૂટ ૭ હૈરણ્યવંતકૂટ ૮ મણિકાંચનકૂટ એ સર્વ કૂટ પાંચશે પાંચશે યોજનનાં છે એ પર્વત રૂપામય છે રૂપાની પેરે કાંતી છે અને રુક્મિનામા દેવતા પદ્મોપમની સ્થિતિયે વસેછે માટે એનું રુક્મિ એવું શાશ્વતું નામ છે.

એ રુક્મી પર્વતને ઉત્તરદિસે અને શિખરી પર્વતને દક્ષણદિસે હૈરણ્યવંત નામે યુગલ ક્ષેત્ર છે તેનો અધિકાર હેમવંત ક્ષેત્રની પેરે જાણવો. ઇહાં સુવર્ણકુલા મહા નદીને પશ્ચિમ દિસે અને રૂપકુલા મહાનદીને પૂર્વદિસે હૈરણ્યવંત ક્ષેત્રને મધ્ય જાગે, માલ્યવંત નામે વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વત છે તેનો વર્ણન શબ્દાપાત્રી વૃત્તવૈતાલ્યની પેરે જાણવો એના કમલ તે માલ્યવંત સરસ્વા પ્રજાયે માલ્યવંત સરસ્વે વર્ણે છે તથા પ્રજાસ નામે દેવતા પદ્મોપમની સ્થિતિયે ઇહાં રહેછે તેથી તથા હૈરણ્યવંત ક્ષેત્ર તે રુક્મી અને શિખરી પર્વત તેણે કરી બે પાસે સહીત છે, તથા નિત્યે હિરણ્ય એટલે સુવર્ણરૂપ પ્રકાશેછે તથા આશનાદિકે કરી નિત્યે હિરણ્ય દીણે, અને ઇહાં હૈરણ્યવંત નામે દેવતા વસેછે તેથી એનું નામ હૈરણ્યવંત છે.

હૈરણ્યવંત ક્ષેત્રને ઉત્તરદિસે અને ઐરવતક્ષેત્રને દક્ષણદિસે શિખરી નામે વર્ષધર પર્વત છે, તેનો લંબાઈ આદિક સર્વ અધિકાર ચૂલ હેમવંત પર્વતની પેરે જાણવો ઇહાં પુંડરિક નામે ડ્રહ છે તેમાંથી સુવર્ણકુલા મહાનદી દક્ષણદિસે નીકલી તે રોહીતાંસાની પેરે પૂર્વ દિસિ સમુદ્રમાં જાય છે અને જેમ ગંગા અને સિંધુ એ બે નદી જરત ક્ષેત્રમાં જાય છે તેમ ઇહાં રક્તા અને રક્તવતી એ બે નદી ઐરવતક્ષેત્ર માંહે જાય છે તેમાં પૂર્વદિસિયે રક્તા નદી અને પશ્ચિમ દિસિયે રક્તવતી નદી જાણવી શેષઅધિકાર સર્વ ચુલ્લ હેમવંતની પેરે જાણવો.

શિખરીપર્વતને વિષે ઇગ્યારકૂટ છે તેનાં નામ કહેછે:—૧ સિદ્ધાયતન કૂટ, બીજો શિખરી કૂટ, ત્રીજો હૈરણ્યવંત કૂટ, ચોથો સુવર્ણકુલા કૂટ, પાંચમો સૂરાદેવી કૂટ, ષઠો રક્તાવર્ત્તન કૂટ, સાતમો લક્ષ્મી કૂટ, આઠમો રક્તાવત્યાવર્ત્તન કૂટ, નવમો ઇલાદેવી કૂટ, દશમો ઐરવત કૂટ, અગીઆરમો તિગિઠ્ઠિ કૂટ એ સર્વ કૂટ પાંચશે યોજનનાં જાણવા તથા એ શિખરી પર્વતને વિષે ઘણા કૂટ શિખરીવૃદ્ધને સંસ્થાને સંસ્થિત છે, સર્વ રત્નમય છે, અને ઇહાં શિખરી નામે દેવતા વસેછે તેથી એનું શિખરી એવું શાશ્વતું નામ છે.

હવે ઇરવતકેત્રની વક્તવ્યતા કહે છે.

ઉત્તરદિશિના લવણસમુદ્રની દક્ષિણ દિશે ઇરવત નામે ક્ષેત્ર છે, અને વિષે ટુંઠા વૃદ્ધ તથા કાંટા ઝરતક્ષેત્રની પેરે ઘણા છે, તથા એની બીજી પણ સર્વ વક્તવ્યતા ઝર તક્ષેત્રની પેરે જાણવી. પરંતુ ઇટલું વિશેષ જે હહાં ઇરવત નામે ચક્રવર્તી જાણવો અને ઝરતક્ષેત્રને વિષે ઝરત નામે ચક્રવર્તી કહેવો. તથા હહાં ઇરવત નામે દેવતા વસે છે, તેથી એનું ઇરવત એવું શાશ્વતું નામ છે.

હવે એ ઝરત અને ઇરવત ક્ષેત્રને વિષે કાલચક્રનું સ્વરૂપ કહે છે.

ઝરત તથા ઇરવત ક્ષેત્રમાંહે ઠ આરે કરી અવસર્પિણી અને ઠ આરે કરી ઉત્સર્પિણી રૂપ બાર આરાનું કાલચક્ર છે. તે સદા કાલ અનાદિ અનંત પણે અનુક્રમે ત્રમણ કરે છે.

હવે એ બાર આરાનાં નામ કહે છે. પ્રથમ સુખમ સુખમા, બીજો સુખમા, ત્રીજો સુખમ ડુખમા, ચોથો ડુખમ સુખમા, પાંચમો ડુખમા, ઠઠો ડુખમ ડુખમા એ ઠ આરા છે, તે અવસર્પિણી કાલનેવિષે અનુક્રમે પ્રથમ સુખમ સુખમાથી ગણીયે અને ઉત્સર્પિણી કાલે અવલા ગણીયે ઇટલે ડુખમ ડુખમાથી ધુર માંડી ગણીયે. એમ બાર આરા ચડતા પડતા જાણવા. એ ચક્રની પેઠે ફિરતા આવે માટે અને કાલચક્ર કહીયે. એમાં અવસર્પિણી તે ઘટતો ઘટતો કાલ જાણવો અને ઉત્સર્પિણી તે ચઢતો ચઢતો કાલ જાણવો.

હવે એ આરાના કાલનું પ્રમાણ કહે છે. પહેલો આરો ચાર કોમાકોમી સાગરનો, બીજો આરો ત્રણ કોમાકોમી સાગરનો, ત્રીજો આરો બે કોડાકોડી સાગરનો, એ ત્રણ આરાને વિષે અનુક્રમે કરી મનુષ્યોનાં આયુષ્ય કહે છે:—પ્રથમ આરે ત્રણ પલ્લોપમનું, તથા બીજે આરે બે પલ્લોપમનું, ત્રીજે આરે એક પલ્લોપમનું, એ રીતે મનુષ્યનું આયુષ્ય જાણવું. હવે શરીરનું માન કહે છે. પ્રથમ આરાને વિષે ત્રણ કોશ ડુંચા મનુષ્યનાં શરીર હોય, અને બીજે આરે બે કોશ, ત્રીજે આરે એક કોશ, એ શરીરનું ડુંચપણું જાણવું.

હવે એ ત્રણ આરાને વિષે મનુષ્યોને જે આહારની હઠા થાય છે, તે કહે છે:—પહેલા આરાને વિષે ચોથે દિવસે તુઅર પ્રમાણે આહારની વાંઠા થાય, અને બીજે આરે ત્રીજે દિવસે વોર પ્રમાણે આહારની વાંઠા થાય. તથા ત્રીજે આરે એકાંતરે આમલા પ્રમાણે આહારની વાંઠા થાય. હવે શરીરને વિષે પાંસલીની સંખ્યા કહે છે. પ્રથમ આરામાંહે વશેને ઠપ્પન્ન પિઠકરંનુ ઇટલે પાંસલી હોય, અને બીજે આરે તે પૂર્વોક્ત પાંસલીનું અર્ધુ ઇટલે એકશોને અઠાવીશ પાંસલી હોય, તથા ત્રીજે આરે વલી તેનું અર્ધુ ઇટલે ચોશઠ પાંસલી હોય.

હવે એ ત્રણ આરાને વિષે અપત્ય પાલના કહે છે. પ્રથમ આરાને વિષે યુગલને પ્રસવ્યા પઠી ડુંગણપચાસ દિવસ સુધી અપત્ય ઇટલે ઠોરુ યુગલ તેહની પ્રતિપાલના કરે, તથા

બીજે આરે ચોશઠ દિવસ અપત્યપાલના હોય, અને ત્રીજે આરે ઝંગણાણ્શી દિવસસુધી અપત્યપાલના જાણવી. તેવાર પઢી તે યુગલનાં માતપિતા મરણ પામે. એ ત્રણ આરાને વિષે નિશ્ચયે સમસ્ત પંચેંડી જીવ તે સર્વ યુગલિયા જાણવા. તે યુગલિક કેહેવા ઢે ? તોકે જલા મનવાલા ંટલે અટપ કષાય વાલા, તથા રૂપવંત તથા સમચઝરંસ સંસ્થાન વાલા હોય તેમાટે સુંદરાકાર ઢે, વલી તે યુગલિયા મનુષ્ય તથા તિર્યંચ તે સર્વ પોતાના આયુષ્યથી ઝંઢી આયુષ્ય પ્રમાણે અથવા પોતાના આયુષ્ય પ્રમાણેજ દેવતા માંહે જઇ ડપજે.

હવે એ ત્રણ આરાને વિષે યુગલિયાને મતંગ પ્રમુખ દશ જાતિના કલ્પવૃક્ષ ઢે તે પાનક પ્રમુખ દશ પ્રકારના વાંઢિત પદાર્થ આપે, તે આવી રીતે:—પ્રથમ મતંગ નામે કલ્પવૃક્ષ તે વૃક્ષ ઁવારેક પ્રમુખના રસ સરઁવા મીઠા રસ આપે, બીજો ભુંગનામે કલ્પવૃક્ષ તે થાલી તથા વાટલી તથા ચરુ અને કલશ પ્રમુખ જાજન આપે. ત્રીજો તુર્યાંગનામે કલ્પવૃક્ષ તે મહા વાજિત્ર સહિત વત્રીશ વઝૂનાટક દેઁવાડે ઢે, ચોથો જ્યોતિરંગનામે જે કલ્પવૃક્ષ ઢે તે રાત્રિને વિષે પળ સૂર્યની પેરે પ્રકાશ કરે ઢે, તથા પાંચમો દીપાંગ નામે જે કલ્પવૃક્ષ ઢે તે ઘરને વિષે દીવાની પરે અજુઆલું કરે ઢે, તથા ઢઠો ચિત્રાંગ નામે જે કલ્પવૃક્ષ ઢે તે પંચવર્ણ અને સુગંધિક ફૂલ, સહસ્રદલ કમલ, માલતી પ્રમુખ આપે, તથા સાતમો ચિત્રરસા નામે જે કલ્પવૃક્ષ ઢે તે આહાર ંટલે મનોવાંઢિત મિષ્ટાન્ન ષટ્સ જોજન આપે, તથા આઠમો મણિતાંગ નામે જે કલ્પવૃક્ષ ઢે, તે ચૂષણ, આજરણ, મુકુટ, મુદ્રિકા, હાર, કુંડલ અને નેઝર પ્રમુખ આપે. તથા નવમો ગેહાકાર નામે જે કલ્પવૃક્ષ ઢે, તે સત્ત્રૂમિના, પંચ ત્રૂમિના તથા ત્રિત્રૂમિના મનોહર આવાસ આપે, તથા દશમો અનિતાંગ નામે કલ્પવૃક્ષ ઢે તે જલાં વસ્ત્ર તથા દેવદુષ્ય ચીર, વરપટકૂલાદિ આસન બેસવા યોગ્ય તથા જઢા સન શય્યા પ્રમુખ આપે. એ દશ જાતિના કલ્પવૃક્ષ તે એ પૂર્વોક્ત વાંઢિત પદાર્થ પૂરે ઢે.

હવે સર્વ આરાનેવિષે સામાન્ય પળે તિર્યંચનાં પળ આયુષ્ય કહે ઢે.

મનુષ્યના આયુષ્ય સરઁવાં ગજ, હાથી, સિંહ અને અષ્ટાપદ પ્રમુખનાં આયુષ્ય હોય. મનુષ્યના આયુષ્યનો ચોથો જાગ ઘોડા અને વેસર પ્રમુખનું આયુષ્ય જાણવું. તથા ઢાલી, ગાડર અને શીયાલ પ્રમુખનું મનુષ્યના આયુષ્યને આઠમે જાગે આયુષ્ય જાણવું. તથાં ગાય, જૈંશ, ઝંટ અને ગર્દજ પ્રમુખનું આયુષ્ય તે મનુષ્યના આયુષ્યને પાંચમે જાગે જાણવું. તથા કૂતરા પ્રમુખનાં આયુષ્ય તે મનુષ્યના આયુષ્યને દશમે જાગે ઢે. એ તિર્યંચનાં આયુષ્ય પ્રમુખ પ્રાયે સર્વ આરાને વિષે એ પ્રકારે સરઁવાં હોય. હવે ત્રીજા આરાને અંતે નવ કુલગર, રાજનીતિ અને સર્વ સંસાર વ્યવહાર તથા જિન ધર્મ આદિ શબ્દથી વાદર અગ્નિકાય તથા જ્ઞાન વિજ્ઞાન પ્રમુખ સર્વની ઉત્પત્તિ થાય.

અવસર્પિણી ત્રીજા આરાનેવિષે નેવ્યાશી પલ્લવાના પાઠલા જેવારે શેષ રહે તેવારે પેહેલા તીર્થકર સિદ્ધિપદ પામે અને ચોથા આરાના નેવ્યાશી પલ્લવાના પાઠલા જેવારે શેષ રહે, તેવારે ચોવીશમા તીર્થકર સિદ્ધિપદ પામે, અને ઉત્સર્પિણી કાલના ત્રીજા આરાના નેવ્યાશી પલ્લવાના જેવારે જાય, તેવારે પેહેલા તીર્થકર ઉપજે, તથા ચોથા આરાના નેવ્યાશી પલ્લવાના જેવારે જાય, તેવારે ઢેઢા ચોવીશમા તીર્થકર ઉપજે.

હવે ચોથા આરાનું સ્વરૂપ કહે છે.

વૈતાલીશ સહસ્ર વરસે ઝાળો એક કોનાકોની સાગરોપમનો ચોથો આરો હોય, તેહને વિષે મનુષ્યનું આયુષ્ય પૂર્વકોઢિ વર્ષનું જાણવું. અને શરીરનું માન પાંચશે ધનુષ્યનું જાણવું. હવે પાંચમા આરાનું સ્વરૂપ કહે છે.

પાંચમા આરાનું પ્રમાણ એકવીશ સહસ્ર વરસનું છે, તે પાંચમા આરાનેવિષે સાત હાથ ઝંચા મનુષ્ય હોય, એકશોને ત્રીશ વરસનું આયુષ્ય મનુષ્યનું હોય, તથા પાંચમા આરાને અંતે જિનધર્માદિ પદાર્થનો પણ અંત એટલે નાશ થાય. વ્યવહાર, આચાર, નીતિ, જાતિ, એ સર્વનો અંત આવશે. એ વાત સિદ્ધાંતમાં કહી છે. તથા કેટલા બોલ વિઢેદ જશે? તે કહે છે ॥ગાથા॥ સુય સૂરિ સંઘ ધમ્મો, પુવ્વહે ઠિઙ્ગિહી અગણિ સાયં ॥ નિવ વિમલવાહણે સુહ, મમંતિ તઝ્ઝમ્મ મશ્સણ્હે ॥૧॥ ડુપ્પસહો સમણાણં, ફગ્ગુસિરિ હોહ સાહુણીણં ચ ॥ સહો નાહલ નામા, સન્નસિરિ સાવિયાણં ચ ॥૨॥ પુવાએ સક્ષાએ, વિઢેઝં હોહ ચરણધમ્મસ્સ ॥ મશ્સણ્હે રાયાણં. અવરણ્હે જાહ તેયસ્સ ॥૩॥ ઇતિ ॥ તેવાર પઢી શું થશે? તે કહે છે. લવણાદિ ખાર તથા અગ્નિ અને કાલકૂટાદિવિષ, તેની વૃષ્ટિતેણે કરી પૃથ્વી જે છે તે હા હાકાર કરશે તથા પક્ષી જાતિ પ્રમુખનાં જે બીજ છે, તે વૈતાલ્ય પ્રમુખ પર્વતને વિષે રહેશે તથા મનુષ્ય અને તિર્યંચના બીજ છે, તે સર્વ વિલાદિ સ્થાનનેવિષે રહે છે.

હવે તે બિલ વખાણે છે.

વૈતાલ્યના બે પાસાનેવિષે જ્યાં ઘણાં માઠલાં છે, વઢી ગામનાં ચક્રની ધારા સરખો પ્રવાહ છે જેહનો એહવી ગંગા અને સિંધુ તથા રક્તા અને રક્તવતી નામે જે નદી તેહના બે તટને વિષે નવ નવ બિલ તે ગુફા સરખાં જાણવા. એટલે દક્ષિણઝરત માંહે બે નદીના ચાર તટ છે. અને ઉત્તર ઝરતમાંહે બે નદીના ચાર તટ છે, સર્વ મલી આઠ તટ છે, તે એકેક તટે નવ નવ બિલ ગણિયં, તેવારે વહોતેર બિલ થાય. એમ એરવતને વિષે પણ વહોતેર બિલ છે, તે સર્વ એકઠા કરીયં તો એકશોને ચુમ્માલીશ બિલ થાય.

હવે ઠઠા આરાને વિષે મનુષ્યાદિકનું જે સ્વરૂપ છે, તે કહે છે.

એકવીશ સહસ્ર વરસ પ્રમાણે પાંચમા આરા સરખો જે ઠઠો આરો છે, તેહનેવિષે બે હાથ ઝંચા શરીર અને વીશ વરસ આયુષ્યવાલાં એહવા મનુષ્ય હોય, તે મનુષ્ય મત્સ્યનાં આ

હાર કરે તથા માઠા રૂપવાલાં હોય વઢી નિર્દય પરિણામ વાલાં હોય, ઢિલને વિષે રહેનારાં હોય, વઢી નરક નિર્યંચરૂપ ઢુર્ગતિને વિષે ગમન કરનારાં હોય. વઢી લ જ્ઞા રહિત હોય, તથા વસ્ત્ર રહિત પશુની પેઠે નશ્ન ફરે. તથા કઠોરવચનના ઢોલ નાર હોય, તથા એ પિતા, એ પુત્ર, એ સ્ત્રી, તે એ વહેન, ઇત્યાદિ વ્યવહાર તેને ન હોય એટલે તિર્યંચની પેરે વિવેકરહિત હોય. તથા ઠ વરણની સ્ત્રી ગર્જ ધારણ કરે, તે પણ અતિઢુઃસ્વે પ્રસવ કરે. વઢી તે સ્ત્રીયોને ઘણાં ઠોરુ હોય, એવી સ્ત્રીઝ હોય.

એ પૂર્વોક્ત ઠ આરા તેણે કરી અવસર્પિણી કાલ હોય અને તેને વિપરીત પણે અવલા ગણીએ તેવારે ઢત્સર્પિણીકાલ થાય. ત્યાં અવસર્પિણી તે પ્રથમ આરાથી ઘટતો કાલ હોય અને ઢત્સર્પિણી તે પ્રથમ આરાથી ચઢતો કાલ હોય. એ અવસર્પિણી તથા ઢત્સર્પિણીના વાર આરાના કાલચક્રનેવિષે વીશ કોઠાકોઠી સાગરોપમ થાય.

હવે શેષ ક્ષેત્રને વિષે આરાનું સરલાપણું કહે ઢે.

દેવકુરુ અને ઢત્તરકુરુ, એ ઢે ક્ષેત્રનેવિષે અને હરિવર્ષ તથા રમ્યક્રુ એ ઢે ક્ષેત્રનેવિષે તથા હેમવંત અને હિરણ્યવંત એ ઢે ક્ષેત્રનેવિષે તથા પૂર્વવિદેહ અને પશ્ચિમવિદેહ ક્ષેત્ર નેવિષે એ ચાર ક્ષેત્રના યુગલનેવિષે અનુક્રમે કરી સઢાકાલે અવસર્પિણી કાલના ચાર આરાનો પ્રથમ કાલ જાણવો. તે કેમ કે અવસર્પિણી કાલનો પેહેલો આરો સુખમ સુખમા ઢે. તેહના ઢુરનો જેહવો કાલ હોય તેહવો કાલ સઢેવ દેવકુરુ અને ઢત્તરકુરુ, એ ઢે કુરુ ક્ષેત્રનેવિષે હોય એમ વીજા આરાનો જેહવો પ્રથમ કાલ હોય તેહવો સઢેવ હરિવર્ષ તથા રમ્યક્રુ એ ઢે ક્ષેત્રનેવિષે હોય. વઢી ત્રીજા આરાનો જેહવો પ્રથમ કાલ હોય, તેહવો સઢેવ હેમવંત તથા હિરણ્યવંત એ ઢે ક્ષેત્રને વિષે હોય તથા ચોથા આરાનો જેવો પ્રથમ કાલ હોય, તેવો કાલ મહાવિદેહક્ષેત્રને વિષે સઢા જાણવો.

હવે ચંદ્રમા અને સૂર્યનાં ચાર ક્ષેત્ર કહે ઢે.

જંઢૂઢીપને વિષે ઢે ચંદ્રમા અને ઢે સૂર્યઢે તેનું ઢક્ષિણ અને ઢત્તરદિશિનું જે ગમનાગમન તેનું ક્ષેત્ર પાંચશે ઢશ યોજન ઢપર એક યોજનના એકસઢીઆ અરુતાલીશ જાગ જાણવા.

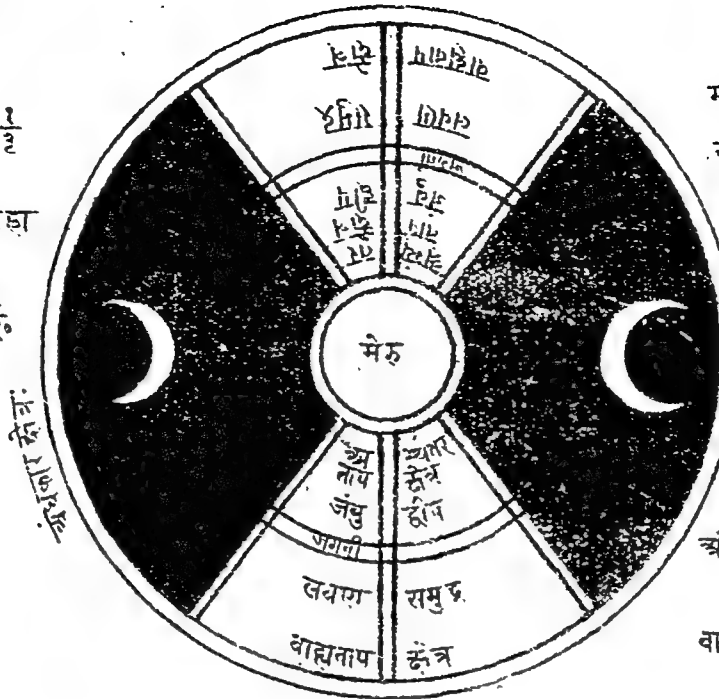
હવે ચંદ્રમા અને સૂર્યના મંરુલની સંખ્યા અને પ્રમાણ કહે ઢે. ચંદ્રમાના પંઢર માંઢલાં ઢે અને સૂર્યના એકશોને ચોરાશી માંરુલાં ઢે, તે એકયોજનનાં એકશઠ જાગ કરિએ, તેવાં ઠપન્નજાગ પ્રમાણ ચંદ્રનાં માંઢલાં ઢે, અને અરુતાલીશજાગ પ્રમાણ સૂર્યનાં માંરુલાં ઢે. એ ચંદ્ર સૂર્યના વિમાને રોઢન કરેલી જૂમિ તેને મંરુલ કહીએ, તે મંરુલની સંખ્યા ઢી મંરુલના આંતરા એકેકે ઢંઠા જાણવા, એટલે ચંદ્રમાના માંરુલા પંઢરના ચઢઢ આંતરા થાય. અને સૂર્યના માંઢલા એકશોને ચોરાશીના આંતરા એકશોને ત્ર્યાશી થાય.

नापक्षेत्रं लोपयंतं
जंबुद्वीपे ४५०००

लवलासमुद्रे ३३३३३। $\frac{१}{२}$

नापक्षेत्रं अभ्यंतराद्वा
६३२४। $\frac{६}{१०}$

वाह्यवाहा ६३२४५। $\frac{६}{१०}$

मकरसंक्रांते प्रथमदिने
सर्ववाह्यमंडले सूर्यताप
क्षेत्रस्थिति
नथा
अंधकारक्षेत्रस्थिति
स्थापना-

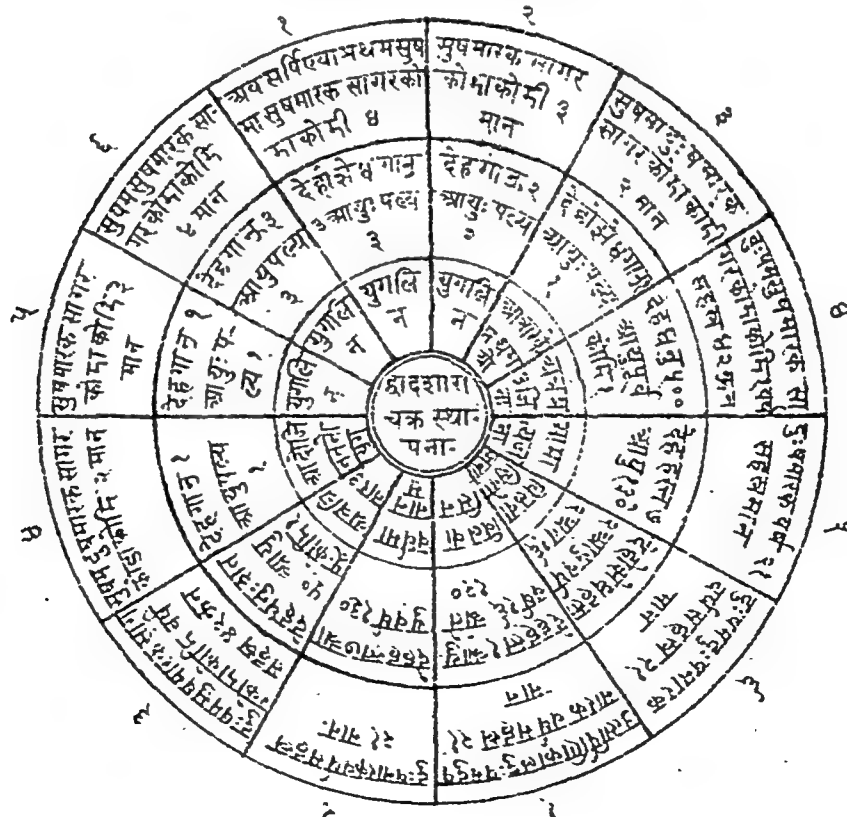
दिनमान मुहूर्त १२

रात्रिमान मुहूर्त १०

अंधकारक्षेत्रं अभ्यंतराद्वा
६३२४। $\frac{६}{१०}$

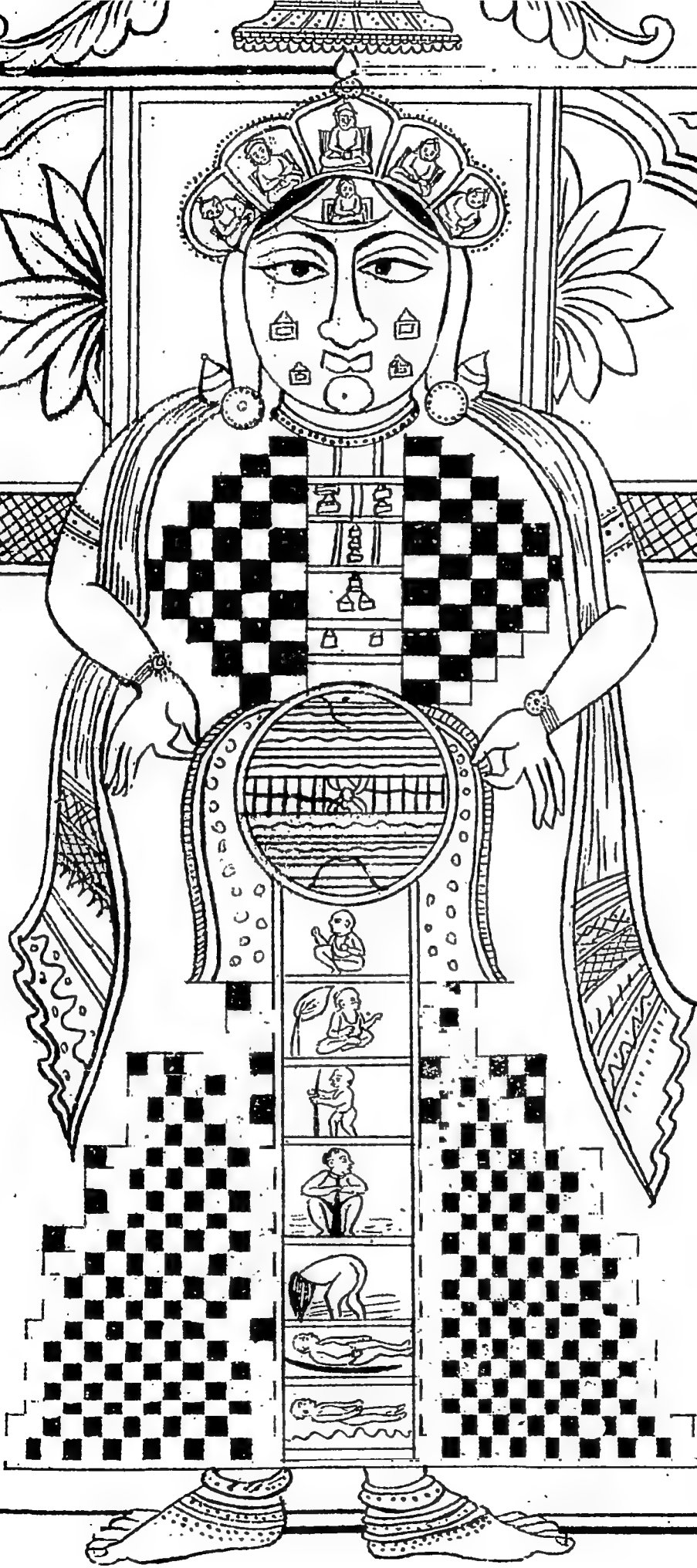
वाह्यवाहा ६३२४५। $\frac{६}{१०}$

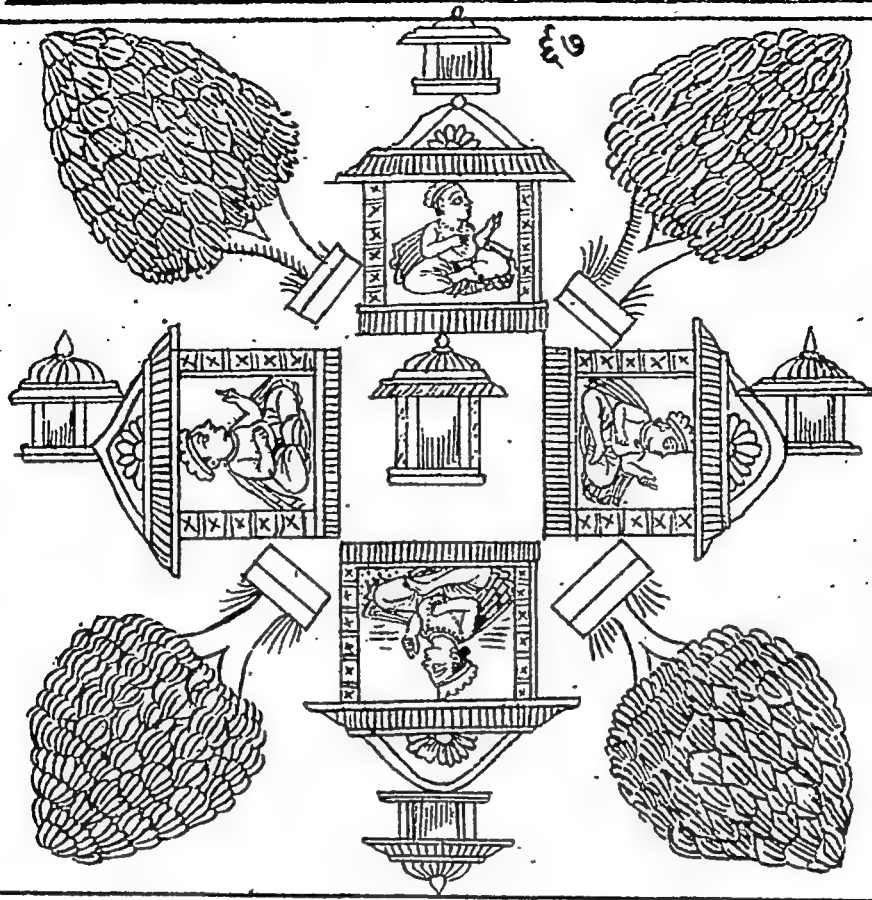
वाराचारांनी स्थापना

चीदराजलोकनी स्थापना.

मनुष्याकारं

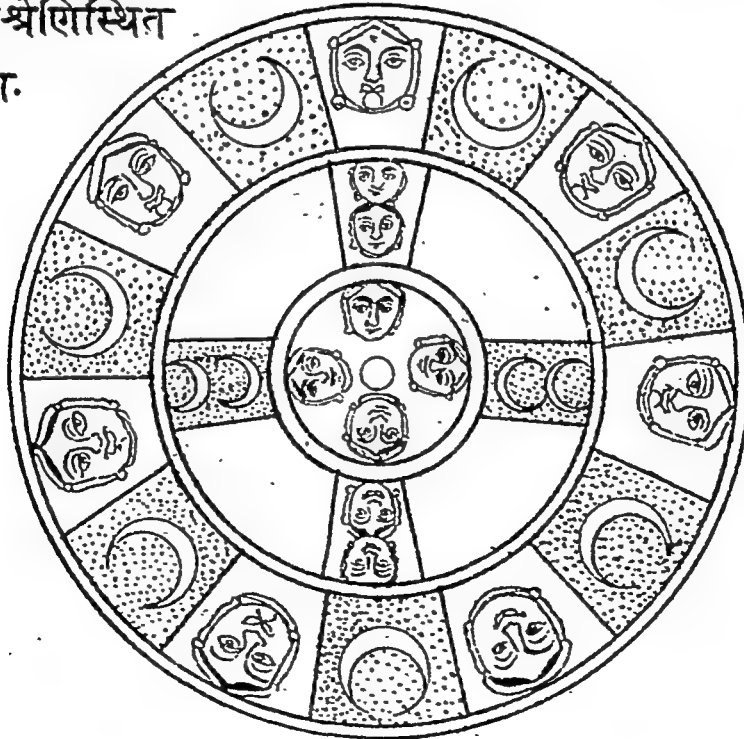

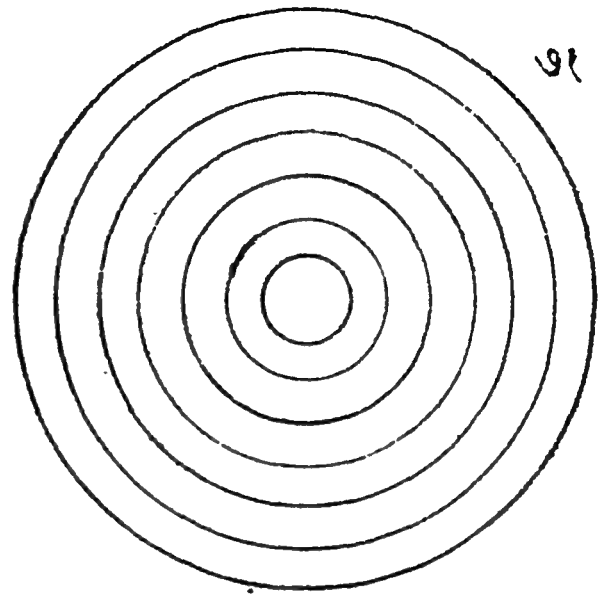
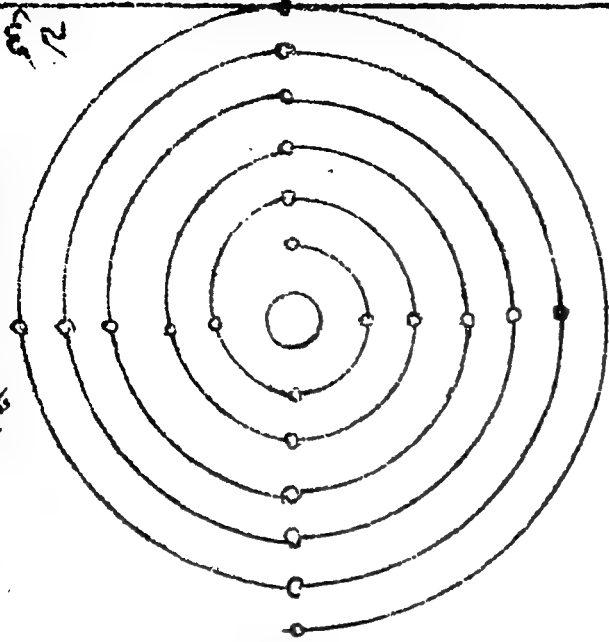
समुद्रयासी - चार देवतानी स्थापना.

मनुष्यक्षेत्रेसूचिश्रेणिस्थित
चंद्रसूर्यस्थापना.

६८

चंद्रसूर्यमंडलस्थापना

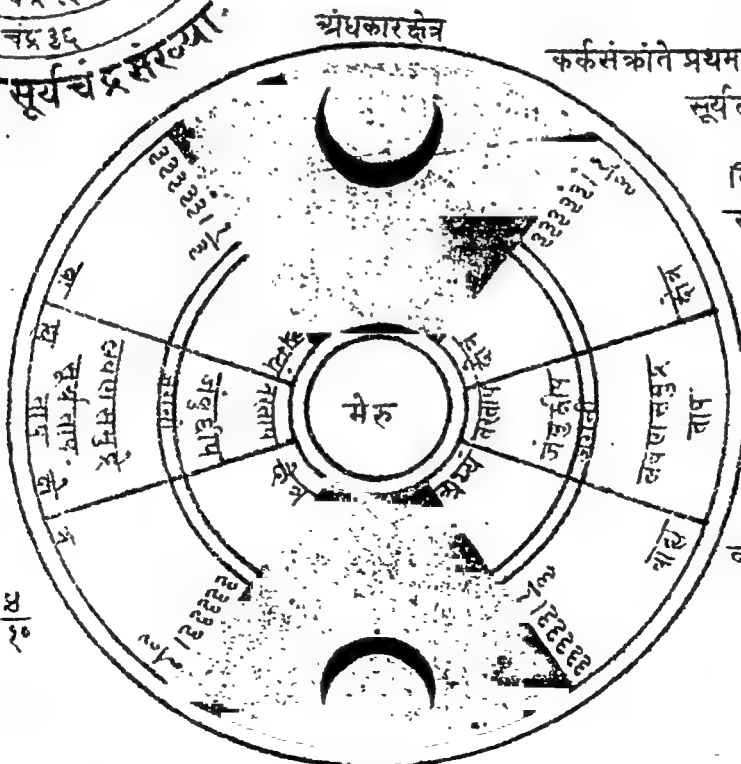
अष्टादीपगतसूर्यचंद्रसंख्या

तापक्षेत्रं लांबपणं-
जंबुद्वीपे ५५०००

लवणसमुद्रे ३३३३३।
आयां १५

तापक्षेत्रं अभ्यंतरं बाह्यं
९४८६। १०

सांहरली बाह्यं ९४८६१०। ४१०

कर्कसंक्रांते प्रथम दिने सर्वाभ्यंतरं मंडले
सूर्यतापक्षेत्रं स्थापनान्

दिनमानं मुहूर्तं १८
रात्रिमानं मुहूर्तं १२

अंधकारक्षेत्रं अभ्यंतरं बाह्यं
९३२४। १०
बाह्यं बाह्यं ९३२४५। १०

अंधकारक्षेत्रं

હવે ચંદ્રમાના એક મંડલને વીજા મંડલની વચમાં અંતર કહે છે. પાંત્રીશ યોજન ઉપર એકસઠિઆ ત્રીશ જાગ, વલી એકસઠિઆ એક જાગના સાત જાગ કરિણં તેવા ચાર જાગ અધિક, એટલું ચંદ્રમાના એક મંડલથી વીજા મંડલની વચમાં અંતરનું પ્રમાણ જાણવું. તે જાણવાની પરેં લખીણં થૈયે:-ચંદ્રમંડલ પંદર છે, તે એકેકાનું પરિમાણ જે એકસઠિઆ ઠપ્પન્ન જાગ છે તેને પંદરમંડલ સાથે ગુણીયે તેવારે આઠશે ચાલીશ જાગ થાય, તેને એકશઠ જાગે હરતાં તેર યોજન ઉપર એકસઠિઆ સુરતાલીશ જાગ થાય, તે મૂલગી જે ચારના ક્ષેત્રની રાશિ પાંચશે દશ યોજન ઉપર એકસઠિઆ અડતાલીશ જાગની છે, તે માંહેથી વાદ કરતાં બાકી ચારશે સત્તાણું યોજન ઉપર એક જાગ રહે, તેને ચૌદ આંતરે વેહેંચીયે તેવારે પાંત્રીશ યોજન આવે. ઉપર સાત યોજન વધે, તેના એકસઠિઆ ચારશેને સત્તાવીશ જાગ થાય, તેની સાથે પ્રથમનો ઝગચો એક જાગ જોલીએ, તેવારે ચારશેને અઠાવીશ જાગ થાય, તેને ચઢદ જાગે વેહેંચતાં ત્રીશ જાગ આવે, ઉપર આઠ વધે, તે એકેકાના સાત પ્રતિજાગ કઢપીણં તેવારે સાત ને આઠે ગુણતાં ઠપ્પન્ન થાય, તેને ચઢદે જાગ દેતાં ચાર જાગ લાજે, એરીતે ચંદ્રમાના મંડલનો આંતરો પાંત્રીશ યોજન ઉપર એકસઠિઆ ત્રીશ જાગ, તથા એકસઠિઆ એક જાગના સાત જાગ કરીણં તેવા ચાર જાગ, જધિક થાય.

હવે સૂર્યમંડલનું અંતર કહે છે. સૂર્યમંડલ એકશેને ચોરાશી છે. તે એકેકનું પરિમાણ એકસઠિઆ અડતાલીશ જાગનું છે, અને ચાર ક્ષેત્રનું પરિમાણ પાંચશે દશ યોજન ઉપર એકસઠિઆ અમતાલીશ જાગ છે, તે માંથી એકશેને ચોરાશી મંડલના પરિમાણના એક સઠિઆ આઠ હજાર આઠશેને વત્રીશ જાગ થાય, તેના યોજન એકશે ચુમ્માલીશ ઉપર એકસઠિઆ અડતાલીશ જાગ આવે, તે ઉપલી ચાર ક્ષેત્રની રાશિમાંથી વાદ કરતાં બાકી ત્રણશે ને ઠાસેઠ યોજન રહે છે, તેને એકસોને ત્ર્યાસી અંતરે વેચતાં વે યોજન આવે તો એક સૂર્યમંડલ અને વીજા સૂર્યમંડલની વચમાં અંતર વે યોજનનો છે.

ચંદ્રમા તથા સૂર્ય જંબૂઢીપમાંહે તથા લવણ સમુદ્રમાંહે કેટલા યોજન આવે? તે કહે છે:-જંબૂઢીપમાંહે એકશેને એંશી યોજન પ્રમાણ ક્ષેત્રને વિષે પાંચ મંડલ ચંદ્રમાનાં છે, અને પાંસઠ મંડલ સૂર્યનાં છે, તથા લવણ સમુદ્રમાંહે ત્રણસેંને ત્રીશ યોજન પ્રમાણ ક્ષેત્રને વિષે દશ મંગલ ચંદ્રમાનાં છે, અને એકશેને ઝગણીશ મંગલ સૂર્યનાં છે, એટલે એક સોને એંશી યોજન ચંદ્રમા અને સૂર્ય જંબૂઢીપમાંહે આવે, અને લવણ સમુદ્રમાંહે ત્રણશેને ત્રીશ યોજન ચંદ્રમા અને સૂર્ય જાય.

હવે ચંદ્રમાનું મંડલ અને સૂર્યનું જે મંડલ છે તેનું પરસ્પર અંતર કહે છે. સર્વ મંડલ માંહેલા મધ્યના મંડલને વિષે રહેલું જે ચંદ્રમંડલ અને સૂર્યમંડલ તેનું પરસ્પર અંતર નવાણું હજાર ઠશેને ચાલીશ યોજનનું સૂર્યમંડલ અને ચંદ્રમંડલનું માંહોમાંહે અં

તર જાણવું. તદનંતર ચંદ્રમંડલોના પ્રતિમંડલને વિષે વહોંતેર યોજન અને એક યોજનના એકસઠ જાગ કરિણ, તેવા બાવન જાગ ઉપર એવી અંતર વૃદ્ધિ છે, અને સૂર્યમંડલોમાં પ્રતિમંડલને વિષે પાંચ યોજન અને એક યોજનના એકસઠ જાગ કરિણ, તેવા પાંચીશ જાગ ઉપર, ઇટલી અંતર વૃદ્ધિ છે. તેમજ બાહ્ય મંડલને વિષે રેહેલું જે ચંદ્ર મંડલ અને સૂર્યમંડલ, તેનું પરસ્પર વચમાં અંતર એક લક્ષ ઠસેને સાઠ યોજનનું છે.

હવે ચંદ્રમાના પ્રત્યેક મંડલને વિષે મુહુર્ત ગતિ કહે છે.

ચંદ્રમા જેવારે નિષધ પર્વતને માથે સર્વાચ્યંતર મંડલે જગે, તેવારે એક મુહુર્તમાંહે પાંચ હજાર તહોંતેર યોજન, અને જુપર એક યોજનના તેર હજાર સાતશોને પચીશ જાગ કરીણ તેવા સીત્યોતેરસોને ચુમ્માલીશ જાગ ઉપર ઇટલી મુહુર્ત ગતિ કરે. ત્યાર પઢી જેવારે વીજે ત્રીજે માંડલે જાય તેવારે પ્રતિમંડલે પોણા ચાર યોજનની વૃદ્ધિ કરીણ. એમ મંડલ મંડલપ્રત્યે મુહુર્ત દીઠ પોણા ચાર યોજન વધારતાં જેવારે પંદર મંડલ સુધી મુહુર્ત ગતિણ ચંદ્રમા લવણ સમુદ્રમાંહે સર્વ બાહ્ય માંડલે જગે, તેવારે બાવન યોજને અધિક કરિણ તો એકેક મુહુર્તે પાંચ હજાર એકશોને પચીશ યોજન ઉપર એક યોજનના તેર હજાર સાતશોને પચીશ જાગ કરીણ, તેવા ઠ હજાર નવશોને નેવું જાગ અધિક જાણવી, ઇટલી વાહેરને મંડલે ચંદ્રમા એક મુહુર્તમાંહે ગતિ કરે.

જે ચંદ્રમાની માંહેલા માંડલાની મુહુર્તગતિ, પાંચ હજારને તહોંતેર યોજન જાજેરી કહી તેજ સર્વાચ્યંતર માંડલે સૂર્યની ગતિ છે, પરંતુ તેમાંહે એકશોને અઠોતેર યોજન સહિત કરીણ ઇટલી અધિક સૂર્યની માંહેલે મંડલે મુહુર્ત ગતિ જાણવી. ઇટલે જેવારે પાંચ હજાર તહોંતેર માંહે એકશોને અઠોતેર જેલીણ. તેવારે પાંચ હજાર બશેને એકાવન યોજન, અને એક યોજનના સાઠ જાગ કરિણ, તેવા જગણત્રીશ જાગ જાજેરી સૂર્યની ગતિ જાણવી. અને ચંદ્રમાની બાહેરને મંડલે જે મુહુર્ત ગતિ એકાવનશોને પચ્ચીશ યોજન કહી છે, તેમાંહે એકસોને ઇંશી યોજનની વૃદ્ધિ કરિણ, તેવારે ત્રેપનસેને પાંચ યોજન અને સાઠી આ પંદર જાગ ઇટલી બાહેરને માંડલે સૂર્યની મુહુર્ત ગતિ જાણવી. કાંઈક જગણ સાઠી આ અઢાર જાગ ઇટલા માંહેના મંડલથી બાહેરને મંડલે આવતાં પ્રત્યેક મંડલે સૂર્યની મુહુર્ત ગતિમાંહે વૃદ્ધિ જાણવી.

હવે સૂર્ય જડય પામે ત્યાંથી કેટલે યોજને અસ્ત થાય? તે કહે છે:—સૂર્ય જેવારે માંહેને મંડલે જડય પામે, તેવારે ચોરાણું હજાર પાંચશોને ઠવીસ યોજન ઉપર સાઠી આ બેતાલીશ જાગ ઇટલા યોજનને આંતરે વેગલો સૂર્ય આથમે, તેવારે દિવસ અઢાર મુહુર્તનો હોય.

હવે માંહેથી બાહેર મંડલે આવતાં કેટલો દિવસ ઘટે, તે કહે છે:—માંહેના મંડલ થી બાહેર આવતાં એકેકા મંડલ પ્રત્યે એક મુહુર્તના એકસઠ જાગ કરિણ, એવા બે જાગ અ

ઢાર મુઢૂર્તના દિવસમાંઢેથી દિન પ્રત્યે ઘટે ંમ ઘટામતાં ઢેઢેઢે ંકશોને ચોરાશીમે મંમ્લે જેવારે સૂર્ય આવે, તેવારે દિવસ, વાર મુઢૂર્તનો હોય, અને રાત્રિ તો તે દિવસ થકી વિપરીત જાણવી. તે કેમ? કે જેવારે દિવસ વાર મુઢૂર્તનો હોય તેવારે રાત્રિ અઢાર મુઢૂર્તની કર્કસંક્રાંતિથી મકર સંક્રાંતિ સુધી જાણવી, અને જેવારે માંઢેના મંડલથી સૂર્ય વાઢેર આવે, તેવારે દિવસમાંઢે મુઢૂર્તના ંકસઢીઆ વે જાગ ઘટે, અને જેવારે મકર સંક્રાંતિથી ધુર માંમીને વાઢેરના મંડલથી માંઢે આવે, તેવારે મુઢૂર્તના ંકસઢીઆ વે જાગ દિવસમાંઢે વધે, અને રાત્રિને વિષે ઘટે, તે વિપરીત જાણવું.

હવે સૂર્ય વાઢેર માંમ્લે આવે, તેવારે ઉદય અસ્તનું અંતર કઢે ઢે:—સૂર્ય જેવારે વાઢેરને ંકશોને ચોરાશીમે માંડલે આવે તેવારે ત્રેશઠ હજાર ઢશેને ત્રેશઠ યોજન વે મલો અસ્ત થાય, કર્કસંક્રાંતિથી ધુર માંમીને મકર સંક્રાંતિ સુધી ંકસોને અડશઠ યોજન પ્રતિ મંમ્લે ંઢી ગતિ કરે. તથા ંક ચંડ્રમાને પરિવારે અજિજિત પ્રમુખ અઢાવીશ નક્ષત્ર અને અંગારક પ્રમુખ અઢાશી ગ્રહ જાણવા.

હવે ંક ચંડ્રમાની પઠવાઢે તારાની સંખ્યા કઢે ઢે:—ઠાશઠ હજાર નવસેને પંચોત્તેર કોમ્કોઢી ંટલા તારા ંક ચંડ્રમાની પઠવાઢે જાણવા. ં તારાના વાહુલ્યપણા થકી ક્ષેત્ર થોઢું ઢે, માટે કોશ્ક આચાર્ય કોમ્કોમીને સંજ્ઞાંતર ંટલે કોઢીનું વીજું નામ કઢે ઢે, અથવા ઉત્સેધાંગુલે જેવારે તારાનાં વિમાન લેખવીં, તેવારે કોઢાકોમી નો સંજવ હોય, પઢી નિશ્ચયની વાત જ્ઞાનવંત જાણે.

હવે ગ્રહાદિકની સંખ્યા જાણવાનું કરણ કઢેઢે:—ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા ંત્રણની સંખ્યા, ંક ચંમા આશ્રી જે કઢી, તે જે ઢ્રીપ સમુઢ્રને વિષે જેટલા ચંડ્રમાની સંખ્યા હોય તેટલા ચંડ્રમાની સાથે ગુણાકાર કરિં, ંમ કરતાં જે ગ્રહાદિક સંખ્યા આવે, તેટલો પરિવાર જાણવો. ં રીતે વાંઢિત ઢ્રીપ સમુઢ્રને વિષે ં ગ્રહાદિકનું પ્રમાણ જાણીયે.

હવે લવણ સમુઢ્ર પ્રમુખને વિષે ચંડ્ર સૂર્યની સંખ્યા કઢે ઢે. લવણ સમુઢ્રને વિષે ચાર ચંડ્રમા અને ચાર સૂર્ય જાણવા તથા ધાતકી ઁમ્ને વિષે વાર ચંડ્રમા અને વાર સૂર્ય જાણવા. તેવાર પઢી કાલોઢ સમુઢ્ર તથા પુષ્કરવર ઢ્રીપ પ્રમુખને વિષે પૂર્વે જે કહ્યા ઢે તેણે સહિત ત્રિગુણ જાણવા, તે કેમ કે ધાતકી ઁમ્ને વિષે વાર ચંડ્ર તથા વાર સૂર્ય કહ્યા ઢે, તેને ત્રિગુણ કરિં, તેવારે ઢત્રીશ થાય. તેમાંઢે પઢેલા જંવૂઢ્રીપના વે અને લવણ સમુઢ્રના ચાર, ંવં ઢ જ્ઞેલીં, તેવારે વેતાલીશ સૂર્ય અને વેતાલીશ ચંડ્ર કાલોઢ સમુઢ્રને વિષે થાય, હવે ં વેતાલીશને ત્રિગુણ કરિં, તેવારે ંકશોને ઢવીશ થાય. તેની સાથે પૂર્વોક્ત વે, ચાર અને વાર, ંવં અઢાર જ્ઞેલીં, તેવારે ંકશોને ડુમ્માલીશ ચંડ્ર અને ંક

શોને ચુમ્માલીશ સૂર્ય, પુષ્કરવર ઢીપને વીધે થાય ઢે, તેનું અર્ક કરીયે, તેવારે વહોંતેર સૂર્ય અને વહોંતેર ચંદ્ર પુષ્કરવર ઢીપના અર્કનેવીધે જાણવા.

હવે ચંદ્ર, સૂર્ય, ગ્રહ અને નક્ષત્ર જ્યાં સુધી અઢીઢીપ ઢે ત્યાં સુધી યાવત્ સમશ્રેણીં ચાલે ઢે, તે સર્વે શીઘ્ર શીઘ્રતર ગતિ વાલા ઢે, ઇટલે ચંદ્રમાથકી સૂર્યની ગતિ ઉતાવલી ઢે. સૂર્ય થકી ગ્રહની ગતિ ઉતાવલી ઢે, ગ્રહથકી નક્ષત્રની ગતિ ઉતાવલી ઢે, તે ચંદ્ર સૂર્યાદિકના ક્ષેત્રના પ્રમાણથકી કેટલા વેગલા મનુષ્યની દૃષ્ટિ ગોચર આવે, તે કહે ઢે. ઇકવીશ લાખ ચોત્રીશ હજાર પાંચશેને સાઠત્રીશ યોજન પ્રમાણ ક્ષેત્રથી પુષ્કરાર્ક ઢીપના મનુષ્ય તે પૂર્વદિશિ ઉદય પામતા અને પશ્ચિમદિશિ અસ્ત પામતા ઇવા સૂર્ય ચંદ્રમા પ્રત્યે દેખે ઢે, ઇટલે ત્યાં તેટલા ક્ષેત્રના વેગલા વિસ્તારથકી દેખે ઢે.

હવે મનુષ્ય ક્ષેત્રથકી બાહર ચંદ્ર સૂર્યનો વિચાર કહેઢે:—મનુષ્ય ક્ષેત્રથકી બાહર ચંદ્ર સૂર્યની સંખ્યા પ્રથમ કહી ઢે, તેમજ હોય. અથવા બીજું કરણ પણ હોય, તે ઉપાય શાસ્ત્રાંતરથકી જાણવો. પણ સંઘયણી પ્રમુખ ગ્રંથને વધે પૂર્વોક્ત કરણ વધ આદર્યું ઢે, તથા મનુષ્ય ક્ષેત્રથી બાહર જે જ્યોતિષી ચંદ્ર સૂર્યાદિક ઢે, તે અચલ ઇટલે સ્થિર જાણવા. અને મનુષ્ય ક્ષેત્રના ચંદ્ર સૂર્યના વિમાનથી તેમના વિમાન અર્ક પ્રમાણે જાણવા.

તે પાકી ઇંટને સંસ્થાને રહ્યા ઢે, જેમ પાકી ઇંટ પોહોલ પણથી લાંબ પણે વમણી હોય અને ચોરસ હોય તેમ મનુષ્ય ક્ષેત્રથી બાહરલા ચંદ્રસૂર્યનાં તાપક્ષેત્ર પચાશ હજાર યોજન પોહોલપણે અને ઇક લક્ષ યોજન લાંબ પણે હોય, તથા મનુષ્ય ક્ષેત્રની ધેરે તિહાં ચંદ્રમાનું અત્યંત શીતલ તેજ ન હોય અને સૂર્યનું અત્યંત ઉષ્ણ તેજ પણ ન હોય પરંતુ સમ તેજવંત હોય ॥ ઇતિ ॥

॥ હવે પરિધિ પ્રમુખ આઠ બોલ કહે ઢે.

॥ ઇક તો જંબુઢીપની ધેઢે વાટલા ક્ષેત્રને પરિધિ કહીયે; બીજું વૃત્ત ક્ષેત્રનાં જે યોજન પ્રમાણ સમચતુરસ ઁંડ કરીયે, તેને ગણિતપદ કહીયે, ત્રીજું ઢેહેલા ઁંડાદિકનું જે બાળ કરીયે તેને ઇરુકુ કહીયે, ચોથું ધનુષ્યને આકારે ઝરત વૈતાલ્ય પ્રમુખની જે પણઢ તેને જીવા કહીયે, પાંચમું અર્ક ચંદ્રમાને આકારે ઝરત પ્રમુખ જે ક્ષેત્ર ઢે, તેના પુંઠના ઝાગને ધનુષ્ટ્ર કહીયે; ષટ્તું વૈતાલ્ય પ્રમુખ પર્વત તથા ક્ષેત્ર પ્રમુખના ઢેહેમાનું જે પરિમાણ કરવું તેને બાહ કહીયે, સાતમું જિહાં લાંબપણું તથા પોહોલ પણું સરખું હોય, તેને પ્રતર કહીયે, આઠમું જિહાં લાંબપણું, પોહોલપણું અને ઝારુપણું, ઇત્રણે સરખાં હોય, તેને ઘન કહીયે ઇ આઠ બોલ કહ્યા ॥

તિહાં પ્રથમ પરિધિ સંવંધિ ગણિત જાણવાનો વિધિ કહે છે.

જે ગોલ ચાલીના આકારે પદાર્થ હોય, તેના મધ્યનો વિસ્તાર જો દશ યોજન હોય તો તે પદાર્થ ગોલાકારે ફરતો કેટલા યોજન થાય? એવી રીતનું જે ગણિત કરવું, તેને પરિધિ કહિયે, તે પરિધિ કરવાનો વિધિ એક જંબૂઢીપના ગણિતે કરી દેવાનીયે છે. તેવીજ રીતે જે જે સ્થાનકે પરિધિ કરવો પડે, તે સર્વત્ર સ્થાનકે એમજ કરવું.

જંબૂઢીપનો વિષ્કંજ એટલે મધ્ય વિસ્તાર એક લાખ યોજનનો છે, તેનો વર્ગ કરીયે એટલે તે આંકને તદ્ગુણો કરીયે અર્થાત્ લાખને લાખ ગુણો કરીયે તેવારે (૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦) દશ અજ થાય, તે આંકને વલી દશ ગુણો કરીયે, એટલે એ વર્ગના આંકને આગલે એક શૂન્ય આપીયે તેવારે દશ ગુણો થાય, તે આંક (૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ સંખ્યાયે એકશો અવજ અર્થાત્ એક ધર્વ થાય, હવે એ આંકનું મૂલ શોધીયે તે જેમ વશેને ઠપન્નનું મૂલ શોધીયે તો શોલ શોલે લે ઠપન્ના એટલે શોલનો અંક થાય અથવા દશ હજારનું મૂલ એકશો થાય અથવા ઠશેને પચ્ચીશનું મૂલ પચ્ચી પચ્ચીરામ ઠ પચ્ચી સાં એ રીતે મૂલનો અંક પચ્ચીશ થાય, તેમ ઇહાં એક ધર્વની સંખ્યાનો જે ઉપરલો આંક છે, તેનું મૂલ શોધીયે, તો કેટલું થાય? તેની રીત દેલાડે છે.

ઉપરલા એક ધર્વના આંકનો પહેલો આદિનો આંક જે એકનો છે, તેને ધુરનો આંક કહિયે અને ઠહેલી શૂન્ય છે તેને ઠહેલો આંક કહિયે, તે ઠહેલા આંક થકી વિષમ સમ કરતાં ધુરના આંક સુધી આવીયે તિહાં વિષમ તે । ડાની લીટી કરવી, અને સમ તે—આવી આની લીટી કરવી. તે આ પ્રમાણે:—૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ આ પ્રમાણે વિષમ સમ કસ્યા પઠી જો ધુરના આંકે વિષમ એટલે (।) આવી ડાની લીટી આવે તો ધુરનો એકલોજ આંક તેને વર્ગના આંક સાથે શોધીયે, અને જો ધુરનાં આંકે સમ એટલે (—) આવી આની લીટી આવે, તો ધુરના લે આંકને વર્ગને આંકે શોધીયે, તો આ ઠેકાણે ધુરના આંકે (—) આ પ્રકારની સમ લીટી આવેલી છે, માટે એક ધુરનો આંક એકનો છે, અને તેની પાસે વીજો આંક શૂન્યનો છે, તેથી એક એકનો અને વી જો શૂન્ય એ લે આંકને વર્ગના આંક સાથે શોધવું તે આવી રીતે:—

એકનો અને શૂન્ય મલી દશનો આંક થયો, તેને શોધીયે તેવારે ત્રણ ત્રિક નવ જાય, શેષ એકનો આંક રહે તે એકના આંક ઉપર વલી ઉપરની રાશિ માંહેલી લે શૂન્ય ચનાવીયે, તેવારે ફરી (૧૦૦) નો આંક થાય અને ઉપરલો જે એક એકનો અને અગીઆર શૂન્ય મલી વાર આંકની રાશિ છે, તે માંહેલો એક એકનો અને ત્રણ શૂન્ય મલી ચાર આંક ગયા વાકી તે રાશિમાંહેલી માત્ર આઠ શૂન્ય રહી.

હવે એકસોના (૧૦૦) આંકને જાંગવાનો વિધિ કહે છે. પૂર્વે જે વર્ગનો આંક ત્રણનો આવ્યો છે, તેને એક બાજુ સ્થાપન કરી મૂકેલો છે તે આંકને બમણો કરીયે તેવારે ઠનો આંકનો થાય, તે ઠના આંક સાથે ઉપરલા એકસોનાં આંકને શોધીયે તેવારે ઠ એકાં ઠ અને એકનો જાગ આવ્યો માટે ઠની નીચે વલી એકેકાં એકનો આંક ચાંપી મૂકીયે તેવારે (૬૧) એકશઠનો આંક થાય, તે ઉપરલી એકસોની રાશિમાંથી વાદ કરીયે તેવારે શેષ (૩૯) ળંગણચાલીશનો આંક રહે, અને વર્ગના મૂલનો આંક જે પૂર્વે ત્રણનો હતો, તેની નીચે એકનો મૂકાણો, તેવારે એકત્રીશનો આંક થયો.

હવે શેષ ળંગણચાલીનો આંક વધ્યો છે, તેની નીચે ઉપરલી મહોટી રાશિ માંહેલા જે આઠ શુન્ય શેષ રહેલા છે, તેમાંથી બે શુન્ય લહીયે તેવારે (૩૯૦૦) નો આંક થાય. અને મહોટી રાશિ માંહેલી શેષ ઠ શુન્યો રહે.

પઢી વર્ગનો જે એકત્રીશનો આંક છે, તેને બમણો કરીયે તેવારે બાશઠનો આંક થાય તે બાશઠના આંક સાથે પૂર્વોક્ત (૩૯૦૦) ના આંકને શોધીયે, તેવારે બાશઠ ઠકાં ૩૭૨ થાય. અને વલી ઠનો જાગ આવ્યો છે, માટે ઠ ઠકાં ઠત્રીશનો આંક નીચે ચાંપી મૂકીયે તેવારે ૩૭૫૬ નો આંક થાય, તેને (૩૯૦૦) નાં આંકમાંથી વાદ કરીયે તેવારે બાકી ૧૪૪ વધે અને વર્ગના મૂલનો આંક જે પૂર્વે ૩૧ નો હતો, તેની નીચે હમણાની શોધનો ઠગનો મૂકીયે તેવારે ૩૧૬ નો આંક થાય.

હવે શેષ જે ૧૪૪ નો આંક વધ્યો છે, તેની નીચે વલી ઉપરલી મહોટી રાશિ માં હેલી ઠ શુન્યો શેષ રહેલી છે, તેમાંથી બે શુન્ય લહી માંકીયે તેવારે (૧૪૪૦૦) નો આંક થાય, અને મહોટી રાશિ માંહેલી શેષ ચાર શુન્યો રહે.

પઢી વર્ગનો આંક ૩૧૬ નો છે, તેને બમણો કરતાં ૬૩૨ નો આંક થાય, તેની સાથે ૧૪૪૦૦ ના આંકને શોધીયે, તેવારે (૬૩૨) ડુ ૧૨૬૪ અને વલી બેનો જાગ આવ્યો માટે ડુએ ડુએ ચારનો આંક થાય, તેને ૧૨૬૪ ના આંકની નીચે ચાંપી માંકીયે, તેવારે ૧૨૬૪૪ નો આંક થાય, તે ૧૪૪૦૦ ના આંકમાંથી વાદ કરીયે, તેવારે બાકી ૧૭૫૬ નો આંક વધે, અને વર્ગના મૂલનો આંક પ્રથમ ૩૧૬ નો હતો, તેની નીચે બગનો મૂકીયે તેવારે ૩૧૬૨ નો આંક થાય.

હવે જે શેષ ૧૭૫૬ નો આંક વધ્યો છે, તેની નીચે ઉપરલી મહોટી રાશિ માંહેલી જે ચાર શુન્યો શેષ રહેલી છે, તેમાંથી બે શુન્ય લહીયે, તેવારે ૧૭૫૬૦૦ નો આંક થાય અને મહોટી રાશિ માંહેલી શેષ બે શુન્યો રહે.

પઢી વર્ગનો આંક ૩૧૬૨ છે, તેને બમણો કરીયે તેવારે ૬૩૨૪ નો આંક થાય, તે

आंकनी साथे १७५६०० ना आंकने शोधिये, तेवारे ६३२४ डु १२६४७ थाय, अने वली वेनो जाग आव्यो माटे डुए डुए चारनो आंक थाय. तेने १२६४७ ना आंकनी नीचे चांपी मांडीये, तेवारे १२६४७४ नो आंक थाय. ते १७५६०० ना आंकमांथी वाद करीये तेवारे वाकी ४९११६ नो आंक वधे, अने वर्गना मूलनो आंक प्रथम ३१६२ नो हतो तेनी नीचे वगडो लखीये, तेवारे ३१ ६२२ नो आंक थाय-

हवे शेष जे ४९११६ नो आंक वध्यो ठे तेनी नीचे उपरली महोटी राशि मांहेली जे वे शुन्यो शेष रहेली ठे, ते लहिये तेवारे ४९११६०० नो आंक थाय, अने महोटी राशिमांहेली शेषरहेली शुन्यो सर्वे खपी गइ.

पठी वर्गना मूलनो जे ३१६२२ नो आंक ठे, तेने पूर्वली रीते द्विगुणो करीये, तेवारे ६३२४४ नो आंक थाय. ते आंकनी साथे ४९११६०० नां आंकने शोधीये, ते आवी रीते के ६३२४४ सातां ४४२७०७ थाय, अने वली सातनो जाग आव्यो माटे सातने सात गुणा करीये तो सतियो सतियो उगणपच्चाशनो आंक थाय, ते ४४२७०७ ना आंकनी नीचे चांपी मांकीये, तेवारे ४४२७१२९ नो आंक थाय, ते ४९११६०० ना आंकमांथी वाद करीये, तेवारे वाकी ४७४४७१ नो आंक वधे, अने वर्गमूलनो प्रथम ३१६२२ नो आंकहतो तेनी नीचे सातडानो आंक लखीये. तेवारे ३१६२२७ नो आंक थाय हवे शेष जे ४७४४७१ नो आंक वध्यो ठे, तेनी आगल आंक वधारवा माटे महोटी राशिमांहेली शेष कोइ आंकनी संख्या रही नथी. तेमज वर्ग मूलना आंकनी राशि जे ३१६२२७ नी ठे, तेने द्विगुणा करीये तो ६३२४५४ नो आंक थाय, तेनी साथे शोधवामांकीये तो शोधाय पण नही कोइ जाग पोहोंचे नही. तेमाटे ए योजननी राशि ना एकेका योजनना चार चार कोश करी नाखीये तेंवारे १९३७७४ कोश थाय. तेने वर्गमूलनी जे वमणी करेली ६३२४५४ ना आंकनी राशि ठे, तेणे करी जाग आपीये तेवारे १७९३६२ नी संख्यामां त्रण गाउ आवे. शेष ४०५२२ गाउ वधे अने मूलना आंकनी संख्या ३१६२२७ योजननी उपर त्रण गाउनी थाय.

हवे शेष रहेला ४०५२२ गव्यूतिनी संख्याने पण ६३२४५४ नां आंकनी राशिनो जाग प्होंचे नही माटे ए प्रत्येक गाउना वे हजार धनुष्य प्रमाणे ७१०४४००० धनुष्यनी संख्या करीने तेने ६३२४५४ नो जाग आपतां ७०९५४११२ नी संख्यामां १२७ धनुष्य आवे शेष ७९७७७ धनुष्यनी संख्या वधे, अने मूलनी राशि ३१६२२७ योजननी उपर त्रण गाउ तथां १२७ धनुष्य एटली थाय

हवे ७९७७७ धनुष्यनी संख्याना अंगुल करावा सारु एक धनुष्यना एद अंगुले गु

ળીયે, તેવારે ૮૬૨૯૨૪૮ અંગુલની સંખ્યા થાય તેને ૬૩૨૪૫૪ ને જાગ દેતાં ૮૫૩૮૧૨૯ ની સંખ્યામાં ૧૩૥ અંગુલ આવે, શેષ ૯૧૧૧૯ અંગુલ વધે અને મૂલની રાશિ ૩૧૬૨૨૭ યોજન, ત્રણ ગાઝ, ૧૨૮ ધનુષ્યની ઉપર સામાતેર અંગુલ થાય.

હવે શેષ ૯૧૧૧૯ અંગુલ વધ્યા છે, તે પ્રત્યેક અંગુલના આઠ યવ થાય છે માટે એને આઠે ગુણીયે તેવારે ૭૨૮૯૫૨ યવ થાય, તેને ૬૩૨૪૫૪ નો જાગ દેતાં એક યવ આવે, શેષ ૯૬૪૯૮ નો આંક વધે અને મૂલ રાશિનો આંક ૩૧૬૨૨૭ યોજન, ત્રણ ગાઝ ૧૨૮ ધનુષ્ય, સાડાતેર અંગુલની ઉપર એક યવ થાય.

હવે શેષ ૯૬૪૯૮ યવનો આંક રહ્યો છે, તે પ્રત્યેક યવનો આઠ યુકા (જૂ) કરતાં ૭૨૧૯૮૪ યુકા થાય તેને ૬૩૨૪૫૪ ને જાંજતાં એક યુકા આવે, શેષ ૧૩૯૫૩૦ યુકા વધે, તેને વઢી આઠે ગુણીયે તેવારે ૧૧૧૬૨૪૦ ઢીલ થાય તેને ૬૩૨૪૫૪ નો જાગ દેતાં એક ઢીલ આવે શેષ ૪૮૩૭૮૬ ઢીલ ઝગરે તે પ્રત્યેક ઢીલને આઠ વાલાયે ગુણતાં ૩૮૭૦૨૮૮ એટલા વાલ થાય, તેને ૬૩૨૪૫૪ નો જાગ દેતાં ૩૭૯૪૭૨૪ ના આંકમાં ૪ વાલ આવે, શેષ ૭૫૫૬૪ વાલ વધે, ફરી એક વાલાયના આઠ રથરેણુ થાય માટે એને આઠે ગુણતાં ૬૦૪૫૧૨ એટલા રથરેણુ થાય તેને જાગ પહોંચે નહીં માટે એક રથ રેણુના આઠ ત્રસરેણુ થાય છે તેથી ત્રસરેણુ કરવા સારુ ડપઢી રાશિને આઠે ગુણીયે તેવારે ૪૮૩૬૦૯૬ ત્રસરેણુની સંખ્યા થાય તેને પૂર્વોક્ત ૬૩૨૪૫૪ ને જાગ દેતાં ૪૪ ૨૭૧૭૮ ની સંખ્યામાં સાત ત્રસરેણુ આવે. શેષ ૪૦૮૯૧૮ ત્રસરેણુ વધે તે એક ત્રસરેણુને વિષે આઠ વ્યવહારિક બાદર પરમાણુઆ થાય છે, માટે એ રાશિને આઠે ગુણતાં ૩૨૭૧૩૪૪ એટલા બાદર એટલે વ્યવહારિક પરમાણુ થાય. તેને ૬૩૨૪૫૪ નો જાગ દેતાં ૩૧૬૨૨૭૦ ના આંકમાં પાંચ બાદર પરમાણુઆ આવે, શેષ ૧૦૯૦૭૪ એટલા બાદર પરમાણુઆ વધે એ જેવારે અનંતા સૂક્ષ્મ પરમાણુ વિચ્છસા પરિણામે મલી એકઠા થાય તે એક બાદર પરમાણુ કહેવાય છે, માટે અનંતાને જાગ કોઈ પોહોંચે નહીં તેથી શેષ ૧૦૯૦૭૪ બાદર પરમાણુને ૧૭૪ ગુણા કરીયે તેવારે ૧૮૯૭૮૭૬ એટલા એક બાદર પરમાણુના ૧૭૪ જાગ કરીયે તેવા જાગ થાય તેમાંથી ત્રીશ જાગમાં ૧૮૯૭૩૬૨૦ ઁંડ જાય તે બાદ કરીયે, તો શેષ ૫૨૫૬ એટલા એક પરમાણુના ૧૭૪ જાગ વાલા બાદર પરમાણુના કટકાવધે. તે પ્રત્યેક ઁંડના વઢી ૬૩૨૪૫૪ કટકા કરીયે, તો તેવા ૫૨૫૬ કટકા ઉપર આવે એટલો જંબૂઢીપનો પરિધિ જાણવો, એટલે ૩૧૬૨૨૭ યોજન, ત્રણ ગાઝ, ૧૨૮ ધનુષ્ય, સાડાતેર અંગુલ, એક યવ, એક યૂકા, એક ઢીલ, ૪ વાલાય અને રથરેણુ બિલ કુલ નહીં પરંતુ સાત ત્રસરેણુ, પાંચ બાદર પરમાણુ, તથા એક

वादर परमाणुना १७४ जाग करीये तेवा त्रीश जाग, तथा ते १७४ जाग मांहेला एके काना ६३२४५४ जाग करीये तेवा(५२५६) जाग उपर एटलो जंबूछीपनो परिधि जाणवो.

हवे उपर लख्या मुजवनी हकीगत सर्वे नीचे अंके करी टांकी देखानीये ठैये.

१००००० एक लाख योजननो जंबूछीपनो विष्कंज ठे.

१००००० एनो वर्ग करवा सारु लाखने लाख गुणो करीये.

१०००००००००० लाखने लाखे गुणतां दश अजनी संख्या थइ.

१० उपला आंकने दश गुणवा सारु दशना आंके गुणीये.

१००००००००००० दश गुणो करतां एकशो अज एटले एक खर्वनी संख्या थइ.

१०००००००००००० ए उपरनी राशिने विषम सम आवी रीते करवो. विषम ते उजी लीटी करवी, अने सम ते आमी लीटी करवी. हवे ए विषम सम करेली राशिमांथी मूल शोधवानी रीत देखाडे ठे.

१० प्रथम दशनो आंक उपली राशिमांथी लीधो. वाकी दश शुन्य रही.

ए -३ दशमांथी त्रणत्रिक नव गया वाकी एक रह्यो.

(६) १०० -१ एक रह्यो तेनी नीचे शेष रहेली दश शुन्य मांहेली वे लीधी.

६ पठी त्रणने वमणा करी ठनो जाग आपतां ठ एकां ठ थया.

१ १ जाग आव्यो, माटे एकेकां एकना आंकने ठनी नीचे चांपी मांड्यो.

६१ ठनां आंकनी नीचे एकडो चांपी मांडतां एकशठ थया.

३ए ६१ नो आंक उपरला एकशोमांथी वाद करतां वाकी ३ए रह्या.

(६३) ३ए०० (६ वाकी रहेला जंगणचालीशनी नीचे उपरली राशिमांहेली शेष रहेली आठ शुन्यमांथी वे शुन्य लीधी तेवारे ३ए०० थया.

मूलमां त्रणने नीजे एकनो मांडतां एकत्रीश थया तेने वमणां.

३७२ करी वाशठनो जाग आपतां वाशठ ठकां ३७२ थया.

३६ ठनो जाग आव्यो माटे ठ ठक ठत्रीशनो आंक नीचे चांपी मांड्यो.

३७५६ ठत्रीशनां आंकने नीचे चांपी मांडतां सरवालानी संख्या थइ.

१४४ ते उपरलां ३ए०० ना आंकमांथी वाद करतां वाकी १४४ वध्या.

(६३२) १४४०० (२) वधेला १४४ नी नीचे शेष रहेली ठ शुन्यमांथी वे शुन्य लीधी.

१२६४ ३१६ ने वमणा करी ६३२ नो जाग आपतां ६३२८१२६४ थया.

४ वेनो जाग आव्यो माटे ८ए ८ए ४ नो आंक नीचे चांपी मांड्यो.

१२६४४ चारना आंकने नीचे चांपी मांडतां सरवालानी संख्या थइ.

१७५६

(६३२४)१७५६००(२)

१२६४८

४

१२६४८४

४ए११६

६३२४४(४ए११६००(७)

४४२७०८

४ए

४४२७१२ए

४८४४७१

४

६३२४५४)१ए३७८८४(३)

१८ए७३६२

४०५२२

२०००

६३२४५४)८१०४४०००

८०ए५४११२)

८ए८८८

ए६

६३२४५४)८६२ए२४८

८५३८१२ए

ए१११ए

उपरना आंकमांथी बाद करतां बाकी १७५६ वध्या.

वधेला १७५६ नी उपर शेषनी ४ शुन्यमां वे शुन्य लीधी.
मूल शोधवा माटे ३१६२ ने वमणा करी ६३२४ नो जाग.

आपतां ६३२४ दु १२६४८ थया.

बेनो जाग आव्यो माटे दुए दुए४ नो आंक नीचे चांपी मांड्यो.

चारना आंकने नीचे चांपी मांरतां सरवालानी संख्या थइ.

उपरला आंकमांथी बाद करतां बाकी वध्या ४ए११६.

बाकी वधेला ४ए११६ उपर शेष वेशुन्य रही हती ते लीधी.
मूल शोधवा माटे ३१६२२ ना आंकने वमणाकरतां ६३२४४ थया.

तेनो जाग आपतां ६३२४४ सातां ४४२७०८ थया.

सातनो जाग आव्यो माटे सातुं सतियां ४ए ना आंकने नी
चे चांपी मांड्यो.

उंगणपचासना आंकने चांपी मांडतां सरवालानी संख्या थइ.

उपरला ४ए११६०० ना आंकमांथी बाद करतां बाकी वध्या.

उपला योजननां कोश करवाने अर्थे चारनां आंक साथे गुणीये.

चारे गुणतां कोशनी संख्या थइ.

मूल शोधवा माटे ३१६२२७ नो आंक आव्यो ठे. तेने वमणो
करतां ६३२४५४ थाय ए आंके जाग आपतां त्रण गाउमां
१८ए७३६२ गाउ नो आंक गयो.

एटलो आंक बाकी गाउनी राशिमांथी वध्यो.

एना धनुष्य करवा सारुं बे हजारना आंक साथे गुणवो.

बे हजारनां आंक साथे गुणतां ८१०४४००० थया.

६३२४५४ ने जाग देतां १२८ धनुष्यमां ८०ए५४११२ गया.

बाकी ८ए८८८ धनुष्य वध्या.

एना अंगुल करवाने ठनुं गुणा करवा.

ठनुं गुणा करतां एटला अंगुलनी राशि थइ.

एने ६३२४५४) ने जाग देतां साडातेर अंगुलमां आंक जाय.

एटलो आंक शेष अंगुलनी राशिनो उगस्यो.

८	तेना यव करवा सारुं एने आठे गुणीये
(६३२४५४)७२८७५२)	आठे गुणाकार करतां यवनी राशि थइ.
६३२४५४)	एक यवना जागाकारमां ६३२४५४ गया.
ए६४७८	शेष यवनी राशि रही.
८	तेनी यूका करवाने आठे गुणाकार करीये,
७७१७८४)	एटली यूकानी राशि थइ.
६३२४५४)	एने ६३२४५४) ने जाग देतां एक यूका आवे.
१३७५३०	शेष १३७५३० यूकानी राशि रहे.
८	तेनी लीख करवाने अर्थे आठ गुणा करीये,
१११६२४०	एटली लीख थाय.
६३२४५४)	एटली राशिये जागाकार करतां एक लीख आवे.
४८३७८६	शेष लीखनी राशि वधी.
८	तेना वालाग्र करवाने आठगुणा करीये.
३८७०२८८	एटली वालाग्रनी राशि थइ.
३७७४७२४	एने ६३२४५४) जागे देतां ठ वालाग्र आवे.
७५५६४	शेष वालाग्रनी राशि वधी.
८	तेना रथरेणु करवाने आठ गुणा करीये.
६०४५१२	एटला रथरेणु थाय तेने जाग पहुँचे नही.
८	माटे एना त्रसरेणु करवा सारु आठगुणा करीये.
४८३६०७६	एटली त्रसरेणुनी संख्या थाय.
४४२७१७८	एने ६३२४५४) ने जाग देतां सात त्रसरेणु आवे.
४०८७१८	शेष एटली त्रसरेणुनी राशि वधी.
८	एना व्यवहारिक वादर परमाणु करवाने आठे गुणीये.
३२७१३४४	एटली व्यवहारिक वादर परमाणुनी राशि थइ.
३१६२२७०	६३२४५४)नो जाग देतां पांच वादर परमाणुमां ए आंक आवे.
१०७०७४	एटली वादर परमाणुनी राशि शेष रही.
१७४	एकेका परमाणुना १७४) खंन करवा सारु १७४ गुणीये.
१८७७८८७६)	एटला एकशो चमोतेरीया जाग थया.

१८९७३६२०) तेने ६३२४५४ नो जाग देतां त्रीश जागमां ए आंक आवे.

५२५६ शेष ५२५६) एकसो चमोतेरीया खंड वध्या.

३६१ प्रत्येक खंरुना ३६१) कटका करवा सारु ३६१) गुणीये.

१८९७४१६ (१७४ तेरीया एक खंरुना ३६१) कटकानी राशी थइ.

१८९७३६२) ६३२४५४) जाग देतां त्रण जागमां एटला आंक आव्या.

५४ शेष चोपन कटका रह्या तेने कांइ जाग पहोचे नही.

योजन. गाज. धनुष्य. अंगुल. यव. यूका. लीख. वालाग्र. रथरेणु.

३१६२२७- ३- १२८- १३॥- १- १- १- ६- ०

त्रसरेणु.	बादरपरमाणु.	एक बादर परमाणुना.	एकसो चमोतेरीया	शेष. वध्या.
७	५	१७४ जाग करीये तेवा	एक जागना ३६१)	५४
		जाग.	जागकरीये तेवाजाग	
		३०	३	

जंबूछीपनी परिधि गणवाना करणनो यंत्र लखीये ठैये.

विष्कंजना योजन.

१०००००

तद्वर्ग योजनराशि.

१००००००००००

तेने दशगुणा करवानी राशि.

१०००००००००००

वर्गमूले लब्धयोजननी राशि.

३१६२२७

शेष राशि.

४८४४७१

ढेदराशि.

६३२४५४

कोश करवाने अर्थे शेष राशिने चार गुणा करतां थयेली राशि.

१९३७८८२

ढेदांकनो जाग आपवामां लाधा कोश.

३

शेषराशि.

४०५२०

धनुष्य करवाने अर्थे बे हजारनो गुणाकार करतां थयेली राशि.

८१०४४०००

ढेदांकनो जाग आपवे करी लाधा धनुष्य.

१२८

शेष राशि.

८९८८८

अंगुल करवाने अर्थे हनुं गुणा करतां थयेली राशि.

८६२९२४८

ढेदांकनो जाग आपवार्थी लाधा अंगुल.

१३ ॥

शेष पूर्ण अंगुल राशि रही,

९१११९

हवे कमलादिक, द्वीपादिक, चूलिका, कूट, कंचनगिरि, कुंडादिक, कूटनां मूल, कूटनां शिखर, मेरुपर्वतनां मूल, मेरुनां शिखर, नंदनवननी वाहिर, नंदनवननी मांहेली कोर इत्यादिक स्थानकोनी परिधिनां गणित उपरली रीति प्रमाणें पोते करवां, अथवा गुरु मुखथी धारवां, अहीच्यां मात्र ते मांहेलाकेटला एक स्थानकोनां नाम संज्ञेपथी मांमीने तेनी परिधि करवाने अर्थ ते स्थानकोनो विस्कंज तथा ते विस्कंजनो वर्ग, पठी ते वर्गने दश गुणो करतां जे संख्या आवे, तेनो आंक तथा तेनुं मूल शोधता जे टला योजननो आंक लाजे, ते आंक तथा जेटला योजन शेष रहे, तेनो आंक तेसज शेष रहेला योजनना धनुष्य प्रमुख करीने पठी तेने वर्गनी राशिने शोधतां जे लब्धांक आव्यो होय, तेने वमणो करीये, तेवारे जे राशि थाय ते राशिने करीने ठेदी ये एटले जांजीये तेने ठेदराशि कह्तीये, ते ठेदराशिनो आंक तेनो यंत्र नीचे देखाड्यो ठे, तिहांथी सुझोये जोडने गणित करी मेलाववा,

जूदा जूदा स्थानकोनी परिधि विष्कंजादिकनो यंत्र,

अंक	स्थानकोनां नाम,	विष्कंज.	वर्गनो अंक,	दशगुणो अंक,	लब्धांक.	शेषराशि	ठेद,
१	कमलादिक.	१	१	१०	३	१	६
२	"	२	४	४०	६	४	१२
३	"	४	१६	१६०	१२	१६	२४
४	द्वीपादिक.	८	६४	६४०	२५	१५	५०
५	चूलिका मूल.	१२	१४४	१४४०	३७	७१	७४
६	क्रोशकूट.	२५	६२५	६२५०	७९	९	१५८
७	कांचनगिरिशिखर	५०	२५००	२५०००	१५८	३६	३१६
८	कांचनगिरि मूल.	१००	१००००	१०००००	३१६	१४४	६३२
९	कुंमादिक.	१२०	१४४००	१४४०००	३७९	३५९	७५८
१०	"	२४०	५७६००	५७६०००	७५८	१४३६	१५१६
११	कूटशिखरादिक.	२५०	६२५००	६२५०००	७९०	९००	१५८०
१२	कुंमादिक.	४८०	२३०४००	२३०४०००	१५१७	२७११	३०३४
१३	कूटमूलादिक.	५००	२५००००	२५०००००	१५८१	४३९	३१६२
१४	मेरुशिखर.	१०००	१००००००	१०००००००	३१६२	१७५६	५३२४
१५	मेरुभूतलविष्कंज	१००००	१००००००००	१०००००००००	३१६२२	४९११६	६३२४४

आ उपरशी एम समजवुं के एक योजन विष्कंजवालो कोइ वाटलो गोलाकारे प दार्थ होय तेनी त्रण योजन जे लब्धांकना कोठामां मूक्या ठे, ते तथा उपर शेष राशि मां एक योजन रह्यो ठे तेना ठेद ठ करीये एटलो एक योजननो ठठो जाग उपर एटलो फरतो परिधि आय, अने बे योजनवाला वाटला पदार्थनी ठ योजन पूरा अने तेनी उप र चार योजनना बारमा जागमां जेटली जगा आवे तेटली लेवी. एटलो परिधि जाण वो. ए रीते सर्व स्थानकोने विषे जाणी लेवुं. लब्धांकने बमणा करीये तो ठेदराशि थाय हवे पूर्वला यंत्रनी रीतेज मेरु पर्वतना नीचला तलीयानी तथा नंदनवनादिकनी भूमि मां योजनोनी जे संख्या कही ठे, तेना उपर वली एक योजनना अगीआर जाग क रीये, तेवा जाग प्रत्येक स्थानके आवे ठे, माटे ते स्थानकोना विस्कंजना योजनोना अ गीआरीआ जाग करीने परिधीनुं गणित कह्युं ठे तेनो यंत्र नीचे लखीये ठैये.

चढतो अंक.	मेरुपर्वतमांहेला जूदाजूदा स्थानकोनां नाम.	मूलयोजन तथा एकंदरअगीआरी एकयोजनना अआ जाग संबंधितां जे आंक आवे गीआरीआजाग कलानी संख्या. तेनी संख्या. नी कला संख्या.	१११०००	१२३२१००००००
१	मेरुनो नीचेनो तलीयो.	१००९० ^{१०} / _{११}	१११०००	१२३२१००००००
२	नंदनवननी बाहिरनी परिधि	९९५४ ^६ / _{११}	१०९५००	११९९०२५०००००
३	नंदनवननी मध्यपरिधि.	८९५४ ^६ / _{११}	९८५००	९९०२२५०००००
४	सोमनसवननी बाहिरपरि.	४२७२ ^८ / _{११}	४७०००	२२०९०००००००
५	सोमनसवननी मध्यपरिधि	३२७२ ^८ / _{११}	३६०००	१२९६०००००००

ते वर्गनी कलाने दश गुणी करतां जे आंक आवे तेनी संख्या.	वर्गनुं मूल का हाडतां जे कला- लाजे तेनो अंक	शेष राशि जेट ली कला रही तेनी संख्या.	ठेद राशिनी संख्या.	परिधिना योज न तथा कला नो अंक.
१२३२१०००००००	३५१०१२	५७५८५६	७०२०२४	३१९१० ^२ / _{११}
११९९०२५००००००	३४६२६९	२७९६३९	६९२५३८	३१४७९
९९०२२५००००००	३११४८४	२१७७४४	६२२९६८	२८३१६ ^८ / _{११}
२२०९००००००००	१४८६२७	१४८७१	२९७२५४	१३५११ ^६ / _{११}
१२९६००००००००	११३८४२	१९८६३६	२२७६८४	१०३४९ ^३ / _{११}

॥ इतिपरिधिगणितम् समाप्तम् ॥

॥ आ एकज यंत्रना बे विजाग कीधाठे ॥

॥ अथ द्वितीयगणितपदप्रारंभः ॥

हवे हरेक वाटला क्षेत्रना योजन योजन प्रमाण समचतुरस्र खंरु करवा, तेने गणित पद कह्ये. ते करवानी रीति कहे ठे. वाटला क्षेत्रनी परिधिनी संख्यानो जेटलो अंक होय, तेने तेज वाटला क्षेत्रनो जे विष्कंज होय तेना चोथा जागना आंक साये गुणीये तेवारे तेनुं गणित पद आय ते एक जंबूछीप आश्रयी देखाडे ठे.

जंबूछीपनो परिधि (३१६२२७) योजन ठे, तेने एज जंबूछीपनो विष्कंज एक लाख योजननो ठे, तेना चोथा जागना पच्चीश हजार योजन आय. तेनी साथे गुणीये तेवारे ७९०५६७५००० योजन आय, अने ते परिधिनी उपर त्रण कोश ठे. तेने पच्चीश हजार साथे गुणतां ७५००० कोश आय. ते चार कोशनो एक योजन करतां १८७५० योजन आय, तथा परिधि एकशो ने अष्टावीश धनुष्य ठे तेने पच्चीश हजार गुणतां वत्रीश लाख धनुष्य आय, ते आठ हजार धनुष्यनो एक योजन गणतां ४०० योजन आय. ए सर्व एकठा करीये, तेवारे ७९०५६९४१५० योजननी संख्या आय. हवे परिधि उपर सामातेर अंगुल ठे, तेने पच्चीश हजार गुणतां ३३७५०० अंगुल आय. ते एक धनुष्यमां ठुं अंगुल आवे, माटे एने ठुं जागे वेचता ३५१५ धनुष्य आय. उपर शाठ अंगुल वधे तेना एक कोशमां वे हजार धनुष्य प्रमाणे पोणा वे कोश अने पांत्रीश सो धनुष्य आय. तथा उपर पन्नर धनुष्य ठे ते एकेका धनुष्यना चार चार हाथ करतां शाठ हाथ आय, तथा उपर शाठ अंगुल वध्या ठे, तेना अढी हाथ आय, ए सर्व मली ७९०५६९४१५० योजन उपर पोणा वे कोश अने शाढा वाशठ हाथ एटलुं जंबूछीपनुं गणित पद आय, ए एकेक योजनना खंडुक करीने जंबूछीपनी जेटली जूमि ठे. तेमां यापीये. तो एटला रही शके. एवी रीते बीजा पण वाटला क्षेत्रना सर्व स्थानके गणित पदना हिसाव करवा, एनो यंत्र नीचे देखाड्यो ठे. ए गणित पदनी यंत्रस्थापना,

चढतो परिधिनां अंक. योजनादि.	विष्कंजनो चोथोजाग. तां राशि यद्.	गुणाकारकर अंगुलादि.	एकयोजनमां सरवाले योजगाउ ननी संख्या.	अंशु ल.
१ ३१६२२७	२५०००	७९०५६७५०००	पूरा योजन.	७९०५६७५०००
२ कोश- ३	२५०००	७५०००	चारगाउयो	१८७५०
३ धनुष्य- १२८	२५०००	३२०००००	आठहजारध.	४००
४ अंगुल. १३॥	२५०००	३३७५००	ठुं अंगुलनुं.	०
५ एकंदरसंख्या.				१॥ १५६०
				१॥ १५६०

॥ અથ તૃતીય જીવા કરણ પ્રારંભઃ ॥

હવે ત્રીજો જીવા કરણ કહેઢે. જેવારે જીવા કરીયે તેવારે આ વાટલું ક્ષેત્ર જે જંબૂ દ્વીપ ઁક લાખ યોજનનું ઢે, તેના ઁગણીશીઆ ઁાગ કરીયે, તેવારે (૧૯૦૦૦૦૦) ઁો ગણીશ લાખ કલા આય, તેમાંથી દક્ષિણાર્ધ ઁરતની ઁસ્કુ કલા (૪૫૨૫) ઢે તે વાદ કરીયે, તો (૧૦૯૫૪૭૫) કલા બાકી રહે, તેને ઁાર ગુણી કરીયે, તેવારે (૭૫૦૧૯૦૦) આય તેને ઁસ્કુની કલા (૪૫૨૫) ઢે તેની સાથે ગુણીયે અથવા (૧૦૯૫૪૭૫) કલા જે બાકી રહી ઢે તેને ઁસ્કુની કલા (૪૫૨૫) ને ઁોગુણી કરીયે, તેવારે (૧૦૧૦૦) આય. તેની સાથે ગુણીયે, તેવારે (૩૪૩૦૦૦૯૭૫૦૦) આય, તેને પૂર્વલી રીતે વિષમ સમ કરીને મૂલ શોધીયે, તેવારે (૧૦૫૨૨૪) ઁટલો આંક આવે, અને શેષ (૧૬૭૩૨૪) ઁટલી કલા વધે, કેમ કે (૧૦૫૨૨૪) આંકને ઁજ આંક સાથે ગુણીયે. તેવારે ૩૪૩૦૭૯૩૦૧૭૬ આય, તે ઁપરલી વિષમ સમ વાલી રાશિમાંથી વાદ કરીયે, તેવારે શેષ (૧૬૭૩૨૪) કલા વધે. હવે ૧૦૫૨૨૪ કલાના યોજન કરવા સારુ ઁ રાશિને ઁગણીશ ઁાગે વેંચીયે, તેવારે ૯૭૪૦ યોજનની ઁપર વાર કલા આય, અને ૧૬૭૩૨૪, કલા વધી ઢે, તેના ઢનુષ્ય પ્રમુખ કરીને પૂર્વે જંબૂદ્વીપની પરિધિની રીતે જો આનું મૂલ શોધીયે, તો ઢેદકલા (૩૭૦૪૪૦) આવે, તેની સાથે ઁાગાકાર કરતાં જેટલા ઢનુષ્ય પ્રમુખ ઁપર આવે, તે ૯૭૪૦ યોજન અને વાર કલાની સાથે લેવા ઁટલી દક્ષિણાર્ધ ઁરતની જીવા જાણવી. ઁવીજ રીતે વૈતાલ્ય પ્રમુખ સર્વ સ્થાનકોની જીવા કરવી- આંહીં માત્ર ઁનો યંત્રજ નીઁે લખ્યો ઢે. અને ઁકજ આ દક્ષિણાર્ધ ઁરતનો હિસાબ કરી બતાવ્યો ઢે. પરંતુ વૈતાલ્યાદિકના હિસાબ પોતેજ કરીને મેલવવા-

૧૯૦૦૦૦૦ ઁગણીશ લાખ કલાનો જંબૂદ્વીપનો વિષ્કંઁ ઢે.

૪૫૨૫ તેમાંથી દક્ષિણાર્ધ ઁરતના ઁસ્કુ કલા વાદ કરવી-

૧૦૯૫૪૭૫)શેષ કલા રહી-

૧૦૧૦૦ તેને ૪૫૨૫) ઁસ્કુની કલાને ઁાર ગુણી કરતાં ૧૦૧૦૦) કલા આય, તેની સાથે ગુણવા.

૩૪૩૦૦૦૯૭૫૦૦ ઁટલી ગુણાકાર કરતાં કલાની રાશિ થઁ.

૩૪૩૦૦૦૯૭૫૦૦ મૂલ શોધવા સારુ વિષમ સમ કરીયે ઢેયેં.

૧ (૧ ઢુરના આંકે વિષમ ઢે, માટે ઢુરના ઁકજ આંકને શોધવો.
૨)૨૪૩ (૦ ઁકેકાં ઁક ગયો બાકી ઢે રહ્યા ઁપર તેતાલીશ લીધા.

१६	एक डु वेनो जाग आपतां आठ डु शोल थया.
६४	आठनो जाग आव्यो माटे आठुं आठुं चोशठ चांपी मांड्या.
२२४	चोशठने चांपी मांरुता वशोने चोवीश थया.
१९०८	ते वाद करतां वाकी १९ रद्या नीचे (०८) वे आंक लीधा.
३६) १८० (५	ठत्रीशनो जाग आपतां ठत्री पांचुं १८० थया.
२५	पांचनो जाग आव्यो माटे पांचुं पांचुं पच्चीश चांपी मांड्या.
१८२५	पच्चीशने चांपी मांरुता १८२५ थया.
८३०९	ते वाद करतां वाकी ज्यासी रद्या नीचें (०९) वे आंक लीधा
३७०) ७४० (२	त्रणशे तीतेरनो जाग आपतां ३७० डु ७४० थया.
४	वे नो जाग आव्यो माटे डुए डुए चार चांपी मांड्या.
७४०४	चारने चांपी मांरुतां ७४०४ थया.
३७०४) ९०५७५ (२	वाद करतां वाकी ९०५ रद्या. नीचे ७५ वे आंक लीधा.
७४०८	३७०४ नो जाग आपतां ३७०४ डु ७४०८ थया.
४	वेनो जाग आव्यो माटे डुए डुए चार चांपी मांड्या.
७४०८४	चारने चांपी मांडतां ७४०८४ थया.
३७०४४) १६४९१००	वाद करतां वाकी १६४९१ रद्या नीचे वे शून्य लीधी.
१४८१७६ (४) ३७०४४	नो जाग आपतां ३७०४४ चोकुं १४८१७६ थया.
१६	चारनो जाग आव्यो माटे चार चोक शोल चांपी मांड्या.
१४८१७७६	शोलने चांपी मांरुतां १४८१७७६ थया.
१९) १६७३२४ (८	वाद करतां शेष कला १६७३२४ रद्दी लाधी कला १८५२२४
१५२	एना योजन करवा सारु उंगणी आहुं १५२ गया.
१९) १५३ (८	वाकी पन्नर रद्या. उपर त्रण लीधा.
१५२	वली उंगणी आहुं १५२ गया.
१९) १२४ (०	वाकी १ रद्यो. तेनो जाग न पद्दोचे माटे ० लखवी उपर चोवीशलीधा.
१२४ (६	उंगणी ठके १२४ गया.
१०	वाकी दश कला रद्दी.
८८०६) १०	ए रीते ८८०६ योजन उपर दश कला शेष रद्दी.
८०००	एना धनुष्य करवाने आठ हजारे गुणीचे.

૭૦૪૪૦૦૦૦	૮૦૦૬ યોજનને આઠ હજારે ગુણતાં ધનુષ્ય થયા.
૪૨૧૦૥	દશ કલાના ૪૨૧૦૥ ધનુષ્ય ઉપર અરુધી કલા વધી.
૩૭૦૪૪૮) ૭૦૪૫૨૨૧૦૥	સરવાલે એકંદર ધનુષ્ય થયા.
૩૭૦૪૪૮	મૂલ ૧૮૫૨૨૪ ને વમણા કરી જાગ આપતાં એક આવ્યો.
૩૭૦૪૪૮) ૩૩૪૦૭૪૧ (૯	બાકી ૩૩૪૦૭૪ રહ્યા ઉપર એક લીધો.
૩૩૩૪૦૩૨	૩૭૦૪૪૮ નવા ૩૩૩૪૦૩૨ ગયા.
૬૭૦૯૦૥	શેષ ધનુષ્ય ૬૭૦૯ રહ્યા. ઉપર શૂન્ય લીધો.
૯૬	અંગુલ કરવાને ઠંચે ગુણવા.
૪૦૨૫૪૦	ઉપલી રાશિને ઠં ગુણતાં આંક.
૬૦૩૮૧૦	ઉપલી રાશિને નવે ગુણતાં આંક.
૪૮	ઉપલી રાશિના રહેલા અરુધા આંકે ગુણતાં.
૩૭૦૪૪૮) ૬૪૪૦૬૮૮ (૧	સરવાલે એકંદર અંગુલ થયા.
૩૭૦૪૪૮	મૂલની રાશીને વમણા કરી જાગ દેતાં એક આવ્યો.
૩૭૦૪૪૮) ૨૭૩૬૨૦૮ (૭	બાકી ૨૭૩૬૨૦ રહ્યા ઉપર આઠ લીધા.
૨૫૯૩૧૩૬	ફરી ૩૭૦૪૪૮ ને સાતે ગુણતાં ૯ આંક આવ્યો.
૧૪૩૦૭૨	શેષ અંગુલ ૧૪૩૦૭૨ રહી.
૯૨૬૧૨	પા આંગુલમાં ૯૨૬૧૨ નો આંક ગયો.
૫૦૪૬૦	શેષ અંગુલ ૫૦૪૬૦ રાશિ રહી.

એ દક્ષિણાર્દ જરતની જીવા ૯૭૪૮) યોજન ઉપર એક યોજનના ઊંચણીશ જાગ કરીયે, તેવા બાર જાગ તથા વલી એક યોજનના ઊંચણીશિયા ૧૬૭૩૨૪ જાગ શેષ વધ્યા છે, તેને ઠેદ કલા ૩૦૭૦૪૪૮ જાગે વેંચીયે, તેવારે ૧૯૧) ધનુષ્ય અને સવા સતર અંગુલ આવતાં શેષ ૫૦૪૬૦ અંગુલ રાશિ વધે છે, તેને ઠેદ કલાનો આંક વધારે છે, માટે જાગ પોહોંચે નહીં, તેથી તેના વલી યવ પ્રમુખ કરીને જે રીતે તે જાગ પહોંચે તેમ પહોંચાવો અને ગણિત કરી લેવું જોઈયે.

હવે એ જેમ દક્ષિણાર્દ જરતનું જીવાકરણ કહ્યું, તેમ વૈતાલ્યાદિક પર્વતોની જીવાનું ગણિત પણ કરવું. અહિયાં સર્વેના જૂદાં જૂદાં ગણિત કરતા નથી, પણ જંબૂદ્વીપ માંહેલા સર્વ સ્થાનકોની જીવા કરવાનો યંત્ર નીચે લખિયે છે. તે ગણિત સમજી લેવું.

नव स्थानकने विपे क्षेत्र विष्कंज एक लाख योजन ठे, तेनी एकेक योजननी उंगणीश कला करतां उंगणीश लाख कला थाय तेने विपे नव स्थानकनी जीवाना यंत्रनी स्थापन.

	जीवा करवानो क्रम नाम पूर्वक.	योजन प्रमाण इरकु.	उंगणीश जाग करतां इरकु कला	विष्कंजमांथी वा इरकु कलाने चार दकरतां शेप कला	गुणा करतां.
१	दक्षिण चरतार्क.	२३८	४५२५	१८८५४७५	१८१००
२	वेताव्य.	२८८	५४७५	१८८४५२५	२१८००
३	पूरण चरत.	५२६	१००००	१८८००००	४००००
४	हिमवंत पर्वत.	१५७८	३००००	१८७००००	१२००००
५	हिमवंत युगलक्षे	३६८४	७००००	१८३००००	२८००००
६	महाहिमवंत प०	७८८४	१५००००	१७५००००	६०००००
७	हरिवर्षक्षेत्र.	१६३१५	३१००००	१५८००००	१२४००००
८	निपधपर्वत.	३३१५७	६३००००	१२७००००	२५२००००
९	महाविदेहमध्य	५००००	९५००००	९५००००	३८०००००

शेप कला रही तेने चारमूल शोधतां गुणी इरकु कला साथें गुणतां.	शेपराशिरही तेनो आंक.	वेदराशिनो आंक.	मूलमां लाधी कला तेनो आंक.	लाधी कलाना योजन तथा उंगणीशीया जागनी कला.
३४३०८००००००००	१६७३२४	३७०४४८	१८५७२४	९७४८
४१४९०००००००००	७४०१९	४०७३८२	२०३६९१	१०७२०
७५६००००००००००	२९७८८४	५४९९०८	२७४९५४	१४४७१
२२४४००००००००००	७३०७३६	९४७४१६	४७३७०८	२४९३२
५१२४००००००००००	२९५९५९	१४३१६४२	७१५८२१	३७६७४
१०५००००००००००००	१५६९७५	२०४९३९०	१०२४६९५	५३९३१
१९७१६००००००००००	२०९३५०४	२८०८२७२	१४०४१३६	७३९०१
३२००४००००००००००	६५०८४४	३५७७९३२	१७८८९६६	९४१५६
३६१००००००००००००	०	०	१९०००००	१०००००

आतीं जगानी पहालाइ न होवाथी एक यंत्रना वे जाग उपर अने नीचे कीथा ठे. एज प्रमाणे एखन क्षेत्रमां पण जीवानुं कारण जाणवुं. इति नृनीय करणम् ॥

હવે ચોથું ઇસ્કુ ગણિત કહેવે.

આ જંબૂઢીપને વિષે ઇક દેશ જે ઝરત ક્ષેત્ર અથવા ઇરવત ક્ષેત્ર તે ચઢાવેલા ધનુષ્ય ને આકારે ઢે, તિહાં બાણના ઠામની વચ્ચેનું જે વિષ્કંઝ તેને ઇસ્કુ કહીયે તે ઇસ્કુના જેટ લા યોજન હોય તેને યોજનનો ઇસ્કુ કહીયે, અને તે ઇકેકા યોજનના ઝંગણીશ ઝાગ કરીને તે ઝાગનો આંકડો જેવારેં લખીયેં તેવારેં કલાનો ઇસ્કુ કહેવાય. જેમકે દક્ષિણાર્ક ઝરતનો ઇસ્કુ (૨૩૦) યોજનની ડપર ઝણ કલા ઢે તેને ઝંગણીશના આંક સાથે ગુણીયેં તેવારે (૪૫૨૫) કલા થાય ઇ કલાનો ઇસ્કુ ઝાણવો. ઇટલે દક્ષિણ ઝરત ક્ષેત્રની સર ઇટલે બાણની કલા, (૪૫૨૫) થઈ તે આ પ્રમાણે:--૨૩૦) યોજનને ઝોગણીશેં ગુણતાં ૪૫૨૨ કલા થાય તેની સાથે ડપરની ઝણ કલા ઢે તે મેલવીયેં તેવારેં ૪૫૨૫ કલા થાય. ઇરીતે નવે સ્થાનકના યોજનનું ઇસ્કુ તથા કલાના ઇસ્કુ તે સર્વ પાઠલા યંત્રમાં આવી ગયા ઢે તેમાંથી ઝોઈ લેવા. ઇતિ ચતુર્થ ઇસ્કુગણિત સમાપ્તમ્ ॥

હવે પાંચમો વૈતાલ્ય પ્રમુખનો ધનુષ્ય ઇટલે પુંઠનો ઝાગ તેનું ગણિત કરવાનો ડપાય કહે ઢે. તિહાં જે સ્થાનકનું ધનુષ્ય કરવું હોય, તેના ઇસ્કુનો જે આંક હોય, તેને તેટલાગુણો કરીને વર્ગ કરીયે; પઢી તે વર્ગને ઢ ગુણો કરીયેં તથા ઝીવાનો જે આંક હોય તેને પણ તેડગુણો વર્ગ કરી પઢી ઇ વેહુ વર્ગને ઇકઠા કરીને તેનું મૂલ શોધતાં જે આંક આવે, તેટલું તે સ્થાનકનું ધનુષ્ય ઝાણવું. તેમાં પ્રથમ દક્ષિણ ઝરતાર્કના ધનુષ્યનું ગણિત કરી દેઝાડે ઢે.

૪૫૨૫ દક્ષિણઝરતાર્કની ઇસ્કુ કલા ૪૫૨૫ ઢે.

૪૫૨૫ તેનો વર્ગ કરવા સારું તઝુણો કરીયેં.

૨૨૬૨૫ ડપલા આંકને પાંચ સાથે ગુણતાં સંખ્યા.

૯૦૫૦ ડપલા આંકને વે સાથે ગુણતાં સંખ્યા.

૨૨૬૨૫ ડપલા આંકને પાંચસાથે ગુણતાં સંખ્યા.

૨૦૨૦૦ ડપલા આંકને ચાર સાથે ગુણતાં સંખ્યા.

૨૦૪૭૫૬૨૫ ઇકંદર ઇસ્કુકલાના વર્ગની રાશિ થઈ.

૬ ઇ રાશિને ઢગુણી કરવામાડે ઢયેં ગુણવું.

૨૨૨૦૫૩૭૫૦ ઇ ઇસ્કુવર્ગને ઢગુણો કરતાં ઇટલી રાશિ થઈ.

૩૪૩૦૦૦૯૭૫૦૦ પૂર્વોક્ત ઝીવાની રાશિના વર્ગનો આંક સાથે મેલવીયેં.

૩૪૪૩૦૯૫૨૨૫૦ ઇ વેહુરાશિના સરઝાલાનો આંક થયો.

३४४३०६५१२५०	एनुं मूल शोधवा सारु विपम सम करवुं.
१	१) पहेलो अंक विपम ठे, माटे एकज आंकने शोध्यो.
२) २४४ (८	शोधतां एकेकां एक गयो, वाकी वेरह्या. उपर चुमादीश लीधा.
१६	एकनो जाग आव्यो तेने वमणा करी वे अछा शोल थया.
६४	आठनो जाग आव्यो, माटे आठो आठो चोशठने चांपी मांड्या.
२२४	सरवाले वशे चोवीश थया, ते वाद करवा.
३६) २०३० (५	वाकी वीश रह्या उपर त्रीश लीधा.
१८०	अठारने छिगुणा करी ठत्रीश पंचां १८० थया.
२५	पांचनो जाग आव्यो माटे पांच पच्चा पच्चीश चांपी मांड्या.
१८२५	सरवालो १८२५ थयो.
३७०) २०५६५ (५	ते वाद करतां वाकी २०५ रह्या उपर ६५ लीधा.
१८५०	१८५ ने छिगुणा करी ३७० पांचु १८५० थया.
२५	पांचनो जाग आव्यो माटे पांच पच्चा पच्चीश चांपी मांड्या.
१८५२५	सरवाले १८५२५ थया.
३७१०) २०७०१२ (५	ते वाद करतां २०७० रह्या उपर चार लीधा.
१८५५०	मूलना १८५५ ने छिगुणा करी ३७१० पंचां १८५५० थया.
२५	पांचनो जाग आव्यो माटे पांच पच्चा पच्चीश चांपी मांड्या.
१८५५२५	सरवाले १८५५२५ थया.
३७११०) २१४८७५० (५	वाद करतां वांकी २१४८७ रह्या उपर पच्चास लीधा.
१८५५५०	१८५५५ ने वमणा करी पांचे जाग देतां ए राशि आवी.
२५	पांचनो जाग आव्यो, माटे पंचो पंचो २५ चांपी मांड्या.
१८५५५२५	सरवाले १८५५५२५ थया.
३७१११०) २१६३२२५	वाद करतां शेष कला रही तेने जाग पोहोचे नही.
ए रीते १८५५५५ नो आंक आव्यो शेष कला २१६३२२५ वर्धी तेने १८५५५५ ने वमणा करिये तेंवारे ३७१११० थाय. तेनो जाग पोहोचे नही माटे पूर्वदी रीते कोश धनुष्यादिक करी जाग पटोचाडवो. ए दक्षिण जरतार्डनुं गणित करी देखाडवुं. शेष स्थान कनुं पण ए रीते गणित करवुं. ए दक्षिण जरतार्डादिक स्थानकना धनुःपृष्ठनो यंत्र नीचे लखोते. तिलां महाविदेहना अर्द्धजाग पर्यंत जंबुद्वीपनी परिधिना अर्द्धजागनुं धनुःपृष्ठआवे	

દક્ષિણ ઢરતાઢ્ઢાદિક નવ સ્થાનકના ઢનુઃપૃથ્ઢનો યંત્ર.

સ્થાનકોનાં નામ.	શ્કુની કલા.	શ્કુના વર્ગની કલાનો આંક.	શ્કુવર્ગને ઢગુણો ક રતાં કલા.	જીવાના વર્ગની કલા નો આંક.
ઢરતાઢ્ઢ.	૪૫૨૫	૨૦૪૭૫૬૨૫	૧૨૨૮૫૩૭૫૦	૩૪૩૦૮૦૬૭૫૦૦
વૈતાઢ્ઢે.	૫૪૭૫	૨૦૬૭૫૬૨૫	૧૭૦૮૫૩૭૫૦	૪૧૪૦૦૦૬૭૫૦૦
પૂર્ણ ઢરતે.	૧૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦૦૦૦	૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૭૫૬૦૦૦૦૦૦૦૦
હિમવંતગિરિ	૩૦૦૦૦	૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૨૨૪૪૦૦૦૦૦૦૦૦
હિમવંતકેત્રે.	૭૦૦૦૦	૪૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૨૦૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૧૨૪૦૦૦૦૦૦૦૦
મહાહિમવં	૧૫૦૦૦૦	૨૨૫૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૩૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૦૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦
હરિવર્ષકેત્રે.	૩૧૦૦૦૦	૦૬૧૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૭૬૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૯૭૧૬૦૦૦૦૦૦૦૦
નિષધર્વતે.	૬૩૦૦૦૦	૩૯૬૯૭૦૦૦૦૦૦૦૦	૨૩૮૧૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૨૦૦૪૦૦૦૦૦૦૦૦
મહાવિદેહઢ્ઢે.	૦૫૦૦૦૦	૯૦૨૫૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૪૧૫૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦

ઢ ગુણી કરેલી શ્કુના વર્ગમૂલ આણ ર્ગની કલા તથા જીવાના વર્ગની કલાનો સરવાલો.	વર્ગમૂલ આણ તાં શેષરાશિ. નો આંક.	વર્ગમૂલ આણ તાં ઢેદરાશિ. નો આંક.	વર્ગમૂલ આણ તાં લઢ્ઢરાશિ. નો આંક.	લાઢેલીકલાના યોજન તથા ક લાની સંખ્યા.
૩૪૪૩૦૦૦૫૧૨૫૦	૨૦૩૨૨૫	૩૭૧૧૧૦	૧૮૫૫૫૫	૦૭૬૬ ૧
૪૧૬૬૦૦૦૫૧૨૫૦	૭૭૮૨૬	૪૦૮૨૬૪	૨૦૪૧૩૨	૧૦૭૪૩૧૫
૭૬૨૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૨૬૨૧૫૧	૫૫૨૦૮૬	૨૭૬૦૪૩	૧૪૫૨૮૧૧
૨૨૦૮૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૬૮૧૨૪	૦૫૮૭૪૮	૪૭૦૩૭૪	૨૫૨૩૦ ૪
૫૪૧૮૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૦૫૫૧૦૦	૧૪૭૨૧૪૦	૭૩૬૦૭૦	૩૮૭૪૦૧૦
૧૧૮૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૧૫૦૭૧	૨૧૭૭૧૫૪	૧૦૮૮૫૭૭	૫૭૨૦૩૧૦
૨૫૪૮૨૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૭૬૦૧૩૬	૩૧૦૨૬૧૬	૧૫૦૬૩૦૮	૮૪૦૧૬ ૪
૫૫૮૧૮૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૫૬૮૧૧૧	૪૭૨૫૧૬૬	૨૩૬૨૫૮૩	૧૨૪૩૪૬૦
૦૦૨૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૪૬૬૦૪૩૧	૬૦૦૮૩૨૬	૩૦૦૪૧૬૩	૧૫૮૧૩૧૬૦

આ ઇકજ યંત્ર ઢે પણ પુસ્તકમાં સાઢામી બાજુ જગા ન મલવાથી ચાલતા અનુક્રમના
કોઠાને નીચે લઢ લીધા ઢે. પ્રથમના યંત્રોમાં પણ ઢે ઢેકાણે ઇમજ કચું ઢે.

ઈતિ પંચમ ઢનુઃપૃથ્ઢગણિતયંત્રં સમાપ્તમ્

अथ पृष्ठ वाहा करण विधि प्रारंभः ॥

हवे ठहं वाहकरण कहे ठे. आ ठेकाणे वे धनुःपृष्ठनो विश्लेष करीये, तिहां दक्षिण जतरार्क अने वैताड्यपर्वत ए वे धनुष्य ठे, तेमां जे न्हानुं धनुष्य होय ते महोटा धनुष्यमांथी काहामीये तेने विश्लेष कहीये, ते काहाडीने पठी जे शेष रहे, तेनुं अर्क करीये तेवारे वैताड्य तथा हिमवंत प्रमुख पर्वतनी वाह आय. वाह एटले पर्वतना तथा क्षेत्रना ठेमानो विस्तार जाणवो, ते आवी रीते:-

दक्षिणार्क जतरतनुं धनुःपृष्ठ (९७६६) योजननी उपर एक कला ठे, अने वैताड्य पर्वतनुं धनुःपृष्ठ (१०७४३) योजनने पन्नर कला उपर ठे, माटे वैताड्यना धनुःपृष्ठनी अ पेक्षाये दक्षिणार्कजतरतनुं लघु धनुःपृष्ठ कहेवाय, अने वैताड्यनुं महा धनुःपृष्ठ कहेवाय, तेवारे महाधनुःपृष्ठनी राशिमांथी लघु धनुःपृष्ठनी राशि वाद करीये, तो वाकी (९७७) योजन उपर चौद कला रहे, तेनुं अर्क करीये तेवारे (४७७) योजन उपर सामीशोल कला आवे. एटला योजन प्रमाण वैताड्य पर्वतना वेहु तरफनी प्रत्येक एकेकी वाह जाणवी. एवी रीते हिमवंत महाहिमवंतादिक सर्व पर्वतोनी तथा हिमवंतादिक क्षेत्रोनी वाहनुं गणित स्वयमेव करी लेवुं. अहिं मात्र एनो यंत्रज लखीये ठेये.

अथ वाहा करण यंत्रम्

वाहा करवाना	वैताड्यादिकनुं	जरतार्कादिकनुं	वेहुनो विश्लेषतेनुं	अर्ककरतां जे				
स्थानकोनां नाम.	महा धनुः पृष्ठ.	लघु धनुः पृष्ठ.	करतां वाकी.	आंक आवे, ते वाह.				
	योजन.	कला.	योजन.	कला.	योजन.	कला.	योजन.	कला.
१ वैताड्य पर्वत.	१०७४३	१५	९७६६	१	९७७	१४	४७७	१६॥
२ जरत क्षेत्र.	१४५२७	११	१०७४३	१५	३७७४	१५	१७९२	७॥
३ हिमवंतपर्वत.	२५२३०	४	१४५२७	११	१०७०१	१२	५३५०	१५॥
४ हिमवंतक्षेत्र.	३७७४०	१०	२५२३०	४	१३५१०	६	६७५५	३
५ महाहिमवंतपर्वत	५७२९३	१०	३७७४०	१०	१७५५३	०	९२७६	९॥
६ हरिषपर्वत.	७४०१६	४	५७२९३	१०	२६७२२	१३	१३३६१	६॥
७ निषधपर्वत.	१२४३४६	९	७४०१६	४	४०३३०	५	२०१६५	२॥
८ विदेदार्क.	१५७११३	१६॥	१२४३४६	९	३३७३७	७॥	१६७७३	१३॥

॥ इति पृष्ठ वाहा करणविधियंत्रादि संपूर्णम् ॥

અથ સસમ પ્રતરકરણ ગણિતં.

હવે સાતમો પ્રતર કરવાનો ઉપાય કહે છે. ઝરત ક્ષેત્ર પ્રમુખને સમચતુરસ્ર કરવાં, તેને પ્રતર કહીયે તિહાં પ્રથમ ઢેહ્વો ધ્રુમ જે ઝરત ક્ષેત્ર છે, તેના પ્રતર કરવાનો ઉપાય દેખાડે છે. ઝરતાર્કની ઇસ્કુ સાથે જીવા ગુણીયે, તે ગુણતાં જે આંક આવે, તેને ચાર ઝાગે વહેંચી નાખતાં ચોથા ઝાગમાં જે આંક આવે, તેને ત્રુણો કરીયે ઇટલે તેનો વર્ગ કરીને તે વર્ગને દશે ગુણીયે. એમ કરતાં જે આંક આવે, તેનું મૂલ શોધીયે, તે મૂલ શોધતાં જે આંક આવે, તે પ્રતિકલા જાણવી; પઢી તે પ્રતિકલાને ઝંગણીશ ઝાગે વેંચીયે, તેવારે તેની કલા થાય, અને શેષ વધે, તે પ્રતિકલા કહીયે. ફરી તે કલાની રાશિને ઝંગણીશ ઝાગે વેંચીયે, તેવારે યોજનની સંખ્યા થાય. જેમ કે ઝરતક્ષેત્રની ઇસ્કુકલા ૪૫૨૫) છે, તેની સાથે ઝરતક્ષેત્રની જીવા સંબંધી કલા ૧૮૫૨૨૫) કિંચિત્ ન્યૂન છે, તો પણ તે સૂક્ષ્મ ગણિત નથી કરતા, માટે ઇટલીજ રાશિ સાથે ગુણતાં ૮૩૮૧૪૩૧૨૫ થાય, તેને ચારનો ઝાગ આપીયે, તેવારે ૨૦૯૫૩૫૭૮૧ થાય. શેષ એક વધે. પઢી એ રાશિને એજ રાશિ સાથે ગુણીને એનો વર્ગ કરીયે, તેવારે ૪૩૯૦૫૨૪૩૫૧૯૨૭૯૬૧ થાય. અને પઢી એને દશ ગુણ કરવા સારુ એક મિંડું નીચે આપીયે. તેવારે ૪૩૯૦૫૨૪૩૫૧૯૨૭૯૬૧૦ થાય. તેને વિષમ સમ કરી મૂલ શોધીયે તે આવી રીતે:-

૪૩૯૦૫૨૪૩૫૧૯૨૭૯૬૧૦ (૬૬૨૬૧૦૩૧૯ મૂલ શોધતાં એ રાશિ આવે.

૩૬ (૬	ત્રેતાલીશમાંથી ઠ ઠક ઠત્રીશ ગયા.
૧૨)૭૯૦(૬	વાકી સાત રહ્યા ઉપર નેવું લીધા.
૭૨	ઠને વમણા કરી વાર ઠકાં બહોંતેર થયા.
૩૬	ઠનો ઝાગ આવ્યો માટે ઠ ઠક ઠત્રીશ ચાંપી માંડ્યા.
૭૫૬	વેહુનો સરવાલો આપતાં ૭૫૬ ગયા.
૧૩૨)૩૪૫૨(૨	વાકી ચોત્રીશ રહ્યા, ઉપર વાવન લીધા.
૨૬૪	ઠાશઠને વમણા કરી ૧૩૨ હુ ૨૬૪ થયા.
૪	વેનો ઝાગ આવ્યો માટે હુએ હુએ ચાર ચાંપી માંડ્યા.
૨૬૪૪	સરવાલે ૨૬૪૪ થયા, તે વાદ કરવા.
૧૩૨૪)૮૦૮૪૩(૬	વાકી ૮૦૮ રહ્યા ઉપર ૪૩ લીધા.
૭૯૪૪	૬૬૨ ને વમણા કરી ૧૩૨૪ ઠકાં ૭૯૪૪ થયા.
૩૬	ઠનો ઝાગ આવ્યો માટે ઠ ઠકાં ઠત્રીશ ચાંપી માંડ્યા.

- ७७४७६ सरवाले ७७४७६ घया ते बाद करवा.
 १३२५२)१३६७५१(१ वाकी १३६७ रखा उपर एकावन्न लीधा.
 १३२५२ ६६२६ छु १३२५२) एकुं १३२५२ घया.
 १ एकनो जाग आव्यो माटे एकेकुं एक चांपी मांड्यो.
 १३२५२१ सरवाले १३२५२१ गया.
 १३२५२२)४२३०७२(०वाकी ४२३० रखा, उपर ७२ लीधा जाग न पढोचे माटे० पडी.
 १३२५२२०)४२३०७२७(३ फरी ४२३०७२ नी उपर ७७ नो आंक लीधो.
 ३७७५६६० (६६२६१० ने वमणा करतां १३५२२० त्रिकां ३७७५६६० घया.
 ७ त्रणनो जाग आव्यो माटे त्रण त्रिक नव चांपी मांड्या.
 ३७७५६६०७ सरवाले ३७७५६६०७ गया.
 १३२५२२०६) २५५२६७०७ (१ वाकी २५५२६७० रखा उपर ठुं लीधा.
 १३२५२२०६ ६६२६१०३ ने वमणा करी १३२५२२०६ एकां एटलाज
 १ एकनो जाग आव्यो माटे एकेकुं एक चांपी मांड्यो.
 १३२५२२०६१ सरवाले १३२५२२०६१ गया.
 १३२५२२०६२) १२२७४५०३५१०(७ वाकी १२२७४५०३५ रखा उपर दश लीधा.
 ११७२६७७५५७ ६६२६१०३१ने वमणा करतां १३२५२२०६२
 नवां ११७२६७७५५७ घया.
 ७१ नवनो जाग आव्यो माटे नेवे नेवे ७१ चांपी मां०
 ११७२६७७५५६१ सरवाले ११७२ ६७७५५६१ गया.
 १३२५२२०६३७) ३४७५१७७४७ (शेष ३४७५१७७४७ राशि रही, एने खन्धराशिनो आं
 क ६६२६१०३१७ ठे तेने वमणा करतां १३२५२२०६३७ नो आंक थाय, तेनी साथे जाग
 पढोचे नही तेने सूक्ष्म गणित नघी माटे एमज फुता मूकवा.
 अने ६६२६१०३१७ ए खन्ध प्रतर प्रतिकला चड, तेने उंगलीश जागे वेंच्यो,
 तेवारे ३४७७४२२७ कलानी उपर ठ प्रतिकला थाय. हवे एना योजन करवा सान
 फरी उंगलीश जागे वेंच्यो तेवारे (१०३५४७५) योजननी उपर पार कला अने ठ
 प्रतिकला तथा ३४७५१७७४७ एटली संख्यानी पुवांक १३२५२२०६३७ श्रेय
 राशि वाली शेष राशि रही, ए दक्षिणतरताईना प्रतर करी देखाव्या. तेना चंननी
 स्थापना नीचे करीये ठेचे.

દક્ષિણ ઋરતાર્કના પ્રતર કરવાનો યંત્ર.

૧ ઇસ્કુ કલા.	૪૫૨૫
૨ કિંચિત્ ન્યૂન જીવા કલા.	૧૮૫૨૨૫
૩ ઇસ્કુ કલાને જીવા કલા સાથે ગુણતાં.	૮૩૮૧૪૩૧૨૫
૪ તેને ચાર ઝાગે વેંચતાં કલા.	૨૦૯૫૩૫૮૮૧
૫ ચોથા ઝાગની કલાનો વર્ગ કરતાં	૪૩૯૦૫૨૪૩૫૧૯૨૭૯૬૧
૬ તેને દશગુણો કરતાં	૪૩૯૦૫૨૪૩૫૧૯૨૭૯૬૧૦
૭ તે વર્ગનું મૂલ શોધતાં લાઘેલો આંક.	૬૬૨૬૧૦૩૧૯
૮ શેષ રાશિ રહી.	૩૪૭૫૧૭૮૪૯
૯ ઢેદ રાશિ.	૧૩૨૫૨૨૦૬૩૮
૧૦ લાઘેલી પ્રતિકલાને ૧૯ ઝાગે વેંચતાં કલા.	૩૪૮૭૪૨૨૭૧૬ પ્રતિકલા.
૧૧ ફરી તે કલાના યોજન કરવા ૧૯ નો ઝાગ આપતાં	૧૮૩૫૪૮૫
ઘટલા યોજનની ઉપર ૧૨) કલા અને ૮ પ્રતિકલા જાણવી.	

હવે વૈતાલ્ય પ્રમુખ મધ્યકેત્રોના પ્રતર કરવાનો ઉપાય કહે છે. લઘુ જીવાનો વર્ગ અને મહોટી જીવાનો વર્ગ એ બે વર્ગનો સરવાલો બાંધી એકઠા કરીને તેનું અર્ક કરીયે, પછી તેનું મૂલ શોધીયે, તે મૂલનો જે આંક આવે, તે પોતાના વિસ્તાર સાથે ઘટલે વૈતાલ્યાદિક પર્વતોના પહોલ પળા સાથે ગુણીયે, તેવારે વૈતાલ્યાદિક પર્વતોનો પ્રતર થાય. તિહાં પ્રથમ વૈતાલ્ય પર્વતના તલીયા સંબંધિ ચૂમિકાનું પ્રતરકરણ કહે છે.

॥ અથ વૈતાલ્યસ્ય પ્રતરકરણં લિખ્યતે ॥

દક્ષિણ ઋરતાર્કની લઘુ જીવાનો વર્ગ કરતાં કલા.	૩૪૩૦૮૦૯૭૫૦૦
વૈતાલ્યની ગુરુ જીવા કહેવાય તેનો વર્ગ કરતાં કલા.	૪૧૪૯૦૦૯૭૫૦૦
એ બન્ને જીવાનો સરવાલો કરતાં કલા.	૭૫૭૯૮૧૯૫૦૦૦
તેનો અર્કઝાગ કરતાં કલા.	૩૮૭૯૯૦૯૭૫૦૦
એનું મૂલ શોધતાં લાઘેલી કલા.	૧૯૪૬૭૬
શેષ રાશિની કલા.	૩૫૨૫૨૪
ઢેદ રાશિની કલા.	૩૮૯૩૫૨
એ સામાન્યથી વિધિ કહ્યો; પરંતુ વિશેષ વિધિ તો આવી રીતે છે, તે આગલ લખીયે થૈયે.	

વેતાદ્ય પર્વતના દક્ષિણના પાસાનું જેટલું લાંબ પણું છે, તેને જીવા કહીયે, તે જીવાના યોજનના ઊંચાણીશિયા જાગ કરીયે, તેને કલા કહીયે. તે કલાનો વર્ગ કરીયે, તેને સહુ જીવા વર્ગ કહીયે, અને એ વેતાદ્ય પર્વતના ઉત્તરના પાસાનું જેટલું લાંબપણું છે, તેની કલા કરીને તેનો વર્ગ કરીયે, તે મહોટો જીવા વર્ગ કહીયે. પછી સહુ જીવાના વર્ગનો આંક અને મહોટી જીવાના વર્ગનો આંક, એ બે આંક એકઠા મેલવતાં જે આંક આવે, તેને બે જાગે વેંચીયે એટલે અર્ધ કરી નાખીયે, તેવારે (૩૭૦૮૫૦૮૫૦૦) એટલો આંક આવે, પછી તેનું પુરોક્ત રીતે મૂલ શોધીયે, તેવારે ત્રણ રાશિ થાય, તેમાં જે આંક ઊગરે તેને શેષ રાશિ કહીયે, અને જે આંક નીચે લાગે, તે ષેદ રાશિ કહેવાય. અને તે ષેદ રાશિનો અર્ધ લાગે તે લઘ્યાંક રાશિ કહેવાય, એ ત્રણ રાશિમાંથી જે શેષ રાશિનો આંક (૩૫૨૫૨૪) આવશે, તેને ચારના આંકે અપવર્તના કરીયે. અપવર્તના એટલે પાતું ઉત્તરનું ચાલતું વિશેષ જાપાયે ચારને આંકે જાગ આપીયે તેવારે (૨૯૩૭૭) નો આંક આવે, તે એક વાજુ માંની રાખીયે, તથા વલી ષેદ રાશિનો આંક (૩૭૦૮૫૨) છે, તેને પણ ચારે અપવર્તના કરીયે, તેવારે (૩૨૪૪૬) આવે. એ આંક પણ એક વાજુ માંની રાખીયે, તથા એ કરણી કરતાં જે કલા લઘ્ય થઈ છે, તેનો આંક (૧૯૪૬૭૬) નો છે તેને વેતાદ્યનું પહોલપણું પચાસ યોજનનું છે. તેની સાથે ગુણાકાર કરીયે, તેવારે (૯૭૩૩૦૦૦) નો આંક આવે, તે પણ એક વાજુ લખી રાખીયે, તથા શેષ રાશિના આંકને ચારનો જાગ આપતાં જે ૨૯૩૭૭ નો આંક લાધો છે, તેને પણ વેતાદ્ય પર્વતના ત્રીયાના પહોલ પણાના પચાસ યોજન સાથે ગુણાકાર કરીયે, તેવારે (૧૪૬૦૦૫૦) થાય એ આંકને પ્રથમ ષેદરાશિના આંકને ચારે જાગ આપતાં જે (૩૨૪૪૬) નો આંક આવ્યો છે, તે આંકે જાગ આપીયે, તેવારે (૪૫) આંક આવે, અને શેષ (૦૭૦૦) આંક વધતા રહે, દ્વે પીસ્તાલીશના આંકને પૂર્વોક્ત લઘ્યરાશિને પચાસ ગુણી કરતાં જે (૯૭૩૩૦૦૦) નો આંક આવ્યો છે. તેની સાથે મેલવીયે તેવારે (૯૭૩૩૦૪૫) થાય એટલી શેષ કલાની રાશિ ઊગરી. તેના યોજન કરવાને અર્ધે ઊંચાણીશનો જાગાકાર આપીયે, તેવારે (૫૨૨૩૦૭) યોજન ઉપર ચાર કલા એટલા ચોસલા એટલે સમચતુરસ ચોમૂળા યોજનના લાંબવા વેતાદ્ય પર્વતની નીચલી ત્રીયાની જમિયામાંહે થાય છે.

હવે વેતાદ્ય પર્વત ઉપર કયા યોજન ઊંચા ચઢિયે, તેવારે પહેલી મેગ્ગા આવે, ત્યાં પ્રતર ગણિત કેટલું થાય ? તે કહીયે છે.

એ પણ વેતાદ્ય પર્વતનો સહુ જીવાનો વર્ગ તથા મહોટી જીવાનો વર્ગ એ બે વર્ગને

મેલવી સરવાલો કરી પઢી તેનું અર્ધ કરી, તે અર્ધ જાગમાં જે આંક આવ્યો તેની કરણી કરવી એટલે મૂલ્ય શોધવું. પઢી તેની ત્રણ રાશિ કલાની લાધી, ત્યાં સુધી તો વધો પૂર્વલી રીતે વર્તારો વર્તવો. તેવાર પઢી પહેલી મેલલાને વિષે એટલું વિશેષ કરવું, કે પૂર્વે વૈતાલ્ય પર્વતના તલિયાની કરણીમાં શેષ રાશિને વારે અપવર્તન કરતાં જે ૧૯૪૬૭૬ કલા લાધેલી છે, તેને વૈતાલ્યના તલિયાનું પહોલપણું પચાસ યોજનનું છે, તેની સાથે ગુણાકાર કીધો હતો તે હ્રાં પહેલી મેલલાયે વૈતાલ્ય પર્વત ત્રીશ યોજન પહોલો છે, માટે એ લબ્ધ કલાને ત્રીશે ગુણીયે. તેવારે ૫૮૪૦૨૮૦ નો આંક આવે, તે એક બાજુ માંની રાખીયે, અને શેષ રાશિની દ્વાદશ અપવર્તનાયે એટલે વારના આંકે જાગતાં જે ૨૯૬૭૭ નો આંક આવ્યો છે, તે આંકને વૈતાલ્યની પહેલી મેલલાના ત્રીશ યોજન સાથે ગુણીયે, તેવારે ૮૮૧૩૧૦ નો આંક આવે, તે આંકને હેદરાશિના આંકને વારે જાગ આપતાં જે ૩૨૪૪૬ નો આંક આવ્યો છે, તે આંકે જાગાકાર આપીયે, તેવારે (૨૭) નો આંક આવે, અને ઉપર ૫૨૬૮ નો આંક વધે. તે વધેલો આંક કાંઈ જાગાકારમાં કામ ન આવે માટે એમજ રહેવા દશ્યે. બાકી માત્ર સત્તાવીશના આંકને પૂર્વોક્ત લબ્ધ કલાને વૈતાલ્યની પહેલી મેલલાના પહોલ પણાના ત્રીશ યોજનની સાથે ગુણતાં જે ૫૮૪૦૨૮૦ નો આંક આવ્યો છે, તેની સાથે મેલવીયે, તેવારે ૫૮૪૦૩૦૭ નો આંક કલાનો થાય, તેના યોજન કરવાને અર્થે એ આંકને ઝંગણીશનો જાગ આપીયે, તેવારે (૩૦૭૩૮૪) યોજન ઉપર અગિયાર કલા એટલા એકેકા યોજનનાં સમચતુરસ્ર ઝાંડવા વૈતાલ્ય પર્વતની પહેલી મેલલાની ચૂમિકાયે થાય.

હવે વૈતાલ્ય પર્વતની બીજી મેલલાયે પ્રતર ગણિત કરવાનો ઉપાય કહીયે છે. તિહાં પહેલી મેલલાયે જે કરણી કરતાં ૧૯૪૬૭૬ કલા લબ્ધમાન હતી, તે આંકને હ્રાં બીજી મેલલા દશ યોજનની પહોલી છે, માટે દશના આંક સાથે ગુણીયે, તેવારે ૧૯૪૬૭૬૦ થાય. તે આંકને એક બાજુયે લખી રાખીયે.

પઢી શેષ રાશિને વારે જાગતાં જે ૨૯૩૭૭ નો આંક આવ્યો છે, તે આંકને વૈતાલ્યની બીજી મેલલાનું દશયોજન પહોલપણું છે, તેની સાથે ગુણીયે. તેવારે ૨૯૩૭૭૦ નો આંક થાય. તે આંકને વલી હેદ રાશિના આંકને વાર જાગે વેંચતાં જે ૩૨૪૪૬ નો આંક આવેલો છે, તે આંકે જાગાકાર આપીયે તેવારે એ નો આંક આવે, અને ઉપર ૨૭૫૬ અંશ વધે, તે અંશને જાગ પહોંચે નહીં માટે એમજ રહેવા દશ્યે. અને નવના આંકને પૂર્વોક્ત લબ્ધ રાશિના આંકને વૈતાલ્યની બીજી મેલલાના પહોલપણાના દશ યોજન સાથે ગુણીને જે ૧૯૪૬૭૬૦ કલાનો આંક આવેલો છે, તેની સાથે મેલવીયે,

तेवारे १०४६७६९ कला थाय. पढी कलाना योजन करवा सारु ए आंकने उगणीशनो जागाकार आपीये, तेवारे १०२४६१ योजननी उपर दश कला थाय, एटला वैताढ्यनी बीजी मेखलाना सम चोरस खांडवा थाय, ए वैताढ्यपर्वतनी बीजी मेखलानुं प्रतरग णित कछुं. ए सर्वना यंत्रनी स्थापना आगल करशु.

हवे उत्तर जरतार्ऊनुं प्रतरकरण लखीये ठैये. इहां वैताढ्य पर्वतना उत्तरना पासा नी जे जीवा तेनी कला करीने पढी तेनो वर्ग करीये, तेने लघु जीवा वर्ग कह्नीये, अने हिमवंत पर्वतना दक्षिण पासानी लांबपणानी जे जीवा तेनी कला करीने पढी तेनो वर्ग करीये, तेने गुरुजीवा वर्ग कह्नीये. पढी बेहु जीवाना वर्गने एकठा करीश रवालो आपतां जे आंक आवे, तेनुं अर्द्ध करीये, पढी तेनी करणी करी मूल शोधी ये, तेवारे लब्ध कला २४१९६० आवे. तथा शेष राशि ४०७१५० आवे, तथा ठेदराशि ४०३९२० आवे, एवी त्रण राशि थाय.

हवे शेषराशिनो अंक ४०७१५० ठे, तेने शून्ये करी अपवर्त्तिये, एटले शेषराशिने ठेहडे शून्य अर्थात् मीडुं ठे, तेने जांजी नाखीये, तेवारे दशक पड्युं. ए जाव जाणवो. अर्थात् दशने आंके जागाकार कीधो तेवारे ४०७१५ नो आंक रह्यो. तथा ठेदराशिनो आंक ४०३९२० ठे, तेने पण शून्ये अपवर्त्तिये, तेवारे ४०३९२ नो आंक रहे.

हवे पूर्वोक्त लब्ध राशिनो आंक २४१९६० ठे, तेने जरतार्ऊना बाणनी कला एटले पहोल पणानी कला ४५२५ ठे. तेनी साथे गुणीये, तेवारे १०९४०६९००० आवे

वढी शेषराशिने शून्ये अपवर्त्तन करीने ४०७१५ नो आंक रह्यो ठे, तेने पण जर तार्ऊना पृथुत्व एटले बाणनी कला ४५२५ नी साथे गुणाकार करीये तेवारे १०४२३५३७५ नो आंक आवे. हवे ए आंकने ठेदराशिना शून्ये अपवर्त्तलो जे ४०३९२ नो आंक ठे, ए आंके जाग आपीये, तेवारे ३००७ नो आंक लाजे, शेष ७०३१ एट लो आंक वधे. ते एमज राखीये अने प्रतिकला ३००७ लाधी, ते पूर्वोक्त ४५२५ पहो लपणानी राशिये गुणाकार करेदी प्रतिकलानी राशि १०९४०६९००० आंकनी ठे, तेनी साथे मेलवीये, तेवारे १०९४०७२००७ एटलो प्रतिकलानो आंक थाय. कारण के, एने पहोलपणाना २३० योजनथी गुणाकार कस्यो होय तो ए कलानी राशि कहेवाय. परंतु आ ठेकाणे उत्तरार्द्ध जरतना योजन २३० ने त्रण कलानी सर्व कला ४५२५ क रीने तेनी साथे गुणाकार करेलो ठे, माटे एने प्रतिकला कहिये ठैये.

हवे ए १०९४०७२००७ जे प्रतिकला थइ तेने उगणीशनो जाग आपीये, तेवारे

૫૭૬૨૪૭૭૪ કલા થાય, અને ઉપર અગીયાર પ્રતિકલા ડગરે તેના યોજન કરવા સારુ ફરી એ કલાની રાશિને ડંગણીશનો ઝાગાકાર આપીયે, તેવારે ૩૦૩૨૭૭૭ યોજન વાર કલા અને અગીયાર પ્રતિકલા થાય એટલા એકેકા યોજનના ચોસલા ધાંકવા ઉત્તરાર્ધ ઝરતના જાણવા. ઇતિ ઉત્તર ઝરતાર્ધસ્ય પ્રતરકરણવિધિ: સમાપ્ત: ॥

હવે હિમવંત પર્વતને તલ્લીયે પ્રતરની સંખ્યા કરવાને અર્થે વરતારો કરવાનીરીત લખીયે ઠેયે. હિમવંત પર્વતની દક્ષિણને પાસે જે ઉત્તરઝરતાર્ધનો ૭૫૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦ જીવા વર્ગ ઠે, તે લઘુ જીવા વર્ગ જાણવો, અને હિમવંત પર્વતની ઉત્તર દિશિયે જે ૨૨૪૪૦૦૦૦૦૦૦૦૦ જીવાવર્ગ, તે ગુરુ જીવાવર્ગ જાણવો. એ બે વર્ગ એકઠા મેલવીયે, તેવારે ૩૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ એ આંક આવે, તેનું અર્ધ કરીયે, તેવારે ૧૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ થાય. એ આંકને કરણી કરી મૂલ શોધિયે, તેવારે ૩૦૭૨૭૭ લબ્ધરાશિ થાય. અને શેષ રાશિ ૨૫૭૧૭૬ એટલી ડગરે, તથા ઢેદરાશિ ૭૭૪૫૭૬ થાય. પઢી શેષ રાશિનો ૨૫૭૧૭૬ નો આંક આવ્યો ઠે, તે આંકને ચારના આંક સાથે અપવર્તન કરીયે, એટલે ચારે ઝાગાકાર આપીયે, તેવારે ૬૪૭૭૭ નો આંક આવે, તથા ઢેદરાશિના આંકને ચારે અપવર્તન કરીયે, એટલે ચારને આંકે ઝાગાકાર આપીયે તેવારે ૧૭૩૬૪૭ નો આંક આવે.

હવે લબ્ધરાશિનો આંક જે ૩૦૭૨૭૭ નો આવ્યો ઠે તે આંકને હિમવંત પર્વતનું પહોલપણું જે વીશ હજાર કલારૂપ ઠે, તેની સાથે ગુણીયે, તેવારે ૭૭૪૫૭૬૦૦૦૦ નો આંક આવે, તે એક બાજુયે લખી મૂકીયે.

પઢી શેષ રાશિને ચારે અપવર્તન કરતાં જે ૬૪૭૭૭ નો આંક આવ્યો ઠે, તે રાશિને હિમવંત પર્વતના પહોલ પણાની વીશ હજાર કલા સાથે ગુણાકાર કરીયે, તેવારે ૧૨૭૫૭૭૦૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને ઢેદરાશિને ચારે અપવર્તન કરેલા ૧૭૩૬૪૭ ના આંકે ઝાગ આપીયે, તેવારે ૬૬૭૨ નો આંક આવે, અને ઉપર ૭૦૭૭૨ નો આંક શેષ રહે, તેને ઝાગ પહોંચે નહીં માટે તે આંક પરતો મૂકીને એ ૬૬૭૨ નો જે આંક ઠે તે હિમવંત પર્વતના પહોલ પણાની વીશ હજાર કલાયે ગુણેલા લબ્ધરાશિના ૭૭૪૫૭૬૦૦૦૦ આંક સાથે મેલવીયે, તેવારે ૭૭૪૫૭૬૬૬૭૨ નો આંક પ્રતિકલારૂપ થાય, તેની કલા કરવા સારુ એ આંકને ડંગણીશનો ઝાગાકાર આપીયે, તેવારે ૪૦૭૬૭૨૪૫૭ નો આંક ઉપર નવ પ્રતિકલા વધે, વલ્લી એ આંકના યોજન કરવાને અર્થે ફરી ડંગણીશે ઝાગ આપીયે, તેવારે ૨૧૪૫૬૭૨ યોજનની ઉપર આઠ કલા અને નવ પ્રતિકલા થાય. એટલા એકેક યોજનના ચોસલા ધાંકવા હિમવંત પર્વતના જાણવા ઇતિ ॥

હવે હિમવંત ક્ષેત્રના પ્રતર ગણિતનો વરતારો કહિયેં ટૈયે. ઇહાં હિમવંત પર્વતના ઉત્તર પાસાનો જે જીવાવર્ગ તે લઘુજીવાવર્ગ કહીયે, અને હિમવંત ક્ષેત્રને ઢેહડે મહા હિમવંત પર્વતને અમતો જે જીવાવર્ગ, તે મહોટો જીવાવર્ગ જાણવો. એ બે વર્ગ એકઠા મેલવીને તેનું અર્ક કરીયે, તેવારે ૩૬૭૪૦૦૦૦૦૦૦૦૦ એટલી કલાનો આંક આવે, તેનું સમ વિષમ કરી કરણી કરી મૂલ શોધીયે, તેવારે ૬૦૬૯૫૯ કલાનો આંક લબ્ધરાશિનો આવે, તે એક બાજુએ લખી રાખીયે, અને શેષરાશિ ૭૭૨૩૧૯ નો આંક રહે, તથા ઢેદરાશિ ૧૨૧૩૯૧૮ નો આંક રહે. પઠી લબ્ધ રાશિનો ૬૦૬૯૫૯ નો આંક છે તેને હિમવંતક્ષેત્રના પોહોલપણાની ૪૦૦૦૦ કલા બાણરૂપ છે. તેની સાથે ગુણીયે તેવારે ૨૪૨૭૮૩૬૦૦૦૦ નો આંક આવે, તે એક બાજુ માંડી મૂકીયે, પઠી શેષરાશિના આંકને એકે અપવર્તન કરીયે, તેવારે તેહીજ ૭૭૨૩૧૯ નો આંક આવે તેને હિમવંતક્ષેત્રના પોહોલપણાની બાણ રૂપ ૪૦૦૦૦ કલા છે તેની સાથે ગુણીયે તેવારે ૩૦૮૯૨૭૬૦૦૦૦ નો આંક આવે. તે આંકને ઢેદરાશિનો ૧૨૧૩૯૧૮ નો આંક છે, તેને એકે અપવર્તન કરતાં એહીજ આંક આવે તે આંકે જાગાકાર આપીયે, તેવારે ૨૫૪૪૮ નો આંક આવે, અને શેષ ૯૭૪૭૩૬ નો આંક રહે તેને જાગ પહોંચે નહીં માટે પડતો મૂકીયે. પઠી લબ્ધરાશિના ચાલીશ હજારે ગુણેલા આંકની સાથે એ ૨૫૪૪૮ નો આંક મેલવીયે, તેવારે ૨૪૨૭૮૩૬૫૪૪૮ નો આંક આવે એટલી પ્રતિકલા થઈ તેની કલા કરવા સારુ એને ઝંગળીશનો જાગ આપીયે, તેવારે ૧૨૭૭૮૦૯૭૬૦ કલા અને ઉપર આઠ પ્રતિકલા થાય તેના વલી યોજન કરવા સારુ એ આંકને ઝંગળીશનો જાગ આપીયે, તેવારે ૬૭૨૫૩૧૪૫ યોજનની ઉપર પાંચ કલા અને આઠ પ્રતિકલા એટલા યોજનના ચોસલા ધાંધવા હિમવંત ક્ષેત્રના થાય.

હવે મહાહિમવંત પર્વતના પ્રતરનું ગણિત કરવું, તેનો વરતારો લખીયે ટૈયે. હિમવંત ક્ષેત્રના ઉત્તરની પાસે જે જીવાનો વર્ગ તે લઘુ જીવાવર્ગ કહીયે અને મહાહિમવંત પર્વતના ઢેહડાનો જે જીવાવર્ગ તે ગુરુ જીવાવર્ગ કહીયે. તે બેહુને એકઠા મેલવીને તેનું અર્ક કરીયે, તેવારે ૭૮૧૨૦૦૦૦૦૦૦૦૦ એટલો આંક થાય તેનું મૂલ શોધીયે તેવારે લબ્ધરાશિ ૮૮૩૮૫૫ આવે અને ઢેદરાશિનો આંક ૧૭૬૭૭૧૦ નો આવે. તથા શેષ રાશિ ૩૩૮૯૫૫ નો આંક આવે, તેને પાંત્રીશના આંક સાથે અપવર્તિયે, એટલે પાંત્રીશે જાગ આપીયે તેવારે ૯૬૮૫ નો આંક આવે. પઠી ઢેદરાશિનો આંક ૧૭૬૭૭૧૦ છે, તેને પાંત્રીશે અપવર્તિયે, તેવારે ૫૦૫૦૬ નો આંક આવે.

હવે પૂર્વે જે મૂલ શોધતાં ૮૮૩૮૫૫ નો આંક લબ્ધરાશિનો આવ્યો છે, તે આંકને મહા હિમવંત પર્વતના પહોલપણાના બાણ રૂપ ઇંશી હજાર કલા છે, તેની સાથે ગુણિયે, તે વારે ૭૦૭૦૮૪૦૦૦૦૦ નો આંક થાય.

હવે શેષ રાશિને અપવર્તન કરતાં જે ૯૬૮૫ નો આંક આવ્યો છે, તેને મહાહિમવંત પર્વતની પૃથુત્વ રૂપ આઠ હજાર કલાની સાથે ગુણિયે, તેવારે ૭૭૪૮૦૦૦૦૦ નો આંક થાય, તે આંકને અપવર્તન કરેલો જે ઢેદરાશિનો ૫૦૫૦૬ નો આંક છે, તે આંકે જાગાકાર આપીયે તેવારે ૧૫૩૪૦ નો આંક આવે, શેષ ૩૭૯૬૦ નો આંક વધે, તેને જાગ પોહોચે નહીં માટે પરતો મૂકીયે અને ૧૫૩૪૦ ના આંકને પૂર્વે જે ઇંશીહજાર ગુણો કરેલો લબ્ધરાશિનો ૭૦૭૦૮૪૦૦૦૦૦ નો આંક છે, તેની સાથે મેલવિયે, તેવારે ૭૦૭૦૮૪૧૫૩૪૦ નો આંક પ્રતિકલાનો થાય, તેની કલા કરવા સારુ એ આંકને ઝગળીશે જાગ આપીયે, તેવારે ૩૭૨૧૪૯૫૫૪૪ એટલી કલા ઉપર ચાર પ્રતિકલા થાય. વલી એના યોજન કરવા સારુ એ કલાના આંકને વીજી વાર ઝગળીશે જાગ આપીયે, તે વારે ૧૯૫૮૬૮૧૮૬ યોજન ઉપર દશ કલા અને ચાર પ્રતિકલા થાય, એટલા સમ ચોરસ યોજનના ધાંરવા મહાહિમવંત પર્વતના જાણવા.

હવે હરિવર્ષકેત્ર બીજું નામ હરિવાસ કેત્ર તેનું પ્રતર કરવાનો વરતારો કહીયે થયે, મહાહિમવંત પર્વતની ઉત્તર પાસે જે જીવાનો વર્ગ તે લઘુ જીવાવર્ગ કહીયે, અને હરિવાસ કેત્રને ઢેહડે નિષધ પર્વતને લગતો લાંબપણાનો જે જીવાવર્ગ તે ગુરુ જીવાવર્ગ કહીયે. એ બે જીવાવર્ગનો સરવાલો કરી એકઠો મેલવીને પઠી તેનું અર્ધ કરીયે તે વારે ૧૫૧૦૮૦૦૦૦૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને સમવિષમ કરી મૂલ શોધિયે તેવારે વર્ગ મૂલ ૧૨૨૯૧૪૬ લબ્ધરાશિનો આંક આવે, અને ૧૧૦૬૮૪ શેષ રાશિનો આંક આવે તથા ૨૪૫૮૨૯૨ એટલો ઢેદરાશિનો આંક આવે.

હવે શેષરાશિના આંકને ચારે અપહરિયે તેવારે ૨૭૬૭૧ નો આંક આવે, તેમજ ઢેદરાશિના આંકને પણ ચારે જાગ આપીયે, તેવારે ૬૧૪૫૭૩ નો આંક આવે.

હવે મૂલની લબ્ધરાશિના આંકને હરિવાસકેત્રના પહોલપણાનો બાણ ૧૬૦૦૦૦ કલા રૂપ છે. તેની સાથે ગુણિયે તેવારે ૧૯૬૬૩૩૬૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને એક વાજુ માંફી રાખીયે.

પઠી શેષરાશિના આંકને ચારે અપવર્તન કરતાં જે ૨૭૬૭૧ નો આંક આવ્યો છે, તેને હરિવર્ષ કેત્રના પહોલ પણાની ૧૬૦૦૦૦ કલા સાથે ગુણિયે, તેવારે ૪૪૨૭૩૬૦૦૦૦

નો આંક થાય. એ આંકને ચારે અપવર્તના કરેલી ઢેદરાશિના જે ૬૧૪૫૭૩ નો આંક છે, તે આંકે જાગ આપીયે, તેવારે ૭૨૦૩ નો આંક આવે. શેષ ૫૯૦૬૮૧ નો આંક વધે, તેને જાગ પહોંચે નહીં, માટે એમજ રહેવા આપીયે. અને ૭૨૦૩ ના આંકને એક લાખને શાઠ હજારે ગુણેલા લઘ્વરાશિના આંક સાથે મેલવીયે તેવારે ૧૯૬૬૩૩૬૭૨૦૩ નો આંક પ્રતિકલાનો થાય, તેની કલા કરવાને અર્થે ડંગણીશનો જાગ આપીયે, તેવારે ૧૦૩૫૦૭૦૩૫૩૭ કલા થાય, તેના યોજન કરવા સારુ ફરી બીજીવાર ડંગણીશે જાગ આપીયે તેવારે ૫૪૪૭૭૩૮૭૦ યોજનની ઉપર સાત કલા થાય. એટલા હરિવાસ ક્ષેત્રની જૂમિના એક યોજનીયા સમચતુરસ્ત્ર ધંધુક જાણવા.

હવે નિષધપર્વતનું પ્રતર કરવાનું ગણિત કહિયે ઢેયે. હરિવાસક્ષેત્રને ઢેઢે નિષધપર્વતને લગતું જે લાંબપણું તેની જીવાનો વર્ગ તે લઘુજીવા વર્ગ કહીયે, તથા નિષધપર્વતની ઉત્તરની પાસે મેરુપર્વત તરફ જે નિષધનું લાંબપણું તેની જીવાનો જે વર્ગ, તે ગુરુ જીવાવર્ગ જાણવો. એ બે જીવાવર્ગના આંકનો સરવાલો કરી તેનું ચરુ કરીયે. તેવારે ૨૫૮૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦ નો આંક થાય, તેનું વર્ગમૂલ શોધિયે તેવારે ૧૬૦૮૧૦૪ લઘ્વરાશિ થાય, અને ૧૫૨૫૧૦૪ એટલી શેષરાશિ રહે, તથા ૩૨૧૬૨૦૮ એટલી ઢેદરાશિ આવે, એ ત્રણ રાશિ થઈ.

હવે શેષરાશિનો આંક માંફીને તેને શોલને આંકે અપવર્તિયે એટલે જાગાકાર આપીયે, તેવારે ૯૫૩૨૪ નો આંક આવે. તેમજ તે ઢેદરાશિના આંકને શોલે અપવર્તિયે તેવારે ૨૦૧૦૧૩ નો આંક આવે.

પઠી લઘ્વરાશિનો આંક જે ૧૬૦૮૧૦૪ નો છે, તેને નિષધ પર્વતના પહોલપણાની ૩૨૦૦૦૦ કલાની સાથે ગુણીયે, તેવારે ૫૧૪૫૯૩૨૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને એક બાજુ લખી રાખીયે.

હવે શેષરાશિને શોલના આંકે અપવર્તન કરેલો જે ૯૫૩૨૪ નો આંક છે, તેને નિષધ પર્વતના પહોલપણાની જે ૩૨૦૦૦૦ કલા છે, તેની સાથે ગુણીયે, તેવારે ૩૦૫૦૩૬૮૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને શોલે અપવર્તન કરેલી ઢેદરાશિનો જે ૨૦૧૦૧૩ નો આંક છે, તે આંકે જાગાકાર આપીયે, તેવારે ૧૫૧૭૪૯ નો આંક આવે. શેષ ૧૫૮૨૬૩ નો આંક વધે, તેને જાગ પહોંચે નહીં માટે પડતો મૂકીયે, અને ત્રણ લાખ વીશ હજારે ગુણેલા લઘ્વરાશિના આંકની સાથે એ ૧૫૧૭૪૯ નો આંક મેલવિયે, તેવારે ૫૧૪૫૯૩૪૩૧૭૪૯ નો આંક પ્રતિકલારૂપ થાય, તેની કલા કર

વાને અર્થે એ આંકને ઝંગણીશનો જાગાકાર આપિયે, તેવારે ૨૭૦૦૩૦૬૪૦૨૦ કલાની ઉપર સત્તર પ્રતિકલા થાય તેના યોજન કરવા સારુ ફરી પણ ઝંગણીશનો જાગ આપીયે, તેવારે ૧૪૨૫૪૬૬૫૬૫ યોજન ઉપર સત્તર કલા અને સત્તર પ્રતિકલા થાય, એટલું નિષેધ પર્વતનું પ્રતર ગણિત જાણવું. એટલે જૂમિના એકેકા યોજનના સમ ચતુરસ્ર સંદૂક એટલા થાય ॥ ઇતિ ॥

હવે વિદેહાર્દનું પ્રતર ગણિત કરી દેખામિયે થયે, નિષધપર્વતનો મેરુ તરફ જે છે હેમો તેનો જે જીવાવર્ગ તે લઘુજીવાવર્ગ જાણવો, અને જંબૂઢીપની મધ્યનો વચમાંનો જે અર્દુજાગ તિહાં સુધી જે વાળ અથવા જીવા તેનો જે વર્ગ તે ગુરુજીવાવર્ગ જાણવો. એ વે જીવાવર્ગને એકઠા કરતાં જે આંક આવે, તેનું અર્દુ કરીયે, તેવારે ૩૪૦૫૨૦૦૦૦૦૦૦૦ નો આંક આવે તેનું મૂલ શોધિયે, તેવારે ૧૦૪૫૩૧૦ નો આંક આવે, અને ૧૪૭૦૦૭૬ એટલી શેષ રાશિ રહે, તથા ૩૬૫૦૬૩૬ એટલી ઠેદરાશિ આવે, એ ત્રણ રાશિ થઈ.

હવે શેષરાશિનાં આંકને ચારે અપવર્તન કરીયે, તેવારે ૩૬૫૦૭૧૫ નો આંક આવે અને ઠેદરાશિને ચારે અપવર્તન કરીયે, તેવારે ૫૨૨૬૫૫ નો આંક આવે.

હવે લબ્ધરાશિનો આંક ૧૦૪૫૩૧૦ નો છે, તે આંકને વિદેહાર્દનું જે વાળ એટલે પહોલપણું તેની ૩૨૦૦૦૦ કલા છે, તેણે કરી ગુણાકાર કરીયે, તેવારે ૫૫૦૫૦૧૭૬૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને એક બાજુયે માંની રાખીયે. પઢી શેષરાશિને ચારે અપવર્તન કરતાં જે ૩૬૫૦૭૧૫ નો આંક આવ્યો છે, તેને વિદેહાર્દના પહોલ પણાની ૩૨૦૦૦૦ કલાની સાથે ગુણીયે, તેવારે ૧૧૦૩૧૦૦૦૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને ચારે અપવર્તન કરેલી ઠેદરાશિનો જે ૫૨૨૬૫૫ નો આંક છે, તેણે કરી જાગાકાર આપીયે તેવારે ૧૨૦૨૨૭ નો આંક આવે અને ઉપર ૨૦૪૪૦૭ નો આંક વધે, તેને જાગ પહોંચે નહીં, માટે તેને પડતો મૂકીયે, અને ૧૨૦૨૨૭ નો જે આંક છે તે પૂર્વે અપવર્તન કરીને વિદેહાર્દની લંબાઈની કલા સાથે ગુણેલો જે લબ્ધરાશિનો આંક તેની સાથે મેલવીયે, તેવારે ૫૫૦૫૦૧૦૦૦૨૨૭ નો આંક પ્રતિકલાનો થાય. પઢી એની કલા કરવા સારુ ઝંગણીશે જાગ આપિયે. તેવારે ૩૧૦૭૫૦૪૬૭૪૦ એટલી કલા થાય, ઉપર પન્નર પ્રતિકલા વધે, તેના યોજન કરવાને અર્થે ફરી એ આંકને ઝંગણીશે જાગ આપીયે, તેવારે ૧૬૩૫૭૩૫૩૦૨ યોજનની ઉપર દશ કલા અને પન્નર પ્રતિકલા થાય. એટલું વિદેહાર્દનું પ્રતર ગણિત જાણવું ॥

હવે એ પ્રતરના સરવાલાનો અવશેષ કહે છે. એ દક્ષિણઞરતાર્દ આદે દેશને જે દેત્રો

तथा पर्वतो तेना प्रतरनुं गणवुं, एटला चोसला योजनना गणितपदनुं करवुं ते व्य
वहार मार्गे देखावुं, तेमज मेरुथकी उत्तरदिशिये जे ऐरवत क्षेत्र आदे देशने क्षेत्रो
तथा पर्वतो ठे तेनो पण उत्तरविदेहारु पर्यंत एज रीते वरतारो वर्तवो, पढी सर्वनो
सरवालो एकठो मेलववो अथवा जंबूद्वीपना विदेहारु पर्यंत अरुजागना चोसला यो
जनीयां खंरु जेनुं गणित उपर करी आव्या हैये, तेने एकठा करी सरवालो बांधीने
पढी बमणा करीये, तेवारे “सगसयनजय” ए गाथामां कहेली संख्या जेटलां प्रतर
थाय. ए प्रतर करवाना यंत्रनी स्थापना नीचे करीये हैये.

प्रतरकरणं.	उत्तरचरतार्कस्य १	हिमवजिरेः २	हिमवंतक्षेत्रस्य ३
लघुजीवावर्गकला.	४१४६००००००००	७५६०००००००००	२२४४०००००००००
गुरुजीवा वर्ग कला.	७५६००००००००००	२२४४०००००००००	५१२४०००००००००
उन्नयमीलनेकला.	११७००००००००००	३००००००००००००	७३६००००००००००
तद्वलीकरणेकला.	५०५४५०४०७५०	१५०००००००००००	३६०४०००००००००
वर्गमूललब्धकला.	२४१६६०	३०७२६०	६०६६५६
शेषराशिः ॥	४०७१५०	२५६१६६	७७२३१६
वेदराशिः ॥	४०३६२०	७७४५६६	१२१३६१०
अपवर्त्तनांक १०	शून्येनापवर्त्तना.	४	०
कृतेऽपवर्त्तनेशेषराशिः	४०७१५	६४७६६	०
कृतेऽपवर्त्तनेवेदराशिः	४०३६२	१६३६४६	०
पृथुत्वकलाः ॥	४५२५	२०४००	०००००
तज्जुणोलब्धराशिः	१०६४०६६००००	७७४५६६००००	२४२७०३६००००
पृथुत्वेनशेषांशगुणाः	१०४२३५३७५	१२६५६६०००००	३००६२७६००००
वेदज्ञागेनलब्धकला.	३००७००००३१	६६६२०००००००	२५४४००००००३६
तासांबृहद्वाशिक्षेत्र.	१०६४०७२००७	७७४५६६६६६६	२४२७०३०५४४०
एकदा १६ ज्ञागकला॥	५७६२४००००००११	४०७६०००००००००	१२७७०००००००००
पुनः १६ ज्ञागेयो ॥	३०३२००००००१२—	२१४५६६६१०००—	६७२५३१४५००००
	प्र०११	प्र०१०	प्र००

મહાહિમવઝિરેઃ૪	હરિવર્ષકેત્રસ્ય ૫	નિષધગિરેઃ ૬	વિદેહાર્કસ્ય ૭
૫૧૨૪૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૦૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૯૭૧૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૨૦૦૪૦૦૦૦૦૦૦૦
૧૦૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૯૭૧૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૨૦૦૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦
૧૫૬૨૪૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૦૨૧૭૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૧૭૨૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૬૮૧૦૪૦૦૦૦૦૦૦૦
૭૮૧૨૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૫૧૦૮૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૨૫૮૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૪૦૫૨૦૦૦૦૦૦૦૦૦
૮૮૩૮૫૫	૧૨૨૯૧૪૬	૧૬૦૮૧૦૪	૧૮૪૫૩૧૮
૩૩૮૯૭૫	૧૧૦૬૮૪	૧૫૨૫૧૮૪	૧૪૭૮૮૭૬
૧૭૬૭૭૧૦	૨૪૫૮૨૯૨	૩૨૧૬૨૦૮	૩૬૯૦૬૨૬
૩૫	૪	૧૬	૪
૯૬૮૫	૨૭૬૭૧	૯૫૩૨૪	૩૬૯૭૧૯
૫૦૫૦૬	૬૧૪૫૭૩	૨૦૧૦૧૩	૯૨૨૬૫૯
૮૦૦૦૦	૧૬૦૦૦૦	૩૨૦૦૦૦	૩૨૦૦૦૦
૭૦૭૦૮૪૦૦૦૦૦૦	૧૯૬૬૬૩૩૬૦૦૦૦	૫૧૪૫૯૩૨૮૦૦૦૦	૫૯૦૫૦૧૭૬૦૦૦૦
૭૭૪૮૦૦૦૦૦૦	૪૪૨૭૩૬૦૦૦૦	૩૦૫૦૩૬૮૦૦૦૦	૧૧૮૩૧૦૦૮૦૦૦૦
૧૫૩૪૦૨૦૨૦૨૦૨૦	૭૨૦૩૨૦૨.૫૯૦૬૮૧	૧૫૧૭૪૯૨૦૨૦૨૦૨૦	૧૨૮૨૨૭૨૦૨૦૨૦૨૦
૭૦૭૦૮૪૧૫૩૪૦	૧૯૬૬૬૩૩૬૭૨૦૩	૫૧૪૫૯૩૪૩૧૭૪૯	૫૯૦૫૦૧૮૮૨૨૨૭
૩૭૨૧૪૯૫૫૪૪૫૦૪	૧૦૩૫૦૭૦૩૫૩૭	૨૭૦૮૩૮૬૪૮૨૮૫૧૭	૩૧૦૭૯૦૪૬૭૪૮૫૧૫
૧૯૫૮૬૮૧૮૬૮૦૧૦	૫૪૪૭૭૩૮૭૦૮૦૭	૧૪૨૫૪૬૬૫૬૯૮૧૭	૧૬૩૫૭૩૯૩૦૨૮૦૧૦
પ્ર૦૪		પ્ર૦૧૭	પ્ર૦૧૫

હવે ઘનગણિત ગણવાની રીત કહે છે.

પૂર્વે જે પ્રતરગણિત કહ્યું તે પ્રતરનું ગણિત ચૂમિકાનું ગણાય છે, તેહીજ પ્રતર ગણિતનો આંક માંનીને પર્વતોનું ઘન ગણિત કરીયે; કેમ કે, પર્વતની ચૂમિકાના તલિયાં પ્રતર ગણિત જેટલાં હોય, માટે તેટલો આંક માંનીને જંચપણાના આંકે ગુણીયે, તેવારે તેનું ઘનગણિત થાય. એ સંક્ષેપથી કહ્યું.

વિશેષાર્થ તો આમ છે, કે વૈતાલ્યને તલીયે ચૂમિકાનું પ્રતર ૫૧૨૩૦૭ યોજન ઉપર ચાર કલા ઇટલું છે. પહેલી મેખલા પર્યંત પચાસ યોજન પહોલું અને દશ યોજન જંચું છે, માટે એ પ્રતરના ગણિત પદનો આંક તેને દશે ગુણાકાર કરીયે, તેવારે ૫૧૨૩૦૭૬ યોજન ઉપર ૪ કલા ઇટલું ચૂમિકાથી માંનીને પહેલી મેખલા સુધી ઘનગણિત હોય.

હવે પહેલી મેખલાયે પર્વત સાંકડો છે. કેમ કે, પચાસ યોજન વૈતાલ્યની લંબાઈમાંથી

દશ યોજન ંક પાસે મૂકયા, અને દશ યોજન બીજે પાસે મૂકયા, તેવારે ત્રીશ યોજન વૈતાલ્ય પહોલા છે, માટે પહેલી મેખલાયે પર્વતનું તલિયું ત્રીશ યોજન છે, તિહાં પ્રતર (૩૦૭૩૦૪) યોજન ઉપર અગીયાર કલા છે, અને તિહાંથી દશ યોજન ઝંચા ચમિયે તિહાં સુધી ં પર્વત બેહુ પાસે સરખો ત્રીશ યોજન પહોલો છે, માટે પ્રતરના આંકને દશ યોજનની ઝંચાઈ સાથે ગુણીયે, તેવારે (૩૦૭૩૦૪૫) યોજન ઉપર પન્નર કલા ંટલું પહેલી મેખલાયે ઘનગણિત જાણવું.

વલી બીજી મેખલાયે ં પર્વતના દશ યોજન ઉત્તરની પાસે મૂકીયે, અને દશ યોજન દક્ષિણની પાસે મૂકીયે, તેવારે વૈતાલ્ય પર્વત દશ યોજન પહોલો છે, અને બન્ને પાસે મથાલા પર્યંત પાંચ યોજન ઝંચો છે, તેમાટે તિહાં દશ યોજન પહોલો છે, તેના પ્રતર ગણિતનો આંક ૧૦૨૪૬૧ ઉપર દશ કલાનો છે, તેને ઝંચપણાના પાંચ યોજન સાથે ગુણીયે, તેવારે ૫૧૨૩૦૭ યોજન ઉપર બાર કલા ંટલું બીજી મેખલાયે ઘનગણિત થાય.

હવે સમસ્ત વૈતાલ્ય પર્વતનું ઘન ગણિત કહીયે ઢેયે. વૈતાલ્યનું પ્રતર ગણિત ૨૨૧૫૩ યોજન ઉપર ચૌદ કલા છે, ં આંકને વૈતાલ્યની પચ્ચીશ યોજનની ઝંચાઈ છે, પરંતુ તેમાં જુદી જુદી ત્રણ રાશિને જુદા જુદા ઝંચાઈના યોજન સાથે ત્રણ પ્રકારનો પૂર્વોક્ત રીતે ગુણાકાર કરીયે, તેવારે સર્વ મલી ૦૭૦૭૨૨૭ યોજન ઉપર ચૌદ કલા થાય.

હવે હિમવંતપર્વતનું ઘન ગણિત કહે છે. હિમવંતને તલીયે ૨૧૪૫૬૭૧ યોજન આઠ કલા અને દશ પ્રતિકલા ંટલું પ્રતરગણિત છે, તેને હિમવંત પર્વતની ંકશો યોજનની ઝંચાઈ છે, તેની સાથે ગુણતાં (૨૧૪૫૬૭૧૪૪) યોજનની ઉપર શોલ કલા અને બાર પ્રતિકલા ંટલો આંક ઘનગણિતનો થાય.

મહા હિમવંત પર્વતનું ઘનગણિત કહે છે, ંને તલીયે પ્રતર ગણિત ૧૭૫૦૬૦૧૦૬ યોજન દશ કલા અને પાંચ પ્રતિકલા છે, ં પર્વત બેહુ પાસે સરખો બશે યોજન ઝંચો છે, માટે પ્રતર ગણિતના આંકને બશે ગુણો કરતાં ૩૭૧૭૩૬૩૭૩૦૦ યોજન ઉપર બાર પ્રતિકલા ંટલું ઘનગણિત થાય ંટલે યોજનના ચોસલા ઁંડુક થાય.

નિષધ પર્વતનું ઘનગણિત કહે છે. નિષધ પર્વતને તલે ૧૪૨૫૪૬૬૫૬૭ યોજન ઉપર અઢાર કલા ંટલું પ્રતર ગણિત છે, તેને ં પર્વતની ચારશે યોજનની ઝંચાઈ સાથે ગુણીયે, તેવારે (૫૭૦૧૦૬૬૨૭૭૦) યોજન ઉપર અઢાર કલા ઘનગણિતની થાય.

જે મનુષ્ય પૂર્વોક્ત ગણિત પ્રમુખ કરવાને આલસુ હોય તે મનુષ્યને વાસ્તે યંત્રોની સ્થાપનાઝ કરેલી છે, તેના ઉપરથી જોઈ લેવું, અને જે મનુષ્ય ંાહ્યા નિપુણબુઢ્ધિવાલા ઉદ્યમવંત હશે, તે તો પોતેજ ગણિત કરી વર્તારો કરી લેશે.

घनगणितनां यंत्रनी स्थापना.

घनगणित	क.	प्रति	उच्च	उच्चपणा साथें		
कला.	१८३५४८५	१२	६	प्रतर प्रमाणम्.	त्वम्	गुणवुं.
वैताढ्यचूमौ.	५१२३०७	१२	०	५१२३०७कला१२	१०	५१२३०७६ ६
वैताढ्य प्र. मे.	३०३२८८८	१२	११	३०७३८४ १११	१०	३०७३८४५१५
वैताढ्य द्वि. मे.	२१४५६९७१	८	१०	१०२४६१ ११०	५	५१२३०७१२
सकल वैता०	६७२५३१४५	५	८	९२२१५३ १२४	श्री२५	८७०९२२९१४
हिमवति.	१९५८६८१८६	१०	५	२१४५६९७१०१०	१००	२१४५६९७१४४१६१२
महाहिमवति	५४४७७३८७०	७	५	१९५८६८१८६१०५	२००	३९१७३६३७३०८०८१२
निषधे.	१४२५४६६५६९	१७	१७	१४२५४६६५६९१८	४००	५७०१८६६२७९९
विदेहार्द्ध.	१६३५७३९३०२	१०	१			

एवं ३८९५९३८७२८ योजनानि ॥

३८९५९३८७२८ मेरोरुत्तरतः ॥

७७९१८७७४५६ सर्वप्रतराणामेकादयोरपि पार्श्वयोरयमंकः ॥

द्वितीयप्रकारे ११३८१६६९५ । क्रो. २ ध० ४८५ अं. ३६ न्यूनं जवति ।

पूर्वोक्त गणितपदमिदं ७९०५६९४१५० । क्रो. १^३ ह. ६२^३

इक्षुप्रमुख सर्वना सिद्ध थयेला आंकनो यंत्र.

सिद्धांकाः ।	इषवः	जीवाः ।	धनुःपृष्ठानि.	बाहवः ।
दक्षिणजरतार्द्ध.	२३८३	९७४८१२	९७६६ क. १	०
वैताढ्ये.	२८८३	१०७२०११	१०७४३१५	४८८१६१ ^१ / _२
संपूर्णजरते.	५२६६	१४४७१५	१४५२८११	१८९२७१ ^१ / _२
हिमवति.	१५७८१८	२४९३२ ^१ / _२	२५२३०४	५३५०१५ ^१ / _२
हैमवति.	३६८४४	३७६७४१५	३८७४०१०	६७५५३
महाहिमवति.	७८९४१४	५३९३१६	५७२९३१०	९२७६१ ^१ / _२
हरिवर्षे.	१६३१५१५	७३९०११२ ^१ / _२	८४०१६४	१३३६१६१ ^१ / _२
निषधे.	३३१५७१७	९४१५६२	१२४३४६९	२०१६५१२ ^१ / _२
विदेहार्द्ध.	५००००	१०००००.	यो. १५८१११ ^१ / _२	१६८८३१३ ^१ / _२

प्रतरगणितानि.

क. प्र.

घनगणितानि वैताढ्य ङूमौ.

१८३५४८५

११६॥

५१३३०७६६

५० वि० ५१३३०७१११० वि०

१०३४

३०७३८४५१५

३० वि०

३०७३८४॥११६११०

५१३३०७११

३०३३८८८११११

सकलवैताढ्यग.

८७०८३३८ क १४

३१४५६८७११८१०

३१४५६८७१४४१६१ प्रतिकला. १३

६७३५३१४५॥५११०

०

१८५८६८१८६१०५

३८१७३६३७३०८१ प्रतिकला १३

५४४७७३८७००७

५७०१८६६३७८७८

१४३५४६६५६८१७१७

०

१६३५७३८३०३१०११

इति अष्टप्रकारगणितं समाप्तं ॥

हवे ए जीवाप्रमुख गणितनी संग्रह गाथा कहे ठे ॥ योजण सहस्स नवगं, सत्ते वसया हवंति अमयाला ॥ बारसय कला सकला, दाहिण नरहळ जीवाठ ॥ १ ॥ दसचेव सहस्सा इं, जीवा सत्तय सयाइ वीसाइ ॥ बारसय कला ऊणा, वेयह गिरिस्स विन्नेया ॥ २ ॥ चउदसय सहस्साइं, सयाइं चत्तारि एग सयराइं ॥ नरहळुत्तर जीवा, ठच्चकला ऊणिया किंचि ॥ ३ ॥ चउवीस सहस्साइं, नवयसए जोयणाण वत्तीसे ॥ चुह्वहिमवंत जीवा, आयामेणं कलळं च ॥ ४ ॥ सत्तत्तीस सहस्सा, ठच्चसया जोयणाण चउ सयरा ॥ हेमवयवासजीवा, किंचूणा सोलस कला य ॥ ५ ॥ तेवन्न सहस्साइं, नवयसया जोयणाण इगतीसा ॥ जीवाय महाहिमवे, अळकला चळलाठ य ॥ ६ ॥ एगुत्तरा नवसया, तेवत्तरिमेव जोयण सहस्सा ॥ जीवा सत्तरस कला, अळकला चेव हरिवासे ॥ ७ ॥ चउणवइ सहस्साइं, ठप्पन्नहियं सयंकला दोय ॥ जीवा निसहस्सेसे, लस्कं जीवा वि देहळे ॥ ८ ॥ ॥ इति जीवासंग्रहगाथा ॥ नवचेव सहस्साइं, ठावठाइं सयाइं सत्तेव ॥ सविसेस कलाचेगा, दाहिणनरहळ धणुपिठं ॥ ९ ॥ दसचेव सहस्साइं, सत्तेव सया हवंति तेयाला ॥ धणुपिठं वेयहे, कलाय पन्नरस हवंति ॥ १० ॥ सोलस चेव कला उं, अहियाउं हुंति अळजागेणं ॥ बाहावेयहसउ, अठासीया तहा चउरो ॥ ११ ॥ चउदस य सहस्साइं, पंचेव सयाइं अठावीसाइं ॥ इक्कारसय कलाउं, धणुपिठं उत्तरळ स्सं ॥ १२ ॥ नरहळुत्तर बाहा, अठारस हुंति जोयण सयाइं ॥ बाणउय जोयणाणिय, अळकला सत्तय कलाउं ॥ १३ ॥ धणु हिमवेकल चउरो, पणवीस सहस्स डुसय तीस

हिया ॥ बाहा सोलऊ कला, तेवन्न सयाय पन्नहिया ॥ १४ ॥ अरुतीस सहस्स स
 गसय, चत्ताधणुदस कलाय हिमवए ॥ बाहा सत्तछिसए, पणपन्नेतिन्निय कलाउ ॥ १५ ॥
 धणु महहिमवे दसकल, दोसय तेणउ सहस्स सगवन्ना ॥ बाहा वाणउयसए, ठहत्तरे
 नवकलऊं च ॥ १६ ॥ चुलसी सहसासोलस, धणुहरिवासे कला चउकं च ॥ बाहा तेरस
 हस्सा, तिसयइगसछा ठकल सहा ॥ १७ ॥ निसह धणुनवकलालखु, सहसचउवीस
 तिसय ठायाला ॥ बाहा पन्नछिसयं, सहस्स वीस्सं डुकलअऊं ॥ १८ ॥ सोलस सहस्स
 अडसय, तेसीयासट्टतेरस कला य ॥ बाहा विदेहमझे, धनुपिठुं परियरस्सऊं ॥ १९ ॥
 ॥ इति धनुःपृष्ठबाहासंग्रहगाथा ॥ लखठारसएण, ससहस्सा चउस्सया य पणसीया ॥
 बार कल ठेविकला, दाहिण जरहऊ पयरंतु ॥ २० ॥ सत्तहियातिन्निसया, बार सयस
 हस्स पंच लखा य ॥ बारसय कला पयरं, वेयहृगिरिस्स धरणितले ॥ २१ ॥ जोयण ती
 सं वासे, पढमाए मेहलाइ पयरमिमं ॥ लखतिगतिसयरिसया, चुलसी इकार सक
 लाउ ॥ २२ ॥ दस जोयण विरुंजे, बीयाइं मेहलयपरमिमं ॥ लखोचउवीस सया,
 इगसछा दस कलाउय ॥ २३ ॥ अरुसीया अठसया, बत्तीस सहस्स तीस लखा य ॥
 कलबार विकलिगारस्स, उत्तर जरहऊ पयरमिमं ॥ २४ ॥ दोकोडि चउद लखा, सह
 सा ठप्पन्न नवसइग सयरा ॥ अठकला, दसविकला, पयरमिमं चुल्लहिमवंते ॥ २५ ॥ हे
 मवए ठकोडी, बावत्तरि लख सहस तेवन्ना ॥ पणयालसयं पयरो, पंचकला अठविकला य
 ॥ २६ ॥ गुणवीसकोडि अडव, न्न लख अरुसछि सहस सयमेयं ॥ चुलसीयंदससय कला,
 पणविकला पयरुमहहिमवे ॥ २७ ॥ चउवन्नं कोडीउं, लखासीयालतिसयरि सह
 स्सा ॥ अठसय सतरिसत्तय, कलाउ पयर तु हरिवासे ॥ २८ ॥ बायालं कोडिसयं, लखा
 चउपन्न सहस ठासठी ॥ पणसयगुणत्तरकल, अठारस्स निसहपयरमिमं ॥ २९ ॥ ते
 सछिं कोमिसयं, लख सगवन्न सहस गुणयाला ॥ तिसय डुडुत्तर दसकल, पन्नरसकला
 विदेहऊं ॥ ३० ॥ इतिप्रतरप्रमाणसंग्रहगाथा ॥ दस जोयणुसए पुण, तेवीस सहस्सलख
 इगवन्ना ॥ जोयण ठावत्तरि ठ, कलाय वेयहृ घणगणियं ॥ ३१ ॥ अठसया पणयाला,
 तीसं लखातिहत्तरि सहस्सा ॥ पनरस कलायघणो, दसस्सुए होइ बीयम्मि ॥ ३२ ॥
 सत्तहिया तिन्निसया, बारसय सहस्सा पंच लखाया ॥ अवराय बारसकला, पणुस्स
 ए होइ घणगणियं ॥ ३३ ॥ सत्तासीई लखा, उणवीसहियाय बिणवइ सयाइं ॥ अउ
 णावीसयन्नागा, चउदस वेयहृ घणगणियं ॥ ३४ ॥ हिमवंति डुसय चउदस, कोमी ठप्प
 न्न लख सग नउई ॥ सहसा चउयाल सयं, सोलस कलबार विकलघणं ॥ ३५ ॥ गुणया
 ल सयासत्तर, कोमी ठत्तीस लख सगतीसा ॥ सहसातिसय अरुत्तर, बारविकलघण

મહાહિમવે ॥૩૬॥ ઠગવન્નસહસ અઢાર,કોમિ ઠાસઠિ લક્ક ગુણતીસં॥સહસાનવ સયણુ,
ણસીહનિસહસ્સ ઘણગણિયં ॥૩૭॥ ઇતિ ઘનગણિતસંગ્રહગાથા ॥ ઇતિ જંબૂઢિપાધિકારઃ॥

હવે લવણસમુઢ્રનો અધિકાર કહે છે.

જેમ ગાય પાણી પીવાને તલાવમાં પ્રવેશ કરે, તેવારે તેની પાઢલી બાજુ ડંચી હોય, અંને આગલી બાજુ નીચી હોય તેને ગોતીર્થ કહીયે, તેમ લવણ સમુઢ્રમાંહે પણ એક જંબૂઢીપની જગતીયકી અંને બીજો પહેલી તરફથી લવણસમુઢ્રની જગતી થકી એમ વે પાસાથી નીકલીને વચમાં પંચાણું પંચાણું હજાર યોજન સુધી પાઢલી ઝૂમિ ડંચી અંને આગલીઝૂમિ નીચી છે, જગતીયકી લવણસમુઢ્રની દિગ્માલ તરફ જાતાં થોડી થોડી જલવૃઢિ થતાં જ્યાં પંચાણું હજાર યોજન થાય છે, ત્યાં સમઝૂતલથકી સાતશે યોજન પાણીની ડંચી વૃઢિ છે, અંને એક હજાર યોજન પાણી ડંડું છે.

નીચે તથા ડપર દશ હજાર યોજન પહોલી અંને મૂલથકી સત્તર હજાર યોજન ડંચી, એવી લવણસમુઢ્રની મધ્યમાં પાણીની શિખા છે, તેની ડપર બે ગાડ ડંચી પાણી ની વેલ છે તે એક અહોરાત્રમાં બે વખત વધે છે.

લવણસમુઢ્રને વિષે વચમાં પાણીની મેલલાયે ચાર દિશિને વિષે વજ્રમય ચાર પાતાલ કલશા છે, તે કલશાની એક હજાર યોજન ઠીંકરી જાતી છે. તથા નીચે અંને ડપર દશ હજાર યોજન પહોલા છે, અંને વચમાં એક લાલ યોજનનું પેટ પહોલું છે તથા તે કલશા એક લાલ યોજન ઝૂમિમાંહે ડંડા છે. તે ચારે પૂર્વદિશિથી દક્ષિણાવર્ત ગણતાં એક વ ડવામુલ, વીજો કેયૂપ, ત્રીજો યૂપ, ચોથો ઈશ્વર, એ ચાર નામે ચાર કલશા જાણવા.

હવે જંબૂઢીપથકી પંચાણું હજાર યોજન જાતાં લવણસમુઢ્રના દશ હજાર યોજન વિસ્તારવાલી પાણીની શિખા આવે, તિહાં બે લાલ, નેવું હજાર યોજન વિષ્કંઢ છે. તેનો વર્ગ કરી તે વર્ગને દશે ગુણતાં જે રાશિ આવે. તેનું મૂલ શોધીયે. તેવારે (૯૧૭૦૬૦) યોજન મધ્યપરિધિ થાય. તેમાંથી ચાર દિશાના ચાર કલશે ચાલીશ હજાર યોજન રુંધ્યા છે, તે બાદ કરતાં બાકી (૮૭૭૦૬૦) યોજન રહે, તેને ચારે જાગે વહેચતાં ૨૧૯૨૬૫ યોજન થાય, એટલું એકેકી દિશિના મહોટા કલશનું માંહોમાંહે અંતર થાય, તે અંતરના યોજનમાંહે વલી એકેકી દિશાયે નવ નવ શ્રેણી ન્હાના પાતાલ કલશોની છે, તેણે (૨૧૫૦૦૦) યોજન રુંધ્યા છે, અંને (૪૨૬૫) યોજન તે કલશની ઠીંકરીને જામપણે રુંધ્યા છે. તિહાં પ્રથમ શ્રેણિમાં ૨૧૫ બીજીમાં ૨૧૬ ત્રીજોમાં ૨૧૭ એમ કકે કો કલશ વધારતાં યાવત્ નવમી શ્રેણિમાં (૨૨૩) કલશા છે, તે નવશ્રેણિનો સરવાલો કરતાં (૨૯૭૧) કલશા એક દિશિના અંતરને વિષે છે, તેવી ચાર દિશિના કલશ મેલ

વીચેં, તેવારે (૭૭૭૪) કલશ થાય. તે પ્રત્યેકની ઠીંકરી દશ યોજન જાડી છે, અને એક શો યોજન પ્રમાણ નીચે તથા ઉપર પહોલા છે, અને એક હજાર યોજન ચૂમિમાંહે ઝંઝા છે. તેટલાજ મધ્યમાં પેટે પહોલા છે. એવા ન્હાના કલશ તે જે સ્થાનકે મહોટા કલશે ચૂમિ રુંધી નથી તેવા જલમેખલાના પ્રદેશે ઠામે ઠામે એ કલશા છે.

મહોટા ચાર પાતાલ કલશાના અનુક્રમે પૂર્વદિશિથી દક્ષિણાવર્તે લેતાં એક કાલ, વીજો મહાકાલ, ત્રીજો વેલંબ, અને ચોથો પ્રજંજન, એ ચાર નામે ચાર અધિષ્ઠાયિક દેવતા છે. તેનું એક પદ્યોપમાયુ છે. અને બીજા ન્હાના કલશના અધિષ્ઠાયિક દેવોનું અર્ચપદ્યોપમાયુ છે.

મહોટા પાતાલકલશાને અધોઝાગે વાયુ છે, અને વચલા ઝાગમાં વાયુ તથા પાણી બેહુ છે અને ઉપરલા ઝાગમાં એકલું પાણીજ છે. તે વાયુ એક અહોરાત્રમાં પાણીને બે વખત ફોજ પમાડે છે, તેથી પાણીના વેલની વૃદ્ધિ થાય છે, જેવારે પાણીના જોરથી કલશા ઝજરાય છે, તેવારે સમુદ્રનું પાણી વધે છે, એવો સહેજથી ચાલ છે.

બહેંતાલીશ હજાર નાગકુમાર દેવતા તે માંહે પેસતી પાણીની વેલને ધરી રાખે છે, વલી શાઠ હજાર નાગકુમાર દેવતા તો ઉપરની બે કોશથી ઉપરાંત જે વેલ વધે છે, તેને વારી રાખે છે. તથા બહોંતેર હજાર નાગકુમાર દેવતા તે બાહિરલી ધાતકીખંડ માં પ્રવેશ કરતી વેલને નિવારણ કરે છે. એ રીતે (૧૭૪૦૦૦) નાગકુમાર દેવો પાણીની વેલને ધરી રાખે છે, માટે એ વેલંધર દેવો કહેવાય છે.

જંબૂઢીપની જગતીથકી પૂર્વાદિ ચારે દિશાયે (૪૨૦૦૦) યોજન લવણસમુદ્રમાંહે જાતા અનુક્રમે પૂર્વદિશિયે ગોથુજનામે આવાસ પર્વત છે, દક્ષિણે દિગ્જ્ઞાસ નામે આવાસ પર્વત છે, પશ્ચિમે શંખ નામે આવાસ પર્વત છે, અને ઉત્તરે દિક્સીમ નામે આવાસ પર્વત છે. એ ચારે દિશિના પર્વતોને વિષે અનુક્રમે એક ગોથુજ, બીજો શિવદેવ, ત્રીજો શંખ અને ચોથો મણોસિલ, એ નામે વેલંધર દેવતાના રાજા એવા નાગકુમાર દેવો રહે છે. જે દિશિયોને વિષે રહે છે, તેને વેલંધર કહીયે અને વિદિશિયોને વિષે રહે તેને અનુવેલંધર કહીયે.

ઈશાન પ્રમુખ ચાર વિદિશિને વિષે કર્કોટક, વિદ્યુત્પ્રજ, કૈલાસ અને અરુણપ્રજ, એવે નામે ચાર આવાસ પર્વત છે તેને વિષે અનુક્રમે કર્કોટક, કર્દમ, કૈલાસ અને વિદ્યુત્પ્રજ એવે નામે ચાર વેલંધર દેવોના રાજા નાગકુમાર દેવતા રહે છે.

એ વેલંધર અને અનુવેલંધર નામે જે આવાસ પર્વતો છે તે (૧૦૨૨) યોજન મૂલને વિષે પહોલા છે, અને (૪૨૪) યોજન શિખરને વિષે પહોલા છે, તથા (૧૭૨૧) યોજન ઝંઝા છે, તે આઠે પર્વત સર્વ વેદિકા અને વનચંદ્ર તેણે કરી સહિત છે, તથા પૂર્વદિશિથી અનુ

ક્રમે સુવર્ણ, અંકરત્ન, રૂપું, અને સ્ફાટિકરત્નના ગોથૂઝાદિક ચાર પર્વત છે, અને વિદિશિને વિષે જે ચાર પર્વત છે તે રત્નમય જાણવા.

એ આઠ પર્વત જંબૂઢીપની દિશા તરફ એક એક યોજનની ઉપર એક યોજનના પંચાણું ઝાગ કરીયે, તેવા ચાલીશ ઝાગ અધિક એટલા પાણીની ઉપર દેખાય છે, અને માંહેલી લવણ સમુદ્રની શિખાની દિશિથી જોતાં એક યોજનની ઉપર એક યોજનના પંચાણું ઝાગ કરીયે, તેવા (૭૭) ઝાગ જેટલા પાણીની ઉપર દેખાય છે.

લવણસમુદ્ર મધ્યે પંચાણું હજાર યોજને જતાં સાતશે યોજનની જલવૃદ્ધિ છે. તો બહેંતાલીશ હજાર યોજન જશે, ત્યાં વેલંધર પર્વત છે, તે સ્થાનકે કેટલી જલવૃદ્ધિ હોય? તે જાણવાની રીતિ બતાવે છે. આહીયાં પ્રથમ શ્રેણિ પંચાણું હજારની, બીજી સાતશેની, અને ત્રીજી શ્રેણી બહેંતાલીશ હજારની, એવી આંકની ત્રણ શ્રેણિ માંડીયે, એ ત્રણ આંકની રાશિ માંડ્યા પછી તે રાશિ “એમઙ્ગિહ્વ એ” ગાથાના વિધિયે ગણીયે, તે આવી રીતે કે વચમાંની જે સાતશેની શ્રેણિ તેને ઢેલી બહેંતાલીશ હજારની શ્રેણીયે ગુણીયે, તેવારે બે ક્રોર ને ચોરાણું લાખ થાય. પછી પહેલી શ્રેણી જે પંચાણું હજારની છે, તેની સાથે ઝાગ વેહેંચીયે, તેવારે ત્રણશે ને નવ યોજન ઉપર એક યોજનના પંચાણું ઝાગ કરીયે, તેવા પીસ્તાલીશ ઝાગ આવે, એ રીતે સંઙ્રૂતલે જંબૂઢીપે જોતાં બહેંતાલીશ હજાર યોજને એટલી જલવૃદ્ધિ હોય.

અને પંચાણું હજાર યોજને એક હજાર યોજન લવણ સમુદ્ર ડંડો છે, તો બહેંતાલીશ હજાર યોજને કેટલો ડંડો છે? તેનું ગણિત આવી રીતે કરવું, કે બહેંતાલીશ હજાર યોજનને હજારને આંકે ગુણીયે, તેવારે ચારકોમીને વીશ લાખ થાય. તેને પંચાણું હજાર ઝાગે વેહેંચીયે, તેવારે ચારશે ને બહેંતાલીશ યોજન ઉપર એક યોજનના પંચાણું ઝાગ કરીયે, તેવા દશ ઝાગ આવે. એટલો સમુદ્ર ડંડો છે, પછી જલવૃદ્ધિ તથા ડંડપણું એ બે એકઠાં કરીયે તેવારે સાતશે ને એકાવન્ન યોજન ઉપર એક યોજનના પંચાણું ઝાગ કરીયે, તેવા પંચાવન ઝાગ થાય, તે સતરશે ને એકવીશ યોજન વેલંધર પર્વતનું ડંડપણું છે, તેમાંથી બાદ કરીયે તેવારે નવશે ડંડપણોતેર યોજન, અને ઉપર પંચાણુઆ ચાલીશ ઝાગ રહે. એટલો જંબૂઢીપથી જતાં વેલંધર પર્વત પાણીથી ડંડો છે.

હવે ત્યાં પર્વતનો વિસ્તાર કેટલો છે? તે જાણવાનો વિધિ કહે છે. જલવૃદ્ધિ અને ડંડપણું એ બે સાતશે એકાવન યોજન ઉપર પંચાણુઆ પંચાવન ઝાગ છે, તે સર્વના પંચાણુઆ ઝાગ કરીયે, તેવારે એકોતેર હજારને ચારશે ઝાગ થાય, પછી “વિઘારડુગવિસે સો” એ કરણ ગાથાયે કરતાં પર્વતનો મૂલ વિસ્તાર એક હજાર ને વાવીશ યોજન છે,

અને શિખર વિસ્તાર ચારશે ને ચોવીશ યોજન છે, તે અધિકા માંહેથી ડું કાઢતાં વાકી પાંચશે ને અઢાણું રહે, તે પર્વતનું સત્તરશે ને એકવીશ યોજન ડુંચપણું છે, તેની સાથે જાગ વેહેંચતાં જાગ પહોંચે નહીં, તે માટે એકોતેર હજાર ને ચારશે એટલી જલ વૃદ્ધિ, તથા ડુંચપણાનાં પંચાણુઆ જાગ છે, તેને પાંચશે ને અઢાણું સાથે ગુણીયે, તેવારે ચાર ક્રોડ ઢવીશ લાખ સત્તાણું હજાર ને બશે થાય, તેને પર્વતના ડુંચપણાના સત્તરશે ને એકવીશ યોજન સાથે જાગ વેહેંચીયે, તેવારે ચોવીશ હજાર આઠશે ને નવ આવે, શેષ નવશે ને અગીયાર વધે. તે માટે તે ચોવીશ હજાર આઠશે ને નવ જે છે, તેમાંહે એક જે લીયે. પઠી પંચાણું જાગે વેહેંચીયે, તેવારે બશે ને એકશઠ યોજન ઉપર પંચાણુઆ પંદર જાગ આવે. હવે પર્વતનો મૂલ વિસ્તાર એક હજાર ને બાવીશ યોજન છે. તેમાંહેથી જેવારે એ બશે એકશઠ યોજન, અને પંચાણુઆ પન્નર જાગ કાઢીયે, તેવારે સાતશે ને સાઠ યોજન ઉપર પંચાણુઆ એંશી જાગ રહે, એટલો પર્વતનો વિસ્તાર જાણવો.

હવે માંહેલી દિશિયે જલની વૃદ્ધિ આણવાને અર્થે એ પર્વતના વિસ્તારનો આંક જે સાતશે શાઠ યોજન ઉપર પંચાણુઆ એંશી જાગ છે, તેને પંચાણુયે ગુણીયે, તેવારે બહોંતેર હજાર બશે ને એંશી એટલા પંચાણુઆ જાગ થાય. પઠી એક પંચાણું હજારની બીજી સાતશેની, અને ત્રીજી બહોંતેર હજાર બશે ને એંશીની, એવા આંકની ત્રણ રાશિ માંમિયે તેમાં વચેંની જે સાતશેની શ્રેણી છે, તેની સાથે જેવારે ઢેહલી શ્રેણી ગુણીયે, તેવારે પાંચ ક્રોડ પાંચ લાખ ને ઢું હજાર એટલા પ્રતિજંગ થાય. પઠી જે પહેલી રાશિ પંચાશી હજારની છે, તેના પ્રતિજંગ કરવા માટે તેને પંચાણુયે ગુણીયે, તેવારે નેડું લાખ ને પચીશ હજાર થાય. એટલા પ્રતિજંગે ઉપરના પ્રતિજંગની રાશી વેહેંચીયે, તેવારે યોજન પાંચ આવે, શેષ પાંચ હજાર ચારશે ને એકોતેર વધે. તેને પંચાણું જાગે વેહેંચતાં સત્તાવન્ન કલા આવે, શેષ ઠપ્પન ડગરે, તે માટે એક જેલીયે તેવારે કલા અઢાવન્ન થાય, એટલે પાંચ યોજન ઉપર અઢાવન્ન કલા એટલી માંહેલી દિશિયે જલવૃદ્ધિ છે, તે જલથકી પર્વતનું ડુંચપણું નવશે ડુંગણોતેર યોજનને ઉપર પંચાણુઆ ચાલીશ જાગ છે, તેમાંહેથી પાંચ યોજન ને અઢાવન્ન જાગ વાદ કરીયે, તેવારે નવશે ત્રેશઠ યોજન ઉપર પંચાણુઆ સત્યોતેર જાગ હોય. એટલા લવણ સમુદ્રની શિખાદિશિથી જોતાં વેલંધર પર્વત ડુંચા છે. તથા એ આઠ પર્વતના મૂલને વિષે ત્રણ હજાર વશે ને વત્રીશ યોજનનો પરિધિ છે, અને શિખરને વિષે તેરશેને ચૌદ યોજનનો પરિધિ છે, હવે માંહોમાંહે તે પર્વતનો આંતરો આણવાનો વિધિ કહે છે.

જંઘુ ઢીપની જગતીથકી વહેંતાલીશ હજાર પાંચશે ને અગીયાર યોજન લવણ સમુદ્રમાંહે ગયા પઠી પર્વતના વિષ્કંજનું મધ્ય છે, ત્યાં સમુદ્રનું વૃત્તવિષ્કંજ એક લાખ પં

ચાશી હજાર ને બાવીશ યોજન છે, તેનો પરિધિ પાંચ લાખ પંચાશી હજાર ને એકાણું યોજન થાય, તે માંહેથી આઠ વેલંધરનો વિષ્કંજ આઠ હજાર એકસો ને ઠહોંતેર યોજન બાદ કરિયે, તેવારે પાંચ લાખ ઠહોંતેર હજાર નવશે ને પન્નર યોજન બાકી રહે; તેને આઠ જાગે વેહેંચીયે, તેવારે ઠહોંતેર હજાર એકશો ને ચઊદ યોજન ઉપર એક યોજનના તેર જાગ કરિયે, તેવા આઠ જાગ ઇટલું પ્રત્યેક વેલંધર પર્વતને વચે અંતર જાણવું ॥૨૧॥

હવે ઠપ્પન્ન અંતરઢીપની વિવક્ષા કરે છે.

હેમવંત પર્વતના બન્ને ઢેઝાને વિષે સમુદ્રમાંહે બે બે ઢાઢા વિદિશિને વિષે નીકલી છે, તે પ્રત્યેક ઢાઢાને વિષે સાત સાત અંતરઢીપ છે, તે અંતરઢીપમાંહે પહેલા ચાર અંતરઢીપ જગતીથકી ત્રણશે યોજન દૂર છે, તો તેનો વિસ્તાર પણ એકેક અંતરઢીપ નો ત્રણશે યોજન પ્રમાણે જાણવો. બીજું ચતુષ્ક જગતીથકી ચારશે યોજન દૂર છે, તો તેનો વિસ્તાર પણ ચારશે યોજન છે, એમ સર્વને વિષે એકશો યોજનની વૃદ્ધિ કરતાં સાતમું અંતરઢીપનું ચતુષ્ક જગતીથકી નવશે યોજન દૂર છે, તે એકેકાનો વિસ્તાર પણ નવશે યોજન પ્રમાણ છે. તે યંત્રથી જાણવો.

હવે એ અંતરઢીપ, પાણી ઉપર કેટલા ઝંચા છે ? તે કહે છે.

અંતરઢીપનું પહેલું ચતુષ્ક તે બાહેર જંબૂઢીપની દિશાયે અઢી યોજન ઉપર પંચાણું આ વીશ જાગ ઇટલું પાણીથી ઉપર ઝંચું જાણવું, બીજા અંતરઢીપોનાં ઠ ચતુષ્ક અઢી યોજન ઉપર પંચાણુઆ નેવું જાગ પાણીથી ઝંચા જાણવા, અને લવણસમુદ્રની શિખાની દિશિયે બે કોશ પ્રમાણ સર્વઢીપનો પ્રકાશ જાણવો. તે યંત્રમાંહે લખ્યો છે ॥ ૨૧૩ ॥

હવે અંતરઢીપનાં નામ કહે છે.

સર્વ અંતરઢીપ, વેદિકા અને વનખંડે કરી મંક્તિ જાણવા. અંતરઢીપના પહેલા ચ તુષ્કને વિષે ઈશાન કૂળથી દક્ષિણાવર્ત ગણતાં એક રુચક, બીજું આજ્ઞાસિક, ત્રીજું વૈષાણિક, ચોથું લાંગુલિક એ ચાર નામ અનુક્રમે જાણવાં. અંતરઢીપના બીજા ચતુષ્કને વિષે હ્યકર્ણ, ગજકર્ણ, ગોકર્ણ અને શત્કુલીકર્ણ, એવાં નામ જાણવાં. ત્રીજા ચતુષ્કને વિષે આદર્શમુખ, મેંઢમુખ, અયોમુખ, અને ગોમુખ, એવે નામે ચાર ઢીપ છે. ચોથા ચતુષ્કને વિષે હ્યમુખ, ગજમુખ, હરિમુખ અને વ્યાઘ્રમુખ, એવાં ચાર નામે ચાર ઢીપ છે. અને અશ્વકર્ણ, સિંહકર્ણ, અકર્ણ અને કર્ણપ્રવાવરણ, એવે નામે પાંચમા ચતુષ્કને વિષે અંતરઢીપ જાણવા. ડહકામુખ, મેઘમુખ, વિદ્યુન્મુખ અને વિદ્યુદંત. એવે નામે ઠ ઢા ચતુષ્કના અંતરઢીપ છે. સાતમા ચતુષ્કને વિષે ઘનદંત, લઘુદંત, ગૂઢદંત, અને સિદ્ધદંત, એવાં ચાર નામ જાણવાં. એ અઢાવીશ અંતરઢીપનાં નામ કહ્યાં.

હવે અંતરઢીપનો પરિધિ કહેઢે. પહેલાં ચતુષ્કને વિષે નવશે ને ડંગણ પચાસ યો જનનો પરિધિ ઢે, પઢીના ઢ ચતુષ્કને વિષે પ્રત્યેકે ત્રણસો ને સોલ યોજનની વૃદ્ધિ ક રીયે ॥ યથા ॥ સોલુત્તર તિસયજુય, સપઢમ પરિહિં વરાવર ચડકં ॥ પઢમે નવગુણવન્ના, સાવીણ વારપણ સઢી ॥ ૧ ॥ તઢણ પનરિક્કારસિ, ચડઢણ પુણઅઢાર સગણડઆ ॥ જો યણ વાવીસ સયા, તેરહિયા પંચમ ચડકં ॥ ૨ ॥ પણવીસ ઢગુણતીસા, ઢઢે ચરમેડવી સ પણયાલા ॥ પરિહીઅંતરઢીવા, સત્તચડક્રાણ નાયવા ॥ ૩ ॥ ૨૧૭ ॥

ણ પૂર્વોક્ત પ્રકારે વઢી શીખરી પર્વતને વિષે પણ ઢશાનકૂણ પ્રમુખ ચાર વિદિશિ ને વિષે ચાર ઢાઢા ઢે, અને કકેકી ઢાઢાયે સાત સાત અંતરઢીપ ઢે, તેવારે ચાર ઢા ઢાના અઢાવીશ યાય. ણ રીતે હેમવંત તથા શિખરીના ણકઢા ગણતાં સર્વ મઢીને ઢ પ્પન્ન અંતરઢીપ જાણવા. ણ સર્વ ઢપ્પન્ન અંતરઢીપને વિષે યુગલ મનુષ્ય રહે ઢે. તેનું પઢયોપમને અસંખ્યાતમે જાગે આયુષ્ય જાણવું.

તે યુગઢીયાના આઠશે ઢનુષ્યનાં ડંચાં શરીર ઢે, વઢી તેનાં શરીરને વિષે ચોસઠ પાંસઢી ઢે. વઢી આહારની ઢઢા ણકાંતરે ડપજે ઢે, અને ડંગણ્યાંશી દિવસલગે અપત્ય પાલનકરેઢે.

મેરુપર્વતથકી પશ્ચિમદિશિને વિષે જગતીથકી વારહજાર યોજન લવણસમુઢ્રમાંહે સુસ્થિત ણવે નામે જે લવણસમુઢ્રનો સ્વામી ઢેવ ઢે, તેનો ગૌતમ ણવે નામે ણક ઢીપ ઢે. તે ગૌતમઢીપની વન્ને વાજુ જંબૂઢીપના વે સૂર્ય અને લવણસમુઢ્રના વે સૂર્ય, તેના વે વે ઢીપ જાણવા. ણટલે વચમાં ગૌતમઢીપ ઢે, અને વન્ને પાસે વે વે સૂર્યઢીપ ઢે.

જગતીથકી ઢીપનું વેગલાઢપણું અને ઢીપનો માંહોમાંહે અંતર તથા ઢીપનો વિ સ્તાર તે વાર હજાર યોજન જાણવો. વઢી ણ પ્રકારેજ પૂર્વદિશિને વિષે જગતીથકી વાર હજાર યોજન લવણસમુઢ્રમાંહે વે ચંઢ્રમા જંબૂઢીપના અને વે ચંઢ્રમા લવણસમુ ઢ્રના. ણ રીતે ચાર ચંઢ્રમાના ચાર ઢીપ ઢે.

ણ પ્રકારે વાહેરથકી ઢાતકીખંડને વિષે તથા મંઢરપર્વતથકી પૂર્વપશ્ચિમ દિશે લવણસમુઢ્રની જગતીથકી વાર હજાર યોજન લવણ સમુઢ્રમાંહે શિખાનીદિશિ ફરે તિહાં વે ચંઢ્રમા લવણ સમુઢ્રના, અને ઢ ચંઢ્રમા ઢાતકીખંડના, ણ રીતે આઠ ચંઢ્રમા ના ઢીપ પૂર્વદિશિયે ઢે, તથા વે સૂર્ય લવણસમુઢ્રના, અને ઢ સૂર્ય ઢાતકીખંડના ણ વં આઠ સૂર્યના ઢીપ પશ્ચિમ દિશે ઢે.

ણ ચંઢ્રમા અને સૂર્યના ઢીપ પાણી ડપર કેટલા ઢે ? તે કહે ઢે.

ણ પૂર્વે કહ્યા જે ચંઢ્રમા અને સૂર્યના ઢીપ તે જંબૂઢીપ તથા ઢાતકીખંડની દિશિથી જોતાં સાઢી અઢ્યાશી યોજન ડપરે પંચાણુઆ વાઢીશ જાગ ણટલા પાણીથી ડપર ઢે,

તે જાણવાને અર્થે પ્રથમની પેરે આંકની ત્રણ રાશિ માંઢીયે. ઁક પંચાણું હજાર, બી જી સાતશે, અને ત્રીજી ચોવીશ હજાર, સુલત્રપણા માટે બિંદુ ટાલીને વચ્ચેની રાશિ, ઢેહેલી રાશિ સાથે ગુણતાં સોલ હજાર ને આઠસો થાય, તેને પહેલી રાશિના પંચાણું હજાર ઢે, તેના બિંદુ ટાલતાં પંચાણું જાગે વેહેંચીયે, તેવારે ઁકસો ઢોંતેર યોજન ડપર પંચાણુઆ ઁંશી જાગ આવે. ઁટલી લવણસમુઢ્રની શિખાદિશિયે જલવૃદ્ધિ ઢે. તેનું અ ઋ અઢ્યાશી યોજન થાય ઢે. તેની સાથે પાણીથકી વાહેરની ડંવાડના વેકોશ ઝેલીયે, તેવારે સાઢી અઢ્યાશી યોજન ડપર પંચાણુઆ ચાલીશ જાગ. ઁટલા જંબૂઢીપ તથા ધાતકીખંડની દિશિથી જોતાં પાણી ડપર ઢીપ ઢે. વલી માંહેની લવણશિખાની દિ શાયકી જોતાં વન્ને વાજુયે વે કોશ પાણીથકી સર્વ ઢીપ ડંવા ઢે. હવે ઢીપનો પરિ ધિ કહે ઢે ॥ ડક્તં ચ ॥ સગતીસ સહસ્સ નવસય, ઋયાલ પરિહિં જલાડુકોસ વહિં ॥ ડચ્ચા અંતો જોયણ, અડસી પણ નડઅ ચત્તંસા ॥ ૧ ॥

હવે તે ચંડ્ર સૂર્ય ઢીપમાંહે પ્રાસાદનાં પ્રમાણ કહે ઢે.

ઁ ચંડ્ર સૂર્યઢીપને વિષે કુલગિરિના પ્રાસાદ સરખા સાઢીવાસઠ યોજન ડંવા, અને સવાઁકત્રીશ યોજન પહોલા, ઁવા રમવા યોગ્ય પોતપોતાના પ્રજુ ઁટલે સ્વામી જે સુસ્થિ તદેવ તથા ચંડ્ર સૂર્ય, તેમના પ્રાસાદ ઢે, તથા ઁ સર્વ ચંડ્રસૂર્ય પ્રમુખ જે ડ્યોતિષીયોનાં વિમાન ઢે તે સ્ફાટિક રત્નનાં ઢે. તથા લવણસમુઢ્રને વિષે જે ડ્યોતિષી ઢે, તેનાં વિમાન ઢગપાટન જે સ્ફાટિકરત્ન તેનાં ઢે, તે વિમાનને સંયોગે લવણસમુઢ્રનો પાણી ફાટે ઢે, ઁ રત્નનો જાતિગુણજ ઢે. વલી તે રત્નની કાંતિ ડંચી લવણશિખાને વિષે પણ પ્રકાશ કરે ઢે. લવણસમુઢ્રને વિષે ચાર ચંડ્રમા, ચાર સૂર્ય ત્રણશે ને વાવન ગ્રહ, ઁકશો ને વાર નક્ષત્ર, અને વે લાખ સઋસઠ હજાર ને નવશે ઁટલી તારાની કોડાકોડી જાણવી. લ વણસમુઢ્રનો પરિધિં પન્નર લાખ ઁક્યાશી હજાર ઁકસો ને ડંગણચાલીશ યોજન જા ઁવો. સમુઢ્રની જગતીના ઢાર ઢારનું અંતર, ત્રણ લાખ પંચાણું હજાર વશે ને સવાઁંશી યોજન ઢે. હવે લવણસમુઢ્રનું પ્રતરઘન કરવાની ગાથા લખે ઢે ॥ ઢસસહસ રહિયત્રિઢર, અઠ્ઠંઢસ સહસ સંજુઅં તેણ ॥ ગણિયાય મજ્ઞ પરિહી, પયરો લવણસ્સિમો હોઢ ॥૧॥ નવ નવં કોઢિસયા, ઢગસઠી કોઢિસત્તરસ લસ્કા ॥ પન્નરસહસાય ઢમો, ઘણોસવે સ ત્તર સહસ્સ ગુણો ॥ ૨ ॥ સો સોલકોઢિકોડી, તિણવડલસ્કાગુણચત્ત સહસાયા ॥ નવ સય કોઢીપન્નર, કોઢી પન્નાસ લસ્કાય ॥ ૩ ॥ ઢિતિ લવણસમુઢ્રાધિકારઃ ॥

હવે ધાતકીખંડ નામા બીજા ઢીપનો અધિકાર વચાણે ઢે.

લવણસમુઢ્રની જગતીથકી વાહેર વલયને આકારે ચાર લાખ યોજન પહોલો ઁ

બો બીજો ધાતકીખંરુ નામે દ્વીપ છે, તે ધાતકીખંરુ, ઇસ્કકાર નામે જે બે પર્વત તેણે બે ઝાગે વેહેંચ્યો છે, એટલે એક પૂર્વ ધાતકીખંરુ. અને બીજો પશ્ચિમ ધાતકીખંરુ. એ બે ઝાગ જાણવા. હવે તે ઇસ્કકાર પર્વત દક્ષિણદિશે, અને ઉત્તરદિશિયે, લાંબા છે. વઢી એક હજાર યોજન મૂલને વિષે, અને શિખરને વિષે સરખા પહોલા છે. તથા પાંચ શેં યોજન ઊંચા છે. લવણસમુદ્રની જગતીના દક્ષિણ ઉત્તરદિશિના વૈજયંત, અપરાજિ ન એવે નામે જે બારણાં છે, તેમાંથી ઇષુ એટલે બાણને આકારે ચાર લાખ યોજન ધાતકી ખંડના વિસ્તાર સુધી લાંબા નિકલ્યા છે, એવા તે પર્વતો છે.

હવે ધાતકીના બે ખંરુને વિષે કુલગિરિ તથા ક્ષેત્ર વચાણે છે.

ધાતકી ખંડના પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશાના એકેકા ખંરુનેવિષે ઠ ઠ કુલગિરિ જાણવા અને સાત સાત ક્ષેત્ર જાણવાં. તે જેમ ગાડીનાં પડ્ડાંને વિષે, વચ્ચેની નાજિથકી આરા ના આંતરા હોય, તેમ જંબૂદ્વીપ અને લવણ સમુદ્ર જે છે, તે નાજિ સરખા છે. અને ધાતકી ખંડમાંહે જે ઇસ્કુકાર તથા કુલગિરિ પ્રમુખ પર્વત છે, તે આરા સરખા છે, અને ક્ષેત્ર જે છે તે આરાના વિવર એટલે આંતરાસરખા છે. વઢી તે કુલગિરિ ઇસ્કકાર મૂલનેવિષે અને બેહડાને વિષે સરખા પહોલા છે. વઢી વાસક્ષેત્ર જે છે, તે લવણસમુદ્રથી માંનીને પિહુલ પિહુલતર છે.

હવે ધાતકીખંરુમાંહે જે પદાર્થ જંબૂદ્વીપ માંહેલા પદાર્થ સરખા છે, તે કહે છે.

ધાતકી ખંડનેવિષે જે ડ્રહ, કુંડનું ઊંરુપણું તથા મેરુપર્વત ટાલીને કુલગિરિ. ગયદં તગિરિ, વક્ષસ્કાર, ચમલગિરિ, કાંચનગિરિ અને વૈતાલ્ય પ્રમુખ પર્વતનું ઊંચપણું, તથા સુમેરુપર્વત વર્જિને વૈતાલ્યનો વિસ્તાર અને બીજા વૈતાલ્ય પ્રમુખવૃત્ત પર્વતનો વિસ્તાર તે સર્વ પહેલા કહ્યા છે, તેના સરખો જાણવો, એટલે જંબૂદ્વીપની પેરે જાણવો.

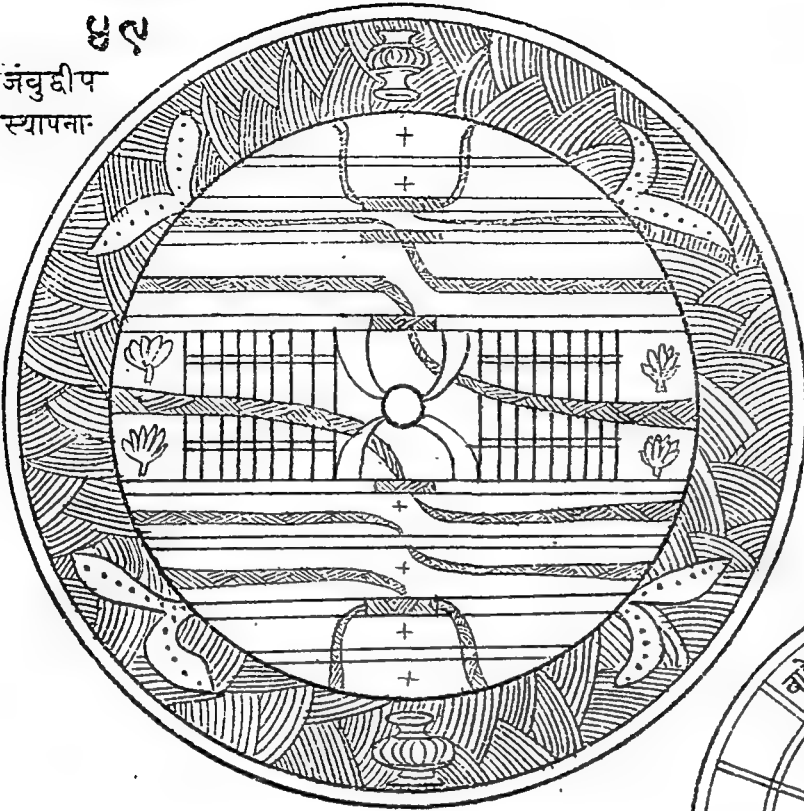
હવે ધાતકીખંડને વિષે બે મેરુ છે, તે વચાણે છે.

ધાતકીખંરુના જે બે મેરુ પર્વત છે, તે જંબૂદ્વીપના મેરુ સરખા જાણવા. પણ એટલું વિશેષ છે કે, જંબૂદ્વીપના મેરુની ચૂમિથી પાંચશે યોજન ઊપર ચમિયે, ત્યાં નંદનવન છે; તેથી ઊપર સાડીવાસઠ હજાર યોજન ચડીયે. તેવારે સૌમનસ્ય વન છે, ત્યાંથી ઠ ત્રીશ હજાર યોજન ઊંચું પાંડુક વન છે, અને ધાતકીખંરુના મેરુનું એટલું વિશેષ જે ચૂમિથી પાંચશે યોજન ઊંચું નંદનવન છે, તે થકી સાડીપંચાવન હજાર યોજન ઊંચે ચડીયે, ત્યાં સૌમનસ્ય વન છે, ત્યાંથી અઠ્યાવીશ હજાર યોજન ઊંચા ચડીયે, ત્યાં પાંડુક વન છે, એ ચોરાશી હજાર યોજન થયા. અને એક હજાર યોજન ચૂમિમાંહે ઊંચા છે, એમ સર્વ મલી પંચાશી હજાર યોજન ઊંચા છે.

તથા નવ હજાર ને પાંચશે યોજન મૂલમાં નીચે વિસ્તાર છે, અને નવ હજાર ને ચારશે

४९

जंघुदीप
स्थापना

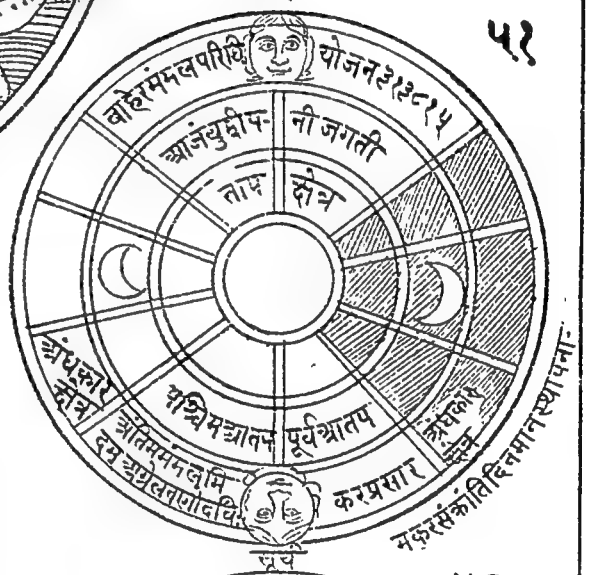

५०

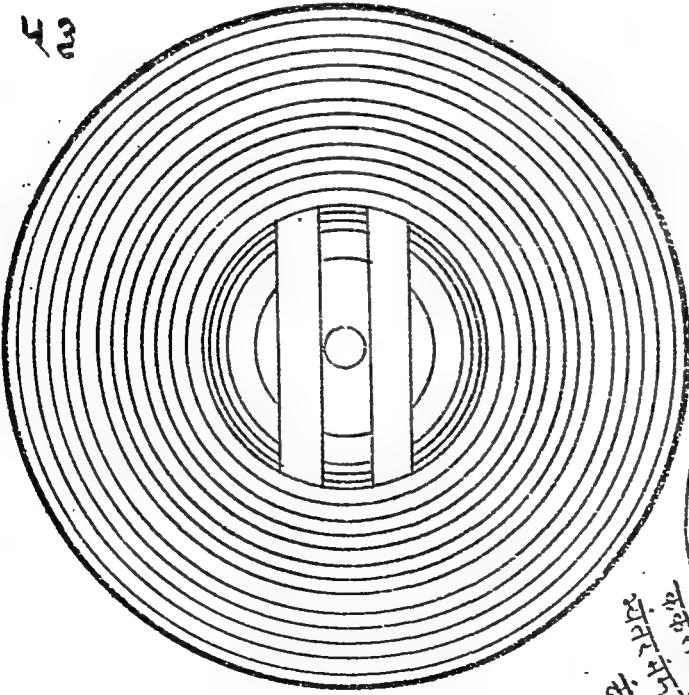

सूर्य

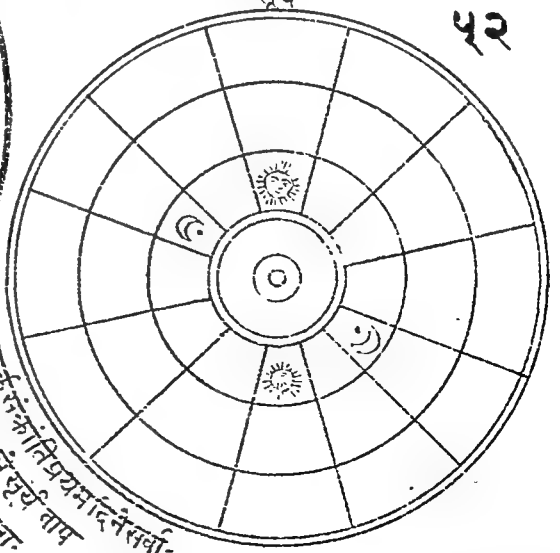
५१

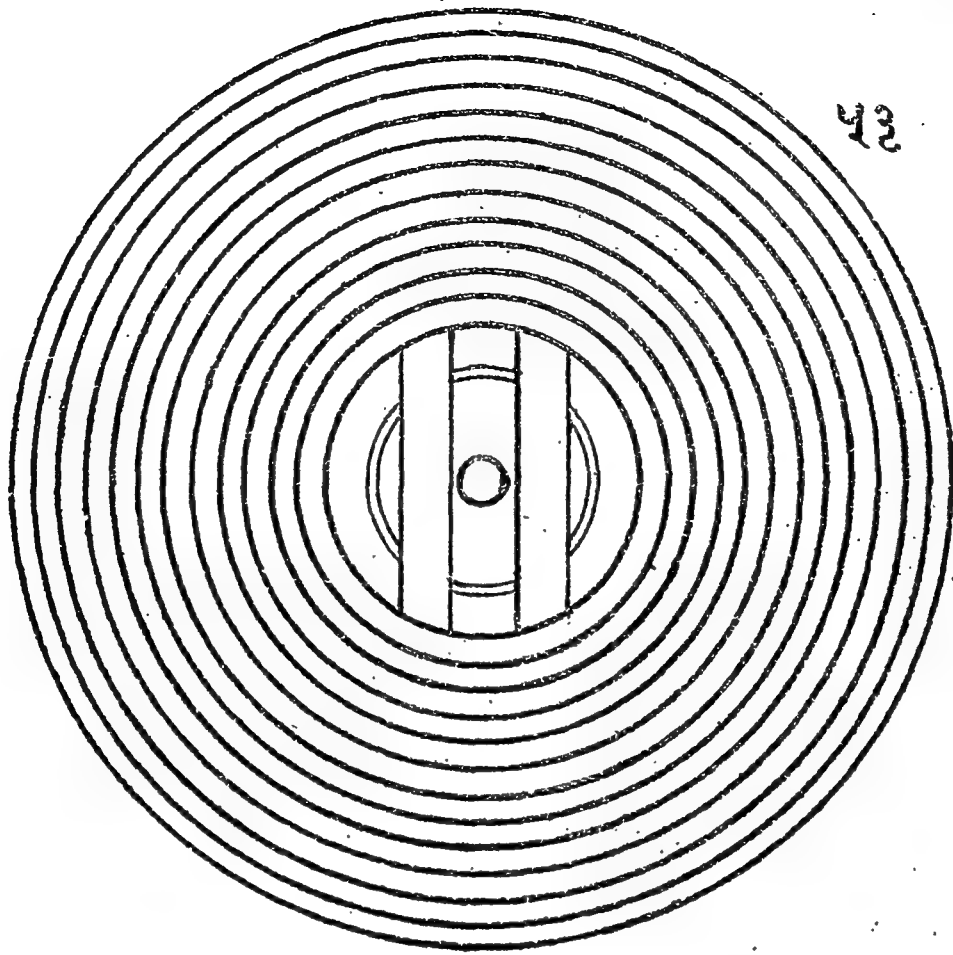
५३

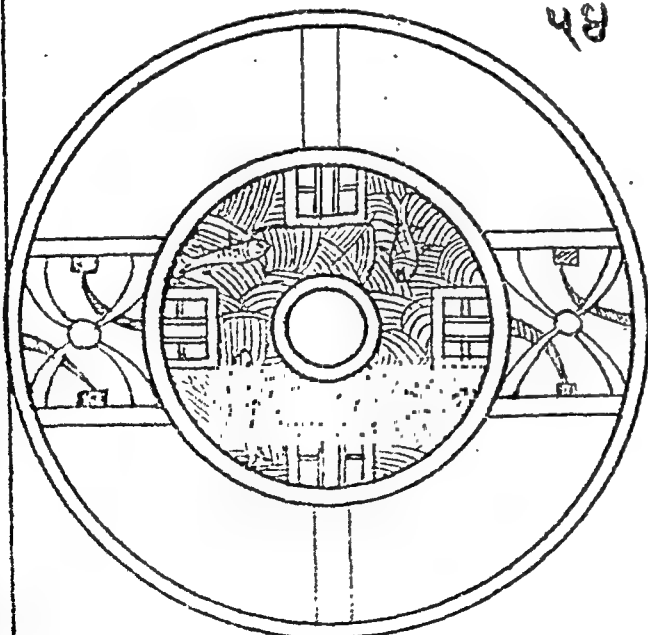
५२

मकरसंक्रांतिप्रथमदिने सर्वा
भ्यंतर मन्त्रं सूर्यं ताम्र
क्षेत्रं स्थापना

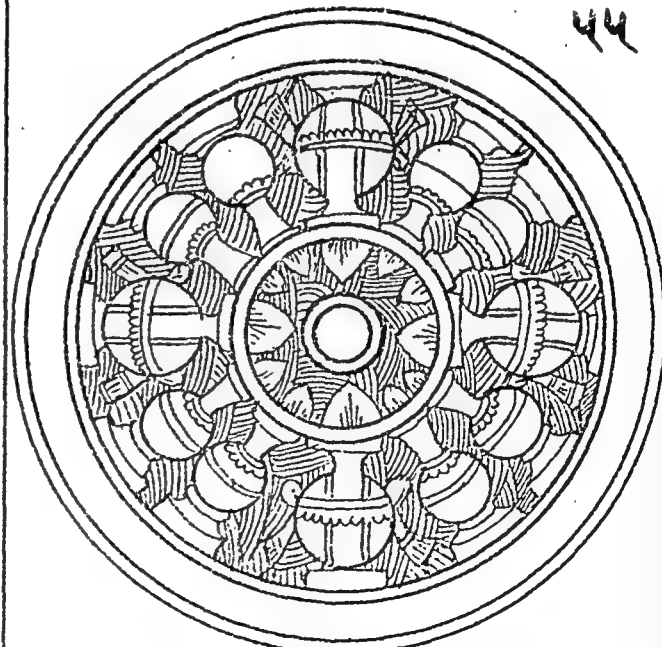

५३

५४

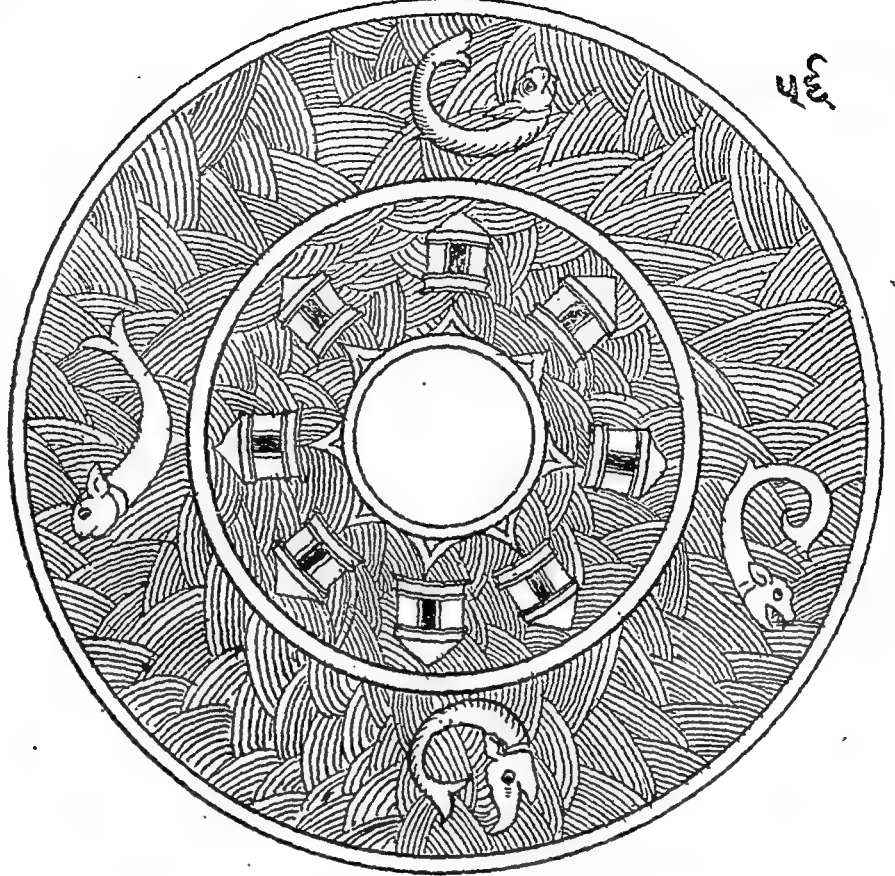
लवणसमुद्र चने धातकी खंरनी स्थापना.

५५

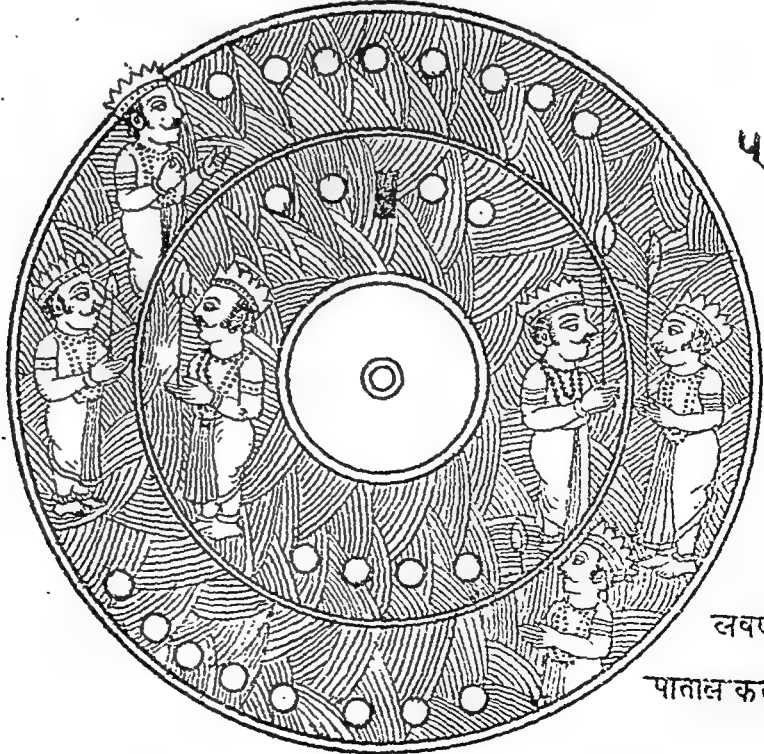
लवणसमुद्र पाताल कलश स्थापना.

५६

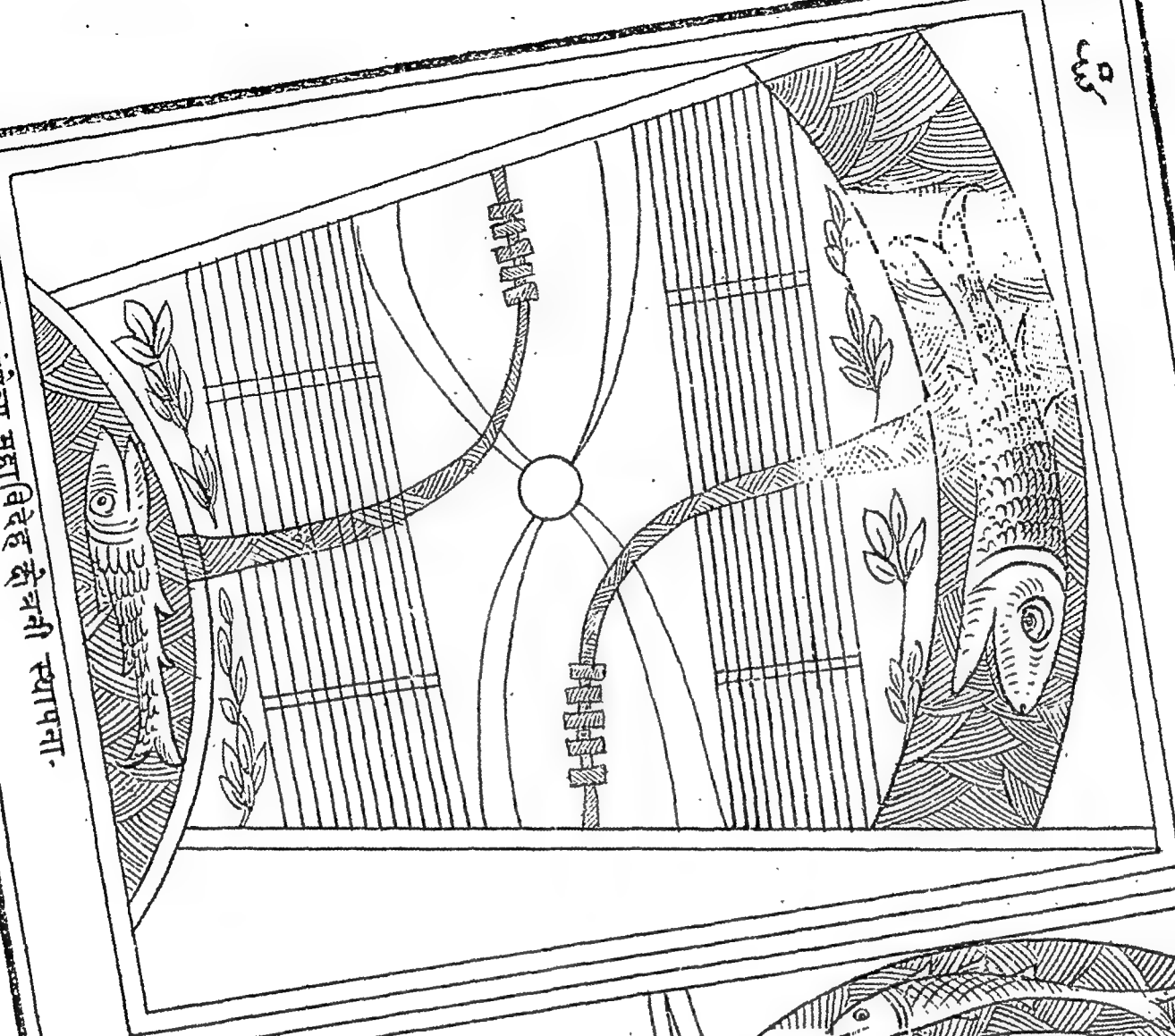
लवण समुद्र अने तदनंतरगत वेलंधरावास
पर्वत स्थापना.

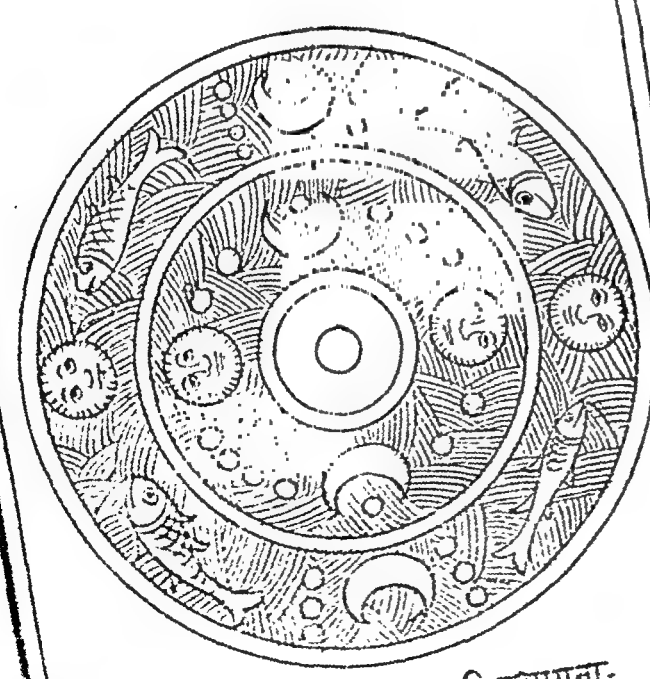
५७

लवण समुद्रगत
पाताल कलदांतरव्या स्थापना.

धातकी-संवत्सराहेला महाविदेह क्षेत्री स्थापना-

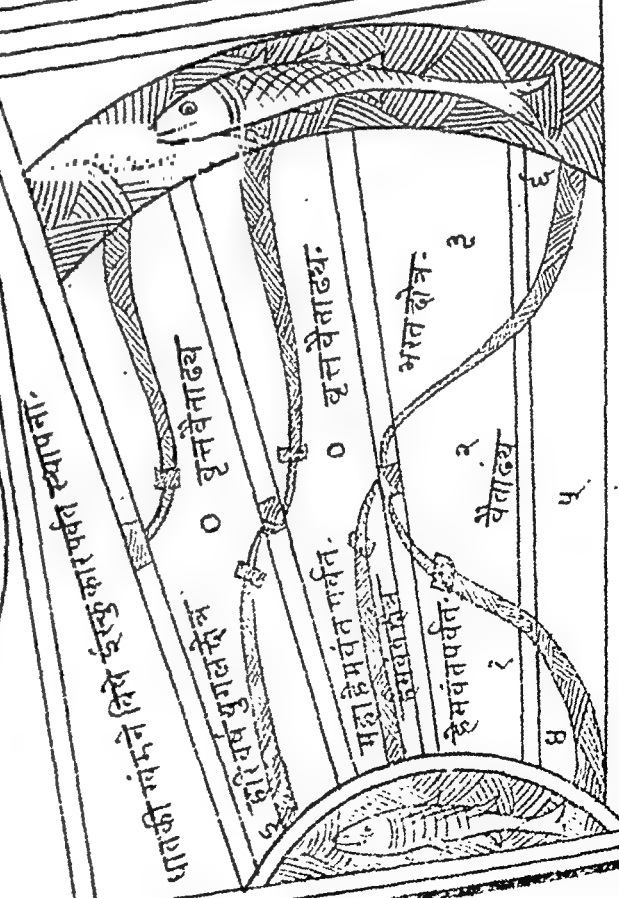

५०

लवण समुद्रगत सूर्यचंद्राकृति स्थापना-

५८

धातकी-संवत्सराहेला महाविदेह क्षेत्री स्थापना-

० वृत्तवैताड्य

० वृत्तवैताड्य

भरत क्षेत्र

२ वैताड्य

५

५८

યોજન ચૂતલ વિસ્તાર છે, તથા નવ હજાર ને સાડા ત્રણશે યોજન નંદનવનનો વિસ્તાર જાણવો, ત્રણ હજાર ને આઠશે યોજન સૌમનસ્ય વનનો વિસ્તાર જાણવો, અને એક હજાર યોજન શિખાનો વિસ્તાર જાણવો.

હવે વાંઢિત સ્થાનકને વિષે વિસ્તાર આણવાનો વિધિ આવી રીતે કે:-ચૂતલનું પહોલપણું નવ હજાર ને ચારશે યોજન છે, તેમાંથી શિખરનું પહોલપણું એક હજાર યોજન કાઢીયે, તો બાકી આઠ હજાર ને ચારશે યોજન રહે. તે ચૂતલથકી ડુંચું ચોરાશી હજાર યોજન છે, તેની સાથે જાગ આપતાં, જાગ પહોંચે નહીં. તેમાટે આઠ હજાર ચારશેને દશગુણા કરિયે. તેવારે ચોરાશી હજાર થાય, તે ડુંચપણાના ચોરાશી હજાર યોજન સાથે ગુણીયે, તેવારે એક યોજનનો દશમો જાગ આવે. તો ચૂતલથકી જેવારે એક યોજન ડુંચે ચઢીયે, તેવારે વિષ્કંજમાંહે એક યોજનના દશ જાગ માંહેલો એક જાગ ઘટે અને ડતરતાં વધે, એમ પ્રથમની પેરે જાણવું.

પ્રથમ જંબૂઢીપને વિષે જે નદી, પ્રપાતકુંડ, કુંડમાંહેલા ઢીપ, વનમુખ, ડ્રહ, લાંબા પર્વત તથા કમલ, ઇટલા પદાર્થનો વિસ્તાર તથા નદીનું ડંરુપણું, વલી ડ્રહનું લાંબપણું જે કહ્યું, તેથી આ ધાતકીખંરુને વિષે વમણું જાણવું.

હવે જડશાલવનનું પરિમાણ કહે છે.

એક લાખ સાત હજાર આઠશે ને ડંગણ્યાણ્શી યોજન મેરુપર્વતથકી પૂર્વ પશ્ચિમ દિશાએ લાંબપણે જડશાલવન છે, એને જેવારે અઢ્યાશી જાગે વેહેંચીયે, તેવારે ચારશે ને ઢવીશ યોજન કાંઈક જાણા આવે; ઇટલું મેરુથકી જડશાલવન ડત્તર તથા દક્ષિણ દિશા પહોલું છે. કુરુક્ષેત્રની જીવા વે લાખ ત્રેવીશ હજાર એકશે ને અઢાવન યોજન જેટલી જાણવી.

હવે ગયદંત ગિરિ વખાણે છે.

પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશાના વેહુ ધાતકીખંરુને વિષે બાહેરની દિશાએ ધાતકીખંરુની જગતીના પાસાના ચાર ગયદંત ગિરિ છે. તે પાંચ લાખ ડંગણોતેર હજાર વશે ને ડંગણસાઠ યોજન લાંબા જાણવા. અને બીજા જંબૂઢીપની જગતીની દિશાના માંહેલા ચાર ગયદંત ગિરિ જે છે, તે ત્રણ લાખ ઢપ્પન હજાર વશે ને સત્તાવીશ યોજન લાંબા જાણવા. તથા એક બાહેરનો ગયદંતગિરિ, અને એક માંહેનો ગયદંતગિરિ. એ વન્ને એક ઠા કરીયે, તેવારે કુરુક્ષેત્રનું ધનુઃપૃષ્ઠ થાય, તેનું પ્રમાણ નવ લાખ પચ્ચીશ હજાર ચારશે ને ડ્યાશી યોજન થાય. ઇટલું ધાતકીખંરુને વિષે કુરુક્ષેત્રનું ધનુઃપૃષ્ઠ જાણવું ॥ ૨૩૨ ॥

હવે વક્ષસ્કાર અંતર નદી પ્રમુખનાં પ્રમાણ કહે છે.

કુલગિરિ તથા ગયદંતનાં પ્રમાણ કહ્યાં અને તેથકી અન્ય જે વક્ષસ્કાર, અંતરન

ઢી વિજય, અને વનમુખ તેનો વિસ્તાર તે ક્ષેત્રના અનુમાને કરી જાણવો. ઇટલે પૂર્વ ધાતકી ઁંરુ તથા પશ્ચિમધાતકી ઁંરુનું બન્ને ઇસુકાર દિશિયે જેવું ક્ષેત્રનું લાંબપણું છે; તેવું વક્ષસ્કારાદિકનું પણ લાંબપણું જાણવું. તથા પૂર્વ ધાતકીઁંરુનાં સાત ક્ષેત્ર, અને પશ્ચિમ ધાતકીઁંડનાં સાત ક્ષેત્ર, તે ચાર લાખ યોજન લાંબાં જાણવાં.

હવે વાસક્ષેત્રના વિજયનો વિસ્તાર કહે છે.

ક્ષેત્રના આંક જે ઇક, ચાર, સોલ ને ચોશઠ ઇ ઇની સાથે ધ્રુવાંક ગણીયે, પઢી વશે ને વાર જાગે વેહેંચીયે, તેવારે વાસક્ષેત્રનો સર્વત્ર આદિ, મધ્ય અને અંત્યનો વિસ્તાર હોય.

હવે ધાતકી ઁંરુના ધ્રુવાંક કહે છે.

પ્રથમ ક્ષેત્રના ચઢદ લાખ વે હજાર વશે ને સત્તાણું ઇટલા ધ્રુવાંક જાણવા. તથા મધ્યક્ષેત્રના ઠવીશ લાખ સરસઠ હજાર વસો ને આઠ ધ્રુવાંક જાણવા. તથા અંતક્ષેત્રના ધ્રુવાંક ૩૫૩૨૧૫ જાણવા.

અંહીયાં પ્રથમ ક્ષેત્રના ધ્રુવાંક જે ચૌદ લાખ વે હજાર વશે ને સત્તાણું છે, અને ક્ષેત્રનો આંક ઇક છે, માટે ઇકે ગુણીયે, તેવારે તેહીજ આંક આવે. તેને વશે ને વાર જાગે વેહેંચતાં ઠ હજાર ઠસો ને ચૌદ યોજન જાફેરા, ઇટલો જરત તથા ઇરવતનો આદિ વિસ્તાર જાણવો. અને વાર હજાર પાંચશે ને ઇકયાશી યોજન જાફેરો મધ્યવિસ્તાર છે, તથા અઢાર હજાર પાંચશે ને સુરતાલ્લીશ યોજન જાફેરો અંત્યવિસ્તાર છે.

હેમવંતને ઇરણ્યવતનો આદિવિસ્તાર ઠવીશ હજાર ચારશે ને અઠવન યોજન જાફેરો છે, મધ્યવિસ્તાર પચાસ હજાર ત્રણશે ને ચોવીશ યોજન જાફેરો છે અને અંત્યવિસ્તાર ચમ્મોતેર હજાર, ઇકસો ને નેવું યોજન જાફેરો છે ઇ સર્વ ચારેગુણતાં ચૌગુણ થયા.

હરિવર્ષ અને રમ્યક ક્ષેત્રનો આદિવિસ્તાર ઇક લાખ પાંચ હજાર આઠશે ને તેત્રીશ યોજન જાફેરો છે, અને મધ્યવિસ્તાર વે લાખ ઇક હજાર વશે ને અઢાણું યોજન જાફેરો છે, તથા અંત્યવિસ્તાર વે લાખ, ઠનું હજાર, સાતશે ને ત્રેશઠ યોજન જાફેરો છે.

વિદેહનો આદિવિસ્તાર ચાર લાખ, ત્રેવીશ હજાર, ત્રણશે ને ચોત્રીશ યોજન જાફેરો છે, અને મધ્યવિસ્તાર આઠ લાખ, પાંચ હજાર ઇકસો ને ચોરાણું યોજન જાફેરો છે, તથા અંત્યવિસ્તાર અગિયાર લાખ સત્યાશી હજાર ને ચોપત્ર યોજન જાફેરો છે, ઇ રીતે ઇ ચાર સ્થાનકનો આદિ, મધ્ય તથા અંત્યનો વિસ્તાર કહ્યો. ઇ ધ્રુવાંક ચોશઠાંકે ગુણ્યા.

અંહીયાં આદિ ધ્રુવાંક ચૌદ લાખ. વે હજાર, વશે ને સત્તાણું યોજન જાફેરા છે. તેને ઇક, ચાર, સોલ, ચોસઠની સાથે ગણીયે, પઢી વન્ને ને વાર જાગે વેહેંચતાં યથોક્ત માન લાજે. અને મધ્યધ્રુવાંક ઠવીશ લાખ, સડસઠ હજાર, વશે ને આઠ છે. તેને ઇક, ચાર

સોલ ને ચોસઠ સાથે ગુણીને પઢી વશે બાર જાગે વેહેંચતાં પૂર્વોક્ત મધ્યવિસ્તાર લાજે, તથા અંત્યનો વિસ્તાર (૩૯૩૨૧૧૯) ઢે, તેને ંક, ચાર, સોલ, અને ચોસઠસાથે ગણીયે, પઢી વશે ને બાર જાગે વેહેંચતાં પૂર્વોક્ત ક્ષેત્રનો અંત્યવિસ્તાર આવે. અને ઉપર જે યોજન રહે, તેની કલા કરી વશે ને બાર જાગે વેહેંચીયે, તેટલું ઉપર આવે. તેમાટે જાજેરા ઢે.

હવે વિજયનું પરિમાણ કહેઢે.

અંતરનદીયે પન્નરશે યોજન રુંધ્યાઢે, વક્કસ્કારે આઠ હજાર યોજન રુંધ્યા ઢે, મેરુથકી પૂર્વ પશ્ચિમે જડ્ડશાલવને તથા મેરુપર્વતે વે લાખ પચ્ચીશહજાર ંકસો ને અઠાવન્ન યોજન રુંધ્યા ઢે, વનમુખે અગિઆર હજાર ઢશે ને અઠ્યાશી યોજન રુંધ્યા ઢે, ં સર્વ ંકઠા કરિયે, તો વે લાખ, ઢેતાલીશ હજાર, ત્રણશે ને ઢેતાલીશ યોજન થાય. તે ધાતકીખંડનો વિસ્તાર ચાર લાખ યોજનનો ઢે. તે માંહેથી કાઢીયે, તેવારે ંક લાખ, ત્રેપન હજાર ઢશે ને ચો પન યોજન વાકી રહે-તેને સોલવિજય ઢે. માટે સોલ જાગે વેહેંચીયે, તેવારે નવહજાર ઢશે ને ત્રણ યોજન ઉપર સોલહીઆ ઢ જાગ આવે. ંટલું ંકેકા વિજયનું પ્રમાણ પહોલપણેઢે.

ં નદી, ગિરિ, વન અને વિજય ં સર્વનાં પ્રમાણ જેવારે ંકઠાં કરિયે, ખંડના તેવારે ચાર લાખ યોજન, ધાતકીખંડનો વિસ્તાર પૂર્ણ થાય, અને ં ધાતકી ખંડના વત્રીશ વિજયનાં નામ પ્રથમ જરતક્ષેત્રનાં સરખાં કઢાદિક જાણવાં.

હવે નગરી અને વૃક્ક વલાણે ઢે.

ં ધાતકી ખંડને વિષે નગરી અને વૃક્ક તે પહેલા જંબૂઢીપને વિષે જે રીતે કહ્યાં, તે રીતે જાણવાં, પરંતુ ંટલું વિશેષ ઢે કે જે પૂર્વ અને પશ્ચિમના વેઢુ ખંડને વિષે વે ઉ ત્તર કુરુક્ષેત્રમાંહે ધાતકીને મહાધાતકી ંવે નામે જે વે વૃક્ક ઢે, તે વે વૃક્કને વિષે સુ ઢર્શન અને પ્રિયઢર્શન ંવે નામે વે ઢેવતા અનુક્રમે વસે ઢે, અને વે ઢેવકુરુક્ષેત્રને વિ ષે તો જંબૂઢીપની પેરે ગરુઢ ઢેવતાને વસવાયોગ્ય વે શાઢ્મઢી વૃક્ક ઢે.

હવે ધાતકી ખંડના ત્રણ પરિધિ કહે ઢે.

પ્રથમ કહી જે ધ્રુવાંકની ત્રણ રાશિ તેની સાથે ંક લાખ અઠ્યોતેર હજાર આઠશે ને વે હેંતાલીશ. ંટલાં યોજન મેલવીયે, તેવારે અનુક્રમે ધાતકી ખંડના ત્રણે પરિધિનું પરિમા ં થાય, તે યંત્રથી સમજવું. હવે ં ધ્રુવાંક કેવી રીતે નીપજે ? તેનો વિધિ અંથાતરથી કહે ઢે ॥ યડુક્તં ॥ ંહવાસહરાજંબૂ, સેલડુગુણવિઞ્વરાચડસુ આરા ॥ સ્કિત્તં ફુસંતિ લસ્કો, અડસયરિસહસ વિયાલા ॥૧॥ તણ્ણલવણપરિહિ, ધાયંસંડસ્સઆં ધુવરાસી ॥ ગિરિં પિઢુણા તમ્મજ્ઞા, પરિહીસમજ્ઞા ધુવરાસી ॥૨॥ અંતસ્સવિજા પરિહી, ગિરિવિઞ્વર રહિય અં તધુવરાસી ॥ ગિરિવિઞ્વરેણ મિલિયં, પરિહિંતિગણુકમેણ જવે ॥૩॥ ંતિધાતકી ખંડાધિકારઃ

હી વિજય, અને વનમુખ તેનો વિસ્તાર તે ક્ષેત્રના અનુમાને કરી જાણવો. એટલે પૂર્વ ધાતકી ધ્રુવ તથા પશ્ચિમધાતકી ધ્રુવનું બન્ને ઇંચુકાર દિશિયે જેવું ક્ષેત્રનું લાંબપણું છે; તેવું વક્ષસ્કારાદિકનું પણ લાંબપણું જાણવું. તથા પૂર્વ ધાતકીધ્રુવનાં સાત ક્ષેત્ર, અને પશ્ચિમ ધાતકીધ્રુવનાં સાત ક્ષેત્ર, તે ચાર લાખ યોજન લાંબાં જાણવાં.

હવે વાસક્ષેત્રના વિજયનો વિસ્તાર કહે છે.

ક્ષેત્રના આંક જે એક, ચાર, સોલ ને ચોસઠ એ એની સાથે ધ્રુવાંક ગણીયે, પઢી વશે ને બાર જાગે વેહેંચીયે, તેવારે વાસક્ષેત્રનો સર્વત્ર આદિ, મધ્ય અને અંત્યનો વિસ્તાર હોય.

હવે ધાતકી ધ્રુવના ધ્રુવાંક કહે છે.

પ્રથમ ક્ષેત્રના ચડદ લાખ વે હજાર વશે ને સત્તાણું એટલા ધ્રુવાંક જાણવા. તથા મધ્યક્ષેત્રના ઠવીશ લાખ સડસઠ હજાર વસો ને આઠ ધ્રુવાંક જાણવા. તથા અંતક્ષેત્રના ધ્રુવાંક ૩૯૩૨૧૯ જાણવા.

અહીંયાં પ્રથમ ક્ષેત્રના ધ્રુવાંક જે ચૌદ લાખ વે હજાર વશે ને સત્તાણું છે, અને ક્ષેત્રનો આંક એક છે, માટે એકે ગુણીયે, તેવારે તેહીજ આંક આવે. તેને વશે ને બાર જાગે વેહેંચતાં ૮ હજાર ઠસો ને ચૌદ યોજન જાહેરા, એટલો જરત તથા ઈરવતનો આદિ વિસ્તાર જાણવો. અને બાર હજાર પાંચશે ને એકયાશી યોજન જાહેરો મધ્યવિસ્તાર છે, તથા અઢાર હજાર પાંચશે ને સુમતાલીશ યોજન જાહેરો અંત્યવિસ્તાર છે.

હેમવંતને ઈરણ્યવતનો આદિવિસ્તાર ઠવીશ હજાર ચારશે ને અઠવન યોજન જાહેરો છે, મધ્યવિસ્તાર પચાસ હજાર ત્રણશે ને ચોવીશ યોજન જાહેરો છે અને અંત્યવિસ્તાર ચમ્મોતેર હજાર, એકસો ને નેવું યોજન જાહેરો છે એ સર્વ ચારે ગુણતાં ચૌગુણ થયા.

હરિવર્ષ અને રમ્યક ક્ષેત્રનો આદિવિસ્તાર એક લાખ પાંચ હજાર આઠશે ને તેત્રીશ યોજન જાહેરો છે, અને મધ્યવિસ્તાર વે લાખ એક હજાર વશે ને અઠાણું યોજન જાહેરો છે, તથા અંત્યવિસ્તાર વે લાખ, ઠઠું હજાર, સાતશે ને ત્રેસઠ યોજન જાહેરો છે.

વિદેહનો આદિવિસ્તાર ચાર લાખ, ત્રેવીશ હજાર, ત્રણશે ને ચોત્રીશ યોજન જાહેરો છે, અને મધ્યવિસ્તાર આઠ લાખ, પાંચ હજાર એકસો ને ચોરાણું યોજન જાહેરો છે, તથા અંત્યવિસ્તાર અગિયાર લાખ સત્યાશી હજાર ને ચોપત્ર યોજન જાહેરો છે, એ રીતે એ ચાર સ્થાનકનો આદિ, મધ્ય તથા અંત્યનો વિસ્તાર કહ્યો. એ ધ્રુવાંક ચોસઠાંકે ગુણ્યા.

અહીંયાં આદિ ધ્રુવાંક ચૌદ લાખ. વે હજાર, વશે ને સત્તાણું યોજન જાહેરા છે. તેને એક, ચાર, સોલ, ચોસઠની સાથે ગણીયે, પઢી બન્ને ને બાર જાગે વેહેંચતાં યથોક્ત માન લાગે. અને મધ્યધ્રુવાંક ઠવીશ લાખ, સડસઠ હજાર, વશે ને આઠ છે. તેને એક, ચાર

સોલ ને ચોસઠ સાથે ગુણીને પઢી બશે બાર જાગે વેહેંચતાં પૂર્વોક્ત મધ્યવિસ્તાર લાજે, તથા અંત્યનો વિસ્તાર (૩૬૩૧૧૬) ઢે, તેને ંક, ચાર, સોલ, અને ચોસઠસાથે ગણીયે, પઢી બશે ને બાર જાગે વેહેંચતાં પૂર્વોક્ત ક્ષેત્રનો અંત્યવિસ્તાર આવે. અને ંપર જે યોજન રહે, તેની કલા કરી બશે ને બાર જાગે વેહેંચીયે, તેટલું ંપર આવે. તેમાટે જાજેરા ઢે.

હવે વિજયનું પરિમાણ કહેઢે.

અંતરનદીયે પન્નરશે યોજન રુંધ્યાઢે, વક્ષસ્કારે આઠ હજાર યોજન રુંધ્યા ઢે, મેરુથકી પૂર્વ પશ્ચિમે જડ્રશાલવને તથા મેરુપર્વતે વે લાખ પચ્ચીશહજાર ંકસો ને અઠાવન્ન યોજન રુંધ્યા ઢે, વનમુખે અગિઆર હજાર ઢશે ને અઢ્યાશી યોજન રુંધ્યા ઢે, ં સર્વ ંકઠા ક રિયે, તો વે લાખ, ઢેતાલીશ હજાર, ત્રણશે ને ઢેતાલીશ યોજન થાય. તે ધાતકીખંડનો વિસ્તાર ચાર લાખ યોજનનો ઢે. તે માંહેથી કાઢીયે, તેવારે ંક લાખ, ત્રેપન હજાર ઢશે ને ચો પન યોજન વાકી રહે-તેને સોલવિજય ઢે. માટે સોલ જાગે વેહેંચીયે, તેવારે નવહજાર ઢશે ને ત્રણ યોજન ંપર સોલહીઆ ઢ જાગ આવે. ંટલું ંકેકા વિજયનું પ્રમાણ પહોલપણેઢે.

ં નદી, ગિરિ, વન અને વિજય ં સર્વનાં પ્રમાણ જવારે ંકઠાં કરિયે, ંંડના તેવારે ચાર લાખ યોજન, ધાતકીખંડનો વિસ્તાર પૂર્ણ થાય, અને ં ધાતકી ંંડના વત્રીશ વિજયનાં નામ પ્રથમ જરતક્ષેત્રનાં સરખાં કઢાદિક જાણવાં.

હવે નગરી અને વૃક્ષ વલાણે ઢે.

ં ધાતકી ંંડને વિષે નગરી અને વૃક્ષ તે પહેલા જંબૂઢીપને વિષે જે રીતે કહ્યાં, તે રીતે જાણવાં, પરંતુ ંટલું વિશેષ ઢે કે જે પૂર્વ અને પશ્ચિમના વેહુ ંંડને વિષે વે ં ત્તર કુરુક્ષેત્રમાંહે ધાતકીને મહાધાતકી ંવે નામે જે વે વૃક્ષ ઢે, તે વે વૃક્ષને વિષે સુ ઢર્શન અને પ્રિયઢર્શન ંવે નામે વે ઢેવતા અનુક્રમે વસે ઢે, અને વે ઢેવકુરુક્ષેત્રને વિ ષે તો જંબૂઢીપની પેરે ગરુડ ઢેવતાને વસવાયોગ્ય વે શાઢ્મલી વૃક્ષ ઢે.

હવે ધાતકી ંંડના ત્રણ પરિધિ કહે ઢે.

પ્રથમ કહી જે ધ્રુવાંકની ત્રણ રાશિ તેની સાથે ંક લાખ અઠ્યોતેર હજાર આઠશે ને વે હેંતાલીશ. ંટલાં યોજન મેલવીયે, તેવારે અનુક્રમે ધાતકી ંંડના ત્રણે પરિધિનું પરિમા ં થાય, તે ંંત્રથી સમજવું. હવે ં ધ્રુવાંક કેવી રીતે નીપજે ? તેનો વિધિ અંથાતરથી કહે ઢે ॥ ંડુક્તં ॥ ંહવાસહરાજંબૂ, સેલડુગુણવિઞ્ઞરાચંસુ આરા ॥ સ્કિત્તં ફુસંતિ લસ્કો, અઢસયરિસહસ ચિયાલા ॥૧॥ તણ્ણલવણપરિહિ, ધાયંસંડસ્સઆં ધુવરાસી ॥ ગિરિં પિઢુણા તમ્મજ્ઞ, પરિહીસમજ્ઞ ધુવરાસી ॥૨॥ અંતસ્સવિજા પરિહી, ગિરિવિઞ્ઞર રહિય અં તધુવરાસી ॥ ગિરિવિઞ્ઞરેણ મિલિયં, પરિહિંતિગણુકમેણ જવે ॥૩॥ ંતિધાતકી ંંડાધિકારઃ

હવે કાલોદ સમુદ્રનો ચોથો અધિકાર કહે છે.

કાલોદધિ નામે જે સમુદ્ર તે ધાતકીખંડની જગતી બાહેર વલયને આકારે છે, તે સર્વત્ર હજાર યોજન ઝંડો છે એટલે ગોતીર્થની પરે નથી. વલી એમાં પાણીની હાની વૃદ્ધિ થતી નથી. તે કાલોદ સમુદ્રને વિષે લવણસમુદ્રના સુસ્થિતદેવ સરખા કાલ, અને મહાકાલ નામે જે બે દેવતા તેને રહેવાયોગ્ય પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશાને વિષે ગૌતમઢીપસરખા બે ઢીપ છે.

લવણ સમુદ્રની પેરે ધાતકી ખંડની જગતીથકી બાર હજાર યોજન કાલોદ સમુદ્ર માંહે પૂર્વદિશાને વિષે ધાતકીખંડના બાર ચંદ્રમાના બાર ઢીપ છે, અને પશ્ચિમદિશાને વિષે બાર સૂર્યના બાર ઢીપ છે, તથા કાલોદની જગતીથકી કાલોદ સમુદ્રમાંહે બાર હજાર યોજને પૂર્વદિશાને વિષે કાલોદધિના બહેંતાલીશ ચંદ્રમાના બહેંતાલીશ ઢીપ છે, અને પશ્ચિમ દિશાએ બહેંતાલીશ સૂર્યના બહેંતાલીશ ઢીપ છે. તે સર્વ ઢીપ બાહેરની દિશાએ સર્વત્ર જોતાં પાણીથકી ઉપર બે કોશ ઝંચા છે, તથા એકાણું લાખ સત્યોતેર હજાર ઠશે ને પાંચ યોજન કાલોદ સમુદ્રનો પરિધિ જાણવો. અને બાવીશ લાખ બાણું હજાર ઠશે ને બહેંતાલીશ યોજન અને ઉપર ત્રણ કોશ એટલું જગતીના દ્વાર દ્વારનું અંતર જાણવું ॥

હવે પાંચમો પુષ્કરદલ ઢીપનો અધિકાર કહે છે. કાલોદ સમુદ્રની જગતીથી બાહેર વલયને આકારે સોલ લાખ યોજન પહોલો પુષ્કર ઢીપ છે, તે પુષ્કર ઢીપનું અર્ધ આઠ લાખ યોજન છે, ત્યાંથકી બાહેરની દિશાએ જગતીની પેરે વલય સરખો માનુષ્યોત્તર એવે નામે પર્વત છે, તે વેલંધરગિરિને માને છે. મૂલને વિષે એક હજાર બાવીશ યોજન, અને શિખરને વિષે ચારશે ને ચોવીશ યોજન પહોલો છે, અને સત્તરશે એકવીશ યોજન ઝંચો છે. વલી જેમ સિંહ બેસે, તેવારે આગલે જાગે ઝંચો હોય, અને પાઠલે જાગે નીચો હોય, તેમ માનુષ્યોત્તર પણ માંહેની દિશાએ ઝંચો છે, અને બાહેરની દિશાએ નીચો ઢાલ માંહે છે. વલી નિષધ પર્વતને વળે માનુષોત્તર પણ રાતા સુવર્ણનો છે.

હવે ત્યાં ક્ષેત્ર અને પર્વતનાં સ્વરૂપ વચાણે છે.

જેમ ઝરતાદિક ક્ષેત્ર અને હેમવંત પ્રમુખ પર્વત તેનાં સંસ્થાન જે આકારવિશેષ ધાતકીખંડને વિષે કહ્યાં છે. એટલે ત્યાં જેમ ચક્રના આરા અને વિવર સરખા છે, તેમજ એ પુષ્કરવર ઢીપને વિષે પણ જાણવા. ધાતકીખંડના ઝડ્રશાલ વનથકી પુષ્કરાર્ધનું ઝડ્રશાલ વન તે લાંબપણે અને પહોલપણે બમણું જાણવું. તો મેરુની પૂર્વ પશ્ચિમદિશાએ ઝડ્રશાલવનનો ધાતકી ખંડને વિષે વિસ્તાર એક લાખ સાત હજાર આઠશે ને ઝંગ યાએંશી યોજન છે. તેને બમણો કરીયે, તેવારે બે લાખ પન્નર હજાર સાતશે ને અઠાવન યોજન થાય. ને એને જેવારે અઠ્યાશી જાગે વેહેંચીયે, તેવારે બે હજાર ચારશે એકાવન્ન

યોજન ઉપર ઁક યોજનના અઢયાશી ઝાગ કરીયે. તેવા સિત્તેર ઝાગ ઁટલો મેરુ થ કી દક્ષિણ ઉત્તર દિશાના ઝઢશાલ વનનો વિસ્તાર પુષ્કરાર્ઢને વિષે ઝાણવો. તથા પુષ્કરાર્ઢના વે મેરુ અને ઢ્ઢુકાર પર્વત તેનો વિસ્તાર ધાતકીઁંડ સરઁવો ઝાણવો.

હવે વાહેરના ઇાર ગઝદંતા વઁવાળે ઢે.

ઁ પુષ્કરાર્ઢને વિષે માનુષોત્તર પર્વતની દિશાયે વાહેરના ઇાર ગઝદંતગિરિ ઝે ઢે, તે વીશ લાઁ, ત્રેંતાલીશ હઝાર, વશે ને ઁંગણીશ યોજન લાંવા ઢે. કાલોદ સમુઢ્રની ઝગ ત્રીની દિશાના માંહેલા ઇાર ગઝદંતગિરિ ઝે ઢે, તે સોલ લાઁ, ઢવીશ હઝાર ઁકશે ને સોલ યોજન ઁટલા લાંવા ઢે. તથા ઇાર લાઁ, ઢત્રીશ હઝાર, નવશે ને સોલ યોજન ઁટલી કુરુઢેત્રની ઝીવા ઢે. વલી સત્તર લાઁ, સાત હઝાર, સાતશે ને ઇઢદ ઉપર ઁક યોજનના વશે વાર ઝાગ કરિયે, તેવા આઠ ઝાગ ઁટલો કુરુઢેત્રનો વિસ્તાર ઝા ઁવો. ત્રણશેં તેત્રીશ યોજન ઉપર ઁક યોજનનો ત્રીઝો ઝાગ ઁટલું કંઇનગિરિનું મા હોમાંહે અંતર ઝાણવું. વે લાઁ, ઇાલીશ હઝાર, નવશે ને ઁંગણસાઠ યોજન ઉપર સા ત્રીયો ઁક ઝાગ ઁટલું કુલગિરિ, ઝમક અને ઢહનું માંહોમાંહે અંતર ઝાણવું. તથા ઢ ત્રીશ લાઁ, ઁંગણોતેર હઝાર, ત્રણશેં ને પાંત્રીશ યોજન ઁટલું કુરુઢેત્રનું ધનુઃપૃષ્ઠ ઝાણવું.

હવે શેષ નદી તથા પર્વતનાં પરિમાણ કહે ઢે.

શેષ વીઝાં ઢેત્ર, નદી અને ઢહ પ્રમુઁનું પ્રમાણ તે ઝેમ ઝંઘૂઢીપથકી કોઢક વમ ઁણ, કોઢક સરઁવા, ઢત્યાદિ ધાતકી ઁંરુને વિષે ઝેમ કહ્યા ઢે, તેમ અર્હિયાં પુષ્કરાર્ઢને વિષે પણ કોઢક ધાતકીઁંરુથી વમણા, કોઢક ધાતકીઁંરુ સરઁવા પણ ઝાણવા. ઁટલે ઝે ઝંઘૂઢીપ સરઁવા ધાતકીઁંરુમાંહે ઢે, તે ધાતકીઁંરુ સરઁવા પુષ્કરાર્ઢમાંહે ઢે, અને ઝે ઝંઘૂઢીપથકી ધાતકીઁંરુમાંહે વમણા કહ્યા ઢે, તે પુષ્કરાર્ઢને વિષે ધાત કીઁંરુથકી વમણા ઝાણવા ॥ હવે ધાતકીઁંડને વિષે ઢીર્ઘ વૈતાઢ્ય ઝંઘૂઢીપ સરઁવા વઁવાળે ઢે ॥ યથા ॥ કંઇણ યમસુરકુરુ નગ, વેયઢૂા ઇેવ વઢઢ ઢીહાય ॥ વિઁકંઇવાહસ મુ, સસઁણઝહ ઝંઘૂઢીવુઇા ॥ ૧ ॥ પુષ્કરાર્ઢને વિષે તો ઢીર્ઘ વૈતાઢ્યનો વિસ્તાર વશેં યોજન કહ્યો ઢે ॥ યથા ॥ ઁવેહો વેયઢ્ઢાણં, ઝોયણાં ટુ ઢસય કોસાં ॥ પણ વિસં ઁઇિઢૂો, ઢોઇવ સયાં વિઇિઢ્ઢા ॥ ૨ ॥ અર્હિયાં નિશ્ચયની વાત તો ઝ્ઞાની ઝાણે.

પુષ્કરાર્ઢ ઢેત્રનો ધ્રુવાંક કહે ઢે. અઢયાશી લાઁ, ઇઢદ હઝાર, નવશે ને ઁકવીશ ઁટલા યોજન આદિઢેત્રના ધ્રુવાંકની રાશિ ઝાણવી. તે સર્વ પ્રથમની પેરે ઢેત્રના આંક સાથે ગણીયે. પઢી વશે ને વાર ઝાગે વેહેંઇતાં પરિમાણ લઁઝ્યમાન થાય. ઁક કો રઢી, તે લાઁ, ઇુમ્માલીશ હઝાર, સાતશેં ને ત્રેંતાલીશ યોજન. ઁટલી પુષ્કરવરઢીપના

મધ્યકેત્રની ધ્રુવાંકરાશિ જાણવી. એક કરોડ, આઢત્રીશ લાખ, ચમ્મોતેર હજાર, પાંચે પાંચઠ, એટલી પુષ્કરાર્ઢના અંત્યકેત્રની ધ્રુવાંકરાશિ જાણવી. હવે એ ધ્રુવાંક જાણવી પેરે લખીયે ઢેયે ॥યથા॥ પુષ્કરદલંમિતસુયા, ર ધાયદ્સંડા ડ ડુગુણ વાસહરં
 ચિત્તંફુસંતિ લક્ષતિ, પણવન્ન સહસ્સ ઢસય ચુલસી ॥૧॥ તેણૂણા કાલોયહિ, પરીઢી દ્વિ
 મહો ધ્રુવરાસી ॥ ઢીવરૂ મધ પરિઢી, ગિરિપીઢૂણોય મઙ્ગિ ધ્રુવો ॥૨॥ નરચિત્ત અંત
 ઢી, ગિરિપિઢૂણાય અંત ધ્રુવરાસિ ॥ પુવંચગણણહરણો, ચિત્તપમાણં જવે પયમં ॥

હવે અનુક્રમે ક્ષેત્રપ્રમાણ વિવરીને લખીયે ઢેયે. પુષ્કરાર્ઢને વિષે જરત ઁરવ
 આઢિધ્રુવાંક અઢયાશી લાખ, ચઢદ હજાર, નવશેં ને એકવીશ તેને એક સાથે ગુણ
 તે વારે તેઢીજ આંક આવે, તેને વશે ને વાર જાગે વેઢેંચીયે, તેવારે એકતાલીશ
 જાર, પાંચશેં ને ડંગણ્યાંશી યોજન લજ્યમાન થાય. ડપર એકશો ને તઢોંતેર યો
 વધે, તે એક યોજનના વશેં વાર જાગ કરી, તેને વશેં ને વાર જાગે વેઢેંચીયે, તે
 ડપર વશેં ને વારીયા એકશો ને તઢોંતેર જાગ આવે, એટલો પ્રથમ વિસ્તાર ઢે. તે
 ટ્રેપન હજાર, પાંચશેં ને વાર યોજન ડપર વશેં વારીયા, એકશો ને નવાણું જાગ,
 ઢો મધ્યવિસ્તાર જાણવો. પાંસઠ હજાર ચારશેં ને ઢેતાલીશ યોજન ડપર વશેં ને
 રીયા તેર જાગ, એટલો અંત્યવિસ્તાર જાણવો.

ઢેમવંત ઁરણ્યવંતનો આઢિવિસ્તાર એક લાખ, ઢાસઠ હજાર, ત્રણશેં ને ડંગણીશ યો
 ડપર વશેં ને વારીયા ઢપ્પન જાગ ઢે, અને મધ્યવિસ્તાર ઢે લાખ, ચઢદ હજાર ને
 કાવન યોજન ડપર વશેં વારીયા એકસો ને સાઠ જાગ ઢે, તથા અંત્યનો વિસ્તાર
 લાખ, એકસઠ હજાર, સાતશેં ને ચોરાશી યોજન ડપર વશેં ને વારીયા કાવન જાગ

હરિવર્ષ તથા રમ્યકૂનો આઢિવિસ્તાર ઢ લાખ, પાંસઠ હજાર, વશેં ને સત્યોતેર યો
 ડપર વશેં ને વારીયા વાર જાગ ઢે, અને મધ્યવિસ્તાર આઠ લાખ, ઢપ્પન હજાર, વશેં
 સાત યોજન ડપર વશેં ને વારીયા ચાર જાગ ઢે, તથા અંત્યવિસ્તાર, ઢશ લાખ, સુ
 લીશ હજાર, એકશો ને ઢત્રીશ યોજન ડપર, વશેં ને વારીયા વશેં ને આઠ જાગ

વિઢેહ ક્ષેત્રનો આઢિવિસ્તાર, ઢવીશ લાખ, એકસઠ હજાર, એકશો ને આઠ યોજન
 પર વશેં ને વારીયા અઢતાલીશ જાગ ઢે, અને મધ્યવિસ્તાર ચોત્રીશ લાખ, ચોવીશ
 જાર, આઠશેં ને અઢયાવીશ યોજન ડપર વશેં ને વારીયા સોલ જાગ ઢે, તથા અંત્યવિ
 ર એકતાલીશ લાખ, અઢયાશી હજાર, પાંચશેં ને ઢેતાલીશ યોજન ડપર વશેં ને
 રીયા એકશો ને ઢનું જાગ ઢે. એ ગુણાંક, ક્ષેત્રાંક અને ધ્રુવાંક, તે સર્વ યંત્રથી જાણ

હવે પ્રથમની પેરે નઢી, ગિરિ અને વનમુખનું પરિમાણ કાઢીને શેષ રઢે, તેને

મે ઝાગે ંક વિઝયનું પરિમાણ ંગણીશ હઝાર, સાતશેં ને સવાચોરાણું યોઝન થાય. તથા ં પુષ્કરાર્ઢ ઢીપને વિષે, બાહેરની ઢિશાયે ઝેનાં પાણી વહે ઢે, ંવી ઝે નઢી તેની નઝીક કોઈ સમુઢ્ર નથી, તેમાટે માનુષોત્તરને હેઢે મૂલમાં પેસે ઢે.

ં પુષ્કરાર્ઢને વિષે વઢ્ઢે ંત્તર કુરુઢેત્રમાંહે પઢ્ઢ ંને મહાપઢ્ઢ ંવે નામે વે વૃઢ્ઢ ઢે, તેને વિષે પઢ્ઢ તથા પુંરુરીક ંવે નામે વે ઢેવતા રહે ઢે, ંને ઢેવ કુરુઢેત્રને વિષે તો ઝંબૂઢીપની પેરે ગરુઢઢેવને વસવાયોગ્ય વે શાઢ્મઢીનાં વૃઢ્ઢો ઢે.

પુષ્કરાર્ઢ ઢેત્રને વિષે પૂર્વ પશ્ચિમ ઢિશાના વઢ્ઢે ઁંરુમાંહે વે હઝાર યોઝન પહો ઢા ંવા વે કૂટ કહ્યા ઢે, તે કૂટનાં સ્થાનક ગીતાર્થ ઝ્ઞાનવંત હોય તે ઝાણે.

હવે મનુષ્યઢેત્રમાંહે સર્વ પર્વતની સંઁખ્યા કહે ઢે.

ંક મેરુ, ઢ કુલગિરિ, ઝાર ગઝઢંતા, સોલ વઢ્ઢસ્કાર, ઝોત્રીશ ઢાંવા વૈતાઢ્ય, ઝાર વૃત્ત વૈતાઢ્ય, ઝાર યમલગિરિ, ંને વશે કાંઝનગિરિ. ં સર્વ મઢી વશે ને ંગંયોતેર પર્વત ઝંબૂઢીપમાંહે ઝાણવા. ંને ંઠ પર્વત ઢવણસમુઢ્રમાંહે ઢે, વીઝા ધાતકીઁંરુ માંહે ઝંબૂઢીપના વશેં ને ંગંયોતેરને વમણા કરીને વે ઇઁુકાર પર્વત ઝેઢીયે, તેવારે પાંઝશે ને ઝાઢીશ થાય. ંને ત્રીઝા પુષ્કરાર્ઢને વિષે પણ પાંઝશેં ને ઝાઢીશ પર્વત ઝાણવા. ંમ તેરશે ને સત્તાવન પર્વત સર્વ મઢીને મનુષ્ય ઢેત્રમાંહે ઝાણવા, તેમાં પાંઝ મેરુપર્વત વિના સર્વ પર્વતો ંંઝપણાને ઝોથે ઝાગે ઝૂમિમાંહે ઝાણવા. ંને માનુ ષોત્તર પર્વત પણ ંઝ રીતે ંંઝપણાને ઝોથે ઝાગે ઝૂમિમાંહે ઢે.

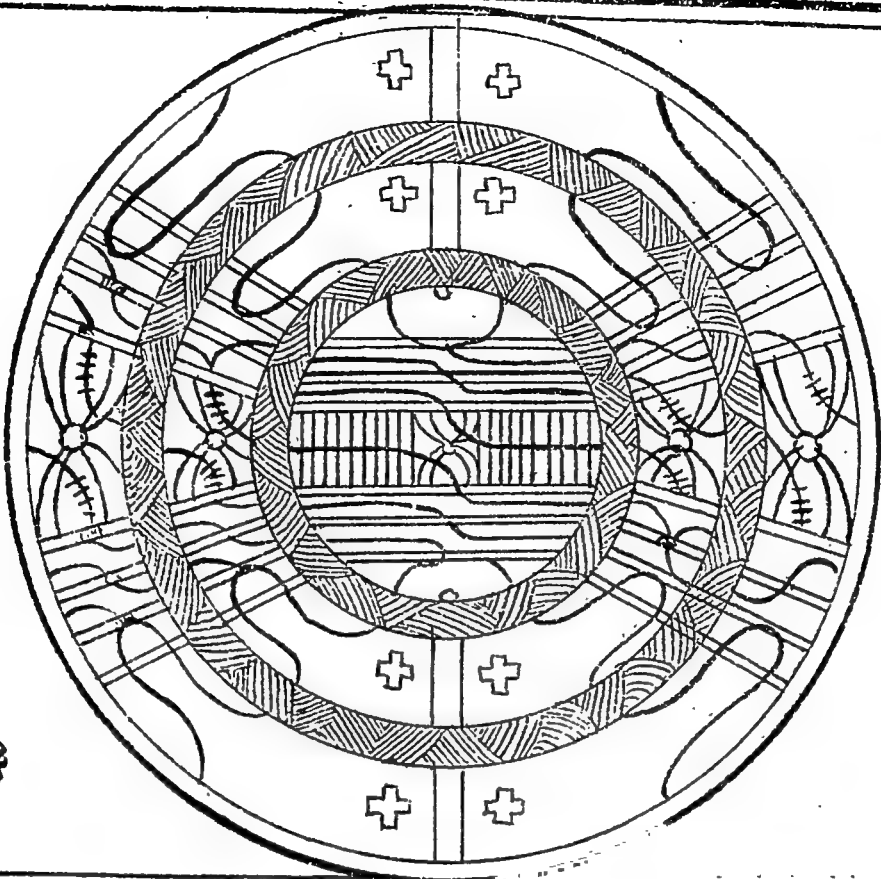
પુષ્કરાર્ઢ ઢીપના ંઢિ, મધ્ય ંને ંંત્યના ત્રણ પરિધિ કહે ઢે.

પ્રથમ ઝે ધ્રુવાંકની શ્રેણી કહી ઢે, તેમાંહે ત્રણ ઢાઁ, પંઝાવન હઝાર, ઢશેં ને ઝોરાશી ંટઢા યોઝન ઝેવારે ત્રણે પરિધિમાંહે મેલવીયે, તેવારે ંનુક્રમે પુષ્કરાર્ઢના ત્રણ પરિધિ હોય, તે સંઁખ્યા યંત્રથકી ઝાણવી ॥ ંત્તં ઝ ॥ ંઢૂઢાઈઢીવ ઢુ સમુ, ઢ રૂવ તપ્પરિહિં ઝોયણિગ કોઢી ॥ બાયાલ ઢસ્ક ત્રીસં, સહસા ઢોસય ઇગુણવઢ્ઢા ॥૧॥ સોલસ કોઢી ઢસ્કા, નવ કોઢિસયાતિકોઢિ ઇગ ઢસ્ક ॥ પણવીસ સહસ્સાસે, ગણિયપયં પુણસુ કરણેહિં ॥૨॥

હવે મનુષ્યઢેત્ર બાહેર ઝે પઢાર્થ ન હોય, તે કહે ઢે.

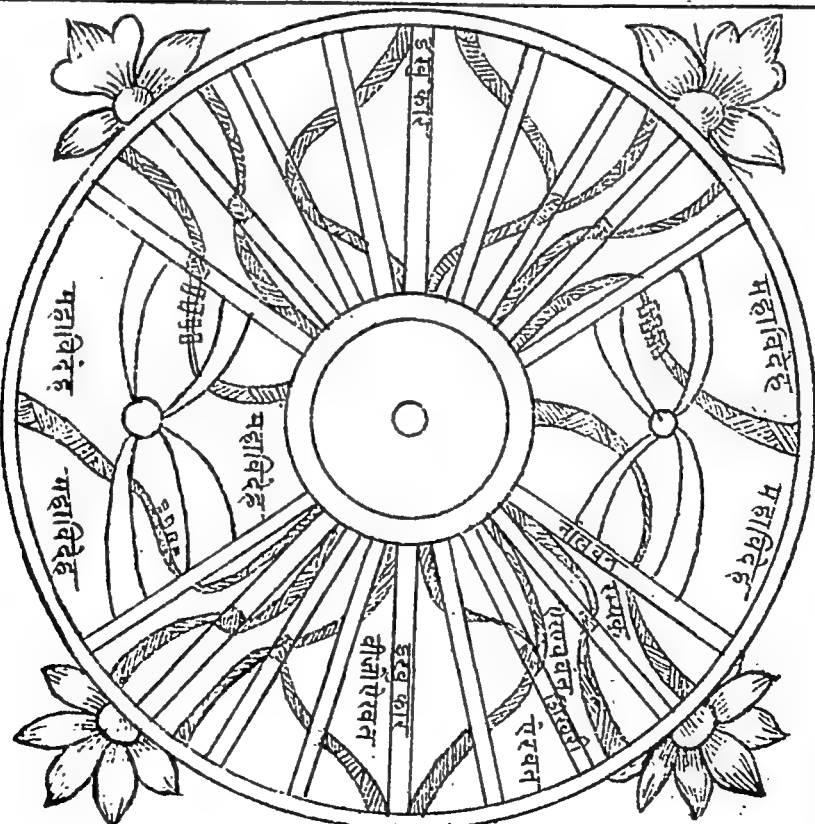
નઢી, ઢહ, મેઘ, મેઘનો ગઝારિવ, બાઢર ંગ્નિ કાય, ત્રીર્થકર, વઢઢઢેવ, વાસુઢેવ, ઝક્રવર્ત્તી ંને વીઝા પણ સામાન્ય મનુષ્ય તેના ઝન્મ ંને મરણ તથા મુહૂર્ત્ત, પ્રહર, ઢિવસ, ઝંઢ્ર સૂર્યનાં પરિવેષ, વિઝઢી, ઝય, ંપઝય ંને ંપરાગ, ંટઢા પઢાર્થ પી સ્તાઢીશ ઢાઁ યોઝન પ્રમાણ મનુષ્યઢેત્રમાંહે હોય. પણ બાહેર ન હોય. ંવું નરઢે ત્રના સ્વઝાવનું વિશેષ ઝાણવું ॥ ઇતિ પંઝમોઢધિકારઃ ॥ ૫ ॥

अडी दी पस्थापना.

२२

धातकी खंम रस्थापना.

२३

હવે પુષ્કરાઢ્ઢાદિકના પર્વત પ્રમુખનેવિષે જિનજવન છે, તે કહે છે.

પ્રથમ કહ્યા જે ધાતકીચંદ્ર તેને વિષે બે ડહુકાર, અને બે ડહુકાર પુષ્કરાઢ્ઢના, તે બે ડહુકાર પર્વતને વિષે પ્રત્યેકે ચાર કૂટ છે. તેમાંહે ઢેઢ્ઢા સિઢ્ઢકૂટને વિષે ચાર પ એકેક જિનજવન છે, બધાં મલી ચાર જિનજવન છે. અને માનુષોત્તર પર્વતના ચાર ની ઉપર ચાર જિનજવન છે, તે જિનજવન કુલગિરિના જિનજવનને પરિમાણે પ સ યોજન લાંબાં, પચ્ચીશ યોજન પહોલાં અને ઢત્રીશ યોજન ડંચાં જાણવાં.

હવે નંદીશ્વર, કુંડલ અને રુચકઢીપનેવિષે જિનજવન કહે છે.

એકસો યોજન લાંબા અને પચાસ યોજન પહોલાં તથા બહોંતેર યોજન ડંચા અને ચાર બારણે સહિત એવાં આઠમા નંદીશ્વરઢીપનેવિષે બાવન જિનજવન છે, તથા કુંડ ઢીપનેવિષે કુંડલને આકારે જે મધ્યગિરિ છે, તેને કુંડલગિરિ કહે છે, તેની ચારદિ ને વિષે એવાજ પ્રકારના ચાર જિનજવન જાણવાં. એમ રુચકઢીપને વિષે પણ ચાર જિનજવન છે, એ સર્વ સાથે જિનજવન તે ચાર બારણાનાં છે.

અઢીઢીપને વિષે ગર્જન મનુષ્ય સંખ્યાયે કેટલાં છે? તે કહે છે.

સાત ક્રોડ કોમાકોમી કોમી, બાણું લાખ કોડાકોડી કોમી, અઢયાવીશ હજાર કોમા કોડી કોડી, એકશો કોમાકોડી કોમી, બાશઠ કોમાકોડી કોડી, એકાવન લાખ કોમા કોડી, બહેંતાલીશ હજાર કોમાકોમી, ઢશે કોડાકોમી, ત્રેંતાલીશ કોડાકોડી, સામત્રી લાખ કોડી, ડંગણસાઠ હજાર કોમી, ત્રણશે કોડી, ચોપન કોડી, ડંગણચાલીશ લાખ, પચ્ચાસ હજાર, ત્રણશે ને ઢત્રીશ, એટલે આંકે સ્ત્રી પુરુષની સંખ્યા જાણવી.

એટલે સાત ક્રોડ, બાણું લાખ, અઢયાવીશ હજાર, એકશો ને બાસઠ કોમાકોમી કોમી, તથા એકાવન લાખ, બહેંતાલીશ હજાર, ઢશે ને ત્રેંતાલીશ કોડાકોમી, તથા સામત્રીશલાખ, ડંગણસાઠ હજાર, ત્રણશે ને ચોપન કોમી, તેની ઉપર ડંગણચાલીશ લાખ, બાસ હજાર ત્રણશે ને ઢત્રીશ, એટલા આંક સ્ત્રી પુરુષના એકઠા સાથે જાણવા. એટલે ૨૨૨૭૮૬૨, ૫૨૪૪૬૪૩, ૩૭૫૯૩૫૪, ૩૯૫૦૩૩૬, એ ડંગણત્રીશ આંકની સંખ્યા જાણવી.

એ આંકના અઢયાવીશ જાગ કરીયે, તેવારે એક જાગમાં ૨૭૨૯૫૭૭, ૨૩૨૬૫૨૨, ૭૭૭૨૧૯, ૭૯૯૭૨૨૬, એ અઢયાવીશ આંક આવે, એટલે અઢયાવીશ લાખ કોમાકોમી કોમી, ડંગણત્રીશ હજાર કોડાકોડી કોડી, પાંચશે કોડાકોડી કોમી, સત્યોતેર કોમાકોમી કોડી, તથા ત્રેવીશ લાખ કોડાકોડી, ઢવીશ હજાર કોમાકોડી, પાંચશે કોમાકોમી, વાવીશ કોમાકોમી, સત્તાણું લાખ કોમી, સત્યોતેર હજાર કોમી, એકશો કોમી અને ડંગણીશ કોમી તેની ઉપર ડંગણચાલીશ લાખ અઢયાવીશ હજાર બશે ને ઢત્રીશ,

હવે પુષ્કરાર્દ્ધાદિકના પર્વત પ્રમુખને વિષે જિનજવન છે, તે કહે છે.

પ્રથમ કહ્યા જે ધાતકીચંદ્ર તેને વિષે બે ડહુકાર, અને બે ડહુકાર પુષ્કરાર્દ્ધના, તે ચારે ડહુકાર પર્વતને વિષે પ્રત્યેકે ચાર કૂટ છે. તેમાંહે ઢેઢા સિદ્ધકૂટને વિષે ચાર પર્વતે એકેક જિનજવન છે, બધાં મલી ચાર જિનજવન છે. અને માનુષોત્તર પર્વતના ચાર કૂટની ઉપર ચાર જિનજવન છે, તે જિનજવન કુલગિરિના જિનજવનને પરિમાણે પચાસ યોજન લાંબાં, પચ્ચીશ યોજન પહોલાં અને ઠત્રીશ યોજન ઊંચાં જાણવાં.

હવે નંદીશ્વર, કુંડલ અને રુચકઢીપને વિષે જિનજવન કહે છે.

એકસો યોજન લાંબા અને પચાસ યોજન પહોલાં તથા બહોંતેર યોજન ઊંચા અને ચાર બારણે સહિત એવાં આઠમા નંદીશ્વરઢીપને વિષે બાવન જિનજવન છે, તથા કુંડલઢીપને વિષે કુંડલને આકારે જે મધ્યગિરિ છે, તેને કુંડલગિરિ કહે છે, તેની ચારદિ શાને વિષે એવાજ પ્રકારના ચાર જિનજવન જાણવાં. એમ રુચકઢીપને વિષે પણ ચાર જિનજવન છે, એ સર્વ સાથે જિનજવન તે ચાર બારણાં છે.

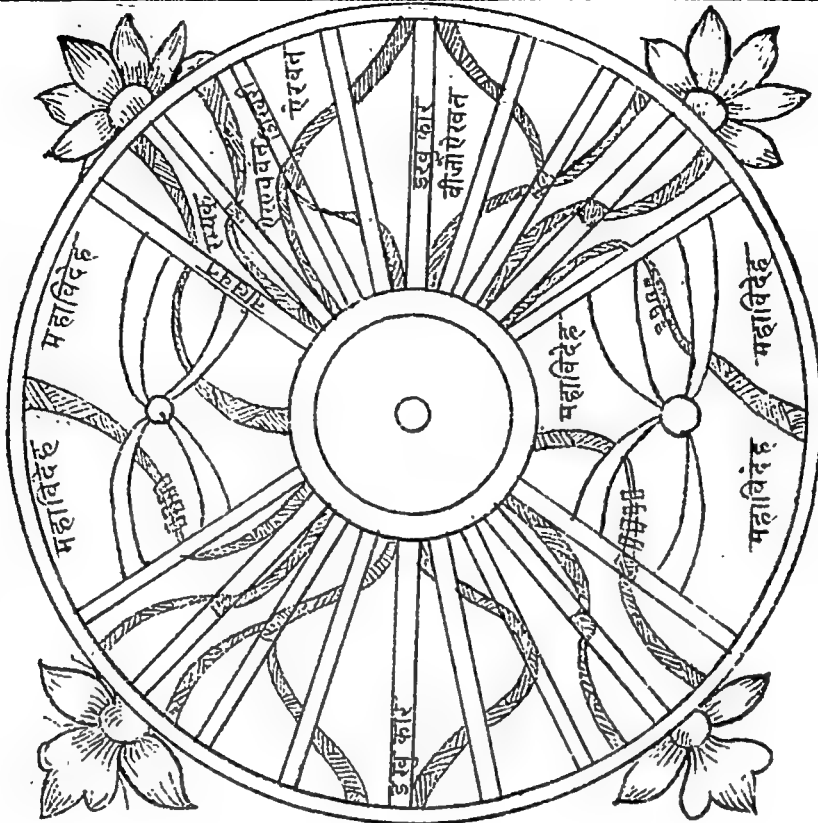
અઢીઢીપને વિષે ગર્જન મનુષ્ય સંખ્યાયે કેટલાં છે? તે કહે છે.

સાત ક્રોડ કોમાકોમી કોમી, બાણું લાખ કોડાકોડી કોમી, અઠયાવીશ હજાર કોમા કોડી કોડી, એકશો કોમાકોડી કોમી, બાશઠ કોમાકોડી કોડી, એકાવન લાખ કોમા કોડી, બહેંતાલીશ હજાર કોમાકોમી, ઠશે કોડાકોમી, ત્રેંતાલીશ કોડાકોડી, સામત્રીશ લાખ કોડી, ઊંગણસાઠ હજાર કોમી, ત્રણશે કોડી, ચોપન કોડી, ઊંગણચાલીશ લાખ, પચાસ હજાર, ત્રણશે ને ઠત્રીશ, એટલે આંકે સ્ત્રી પુરુષની સંખ્યા જાણવી.

એટલે સાત ક્રોડ, બાણું લાખ, અઠયાવીશ હજાર, એકશો ને બાસઠ કોમાકોમી કોમી, તથા એકાવન લાખ, બહેંતાલીશ હજાર, ઠશે ને ત્રેંતાલીશ કોડાકોમી, તથા સા ઢત્રીશલાખ, ઊંગણસાઠ હજાર, ત્રણશે ને ચોપન કોમી, તેની ઉપર ઊંગણચાલીશ લાખ, પચાસ હજાર ત્રણશે ને ઠત્રીશ, એટલા આંક સ્ત્રી પુરુષના એકઠા સાથે જાણવા. એટલે ૭૯૨૭૦૧૬૨, ૫૧૪૨૬૪૩, ૩૭૫૯૩૫૪, ૩૯૫૦૩૩૬, એ ઊંગણત્રીશ આંકની સંખ્યા જાણવી.

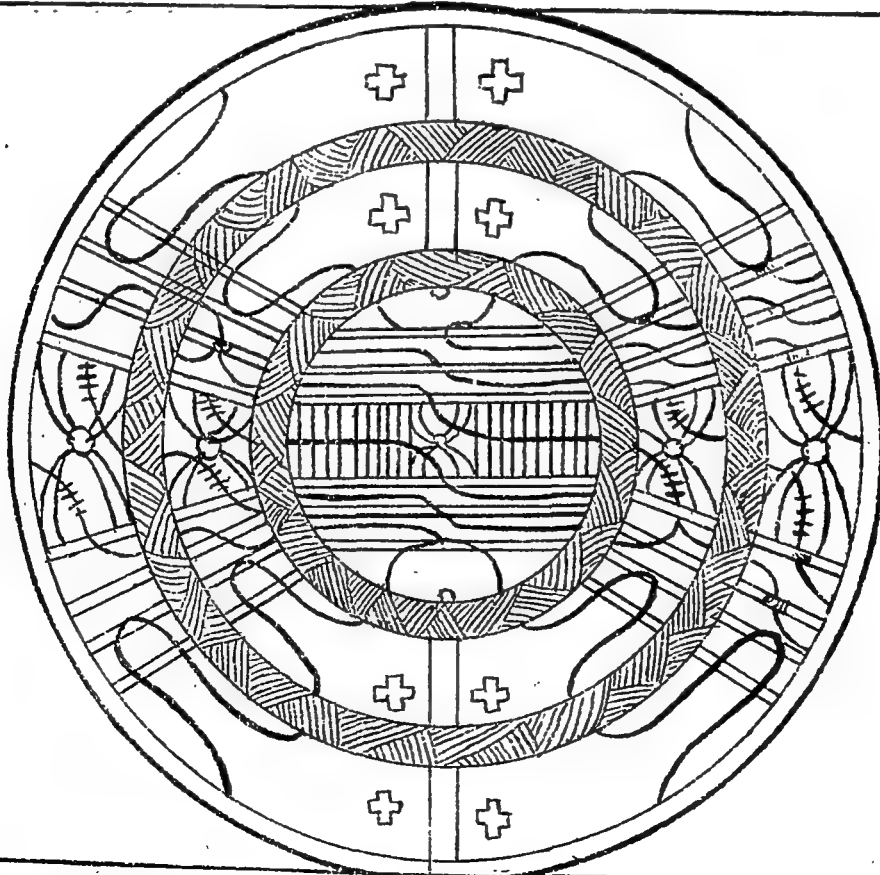
એ આંકના અઠયાવીશ જાગ કરીયે, તેવારે એક જાગમાં ૨૮૨૯૫૭૭, ૨૩૨૬૫૨૨, ૯૭૭૭૧૧૯, ૭૯૯૦૨૨૬, એ અઠયાવીશ આંક આવે, એટલે અઠયાવીશ લાખ કોમાકોમી કોમી, ઊંગણત્રીશ હજાર કોડાકોડી કોડી, પાંચશે કોડાકોડી કોમી, સત્યોતેર કોમાકોમી કોડી, તથા ત્રેવીશ લાખ કોડાકોડી, ઠવીશ હજાર કોમાકોડી, પાંચશે કોમાકોમી, વાવીશ કોમાકોમી, સત્તાણું લાખ કોમી, સત્યોતેર હજાર કોમી, એકશો કોમી અને ઊંગણીશ કોમી, તેની ઉપર ઊંગણ્યાંશી લાખ, અઠાણું હજાર, બશે ને ઠવીશ,

धातुकी एवं स्थानापना.

६१

आदी की पस्थापना:

६२

હવે પુષ્કરાર્ઢાદિકના પર્વત પ્રમુખનેવિષે જિનજવન છે, તે કહે છે.

પ્રથમ કહ્યા જે ધાતકીચંદ્ર તેને વિષે બે ડ્રુકાર, અને બે ડ્રુકાર પુષ્કરાર્ઢના, તે ચારે ડ્રુકાર પર્વતને વિષે પ્રત્યેકે ચાર કૂટ છે. તેમાંહે ઢેઢ્યા સિદ્ધકૂટને વિષે ચાર પર્વતે એકેક જિનજવન છે, બધાં મલી ચાર જિનજવન છે. અને માનુષોત્તર પર્વતના ચાર કૂટની ઉપર ચાર જિનજવન છે, તે જિનજવન કુલગિરિના જિનજવનને પરિમાણે પચાસ યોજન લાંબાં, પચ્ચીશ યોજન પહોલાં અને ઢત્રીશ યોજન ંચાં જાણવાં.

હવે નંદીશ્વર, કુંડલ અને રુચકઢીપનેવિષે જિનજવન કહે છે.

એકસો યોજન લાંબા અને પચાસ યોજન પહોલાં તથા બહોંતેર યોજન ંચા અને ચાર બારણે સહિત એવાં આઠમા નંદીશ્વરઢીપનેવિષે બાવન જિનજવન છે, તથા કુંડલઢીપનેવિષે કુંડલને આકારે જે મધ્યગિરિ છે, તેને કુંડલગિરિ કહે છે, તેની ચારદિ શાને વિષે એવાજ પ્રકારના ચાર જિનજવન જાણવાં. એમ રુચકઢીપને વિષે પણ ચાર જિનજવન છે, એ સર્વ સાઢે જિનજવન તે ચાર બારણાં છે.

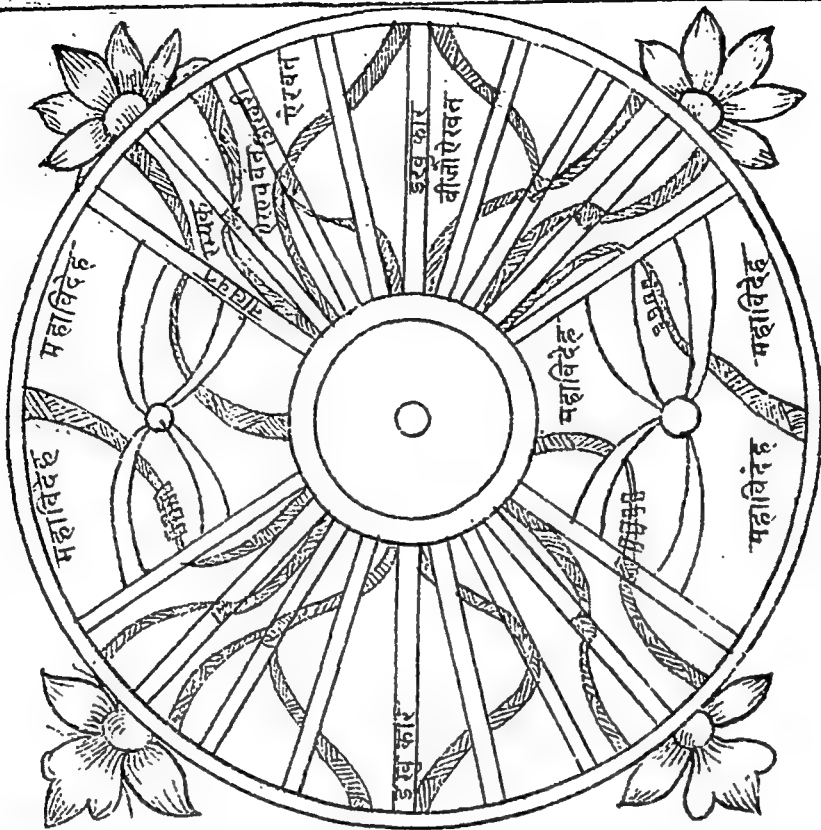
અઢીઢીપને વિષે ગર્જન મનુષ્ય સંખ્યાયે કેટલાં છે? તે કહે છે.

સાત ક્રોડ કોમાકોમી કોમી, બાણું લાખ કોડાકોડી કોમી, અઢયાવીશ હજાર કોમા કોડી કોડી, એકશો કોમાકોડી કોમી, બાશઠ કોમાકોડી કોડી, એકાવન લાખ કોમા કોડી, બહેંતાલીશ હજાર કોમાકોમી, ઢશે કોડાકોમી, ત્રેંતાલીશ કોડાકોડી, સામત્રીશ લાખ કોડી, ંગણસાઠ હજાર કોમી, ત્રણશે કોડી, ચોપન કોડી, ંગણચાલીશ લાખ, પચાસ હજાર, ત્રણશે ને ઢત્રીશ, એટલે આંકે સ્ત્રી પુરુષની સંખ્યા જાણવી.

એટલે સાત ક્રોડ, બાણું લાખ, અઢયાવીશ હજાર, એકશો ને બાસઠ કોમાકોમી કોમી, તથા એકાવન લાખ, બહેંતાલીશ હજાર, ઢશે ને ત્રેંતાલીશ કોડાકોમી, તથા સા ઢત્રીશલાખ, ંગણસાઠ હજાર, ત્રણશે ને ચોપન કોમી, તેની ઉપર ંગણચાલીશ લાખ, પચાસ હજાર ત્રણશે ને ઢત્રીશ, એટલા આંક સ્ત્રી પુરુષના એકઠા સાયે જાણવા. એટલે ૭૯૨૭૮૧૬૨, ૫૧૪૨૬૪૩, ૩૭૫૯૩૫૪, ૩૯૫૦૩૩૬, એ ંગણત્રીશ આંકની સંખ્યા જાણવી.

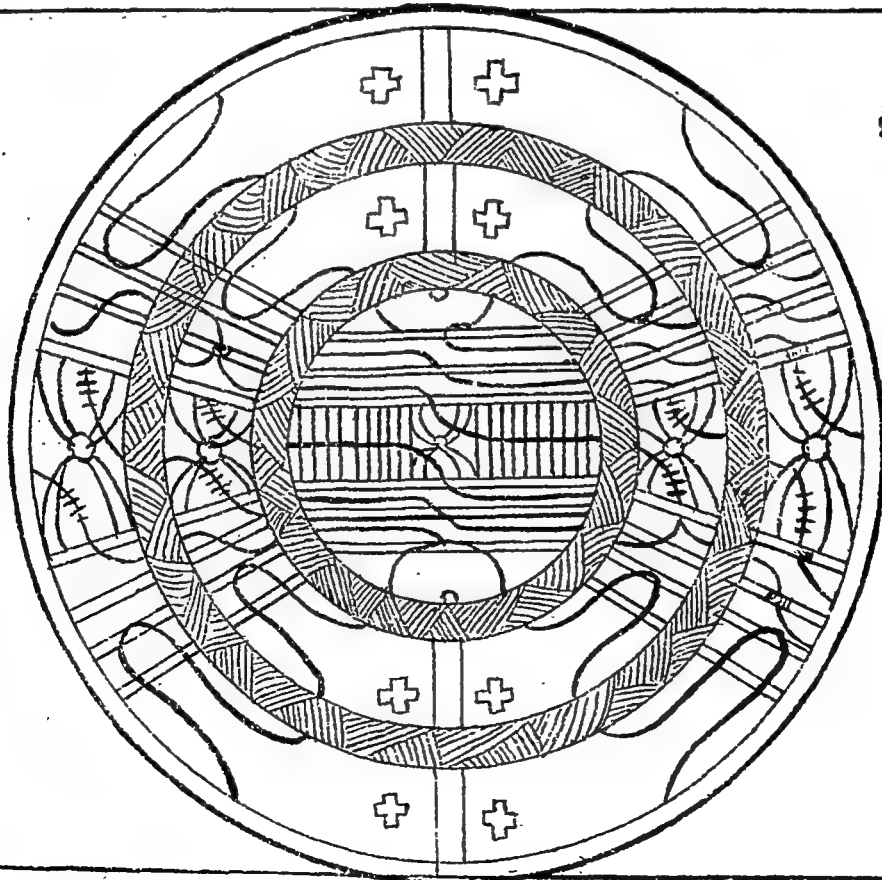
એ આંકના અઢયાવીશ જાગ કરીયે, તેવારે એક જાગમાં ૨૮૨૯૫૭૭, ૨૩૨૬૫૨૨, ૯૭૭૭૧૧૯, ૭૯૯૦૨૨૬, એ અઢયાવીશ આંક આવે, એટલે અઢયાવીશ લાખ કોમાકોમી કોમી, ંગણત્રીશ હજાર કોડાકોડી કોડી, પાંચશે કોડાકોડી કોમી, સત્યોતેર કોમાકોમી કોડી, તથા ત્રેવીશ લાખ કોડાકોડી, ઢવીશ હજાર કોમાકોડી, પાંચશે કોમાકોમી, વાવીશ કોમાકોમી, સત્તાણું લાખ કોમી, સત્યોતેર હજાર કોમી, એકશો કોમી અને ંગણીશ કોમી, તેની ઉપર ંગણ્યાંશી લાખ, અઢાણું હજાર, બશે ને ઢવીશ,

धातकी रंम स्थापना.

६१

अढी दी प स्थापना.

६२

आश्विन जिन प्रासाद संरक्षणा यंत्र

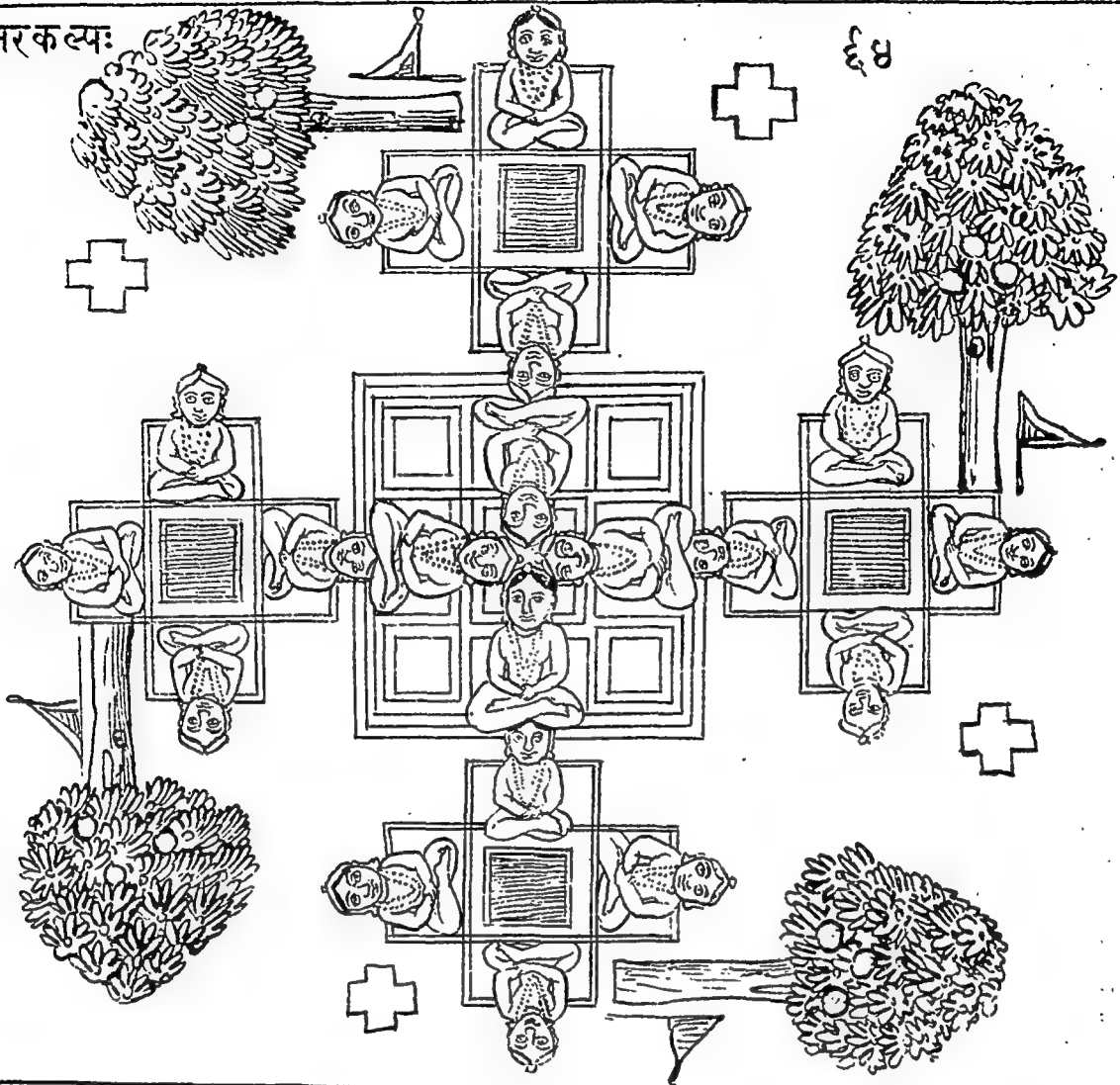
एवं मनुष्य क्षेत्र चेत्य संरक्षणा

स्थान	प्रासाद	प्रतिमा	अंक	स्थान	प्रासाद	प्रतिमा	
सौधर्म	३२०००००	५७६००००००	५	मेरु	८५	१०२००	
ईशान	२८००००००	५०४०००००००	२०	गजदंतगिरि	२०	२४००	
सनकुमार	१२००००००	२१६०००००००	८०	वरकारा पर्वत	८०	९६००	
महेंद्र	८००००००	१४४०००००००	१००	कांचनगिरि	१०००	१२००००	
ब्रह्म	४०००००००	७२००००००००	५	विचित्रपर्वत	५	६००	
दांतक	५०००००	९००००००००	५	चित्रपर्वत	५	६००	
शुक्र	४०००००	७२००००००००	१०	यमकाचल	१०	१२००	
सहस्रार	६००००	१०८०००००००	३०	वर्षधर पर्वत	३०	३६००	
आनत	२००	३६००००	४	इक्षु कार पर्वत	४	४८०	
प्राणत	२००	३६००००	२०	वृत्तयैतादय	२०	२४००	
आरण्य	१५०	२७००००	१७०	दीर्घवैतादय	१७०	२०४००	
अच्युत	१५०	२७००००	४०	दिग्गजकूट	४०	४८०	
प्रथमत्रिक ३	१११	१३३२०	१०	जंब्यादिवृक्ष	११७०	१४०४००	
द्वितीयत्रिक ३	१०७	१२८४०	३८०	कुंम	३८०	४५६००	
त्रितीयत्रिक ३	१००	१२०००	७०	महानदिक्कुंम	७०	८४००	
पंचानुत्तर	५	६००	८०	हृद चैत्य	८०	९६००	
एवमूर्द्ध्वलोके	८४९७०२३	१५२९४४४७६०	मनुष्यक्षेत्रत्रयीवाहेलोक संख्याः लि	१	मानुषीतरपर्वत	४	४८०
एवंत्रिभुवने	८५७००२८२	१५४२५८३६०८०		१	नंदीश्वरद्वीप	६८	८३६८
				१	रुचकद्वीप	४	४९६
				१	कुंमलद्वीप	४	४९६

स्थान	प्रासाद	प्रतिमा
अस्युत	६४०००००	११२००००००
नागकुमार	८४०००००	१५१२००००००
सुवर्णकुं	७२०००००	१२९६००००००
विद्युत्कुं	७६०००००	१३६८००००००
आग्निकुं	७६०००००	१३६८००००००
दीपकुं	७६०००००	१३६८००००००
उदयकुं	७६०००००	१३६८००००००
दिशाकुं	७६०००००	१३६८००००००
स्तानिकुं	७६०००००	१३६८००००००
वायुकुं	९६०००००	१७२८००००००
एवमूर्द्ध्वलोके	७७२००००००	१३८९६००००००

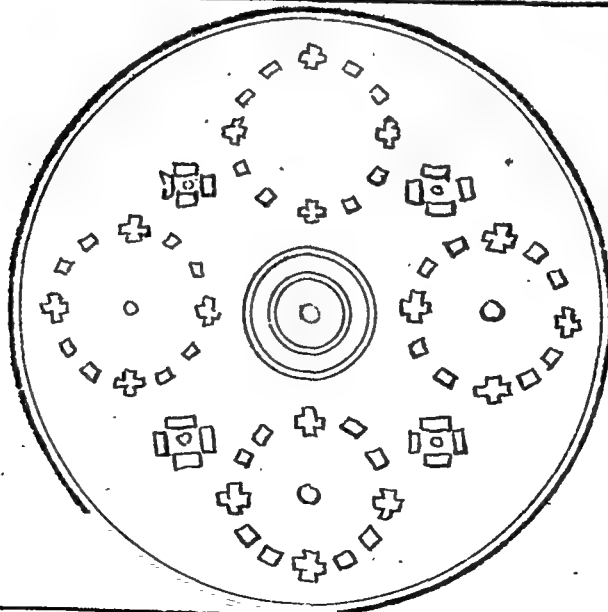
नंदीसरकल्पः

६४

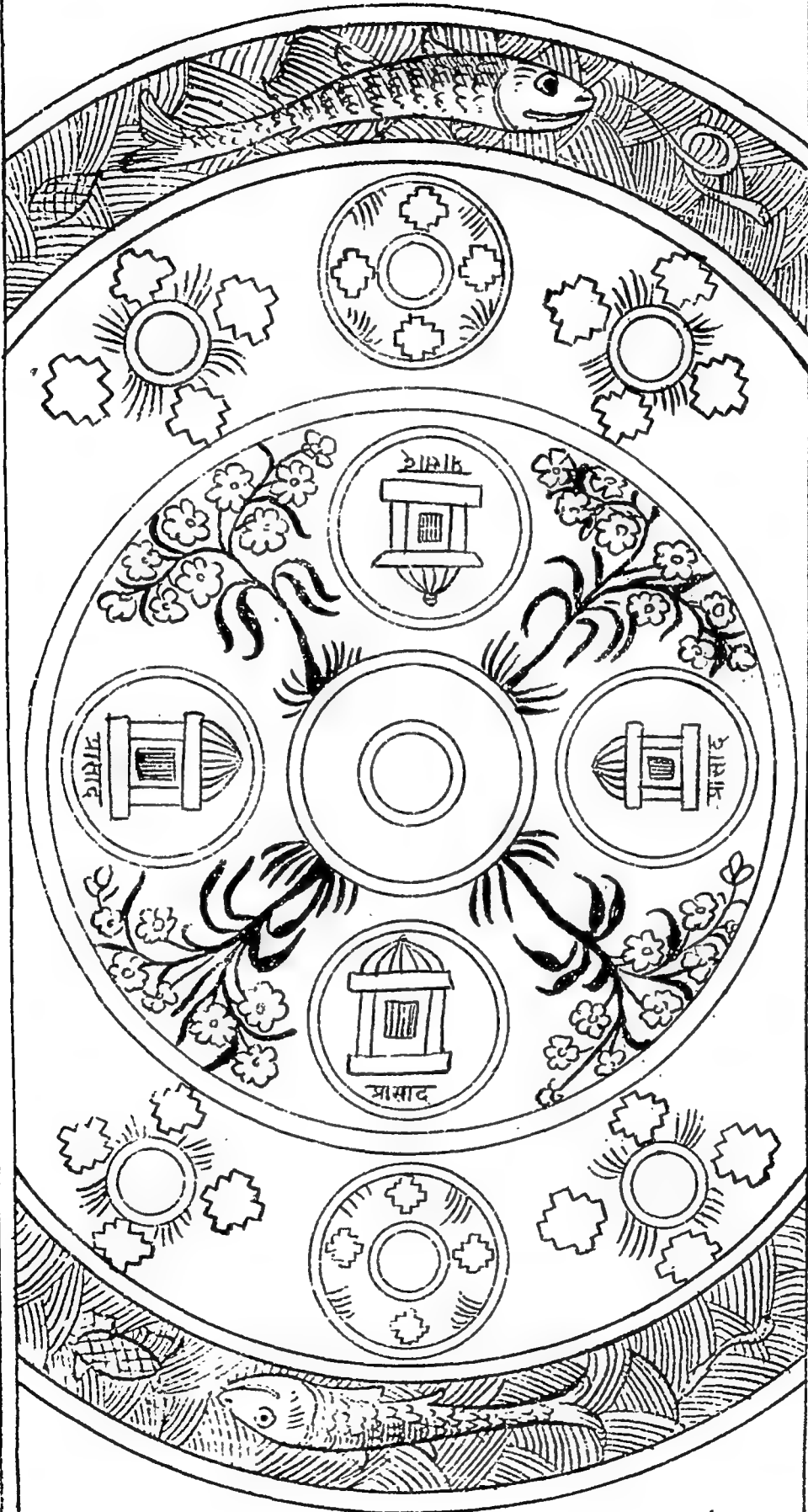

६५

नंदीसरद्वीपस्थापना.

कुंमल द्वीप स्थापना.

६६

૬૮લા આંક અઠ્યાવીશમા જાગમાં આવે, ઉપર આઠનો આંક વધે. ૬૮લી સંખ્યાયે પુરુષ જાણવા. ૬૮લે ૨૮૨૫૫૭૭ ૬૮લી કોનાકોની કોની, અને ૨૩૨૬૫૨૨ ૬૮લી કો ડાકોડી તથા ૫૭૭૭૧૧૫ ૬૮લી કોની તેની ઉપર ૭૫૫૭૨૨૬ ૬૮લા પુરુષ જાણવા.

હવે પુરુષથી સત્તાવીશ ગુણી સ્ત્રી છે, માટે ૬ આંકને સત્તાવીશ ગુણો કરીયે, તેવારે ૭૬૩૫૫૫૫, ૨૮૧૬૧૨૦, ૩૫૭૨૨૩૪, ૫૫૫૨૧૦૨ ૬ ઁગણત્રીશ આંક આવે, તેટલી સંખ્યાયે સ્ત્રી જાણવી. ૬૮લે સાત ક્રોડ કોડાકોની કોની, ત્રેશઠ લાખ કોનાકોડી કોની, અઠાણું હજાર કોડાકોની કોની, પાંચશે કોડાકોની કોડી, પંચાશી કોનાકો ડી કોડી, તથા અઠ્યાવીશ લાખ કોડાકોડી, શોલ હજાર કોડાકોડી, એકશો કોડાકો ડી, વીશ કોડાકોડી, તથા ઁગણચાલીશ લાખ કોડી, બાસી હજાર કોડી, બશે કોડી, ચોત્રીશ કોડી, ઉપર ઁગણસાઠ લાખ, બાવન હજાર, એકશો ને બે. ૬૮લે આંકે સ્ત્રી જાણવી. અર્થાત્ (૭૬૩૫૫૫૫) ૬૮લી કોડાકોડી કોડી, તથા (૨૮૧૬૧૨૦) ૬૮ લી કોડાકોડી, તથા (૩૫૭૨૨૩૪) ૬૮લી કોડી તેની ઉપર (૫૫૫૨૧૦૨) ૬૮લે આં કે સ્ત્રી છે. ૬ સ્ત્રીના આંકની સાથે પૂર્વોક્ત પુરુષના આંકની સંખ્યાનો આંક તથા જે અ ઠ્યાવીશે જાગ આપતાં ઉપર આઠ વધ્યા છે, તે સર્વ એકઠા મેલવીયે, તેવારે પૂર્વોક્ત ઁ ગણત્રીશ આંક પૂર્ણ થાય. ૬૮લા આંકે ગર્જ્જ મનુષ્ય છે. ૬ પ્રકારે ગર્જ્જ મનુષ્ય પૂર્વોક્ત આંક જેટલા હોય પરંતુ આંક ન્હાના મહોટા ન હોય, તેમાં પુરુષથી સ્ત્રી સત્તાવીશ ગુણી અધિક હોય. અદ્વબહુત્વમાં પુરુષથી સ્ત્રી સંખ્યાતગુણી અધિક કહી છે. ઇહાં પૂર્વોક્ત આંકને અઠ્યાવીશે જાગ આપતાં ઉપર આઠનો આંક વધે છે, પણ સત્યાવી શ વધતા નથી તે વાત ગીતાર્થગમ્ય જાણવી. તેનો નિર્ણય ગીતાર્થ કરી આપે.

વલી અદ્વબહુત્વના અઠાણું દ્વાર જોતાં સર્વથી થોડા ગર્જ્જ મનુષ્ય કહ્યાં છે, તે સંખ્યાતી કોડાકોની પ્રમાણ પૂર્વોક્ત ઁગણત્રીશ આંકે સંખ્યા જાણવી.

ઇહાં કેટલાએક એમ કહે છે કે ઁગણત્રીશ આંકે ગર્જ્જ મનુષ્ય છે, તે આંક સ્વરે સ્વરા છે પરંતુ તેમાં કાલવિશેષે ન્હાના મહોટા આંક લેવા જોઈયે. જેમ બે એકડાયે અગીયારનો આંક થાય અને બે નવડાયે નવાણું આંક પણ થાય. તેમ શ્રીઅજિતનાથ જીના વચ્ચતમાં મનુષ્યની સંખ્યા ઘણી હોય તેવારે મહોટા આંક લેવા અને ઠઠા આ રાને વિષે માણસ સ્વરૂપ હોય તેવારે ન્હાના આંક લેવા, એવી રીતે કેટલાક શ્રીજિન શાસનના રહસ્યના અનર્જિહપણથી કહે છે. તે અસત્ય કહે છે. જેમાટે પંચાંગીને વિ શે ૬૮લાજ આંક કહ્યા છે તે ન્હાના મહોટા કેમ થાય ?

જે કારણે શ્રીઅનુયોગદ્વાર સૂત્રમધ્યે કહ્યું છે કે:— જેવારે જઘન્યથી મનુષ્ય હોય, તે

વારે એકડાનો આંક માંની તેને ઢનું વાર વમણો કરીયે, તેવારે જે આંક આવે તે આંક પ્રમાણ મનુષ્ય છે. અથવા એકનો વર્ગ ન હોય અને બેનો વર્ગ ચાર થાય, એ પ્રથમ વર્ગ કહેવાય. ચારનો વર્ગ શોલ થાય એ બીજો વર્ગ. શોલનો વર્ગ વશે ઢપ્પન થાય, તે ત્રીજો વર્ગ. તેનો વર્ગ ૬૫૫૩૬ થાય તે ચોથો વર્ગ. તેનો વર્ગ ૪૨૫૪૬૭૨૫૬ થાય તે પાંચમો વર્ગ. તેનો વર્ગ ૧૮૪૪૬૭૪૪૦૭૨૭૦૫૫૧૬૧૬ એ ઢઠો વર્ગ. ઇહાં પાંચમો વર્ગ ઢ ઢા વર્ગ સાથે ગણતાં પૂર્વોક્ત આંક આવે તે આંકપ્રમાણે ગર્જ્જ મનુષ્ય છે.

હવે એ પૂર્વોક્ત ડગણત્રીશ આંકપ્રમાણે જે ગર્જ્જ મનુષ્યની સંખ્યા કહી, તે સર્વ મનુષ્ય જો અઢીઢીપમાં વિચરતા લહીયે, તો સમાઈ શકે નહી. કેમ કે અઢીઢીપની ચૂમિ પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણ છે. તેની પરિધિ ૧૪૨૩૦૨૪૫ યોજન એક ગાઢ ૧૭૬૬ ધનુષ્ય ડપર ચાર અંગુલ છે. અને અઢીઢીપનું ગણિતપદ કરીયે, તો પીસ્તાલીશ લાખ વિષ્કંજનો ચોથો જાગ સવા અગીયાર લાખ યોજન થાય, તેને પૂર્વોક્ત પરિધિ ના યોજન સાથે ગણીયે, તો ૧૬૦૦૦૦૩૦૬૧૫૪૪૫ યોજન, ત્રણ ગાઢ, ૮૮૧ ધનુષ્ય થાય. એ સર્વ પ્રમાણાંગુલે યોજન જાણવા. તે એક પ્રમાણાંગુલ યોજન મનુષ્ય સંબંધી દશ લાખ યોજન થાય, તેની રીત બતાવે છે.

ઉક્તં ચ ॥ અંગુલસત્તતિકાયાં ॥ સહસ્સમાણે ચડરં, સજોયણે દીહ પિહુલ જાવા ણં ॥ હુંતિ પરુપ્પરગણે, લસ્કા દસ જોયણાણ ફુડં ॥ ૧ ॥ એક પ્રમાણાંગુલ યોજન છે, તે ઉત્સેધાંગુલ સહસ્ત્રગુણું જાણવું. તો એક જોયણ ચડરસ પ્રમાણાંગુલે છે, તે સહસ્ત્રગુણું લાંબુ અને સહસ્ત્રગુણું પહોલું હોય, તેવારે સહસ્ત્રને સહસ્ત્રગુણું કરતાં માણસના દશ લાખ યોજન સ્ફુટ એટલે પ્રગટ થાય.

હવે એક યોજનચૂમિના પ્રમાણાંગુલ ૫૮૫૮૨૪૦૦૦૦૦૦૦ એટલે અઢાવન હજાર કો ઢી, નવશે કોઢી, બાસી કોઢી, ડપર ચાલીશ લાખ થાય. તે આવી રીતે કે:- એક યોજન ચૂમિનાં આઠ હજાર ધનુષ્ય થાય. તેને એક ધનુષ્યના ઢનું અંગુલે ગુણતાં ૭૬૮૦૦૦ થાય, તે સમચડરસ યોજન છે, માટે તજુણા કરીયે તેવારે પૂર્વોક્ત ૫૮૫૮૨૪૦૦૦૦૦૦ પ્રમાણાંગુલ થાય. તેને પૂર્વોક્ત અઢીઢીપ સંબંધી ગણિતપદના જેટલા યોજન કહ્યા છે, તેની સાથે ગુણીયે તેવારે ૫૪૪૨૫૧૦૪૬૮૧૨૭૫૪૭૬૮૧૦૫૮૫૭૭૬ એટલા પ્રમાણાંગુલ ગણિતપદના જે યોજન, ગાઢ, ધનુષ્ય તથા અંગુલ કહ્યા તેના થાય.

એવું એક સમચડરસ પ્રમાણાંગુલ તે મનુષ્યના હજાર આંગુલ લાંબું અને હજાર આંગુલ પહોલું સમચડરસ જાણવું. માટે હજારને હજાર ગુણું કરતાં દશ લાખ ઉઢેદ અંગુલ થાય, તેને એક સમચડરસ હાથની ચોવીશઆંગુલને ચોવીશે ગુણતાં ૫૭૬ આંગુલ

આય. તે આંગુલે જાગ આપીયે, તેવારે ૧૭૩૬ હાથ લાજે. શેષ ૬૪ અંગુલ વધે.

હવે તે પૂર્વોક્ત ગણિતપદના અંગુલને સત્તરશે ને ઢત્રીશ હાથે ગુણીયે, તેવારે ૧૬૩૭૮૧૯૮૨૨૨૪૬૭૦૧૧૭૧૭૪૩૮૯૨૧૧૧૩૬ એટલા હાથ ડહેદ અંગુલે આય. તથા ચોશઠનો આંક વધ્યો છે. તે ગણિતપદના અંગુલ સાથે ચોશઠ ગુણો કરી ૫૭૬ જાગે વહેંચતાં ૧૦૪૯૧૬૭૮૩૨૯૭૨૧૦૫૨૯૭૮૯૬૮૨૨ હાથ આય. શેષ ૪૯૨ વધે. હવે એ હાથની રાશિ પૂર્વોક્ત મૂલહાથની રાશિ મધ્યે પ્રદેષિયે, તેવારે ૧૬૩૭૯૨૪૭૩૯૦૨૯૯૯૦૯૨૭૯૬૮૭૧૦૭૯૫૮ એટલા હાથ આય. તે સર્વ ગણિતપદના ડહેદ અંગુલે હાથ જાણવા. આ બે પાનાના ગણિત તપાસ્યા નથી.

હવે એ સર્વ ત્રીશ આંક છે, તે પીસ્તાલીશ લાખ યોજન મનુષ્ય ક્ષેત્ર છે, માટે પીસ્તાલીશ લાખને જાગે વહેંચીયે, તેવારે એક જાગે ૩૬૩૯૮૩૨૭૫૩૩૯૯૯૭૯૭૯૭૯૩૦ એટલા આવે. શેષ ૨૧૦૭૯૫૮ એટલા આંક વધે, તેને જાગ પહોંચે નહીં.

હવે પીસ્તાલીશ લાખ યોજનમાં પણ વીશ લાખ સમુદ્રની ઝૂમિ છે, અને પચ્ચીશ લાખ ઢીપની ઝૂમિ છે, તિહાં સમુદ્રની ઝૂમિમાં માણસની વસ્તી નથી. માત્ર અંતરઢીપ છે તે સ્વદ્વિપ છે તેની વિવક્ષા કરતા નથી. તે માટે સમુદ્રની ઝૂમિ રહિત માત્ર ઢીપની પચ્ચીશ લાખ યોજન ઝૂમિ છે, તેને એક જાગમાં આવેલી પૂર્વોક્ત હાથની રાશિ સાથે ગુણતાં ૯૦૯૯૫૮૧૮૮૩૪૯૯૯૫૯૫૯૫૯૭૨૫૦૦૦૦૦૦ એટલી રાશિ આવે. એ પણ ડંગણ ત્રીશ આંક છે, તે પૂર્વોક્ત સાતકોમી ઇત્યાદિ ગર્ણજ મનુષ્યના ડંગણત્રીશ આંકની રાશિને વહેંચી આપતાં એકેકા માણસને જાગે એકેક હાથ ઝૂમિજાગ આવે છે તેમાં સુવાય બેસાય નહીં. તેમજ પર્વત, નદી, ડ્રહ, વન, અટવી પ્રમુખ માણસ વિનાની ઝૂમિ પણ ઘણી ઢૂટી પહેલી દેશાય છે અને અદ્વપમાત્ર ઝૂમિમધ્યે મનુષ્ય રહે છે માટે પૂર્વોક્ત સંખ્યાના મનુષ્ય એટલી ઝૂમિમાં સમાઈ શકે નહીં? એવી શંકા ઉત્પન્ન થાય.

હવે પૂર્વોક્ત શંકાનું સમાધાન કરે છે. જે માટે શ્રીવીતરાગના વચનમાં કાંઈ પણ સંદેહ નથી. જે ડંગણત્રીશ આંક પ્રમાણ ગર્ણજ મનુષ્ય કહ્યાં છે. તે સદા સર્વદા કાલ એટલાં જ છે, પણ ડંઠાં અધિકાં નથી. ઇહાં સમાધાન આ છે, કે:-પુરુષથી સ્ત્રી સત્યાવીશ ગુણી અધિક છે. અને ગર્ણ ધારણ કરનારી પણ તેજ છે અને તેના ગર્ણમાં ઉત્કૃષ્ટથી નવલાખની સંખ્યાયે પણ ગર્ણજ મનુષ્ય હોય છે. અને જઘન્ય મધ્યમ પણ હોય છે પણ સ્ત્રીની રાશિ મહોટી છે તેથી તેના ગર્ણમાં ગર્ણજ મનુષ્યોની મહોટી સંખ્યા સર્વદા રહી શકે એવો નિર્ધાર છે માટે ઘણાં જીવ ગર્ણમાં હોવા જોઈયે. અને સ્વદ્વિપીવ ગર્ણ બાહેર હોવાથી તેટલા જીવ પૃથ્વીમાં સુખથી રહી શકે છે. એમ કહેવાથી જૈનક્રિયાનો

લોપ ન થાય. પઢી કેવલી કહે તે સત્ય જાણવું. પણ ગોચરું, ચિંતવરું, અને પૂઠરું. એનું નામ ત્રિપદ્ધીવિદ્યા કહેવાય. જગતમાં ત્રિપદ્ધી વિદ્યાની કહેવત છે તેથી સાંશયિક વાતોનું સમાધાન થાય છે ॥ ઇતિ અઢીઢીપ મનુષ્ય સંખ્યાપ્રમાણં સમાપ્તમ્ ॥

॥ અથ ચોવીશ દંડક ઉપર પાંત્રીશ બોલ ઉતારવાનો થોકડો પ્રારંભિયે થૈયે ॥
સમસ્ત સંસારીજીવ, ચારગતિમાં રહેલા ચોવીશ દંડકોને વિષે પરિત્રમણ કરે છે. તે ચોવીશ દંડકનાં નામ કહે છે.

૧ પ્રથમ સાત નારકીનો એક દંડક, તે સાતે નારકીનાં નામ તથા ગોત્ર નીચે પ્રમાણે છે. નામ. ૧ ધમા. ૨ વંસા. ૩ સૈલા. ૪ અંજણા. ૫ રિષ્ઠા. ૬ મઘા. ૭ માઘવતી. ગોત્ર. રત્નપ્રજા. શર્કરપ્રજા. વાલુકપ્રજા. પંકપ્રજા. ધૂમપ્રજા. તમઃપ્રજા. તમસ્તમઃપ્રજા.
॥ ૧૧ ત્યાર પઢી દશ યુવનપતિદેવોના જે દશ દંડક છે તેમાં નામ લખિયે થૈયે ॥

૧ અસુરકુમાર નિકાયનો દંડક. ૨ નાગકુમાર નિકાયનો દંડક.
૩ સુવર્ણકુમાર નિકાયનો દંડક. ૪ વિદ્યુત્કુમાર નિકાયનો દંડક.
૫ અગ્નિકુમાર નિકાયનો દંડક. ૬ ઢીપકુમાર નિકાયનો દંડક.
૭ ઉદધિકુમાર નિકાયનો દંડક. ૮ દિશિકુમાર નિકાયનો દંડક.
૯ વાયુકુમાર નિકાયનો દંડક. ૧૦ સ્તનિતકુમાર નિકાયનો દંડક.

૧૧ બારમો પૃથિવીકાયનો દંડક, તેનાં મૂલ નામ ઠ છે. તે લખિયે થૈયે.

૧ સુના. ૨ સુધા. ૩ વાલુયા. ૪ મણસિલ. ૫ શર્કરા. ૬ સ્વરપુઢવી.

॥ હવે એ પૃથિવીકાયના જ્ઞેદ કહે છે ॥

૧ સ્ફાટિકરત્ન ૨ મણિરત્ન. ૩ પરવાલાં. ૪ રાગરત્ન. ૫ હિંગલો. ૬ હરતાલ.
૭ મણસિલ. ૮ પારો. ૯ સોનું. ૧૦ રૂપું. ૧૧ ત્રાંબું. ૧૨ લોહું.
૧૩ જસત. ૧૪ શીસું. ૧૫ કથિર. ૧૬ સ્વહીમાટી ૧૭ હરમજી વાની.
૧૮ અરણેટો પાષાણ. ૧૯ પલ્લેવો પાષાણ. ૨૦ અવરસની જાતિ. ૨૧ તૂરી માટીની જાતિ.
૨૨ સ્વારી માટીની જાતિ. ૨૩ માટીની સર્વ જાતિ. ૨૪ પાષાણની સર્વ જાતિ.
૨૫ સુરમાની જાતિ. ૨૬ અંજનની જાતિ. ૨૭ લૂણની જાતિ. ઇત્યાદિ પૃથિવીકાયના અસંખ્ય જ્ઞેદ જાણવા.

૧૩ તેરમો અપ્રકાયનો દંડક, તેના જ્ઞેદ કહે છે.

૧ જમીનનું પાણી. ૨ આકાશનું પાણી. ૩ ઘરનું પાણી. ૪ હિમનું પાણી.
૫ રોયડાનું પાણી. ૬ નીલીવનસ્પતિ ઉપર પાણીના બિંડુ. ૭ માંકનું પાણી. ૮ ઘનોદધિ.

१४ चौदसो तेउकायनो दंडक ठे, तेना जेद कहे ठे.

- १ अंगारानो अग्नि. २ ज्वालानो अग्नि. ३ त्रासडनो अग्नि.
४ उदकापातनो अग्नि. ५ कणियानो अग्नि. ६ विजलीनो अग्नि.

१५ पंदरसो वाउकायनो दंडक ठे, तेना जेद कहे ठे.

- १ उद्दामकवायु. २ मंदवायु. ३ औत्कलिकवायु. ४ मांडलिकवायु.
५ मुखशुद्धवायु. ६ गुंजवायु. ७ घनवात. ८ तनुवात.

१६ शोलसो वनस्पतिकायनो दंडक ठे, तेनी मूलजाति पांच ठे, ते कहे ठे.

- १ गुडा. २ गुमा. ३ वलया. ४ वल्ली. ५ पतिरण.

हवे एना बे जेद कहे ठे.

१ जे एक शरीरमां अनंता जीव होय, ते साधारण वनस्पति. २ जे एक शरीरमां एक जीव होय, ते प्रत्येक वनस्पति. ए रीते एना पण जेदानुजेद असंख्य ठे.

१७ सत्तरसो बेंद्रियनो दंडक ठे, तेना जेद कहे ठे.

- १ शंख. २ कोडा. ३ गंमोला. ४ जलो. ५ अलसीयां
६ लारीयां. ७ मेहरी. ८ क्रमिया. ९ पाणीना पूरा.

१८ अठारसो त्रींद्रियनो दंडक ठे, तेना जेद कहे ठे.

- १ कानखजुरा. २ मांकड. ३ जू. ४ कीनियो. ५ उद्देही. ६ मंकोडा
७ ईल. ८ घीमेल. ९ सावा. १० गोक्रीना. ११ गद्देहीयां. १२ विष्टाना कीडा.
१३ गोबरना कीडा. १४ धनेडियां. १५ कंथुआ. १६ गोपालिक. १७ इंद्रगोप.

१९ उगणीशसो चौरिंद्रियनो दंडक ठे, तेना जेद कहे ठे.

- १ बींढी. २ ठंकण. ३ त्रमरा. ४ त्रमरी. ५ टीमी. ६ माखी.
७ डांस. ८ मछर. ९ पतंगिया. १० कंसारी. ११ कोईवामा.

२० बीशसो तिर्यच पंचेंद्रियनो दंडक ठे, तेना जेद कहे ठे.

१ जलचर. २ स्थलचर. ३ खेचर. ४ उरःपरिसर्प. ५ जुजपरिसर्प. ए पांच गर्पज तिर्यच अने एज पांच संमूर्धिम तिर्यच पंचेंद्रिय एम सर्व दश जेदें थाय.

२१ एकवीशसो मनुष्यनो दंडक ठे, तेना जेद कहे ठे.

१५ पंदर कर्मभूमिक्षेत्रना. ३० त्रीश अकर्मभूमिक्षेत्रना. ५६ ठप्पन अंतरद्वीप ना. ए सर्व मली एकशो ने एक क्षेत्रवासी होवार्थी एटलाज जेदो थया.

૨૨ બાવીશમો વ્યંતરદેવોનો દંડક છે, તે બે પ્રકારે છે.

તિહાં એક વ્યંતર નિકાય, તેના આઠ જોદ છે.

૧ પિશાચ. ૨ જૂત. ૩ ચક્ક. ૪ રાક્ષસ. ૫ કિન્નર. ૬ કિંપુરુષ. ૭ મહોરગ. ૮ ગંધર્વ.

બીજી વાણવ્યંતરનિકાય, તેના પણ આઠ જોદ છે.

૨ અણપનિ. ૩ પણપનિ. ૪ હસિવાદી. ૫ જૂતવાદી. ૬ કંદી. ૭ મહાકંદી. ૮ કોહંડ. ૯ પતંગ.

૨૩ ત્રેવીશમો જ્યોતિષી દેવોનો દંડક, પાંચ પ્રકારે છે.

૧ ચંદ્ર. ૨ સૂર્ય. ૩ ગ્રહ. ૪ નક્ષત્ર. ૫ તારા.

૨૪ ચોવીશમો વૈમાનિક દેવોનો દંડક, તેના મૂલ બે જોદ છે.

૧ એક કટપ ઇટલે આચારવાલા દેવો, તે બાર દેવલોકના જોદે કરી બાર પ્રકારે છે,

તે બાર દેવલોકનાં નામ કહિયે થૈયે.

૧ સૌધર્મ દેવલોક. ૨ ઈશાન દેવલોક. ૩ સનત્કુમાર દેવલોક. ૪ માહેન્દ્ર દેવલોક.

૫ બ્રહ્મદેવલોક. ૬ લાંતક દેવલોક. ૭ મહાશુક્ર દેવલોક. ૮ સહસ્ત્રાર દેવલોક.

૯ આનંત દેવલોક. ૧૦ પ્રાણત દેવલોક. ૧૧ આરણ દેવલોક. ૧૨ અચ્યુત દેવલોક.

૨ બીજા કટપાતીત ઇટલે જેને વિષે સ્વામી સેવક સંબંધ નથી એવા દેવો તેનાં મૂલ

બે પ્રકાર છે. એક નવ ગ્રૈવેયકવાસી, બીજા પાંચ અનુત્તરવિમાનવાસી.

તેમાં પ્રથમ નવગ્રૈવેયકનાં નામ કહે છે.

૧ સુદર્શન. ૨ સુપ્રતિવરુ. ૩ મનોરમ. ૪ સર્વતોન્નદ્ર. ૫ વિશાલ.

૬ સુમનસ. ૭ સોમનસ. ૮ પ્રિતિકર. ૯ આદિત્ય.

હવે પાંચ અનુત્તરવિમાનનાં નામ કહે છે.

૧ વિજય. ૨ વિજયંત. ૩ જયંત. ૪ અપરાજિત. ૫ સર્વાર્થસિદ્ધ.

એ રીતે એ ચોવીશ દંડકનાં જોદ સહિત નામ કહ્યાં.

હવે એ પ્રત્યેક દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહેશે, તેનાં નામ લખીયે થૈયે.

તિહાં પહેલું શરીરદ્વાર પાંચ પ્રકારે છે તેનાં નામ કહે છે.

૧ ઔદારિક શરીર. ૨ વૈક્રિય શરીર. ૩ આહારકશરીર. ૪ તૈજસશરીર. ૫ કાર્મણશરીર

૨ શ્વીજું અવગાહનદ્વાર, તે પ્રત્યેક દંડકે જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ એ બે જોદે શરીરનું પ્રમાણ કહેલું.

૩ ત્રીજું સંઘયણદ્વાર તે ૪ પ્રકારે છે.

૧ વજ્રરૂપજનનારાચ સંઘયણ. ૨ રૂપજનનારાચ સંઘયણ. ૩ નારાચ સંઘયણ.

૪ અર્કનનારાચ સંઘયણ. ૫ કીલિકા સંઘયણ. ૬ ઠેવળું સંઘયણ.

૪ ચોથું સંજ્ઞાદ્વાર, દશ પ્રકારે છે. તેનાં નામ કહે છે.

૧ આહારસંજ્ઞા. ૨ જયસંજ્ઞા. ૩ મૈથુનસંજ્ઞા. ૪ પરિગ્રહસંજ્ઞા. ૫ ક્રોધસંજ્ઞા.
૬ માનસંજ્ઞા. ૭ માયાસંજ્ઞા. ૮ લોજસંજ્ઞા. ૯ લોકસંજ્ઞા. ૧૦ ઊઘસંજ્ઞા.

તથા નીચે લખેલી ૮ સંજ્ઞા સાથે મેલવતાં શોભ પ્રકાર પણ થાય છે. તેનાં નામ કહે છે.

૧ સુખસંજ્ઞા. ૨ દુઃખસંજ્ઞા. ૩ મોહસંજ્ઞા. ૪ દુઃગંઢાસંજ્ઞા. ૫ શોકસંજ્ઞા. ૬ ધર્મસંજ્ઞા

૫ પાંચમું સંસ્થાનદ્વાર ૮ પ્રકારે છે. તેનાં નામ કહે છે.

૧ સમચતુરસ્ર સંસ્થાન. ૨ નિગોહપરિમંચલ સંસ્થાન. ૩ સાદિ સંસ્થાન.

૪ કુબ્જ સંસ્થાન. ૫ વામન સંસ્થાન. ૬ હુંડક સંસ્થાન.

આહીં પાંચેન્દ્રિયનાં સંસ્થાન કહે છે.

૧ સ્પર્શેન્દ્રિયનું નાના પ્રકારનું સંસ્થાન છે. ૨ રસેન્દ્રિયનું ચુરપા સરખું સંસ્થાન છે.

૩ ગ્રાણેન્દ્રિયનું અચંતા વૃક્ષના સરખું સંસ્થાન છે. ૪ ચક્ષુરિન્દ્રિયનું મસૂરની દાલ

સરખું અર્ધ ચંદ્રાકારે સંસ્થાન છે. ૫ શ્રોત્રેન્દ્રિયનું કલ્પવૃક્ષના ફૂલ સરખું સંસ્થાન છે.

૬ ઠઠું કષાય દ્વાર, તે ૧ ક્રોધ. ૨ માન. ૩ માયા. અને ૪ લોજ. એ ચાર પ્રકારે છે,

૭ સાતમું લેશ્યાદ્વાર ૮ પ્રકારે છે.

૧ કૃષ્ણલેશ્યા. ૨ નીલલેશ્યા. ૩ કાપોતલેશ્યા. ૪ તેજોલેશ્યા. ૫ પદ્મલેશ્યા. ૬ શુક્લલેશ્યા.

આઠમું ઇન્દ્રિયદ્વાર, પાંચ પ્રકારે છે.

૧ સ્પર્શેન્દ્રિય. ૨ રસેન્દ્રિય. ૩ ગ્રાણેન્દ્રિય. ૪ ચક્ષુરિન્દ્રિય. ૫ શ્રોત્રેન્દ્રિય.

૯ નવમું સમુદ્ઘાત દ્વાર સાત પ્રકારે છે.

૧ વેદના સમુદ્ઘાત. ૨ કષાય સમુદ્ઘાત, ૩ મરણ સમુદ્ઘાત. ૪ વૈક્રિય સમુદ્ઘાત.

૫ તૈજસસમુદ્ઘાત. ૬ આહારક સમુદ્ઘાત. ૭ કેવલિ સમુદ્ઘાત.

૧૦ દશમું દૃષ્ટિદ્વાર. ૧ સમ્યક્દૃષ્ટિ. ૨ મિથ્યાદૃષ્ટિ. ૩ મિશ્રદૃષ્ટિ. એ ત્રણ પ્રકારે છે.

૧૧ અર્ગીયારમું દર્શનદ્વાર, ચાર પ્રકારે છે.

૧ ચક્ષુર્દર્શન, ૨ અચક્ષુર્દર્શન. ૩ અવધિદર્શન. ૪ કેવલદર્શન.

૧૨ બારમું જ્ઞાનદ્વાર આઠ પ્રકારે છે.

૧ મતિજ્ઞાન. ૨ શ્રુતજ્ઞાન. ૩ અવધિજ્ઞાન. ૪ મનઃ પર્યવજ્ઞાન.

૫ કેવલજ્ઞાન. ૬ મતિઅજ્ઞાન. ૭ શ્રુતઅજ્ઞાન. ૮ વિજંગજ્ઞાન.

એ રીતે પાંચ જ્ઞાન ને ત્રણ અજ્ઞાન મળી, આઠ પ્રકારે જ્ઞાનદ્વાર છે.

૧૩ તેરમું યોગદ્વાર પન્નર પ્રકારે છે.

૧ સત્યમનોયોગ. ૨ અસત્યમનોયોગ. ૩ સત્યામૃષામનોયોગ. ૪ અસત્યામૃષામનોયોગ

૫ સત્યવચનયોગ. ૬ અસત્યવચનયોગ. ૭ સત્યામૃષાવચનયોગ. ૮ અસત્યામૃષાવચનયોગ.
 ૯ ઔદારિક કાયયોગ. ૧૦ ઔદારિકમિશ્ર કાયયોગ. ૧૧ વૈક્રિયકાયયોગ.
 ૧૨ વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગ. ૧૩ આહારક કાયયોગ. ૧૪ આહારકમિશ્ર કાયયોગ.
 ૧૫ કાર્મણ કાયયોગ. એવં પન્નર યોગ જાણવા.

ચૌદમું ઉપયોગદ્વાર. તે પાંચ જ્ઞાન, તથા ત્રણ અજ્ઞાન અને ચાર દર્શન મલી, બાર પ્રકારે છે.

૧ મતિજ્ઞાન.	૨ શ્રુતજ્ઞાન.	૩ અવધિજ્ઞાન.	૪ મનઃપર્યવજ્ઞાન.
૫ કેવલજ્ઞાન	૬ મતિઅજ્ઞાન.	૭ શ્રુતઅજ્ઞાન.	૮ વિજંગજ્ઞાન.
૯ ચક્ષુર્દર્શન.	૧૦ અચક્ષુર્દર્શન.	૧૧ અવધિદર્શન.	૧૨ કેવલદર્શન.

૧૫ પન્નરમું ઉપપાત દ્વાર તે પ્રત્યેક દંડકને વિષે એક સમયમાં કેટલા જીવ આવી ઉપજે? તેની જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ઠી સંખ્યા કહેવાનું દ્વાર.

૧૬ સોલમું ચ્યવનદ્વાર તે પ્રત્યેક દંડકને વિષે એક સમયમાં કેટલા જીવ ચ્યવે, તેની જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ઠી સંખ્યા કહેવાનું દ્વાર.

૧૭ સત્તરમું આયુષ્ય તે ચાર ગતિઆશ્રી ચાર પ્રકારે છે. તેમાં કયા કયા દંડકે કેટલું આયુષ્ય છે? તેનું પ્રમાણ કહેવાનું દ્વાર.

૧૮ અઢારમું પર્યાસિનું દ્વાર ૮ પ્રકારે છે.

૧ આહારપર્યાસિ.	૨ શરીરપર્યાસિ.	૩ ઇન્દ્રિયપર્યાસિ.
૪ શ્વાસોચ્વાસપર્યાસિ.	૫ જ્ઞાપર્યાસિ.	૬ મનઃપર્યાસિ.

૧૯ ઝંગળીશમું દિગ્આહાર દ્વાર ૮ પ્રકારે છે.

૧ અધોદિશિ આહાર.	૨ ઊર્ધ્વદિશિ આહાર.	૩ પૂર્વદિશિ આહાર.
૪ પશ્ચિમદિશિ આહાર.	૫ દક્ષિણદિશિ આહાર.	૬ ઉત્તરદિશિ આહાર.

૨૦ વીશમું સંજ્ઞા દ્વાર ત્રણ પ્રકારે છે.

૧ દીર્ઘકાલિકી સંજ્ઞા. ૨ હિતોપદેશિકી સંજ્ઞા. ૩ દૃષ્ટિવાદોપદેશિકી સંજ્ઞા.

એકવીશમું ગતિદ્વાર તે કયાદંડકનો જીવ મરીને કયા કયા દંડકમાં જાય? તે કહેવાનું દ્વાર.
 બાવીશમું આગતિ તે કયા દંડકને વિષે કયા દંડકના જીવ, આવી ઉપજે? તે કહેવાનું દ્વાર.

૨૩ ત્રેવીશમું વેદ દ્વાર. ૧ પુરુષવેદ. ૨ સ્ત્રીવેદ. ૩ નપુંસકવેદ. એ ત્રણ પ્રકારે છે.

૨૪ ચોવીશમું અદ્વપાવહુત્વનું દ્વાર. અઠાણું પ્રકારે છે. તે પ્રકાર કહે છે.

૧ સર્વથકી થોડા ગર્જન મનુષ્યસંખ્યાતી કોડાકોડી પ્રમાણ છે, તેમાંટે અદ્વપ છે.

૨ તેથકી મનુષ્યની સ્ત્રી સંખ્યાતગુણી અધિક છે, એટલે સત્યાવીશ ગુણી છે. એ બે વોલ મલી અઢીઠીપમાંહેલા એકશો ને એક દેત્રના મનુષ્યની સંખ્યા કહે છે.

- (૭૫૨૨૭૧૬૨૫૧૪૨૬૪૩૩૭૫૫૩૫૩૫૫૦૩૩૬) એટલે સાત કોડ કોડા કોડીકોડી, બાણું લાખ કોડાકોડીકોડી, અઠ્યાવીશ હજાર કોડાકોડીકોડી, એકશો કોડા કોડી કોડી, બારાઠ કોડાકોડી કોડી, એકાવન લાખ કોડાકોડી, બહેંતાલીશ હજાર કોડાકોડી, ઠશો કોડાકોડી, ત્રેંતાલીશ કોડાકોડી, સાડત્રીશ લાખ કોડી, ઝંગણશાઠ હજાર કોડી, ત્રણશો કોડી, ચોપન કોડી, ઝંગણચાલીશ લાખ, પચાસ હજાર, ત્રણશો ને ઠત્રીશ. એટલી સંખ્યાયે મનુષ્ય છે. તેના અઠ્યાવીશ જાગ કરી યે, તેમાં એક જાગ જેટલા પુરુષ છે, અને સત્યાવીશ જાગ જેટલી સ્ત્રી છે.
- ૩ તેથકી બાદર તેજકાયપર્યાપ્તા અસંખ્યાતગુણા એક આવલિકાના સમયનો વર્ગ કરી તેને કાંઈક ન્યૂન આવલિકાના સમયસાથે ગુણતાં જેટલા સમય થાય, તેટલા છે.
- ૪ તેથકી અનુત્તરવિમાનવાસી દેવો અસંખ્યાત ગુણા છે. ક્ષેત્ર પલ્યોપમને અસંખ્યાત મે જાગે જેટલા આકાશપ્રદેશ હોય તેટલા છે.
- ૫ તેથકી ડપરલા ત્રણ ઐવેયકના દેવતા સંખ્યાત ગુણા છે. વિમાન ઘણા છે માટે.
- ૬ તેથકી મધ્ય ત્રણ ઐવેયકના દેવો સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૭ તેથકી નીચલા ત્રણ ઐવેયકના દેવો સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૮ તેથકી અચ્યુતદેવલોકના દેવતા સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૯ તેથકી આરણ્યદેવલોકના દેવો સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૦ તેથકી પ્રાણાત દેવલોકના દેવો સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૧ તેથકી આનત દેવલોકના દેવો સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૨ તેથકી સાતમી નરકપૃથિવીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે. ઘનીકૃત લોકની એક શ્રેણિના અસંખ્યાતા જાગમાં જેટલા આકાશ પ્રદેશની રાશિ છે, તેટલી સંખ્યાયે છે.
- ૧૩ તેથકી ઠઠી નરકપૃથિવીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે, કેમ કે નરકાવાસા ઘણા છે, તથા ઉત્કૃષ્ટ પાપી જીવોથકી હીનપાપી જીવો ઘણા હોય તે ઇહાં ડપજે.
- ૧૪ તેથકી સહસ્રાર દેવલોકના દેવો અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૫ તેથકી મહાશુક્ર દેવલોકના દેવતા અસંખ્યાત ગુણા છે, તિહાં વિમાન ઘણાં છે માટે.
- ૧૬ તેથકી પાંચમી નરકપૃથિવીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૭ તેથકી લાંતકદેવલોકના દેવતા અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૮ તેથકી ચોથી નરકપૃથિવીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૯ તેથકી બ્રહ્મદેવલોકના દેવો અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૨૦ તેથકી ત્રીજી નરકપૃથિવીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે.

- २१ तेथकी माहेंद्रदेवलोकना देवता असंख्यात गुणा ठे.
- २२ तेथकी सनत्कुमार देवलोकना देवता असंख्यात गुणा ठे.
- २३ तेथकी बीजी शर्करप्रज्ञा नरक पृथिवीना नारकी असंख्यात गुणा ठे. बारमा बो लथी मांभीने आ त्रेवीशमा बोल पर्यंतना बार बोलमां प्रत्येके सर्व घनीकृत लोक नी एक श्रेणीने असंख्यातमे जागे जेटला आकाश प्रदेश होय, ते प्रमाणे ठे अने एकेकथी असंख्यात गुणा कह्या ठे. कारण के असंख्याताना असंख्याता जेद ठे तेमाटे एमां विरोधता समजवी नहीं.
- २४ तेथकी समूर्द्धिम मनुष्य असंख्यात गुणा ठे. अंगुल प्रमाण क्षेत्र प्रदेश रासिसंबं धी त्रीजा वर्ग मूलने प्रथम वर्ग मूलसाथे गुणतां जे प्रदेश आय तेटला ठे.
- २५ तेथकी ईशानदेवलोकना देवता असंख्यातगुणा ठे. अंगुल मात्र आकाश क्षेत्रनी प्रदेशराशि संबंधी बीजो वर्ग मूल तेने त्रीजा वर्ग मूल साथे गुणतां जेटला प्रदे श आय, तेटली घनीकृत लोकनी एक प्रदेशनी श्रेणियो लेवी, तेने विषे जेटला आकाश प्रदेश होय, तेटला ईशानदेवलोकना देवता ठे.
- २६ तेथकी ईशानदेवलोकनी वसनारी देवीयो संख्यातगुणी अधिक ठे, बत्रीश गुणी ठे माटे
- २७ तेथकी सौधर्मदेवलोकना देवता संख्यातगुणा ठे, केम के तिहां विमान घणां ठे, अने वली दक्षिणदिशिये कृष्णपक्षी जीव घणा ठे माटे.
- २८ तेथकी सौधर्म देवलोकवासी देवी, बत्रीश गुणी ठे, माटे संख्यातगुणी ठे.
- २९ तेथकी जवनपति देवता असंख्यात गुणा ठे. कारण के एक अंगुलमात्र आकाश क्षेत्रनी प्रदेशराशि संबंधी प्रथम वर्गमूल तेने त्रीजा वर्गमूल साथे गुणतां जे प्रदे शराशि आय, तेटली घनीकृत लोकनी एकप्रादेशिक श्रेणिउने विषे जेटला आका शप्रदेश होय तेटला ठे. इहां यद्यपि प्रदेश असंख्याता ठे तथापि असत्कटपनाये २५६ कटपीये तेनो प्रथम वर्ग मूल १६ आय, बीजो वर्गमूल चार आय अने त्री जो वर्गमूल बे आय माटे शोलने बे साथे गणीये तेवारे बत्रीश आय.
- ३० तेथकी जवनपतिनी देवीयो बत्रीश गुणी ठे, माटे संख्यातगुणी ठे.
- ३१ तेथकी पहेला रत्नप्रज्ञा नामा नरकपृथ्वीना नारकी असंख्यात गुणा ठे, अंगुल प्रमा ण आकाशक्षेत्रनी प्रदेशराशि संबंधी प्रथमवर्ग मूल तेने बीजा वर्गमूलनी साथे ग णतां जे प्रदेश आय, तावत् प्रमाण श्रेणियोमां जे आकाश प्रदेश आय तेटला ठे.
- ३२ तेथकी खेचर पंचेंद्रिय तिर्यचयोनिया पुरुष असंख्यात गुणा ठे, जेमाटे एकप्रदेशी प्र तरना असंख्यातमा जागमां असंख्याती आकाश प्रदेशनी श्रेणिगत प्रदेश प्रमाण ठे.

- ૩૩ તેથકી સ્થેચર પંચેંદ્રિય તિર્યંચ યોનિની સ્ત્રીયો ત્રિગુણી છે. માટે સંખ્યાત ગુણી છે.
- ૩૪ તેથકી સ્થલચર પંચેંદ્રિય યોનિયા પુરુષ સંખ્યાત ગુણા છે જેમાટે એક વૃહત્પ્રતરના અસંખ્યાતમા જાગમાં જે આકાશ પ્રદેશની અસંખ્યાતી શ્રેણી છે, તેટલી શ્રેણીમાં જેટલા આકાશ પ્રદેશ છે, તાવત્ પ્રમાણ એ જીવો છે.
- ૩૫ તેથકી સ્થલચર પંચેંદ્રિય તિર્યંચયોનિ સંબંધી સ્ત્રીયો ત્રિગુણી છે, સંખ્યાતગુણી જાણવી.
- ૩૬ તેથકી જલચર પંચેંદ્રિય તિર્યંચયોનિયા પુરુષ સંખ્યાત ગુણા છે, જે માટે અતિપ્ર જૂત એક પ્રતરના અસંખ્યાતમા જાગમાં અસંખ્ય આકાશ પ્રદેશની શ્રેણીગત જેટલા આકાશ પ્રદેશ છે, તાવત્ પ્રમાણ છે.
- ૩૭ તેથકી જલચર પંચેંદ્રિય તિર્યંચ યોનિવાલી સ્ત્રીયો ત્રિગુણી છે, માટે સંખ્યાતગુણી.
- ૩૮ તેથકી વ્યંતરનિકાયના દેવો સંખ્યાતગુણા છે, સંખ્યાત કોડાકોડી યોજન પ્રમાણ એક પ્રતરને વિષે જેટલા સૂચીરૂપ ખંડ થાય, તાવત્ પ્રમાણ છે.
- ૩૯ તેથકી વ્યંતરદેવીયો સંખ્યાતગુણી છે, બત્રીશ ગુણી માટે.
- ૪૦ તેથકી જ્યોતિષી દેવતા સંખ્યાતગુણા છે, એક પ્રતરને વિષે બશે ઠપ્પન અંગુલ પ્રમાણ એક સૂચીરૂપ ખંડ એવા જેટલા ખંડ થાય તેટલી સંખ્યાયે છે.
- ૪૧ તેથકી જ્યોતિષિક દેવીયો બત્રીશ ગુણી છે માટે સંખ્યાત ગુણી કહેવી.
- ૪૨ તેથકી સ્થેચર પંચેંદ્રિય તિર્યંચયોનિયા નપુંસક સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૪૩ તેથકી સ્થલચર પંચેંદ્રિય તિર્યંચયોનિયા નપુંસક સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૪૪ તેથકી જલચર પંચેંદ્રિય તિર્યંચયોનિયા નપુંસક સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૪૫ તેથકી ચૌરિંદ્રિય પર્યાપ્તા સંખ્યાતગુણા છે. એક પ્રતરને વિષે જેટલા એક અંગુલના સંખ્યાતમા જાગ પ્રમાણવાલા જેટલા સૂચીખંડ થાય, તેટલા છે.
- ૪૬ તેથકી સર્વ પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
- ૪૭ તેથકી બેંદ્રિય પર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
- ૪૮ તેથકી ત્રીંદ્રિય પર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
- ૪૯ તેથકી પંચેંદ્રિય અપર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે. એક પ્રતરમાં અંગુલના અસંખ્યાતમા જાગ પ્રમાણ જેટલા સૂચી ખંડ થાય, તેટલા છે.
- ૫૦ તેથકી ચૌરિંદ્રિય અપર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
- ૫૧ તેથકી ત્રીંદ્રિય અપર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
- ૫૨ તેથકી બેંદ્રિય અપર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
- ૫૩ તેથકી પ્રત્યેક શરીરવાલા બાદર વનસ્પતિકાચિયા અપર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણા છે.

- ૫૪ એક પ્રચૂત પ્રતરમાં અંગુલના અસંખ્યાતમા જાગપ્રમાણ જેટલા સૂચીખંડ થાયતેટલાહે.
- ૫૫ તેથકી બાદરનિગોદ પર્યાપ્તા અનંતકાયનાં શરીર અસંખ્યાત ગુણાં છે. જે માટે સંખ્યાતા પ્રતરમાં એક અંગુલના અસંખ્યાતા જાગ જેવના જેટલા સૂચીખંડ સમાઈ શકે, તેટલા ઁંડ પ્રમાણ છે.
- ૫૫ તેથકી બાદર પૃથ્વીકાયિયા પર્યાપ્તા જીવ અસંખ્યાત ગુણા છે, જેમાટે પ્રચૂત સંખ્યાતા પ્રતરમધ્યે અંગુલના અસંખ્યાત જાગ માત્ર સૂચીખંડ જેટલા સમાઈ શકે તેટલા છે.
- ૫૬ તેથકી બાદર અપ્કાયિયા પર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણા છે. જેમાટે અત્યંત પ્રચૂત સંખ્યાતા પ્રતર મધ્યે અંગુલના અસંખ્ય જાગમાત્ર જેટલા સૂચીખંડ સમાઈ શકે, તેટલા છે.
- ૫૭ તેથકી બાદરવાયુકાયિયા પર્યાપ્તા જીવ અસંખ્યાત ગુણા છે, ઘનીકૃત લોકના અસંખ્યાતા પ્રતરને વિષે જેટલા આકાશ પ્રદેશ છે તેટલા પ્રદેશ પ્રમાણ છે.
- ૫૮ તેથકી બાદર તેજકાયિયા અપર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણા છે, જેમાટે અસંખ્યાતા લોકાકાશ પ્રદેશ રાશિ પ્રમાણ છે.
- ૫૯ તેથકી પ્રત્યેક શરીરવાલા બાદર વનસ્પતિકાયિયા અપર્યાપ્તા જીવ અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૬૦ તેથકી બાર નિગોદીયા અપર્યાપ્તાના શરીર અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૬૧ તેથકી બાદર પૃથ્વીકાયિયા અપર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૬૨ તેથકી બાદર અપ્કાયિયા અપર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૬૩ તેથકી બાદર વાયુકાયિયા અપર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૬૪ તેથકી સૂક્ષ્મ તેજકાયિયા અપર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણા છે. સર્વલોક વ્યાપી માટે.
- ૬૫ તેથકી સૂક્ષ્મપૃથ્વીકાયિયા અપર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
- ૬૬ તેથકી સૂક્ષ્મઅપ્કાયિયા અપર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
- ૬૭ તેથકી સૂક્ષ્મવાયુકાયિયા અપર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
- ૬૮ તેથકી સૂક્ષ્મ તેજકાયિયા પર્યાપ્તા સંખ્યાત ગુણા છે. ઇહાં એ સૂક્ષ્મ મધ્યે સ્વજાતે જ અપર્યાપ્તાથી પર્યાપ્તા ઘણા છે માટે.
- ૬૯ તેથકી સૂક્ષ્મ પૃથ્વીકાયિયા પર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
- ૭૦ તેથકી સૂક્ષ્મ અપ્કાયિયા પર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
- ૭૧ તેથકી સૂક્ષ્મ વાજકાયિયા પર્યાપ્તા વિશેષાધિક છે.
- ૭૨ તેથકી સૂક્ષ્મ નિગોદનાં શરીર અપર્યાપ્તા અસંખ્યાત ગુણાં છે.
- ૭૩ તેથકી સૂક્ષ્મ નિગોદનાં શરીર પર્યાપ્તા સંખ્યાત ગુણાં છે.
- ૭૪ તેથકી અજઞ્યસિદ્ધિયા જીવ અનંતગુણા છે. જઘન્યયુક્ત ચોથા અનંતા જેટલા છે માટે.

- ७५ तेथकी पन्निवाइ प्रतिपत्ति सम्यग्दृष्टि जीव अनंतगुणा ठे.
- ७६ तेथकी सिद्धना जीव अनंतगुणा ठे. मध्यमयुक्त पांचमा अनंता जेटला ठे, माटे.
- ७७ तेथकी बादर वनस्पतिकायिया पर्याप्ता जीव अनंतगुणा ठे. जेमाटे एक निगोदने अनंतमे जागे सिद्ध ठे, एवा असंख्याता निगोद पर्याप्ता बादर वनस्पतिमांहे ठे, माटे.
- ७८ तेथकी बादर पर्याप्ता जीव विशेषाधिक ठे. बादर पर्याप्ता पृथिव्यादिक प्रक्षेपवाथकी.
- ७९ तेथकी बादर वनस्पतिकायिया अपर्याप्ता असंख्यातगुणा ठे, जेमाटे एकेक बादर निगोद पर्याप्तानी निश्चाये असंख्याता अपर्याप्ता निश्चें होय, ते माटे.
- ८० तेथकी बादर अपर्याप्ता विशेषाधिक ठे, बादर अपर्याप्ता पृथिव्यादिक प्रक्षेपवाथकी.
- ८१ तेथकी सर्वपर्याप्ता बादर जीव विशेषाधिक ठे.
- ८२ तेथकी सूक्ष्मवनस्पतिकायिया अपर्याप्ता असंख्यात गुणा ठे, केम के बादर जीवो श्री सूक्ष्म घणा ठे अने वली सर्व लोकव्यापी ठे माटे.
- ८३ तेथकी सूक्ष्म अपर्याप्ता विशेषाधिक ठे. केम के सूक्ष्म अपर्याप्ता पृथिव्यादिकने तेमां प्रक्षेपवाथकी विशेषाधिक थाय.
- ८४ तेथकी सूक्ष्मपर्याप्ता वनस्पतिकायिया जीव संख्यातगुणा ठे, केम के सूक्ष्मपर्याप्ता मांहे सूक्ष्म अपर्याप्ता स्वजावे सदैव संख्यात गुणा प्राप्त होय, माटे.
- ८५ तेथकी सर्व सूक्ष्मपर्याप्ता जीव विशेषाधिक ठे. सूक्ष्मपर्याप्ता पृथिव्यादिकसाथे जेलवाथी.
- ८६ तेथकी सर्व पर्याप्ता अपर्याप्ता सूक्ष्मजीव विशेषाधिक ठे.
- ८७ तेथकी जव्यसिद्धिक जव्यजीव विशेषाधिक ठे जेमाटे जघन्ययुक्त अनंता प्रमाण अजव्य जीवो ठे तेने टालीने बीजा सर्व जव्यजीवो ठे ते माटे.
- ८८ तेथकी निगोदना जीव विशेषाधिक ठे, जे जणी निगोदना जीव टाली बीजां सर्व जीव असंख्यात लोकाकाश प्रदेश प्रमाणज ठे, माटे.
- ८९ तेथकी वनस्पतिना जीव विशेषाधिक ठे, निगोदमां प्रत्येक वनस्पति प्रक्षेपवाथकी.
- ९० तेथकी एकेंद्रिय जीव विशेषाधिक ठे. वनस्पतिमां वली पृथिव्यादिकना प्रक्षेपवाथकी.
- ९१ तेथकी तिर्यचयोनिया विशेषाधिक ठे, बेंद्रियादिकना जेलवाथकी.
- ९२ तेथकी मिथ्यादृष्टि विशेषाधिक ठे, ए जीव चारे गतिमां लाजे, माटे.
- ९३ तेथकी अविरति जीव विशेषाधिक ठे, अविरति सम्यग्दृष्टि जीव एमां जलवाथकी.
- ९४ तेथकी सकषायिजीव विशेषाधिक ठे, देशविरत्यादिना जलवाथकी.
- ९५ तेथकी ब्रह्मस्थ जीव विशेषाधिक ठे, उपशांत मोही पण एमां जट्याते थकी.
- ९६ तेथकी सयोगी विशेषाधिक ठे, सयोगी केवलीना जलवा थकी.

૧૫૭ તેથી સર્વ સંસારી જીવ વિશેષાધિક છે, એમાં અયોગી કેવલી પણ જલ્યા.

૧૫૮ તેથી સર્વજીવ વિશેષાધિક છે, એમાં સિદ્ધના જીવ પણ જલ્યા. ઇતિ અદ્યપવહુત્વસમાપ્ત.

૧૫૯ પચ્ચીશમું જવન દ્વાર. તે પ્રત્યેક દંડકને વિષે જવન કહેવાનું દ્વાર જાણવું.
૧૬૦ ઊઘીશમું વિરહકાલદ્વાર. એટલે અમુક દંડકે જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટથી અમુક કાલ પર્યંત કોઈ જીવ મરે નહીં અથવા ઉપજે નહીં, તે વિચાર કહેવાનું દ્વાર.

૧૬૧ સત્યાવીશમું ચતુદ ગુણગણનું દ્વાર. ચૌદ પ્રકારે છે.

૧ મિથ્યાત્વ.	૨ સાસ્વાદન	૩ મિશ્ર ગુણગણું.	૪ અવિરતિસમ્યગ્દષ્ટિ.
૫ દેશવિરતિ.	૬ પ્રમત્ત.	૭ અપ્રમત્ત.	૮ અપૂર્વકરણ.
૯ અનિવૃત્તિ.	૧૦ સૂદ્ધમસંપરાય.	૧૧ ઉપશાંતમોહ.	
૧૨ ક્ષીણમોહ.	૧૩ સયોગીકેવલી.	૧૪ અયોગી કેવલી.	

૧૬૨ અઠ્યાવીશમું પ્રાણદ્વાર દશ પ્રકારે છે.

૧ સ્પર્શેન્દ્રિય	૨ રસેન્દ્રિય.	૩ ગ્રાણેન્દ્રિય.	૪ ચક્ષુરેન્દ્રિય.	૫ શ્રોત્રેન્દ્રિય.
૬ કાયબલ.	૭ વચનબલ.	૮ મનોબલ.	૯ શ્વાશોદ્વાસ.	૧૦ આયુ.

૧૬૩ ઝંગણત્રીશમું સંયતિદ્વાર, ત્રિજંગી પૂર્વક આઠ પ્રકારે છે.

૧ સંયતી,	૨ વ્રતી,	૩ પચ્ચરુકાણી,	૪ પંડિયા,
૫ સંવુન્ના,	૬ જગરા,	૭ ધમ્મિયા,	૮ ધમ્મવિવસાદ્યા.

૧ અસંયતિ,	૨ અવ્રતી,	૩ અપચ્ચરુકાણી.	૪ બાલા.
૫ અસંવુન્ના,	૬ ચ્યુતા,	૭ અધમ્મિયા,	૮ અધમ્મવિવસાદ્યા.

૧૬૪ સંયતાસંયતી, ૨ વ્રતાવ્રતી, ૩ પચ્ચરુકાણાપચ્ચરુકાણી. ૪ બાલાપંખિયા.

૫ સંવુન્નાઅસંવુંડા, ૬ ચ્યુતાજગરા, ૭ ધમ્માધમ્મીયા, ૮ ધમ્માધમ્મવિવસાદ્યા.

૧૬૫ ત્રીશમું આહારદ્વાર, ત્રણ પ્રકારે છે. ૧ સચિત્તાહાર. ૨ અચિત્તાહાર. ૩ કવલાહાર.

૧૬૬ એકત્રીશમું આહારજાતિનો દ્વાર ત્રણ પ્રકારે છે. ૧ ઝંજાહાર. ૨ લોમાહાર. ૩ કવલાહાર.

૧૬૭ બત્રીશમું આહારની ઇચ્છાનું દ્વાર. તે પ્રત્યેક દંડકવાલાને જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટથી કેટલે કાલે આહાર લેવાની ઇચ્છા થાય? તેનો વિવરો કહેવો, તે આહાર ઇચ્છાદ્વાર.

૧૬૮ તેત્રીશમું કાયસ્થિતિનું દ્વાર. તે પ્રત્યેક દંડકવાલાને પોતાની કાયને વિષે અનુક્રમે પુનઃ પુનઃ ઉપજવું, કેટલી વાર થાય? તેના કાલનું પ્રમાણ કહેવું.

૧૬૯ ચોત્રીશમું યોનિદ્વાર, તે ચોરાશી લાખ જેદે પ્રસિદ્ધ છે.

૧૭૦ પાંત્રીશમું કુલકોડિદ્વાર, તે પ્રત્યેક દંડકમાં કેટલા લાખ કુલકોડિ છે? એમ કહેવાનું દ્વાર. એ રીતે પાંત્રીશ દ્વારનાં નામ કહ્યાં.

हवे पूर्वोक्त चोवीश दंडकमांना प्रत्येक दंडके ए पांत्रीश द्वार कहिये ठैये.

१ तिहां प्रथम सात नारकीना दंडके पांत्रीश द्वार कहे ठे.

१ वैक्रिय, तैजस ने कामेण, ए त्रण शरीर होय.

२ अवगाहना जवधारणीय शरीर जघन्य श्री मांडी उत्कृष्ट पांचशे धनुष्य होय तथा उत्तर वैक्रिय शरीर तेथी बमणुं होय.

तेमां जघन्यथी साडा पन्नर धनुष्य ने बार अंगुल अने उत्कृष्ट एक हजार धनुष्य होय. उपजतां जवधारणीय अंगुल नो असंख्यातमो जाग होय अने उत्तर वैक्रिय अंगुलनो संख्यातमो जाग होय.

३ नारकीने संघयण नथी, असंघयणी ठे.

४ संज्ञा आश्रयी संज्ञा, दश पण होय, अथवा शोल होय.

५ नारकीने हुंडसंस्थान होय.

६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.

७ नारकीने कृष्ण, नील अने कापोत, ए त्रण लेश्या होय.

८ इंद्रियो पांचे होय.

ए वेदना, कषाय, मरण अने वैक्रिय ए चार समुद्घात होय.

१० सम्यक्तवादिक त्रणे दृष्टि होय. सम्यक्त्व, मिश्र अने मिथ्यात्व.

११ चक्षुर्दर्शन, अचक्षुर्दर्शन अने अवधि दर्शन, ए त्रण दर्शन होय.

१२ मत्यादि त्रण ज्ञान तथा त्रण अज्ञान होय.

१३ मनना चार योग, वचनना चार योग, तथा कायना त्रण योग, वैक्रियकाययो

ग, वैक्रियमिश्रकाययोग तथा कामेण काययोग मलीने अगीयार योग होय.

१४ उपयोग प्रथमना त्रण ज्ञान, त्रण अज्ञान अने चक्षुरादिक त्रण दर्शन सर्व मलीने नव होय.

१५ उपपात एक समयमां जघन्यथी एक, बे, त्रण, जीव उपजे अने उत्कृष्टथी संख्याता असंख्याता जीव पण उपजे.

१६ उपपातनी परे व्यवनद्वार पण समज बुं. एटले जेम उपजे, तेम चवे.

१७ आयुष्य जघन्यथी दश हजार वर्ष, उत्कृष्ट तेत्रीश सागरोपम जाणवुं.

१८ पर्याप्ति ठ होय, परंतु जाबा अने मन ए बे पर्याप्ति साथेज उपजे, तेथी प्रकाशंतरे पांच पर्याप्ति पण कहेवाय.

१९ आहार, ठ दिशिनो लिये ठे.

२० दीर्घकालिकी संज्ञा एकज होय.

२१ चवीने गर्जज मनुष्य तथा गर्जज तिर्यच ए बे दंडकमां आवे.

२२ तिर्यच पंचेन्द्रिय तथा गर्जज मनुष्य ए दंडकना जीवो नारकीमां आवी उपजे.

२३ वेदद्वारमां नारकीने एकनपुंसकवेद होय.

२४ अल्प बहुत्वमां सर्वथकी थोडा, सात मी नरकपृथ्वीना नारकी जाणवा. पठी अल्पपापना सेवनार घणा माटे तेथकी ठठीना असंख्यातगुणाधिक, तेथकी पांचमीना असंख्यात गुणाधि

ક. તેથકી ચોથીના અસંખ્યાતગુણાધિક, તેથકી ત્રીજીના અસંખ્યાતગુણાધિક, તેથકી બીજીના અસંખ્યાતગુણાધિક. તેથકી પહેલીના અસંખ્યાતગુણાધિક જાણવા.

૨૫ જવનદ્વારઆશ્રી સાતે નરક પૃથિવીના મલી, ઉગણપચાસ પ્રતર અને ચોરાશી લાખ નરકાવાસા જાણવા.

૨૬ ઠવીશમા વિરહકાલ દ્વારમાં જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટો ઠ મહિનાનો વિરહ જાણવો. પ્રથમ નરકે જઘન્ય એક સમય ઉત્કૃષ્ટ ચોવીશ મુહૂર્ત્ત. બીજીમાં સાત દિવસ, ત્રીજીમાં પંદર દિવસ, ચોથીમાં એક માસ, પાંચમીમાં બે માસ, ઠઠીમાં ચાર માસ, અને સાતમીમાં ઠ માસ. તથા જઘન્યથી સર્વમાં એક સમય.

૨૭ ગુણઠાણા પ્રથમના ચાર લાત્રે.

૨૮ નારકીને દશ પ્રાણ જાણવાં.

૨૯ સંયતિદ્વાર આશ્રી અસંયતી, અવ્રતી,

અપચ્ચરકાણી, વાલા, અસંવુદા, ચ્યુતા, અધાર્મિક અને અધર્મવ્યવસાયિકા, એ આઠ જાંગા હોય.

૩૦ આહારદ્વારમાં નારકી જીવો એકજ આચેત આહાર લિયે.

૩૧ આહાર જાતિના દ્વારમાં નારકીને ઠ જાહાર અને લોમાહાર. એ બે રીતે આહાર લેવાનું હોય.

૩૨ આહારની ઇઠા આશ્રયી સાતે નરક પૃથ્વીના નારકીને જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટી અંતર મુહૂર્ત્તે ઉપજે.

૩૩ કાયસ્થિતિઆશ્રી જેટલી જવસ્થિતિ હોય, તેટલો કાલ કાયસ્થિતિ પાળ જાણવી. કારણ કે નરકનો જીવ મરીને ફરી નરકમાં ન જાય.

૩૪ યોનિદ્વાર આશ્રયી નારકી જીવોની ચાર લાખ યોનિ ઉપજવાની જાણવી.

૩૫ કુલકોફીદ્વાર આશ્રયી નારકી જીવોના પચ્ચીશ લાખ કોડી કુલ જાણવાં.

એ નરકાશ્રી પાંત્રીશદ્વારનો વિચાર કહ્યો.

૧૧ હવે દશ જવન પતિના દશ દંડકને વિષે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

૧ શરીરદ્વાર આશ્રયી, વૈક્રિય તેજસ ને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.

૨ અવગાહનાદ્વાર આશ્રય ઉપજતાં વસ્તુ, અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ શરીર હોય. પઠી ઉત્કૃષ્ટ, સાત હાથનું શરીર હોય. અને ઉત્તરવૈક્રિય કરે તો એક લાખ યોજન સુધી કરે.

૩ સંઘયણ આશ્રયી દેવોને કોઈ પણ સંઘયણ નથી અસંઘયણી છે માટે.

૪ સંજ્ઞા આશ્રયી દશ અથવા શોલ હોય.

૫ સંસ્થાનઆશ્રયી દેવોને એકજ સમય તુરસ્ત્ર સંસ્થાન હોય.

૬ કષાયાશ્રયી ક્રોધાદિકચારે કષાયહોય.

૭ લેશ્યા આશ્રયી કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત અને તેજો, એ ચાર લેશ્યા હોય.

- ८ इंद्रिय आश्रयी पांचे इंद्रिय होय.
 ९ समुद्रघात आश्रयि वेदना, कषाय, मरण, वैक्रिय अने तैजस, ए पांच होय.
 १० दृष्टि सम्यक्तवादिक सम्यक्त्व, मिथ्यात्व अने मिश्र. ए त्रणे होय.
 ११ दर्शन, आश्रयी चक्षुदर्शन, अचक्षुदर्शन अने अवधिदर्शन, ए त्रण होय.
 १२ प्रथमनां त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान.
 १३ योग आश्रयी नारकीनी पेरे चार मनना, चार वचननां अने त्रण कायना मलीने ए अगीयार योग होय.
 १४ उपयोगद्वार आश्रयी प्रथमना त्रण ज्ञान, त्रण अज्ञान अने प्रथमनां त्रण दर्शन. ए रीतें नव उपयोग होय.
 १५ जघन्यथी एक समयमां एक, बे, त्रण, उपजे अने उत्कृष्टपणे संख्याता अथवा असंख्याता पण एक समयमां उपजे
 १६ उपजवानी पेरे च्यवनद्वार पण जाणवुं
 १७ आयुष्यद्वार आश्रयी, जघन्यथी दश हजार वर्ष, अने उत्कृष्ट, एक सागरोपम जाजेरुं आयुष्य जाणवुं.
 १८ पर्याप्ति ठ होय परंतु जाषा अने मन, ए बे पर्याप्ति साथे होय. तेथी प्रकारांतरे पांच पण कहेवाय.
 १९ आहारआश्री जवनपति देवो ठए दिशिनो आहार लिये ठे.
 २० संज्ञामां एक दीर्घकालिकी संज्ञा होय.
 २१ च्यवीने मनुष्य, तिर्यच पंचेंद्रिय, पृथ्वीकाय, अप्रकाय अने वनस्पति काय, ए पांच दंडकने विषे जाय.

- २२ एक गर्जज मनुष्य अने बीजा तिर्यच पंचेंद्रिय, ए बे दंरुकवाला आवी, जवनपतिनी दशे निकायने विषे उपजे.
 २३ वेदमां पुरुषवेद अने स्त्रीवेद, ए बे होय.
 २४ अद्वयबहुत्वमां सौधर्म, देवलोकनी देवीयोथकी असंख्यात गुणा ठे.
 २५ जवनद्वारमां दशे निकायना वाश इंद्रना जवननी संख्या ९९९०००००० ठे.
 २६ विरहकाल, जघन्यथी एक समय अने उत्कृष्टो चोवीश मुहूर्त जाणवो.
 २७ गुणठाणां आश्रयी प्रथमनां चार होय.
 २८ प्राणद्वारआश्रयी एमनेदशे प्राण होय.
 २९ संयतीना ८ ज्ञांगा नारकीनी पेरे होय.
 ३० आहारआश्री अचित्ताहार लिये.
 ३१ उजाहार ने लोमाहार बे आहार करे.
 ३२ दश हजार वर्षना आयुष्य वालाने चोथजत्तें आहारनी इच्छा उपजे. पल्योपमना आयुष्यवालाने दिवस पृथक्त्वे आहारनी इच्छा उपजे. एकसागरोपम आयुवाला ने एक हजार वर्षे आहारनी इच्छा उपजे. सागरोपम जाजेरा आयुष्यवालाने हजार वर्ष जाजेरे आहारनी इच्छा उपजे.
 ३३ जवनपति मरीने जवनपति न थाय. माटे जेटली जवस्थिति होय, तेटलीज एमनी कायस्थिति पण जाणवी.
 ३४ जवनपति, व्यंतर, ज्योतिषी ने वैमानिक, ए चारे निकायना देवोनी चार लाख योनि उपजवानी कही ठे.
 ३५ ए देवोना तेरे दंरुकने विषे ठवीश लाख कोमी कुल जाणवां.

११ हवे बारमा पृथ्वी कायना दंरुकने विषे पांत्रीश द्वार कहे ठे.

१ औदारिक, तैजस अने कार्मण, ए त्रण शरीर होय.

२ अवगाहना जघन्य तथा उत्कृष्टी अंगुलनो असंख्यातमो चाग होय.

३ एक ठेवहुं संघयण होय.

४ संज्ञा, आहार, जय, मैथुन अने परिग्रह, ए चार अथवा दश होय.

५ एक हुंरुक संस्थान मसूरने आकारे ठे.

६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.

७ अपर्याप्ताने प्रथमनी चार देशयायो होय अने पर्याप्ताने कृष्ण, नील ने कापोत, ए त्रण देशया होय.

८ इंद्रियद्वारे एक स्पर्शेंद्रियज होय.

९ समुद्घात द्वार आश्रयी वेदन, कषाय ने मरण, ए त्रण समुद्घात होय.

१० दृष्टि आश्रयी एक मिथ्यादृष्टि होय.

११ दर्शन आश्रयी एक अचक्षुदर्शन होय.

१२ ज्ञानद्वार आश्रयी मतिअज्ञान अने श्रुतअज्ञान, ए बे अज्ञान होय.

१३ औदारिककाययोग, औदारिकमिश्रकाययोग अने कार्मणकाययोग, ए त्रण योग होय. मन अने वचन एने नथी.

१४ मतिअज्ञान, श्रुतअज्ञान अने अचक्षुदर्शन, ए त्रण उपयोग होय.

१५ उपपात द्वार आश्रयी एक समयमां असंख्याता पृथिवीकाय जीव उपजे.

१६ एक समयमां असंख्यात जीव च्यवे.

१७ जघन्य, अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्ट वावीश हजार वर्षेनं आयुष्य जाणवुं.

१ सुनानुं हजार वर्ष.

२ सुधानुं वार हजार वर्ष.

३ बालुकानुं चौद हजार वर्ष.

४ मणसिलनुं शोल हजार वर्ष.

५ शर्करानुं अठार हजार वर्ष.

६ खरपुढवीनुं वावीश हजार वर्ष.

१८ आहार, शरीर, इंद्रिय अने श्वासोद्वासा. ए चार पर्याप्ति होय.

१९ आहारद्वारआश्रयी त्रण, चार, पांच अथवा ठ दिशिनो आहार लिये.

२० त्रण संज्ञामांहेली कोइ पण संज्ञा ए दंरुके न होय.

२१ पृथिवीकाय मरीने पांच स्थावरना पांच दंरुक तथा विकलेंद्रियना त्रण दंरुक, पंचेंद्रियतिर्यंचनो दंडक अने मनुष्यनो दंरुक, ए दश दंडकमां जइ उपजे.

२२ नारकी वर्जीने बाकी त्रेवीशे दंरुकना जीव, पृथिवीकायमां आवी उपजे.

२३ एकज नपुंसक वेद होय. परंतु स्त्री अने पुरुष ए बे वेद एमां नथी.

२४ अद्वयबहुत्वमां त्रींद्रियथकी पृथिवीकायिया जीव अधिक ठे.

२५ जुवनद्वारे पृथिवीकायमां जवन नथी.

२६ ए दंरुकने विषे विरहकाल पण नथी.

२७ ए दंडकने विषे एकज मिथ्यात्व गुण गाणुं लाजे. केम के सर्व मिथ्यादृष्टि ठे.

२० स्पर्शेंद्रिय, कायबल, श्वासोद्वास अने
आयु, ए चार प्राण होय.
२१ नारकीनी पेरे संयतीना आठ जांगाहोय.
२२ सचित्तादिक त्रणे प्रकारनो आहार लीये.
२३ उज अने लोमे करी आहार लीये.
२४ समय समय आहारनी इहा उपजे.
२५ सूक्ष्म पृथिवीकायनी कायस्थिति जघ

न्य अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्टी असंख्या
ती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी कालनी जा
णवी. बादरपृथिवीकायनी कायस्थिति
जघन्य अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्टी सि
त्तेर कोमाकोमी सागरोपमनी जाणवी.
२४ सात लाख योनि जाणवी.
२५ बार लाख कोडी कुल जाणवां.

१३ हवे तेरमा अपूकायना दंरुकने विषे पांत्रीश द्वार कहे ठे.

१ शरीरद्वार आश्रयी औदारिक, तैजस
अने कार्मण, ए त्रण शरीर होय.
२ जघन्य अने उत्कृष्टी अवगाहना अंगु
लनो असंख्यातमो जाग होय.
३ एक ठेवतुं संघयण होय.
४ संज्ञा चार अथवा दश होय.
५ एक हुंरु संस्थान पाणीना पर्पोटाने
आकारे होय.
६ क्रोधादिक चारे कषाय, ए दंरुके होय.
७ अपर्याप्ताने प्रथमनी चार लेश्या होय,
अने पर्याप्ताने प्रथमनी कृष्ण, नील ने
कापोत ए त्रण लेश्या होय,
८ एक स्पर्शेंद्रियज होय, एकेंद्रिय ठे माटे.
९ समुद्घात आश्रयी वेदना, कषाय ने
मरण ए त्रण समुद्घात होय.
१० दृष्टिद्वारमां एकज मिथ्यादृष्टि होय.
११ दर्शनद्वारमां एक अचक्षुर्दर्शन होय.
१२ मति अने श्रुत, ए वे अज्ञान होय.
१३ योगद्वार आश्रयी औदारिक काययोग,
औदारिक मिश्रकाययोग अने कार्मण
काययोग, ए त्रण योग होय.

१४ मतिअज्ञान, श्रुतअज्ञान अने अचक्षु
दर्शन. ए त्रण उपयोग होय.
१५ एक समयमां असंख्याता जीव उपजे.
१६ एक समयमां असंख्याता मरण पामे.
१७ जघन्य अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्ट सात
हजार वर्षायु होय.
१८ पर्याप्ति, आहार, शरीर, इंद्रिय अने
श्वासोद्वास, ए चार होय.
१९ आहारआश्रयी त्रण, चार, पांच अथ
वा ठ दिशिनो आहार लीये.
२० दीर्घकालादिक कोइ पण संज्ञा न होय.
२१ ए दंरुकवालाजीव पण पृथिवीकायनी
पेरे दश दंरुकने विषे जाय.
२२ एक नारकी वर्जी बाकी त्रेवीश दंरुक
ना जीवो अपूकायमां आवी उपजे.
२३ वेद आश्रयी एकज नपुंसक वेद होय.
२४ अल्प बहुत्वमां पृथ्वीकायथी अपूका
यिक. जीव अधिक ठे.
२५ अपूकायने जवन नथी.
२६ विरहकाल पण नथी.
२७ एकज मिथ्यात्व गुणठाणुं लाजे.

૨૮ પૃથિવીકાયની પેરે ચાર પ્રાણ હોય.
 ૨૯ સંયતીના આઠ જાંગા, નારકી પેરે જાણવા.
 ૩૦ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારનો આહાર લીયે.
 ૩૧ ડંડ અને લોમે કરી આહાર લીયે.

૩૨ સમય સમય આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
 ૩૩ કાયસ્થિતિ પૃથિવિકાયની પેરે જાણવી.
 ૩૪ સાત લાખ જીવાયોનિ જાણવી.
 ૩૫ સાત લાખ કોડી કુલ જાણવાં.

૧૪ હવે તેજકાયના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

૧ શરીર આશ્રયી ઔદારિક, તૈજસ અને
 કર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.
 ૨ જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટી અવગાહના અં
 ગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ હોય.
 ૩ એકજ ઠેવતું સંઘયણ હોય.
 ૪ સંજ્ઞા ચાર અથવા દશ હોય.
 ૫ હુંડ સંસ્થાન સૂક્ષ્મી આણીને આકારે.
 ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
 ૭ કૃણ, નીલ ને કાપોત, ત્રણ લેશ્યા હોય.
 ૮ એક સ્પર્શેન્દ્રિય હોય.
 ૯ પ્રથમની ત્રણ સમુદ્ધાત હોય.
 ૧૦ એકજ મિથ્યાદૃષ્ટિ હોય.
 ૧૧ એકજ અચક્ષુર્દર્શન હોય.
 ૧૨ મતિ અને શ્રુત, એ બે અજ્ઞાન હોય.
 ૧૩ ઔદારિક કાયયોગ, ઔદારિક મિશ્ર
 કાયયોગ અને કર્મણકાયયોગ, એ ત્રણ
 યોગ હોય.
 ૧૪ પ્રથમનાં બે અજ્ઞાન અને અચક્ષુર્દર્શન
 એ ત્રણ ઉપયોગ હોય.
 ૧૫ એક સમયમાં અસંખ્યાતા જીવ ઉપજે.
 ૧૬ એક સમયમાં અસંખ્યાતા જીવ ય્યવે.
 ૧૭ જઘન્ય અંતરમુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ
 અહોરાત્રિનું આયુષ્ય હોય.

૧૮ પ્રથમની ચાર પર્યાપ્તિ હોય.
 ૧૯ આહાર આશ્રયી ત્રણ, ચાર, પાંચ અથવા
 ષડ્ દિશિનો આહાર લીયે.
 ૨૦ દીર્ઘ કાલાદિક ત્રણે સંજ્ઞારહિત હોય.
 ૨૧ મરીને પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેન્દ્રિય
 અને એક તિર્યચ, પંચેન્દ્રિયનો દંડક મ
 લીને નવદંડકને વિષે જાય.
 ૨૨ એમાં દશ દંડકના જીવો આવી ઉપજે.
 ૨૩ એમાં એકજ નપુંસક વેદ હોય.
 ૨૪ અદ્યપબહુત્વ અઘાણું બોલમાં કહ્યું છે.
 ૨૫ જીવન એ દંડકમાં નથી.
 ૨૬ વિરહકાલ નથી. નિરંતર ઉપજે છે.
 ૨૭ એકજ મિથ્યાત્વ ગુણઘાણું લાગે.
 ૨૮ સ્પર્શેન્દ્રિય, કાયબલ, શ્વાસોદ્વાસ અને
 આયુ, એ ચાર પ્રાણ હોય.
 ૨૯ સંયતીના નારકીની પેરે આઠ જાંગા હોય.
 ૩૦ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારનો આહાર લીયે.
 ૩૧ ડંડ અને લોમે કરી આહાર લીયે.
 ૩૨ સમય સમય આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
 ૩૩ કાયસ્થિતિ પૃથિવીકાયની પેરે જાણવી.
 ૩૪ સાત લાખ યોનિ ઉપજવાની છે.
 ૩૫ ત્રણ લાખ કોડી કુલ જાણવાં.

१५ हवे पन्नरमा वायुकायना दंडके पांत्रीश द्वार कहे ठे.

- १ औदारिक, वैक्रिय, तैजस अने कार्म
ण, ए चार शरीर होय.
- २ जघन्योत्कृष्ट अवगाहना अंगुलनो अ
संख्यातमो जाग होय.
- ३ एकज ठेवहुं संघयण होय.
- ४ संज्ञा चार अथवा दश होय.
- ५ हुंससंस्थान, ध्वजा ने पताकाने आकारे.
- ६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.
- ७ कृष्ण, नील ने कापोत, ए त्रण देश्या होय.
- ८ एक स्पर्शेंद्रिय होय.
- ९ प्रथमना चार समुद्रघात होय.
- १० एकज मिथ्यादृष्टि होय.
- ११ एकज अचक्षुर्दर्शन होय.
- १२ मति अने श्रुत, ए बे अज्ञान होय.
- १३ औदारिककाययोग, औदारिक मिश्र
काययोग, वैक्रियकाययोग, वैक्रियमि
श्र काययोग अने कार्मणकाययोग. ए
पांच योग होय.
- १४ प्रथमनां बे अज्ञान अने एक अचक्षु
दर्शन, ए त्रण उपयोग होय.
- १५ एक समयमां असंख्याता उपजे.
- १६ एक समयमां असंख्याता च्यवे.
- १७ जघन्यश्री अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्टं

- त्रण हजार वर्षायु होय.
- १८ प्रथमनी चार पर्याप्ति होय.
- १९ त्रण, चार, पांच अथवा ठ दिशिनो
पण आहार लीये.
- २० दीर्घकालादिकी त्रणे संज्ञा रहित होय.
- २१ तेजकायनी पेरे नव दंडकने विषे जाय.
- २२ पांच स्थावर, त्रण विकलेंद्रिय, पंचेंद्रि
य तिर्यच अने मनुष्य, ए दश दंडक
वाला जीवो एमां आवी उपजे.
- २३ वेदद्वारे एक नपुंसक वेद होय.
- २४ अद्वयबहुत्वद्वारमां अप्रकाययकी वायु
कायिया जीव अधिक ठे.
- २५ ए दंडके जवन नथी.
- २६ विरहकाल नथी.
- २७ एकज मिथ्यात्व गुणवाणुं लान्ने.
- २८ तेजकायनी पेरे चार प्राण होय.
- २९ नारकीनी पेरे संयतीना आव बोल ठे.
- ३० सचित्तादिक त्रण प्रकारनो आहार लीये.
- ३१ उज अने लोमे करी आहार लीये.
- ३२ समय समय आहारनी इवा उपजे.
- ३३ कायस्थिति पृथिवीकायनी पेरे जाणवी.
- ३४ सात लाख जीवा योनि ठे.
- ३५ बार लाख कोरी कुल जाणवां.

१६ हवे सोलमा वनस्पतिकायना दंडके पांत्रीश द्वार कहे ठे.

- १ औदारिक, तैजस अने कार्मण, ए त्र
ण शरीर होय.
- २ जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो जाग उ
त्कृष्टी एक हजार योजन प्रमाण शरी

- रनी अवगाहना जाणवी.
- ३ एकज ठेवहुं संघयण होय.
- ४ संज्ञा चार अथवा दश होय.
- ५ हुंससंस्थान नाना प्रकारना आकारनुं.

- ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
- ૭ કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત અને તેજો. એ ચાર લેશ્યા અપર્યાપ્તાને હોય, અને પર્યાપ્તાને પહેલી ત્રણ લેશ્યા હોય.
- ૮ એક સ્પર્શેન્દ્રિયજ હોય.
- ૯ પ્રથમના ત્રણ સમુદ્ઘાત હોય.
- ૧૦ એકજ મિથ્યાદૃષ્ટિ હોય.
- ૧૧ એકજ અચક્ષુર્દર્શન હોય.
- ૧૨ મતિ અને શ્રુત, એ બે અજ્ઞાન હોય.
- ૧૩ ઔદારિકકાયયોગ, ઔદારિકમિશ્રકાયયોગ અને કાર્મણકાયયોગ, એ ત્રણ યોગ હોય.
- ૧૪ તેજકાયની પેરે ત્રણ ઉપયોગ હોય.
- ૧૫ એક સમયમાં અનંતા જીવ ઉપજે.
- ૧૬ એક સમયમાં અનંતા જીવ ચ્યવે.
- ૧૭ જઘન્ય અંતર મુહુર્ત્ત અને ઉત્કૃષ્ટ દશ હજાર વર્ષાયુ હોય.
- ૧૮ પ્રથમની ચાર પર્યાપ્તિ હોય.
- ૧૯ ત્રણ, ચાર, પાંચ અથવા ઠ દિશિનો આહાર લીયે.
- ૨૦ દીર્ઘકાલાદિક સંજ્ઞા રહિત હોય.
- ૨૧ પાંચ સ્થાવરના, ત્રણ વિકલેન્દ્રિયના, એક

- તિર્યંચ પંચેન્દ્રિયનો અને એક મનુષ્યનો.
- ૨૨ નારકી વર્જિને બાકી ત્રેવીશ દંડકવા લા જીવો, એ દંડકમાં આવી ઉપજે.
- ૨૩ એક નપુંસક વેદ હોય.
- ૨૪ અદ્વિપબહુત્વમાં વાયુકાયથી વનસ્પતિ કાયિયા જીવ અધિક છે.
- ૨૫ જ્વન નથી.
- ૨૬ વિરહકાલ નથી.
- ૨૭ એકજ મિથ્યાત્વ ગુણઠાણું લાગે.
- ૨૮ તેજકાયની પેરે ચાર પ્રાણ હોય.
- ૨૯ સંયતીના આઠ જેદ નારકીની પેરે.
- ૩૦ સચિત્તાદિક ત્રણ પ્રકારનો આહાર લીયે.
- ૩૧ ઝંજ અને લોમે કરી આહાર લીયે.
- ૩૨ સમય સમય આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
- ૩૩ કાયસ્થિતિ પ્રત્યેક વનસ્પતિ આશ્રયી અસંખ્યાતી ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી હોય અને અનંતકાય આશ્રયી અનંતી ઉત્સર્પિણી ને અવસર્પિણી હોય.
- ૩૪ પ્રત્યેકની દશ લાખ અને સાધારણની ચૌદલાખ મલી ચોવીશ લાખયોનિ છે.
- ૩૫ અઘ્યાવીશ લાખ કોડી કુલ જાણવાં.

૧૭ હવે સત્તરમા બે ઇન્દ્રિયના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

- ૧ ઔદારિક, તૈજસ ને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.
- ૨ અવગાહના જઘન્ય અંગુલનો અસંખ્યાત મો જાગ ઉત્કૃષ્ટી વાર યોજન હોય.
- ૩ એકજ ઠેવઠું સંઘયણ હોય.
- ૪ સંજ્ઞા ચાર અથવા દશ હોય.

- ૫ એકજ હુંડસંસ્થાન જાણવું.
- ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
- ૭ કૃષ્ણ, નીલ અને કાપોત, એ ત્રણ લેશ્યા.
- ૮ સ્પર્શેન્દ્રિય અને રસેન્દ્રિય, એ બે ઇન્દ્રિય હોય.
- ૯ પ્રથમના ત્રણ સમુદ્ઘાત હોય.
- ૧૦ સમ્યક્ અને મિથ્યા, એ બે દૃષ્ટિ હોય.

- ११ एकज अचक्षुर्दर्शन होय.
 १२ अपर्याप्तावस्थाये कोइएकने मति अने श्रुत ए वे ज्ञान होय अने एज वे अज्ञान पण होय. तथा पर्याप्तावस्थाये तो वे अज्ञानज होय.
 १३ औदारिककाययोग, औदारिक मिश्र काययोग, कार्मणकाययोग अने असत्यअमृषा वचनयोग, ए चार योग होय.
 १४ कोइएक अपर्याप्ताने प्रथमनां वे ज्ञान, वे अज्ञान अने अचक्षुर्दर्शन. ए पांच उपयोग होय, अने पर्याप्ताने वे ज्ञान होय, माटे त्रणज उपयोग होय.
 १५ एक समयमां जघन्य, एक, वे त्रण जीव उपजे अने उत्कृष्टी संख्याता अथवा असंख्याता जीव आवी उपजे.
 १६ उपजवानी पेरे मरण पण जाणी लेवुं.
 १७ आयुष्य आश्रयी जघन्य अंतर मुहुर्त्त अने उत्कृष्टी बार वर्षायु होय.
 १८ मनःपर्याप्ति वर्जीने पांच पर्याप्ति होय.
 १९ ठ दिशिनो आहार लीये.
 २० एक हितोपदेशिकी संज्ञा होय.
 २१ वनस्पतिनी पेरे दश दंमकमां जइ उपजे.
 २२ दश दंमकना जीव एमां आवी उपजे.
 २३ एक नपुंसक वेद होय.
 २४ अद्वयबहुत्वमां पंचेंद्रिय तिर्यचयकी वे द्रिय जीव अधिक होय.
 २५ जवन नथी.
 २६ जघन्य एक समय अने उत्कृष्टो एक मुहुर्त्त विरहकाल होय.
 २७ एमां मिथ्यात्व अने सास्वादन ए वे गुण ठाणां लाजे.
 २८ स्पर्शेंद्रिय, रसेंद्रिय, वचनबल, कायबल, आसोद्वास अने आयु. ए ठ प्राण होय-
 २९ संयतीना आठ जेद नारकीनी पेरे.
 ३० सचित्तादिक त्रणे प्रकारनो आहार लीये.
 ३१ उजादिक त्रणे प्रकारे आहार लीये.
 ३२ जघन्य एक समय अने उत्कृष्टी अंतरमुहुर्त्ते आहारनी इहा उपजे.
 ३३ कायस्थिति संख्याता वर्षनी जाणवी.
 ३४ वे लाख योनि जाणवी.
 ३५ सात लाख कोडी कुल जाणवां.

१८ हवे अठारमा त्रींद्रियना दंमकें पात्रीश द्वार कहे ठे.

- १ औदारिक, तैजस अने कार्मण. ए त्रण शरीर होय.
 २ जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो जाग अने उत्कृष्टी त्रण गाउनी अवगाहना.
 ३ एकज ठेवतुं संघयण होय.
 ४ संज्ञा चार अथवा दश होय.
 ५ एकज हुंडसंस्थान जाणवुं.
 ६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.
 ७ कृष्ण, नील अने कापोत. ए त्रण लेश्या होय.
 ८ स्पर्शेंद्रिय रसेंद्रिय अने घ्राणेंद्रिय, ए त्रण इंद्रियो होय.
 ९ प्रथमना त्रण समुद्घात होय.
 १० सम्यक् अने मिथ्या, ए वे दृष्टि होय.

- ૧૧ એકજ અચક્ષુર્દર્શન હોય.
- ૧૨ જ્ઞાન દ્વીંદ્રિયની પેરે જાણી લેવું.
- ૧૩ ઔદારિકકાયયોગ, ઔદારિકમિશ્રકાયયોગ, કાર્મણકાયયોગ, અને અસત્ય અમૃષા વચનયોગ, એ ચાર યોગ હોય.
- ૧૪ દ્વીંદ્રિયની પેરે ઉપયોગ જાણવા.
- ૧૫ દ્વીંદ્રિયની પેરે ઉપપાત જાણવા.
- ૧૬ ઉપપાતની પેરે ચ્યવન પણ જાણવું.
- ૧૭ જઘન્ય અંતરમુહુર્ત્ત અને ઉત્કૃષ્ટું ડંગણ પચાસ દિવસાયુ જાણવું.
- ૧૮ મનઃપર્યાસિ વર્જીને પાંચ પર્યાસિ હોય.
- ૧૯ ઠ દિશિનો આહાર લીયે.
- ૨૦ એક હિતોપદેશિકી સંજ્ઞા હોય.
- ૨૧ વનસ્પતિની પેરે દશ દંડકમાં જડ ઉપજે.
- ૨૨ દશ દંડકવાલા જીવો એમાં આવી ઉપજે.
- ૨૩ એક નપુંસક વેદ હોય.

- ૨૪ અદ્વપબહુત્વમાં બેંદ્રિયથી તૈંદ્રિયજીવ અધિક હોય.
- ૨૫ જવન નથી.
- ૨૬ જઘન્ય એક સમય ને ઉત્કૃષ્ટો એક મુહુર્ત્ત વિરહકાલ હોય.
- ૨૭ પ્રથમના બે ગુણગણાં લાગે.
- ૨૮ સ્પર્શેંદ્રિય, રસેંદ્રિય, ગ્રાણેંદ્રિય, વચન બલ, કાયબલ, શ્વાસોહ્વાસ અને આયુ, એ સાત પ્રાણ હોય.
- ૨૯ સંયતીના આઠ જંગ, નારકીની પેરે.
- ૩૦ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારનો આહાર લીયે.
- ૩૧ ડંડાદિક ત્રણે પ્રકારે આહાર લીયે.
- ૩૨ જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી એક અંતરમુહુર્ત્ત આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
- ૩૩ કાયસ્થિતિ સંખ્યાતાદિવસની જાણવી.
- ૩૪ બે લાખ યોનિ ઠે.
- ૩૫ આઠ લાખ કોમિ કુલ જાણવાં.

૧૯ હવે ડંગણીશમા ચતુરિંદ્રિયના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે ઠે.

- ૧ ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.
- ૨ જઘન્ય અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ અને ઉત્કૃષ્ટી ચાર ગાઉની અવગાહના.
- ૩ એકજ ઠેવતું સંઘયણ હોય.
- ૪ સંજ્ઞા ચાર અથવા દશ હોય.
- ૫ એકજ હુંડસંસ્થાન જાણવું.
- ૬ ક્રોધાદિક ચારે કપાય હોય.
- ૭ કૃષ્ણ, નીલ ને કાપોત એ ત્રણ લેડ્યા.
- ૮ રૂપરસ, ગ્રાણનેચક્ષુ, એ ચાર ઇંદ્રિયો હોય.
- ૯ પ્રથમના ત્રણ સમુદ્યાત હોય.

- ૧૦ સમ્યક્ અને મિથ્યા, એ બે દૃષ્ટિ હોય.
- ૧૧ ચક્ષુ ને અચક્ષુ, એ બે દર્શન હોય.
- ૧૨ જ્ઞાન, દ્વીંદ્રિયની પેરે જાણી લેવું.
- ૧૩ ઔદારિકકાયયોગ, ઔદારિકમિશ્રકાયયોગ, કાર્મણકાયયોગ અને અસત્ય અમૃષાવચનયોગ એ ચાર યોગ હોય.
- ૧૪ અપર્યાસિ લગે કોઈકને પ્રથમનાં બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન અને બે દર્શન. એ ઠ ઉપયોગ હોય, અને પર્યાસિને પ્રથમનાં બે જ્ઞાન વિના ચાર ઉપયોગ હોય.
- ૧૫ દ્વીંદ્રિયની પેરે ઉપપાત જાણવો.

- १६ उपपातनी पेरे च्यवन पण जाणवुं.
- १७ जघन्य अंतरमुहूर्त, उत्कृष्टं ठ मासायु.
- १८ मनःपर्याप्ति वर्जने पांच पर्याप्ति होय
- १९ ठ दिशिनो आहार लीये.
- २० एक हितोपदेशिकी संज्ञा होय.
- २१ वनस्पतिनी पेरे दश दंडकमां जाय.
- २२ एमां दश दंरुकवाला जीवो आवी उपजे.
- २३ एक नपुंसक वेद होय.
- २४ अद्वयबहुत्वमां ज्योतिषी देवोथकी चौ रिंद्रिय जीव अधिक होय.
- २५ जवन नथी.
- २६ जघन्य एक समय अमे उत्कृष्टो एक मुहूर्त विरहकाल होय.

- २७ प्रथमनां बेज गुणाठाणां लाजे.
- २८ स्पष्टेंद्रिय, रसेंद्रिय, घ्राणेंद्रिय, चक्षु रिंद्रिय, वचनबल, कायबल, श्वासोद्वा स अने आयु. ए आठ प्राण होय.
- २९ संयतीना आठ जंग नारकीनी पेरे ठे.
- ३० सचित्तादिक त्रणे प्रकारनो आहारलीये.
- ३१ उजादिक त्रणे प्रकारे आहार लीये.
- ३२ जघन्य एक समय अने उत्कृष्ट एक अंतर मुहूर्त आहारनी इठा उपजे.
- ३३ कायस्थिति संख्याता मासनी जाणवी.
- ३४ बे लाख योनि ठे.
- ३५ नव लाख कोडी कुल जाणवां.

२० हवे वीशमा पंचेंद्रिय तिर्यचना दंरुके पांत्रीश द्वार कहे ठे.

- १ संमूर्धिमने औदारिक, तैजस अने का र्माण. ए त्रण शरीर होय. तथा गर्जज ने औदारिक, वैक्रिय, तैजस अने का र्माण, ए चार शरीर होय.
- २ जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो नाग अने उत्कृष्टो एक हजार योजन शरी र, तेमां गर्जज जलचरनुं हजार योज ननुं, स्थलचरनुं ठ गज, खेचरनुं धनुष्य पृथक्त्व, उरःपरिसर्पनुं हजार योजन अने जुजपरिसर्पनुं गाउ पृथक्त्व. तेमज उत्तर वैक्रियशरीर करे, तो नवशे यो जन प्रमाण जाणवुं. तथा संमूर्धिममां जलचरनुं एक हजार योजन, स्थलचर नुं गाउ पृथक्त्व, खेचरनुं धनुष्यपृथक्त्व,

- उरःपरिसर्पनुं योजनपृथक्त्व, जुज प रिसर्पनुं गाउपृथक्त्व जाणवुं.
- ३ संमूर्धिमने एकज ठेवतुं संघयण होय. अने गर्जजने ठ ए संघयण होय.
- ४ संज्ञा चार अथवा दश होय.
- ५ संमूर्धिमने एक हुंरुसंस्थान अने ग र्जजने ठ ए संस्थान होय.
- ६ क्रोधादिक चारे कपाय होय.
- ७ संमूर्धिमने प्रथमनी त्रण लेश्या होय. अने गर्जजने ठ ए लेश्या होय.
- ८ इंद्रिय पांचे होय.
- ९ संमूर्धिमने प्रथमना त्रण समुद्रघात हो य अने गर्जजने पांच समुद्रघात होय.
- १० सम्यक्त्वादिक त्रणे दृष्टि हाय.

- ૧૧ એકજ અચક્ષુર્દર્શન હોય.
- ૧૨ જ્ઞાન દ્વીંદ્રિયની પેરે જાણી લેવું.
- ૧૩ ઔદારિકકાયયોગ, ઔદારિકમિશ્રકાયયોગ, કાર્મણકાયયોગ, અને અસત્ય અમૃષા વચનયોગ, એ ચાર યોગ હોય.
- ૧૪ દ્વીંદ્રિયની પેરે ઉપયોગ જાણવા.
- ૧૫ દ્વીંદ્રિયની પેરે ઉપપાત જાણવાં.
- ૧૬ ઉપપાતની પેરે ય્યવન પળ જાણવું.
- ૧૭ જઘન્ય અંતરમુહુર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ ડંગળ પચાસ દિવસાયુ જાણવું.
- ૧૮ મનઃપર્યાપ્તિ વર્જીને પાંચ પર્યાપ્તિ હોય.
- ૧૯ ઠ દિશિનો આહાર લીયે.
- ૨૦ એક હિતોપદેશિકી સંજ્ઞા હોય.
- ૨૧ વનસ્પતિની પેરે દશ દંડકમાં જડ ઉપજે.
- ૨૨ દશ દંડકવાલા જીવો એમાં આવી ઉપજે.
- ૨૩ એક નપુંસક વેદ હોય.

- ૨૪ અદ્વપવહુત્વમાં વૈંદ્રિયથી તૈંદ્રિયજીવ અધિક હોય.
- ૨૫ જવન નથી.
- ૨૬ જઘન્ય એક સમય ને ઉત્કૃષ્ટો એક મુહુર્ત વિરહકાલ હોય.
- ૨૭ પ્રથમના બે ગુણગાણાં લાગ્ને.
- ૨૮ સ્પર્શૈંદ્રિય, રસૈંદ્રિય, ગ્રાણૈંદ્રિય, વચન વલ, કાયવલ, શ્વાસોત્વાસ અને આયુ, એ સાત પ્રાણ હોય.
- ૨૯ સંયતીના આઠ જંગ, નારકીની પેરે.
- ૩૦ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારનો આહાર લીયે.
- ૩૧ ડંડાદિક ત્રણે પ્રકારે આહાર લીયે.
- ૩૨ જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી એક અંતરમુહુર્ત આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
- ૩૩ કાયસ્થિતિ સંખ્યાતાદિવસની જાણવી.
- ૩૪ બે લાખ યોનિ ઠે.
- ૩૫ આઠ લાખ કોમિ કુલ જાણવાં.

૧૯ હવે ડંગળીશમા ચતુરિંદ્રિયના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે ઠે.

- ૧ ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.
- ૨ જઘન્ય અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ અને ઉત્કૃષ્ટી ચાર ગાઉની અવગાહના.
- ૩ એકજ ઠેવતું સંઘયણ હોય.
- ૪ સંજ્ઞા ચાર અથવા દશ હોય.
- ૫ એકજ હુંડસંસ્થાન જાણવું.
- ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
- ૭ કૃષ્ણ, નીલ ને કાપોત એ ત્રણ લેશ્યા.
- ૮ સ્પર્શ, રસ, ગ્રાણને ચક્ષુ, એ ચાર ઇંદ્રિયો હોય.
- ૯ પ્રથમના ત્રણ સમુદ્ઘાત હોય.

- ૧૦ સમ્યક્ અને મિથ્યા, એ બે દૃષ્ટિ હોય.
- ૧૧ ચક્ષુ ને અચક્ષુ, એ બે દર્શન હોય.
- ૧૨ જ્ઞાન, દ્વીંદ્રિયની પેરે જાણી લેવું.
- ૧૩ ઔદારિકકાયયોગ, ઔદારિકમિશ્રકાયયોગ, કાર્મણકાયયોગ અને અસત્ય અમૃષાવચનયોગ એ ચાર યોગ હોય.
- ૧૪ અપર્યાપ્તા લગે કોઈકને પ્રથમનાં બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન અને બે દર્શન. એ ઠ ઉપયોગ હોય, અને પર્યાપ્તાને પ્રથમનાં બે જ્ઞાન વિના ચાર ઉપયોગ હોય.
- ૧૫ દ્વીંદ્રિયની પેરે ઉપપાત જાણવો.

- १६ उपपातनी पेरे च्यवन पण जाणवुं.
- १७ जघन्य अंतरमुहूर्त्त, उत्कृष्टं ठ मासायु.
- १८ मनःपर्याप्ति वर्जिने पांच पर्याप्ति होय
- १९ ठ दिशिनो आहार लीये.
- २० एक हितोपदेशिकी संज्ञा होय.
- २१ वनस्पतिनी पेरे दश दंडकमां जाय.
- २२ एमां दश दंरुकवाला जीवो आवी उपजे.
- २३ एक नपुंसक वेद होय.
- २४ अद्वयबहुत्वमां ज्योतिषी देवोद्यकी चौ रिंद्रिय जीव अधिक होय.
- २५ जवन नश्री.
- २६ जघन्य एक समय अमे उत्कृष्टो एक मुहूर्त्त विरहकाल होय.

- २७ प्रथमनां वेज गुणाठाणां लाजे.
- २८ स्पर्षेंद्रिय, रसेंद्रिय, घ्राणेंद्रिय, चक्षु रिंद्रिय, वचनबल, कायबल, श्वासोद्वा स अने आयु. ए आठ प्राण होय.
- २९ संयतीना आठ जंग नारकीनी पेरे ठे.
- ३० सचित्तादिक त्रणे प्रकारनो आहारलीये.
- ३१ उजादिक त्रणे प्रकारे आहार लीये.
- ३२ जघन्य एक समय अने उत्कृष्ट एक अंतर मुहूर्त्त आहारनी द्वा उपजे.
- ३३ कायस्थिति संख्याता मासनी जाणवी.
- ३४ बे लाख योनि ठे.
- ३५ नव लाख कोडी कुल जाणवां.

२० हवे वीशमा पंचेंद्रिय तिर्यचना दंरुके पांत्रीश द्वार कहे ठे.

- १ संमूर्धिमने औदारिक, तैजस अने का र्मण. ए त्रण शरीर होय. तथा गर्जज ने औदारिक, वैक्रिय, तैजस अने का र्मण, ए चार शरीर होय.
- २ जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो जाग अने उत्कृष्टो एक हजार योजन शरी र, तेमां गर्जज जलचरनुं हजार योज ननुं, स्थलचरनुं ठ गज, खेचरनुं धनुष्य पृथक्त्व, उरःपरिसर्पनुं हजार योजन अने जुजपरिसर्पनुं गाउ पृथक्त्व. तेमज उत्तर वैक्रियशरीर करे, तो नवशे यो जन प्रमाण जाणवुं. तथा संमूर्धिममां जलचरनुं एक हजार योजन, स्थलचर नुं गाउ पृथक्त्व, खेचरनुं धनुष्यपृथक्त्व, उरःपरिसर्पनुं योजनपृथक्त्व, जुज प रिसर्पनुं गाउपृथक्त्व जाणवुं.
- ३ संमूर्धिमने एकज ठेवतुं संघयण होय. अने गर्जजने ठ ए संघयण होय.
- ४ संज्ञा चार अथवा दश होय.
- ५ संमूर्धिमने एक हुंरुसंस्थान अने ग र्जजने ठ ए संस्थान होय.
- ६ क्रोधादिक चारे कपाय होय.
- ७ संमूर्धिमने प्रथमनी त्रण देख्या होय. अने गर्जजने ठ ए देख्या होय.
- ८ इंद्रिय पांचे होय.
- ९ संमूर्धिमने प्रथमना त्रण समुद्रघात हो य अने गर्जजने पांच समुद्रघात होय.
- १० सम्यक्त्वादिक त्रणे दृष्टि हाय.

૧૧ ચક્ષુર્દર્શન, અચક્ષુર્દર્શન અને અવધિ
દર્શન, એ ત્રણ દર્શન હોય.

૧૨ પ્રથમનાં ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન
મલી ઠ જ્ઞાન હોય.

૧૩ સંમૂર્ઘિમને ઔદારિકકાયયોગ, ઔ
દારિકમિશ્રકાયયોગ, કાર્મણકાયયોગ
અને અસત્યઅમૃષાવચનયોગ. એ ચાર
યોગ હોય. તથા ગર્જનને મનના ચાર,
વચનના ચાર અને ઔદારિકકાય
યોગ, ઔદારિકમિશ્રકાય યોગ, વૈક્રિ
યકાય યોગ, વૈક્રિયમિશ્રકાય યોગ, કાર્
મણકાય યોગ. એ તેર યોગ હોય.

૧૪ સંમૂર્ઘિમમાં કોઈએકને અપર્યાપ્તાવસ્થા
એ ચૌરિંદ્રિયની પેરે ઠ ઉપયોગ હોય
અને પર્યાપ્તાવસ્થાએ ચાર હોય, ને ગ
ર્જનને નારકીની પેરે નવ ઉપયોગ.

૧૫ દ્વીંદ્રિયની પેરે ઉપપાત જાણવો.

૧૬ ઉપપાતની પેરે મરણ જાણવું.

૧૭ જઘન્ય અંતરમુહુર્ત આયુ હોય અને ઉ
ત્કૃષ્ટું ત્રણ પલ્યોપમાયુ હોય. તેમાં ગ
ર્જન તિર્યચનું આયુ આ પ્રમાણે છે.

૧ જલચરનું પૂર્વકોટિ વર્ષાયુ જાણવું,

૨ સ્થલચરનું પલ્યોપમનો અસંખ્ય જાગ.

૩ સ્થલચરનું ત્રણ પલ્યોપમાયુ.

૪ ઊરઃપરિસર્પનું પૂર્વકોટી વર્ષાયુ.

૫ જુજપરિસર્પનું પૂર્વકોટી વર્ષાયુ. સંમૂ
ર્ઘિમ પંચેંદ્રિય તિર્યચનું આયુ કહે છે.

૧ જલચરનું પૂર્વકોટી વર્ષાયુ.

૨ સ્થલચરનું ચોરાશી હજાર વર્ષાયુ.

૩ સ્થલચરનું વહોંતેર હજાર વર્ષાયુ.

૪ ઊરઃપરિસર્પનું પૂર્વકોટી વર્ષાયુ.

૫ જુજપરિસર્પનું પૂર્વકોટી વર્ષાયુ.

૧૦ સંમૂર્ઘિમને મનપર્યાપ્તિ વર્જી વાકીની પાં
ચ પર્યાપ્તિ અને ગર્જનને ઠ પર્યાપ્તિ હોય.

૧૧ ઠ દિશિનો આહાર લીયે.

૨૦ દીર્ઘકાલાદિકી ત્રણે સંજ્ઞા હોય.

૨૧ સંમૂર્ઘિમ, તિર્યચ તો એક જ્યોતિષી તથા
વીજા વૈમાનિક, એ બે દંડક વર્જિને વાકી
ના વાવીશ દંડકમાં જઈ ઉપજે અને ગર્જ
ન તિર્યચતો ચોવીશ દંડકમાં જઈ ઉપજે.

૨૨ સંમૂર્ઘિમમાં દશ દંડકવાલા જીવો.
આવી ઉપજે અને ગર્જનમાં ચોવીશે
દંડકના જીવો આવી ઉપજે.

૨૩ સંમૂર્ઘિમને એક નપુંસકવેદ હોય અને
ગર્જનને ત્રણે વેદ હોય.

૨૪ અદ્વપવહુત્વમાં ચૌરિંદ્રિય જીવથકી પંચેં
દ્રિય તિર્યચ જીવ અધિક છે.

૨૫ જવન નથી.

૨૬ સંમૂર્ઘિમને જઘન્ય એક સમય અને
ઉત્કૃષ્ટો ચોવીશમુહુર્ત, તથા ગર્જનને
જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટો બાર
મુહુર્ત વિરહકાલ જાણવો.

૨૭ સંમૂર્ઘિમમાં પ્રથમનાં બે ગુણઠાણાં
લાજે અને ગર્જનમાં પ્રથમનાં પાંચ ગુ
ણઠાણાં લાજે.

૨૮ સંમૂર્ઘિમને મન વિના નવ પ્રાણ હોય
અને ગર્જનને દશે પ્રાણ હોય.

૨૯ સંમૂર્ઘિમમાં સંયતીના આઠ જંગ ના

रकीनी पेरे होय अने गर्जजमां संयती
तथा असंयतासंयती, ए वे जंग होय.
३० सचित्तादिक त्रणे प्रकारनो आहारलीये.
३१ उजादिक त्रणे प्रकारे आहार लीये.
३२ संमूर्धिमने जघन्य एक समय अने उ
त्कृष्टी एक अंतरमुहूर्तें तथा गर्जजने

जघन्य, एक अंतरमुहूर्तें अने उत्कृष्टी
उत्कृष्टें आहारनी इच्छा उपजे.
३३ कायस्थिति सात आठ जवनी जाणवी.
३४ चार लाख योनि जाणवी.
३५ सामी त्रेपन लाख कोमी कुल जाणवां.

२१ हवे एकवीशमा मनुष्यना दंडकें पांत्रीश द्वार कहे ठे.

१ संमूर्धिमने औदारिक, तैजस अने का
र्मण, ए त्रण शरीर होय अने गर्जजने
पांचे शरीर होय.
२ जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो जाग
अने उत्कृष्टी त्रण गाउनी अवगाहना.
३ संमूर्धिमने एक ठेवतुं संघयण होय
अने गर्जजने ठे संघयण होय.
४ संज्ञा चार, दश अने शोल होय.
५ संमूर्धिमने एक हुंमसंस्थान. अने ग
र्जजने ठ संस्थान होय.
६ केवली अने क्षीणमोही विना वाकी
ना सर्व मनुष्यने चारे कपाय होय.
७ गर्जजने ठ लेश्या अने संमूर्धिमने
प्रथमनी त्रण लेश्या होय.
८ इंद्रिय पांचे होय.
९ संमूर्धिमने प्रथमी त्रण समुद्घात होय
अने गर्जजने साते समुद्घात होय.
१० सम्यक्त्वादिक त्रणे दृष्टि होय.
११ चक्षुआदिक चारे दर्शन होय.
१२ गर्जजने पांच ज्ञान अने त्रण आज्ञान, ए
आठे ज्ञान लाजे, अने संमूर्धिमने प्र
थमनां वे ज्ञान, अने वे अज्ञान होय.

१३ संमूर्धिमने औदारिककाययोग, औदा
रिकमिश्रकाययोग अने कर्मणकाययो
ग, ए त्रण योग होय अने गर्जजने प
न्नरे योग होय.
१४ संमूर्धिमने प्रथमना वे अज्ञान अने प्र
थमनां वे दर्शन, ए चार उपयोग होय
अने गर्जजने वारे उपयोग होय.
१५ संमूर्धिमने विषे एक समयमां असंख्या
ता जीव उपजे. ते सर्वमिथ्यादृष्टि जाण
वा अने गर्जजने विषे जघन्यशी एक,
वे, त्रण तथा उत्कृष्टा संख्याता उपजे.
१६ उपजवानी पेरे च्यवन पण जाणवुं.
१७ जघन्य अंतरमुहूर्त अने उत्कृष्टं त्रण
पद्योपमायु जाणवुं.
१८ संमूर्धिमने प्रथमनी चार पर्याप्ति अने
गर्जजने सर्वे ठे पर्याप्ति होय.
१९ ठ दिशिनो आहार लीये.
२० दीर्घकाळादिकी त्रणे संज्ञा होय.
२१ संमूर्धिम मरीने वनस्पतिनी पेरे दश
दंडकमां जाय अने गर्जज मरीने चो
वीशे दंडकमां जाय.
२२ संमूर्धिममां पृथिवी, अप्स, वनस्पति,

- ત્રણ વિકલ્પેન્દ્રિય, તિર્યંચ અને મનુષ્ય,
 ૧ આઠ દંડકવાલા જીવો આવી ઉપ
 જે. અને ગર્જનમાં તો તેજ અને વાહ,
 ૨ બે દંડક વર્જીને શેષ બાવીશ દંડક
 ના જીવો આવી ઉપજે.
- ૨૩ સંમૂર્ઘિમને એક નપુંસક વેદ હોય અ
 ને ગર્જનને ત્રણે વેદ હોય.
- ૨૪ અદ્વિત્યવત્ત્વમાં ગર્જન મનુષ્ય, સંખ્યાયે
 સર્વદંડકથી સ્વદ્વિત્ય છે.
- ૨૫ એમનાં જીવન નથી.
- ૨૬ વિરહકાલ તિર્યંચ પંચેન્દ્રિયની પેરે છે.
- ૨૭ સંમૂર્ઘિમમાં એકજ મિથ્યાત્વ ગુણઠાણું લા
 ઝે અને ગર્જનમાં ચતુર્દે ગુણઠાણું લાઝે.
- ૨૮ સંમૂર્ઘિમને મનોબલ અને વચનબલ

- વિના આઠ અથવા સાત પ્રાણ હોય,
 અને ગર્જનને દશે પ્રાણ હોય.
- ૨૯ સંમૂર્ઘિમને સંયતીના આઠ જંગ નાર
 કીની પેરે હોય, અને ગર્જનને વિષે સં
 યતીના ચોવીશ જંગ સર્વ પ્રકારે લાઝે.
- ૩૦ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારના આહાર લીયે.
- ૩૧ ઊંજાદિક ત્રણ પ્રકારે આહાર લીયે.
- ૩૨ સંમૂર્ઘિમને જઘન્ય એક સમય અને ઉ
 ત્કૃષ્ટથી એક અંતરમુદૂત્તે અને ગર્જનને
 જઘન્ય એક અંતરમુદૂત્તે અને ઉત્કૃષ્ટ
 થી અઠમજ્જકે આહારની ઇલા ઉપજે.
- ૩૩ કાયસ્થિતિ સાત આઠ જીવની જાણવી.
- ૩૪ ચૌદ લાખ યોનિ જાણવી.
- ૩૫ બાર લાખ કોમી કુલ જાણવાં.

૨૨ હવે બાવીશમા વ્યંતર દેશોના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

- ૧ વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મણ, એ ત્રણ
 શરીર હોય.
- ૨ ઉપજતાં જઘન્યથી અંગુલનો અસંખ્યા
 તમો જાગ અને ઉત્કૃષ્ટી સાત હાથની
 અવગાહના હોય તથા ઉત્તરવૈક્રિય કરે
 તો જઘન્યથી અંગુલનો સંખ્યાતમો જાગ
 અને ઉત્કૃષ્ટ એક લાખ યોજન જાણવો.
- ૩ સંઘયણ રહિત હોય અસંઘયણી છે માટે.
- ૪ સંજ્ઞા ચાર, દશ, શોલ, હોય.
- ૫ એક સમચતુરસ્ર સંસ્થાન જાણવું.
- ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
- ૭ તેજો પર્યંત પ્રથમની ચાર લેશ્યા હોય.
- ૮ પાંચે ઇન્દ્રિય હોય.
- ૯ પ્રથમના પાંચ સમુદ્ઘાત હોય.

- ૧૦ સમ્યક્ત્વાદિક ત્રણે દૃષ્ટિ હોય.
- ૧૧ પ્રથમનાં ત્રણ દર્શન હોય.
- ૧૨ પ્રથમનાં ત્રણ જ્ઞાન તથા ત્રણ અજ્ઞાન
 મલી છે હોય.
- ૧૩ મનના ચાર, વચનના ચાર તથા વૈક્રિય
 કાયયોગ, વૈક્રિયમિશ્રકાયયોગ અને
 કાર્મણ કાયયોગ. એ અગીયારયોગ હોય.
- ૧૪ નારકીની પેરે નવ ઉપયોગ હોય.
- ૧૫ એકસમયે જઘન્યથી એક, બે, ત્રણ અને
 ઉત્કૃષ્ટા સંખ્યાતા અસંખ્યાતા ઉપજે.
- ૧૬ ઉપપાતની પેરે જીવન પાળ જાણવું.
- ૧૭ જઘન્ય દશ હજારવર્ષ અને ઉત્કૃષ્ટ એ
 ક પદ્મોપમાયુ જાણવું.
- ૧૮ પર્યાપ્તિ છે હોય પરંતુ જાણા અને મન સા

- थे उपजे माटे पांच पर्यासि पण कहिये.
- १९ ठ दिशिनो आहार लीये.
- २० एक दीर्घकालिकी संज्ञा होय.
- २१ पृथिवी, अपू, वनस्पति, तिर्यच पंचेंद्रिय अने मनुष्य. ए पांच दंडकमां जइ उपजे.
- २२ गर्जज तिर्यच अने गर्जज मनुष्य. ए वे दंडकवाला जीवो एमां आवी उपजे.
- २३ पुरुष अने स्त्री, ए वे वेद होय.
- २४ अटपवहुत्वमां जलचर पंचेंद्रिय तिर्यचिणीयकी एजीव संख्यातगुणा ठे. अथवा नारकीयकी अधिक ठे.
- २५ एमनां जवन असंख्यातां ठे.
- २६ जघन्य एक समय अने उत्कृष्टो चोवीश मुहूर्त विरहकाल जाणवो.
- २७ प्रथमना चारें गुणठाणां लाजे.
- २८ प्राण आश्रयी दशे प्राण होय.
- २९ संयतीना आठ जंग त्रीजे प्रकारे लाजे.
- ३० एकज अचित्ताहार लीयें.
- ३१ उज अने लोमे करी आहार लीये.
- ३२ दशहजार वर्षायुवालाने चोथजत्ते आहारनी इहा अने पट्योपमायुवालाने दिवल प्रथक्त्वे आहार इहा उपजे.
- ३३ कायस्थिति जवस्थिति जेटली जाणवी. ए मरीने फरी देव गतिमां न उपजे.
- ३४ चारे निकायनी ४ लाखयोनि जाणवी.
- ३५ कुलकोडी पण चारे निकायनी साथेज जवनपतिना दंडकमां कही ठे.

२३ हवे त्रेवीशमा ज्योतिषीदेवोना दंडकें पांत्रीश द्वार कहे ठे.

- १ वैक्रिय, तैजस अने कार्मण. ए त्रण शरीर होय.
- २ जघन्य तथा उत्कृष्टावगाहना व्यंतर देवोनी पेरे जाणवो.
- ३ संघयण रहित ठे असंघयणी ठे.
- ४ संज्ञा, चार, दश, शोल होय.
- ५ एक समचतुरस्र संस्थान जाणवुं.
- ६ क्रोधादिक चारे कपाय होय.
- ७ एकज तेजोलेश्या होय.
- ८ पांचे इंद्रियो होय.
- ९ प्रथमना पांच समुद्घात होय.
- १० सम्यक्त्वादिक त्रणे दृष्टि होय.
- ११ चक्षुरादि त्रण दर्शन होय.
- १२ प्रथमनां त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान.
- १३ व्यंतरनी पेरे अगीयार योग होय.
- १४ नारकीनी पेरे नव उपयोग होय.
- १५ व्यंतरदेवोनी पेरे उपपात जाणवो.
- १६ उपपातनी पेरे ज्यवन पण जाणवुं.
- १७ जघन्य एक पट्योपमनो आठमो जाग अने उत्कृष्टुं एक पट्योपम एक लाख वर्षें अधिक एटवुं आयु जाणवुं.
- १८ पर्यासि ठ होय परंतु चापा अने मन साथे लेतां पांच पर्यासि पण कहिये.
- १९ ठ दिशिनो आहार लीये.
- २० एक दीर्घकालिकी संज्ञा होय.
- २१ व्यंतरनी पेरे पांच दंडकमां जइ उपजे.
- २२ व्यंतरनी पेरे वे दंडकना जीवो एमां आवी उपजे.

- ૨૩ પુરુષવેદ અને સ્ત્રીવેદ, એ બે વેદ હોય.
 ૨૪ અદ્વપબહુત્વમાં વ્યંતરિકદેવોથકી જ્યોતિષી દેવો અધિક છે.
 ૨૫ એમનાં જીવન અસંખ્યાતાં છે.
 ૨૬ જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ઠો ચોવીશ મુહૂર્ત્ત પર્યંત વિરહકાલ જાણવો.
 ૨૭ પ્રથમના ચારે ગુણઠાણાં લાગ્ને.
 ૨૮ એમને દશે પ્રાણ હોય.
- ૨૯ સંયતીના આઠ જંગ ત્રીજે પ્રકારે લાગ્ને.
 ૩૦ એક અચિત્તાહાર લીયે.
 ૩૧ ઝંજ અને લોમે કરી આહાર લીયે,
 ૩૨ જઘન્યોત્કૃષ્ઠ દિવસ પૃથક્ત્વે આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
 ૩૩ જ્યોતિષી મરી ફરી જ્યોતિષી ન થાય.
 ૩૪ યોનિદ્વાર બહાર દેવોનું સાથે કહેવાળું છે.
 ૩૫ કુલકોમી દ્વાર પણ સાથે કહેવાળું છે.

૨૪ ચોવીશમા વૈમાનિક દેવોના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

- ૧ વૈક્રિય તૈજસ અને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર.
 ૨ જઘન્ય અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ અને ઉત્કૃષ્ઠી સાત હાથની અવગાહના તથા ઉત્તરવૈક્રિય શરીર કરે તો જઘન્ય અંગુલનો સંખ્યાતમો જાગ અને ઉત્કૃષ્ઠ લાઘ્ય યોજન સુધી તે બારમા દેવલોક સુધીના દેવો કરે, ઉપરાંતના ન કરે.
 ૩ સંઘયણ રહિત છે અસંઘયણી છે.
 ૪ સંજ્ઞા ચાર, દશ, શોલ હોય.
 ૫ એકજ સમચતુરસ્ર સંસ્થાન જાણવું.
 ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
 ૭ તેજો, પદ્મ અને શુક્લ એ ત્રણ લેશ્યા હોય.
 ૮ ઇન્દ્રિયદ્વાર આશ્રયી પાંચે ઇન્દ્રિય હોય.
 ૯ પ્રથમના પાંચ સમુદ્ઘાત હોય.
 ૧૦ સમ્યક્ત્વાદિક ત્રણે દૃષ્ટિ હોય.
 ૧૧ ચક્કુરાદિ ત્રણ દર્શન હોય.
 ૧૨ પ્રથમનાં ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણજ્ઞ જ્ઞાન હોય.
 ૧૩ વ્યંતરની પેરે અગીયાર યોગ હોય.
 ૧૪ વાર દેવલોક અને નવ ગ્રૈવેયકના દેવોને વિપે નારકીની પેરે નવ ઉપયોગ હોય અને પાંચ અનુત્તર વિમાનવાસી દેવો, બહાર સમ્યક્દૃષ્ટિ છે, માટે તેમને તો પ્રથમનાં ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ દર્શન મળી ઠ ઉપયોગ હોય.
- ૧૫ જઘન્યથી એક સમયમાં એક, બે, ત્રણ ઉપજે અને ઉત્કૃષ્ઠથી તો આઠમા દેવલોક પર્યંત સંખ્યાતા અસંખ્યાતા પણ ઉપજે. પરંતુ નવમા દેવલોકથી માંની ને સર્વાર્થસિદ્ધનામા પાંચમા અનુત્તર વિમાન પર્યંત સંખ્યાતાજ ઉપજે, કારણ કે, ત્યાં માત્ર મનુષ્યમાંથીજ આવી ઉપજે છે અને ફરી ચ્યવે, તેવારે પણ મનુષ્યમાંજ જાય, બીજે ક્યાંહિ ન જાય.
 ૧૬ ઉપપાતની પેરે ચ્યવન પણ જાણી લેવું.
 ૧૭ જઘન્ય એક પદ્યોપમ અને ઉત્કૃષ્ઠ તે ત્રીશ સાગરોપમાયુ જાણવું.
 ૧૮ ઠ પર્યાસિ હોય પણ જાણા અને મન એ બે પર્યાસિ એકે વચ્ચે સાથેજ ઉપજે છે તેથી પાંચ પર્યાસિ પણ કહિયે.
 ૧૯ ઠ દિશિનો આહાર લિયે.

- १० एक दीर्घकालिकी संज्ञा होय.
 ११ पहिला अने वीजा देवलोकना देवो मरीने पृथिवीकायनी पेरे पांच दंरुकमां जइ उपजे अने त्रीजाथी आठमा सुधी ठ देवलोकना देवो गर्जज तीर्यच अने गर्जज मनुष्यमां आवी उपजे.
 १२ आठमा देवलोक सुधी गर्जज तीर्यच अने गर्जज मनुष्य, ए वे दंरुकना जी वो जाय अने उपरांतना देवलोकामां तो एक गर्जज मनुष्य आवी उपजे.
 १३ पहिला अने वीजा देवलोकने विषे पुरुष तथा स्त्री, ए वे वेद होय अने उपरांतना देवोमां एकज पुरुष वेद होय.
 १४ अट्पवहुत्वमां वादर अग्निकायिया जी वोथकी वैमानिक देवो अधिक ठे.
 १५ जवन (७४९७०१३) ठे पाथडा ६१ ठे.
 १६ जघन्य सर्व स्थानके एक समय अने उत्कृष्टो पट्योपमनो संख्यातमो जाग विरहकाल जाणवो. तिहां जुदे जुदे स्थानके उत्कृष्टो विरह आ प्रमाणे.
 १ पहिला वीजा देवलोकें चौवीश मुहूर्त.
 २ त्रीजा देवलोकें नव दिवसवीशमुहूर्त.
 ३ चौथा देवलोकें चार दिवस दशमुहूर्त.
 ४ पाचमां देवलोकें साडी वावीश दिवस.
 ५ ठठा देवलोकें पीस्तालीश दिवस.
 ६ सातमा देवलोकें एंशी दिवस.
 ७ आठमा देवलोकें एकशो दिवस.
 ८ नवमा तथा दशमा देवलोकें संख्या ता महीनानो विरहकाल जाणवो.

- ए अगीयारमा तथा वारमा देवलोकें संख्याता वर्षनो विरहकाल जाणवो.
 १० त्रैवेयकना पहिला त्रिकनेविषे संख्या ता शेंकडा वर्षनो विरह जाणवो.
 ११ वीजा मध्यम ते वचला त्रिकने विषे संख्याता हजार वर्षनो विरह जाणवो.
 १२ त्रीजा उपरला त्रिकने विषे संख्याता लाख वर्षनो विरहकाल ठे.
 १३ विजयादि चार अनुत्तर विमाने पट्योपमनो असंख्यातातमो जाग विरह काल जाणवो.
 १४ पांचमा सर्वार्थसिद्धविमाने पट्योपमनो संख्यातमो जाग विरह ठे.
 १५ गुणगणां द्वार आंश्री वे जेद ठे.
 १ वार देवलोक अने नव त्रैवेयकना देवोमां प्रथमना चारे गुणगणां लाजे.
 २ पांच अनुत्तरविमानना सर्व देवोमां एकज चोथुं गुणगणुं लाजे.
 १६ वैमानिक देवोमां दशे प्राण होव.
 १७ संयतिना आठवोल त्रीजा प्रकारे लाजे.
 १८ एकज अचित्त आहार लीये.
 १९ उज अने लोमे करी आहार लीये.
 २० आहारनी इष्टा आ प्रमाणे उपजे.
 १ एक पट्योपमायुवाला देवोने वे दिवस श्री मांडीने नव दिवस पर्यंत आहारनी इष्टा उपजे.
 २ जेनुं एकसागरोपमायु होय, तेने एक हजारवर्षे आहारनी इष्टा उपजे.
 ३ एक सागरोपम उपरांत ८

- ગરોપમનું આયુ હોય તેટલા હજાર વર્ષે આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
- ૪ સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાને તેત્રીશ સાગરો પમાયુ છે માટે તેને તેત્રીશ હજાર વર્ષે આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
- ૩૩ વૈમાનિક દેવોની કાયસ્થિતિ તો એમની જવસ્થિતિ જેટલી જાણવી. મરીને વૈમાનિકમાં પાઠા ઉપજતા નથી.
- ૩૪ ચારેનિકાયના દેવોની ૪ લાખ યોનિ છે.
- ૩૫ ચારે નિકાયના દેવો સંવંધી તેરે દંડક માં છવીશ લાખ કોડી કુલ જાણવાં. એ રીતે ચોવીશ દંડક માંહેલા પ્રત્યેક દંડકને વિષે પાંત્રીશ દ્વારનો વિચાર સંકેપથી લખ્યો અને એ સંબંધિ દેવ નરકાદિકોનાં પ્રતરે પ્રતરે જૂદાં જૂદાં આયુ તથા શરીરની અવગાહના પ્રમુખ અનેક વાતો વિસ્તારે સમજવામાં આવવા માટે આગલ તેનાં ખુલાસા પૂર્વક યંત્રો દાખલ કરેલા છે, તે જોશ્વેલા.

તિહાં ચાર નિકાયનાં દેવોમાં પ્રથમ જવનપતિ દેવોની વક્તવ્યતા કહે છે એક લાખ એંશી હજાર યોજન રત્નપ્રજ્ઞાનો પૃથ્વીપિંડ છે, તેમાં એક હજાર યોજન ઉપર મૂકી આપીયે અને એક હજાર યોજન તલીયે મૂકી આપીયે, બાકી વચ્ચેનાં ૧૭૮૦૦૦ યોજનનો પિંડ તેમાંહે યથાયોગ્ય પળે દશ જાતિના જવનપતિ દેવતાનાં જવન છે. જવન એટલે દેવતાની કાયા પ્રમાણ મહામંડપ સમાન આવાસ જાણવા. તે બાહરે વાટલા ગોલાકારે છે અને માંહે ચોखૂણાં તથા તલીયામાં કમલના મોઝા સરખાં છે. તે જવનમધ્યે જે ન્હાનામાં ન્હાનાં જવન છે, તે જંબૂદ્વીપ પ્રમાણ એક લાખ યોજન લાંબાં પહોલાં છે. અને જે મધ્યમજવન છે, તે સંખ્યાતા કોટિ યોજન પ્રમાણ છે, તથા જે અત્યંત મહોટાં જવન છે, તે અસંખ્યાતા કોટાકોટિ યોજન પ્રમાણ છે. તે મહોટાં એકેકા જવનમાં અસંખ્ય દેવોનો નિવાસ છે.

મેરુમધ્યવર્તી જે આઠ રુચક પ્રદેશ છે, તિહાંથી અર્ધોઅર્ધ બે રુંદ કરીયે, એક દક્ષિણ દિશિનું અર્ધ અને બીજું ઉત્તરદિશિનું અર્ધ. એવા બે જાગે વહેંચતાં એકેક નિકાયનો એક દક્ષિણદિશિનો ઇંદ્ર અને બીજો ઉત્તરદિશિનો ઇંદ્ર જૂદા જૂદા ગણતાં દશ નિકાયના વીશ ઇંદ્ર છે. તે દશનિકાયમાં પહેલા નિકાયનું નામ અસુરકુમાર નિકાય છે, કેમ કે વૈમાનિક દેવોને સુર કહીયે, તે વૈમાનિક એ નહીં માટે એને અસુર કહીયે, તથા વાલકની ધેરે ક્રીડાના કરનાર માટે કુમાર કહીયે. તેમનું આયુ આ પ્રમાણે છે, તે કહે છે.

૧ દક્ષિણદિશિનો અધિપતિ અસુરકુમારનો રાજા ચમરેંદ્ર, તેનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક સાગરોપમ.

૨ ઉત્તરદિશિનો અધિપતિ વલીંદ્ર અસુરકુમારો રાજા, તેનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સાગરોપમ ઝાઝેરું.

૩ ચમરેંદ્રની દેવીનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સાડા ત્રણ પદ્યોપમ જાણવું.

- ४ वर्लींद्र देवीनुं उत्कृष्टायु सारुचार पट्योपम जाणवुं.
 ५ शेष दक्षिणदिशिना धरणेंद्र प्रमुख नव इंद्रोनुं उत्कृष्टायु प्रत्येके दोढ पट्योपम जाणवुं.
 ६ उत्तरदिशिना भूतानंदेंद्र प्रमुख नव इंद्रोनुं उत्कृष्टायु देशे ऊणा वे पट्योपम जाणवुं.
 ७ धरणेंद्र प्रमुख नव इंद्रोनी देवीनुं उत्कृष्टायु अर्द्ध पट्योपम जाणवुं.
 ८ भूतानंदेंद्र प्रमुख नव इंद्रोनी देवीनुं उत्कृष्टायु देशोन एक पट्योपम जाणवुं.
 ९ ए सर्वनुं जघन्यायु दश हजार वर्षनुं जाणवुं. अने जघन्यथी उपरांत उत्कृष्टथी नीचुं
 ज्यां सुधी उत्कृष्ट पूर्ण न थाय, त्यांसुधीनुं सर्व मध्यमायु कहेवुं. एम ए दशे निकायनां
 नाम तथा प्रत्येक निकायना दक्षिण उत्तरदिशिना वेवे इंद्रोनां नाम तथा दक्षिण उत्त
 रना जेदे करी प्रतिनिकायना जवननी संख्या तथा ते देवोसंबंधी पोतपोताना निकाय
 जेथकी उल्लेखाय तेवां चिन्ह, तेमना आचरणोने विषे होय ते ते चिन्ह तथा तेमना
 शरीरना वर्ण, तथा वस्त्रना वर्ण, तथा ते इंद्रोना सामानिक देवो जे इंद्रसरखी रुद्धिना
 धणी होय ते प्रत्येक इंद्रने केटला होय? तेनी संख्या तथा प्रत्येक इंद्रना आत्मरक्षक
 देवोनी संख्या तथा कटकना देवो इत्यादिक वातो सर्व नीचे लखेला यंत्रोथी जाणवी.

जवनपतिनी दशनिकायनां चिन्ह तथा वर्ण, वस्त्रवर्ण, अने सामानीक
 देव, तथा आत्मरक्षक देवोनी संख्यानो यंत्र.

निकायनां नाम.	निकाय चिन्ह.	निकाय श रीरवर्ण.	निकायना वस्त्रवर्ण.	दक्षिणश्रे णिसामा निकदेव.	उत्तरश्रे णिसामा निकदेव.	दक्षिणश्रेणि ना आत्मर क्षकदेवता.	उत्तरश्रेणि ना आत्मर क्षकदेव.
असुरकुमार,	चूनामणि	कृष्णवर्ण.	रक्तवर्ण.	६४०००	६००००	२५६०००	२४००००
नागकुमार.	फणी	धवलवर्ण.	नीलवर्ण.	६०००	६०००	२४०००	४००००
सुवर्णकुमार.	गरुड.	कनकवर्ण.	धवलवस्त्र.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
विद्युत्कुमार.	वज्र.	रक्तवर्ण.	नीलांवस्त्र.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
अग्निकुमार.	कलश.	रक्तवर्ण.	नीलांवस्त्र.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
छीपकुमार.	सिंह.	रक्तवर्ण.	नीलांवस्त्र.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
उदधिकुमार.	अश्व.	धवलवर्ण.	नीलांवस्त्र.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
दिशिकुमार.	हाथी.	रक्तवर्ण.	धवलांवस्त्र	६०००	६०००	२४०००	२४०००
वायुकुमार.	मकर.	नीलवर्ण.	संध्यराग.	६०००	६०००	२४०००	२४०००
स्तनितकुमार.	वर्द्धमान.	कनकवर्ण.	धवलांवस्त्र	६०००	६०००	२४०००	२४०००

જવનપતિ અને વ્યંતર દેવ તથા તેમની દેવીયોનાં જે જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટાયુ તેનો યંત્ર.

દંડોનાં નામ.	દેવોનું જઘન્યાયુ.	દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ.	દેવીનું જઘન્યાયુ.	દેવીનું ઉત્કૃષ્ટાયુ.
દક્ષિણ ચમરેંડ્ર.	દશ હજાર વર્ષ.	એક સાગરોપમ.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	૩૥ પલ્લોપમ.
ઉત્તરશ્રેણિ વલીંડ્ર.	દશ હજાર વર્ષ.	૧ સાગર જાફેરું.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	૪૥ પલ્લોપમ.
દક્ષિણ એ નિકાય.	દશ હજાર વર્ષ.	દોઢ પલ્લોપમનું.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	અર્ધ પલ્લોપમનું.
ઉત્તર નવ નિકાય.	દશ હજાર વર્ષ.	બે પલ્લોપમે જાણો.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	એક પલ્લોપમે જાણું.
વ્યંતર.	દશ હજાર વર્ષ.	એક પલ્લોપમ.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	અર્ધ પલ્લોપમ.
વાણવ્યંતર.	દશ હજાર વર્ષ.	એક પલ્લોપમ.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	અર્ધ પલ્લોપમ.

દશજવનપતિના તથા દક્ષિણોત્તરેંડ્રનાં નામ તથા દક્ષિણ ઉત્તર જવન સંખ્યાનો યંત્ર.

દશ નિકાયનાં નામ.	દક્ષિણેંડ્રનાં નામ.	ઉત્તરેંડ્રનાં નામ.	દક્ષિણેંડ્રજવન ન સંખ્યા.	ઉત્તરેંડ્રજવન સંખ્યા.	ઉજયમલીજવન સંખ્યા.
અસુરકુમાર.	ચમરેંડ્ર.	વલીંડ્ર.	૩૪૦૦૦૦૦	૩૦૦૦૦૦૦	૬૪ લાખજવન.
નાગકુમાર.	ધરણેંડ્ર.	જૂતાનંદેંડ્ર.	૪૪૦૦૦૦૦	૪૦૦૦૦૦૦	૮૪ લાખજવન.
સુવર્ણકુમાર.	વેણુદેવ.	વેણુદાલી.	૩૮૦૦૦૦૦	૩૪૦૦૦૦૦	૭૨ લાખજવન.
વિદ્યુત્કુમાર.	હરિકાંત.	હરિશિખ.	૪૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦	૭૬ લાખજવન.
અગ્નિકુમાર.	અગ્નિશિખ.	અગ્નિમાણવ.	૪૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦	૭૬ લાખજવન.
દ્વીપકુમાર.	પૂર્ણેંડ્ર.	વશિષ્ઠેંડ્ર.	૪૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦	૭૬ લાખજવન.
ઉદધિકુમાર.	જલકાંત.	જલપ્રજ.	૪૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦	૭૬ લાખજવન.
દિશિકુમાર.	અમિતગતિ.	અમિતવાહન.	૪૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦	૭૬ લાખજવન.
પવનકુમાર.	વેલંબક.	પ્રજંજન.	૫૦૦૦૦૦૦	૪૬૦૦૦૦૦	૯૬ લાખજવન.
સ્તનિતકુમાર.	ઘોષ.	મહાઘોષ.	૪૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦	૭૬ લાખજવન.

શરવાલે સંખ્યા.

૪૦૬૦૦૦૦૦ ૩૬૬૦૦૦૦૦ ૭૭૨૦૦૦૦૦.

હવે વ્યંતરદેવોની વક્તવ્યતા કહે છે.

રત્નપ્રજ્ઞા પૃથ્વીની ઉપર મૂકેલો જે એકહજાર યોજનનો રત્નમયકાંડ, તેમાંથી એક શો યોજન નીચેના તથા શો યોજન ઉપરના મૂકીને વચલા આઠશે યોજનની જમીન કામધ્યે વ્યંતરદેવોનાં મહારમણીય અસંખ્યાતાં નગર છે, તેમાં રહ્યાં થકાં વ્યંતરિક દેવો વરપ્રધાન તરુણીયોનાં ગીત ગાનના અને વાજિત્રો વજાવવાના શબ્દ સાંજલવે કરી પ્રસુદિત થયા થકા ગત કાલને પણ જાણતા નથી.

તે વ્યંતરદેવોના આઠ નિકાય છે, તેના પાંચ દક્ષિણ શ્રેણિ અને ઉત્તર શ્રેણિના પ્રત્યેકે એકેક ઇંદ્ર ગણતાં આઠ નિકાયના શોભ ઇંદ્રો છે.

તે વ્યંતરોનાં નગર, ઉત્કૃષ્ટાં મહોટાં તે જંબૂદ્વીપ જેવમાં લાંબાં પહોલાં છે, અને ઘણાં ન્હાનાં છે, તે ચરતક્ષેત્ર જેવમાં (૫૨૬) યોજનને ઠ કલા પ્રમાણ છે. તથા મધ્યમ વિમાન તે મહાવિદેહ સમાન (૩૩૬૫૪) યોજનની ઉપર ઉગ્ગણીયા ચાર જાગ જેવમાં છે, તે આઠ વ્યંતર નિકાયનાં નામ તથા તેમના ઇંદ્રોનાં નામ તેમજ ચિન્હ પ્રમુખ પૂર્વોક્ત જીવનપતિની પેઠે સર્વ વાતો નીચેના યંત્રથી જોઈ લેવી.

હવે જેમ વ્યંતર દેવોના આઠનિકાય કહ્યા તેમ વલી રત્નપ્રજ્ઞાના ઉપરલાં એકશો યોજનના પિંડમાંહે દશ યોજન નીચે તલીયે મૂકીયે અને દશ યોજન ઉપર મૂકીયે, શેષ એંશી યોજન પૃથ્વીપિંડમાંહે વીજા વાણવ્યંતરના આઠ નિકાય છે, એટલે મેરુમધ્યવર્તી ગોસ્તનને આકારે આઠ રુચક પ્રદેશથી નીચે દશ યોજન મૂકીને નીચલા એંશી યોજનમાં આઠ નિકાયના દક્ષિણદિશિ અને ઉત્તરદિશિના જોડે કરી વે વે ઇંદ્રો છે, તેમનાં નામ તથા નિકાયનાં નામ આદિક ચિન્હ વર્ણ પ્રમુખ સર્વ, નીચલા યંત્રોથકી જાણવાં.

હહાં વ્યંતરના શોભ તથા વાણવ્યંતરના શોભ મલી વત્રીશ ઇંદ્ર વ્યંતર દેવોના અને વીશ જીવનપતિના. તેમજ યદ્યપિ સૂર્ય અને ચંદ્ર અસંખ્યાના ઇંદ્ર છે, તથાપિ જાતિની અપેક્ષાએ એક ચંદ્રમા અને એક સૂર્ય, એ વે ઇંદ્ર જ્યોતિષીના લેવા અને પહેલાં દેવલોકથી આઠમા દેવલોક સુધી એકેક ઇંદ્ર છે, અને નવમા દશમા એ વે દેવલોકનો એક, તથા અગીયારમા, વારમા, એ વે દેવલોકનો એક, મલી વાર દેવલોકના દશ ઇંદ્ર ગણતાં સરવાલે ચોશઠ ઇંદ્ર સંખ્યાએ જાણવા.

વલી એટલું વિશેષ છે જે, જ્યોતિષી અને વ્યંતર, એ વે નિકાયને વિષે ઇંદ્રોના લોક પાલ તથા ગુરુસ્થાનીયા જે ત્રયચ્ચિંશદેવતા, તે નથી.

હવે વ્યંતર દેવ દેવીયોનું જઘન્યોત્કૃષ્ટાયુ કહે છે.

વ્યંતર અને વાણવ્યંતરના દેવો તથા દેવીયોનું જઘન્યાયુ દશ હજાર વર્ષ જાણવું; અને દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સંપૂર્ણ એક પલ્લયોપમનું જાણવું. તથા દેવીયોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ અર્ધ પલ્લયોપમનું જાણવું. અને શ્રી હ્રી ધૃતિ, કીર્તિ, શુદ્ધિ અને લક્ષ્મી, એ ઠ દેવીયોનું જે એક પલ્લયોપમાયુ કર્ણું છે, તે દેવીયો જીવનપતિની છે. પાંચ વ્યંતરની નથી. વ્યંતરના આયુના યંત્રની સ્થાપના નીચે કરીએ ઠેયે, તેથી તેનું આયુ જાણવું.

आठ जातिना व्यंतरदेवी संबंधि प्रतिज्ञेद कहे ठे.

पिशाचनाप्रकार.	५१	१ कूष्माण्ड १ पटक २ जोष ३ आन्हिक ४ काल ५ महाकाल ६ मोक्ष ७ आमोक्ष ८ तालपिशाच. ए पिखरपिशाच १० अधस्ता रक ११ देव १२ महादेव १३ उश्निक १४ वनपिशाच १५.
भूतनाप्रकार.	ए	१ सुरूप १ प्रतिरूप २ श्वेतजड ३ भूतोत्तम ४ स्कंदिक ५ अति पातकजड ६ महावेग ७ प्रतिवेग ८ आकाशवेग ए.
यक्षनाप्रकार.	१३	३ पूर्णजड १ माणिजड २ श्वेतजड ३ हरिजड ४ सुमनोजड ५ व्यतिपाकजड ६ सुजड ७ सर्वतोजड ८ मनुष्यजड ए धनाधि पति १० धनहार ११ सुपयक्ष १२ यक्षोत्तम १३.
राक्षसनाप्रकार.	७	४ जीम १ महाजीम २ विघ्नविनायक ३ जलराक्षस ४ रुद्रराक्ष स ५ ब्रह्मराक्षस ६ दत्तराक्षस ७.
किन्नरनाप्रकार.	१०	५ किन्नर १ किंपुरुष २ किंपुरुषोत्तम ३ हृदयंगम ४ रूपशाली ५ अ निंदतर्द ६ किन्नरोत्तम ७ मनोरम ८ रतिप्रिय ए रतिश्रेष्ठ १०.
किंपुरुषनाप्रकार	१०	६ पुरुष १ सत्पुरुष २ महापुरुष ३ पुरुषवृषज ४ पुरुषोत्तम ५ अ तिपुरुष ६ माहादेव ७ मरुत ८ मेरुकांत ए ज्ञास्वत १०
महोरगनाप्रकार	१०	७ भुजंग १ जोगशाली २ महाकाय ३ अतिकाय ४ स्कंधशाली ५. मनोरम ६ माहावेग ७ महेश्वर ८ मेरुकांत ए ज्ञास्वत १०
गंधर्वनाप्रकार.	१२	८ हाहा १ हूहू २ तुंबरु ३ नारद ४ ऋषिवादक ५ भूतवादक ६ कांदंब ७ महाकांदंब ८ रैवत ए विश्वावसु १० गीतरति ११ गीतयशा १२ हवे ज्योतिषी देवोनी वक्तव्यता कहे ठे.

मेरुमध्य रुचकथकी नवशें योजन उपर अने नवशें योजन नीचे मली अठारशें योजन प्रमाण तिर्यक् लोक ठे. तिहां समभूतला पृथ्वीथकी ७९० योजन उपरांत ए कशो ने दश योजनमांहे ज्योतिषचक्र रहे ठे, ते केवी रीते? तो के प्रथम समभूत ल थकी ७९० योजने तारानां विमान ठे ८०० योजने सूर्यनुं विमान ठे, अने ८०० योजने चंद्रमानुं विमान चाळे ठे, ८०७ योजने नक्षत्रनां विमान चाळे ठे, ८०८ योज ने बुधनुं विमान चाळे ठे, ८०९ योजने शुक्रनुं विमान चाळे ठे. ८०४ योजने बृहस्प तिनी तारो चाळे ठे, ८०७ योजने मंगलनुं विमान चाळे ठे, अने ८०० योजने शनिनुं विमान चाळे ठे. एम ११० योजनमां ज्योतिषचक्र चार चाळे ठे.

१ ज्योतिषीयोनां विमान मेरुपर्वतथकी ११२१ योजन उरहां एटलां दूर मनुष्य

લોકમાંહે ચરે ઠે,તમે ઠે અને ૧૧૨૧ નું યોજન અલીકથી ઝરહાં એટલે ચારે દિશાયે લોક ના ઠેહમાથકી ૧૧૨૧ યોજનમાંહેલી કોરે અલોકની અવાધાયે જ્યોતિષચક્ર સ્થિર રહેઠે.

હવે સૂર્ય, ચંદ્ર, ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા, એ પાંચ જાતિના જ્યોતિષી દેવ દેવીયોનું જ ઘન્યોત્કૃષ્ટાયુ કહે ઠે. તે જ્યોતિષી દેવો અઢી દ્વીપમાંહે જેટલા ઠે, તે સર્વ ચર ઠે,અને અઢીદ્વીપથી વાહિર જે અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર ઠે, તેમાં જેટલા જ્યોતિષીદેવો ઠે, તે સર્વ સ્થિર જાણવા. એ ચર તથા સ્થિર, વેદુ પ્રકારના જ્યોતિષી દેવ તથાદેવીનું આયુ કહેઠે

૧ ચંદ્રમાનું તથા ચંદ્રમાના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક પલ્યોપમ એક લાચ વર્ષે અધિક તથા તેમની દેવીયોનું અર્ધપલ્યોપમ પચાસ હજાર વર્ષે અધિક જાણવું.

૨ સૂર્ય તથા તેના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક પલ્યોપમ એક હજારવર્ષે અધિક તથા તેમની દેવીયોનું આયુ પાંચશે વર્ષે અધિક અર્ધપલ્યોપમ જાણવું.

૩ ગ્રહ તથા ગ્રહના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સંપૂર્ણ એક પલ્યોપમ જાણવું તથા તેમની દેવીયોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ અર્ધપલ્યોપમનું જાણવું.

૪ નક્ષત્ર તથા નક્ષત્રના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ અર્ધપલ્યોપમ અને તેમની દેવીયોનું આયુ એક પલ્યોપમનો ચોથો જાગ જાણવું.

૫ તારા તથા તારાના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ પલ્યોપમનો ચોથો જાગ કાંઈક જાજેરું અને તેમની દેવીયોનું એક પલ્યોપમનો આઠમો જાગ વિશેષાધિક જાણવું.

૬ જઘન્યાયુમાં ચંદ્રમા અને સૂર્ય, એ વેતો ઇંદ્ર ઠે, તથા ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા, એ ત્રણ વિમાનના ધણી ઠે તેમનું આયુ જઘન્ય મધ્યમ ન હોય પરંતુ ઉત્કૃષ્ટજ હોય, તેથી ચંદ્રના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો એક યુગલ તથા સૂર્યના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો એ વીજું યુગલ, તથા ગ્રહના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો. એ ત્રીજું યુગલ, તથા નક્ષત્રના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો. એ ચોથું યુગલ. એ ચાર યુગલનું જઘન્યાયુ પલ્યોપમનો ચોથો. જાગ તથા તારાના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો. એ પાંચમું યુગલ ઠે. તેનું આયુ પલ્યોપમનો આઠમો જાગ જાણવું એના યંત્રો આગલ આવશે

હવે વૈમાનિકદેવોનું જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટાયુ કહે ઠે.

૧ સૌધર્મદેવલોકને ઠેહલા તેરમે પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટાયુ વે સાગરોપમનું જાણવું અને જઘન્યથી તો સર્વ તેરે પ્રતરે એક પલ્યોપમાયુ જાણવું.

૨ ઈશાન દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ વે સાગરોપમ પલ્યોપમના અસંખ્યાતમે જાગે અધિક અને જઘન્યથી પલ્યોપમને અસંખ્યાતમે જાગે અધિક. એક પલ્યોપમ જાણવું.

૩ સનત્કુમારે ઉત્કૃષ્ટ સાત સાગરોપમ અને જઘન્ય વે સાગરોપમ જાણવું.

૪ માહેંદ્રે ઉત્કૃષ્ટથી પલ્લોપમના અસંખ્યાતમે જાગે અધિક સાત સાગરોપમ અને જઘન્યથી બે સાગરોપમ જાજેરું જાણવું.

૫ બ્રહ્મદેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ દશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી સાત સાગરોપમ.

૬ લાંતક દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ ચૌદ સાગરોપમ, અને જઘન્યથી દશ સાગરોપમ.

૭ શુક્રદેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ સત્તર સાગરોપમ. અને જઘન્યથી ચૌદ સાગરોપમ.

૮ સહસ્રારે ઉત્કૃષ્ટ અઠાર સાગરોપમ અને જઘન્ય સત્તર સાગરોપમ.

૯ આનત દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ ઊગણીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી અઠાર સાગરોપમ.

૧૦ પ્રાણત દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ વીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી ઊગણીશ સાગરોપમ.

૧૧ આરણ દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ એકવીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી વીશ સાગરોપમ.

૧૨ અચ્યુત દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ બાવીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી એકવીશ સાગરોપમ.

૧૩ પઠી નવગ્રૈવેયકે પ્રત્યેક એકકા ગ્રૈવેયકે જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ વેહુમાં અચ્યુતદેવલોકથી એકેક સાગરોપમની વૃદ્ધિ કરીયે, તેવારે નવમા ગ્રૈવેયકે ઉત્કૃષ્ટ એકવીશ સાગર અને જઘન્યથી ત્રીશ સાગરોપમાયુ થાય.

૧૪ પાંચ અનુત્તર વિમાનમાંહેલા પહેલા વિજયાદિ ચાર વિમાને ઉત્કૃષ્ટ તેત્રીશ સાગર અને જઘન્ય એકત્રીશ સાગરાયુ કહ્યું છે, અને પાંચમા સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાને તો અજઘન્યોત્કૃષ્ટ તેત્રીશ સાગરોપમાયુ છે, એમાં વધ ઘટ નથી.

હવે વૈમાનિક દેવીયોનું જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ આયુ કહે છે.

વૈમાનિક દેવીયોની ઉત્પત્તિ માત્ર પ્રથમના સૌધર્મ અને ઈશાન એ બે દેવલોકમાંજ છે, તે દેવીયો બે પ્રકારની છે એક તો પરિગ્રહીતા તે પરણેલી કુલાંગના સરખી જાણવી અને બીજી અપરિગ્રહીતા તે વેશ્યા સરખી જાણવી. એ દેવવેશ્યા કહેવાય.

૧ તિહાં સૌધર્મદેવલોકે પરિગ્રહીતા અપરિગ્રહીતા એ બેહુનું જઘન્યાયુ એક પલ્લોપમ છે, અને ઈશાન દેવલોકે બેહુનું જઘન્યાયુ એક પલ્લોપમ જાજેરું જાણવું.

૨ સૌધર્મ દેવલોકે પરિગ્રહીતા દેવીયોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સાત પલ્લોપમ છે, તથા અપરિગ્રહીતાનું ઉત્કૃષ્ટાયુ પચાસ પલ્લોપમ છે, તેમજ ઈશાનદેવલોકે પરિગ્રહીતાનું ઉત્કૃષ્ટાયુ નવ પલ્લોપમ છે અને અપરિગ્રહીતાનું પચાવન પલ્લોપમ છે.

હવે ચારે નિકાયના દેવો સંબંધિ ઇંદ્રોની સર્વ અંતેઝરમાં પ્રધાન મુખ્ય પટ્ટરાણી સરખી જે દેવીયો, તેને અગ્રમહીષી કહીયે, તે કયા કયા ઇંદ્રને કેટલી કેટલી હોય ?

૧ ઝવનપતિની પહેલી નિકાયના ચમરેંદ્ર તથા બલીંદ્રને પ્રત્યેકે પાંચ પાંચ હોય.

- १ जवनपतिनी नागकुमारादिक नव निकायना धरणींइ अने जूतानंदेंइ आदिक अठार इंड्रोने प्रत्येके ठ ठ अग्रमहीपी होय.
- ३ व्यंतरदेवोना काल महाकालादिक वत्रीश इंड्रोने प्रत्येके चार चार अग्रमहीपी होय
- ४ ज्योतिपीना इंड्र जे चंद्रमा अने सूर्य, तेने प्रत्येके चार चार अग्रमहीपीयो होय.
- ५ सौधर्म तथा ईशान, ए वे देवलोकना इंड्रोने प्रत्येके आठ आठ अग्रमहीपीयो होय.
- ६ वे देवलोकथी उपरांतना देवलोकमां देवीयोनी उत्पत्ति नथी माटे तिहांना इंड्र तथा तिहांना निवासी देवोने जेवारे विषय सेववानी वांठा थाय, तेवारे सौधर्म ईशानवासी अपरिग्रहीता देवीयो यथायोग्य पणे तेमने उपजोगमां आवे.

हवे वैमानिक देवोनुं प्रतरे प्रतरे जूहुं जूहुं आयु कहेवा माटे प्रतरसंख्या कहेवे. तिहां जेम घरनी उपर जूदा जूदा चार पांच मजला होय, तेम पहेला अने बीजा देव लोकनी उपराउपर तेर जूमिरूप तेर मजला ठे, तेने प्रतर कहीये. ते आवी रीते के:- वे देवलोक मढ्यां बलयाकारे ठे. तिहां पूर्वमहाविदेह अने पश्चिम महाविदेहनी उपर आवेली देवलोकसंबंधी जूमिनी वचमांहे अर्धवलयकार खंरुथकी एक दक्षिणदिशिखंरु अने बीजो उत्तरदिशिखंरु, एवा वे खंड अर्धोअर्ध करीये, तेनां दक्षिणदिशिखंडना अर्धवलयकार खंरु प्रतर सौधमेंडना अने उत्तरदिशिना अर्धवलयकार खंड प्रतर ई शानेंडना जाणवा. एम बीजा पण बलयाकार देवलोकना युगलमां एज व्यवस्था क रवी. एटले त्रीजा, चौथा, देवलोकना मढ्या बलयाकार चार प्रतर ठे, तेमां दक्षिण दिशि सनत्कुमारनी अने उत्तरदिशि माहेंडनी जाणवी. पांचमे ठ प्रतर, ठठे पांच प्र तर, सातमे चार प्रतर, आठमे चार प्रतर, नवमा दशमा मली बेहुना चार प्रतर, अ गीयारमा बारमाना चार प्रतर, तथा नव त्रैवेयके प्रत्येक एकेक प्रतर गणतां नवप्रतर ठे, अने पांच अनुत्तरविमाननो एकज प्रतर ठे. एम सर्व मली ऊर्ध्वलोके वासठ प्रतर ठे.

हवे ए प्रत्येक प्रतरे जघन्य उत्कृष्ट आयुष्य जाणवां, माटे प्रथम सौधर्मदेवलोके उ पाय कहे ठे. सौधर्मदेवलोके उत्कृष्टी स्थिति वे सागरोपमनी ठे अने प्रतर तेर ठे, माटे एक सागरना तेर जाग करी प्रतरे प्रतरे एकेका सागरोपमे एकेको जाग थापीये, ते एवी रीते के तेरेया वे सागरोपमना ठवीश जाग थाय, तेने प्रतरे प्रतरे बहेंचीये, तो प हेला प्रतरे तेरेया वे जाग आवे. तेठहुं पहेला प्रतरे उत्कृष्टायु जाणवुं. पठी बीजे प्रत रे वे साथे गुणीये, तेवारे बीजे प्रतरे चार जाग. त्रीजे त्रणथी गुणीये तेवारे ठ जाग, एम यावत् तेरमे प्रतरे बेहु सागरना ठवीशे जाग पूर्ण थाय. तिहां उत्कृष्टी स्थिति वे सागरोपम पूर्ण थाय. एम ईशानदेवलोके पण प्रतरे प्रतरे एज जाग जोजेरा कहेवा.

- ૪ માહેંદ્રે ઉત્કૃષ્ટથી પદ્યોપમના અસંખ્યાતમે જાગે અધિક સાત સાગરોપમ અને જઘન્યથી બે સાગરોપમ જાજેરું જાણવું.
- ૫ બ્રહ્મદેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ દશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી સાત સાગરોપમ.
- ૬ લાંતક દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ ચૌદ સાગરોપમ, અને જઘન્યથી દશ સાગરોપમ.
- ૭ શુક્રદેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ સત્તર સાગરોપમ. અને જઘન્યથી ચૌદ સાગરોપમ.
- ૮ સહસ્ત્રારે ઉત્કૃષ્ટ અઠાર સાગરોપમ અને જઘન્ય સત્તર સાગરોપમ.
- ૯ આનત દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ ઊગણીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી અઠાર સાગરોપમ.
- ૧૦ પ્રાણત દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ વીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી ઊગણીશ સાગરોપમ.
- ૧૧ આરણ દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ એકવીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી વીશ સાગરોપમ.
- ૧૨ અચ્યુત દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ બાવીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી એકવીશ સાગરોપમ.
- ૧૩ પઠી નવગ્રૈવેયકે પ્રત્યેક એકકા ગ્રૈવેયકે જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ બેહુમાં અચ્યુતદેવલોકથી એકેક સાગરોપમની વૃદ્ધિ કરીયે, તેવારે નવમા ગ્રૈવેયકે ઉત્કૃષ્ટા એકવીશ સાગર અને જઘન્યથી ત્રીશ સાગરોપમાયુ થાય.
- ૧૪ પાંચ અનુત્તર વિમાનમાંહેલા પહેલા વિજયાદિ ચાર વિમાને ઉત્કૃષ્ટ તેત્રીશ સાગર અને જઘન્ય એકત્રીશ સાગરાયુ કહ્યું છે, અને પાંચમા સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાને તો અજઘન્યોત્કૃષ્ટ તેત્રીશ સાગરોપમાયુ છે, એમાં વધ ઘટ નથી.

હવે વૈમાનિક દેવીયોનું જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ આયુ કહે છે.

વૈમાનિક દેવીયોની ઉત્પત્તિ માત્ર પ્રથમના સૌધર્મ અને ઈશાન એ બે દેવલોકમાંજ છે, તે દેવીયો બે પ્રકારની છે એક તો પરિગ્રહીતા તે પરણેલી કુલાંગના સરખી જાણવી અને બીજી અપરિગ્રહીતા તે વેશ્યા સરખી જાણવી. એ દેવવેશ્યા કહેવાય.

- ૧ તિહાં સૌધર્મદેવલોકે પરિગ્રહીતા અપરિગ્રહીતા એ બેહુનું જઘન્યાયુ એક પદ્યોપમ છે, અને ઈશાન દેવલોકે બેહુનું જઘન્યાયુ એક પદ્યોપમ જાજેરું જાણવું.
- ૨ સૌધર્મ દેવલોકે પરિગ્રહીતા દેવીયોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સાત પદ્યોપમ છે, તથા અપરિગ્રહીતાનું ઉત્કૃષ્ટાયુ પચાસ પદ્યોપમ છે, તેમજ ઈશાનદેવલોકે પરિગ્રહીતાનું ઉત્કૃષ્ટાયુ નવ પદ્યોપમ છે અને અપરિગ્રહીતાનું પચાવન પદ્યોપમ છે.

હવે ચારે નિકાયના દેવો સંબંધિ ઇંદ્રોની સર્વ અંતેઝરમાં પ્રધાન મુખ્ય પટ્ટરાણી સરખી જે દેવીયો, તેને અગ્રમહીષી કહીયે, તે કયા કયા ઇંદ્રને કેટલી કેટલી હોય ?

૧ જવનપતિની પહેલી નિકાયના ચમરેંદ્ર તથા બલીંદ્રને પ્રત્યેકે પાંચ પાંચ હોય.

- ૨ જવનપતિની નાગકુમારાદિક નવ નિકાયના ધરણીંદ્ર અને જૂતાનંદેંદ્ર આદિક અઠાર ઇંદ્રોને પ્રત્યેકે ૭ ૭ અગ્રમહીષી હોય.
- ૩ વ્યંતરદેવોના કાલ મહાકાલાદિક બત્રીશ ઇંદ્રોને પ્રત્યેકે ચાર ચાર અગ્રમહીષી હોય
- ૪ જ્યોતિષીના ઇંદ્ર જે ચંદ્રમા અને સૂર્ય, તેને પ્રત્યેકે ચાર ચાર અગ્રમહીષીયો હોય.
- ૫ સૌધર્મ તથા ઈશાન, એ બે દેવલોકના ઇંદ્રોને પ્રત્યેકે આઠ આઠ અગ્રમહીષીયો હોય.
- ૬ બે દેવલોકથી ઉપરાંતના દેવલોકમાં દેવીયોની ઠત્પત્તિ નથી માટે તિહાંના ઇંદ્ર તથા તિહાંના નિવાસી દેવોને જેવારે વિષય સેવવાની વાંઠા થાય, તેવારે સૌધર્મ ઈશાનવાસી અપરિગ્રહીતા દેવીયો યથાયોગ્ય પળે તેમને ઉપજોગમાં આવે.

હવે વૈમાનિક દેવોનું પ્રતરે પ્રતરે જૂડું જૂડું આયુ કહેવા માટે પ્રતરસંખ્યા કહેશે. તિહાં જેમ ઘરની ઉપર જૂદા જૂદા ચાર પાંચ મજલા હોય, તેમ પહેલા અને બીજા દેવલોકની ઉપરાઉપર તેર જૂમિરૂપ તેર મજલા છે, તેને પ્રતર કહીયે. તે આવી રીતે કે:- બે દેવલોક મઢ્યાં વલયાકારે છે. તિહાં પૂર્વમહાવિદેહ અને પશ્ચિમ મહાવિદેહની ઉપર આવેલી દેવલોકસંબંધી જૂમિની વચમાંહે અર્ધવલયાકાર ધ્રુવચક્રી એક દક્ષિણદિશિધ્રુવ અને બીજો ઉત્તરદિશિધ્રુવ, એવા બે ધ્રુવ અર્ધોઅર્ધ કરીયે, તેનાં દક્ષિણદિશિધ્રુવના અર્ધવલયાકાર ધ્રુવ પ્રતર સૌધર્મેંદ્રના અને ઉત્તરદિશિના અર્ધવલયાકાર ધ્રુવ પ્રતર ઈશાનેંદ્રના જાણવા. એમ બીજા પણ વલયાકાર દેવલોકના યુગલમાં એજ વ્યવસ્થા કરવી. એટલે ત્રીજા, ચોથા, દેવલોકના મઢ્યા વલયાકાર બાર પ્રતર છે, તેમાં દક્ષિણદિશિ સનત્કુમારની અને ઉત્તરદિશિ માહેંદ્રની જાણવી. પાંચમે ૭ પ્રતર, ૭ઠે પાંચ પ્રતર, સાતમે ચાર પ્રતર, આઠમે ચાર પ્રતર, નવમાં દશમા મલી બેહુના ચાર પ્રતર, અગીયારમા બારમાના ચાર પ્રતર, તથા નવ ગ્રેવેયકે પ્રત્યેક એકેક પ્રતર ગણતાં નવપ્રતર છે, અને પાંચ અનુત્તરવિમાનનો એકજ પ્રતર છે. એમ સર્વ મલી ઝર્ધ્વલોકે વાસઠ પ્રતર છે.

હવે એ પ્રત્યેક પ્રતરે જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય જાણવાં, માટે પ્રથમ સૌધર્મદેવલોકે ઉપાય કહે છે. સૌધર્મદેવલોકે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ બે સાગરોપમની છે અને પ્રતર તેર છે, માટે એક સાગરના તેર જાગ કરી પ્રતરે પ્રતરે એકેકા સાગરોપમે એકેકો જાગ આપીયે, તે એવી રીતે કે તેરૈયા બે સાગરોપમના ઢવીશ જાગ થાય, તેને પ્રતરે પ્રતરે વહેંચીયે, તો પહેલા પ્રતરે તેરૈયા બે જાગ આવે, તેટલું પહેલા પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટાયુ જાણવું. પછી બીજે પ્રતરે બે સાથે ગુણીયે, તેવારે બીજે પ્રતરે ચાર જાગ, ત્રીજે ત્રણથી ગુણીયે તેવારે ૭ જાગ, એમ યાવત્ તેરમે પ્રતરે બેહુ સાગરના ઢવીશ જાગ પૂર્ણ થાય. તિહાં ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ બે સાગરોપમ પૂર્ણ થાય. એમ ઈશાનદેવલોકે પણ પ્રતરે પ્રતરે એજ જાગ જોજેરા કહેવા.

યાવત્ તેરમે પ્રતરે વે સાગરોપમ જાજેરા કહેવા. અને જઘન્ય તો સૌધર્મ દેવલોકના તેરે પ્રતરે એક પદ્યોપમ પૂર્ણ આયુ જાણવું. અને ઈશાનદેવલોકે જઘન્યથી એક પદ્યોપમ ઉપર પદ્યોપમનો અસંખ્યાતમો જાગ અધિક ઇટલી સ્થિતિ પ્રતરે પ્રતરે કહેવી.

હવે ઇંદ્રના લોકપાલોનું આયુ કહે છે. સઘલા ઇંદ્રના લોકપાલ પોતપોતાના દેવલોકના ઠેહલા પ્રતરે ઇંદ્રના વિમાનની ફરતા ચારે દિશાએ ચાર લોકપાલ રહે, તે લોકપાલ પોતપોતાના વિમાનના ધણી છે, તથાપિ તેમનું આયુ આ પ્રમાણે છે.

સૌધર્મેંદ્રના સોમ અને યમ એ બે લોકપાલનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક પદ્યોપમની ઉપર એક પદ્યોપમના ત્રણ જાગ માંહેલો એક જાગ જાણવું. અને વરુણનું દેશે જાણું બે પદ્યોપમાયુ જાણવું તથા વૈશ્રમણનું ઉત્કૃષ્ટાયુ બે પદ્યોપમ પૂર્ણ જાણવું.

ઈશાનેંદ્રના સોમ તથા યમનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક પદ્યોપમની ઉપર એક પદ્યોપમના ત્રણ જાગ કરીએ, તેવા બે જાગ જાણવા. તથા વરુણનું આયુ બે પદ્યોપમ પૂર્ણ જાણવું. અને કુવેરનું બે પદ્યોપમની ઉપર એક પદ્યોપમના ત્રણ જાગ કરીએ તેવું એક જાગ જાણવું, તથા સૌધર્મેંદ્રના પુત્ર સરસ્વા અપત્ય દેવોનું આયુ એક પદ્યોપમ જાણવું. હવે સનત્કુમારાદિ દેવલોકે પ્રતરે પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટ જઘન્યસ્થિતિ જાણવા જાણી ઉપાય કહે છે.

જેમ કે સૌધર્મદેવલોકે ઉત્કૃષ્ટીસ્થિતિ બે સાગરોપમ છે અને સનત્કુમાર દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ સાત સાગરોપમ છે, તેમાંથી બે સાગરોપમ કાઢાઢીએ, બાકી પાંચ સાગરોપમ રહે, તેને સનત્કુમારના વાર પ્રતર છે. તેનો જાગ પહોંચે નહીં, માટે એકેક સાગરના વાર વાર જાગ કરીએ, તેવારે પાંચ સાગરના સાઠ જાગ થાય, તેને વાર જાગે વહેંચતાં એકેક પ્રતરે પાંચ પાંચ જાગ આવે, તિહાં પહેલે પ્રતરે એક આંક છે, માટે પાંચ એકાં પાંચ જાગ આવે. તેની સાથે સૌધર્મ દેવલોકની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ બે સાગરોપમ છે, તે જોડીએ, તેવારે પહેલે પ્રતરે બે સાગરોપમની ઉપર વારણ્યા પાંચ જાગ આયુ જાણવું. વીજે પ્રતરે બે આંક છે તો પાંચ હુ દશ જાગ વારણ્યા આવે, તેવારે બે સાગરોપમ ઉપર દશ જાગ આયુ જાણવું, ત્રીજે પ્રતરે ત્રણ આંક છે, તો પાંચ ત્રિક પન્નર જાગ આવે, તેમાં વાર જાગનું એક સાગરોપમ થાય. ઉપર ત્રણ જાગ વધે, તેની સાથે બે સાગરોપમ જોડતાં ત્રણ સાગરને વારણ્યા ત્રણ જાગ આયુ છે. એમ યાવત્ વારમે પ્રતરે સાત સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટાયુ થાય. અને જઘન્યસ્થિતિ તો વારે પ્રતરે સનત્કુમાર દેવલોકની બે સાગરોપમની જાણવી. તેમજ ચોથા માહેંદ્ર દેવલોકે પ્રતરે પ્રતરે સનત્કુમાર દેવલોકથી સાધિક સ્થિતિ કહેવી. એ પ્રમાણે પાંચમા વ્રહ્મ આદિક દેવલોકે પણ પ્રતરે પ્રતરે આયુ જાણવા, માટે પણ ઉપાય કરવો, એ સર્વના યંત્રોની સ્થાપના આગલ કરી છે, તે જોવું.

बार देवलोक. नव ग्रैवेयक, अने पांच अनुत्तरविमान. एटलां स्थानक

एक बीजानी उपर केवी रीते ठे? ते देखाडनारो तथा ते प्रत्येक

स्थानके जघन्य उत्कृष्टायु दर्शावनारो यंत्र.

बीजा विजयंत विमाने. जघन्यायु सागर एकत्रीश. अने उत्कृष्ट सागर तेत्रीश. पहेला विजयविमाने.	सर्वार्थ सिद्धिविमाने. अजघन्योत्कृष्ट तेत्रीश सागरोपमायु ठे.	त्रीजा जयंतविमाने जघन्य सागर एकत्रीश अने उत्कृष्ट सागर तेत्रीश. चोथा अपराजित विमाने.
नवमा आदित्य ग्रैवेयके. आठमा प्रीतिकर ग्रैवेयके. सातमा सौमनस्य ग्रैवेयके. ठठा सुमनस ग्रैवेयके. पांचमा विशाल ग्रैवेयके. चोथा सर्वतोन्नद ग्रैवेयके. त्रीजा मनोरम ग्रैवेयके. बीजा शुभ्रंकर ग्रैवेयके. पहेला सुदर्शन ग्रैवेयके.	जघन्य सागर ३० जघन्य सागर २९ जघन्य सागर २८ जघन्य सागर २७ जघन्य सागर २६ जघन्य सागर २५ जघन्य सागर २४ जघन्य सागर २३ जघन्य सागर २२	ए उत्कृष्ट सागर ३१ ८ उत्कृष्ट सागर ३० ७ उत्कृष्ट सागर २९ ६ उत्कृष्ट सागर २८ ५ उत्कृष्ट सागर २७ ४ उत्कृष्ट सागर २६ ३ उत्कृष्ट सागर २५ २ उत्कृष्ट सागर २४ १ उत्कृष्ट सागर २३
बारमा अच्युत देवलोक. अगीयारमा आरण्यदेवलोक. दशमा प्राणतदेवलोक. नवमा आनतदेवलोक. आठमा सहस्रार देवलोक. सातमा शुक्रदेवलोक. ठठा लांतक देवलोक. पांचमा ब्रह्मदेवलोक. चोथा माहेंद्र देवलोक. त्रीजा सनत्कुमार देवलोक. बीजा ईशान देवलोक. पहेला सौधर्म देवलोक.	जघन्य सागर २१ जघन्य सागर २० जघन्य सागर १९ जघन्य सागर १८ जघन्य सागर १७ जघन्य सागर १६ जघन्य सागर १५ जघन्य सागर १४ जघन्य सागर १३ जघन्य साधिकसागर १ जघन्य साधिकपदयोपम जघन्य एक पदयोपम.	१२ उत्कृष्ट सागर २२ ११ उत्कृष्ट सागर २१ १० उत्कृष्ट सागर २० ९ उत्कृष्ट सागर १९ ८ उत्कृष्ट सागर १८ ७ उत्कृष्ट सागर १७ ६ उत्कृष्ट सागर १६ ५ उत्कृष्ट सागर १५ ४ उत्कृष्ट साधिकसागर १ ३ उत्कृष्ट साधिकसागर १ २ उत्कृष्ट साधिकसागर १ १ उत्कृष्ट सागर २

ज्योतिषीदेवोना जघन्य उत्कृष्टायुनो यंत्र.

चंद्रउत्कृष्टा.	एक पद्य एक	जघन्य पद्य	चंद्रदेवी उत्कृ	अर्द्धपद्य पञ्चा	जघन्यपद्य च
	लक्षवर्षाधिक.	चतुर्थ जाग.	ष्टायु	सहस्रवर्षाधिक	तुर्थ जाग.
सूर्यउत्कृष्टायु.	एक पद्य सह	जघन्यपद्य	सूर्यदेवी उत्कृ	अर्द्धपद्य पांच	जघन्यपद्य च
	स्र वर्षाधिक.	चोथो जाग.	ष्टायु.	सोवर्षाधिक.	तुर्थ जाग.
ग्रहउत्कृष्टायु.	एक पद्योपम.	जघन्यपद्य	ग्रहदेवी उत्कृ	अर्द्ध पद्योपम	जघन्यपद्य च
		चोथो जाग.	ष्टायु.	॥	तुर्थ जाग.
नक्षत्र उत्कृ	अर्धपद्योपम.	जघन्यपद्य	नक्षत्रदेवी उ	पद्यनो चोथो	जघन्यपद्य च
ष्टायु.		चोथो जाग.	त्कृष्टायु.	जाग.	तुर्थ जाग.
ताराणामुत्कृ	पद्य चतुर्थ	जघन्यपद्या	तारादेवी उ	पद्य अष्टम जा	जघन्यपद्य ७
ष्टायु.	जाग साधिक.	ष्टम जाग.	त्कृष्टायु.	ग साधिक.	जागसाधिक.

सौधर्म अने ईशानदेवलोके परिग्रहिता अपरिग्रहिता देवीना चारे निकायना देवोनी
आयुनो यंत्र. अग्र महिषीनुं यंत्र

सौधर्मपरि०देवी आ०	जघन्य पद्योपम. १	उत्कृष्ट पद्यो० ७	सौधर्मैन्द्र.	अग्रमहिषी०
ईशानपरि०देवी आ०	जघन्य पद्यो०जाजेरुं.	उत्कृष्ट पद्यो० ८	ईशानैन्द्र.	अग्रमहिषी०
सौधर्मपरि०देवी आ०	जघन्य पद्योपम. १	उत्कृष्ट पद्यो०५०	ज्योतिषी२	अग्रमहिषी४
ईशानपरि०देवी आ०	जघन्य पद्यो०जाजेरुं.	उत्कृष्ट पद्यो०५५	व्यंतरेन्द्र३२	अग्रमहिषी४
सौधर्मैन्द्रने आयुष्यमांहे केटली देवी आय? तेहनी संख्या			नागकु०१०	अग्रमहिषी६
कहेठे. बे करोरु, पंचासी लाख, एकोतेर हजार, चारशेने अ			बलीन्द्र.	अग्रमहिषी५
ठावीश कीडी उपर सत्तावनलाख चौदहजार बशेने पंचासी			चामरैन्द्र.	अग्रमहिषी५
एटली देवीउं सौधर्म इन्द्रना एक जन्मने विषे चवे.				

हवे सौधर्मदेवलोक प्रमुखने विषे प्रतरनी संख्या कहे ठे.

१३ सौधर्म अने ईशान बे देवलोक प्रतरतेर.	४ सहस्रार देवलोकें चार प्रतर.
१२ सनकुमार अने माहेंद्र ए बेना बार प्रतर	४ आणत अने प्राणत बेना चार प्रतर.
६ ब्रह्मदेवलोकें ७ प्रतर.	४ आरण अने अच्युत ए बेना चार प्रतर.
५ लांतक देवलोकें पांच प्रतर.	ए नवग्रैवेयके मली नव प्रतर.
४ शुक्रदेवलोकें चार प्रतर.	१ अनुत्तरविमाने एक प्रतर.

एम सर्व मली ऊर्ध्वलोकने विषे ६२ प्रतर ठे, ते कह्या.

सौधर्मादि देवलोके प्रत्येक प्रतरे उत्कृष्टायु दर्शानारो यंत्र.

त्यां प्रथम सौधर्म अने ईशान, ए बे देवलोके प्रतर तेर ठे तेहनुं आयु लखिये ठैये.

प्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
सागर.	०	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	१	२
एक सागरना तेरीया ज्ञाग.	२	४	६	८	१०	१२	१	३	५	७	९	११	०
ठेदांक.	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	०

सनत्कुमार अने माहेंद्र, ए बे देवलोके प्रतर बार ठे, तेहने विषे आयु.

प्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
सागर.	२	२	३	३	४	४	४	५	५	६	६	७
बारैया ज्ञाग.	५	१०	३	८	१	६	११	४	९	२	७	०
ठेदांक.	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	०

ब्रह्मदेवलोके ठ प्रतरे आयुःप्रमाणं. लांतकदेवलोके पांच प्रतरे आयुःप्रमाणं ॥

प्रतर.	१	२	३	४	५	६	प्रतर.	१	२	३	४	५
सागर.	७	८	८	९	९	१०	सागर.	१०	११	१२	१३	१४
ठैया ज्ञाग.	३	०	३	०	३	०	पांचीयाज्ञाग.	४	३	२	१	०
ठेदांक.	६	०	६	०	६	०	ठेदांक.	५	५	५	५	०

शुक्रदेवलोके चार प्रतरे आयुःप्रमाणं. | सहस्रार देवलोके चार प्रतरे आयुःप्रमाणं.

प्रतर.	१	२	३	४	प्रतर.	१	२	३	४
सागर.	१४	१५	१६	१७	सागर.	१७	१७	१७	१८
चोथीया ज्ञाग.	३	२	१	०	चोथीयाज्ञाग.	१	२	३	०
ठेदांक.	४	४	४	०	ठेदांक.	४	४	४	०

आणत अने प्राणतना चार प्रतरे आयुर्मान. आरण अने अच्युते चार प्रतरे आयु.

प्रतर.	१	२	३	४	प्रतर.	१	२	३	४
सागर.	१८	१९	१९	२०	सागर.	२०	२१	२१	२२
चोथीयाज्ञाग.	२	०	२	०	चोथीयाज्ञाग.	२	०	२	०
ठेदांक.	४	४	४	०	ठेदांक.	४	०	४	०

નવ ગ્રૈવેયકે નવ પ્રતરે આયુ:પ્રમાણ.

પાંચ અનુત્તર વિમાને આયુ.

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	પ્રતર.	૧
સાગર.	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	સાગર.	૩૩
જાગ.	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	જાગ.	૦
ઢેદાંક.	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	ઢેદાંક.	૦

વૈમાનિક દેવોમાં બાશઠ પ્રતર છે, તે એકેકા પ્રતરના મધ્યજાગને વિષે એકેક ઇંદ્રક વિમાન છે એમ સર્વ બાશઠ પ્રતરે બાશઠ ઇંદ્રક વિમાન છે.

હવે પહેલા પ્રતરના ડઝુ નામે વાટલા ઇંદ્રકવિમાનથી ચારે દિશાએ બાશઠ બાશઠ વિમાનોની પંક્તિ નિકલી છે અને બીજા પ્રતરના ઇંદ્રક વિમાનથી પૂર્વાદિ ચારે દિશાએ એકશઠ એકશઠ વિમાનોની પંક્તિ નીકલી છે. એમ પ્રતરે પ્રતરે ચારે દિશાની પંક્તિયે પંક્તિયે પ્રત્યેકે એકેકું વિમાન ઘટામતાં જણ્યે, તેવારે ઢેહલે બાશઠમે પ્રતરે અનુત્તર વિમાને ઇંદ્રક વિમાનથી ચારે દિશાએ ચાર પંક્તિ એકેકા વિમાનની થઈ છે.

હવે મધ્યનું વિમાન વાટલું હોય તે પઠી ચારે દિશાએ પંક્તિનું પહેલું એકેકું વિમાન ત્રિસૂણું હોય, પઠી ચોસૂણું હોય, પઠી વલી વાટલું હોય, પઠી વલી ત્રિસૂણું, વલી ચૌસૂણું હોય, પઠી વાટલું હોય. એ રીતે ત્રણ પ્રકારનાં વિમાનો પંક્તિમાં છે.

અને એ ચાર પંક્તિયોના આંતરાને વચ્ચે જે વિમાનો છે તે જેમ રાયણના ફૂલ ટૂટાં ટૂટાં વિખરેલાં જેમ તેમ પડ્યાં હોય, તેની પેઠે નંદાવર્ત, સ્વસ્તિક પ્રમુખ વિવિધ સંસ્થાનવાલાં પુષ્પાવકીર્ણ વિમાનો છે. તેની પંક્તિયો નથી.

સઘલા વાટલા ગોલ વિમાનને એક બારણું હોય અને ત્રિસૂણા વિમાનને ત્રણ બારણાં હોય. તથા ચોસૂણા વિમાનને ચાર બારણાં હોય.

પહેલા પ્રતરના ચારે દિશિ સંબંધિ પંક્તિગત એકેકું વિમાન દેવદ્વીપે છે, તેમજ બે બે વિમાન નાગ સમુદ્રની ચારે દિશાએ છે, ચાર ચાર વિમાન યદ્દ દ્વીપની ચારે દિશાએ છે, તથા આઠ આઠ વિમાન ચૂતસમુદ્રની ચારે દિશાએ છે, શોલ શોલ વિમાન, સ્વયંચુરમણ નામા દ્વીપની ચારે દિશિને વિષે છે. તથા એકત્રીશ એકત્રીશ વિમાન સ્વયંચૂરમણ સમુદ્રની ચારે દિશાએ છે. એમ મેલવતાં એક દિશાનાં બાશઠ થાય અને ચારે દિશાનાં ૨૪૦ થાય. તેની સાથે વચ્ચેનાં ઇંદ્રક વિમાન મેલવીયે તેવારે ૨૪૯ વિમાન થાય.

ચોસૂણા વિમાનને ચારે દિશાએ કાંગરા વિનાનો સાદો ગઢ હોય તેને વેદિકા કહિયે. અને વાટલા વિમાનને કાંગરા સહિત કોટ હોય તથા ત્રિસૂણીયા વિમાનને તો જે દિ

શાયે વાટલાં વિમાન હોય તે દિશાયે વેદિકા ઇટલે કાંગરાં વિનાનો કોટ હોય અને વાકીની સર્વ દિશાયે કાંગરાં સહિત કોટ હોય.

આવલિકાગત વિમાનોને માંહોમાંહે અંતર અસંખ્યાતા યોજનનું છે અને પુષ્પાવ કીર્ણને માંહોમાંહે સંખ્યાતા તથા અસંખ્યાતા યોજનનું પણ અંતર છે.

સૌધર્મ તથા ઈશાન, એ બે દેવલોકના તેર પ્રતર છે. તેમાં પ્રથમ પ્રતરની ચાર દિશિની પંક્તિનાં વિમાન ૨૪૯ થાય. તેને મુખ્ય વિમાન કહીયે. અને બેહલા તેરમા પ્રતરની ચાર દિશિનાં પંક્તિગત વિમાન ૨૦૧ થાય. તેને ઝૂમિ કહિયે. એ બેહુને એકઠાં કરતાં ૪૫૦ થાય. તેને સમાસ કહીયે. પઠી એનું અર્ક કરીને બેહલા તેરમા પ્રતર સાથે ગુણીયે તો ૨૯૨૫ પંક્તિગત વિમાનની સંખ્યા થાય. એમ સઘલા દેવલોકને વિષે ગણિત કરતાં વાંઠિત દેવલોકના પંક્તિગત વિમાનોની સંખ્યા થાય.

હવે જેમ સૌધર્મ તથા ઈશાન મલી બે દેવલોકનાં પંક્તિગત વિમાન ૨૯૨૫ થયા. શેષ ૫૯૯૭૭૫૫ પુષ્પાવકીર્ણ વિમાન જાણવાં. સર્વ મલી ૬૦૦૦૦૦૦ વિમાન છે. તે સમ જવામાં આવવા માટે સર્વ દેવલોકોનાં વાટલાં, ત્રિચૂળાં, તથા ચોચૂળાં અને પુષ્પાવ કીર્ણ વિમાન સંબંધિ ગણતરીનો યંત્ર આ પુસ્તકમાં દાખલ કસ્યો છે તે જોવો.

હવે વૈમાનિક દેવોને વિષે પ્રત્યેક દેવલોકે વિમાનની સંખ્યા કહે છે.

દેવલોકનાં નામ.	વિમાન સંખ્યા.	દેવલોકનાં નામ.	વિમાન સંખ્યા.
સૌધર્મ દેવલોકે.	વત્રીશ લાખ.	સહસ્ત્રાર દેવલોકે.	ઠ હજાર.
ઈશાન દેવલોકે.	અઠાવીશ લાખ.	આણત પ્રાણત દેવલોકે.	ચારસો વિમાન.
સનત્કુમાર દેવલોકે.	બાર લાખ.	આરણ અચ્યુત દેવલોકે.	ત્રણસો વિમાન.
માહેન્દ્ર દેવલોકે.	આઠ લાખ.	ગ્રૈવેયકના દ્વૈતિમત્રિકે.	એકસો અગિયાર.
બ્રહ્મદેવલોકે.	ચાર લાખ.	ગ્રૈવેયકના મધ્યમત્રિકે.	એકસો સાત.
લાંતક દેવલોકે.	પચાસ હજાર.	ગ્રૈવેયકના ઉવરિમત્રિકે.	એકસો વિમાન.
શુક્ર દેવલોકે.	ચાલીશ હજાર.	પાંચેઅનુત્તરવિમાને મલી	પાંચ વિમાન.

સર્વ મલી ઝર્ધ્વલોકે ૮૪૯૭૭૨૩ વિમાનો છે. એ વિમાન અત્યંત સુરજિગંધ વાલા માલવણની પેરે સુકુમાર અને સુલકારી ફરસ વાલા તથા ઉદ્યોતવંત મનોહર એવી દેવોની પોતાની કાંતિયે કરીને બિરાજમાન છે.

લોકપાલનાં વિમાન બાર લાખ યોજન લાંબાં પહોલાં દેવલોકના પ્રત્તરમાંહે જિહાં ઇંદ્રોનાં નિજકલ્પ અવતંસક વિમાન છે, તેની ચારદિશિને વિષે ચાર લોકપાલનાં વિમાન છે.

જવનપતિના વીશે ઇંદ્ર જંબૂદ્વીપને ઠત્ર અને મેરુપર્વતને દંડની પેઠે કરવા સમર્થ છે.

સૌધર્મ દેવલોકે અપરિગ્રહીતા દેવીયોનાં ૮ લાખ વિમાન છે, તે દેવવેશ્યા કહેવાય છે, તેમાં પણ જે ત્રીજા દેવલોકની નિશ્રાએ છે, તે ત્રીજે દેવલોકેજ જાય.

ઈશાન દેવલોકે અપરિગ્રહીતા દેવીયોનાં ચાર લાખ વિમાન છે, તેમાં પણ જે ચોથા પ્રમુખ દેવલોકના દેવતાઉંને જોગયોગ્ય છે, તે ચોથે દેવલોકેજ જાય.

બધા દેવો કેટલા પ્રકારના છે? તે કહે છે.

૧ ઇંદ્ર પોતે સર્વચારનિકાયના ઇંદ્રો જાણવા.	૫ ઇંદ્રોના શરીરની રક્ષા કરનારા દેવો તે અંગરક્ષક આત્મરક્ષક દેવો જાણવા.
૨ સામાનિકદેવ જે ઇંદ્રસરખી રૂઢિના ધણી હોય તેને કહેવા.	૬ ચારલોકપાલના દેવો તે સોમ, યમ, વરુણ અને કુબેર એ ચાર જાણવા.
૩ ઇંદ્રસરખી રૂઢિના ધણી હોય ઇંદ્રને ગુરુ સ્થાનીયા સલાહ પૂઠવા યોગ્ય, સર્વને પૂજનીય જે દેવો તેને તાયત્રિંશક દેવો કહીયે.	૭ સાત પ્રકારના કટકના દેવો.
૪ ઇંદ્રોની બાહ્ય અચ્યંતર અને મધ્ય એવી ત્રણ પર્ષદાના દેવો.	૮ પ્રજાના દેવો.
	૯ આજિયોગિક તે કિંકર દેવો.
	૧૦ કૈટિલિષિક દેવો.

એ દશ જાતિના દેવો જીવનપતિ, વ્યંતર તથા વૈમાનિકમાં છે.

જીવનપતિની દશ નિકાયનાં આજરણ ઉપર ચિન્હ તથા શરીરના વર્ણ.

દશ નિકાયનાં નામ.	અસુર કુમાર.	નાગ કુમાર.	સુવર્ણ કુમાર.	વિદ્યુત્કુમાર.	અગ્નિ કુમાર.	છીપ કુમાર.	ઉદધિ કુમાર.	દિશિ કુમાર.	વાયુ કુમાર.	સ્તનિત કુમાર.
આજરણ ઉપર ચિન્હ.	ચૂરમા મણિ.	સર્પ.	ગરુડ પંખી.	વજ્ર.	પૂર્ણ કલશ.	કર્ણ સિંહ.	ઘોરો.	હાથી.	મઘ.	વર્ધમાન સપ્ત.
વસ્ત્ર વર્ણ.	રાતાં.	નીલાં.	ઉજ્જ્વલ નીલાં.	નીલાં.	નીલાં.	નીલાં.	નીલાં.	ઉજ્જ્વલ નીલાં.	સંધ્યા નીલાં.	ઉજ્જ્વલ કનક.
શરીર વર્ણ.	કાલો.	ગૌર.	કનક.	રક્તવર્ણ.	રક્ત.	રક્ત.	ગૌર.	કનક.	નીલો.	કનક.

કટકના દેવો સાત પ્રકારના છે, તે કહે છે.

પહેલા ગંધર્વાનીક ગાંધર્વદેવો તે મૃદંગક ધર જાણવા.	બીજા નટાનીક નાટક કરનાર.	ત્રીજું ઘોઠાનું કટક.	ચોથું હાપાચમું રાત્રીનું કટક.	પાંચમું મુંડાનું કટક.	છઠું પાલાનું કટક.	સાતમું વૃષજનું કટક તથા પાંચમું કટક છે.
--	-------------------------	----------------------	-------------------------------	-----------------------	-------------------	--

આમાં પ્રથમનાં ૮ કટક સર્વ ઇંદ્રોને હોય અને સાતમું વૃષજનું કટક વૈમાનિક દેવોને હોય તથા અધોનિવાસી જે જીવનપતિ અને વ્યંતર દેવો છે તેને સાતમું મહિષનું કટક હોય. આ સાત પ્રકારનું કટક સર્વ ઇંદ્રોને હોય.

અઢીઢીપ સમુદ્રને વિષે ચંદ્રમા તથા સૂર્ય કેટલા છે ? તેની સંખ્યા કહે છે.

- ૧ જંબૂઢીપમાં બે સૂર્ય અને બે ચંદ્ર.
- ૨ લવણ સમુદ્રમાં ચાર સૂર્ય ને ચાર ચંદ્ર
- ૩ ધાતકી ધંમમાં બાર ચંદ્ર ને બાર સૂર્ય.
- ૪ કાલોદ સમુદ્રમાં ધાતકી ધંમના બારને ત્રિગુણ કરતાં ઢત્રીશ થાય તેમાં જંબૂઢી પને લવણ સમુદ્રના ઢ જ્ઢેલીયે,તેવારે બેહેં તાલીશ ચંદ્ર અને બેહેંતાલીશ સૂર્ય થાય.
- ૫ પુષ્કરવર ઢીપમાં ધાતકી ધંમના બેહેંતા લીને ત્રિગુણ કરતાં ૧૨૬ થાય તેની સા થે જંબૂઢીપના બે, લવણ સમુદ્રના ચાર

અને ધાતકીધંમના બાર મલી અઢાર મે લવીયે, તેવારે ૧૪૪ થાય, તેમાં અરુઢીપે ૭૨ ચંદ્ર અને ૭૨ સૂર્ય આવે.
સર્વ મેલવતાં જંબૂઢીપના બે, લવણ સમુ દ્રના ચાર, ધાતકીધંમના બાર, કાલોદ સ મુદ્રના બેહેંતાલીશ અને પુષ્કરારુઢના બહોં તેર મલી ૧૩૨ ચંદ્ર અને ૧૩૨ સૂર્ય થાય. અઢીઢીપમાં સૂર્યનીપંક્તિ બે તથા ચંદ્રમાની પંક્તિ બે એકેક પંક્તિમાંએકેકને આંતરેઠાશઠ ઠાશઠ સૂર્ય તથા ઠાશઠ ઠાશઠ ચંદ્ર છે.

- ૧ જ્યોતિષીનાં મહા રમણિક સ્ફાટિકરત્નમ ય વિમાન, અરુઢાં કોઠ ફલને આકારે છે.
- ૨ તે વિમાન વ્યંતરના નગરોથકી અસં સ્ખ્યાત ગુણાં છે.
- ૩ લવણ સમુદ્રમાં જ્યોતિષીનાં વિમાન પા ણીને ફાઢી નાચે એવા દિગ્સ્ફાટિક ર ત્નમય છે તેથી લવણ શિખામાંથી ચા દ્યા જતા બાધા થતી નથી.
હવે જ્યોતિષીની શીઘ્રશીઘ્રતરગતિ કહે છે.
- ૧ સર્વથકી થોઢો ચંદ્રમા ચાલે.

- ૨ તેથકી સૂર્ય શીઘ્ર ચાલે.
- ૩ તેથકી ગ્રહ શીઘ્ર ચાલે.
- ૪ તેથકી નક્ષત્ર શીઘ્ર ચાલે.
- ૫ તેથકી તારા શીઘ્ર ચાલે.
હવે એ જ્યોતિષીની રુઢિ કહે છે.
- ૧ સર્વથકી તારાની સ્વરૂપ રુઢિ છે.
- ૨ તેથકી નક્ષત્રની રુઢિ અધિક છે.
- ૩ તેથકી ગ્રહની મહોટી રુઢિ છે.
- ૪ તેથકી સૂર્યની મહોટી રુઢિ છે.
- ૫ તેથકી ચંદ્રમાની મહોટી રુઢિ છે.

હવે ચંદ્રસૂર્યાદિક જ્યોતિષીના વિમાનવાહક દેનોની સંખ્યા કહે છે.

- ૧ ચંદ્ર વિમાન વાહક શોલહજાર દેવો છે.
- ૨ સૂર્ય વિમાન વાહક શોલહજાર દેવો છે.
- ૩ ગ્રહ વિમાન વાહક આઠ હજાર દેવો છે.
- ૪ નક્ષત્ર વિમાન વાહક ચારહજાર દેવો છે.
- ૫ તારાના વિમાન વાહક બે હજાર દેવો છે.
- ૬ એ પાંચે જ્યોતિષીયોના જે વિમાન વાહક

છે તે બરાવર સરચે ચોથે જાગે એકેકી દિશિયે જૂદે જૂદે રૂપે વહે છે, તેમાં ચંદ્ર માના પૂર્વદિશાયે સિંહને રૂપે તથા દક્ષિ ણદિશે હાથીને રૂપે, પશ્ચિમદિશિયે વૃષ ઝને રૂપે અને ઉત્તરદિશિયે અશ્વને રૂપે શાર ચાર હજાર કિંકર દેવો વહે છે.

- ૧ એક ચંદ્રમાની પઠવાહે અઠાશી ગ્રહ, અઠાવીશ નક્ષત્ર, ૬૬૯૭૫ એટલી કોમ્પા કોમ્પી તારા, એટલો પરિવાર ચાલે. ની હેઠે ચાર અંગુલ ઠેઠે ચાલે છે. તિહાં રાહુ બે પ્રકારે છે એક નિત્યરાહુ અને બીજો પર્વરાહુ છે, તે પર્વરાહુ જઘન્યથી મહીને ચંદ્ર વિમાનને ગ્રહણ કરે છે.
- ૨ રાહુનું વિમાન કાલું છે સર્વદા ચંદ્રમા

જ્યોતિષી દેવોના વિમાનોની લંબાઈ પહોલાઈ તથા ઊંચપણાનો યંત્ર.

જ્યોતિષી દેવોના પ્રકાર.	મનુષ્ય ક્ષેત્ર માંહેલા વિમાનોની લંબાઈ પહોલાઈ એક યોજનના એકશઠિયા જાગ.	વિમાનોનું ઊંચપણું યોજનના એકશઠિયા જાગ.	મનુષ્યક્ષેત્રથી બાહિરલા વિમાનોની લંબાઈ પહોલાઈ યોજનના એકશઠિયા જાગ.	મનુષ્યક્ષેત્રથી બાહિરલા વિમાનોનું ઊંચપણું યોજનના એકશઠિયા જાગ.
૧ ચંદ્રમા.	ઠપ્પન જાગ.	અઠાવીશ જાગ.	અઠાવીશ જાગ.	ચૌદ જાગ.
૨ સૂર્ય.	અઠતાલીશ જાગ.	ચોવીશ જાગ.	ચોવીશ જાગ.	બાર જાગ.
૩ ગ્રહ.	બે ગાઉ.	એક ગાઉ.	એક ગાઉ.	અર્ધ ગાઉ.
૪ નક્ષત્ર.	એક ગાઉ.	અર્ધ ગાઉ.	અર્ધ ગાઉ.	ગાઉનો ચોથો જા.
૫ તારા.	અર્ધ ગાઉ.	ગાઉનો ચોથો જા.	ગાઉનો ચોથો જાગ.	ગાઉનો આઠમો

જ્યોતિષીનાં વિમાનો સમજૂતલથકી કેટલાં ઊંચાં છે ? તેના યંત્રની સ્થાપના.

સમજૂતલાં પૃથ્વી થકી.	તારા.	સૂર્ય.	ચંદ્ર.	નક્ષત્ર.	બુધ,	શુક્ર.	બૃહસ્પતિ.	મંગલ.	શનિ.
	૭૯૦	૮૦૦	૮૮૦	૮૮૪	૮૮૮	૮૯૧	૮૯૪	૮૯૭	૯૦૦

સર્વ નક્ષત્રમાં સર્વથકી હેઠે જરણી નક્ષત્ર ચાલે છે અને સ્વાતિ નક્ષત્ર ઉપર ચાલે છે તથા સર્વથી બાહિર મૂલ નક્ષત્ર ચાલે છે અને સર્વની વચાલે અનિજિત નક્ષત્ર ચાલે છે.

કેટલા એક સમુદ્ર સંબંધી પાણીના સ્વાદ તથા તેમાં રહેલા મત્સ્યોના અદ્ય બહુત્વ અને તે મત્સ્યના શરીર માનનો યંત્ર.

સમુદ્રનાં નામ.	વારુણિવ. ર સમુદ્ર.	ક્ષીરવર સમુદ્ર.	ઘૃતવર સમુદ્ર.	લવણ સમુદ્ર.	કાલોદ ધિસમુદ્ર.	પુષ્કરવ ર સમુદ્ર.	સ્વયંજૂરમ ન સમુદ્ર.	બાકી અસંખ્યાતા સમુદ્ર.
પાણી.	મદિરાસ માન.	ક્ષીરધુધ નો સ્વાદ.	ચોખાઘૃતનો સ્વાદ.	લુણનો સ્વાદ.	મધનો સ્વાદ.	મેહનું પાણી.	મેહનું પાણી.	શ્કુરસ જેવો સ્વાદ.
નો સ્વાદ.	અદ્ય.	અદ્ય.	અદ્ય.	બહુ.	બહુ.	અદ્ય.	બહુ.	અદ્ય.
મત્સ્યસંખ્યા	તુઘદેહ માન.	અદ્યદેહ માન.	તુઘ દેહ માન.	૫૦૦ યોજન.	૭૦૦ યોજન.	ઘોટોદેહ માન.	૧૦૦૦ યોજન.	તુઘદેહ માન.

સામાન્યપણે જીવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી, અને સૌધર્મ, ઈશાન, પર્યંત સાત હાથ શરીર છે. ઉપરાંત સનત્કુમારથી માંની બારમો અચ્યુતદેવલોક તથા નવગ્રૈવેયક અને પંચાનુત્તરે જ્યાં જેટલા સાગરોપમાયુ છે, ત્યાં આ પ્રમાણે શરીરનું માન કહેવું.

[illegible]

सर्व इंद्रोना सामानिक देवो, गुरुस्थानीया तायत्रिंशक देवो, आत्मरक्षक देवो, लोकपाल तथा पर्षदानी संख्या, कटकना प्रकार कटकाधिपनी संख्यानो यंत्र.

इंद्रोनां नाम	सामानिकदेव.	ताय०	आत्मरक्ष.	लोकपा.	पर्षदा.	अनीक.	अनीकाधि.
चमरेंद्र.	६४०००	३३	२५६०००	४	३	७	७
बलींद्र.	६००००	३३	२४००००	४	३	७	७
धरणेंद्रप्रमुख १८	६०००	३३	२४०००	४	३	७	७
व्यंतरेंद्र बत्रीश.	४०००	०	१६०००	०	३	७	७
चंद्रसूर्य २.	४०००	०	१६०००	०	३	७	७
सौधमैंद्र.	८४०००	४३	३३६०००	४	३	७	७
ईशानेंद्र.	८००००	३३	३२००००	४	३	७	७
सनत्कुमारेंद्र.	७२०००	३३	२८८०००	४	३	७	७
माहेंद्र.	७००००	३३	२८००००	४	३	७	७
ब्रह्मैंद्र.	६००००	३३	२४००००	४	३	७	७
लांतकेंद्र.	५००००	३३	२०००००	४	३	७	७
शुकेंद्र.	४००००	३३	१६००००	४	३	७	७
सहस्रारेंद्र.	३००००	३३	१२००००	४	३	७	७
आनतप्राणत.	२००००	३३	८००००	४	३	७	७
आरण अच्युत.	१००००	३३	४००००	४	३	७	७

व्यंतर तथा वाणव्यंतर देवोना दक्षिण उत्तर इंद्र तथा चिन्ह अने शरीरना वर्ण.

वाणव्यंतर	दक्षिणेंद्र.	उत्तरेंद्र.	व्यंतरनि०	दक्षिणेंद्र.	उत्तरेद्र.	चिन्ह.	वर्ण.
अणपत्री.	सन्निहित.	सन्मान.	पिशाच.	काल.	माहाकाल.	कदंबवृक्ष.	कालेवर्ण.
पणपत्री.	धाता.	विधाता.	भूत.	सुरूप.	प्रतिरूप.	शूलसवृक्ष.	कालेवर्ण.
रूपिवादी.	रूपि.	रूपिपाल.	यक्ष.	पूर्णचंद्र.	मणिचंद्र.	वरुवृक्ष.	कालेवर्ण.
भूतवादी.	ईश्वर.	महेश्वर.	राक्षस.	जीम.	माहाजीम.	खड्ग.	धवलवर्ण.
कंदी.	सुवर्ण.	विशाल.	किन्नर.	किन्नर.	किंपुरुष.	अशोकवृक्ष.	नीलवर्ण.
महाकंदी.	हास्य.	हास्यरति.	किंपुरुष.	सुपुरुष.	महापुरुष.	चंपकवृक्ष.	धवलवर्ण.
कोहंरुग.	श्वेत.	महाश्वेत.	महोरग.	अतिकाय.	महाकाय.	नागवृक्ष.	कालेवर्ण.
प्लवक.	प्लवक.	प्लवकपति.	गंधर्व.	गीतरति.	गीतयश.	टींवसवृक्ष.	कालेवर्ण.

सौधर्मईशाने प्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	८४	८४	८०	८०	८०	७६	७६	७२	७२	७२	७२	६८	६८	६८८
चतुरस्र विमान.	८४	८०	८०	८०	७६	७६	७२	७२	७२	७२	६८	६८	६८	६७२
वृत्त विमान.	८१	८१	८१	७७	७७	७७	७३	७३	७३	६९	६९	६५	६५	६६५
सर्व संख्या.	२४९	२४५	२४१	२३७	२३३	२२९	२२५	२२१	२१७	२१३	२०९	२०५	२०१	२०७५
सनत्कुमार माहेंडे प्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	६८	६४	६४	६४	६४	६०	६०	५६	५६	५६	५२	५२	५२	५१२
चतुरस्र विमान.	६४	६४	६४	६४	६०	६०	५६	५६	५६	५२	५२	५२	५२	६९६
वृत्त विमान.	६५	६५	६५	६१	६१	५७	५७	५३	५३	५३	५३	४९	४९	६९२
सर्व विमान संख्या	१९७	१९३	१८९	१८५	१८१	१७७	१७३	१६९	१६५	१६१	१५७	१५३	१५३	२१००
ब्रह्मदेवलोकेप्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	५२	४८	४८	४४	४४	४४	४०	४०	३६	३६	३२	३२	३२	१३५
चतुरस्र विमान.	४८	४८	४४	४४	४४	४०	४०	३६	३६	३२	३२	३२	३२	१३२
वृत्त विमान.	४९	४९	४५	४५	४५	४१	४१	३७	३७	३३	३३	२९	२९	१२८
सर्व विमानसंख्या.	१४९	१४५	१४१	१३७	१३३	१२९	१२५	१२१	११७	११३	१०९	१०५	१०५	३९६
लांतकदेवलोके प्र०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	४४	४०	४०	४०	३६	३६	३२	३२	२८	२८	२८	२४	२४	११६
चतुरस्र विमान.	४०	४०	४०	४०	३६	३६	३२	२८	२८	२८	२४	२४	२४	१०८
वृत्त विमान.	४१	४१	४१	३७	३७	३७	३३	२९	२९	२९	२५	२५	२५	१०८
सर्वविमानसंख्या.	१२५	१२१	११७	११३	१०९	१०५	१०१	९७	९३	८९	८५	८१	८१	३३२

आगत, प्राणत दे० प्र.	१	२	३	४	सर्वसंख्या.	अरण्यनेअच्युतदे.	१	२	३	४	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	२४	२४	२४	२०	९२	त्र्यंश विमान.	२०	२०	१६	१६	७२
चतुरस्र विमान.	२४	२४	२०	२०	८८	चतुरस्र विमान.	२०	१६	१६	१६	६८
वृत्त विमान.	२५	२२	२२	२५	८८	वृत्त विमान.	२७	२७	२७	२३	६४
सर्वविमानसंख्या.	७३	६९	६५	६२	२६८	सर्वविमानसंख्या.	५७	५३	४९	४५	२०४

अवेयकपहेलात्रिके प्र०	१	२	३	सर्वसंख्या.	अवेयकउपरिमत्रिके प्र.	१	२	३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	१६	१२	१२	४०	त्र्यंश विमान.	८	४	४	१६
चतुरस्र विमान.	१२	१२	१२	३६	चतुरस्र विमान.	४	४	४	१२
वृत्त विमान.	१३	१३	९	३५	वृत्त विमान.	५	५	२	१२
सर्वविमानसंख्या.	४१	३७	३३	११२	सर्वविमानसंख्या.	१७	१३	९	३९

अवेयकमध्यत्रिके प्रतर.	१	२	३	सर्वसंख्या.	पंचानुत्तरविमाने प्रतर.	१	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	१२	८	८	२८	त्र्यंश विमान.	४	४
चतुरस्रविमान.	८	८	८	२४	चतुरस्रविमान.	०	०
वृत्त विमान.	९	५	५	२३	वृत्त विमान.	२	२
सर्वविमानसंख्या.	२९	२५	२२	७५	सर्वविमानसंख्या.	५	५

वैमानिकमां प्रत्येक देवलोके वाटलां, त्रिखूणां, चौखूणां अने पुष्पावकीर्ण विमानोनी संख्यानो यंत्र.

देवलो०	सौधर्म-ईशान.	सनत्कु०	माहेडे	ब्रह्म-	लांतके	शुक्रे.	सहस्रा.	आ.प्रा.	आ.अधोमध्य	उप०	पंचा०	सर्व संख्या.
वाटलां०	७२७	२३८	५२२	१७०	२७४	१९३	१२८	८८	३५	२२	२	२५८२
खूणां.	४९४	३५५	३५६	२७४	२७४	२००	१३६	९२	४०	१६	४	२५८८
चौखूणां	४८६	३४८	३४८	२७४	२७४	१९२	१३२	८८	३६	२२	०	२६०४

वैमानिक देवोनां चिन्ह तथा मुख्य विमाननुं नाम तथा विमानोना वर्ण अने विमानोनुं उंचपणुं तथा पृथ्विपिंठ ते कया देवलोक के केटलो उंचपणे ठे ? तथा तेमनां विमान शेने आधारे रखां ठे ? तेनो यंत्र.

देवलोकनुं नाम.	शेने आधारें रहा.	चिन्ह.	इंद्रविमान.	पृथ्विपिंठ.	उंचपणुं.	विमान वर्ण.			
						कालो.	नीलो.	रातो.	पीलो.
सौधर्मदेवलोक.	घनोदधि आधारे.	मृगनुं.	सर्वतोच्चद्र.	२९००	५००	कालो.	नीलो.	रातो.	पीलो.
ईशानदेवलोक.	घनोदधि आधारे.	महिष.	विमल.	२९००	५००	कालो.	नीलो.	रातो.	पीलो.
सनत्कुमारदेव.	घनवात आधारे.	वाराह.	मनोरम.	२६००	६००	०	नीलो.	रातो.	पीलो.
मार्हेंद्रदेवलोक.	घनवात आधारे.	सिंह.	प्रियंगम.	२६००	६००	०	नीलो.	रातो.	पीलो.
ब्रह्म देवलोक.	घनवात आधारे.	बकरो.	कामग.	२५००	९००	०	०	रातो.	पीलो.
लांतकदेवलोक.	घनोदधि घनवात.	देडको.	नंदावर्त्त.	२५००	९००	०	०	रातो.	पीलो.
शुक्र देवलोक.	घनोदधि घनवात.	अश्व.	श्रीवत्स.	२४००	८००	०	०	०	पीलो.
सहस्रारदेवलोक.	घनोदधि घनवात.	हार्थी.	सौमनस्य.	२४००	८००	०	०	०	पीलो.
आनतदेवलोक.	आकाशने आधारे.	सर्प.	पुष्पकवि.	२३००	९००	०	०	०	०
प्राणतदेवलोक.	आकाशने आधारे.	गेंनो.	पलक.	२३००	९००	०	०	०	०
आरणदेवलोक.	आकाशने आधारे.	वृषभ.		२३००	९००	०	०	०	०
अच्युतदेवलोक.	आकाशने आधारे.	मृगविशे.		२३००	९००	०	०	०	०
नवधैवेयक.	आकाशने आधारे.	०	०	२२००	२०००	०	०	०	०
पंचानुत्तरविमा.	आकाशने आधारे.	०	०	२२००	२२००	०	०	०	०

- १ एकलवण समुद्रमां जंबूद्वीप सरखा चोवीश खंड समाय.
- २ धातकी खंडमां जंबूद्वीप सरखा २४४ खंड समाय.
- ३ कालोद समुद्रमां जंबूद्वीप सरखा ६९२ खंड समाय.
- ४ पुष्करार्द्धमां जंबूद्वीप सरखा २४०४ खंड समाय.
- ५ आखा पुष्करार्द्धमां जंबूद्वीप सरखा २१९०४ खंड समाय.

१ जेवा विमानोना वर्ण तेवाज ते विमानोनी ध्व जाउना वर्ण पण जाणी देवा.

२ जवनपति, व्यंतर अने ज्योतिषी देवोना विमानो कोइ कालां, कोइ नीलां, कोइ पीलां, कोइ रातां अने कोइ श्वेत एम विविध वर्ण वालां ठे.

૧ સૌધર્મ દેશાન દેવલોકે દક્ષિણદિશિના ૪ પુર્વદિશિને જે આવલિકામન વિદ્યમાનુ
 વિમાનોની પંક્તિ તે દક્ષિણે દુની જાણવી. વિમાન, જે યેહુ દેવોમાં અડીચકે છે.
 ૨ ઉત્તરદિશિના વિમાનોની પંક્તિ ગુનરેંદુની. ૪ પુર્વદિશિને જે વચવા મણનાં દેવતા
 ૩ પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશાને જે આવલિકામન વિમાન છે, તે મારે લલિતે દર્શા છે.
 ત વાટલાં વિમાન છે, તે સર્વે દક્ષિણે દર્શા છે. ૪ પુર્વાવલીયે વિમાન અડીચકે છે.

વૈમાનિકદેવોમાં પ્રત્યેકદેવલોકે વિમાનોની પંક્તિ જાણવામાયે મુખ સૂચિયતમાયે દર્શાવે.

દેવલોક નામ. સૌધર્મદેશાન. મનુષ્યમાર્ગે પ્રવેશ દેવલોક, સૌધર્મદેવલોક, શુક્રદેવલોક.

મુખ.	૨૪૧	૧૦૩	૧૦૩	૨૨૭	૧૦
જૂમિ.	૨૦૨	૧૦૩	૧૦૩	૧૦૩	૧૦
સમાસ.	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૦	૨૩૫	૧૦
તદર્ક.	૨૨૭	૧૦૩	૧૦૩	૧૦૩	૧૦
પ્રતરે ગુણવાના.	૧૩	૧૨	૬	૫	
આવલી સંખ્યા.	૨૦૦૨૭	૨૧૦૦	૬૨૪	૫૦૨	૩૨
પુષ્પાવલીર્ણ.	૫૦૦૦૩૦૩૦	૧૦૦૦૩૦૦૦	૩૦૦૨૨૬૬	૪૦૦૨૭	૨૦૦૦
સર્વસંખ્યા.	૬૦૦૦૦૦૦	૨૦૦૦૦૦૦	૪૦૦૦૦૦	૫૦૦૦૦	૪૦૦૦

સહસ્રાર દે	આનત	પ્રા	આરણ	અ	અધો	પ્રેવ	માધ્ય	પ્રેવ	જગી	પ્રેવ	પવાનુ	જગીલોકે સ
વલોક.	ણત.	ચ્યુત.	ચક્રત્રિક.	ચક્રત્રિક.	ચક્રત્રિક.	ચક્રત્રિક.	ચક્રત્રિક.	ચક્રત્રિક.	ચક્રત્રિક.	ચક્રત્રિક.	ચક્રત્રિક.	ચક્રત્રિક.
૯૮	૩૩	૫૩	૪૧	૨૦	૧૩	૫						૨૪૫
૭૭	૬૧	૪૫	૩૩	૨૧	૧૦	૦						૧૧
૧૬૬	૧૩૪	૧૦૨	૭૪	૫૦	૨૬	૦						૨૫૪
૮૩	૬૭	૫૧	૩૭	૨૭	૧૩	૦						૧૨૭
૪	૪	૪	૩	૩	૩	૧						૬૨
૩૩૨	૨૬૮	૨૦૪	૧૧૧	૭૫	૩૦	૫						૭૦૭૪
૫૬૬૮	૧૩૨	૯૬	૦	૩૨	૬૧	૦						૮૪૮૯૧૪૯
૬૦૦૦	૪૦૦	૩૦૦	૧૧૧	૧૦૩	૧૦૦	૫						૮૪૯૭૦૨૩

હવે જવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી અને પહેલા ત્રીજા દેવલોકના દેવો કાયાયે કરી સં
 જોગ સેવે છે. મનુષ્યની પેઠે જોગવે છે, પરંતુ મનુષ્યને, સ્ત્રીની સેવા કરતાં વીર્ય સ્વરે ૯૮૬
 કામથી નિવૃત્તિ પામે. અને દેવતાને વીર્ય હોય નહીં, માટે અતૃષ્ણા જ હોય. જેવારે ક્યારેક
 મન નિવર્તે, તેવારે જ સંજોગ ન હોય, નહીંકાં અતૃષ્ણા થકા સર્વદા જોગ જોગવતા જ રહેવે.

ત્રીજા ચોથા દેવલોકના દેવો મુખ, હાથ, નખ, સ્તન પ્રમુખના ફરસે સંજોગ સુખ પામે. પાંચમા ઢઠા દેવલોકના દેવો દેવાંગનાનાં રૂપ દેખી સંજોગસુખ પામે.

સાતમા આઠમા દેવલોકના દેવો દેવાંગનાના ગીત, હાસ્યના શબ્દ સાંજલીને સંજોગસુખ પામે. ઉપરાંત આણતાદિ ચાર દેવલોકના દેવતા તો પોતાને સ્થાનકે રહ્યા થકાજ જે દેવાંગનાની મનમાં ચિંતવણા કરે, તેવારે તે દેવી પણ પોતાને સ્થાનકે બેઠી જલીબુરી કામચેષ્ટા મનમાં ધરતીજોગ માટે સાવધાન થાય, તેવારે તે દેવો તિહાંજ રહ્યા મનઃસંકટપે સુરત સુખ પામે.

નવગ્રેવેયક તથા અનુતરવિમાનવાસી દેવોને વિષયવિકાર અટપ છે, તેથી તે કોઈ રીતે દેવાંગનાને સેવતા નથી તથાપિ તેમને સુખ બીજા દેવોથી પણ અનંતગુણું છે.

સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકની દેવિઁ કયા દેવલોકવાલાને કેટલા આયુવાલી જોગ માં આવે? તથા તે દેવોને જોગની ઇચ્છા કેવી રીતે પૂર્ણ થાય? તેનો યંત્ર. જનનપતિ, વ્યંતર અને જ્યોતિષી દેવો સર્વ કાય સેવી છે. અને વૈમાનિક દેવોનો યંત્ર આપ્યો છે.

સૌધર્મ. ૧	પટ્યો ૧	કાય જોગ સેવી.	ઈશાન. ૨	પટ્યો ૧	કાય જોગ સેવી.
સનત્કુ ૩	પટ્યો ૧૦	ફરસજોગ સેવી.	માહેંદ્ર. ૪	પટ્યો ૧૫	ફરસજોગ સેવી.
બ્રહ્મદેવ. ૫	પટ્યો ૨૦	રૂપદેખી જોગ સેવી.	લાંતક. ૬	પટ્યો ૨૫	રૂપદેખી જોગ સેવી.
શુકલોક. ૭	પટ્યો ૩૦	શબ્દજોગ સેવી.	સહસ્રા. ૮	પટ્યો ૩૫	શબ્દસંજોગ સેવી.
આનત. ૯	પટ્યો ૪૦	મનેકરી, મનસેવી.	પ્રાણત. ૧૦	પટ્યો ૪૫	મનેકરી જોગ સેવી.
આરણ. ૧૧	પટ્યો ૫૦	મનેકરી જોગ મનસે.	અચ્યુત. ૧૨	પટ્યો ૫૫	મનેકરી જોગ સેવી.

સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકની દેવીયોનું ગમનાગમન કયા કયા દેવલોક સુધી છે. તેનો યંત્ર તથા ત્રણ પ્રકારના કિલ્લિષીયા દેવોનું આયુ અને ઉત્પત્તિ સ્થાનનો યંત્ર.

સૌધર્મદેવલોકની.	૧-૨-૩-૪	કિલ્લિષી દેવોનું.	આયુષ્ય.	ઉત્પત્તિસ્થાન.
દેવીનું ગમનાગમન.	૫-૬-૭-૮	કિલ્લિષી દેવોનું.	પટ્ય. ૩	સૌધર્મ ઈશાનની નીચે.
ઈશાન દેવલોકની.	૧-૨-૩-૪	કિલ્લિષી દેવોનું.	સાગર. ૩	સનત્કુ માહેંદ્રનીચે.
દેવીનું ગમનાગમન.	૫-૬-૭-૮	કિલ્લિષી દેવોનું.	સાગર. ૧૩	બ્રહ્મલાંતકની નીચે.

હવે કિલ્લિષીયા દેવોનો અધિકાર કહે છે.

૧ દેવો અશુભકર્મના ઉદયથી દેવતામાંહે ચંકાલ સરખા જાણવા, તેમનાં સ્થાનક કહે છે.

૧ જે દેવો સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકને તલે વસે છે, તેનું ત્રણ પટ્યોપમાયું છે.

૨ જે દેવો સનત્કુમાર દેવલોકને તલે વસે છે, તેનું ત્રણ સાગરોપમાયું છે.

૩ જે દેવો લાંતક દેવલોકને અધોજાગે વસે છે, તેનું તેર સાગરોપમાયું છે.

હવે વૈમાનિક દેવોનાં શરીરના વર્ણ કહે છે.

- ૧ સૌધર્મર્શ્શાન એ બે દેવલોકના દેવોનાં શરીર સુવર્ણ સરખી કાંતિવાલાં છે.
- ૨ ત્રીજા ચોથા અને પાંચમા દેવલોકના દેવોનાં શરીરની કાંતિ કમલના કેસરા જેવી છે.
- ૩ ઠઠા લાંતક આદિક સર્વ દેવોનાં શરીર એક બીજાથી ઉત્તરોત્તર ઉજ્જ્વલ ઉજ્જ્વલતર અને ઉજ્જ્વલતમ શરીરવાલા જાણવા.

હવે લોકાંતિક દેવોનું સ્વરૂપ કહે છે.

આ જંબૂદ્વીપથી અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર ઉલ્લંઘીયે, તેવારે અરુણવર નામા દ્વીપની વેદિકાના ઠેઠેનાથી અરુણવર નામા સમુદ્રમાં વેહેતાલીશ હજાર યોજન જણ્યે, તિહાં પાણીની ઉપરના તલીયાથી ઊંચો અપ્કાયમયમ્મહાંધકારરૂપ તમસ્કાય નિકલ્યો છે, તે અગીયારસો યોજન સુધી ઝીંત સરખો થઈને પઠી તીર્થો વિસ્તાર પામતો પામતો સૌધર્મદિ ચાર દેવલોકને આવરી ઊંચો બ્રહ્મદેવલોકના અરિષ્ટનામા ત્રીજા પ્રતરે જઈ રહ્યો છે.

હવે પાંચમા દેવલોકનો જે ત્રીજો પ્રતર છે તેના અરિષ્ટનામા વિમાનની ચારે દિશાયે સચિત્ત પૃથ્વીમય બે બે કૃષ્ણરાજિયો છે,

એમ ચારે દિશિની આઠ કૃષ્ણરાજિ નાટકના અલાકાને આકારે છે, તે આઠે કૃષ્ણરાજિના આઠ આંતરામાં આઠ વિમાન છે. અને નવમું કૃષ્ણરાજિની વચમાં મધ્યજાગે વિમાન છે. એ નવ વિમાનવાસી દેવો તે બ્રહ્મલોકના સમીપે વસે, માટે લોકાંતિક દેવો કહેવાય અથવા વચલા મધ્યજાગના વિમાનવાસી દેવતા સર્વ એકાવતારી છે માટે લોકશબ્દે સંસાર, તેને અંતે થયા, માટે લોકાંતિક દેવ કહેવાય છે.

બીજા આઠ વિમાનમાં વસનારા દેવતા એકાંતે એકાવતારી ન હોય પણ નવમા વિમાનના દેવો એકાંતે એકાવતારીજ હોય, એ નવ પ્રકારના લોકાંતિક દેવો પાંચમા દેવલોકને ઠેહડે વસે છે, તેમનું આઠ સાગરોપમાયુ છે. તેમના વિમાનોનાં નામ તથા પોતાનાં નામ અને જેમને જેટલા દેવોનો પરિવાર છે, તેની સંખ્યા નીચે લખીયે છે.

વિમાનનાં નામ	દેવોનાં નામ	પરિવાર સંખ્યા	૫ ચંદ્રાન્નવિ	ગર્દતોય દેવ	સાત હજારદેવ
૧ અર્ચિવિ	સારસ્વત દેવ	સાતશે દેવો	૬ સૂર્યાન્નવિ	તુષિત દેવ	સાતહજારદેવો
૨ અર્ચિમાલી	આદિત્ય દેવ	સાતશે દેવો	૭ શુક્રાન્નવિ	અવ્યાબાધદેવ	નવશે દેવો
૩ વૈરોચન	વન્હિ દેવ	ચૌદશે દેવો	૮ સુપ્રતિષ્ઠાન્ન	આગ્નેય દેવ	નવશે દેવો
૪ પ્રજ્ઞંકર	વરુણ દેવ	ચૌદશે દેવો	૯ રિષ્ટાન્નવિ	રિષ્ટાન્ન દેવ	નવશે દેવોપરિ

હવે પીસ્તાલીશ લાખ યોજનના ત્રણ પદાર્થ છે, તેનાં નામ કહે છે.

- ૧ સીમંતનામે નરકાવાસો. ૨ મનુષ્યક્ષેત્ર અઢીદ્વીપ પ્રમાણ. ૩ ઉડુવિમાન. ૪ સિદ્ધશિલા.

હવે ત્રણ પદાર્થ એક લાખ યોજનના છે, તે કહે છે,

૧ અપઙ્ગાણો સાતમા નરકનો નરકાવાસો, ૨ સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાન, અને ૩ જંબૂદ્વીપ.

હવે દેવતા કહેવા હોય? તેનું સ્વરૂપ કહે છે.

૧ સર્વ દેવતા શુદ્ધકર્મના ઉદયથી કેશ, હાઠ, માંસ, ઢાઢી મૂંઠના રોમની વૃદ્ધિ, નખ, રુધિર, વસા, ચરબી, ચામડી, મૂત્ર, વિષ્ટા, એણે કરી રહિત નિર્મલ હોય અને કર્પૂર, કસ્તૂરીના સુગંધ સરખો મુખનો નિઃશ્વાસ હોય, રજઃપ્રસ્વેદાદિક ઉપલેપ રહિત, કાસ શ્વાસાદિક રોગ રહિત નિરુજ હોય. તેજવંત શરીર હોય.

૨ ઉપજતી વેલાયે શાલિન્નદ્ર પ્રમુખના પિતાની પેઠે અંતરમુહૂર્તમાંહે પર્યાંતિ પૂરી કરી પઠી તરુણ પુરુષ સરખા નિરંતર હોય.

૩ ઉપજતાંજ શરીરને વિષે સર્વ આત્મૂષણ પહેલ્યાં થકાં ઉપજે.

૪ સદા યૌવનાવસ્થા રહે, પણ ક્યારે વૃદ્ધાવસ્થા ન આવે.

૫ સમચતુરસ્ર સંસ્થાન હોય. ૬ આંખ મટકાવે નહીં નિરંતર ઉઘામી રહે.

૭ ફૂલની માલા પહેરેલી કુમલાય નહીં. ૮ ચાર આંગુલ ધરતીથી ઝંચા ચાલે.

હવે જે કારણે દેવોને મનુષ્યલોકમાં આવવું પડે, તે કારણો કહે છે.

૧ શ્રીતીર્થકરના પાંચ કલ્યાણિકે આવે. ૨ મહારુષીશ્વરની તપસ્યાના પ્રજાવે આવે.

૩ જન્માંતરના સ્નેહથી હાં આવે. ૪ સંગમાની પેઠે ક્રોધથી હાં આવે.

૫ શીલના પ્રજાવે આવે, સુન્નદ્રા શેઠાણી માટે આવ્યા તેની પેઠે જાણવું.

હવે દેવતા હાં કારણ વિના શામાટે ન આવે? તે કહે છે.

૧ દેવાંગનાના પ્રેમમાં મગ્ન રહ્યા છે માટે. ૨ વિષયસુખમાં ઘણા આસક્ત છે માટે.

૩ મનુષ્યને આધીન રહેવાનું કામ નથી. ૪ હાં જેવારે મનુષ્ય, તિર્યચનાં કલેવર ઘણા મુવેલાં હોય, તેવારે પાંચશે યોજન ગંધ ઝંચો જાય અશુદ્ધ ગંધ જાણે માટે ન આવે,

હવે વૈમાનિક દેવોના અવધિજ્ઞાનની સ્થિતિ કહે છે.

૧ સૌધર્મદેવલોકના દેવતા તીર્થા અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર દેવે અને ઉપરલા દેવતા તેથી ઘણા અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર દેવે. અને ઝંચું પોતાના વિમાનની ચૂલિકા ધ્વજા સુધી દેવે.

હવે નીચે ક્યાંસુધી દેવે? તે કહે છે.

૧ પહેલા વે દેવલોકવાલા પહેલી નરક લગે દેવે. ૨ ત્રીજા ચોથાવાલા વીજી નરક લગે.

૩ બ્રહ્મલાંતક વાલા ત્રીજી નરક લગે દેવે. ૪ શુક્રસહસ્રાર વાલા ચોથી નરક લગે દેવે.

૫ આણતાદિ ચારવાલા પાંચમી નરક લગે દેવે. ૬ ઠ ગ્રૈવેયકના દેવો ઠઠી નરક લગે દેવે.

૭ ઉપરલા ત્રણ ગ્રૈવેયક સાતમી લગે દેવે. ૮ અનુત્તરના દેવો કાંઈક ઝાણું લોકનાલ દેવે.

હવે સામાન્યથી શેષ દેવોનો અવધિ કહે છે.

- ૧ જે સાગરોપમથી કિંચિત્ ન્યુન આઝાવાલા એવા જીવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી દેવતા છે તે અવધિજ્ઞાને કરી સંખ્યાતા યોજન પર્યંત દેશે.
- ૨ અર્ધ સાગરોપમથી વધતા આઝાવાલા દેવતા અસંખ્યાતા યોજન પર્યંત દેશે.
- ૩ જઘન્યથી દશ હજાર વર્ષાયુવાલા એવા જીવનપતિ વ્યંતર પચ્ચીશ યોજન લગે દેશે.
- ૪ જીવનપતિ વ્યંતર દેવો ઝંચું ઘણું દેશે, સૌધર્મ દેવલોક સુધી દેશે. ૫ વૈમાનિક દેવો નીચું ઘણું દેશે. ૬ નારકી અને જ્યોતિષી તીર્થુ ઘણું દેશે. ૭ મનુષ્ય તિર્યચને અનેકરીતે અવધિ જ્ઞાન હોય. ૮ હાં સુધી દેવોનું આયુ તથા શરીરમાન પ્રમુખ કેટલિ એક વાતો કહી.

હવે નારકી જીવોના આયુ પ્રમુખ કહેવા માટે પ્રથમ આયુ કહે છે.

સામાન્યથી જઘન્યોત્કૃષ્ટાયુ સાતે નરકનું પ્રથમ પાંત્રીશદ્વારના અધિકારે કહેવાણું છે, અને હાં પાથડે પાથડે પ્રથમ ઉત્કૃષ્ટાયુ કહે છે.

રત્નપ્રજ્ઞાના તેર પાથડા માંહેલા પહેલે પાથડે નેવું હજાર વર્ષ, બીજાને વિષે નેવું લાખ વર્ષ, ત્રીજાને વિષે એક પૂર્વકોટિ વર્ષ, ચોથાને વિષે એક સાગરોપમના દશ જાગ કરીયે તેવો એક જાગાયુ અને પાંચમાને વિષે બે જાગ એમ પાથડે પાથડે એકેક જાગ વધારતાં યાવત્ તેરમે પાથડે સંપૂર્ણ એક સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટાયુ થાય છે,

અને જઘન્યાયુ તો પહેલે પાથડે દશ હજાર વર્ષ, બીજે પાથડે દશલાખ વર્ષ, ત્રીજે નેવું લાખ વર્ષ, ચોથે પાથડે એક પૂર્વકોટિ વર્ષ, પાંચમે એક સાગરોપમના દશ જાગ કરીયે તેવો એક જાગ પઠી પાથડે પાથડે એકેકો જાગ વધારતાં યાવત્ તેરમે પાથડે એક સાગરના દશૈય્યા નવજાગ આયુ થાય.

હવે બીજી નરકપૃથ્વીઆદિકમાં ઉત્કૃષ્ટી આયુઃસ્થિતિ આણવાને અર્થે ઉપાય કહે છે.

શર્કરપ્રજ્ઞાને વિષે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ ત્રણ સાગરોપમ છે, તેમાંથી રત્નપ્રજ્ઞાને વિષે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ એક સાગરોપમની છે તે કાઢીયે, તેવારે શેષ બે સાગરોપમ રહે, તે બે સાગરોપમને શર્કરપ્રજ્ઞાના અગીયાર પ્રતરે જાગ આપીયે, તેવારે એક જાગમાં એક સાગરોપમના અગીયારીયા બે જાગ આવે, તે બેને વાંઘિત પ્રતર સાથે ગુણીયે, તેવારે પ્રથમ પ્રતરે એકની સાથે ગુણ્યાં થકાં બે જાગજ આવે. તેની સાથે વહી રત્નપ્રજ્ઞા પૃથ્વીને વિષે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ એક સાગરોપમની છે તે જોડીયે, તેવારે પ્રથમ પ્રતરે એક સાગરોપમની ઉપર એક સાગરોપમના અગીયાર જાગ કરીયે, તેવા બે જાગ આવે. છટલી શર્કરપ્રજ્ઞાના પ્રથમ પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટી આયુઃસ્થિતિ જાણવી. પઠી પ્રતરે પ્રતરે બે બે જાગ વધારતાં યાવત્

અગીયારમે પ્રતરે પૂર્ણ ત્રણ સાગરોપમ આયુ થાય, અને પહેલા પ્રતરની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ તેટલીજ વીજે પ્રતરે જઘન્ય સ્થિતિ હોય. એમ સર્વ પ્રતરે કહેવું.

એમજ ત્રીજી વાલુકાપ્રજાને વિષે સાત સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટાયુ છે, તેમાંથી શર્કરપ્રજાના ત્રણ સાગરોપમ કાઢીએ, શેષ ચાર સાગરોપમ રહે. તે ત્રીજી પૃથ્વીના નવ પ્રતર છે, તેની સાથે વહેંચીએ, તેવારે એક જાગમાં એક સાગરોપમના નવ જાગ કરીએ, તેવા ચાર જાગ આવે. તેની સાથે શર્કરપ્રજાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિના ત્રણ સાગરોપમ મેલવીએ, એટલું પ્રથમ પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટાયુ હોય, તેમ વીજે પ્રતરે ત્રણ સાગરોપમની ઉપર આઠ જાગ આયુ હોય યાવત્ નવમે પ્રતરે સાત સાગરોપમાયુ પૂર્ણ થાય, અને જઘન્યાયુ પૂર્વલી રીતે કહેવું.

પ્રત્યેક નરકે પ્રતરે પ્રતરે જઘન્યોત્કૃષ્ટાયુ જાણવાનો યંત્ર.

રત્નપ્રજાપ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
જઘન્યસાગર.	દશસ.	દશલા	નેવુંલા	પૂર્વકો	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
દશૈયાજાગ.	૦	૦	૦	૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
ઉત્કૃષ્ટસાગ.	નેવુંસ.	નેવુંલા	પૂર્વકો	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧
દશૈયાજાગ.	૦	૦	૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૦
શર્કરપ્રજાપ્ર૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	તમસ્ત૦	૧
જઘન્યસાગર.	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૨	૨	૨	૨	જઘન્ય.	૧૨
અગ્યારિયાજા	૦	૨	૪	૬	૮	૧૦	૧	૩	૫	૭	૯	ઉત્કૃષ્ટ.	૩૩
ઉત્કૃષ્ટસાગર.	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૨	૨	૨	૨	૩		
અગ્યારિયાજા	૨	૪	૬	૮	૧૦	૧	૩	૫	૭	૯	૦		
વાલુપ્રજાપ્ર૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	તમઃપ્ર	૧	૨	૩
જઘન્યસાગર.	૩	૩	૩	૪	૪	૫	૫	૬	૬	જઘ૦	૧૭	૧૮	૨૦
નવૈયાજાગ.	૦	૪	૮	૩	૭	૨	૬	૧	૫	ત્રાહ.	૦	૨	૧
ઉત્કૃષ્ટસાગર.	૩	૩	૪	૪	૫	૫	૬	૬	૭	ઉત્કૃ.	૧૮	૨૦	૨૨
નવૈયાજાગ.	૪	૮	૩	૭	૨	૬	૧	૫	૦	ત્રાહ.	૨	૧	૦
પંકપ્રજાપ્રત૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	ધૂમપ્ર.	૧	૨	૩	૪	૫
જઘન્યસાગર.	૭	૭	૭	૮	૮	૯	૯	જઘન્ય	૧૦	૧૧	૧૨	૧૪	૧૫
સાતૈયાજાગ.	૦	૩	૬	૨	૫	૧	૪	પાંચ૦	૦	૨	૪	૧	૩
ઉત્કૃષ્ટસાગર.	૭	૭	૮	૮	૯	૯	૧૦	ઉત્કૃષ્ટ	૧૧	૧૨	૧૪	૧૫	૧૭
સાતૈયા જાગ.	૩	૬	૨	૫	૧	૪	૦	પાંચ૦	૨	૪	૧	૩	૦

હવે સાતે નરકે મલી ચોરાશી લાખ નરકાવાસા છે તે સર્વ માંહેલી વાજુયે ગોલ છે, વા હેર ચોખુણા છે, હેઠે ધરતીનું તલીયું પાષાણની ધાર સરખું છે, તે અત્યંત ડુર્ગંધમય છે.

હવે એ નરકાવાસાનું આયામ, વિષ્કંજ અને ડંચપણું કહે છે. સર્વ સાતે પૃથિવી સંબંધિ નરકાવાસા ત્રણ ત્રણ હજાર યોજન ડંચપણે છે. તેમાં એક હજાર યોજન નીચે છે, અને એક હજાર યોજન વચમાં પહોલા છે. તથા એક હજાર યોજન ઉપર પૃથ્વી પિંડ છે, તેમજ પહોલા અને લાંબા અસંખ્યાતા યોજન છે. માત્ર રત્નપ્રજ્ઞાને પહેલે પાથમે સીમંતો નરકાવાસો છે, તે પીસ્તાલીશ લાખ યોજન લાંબો પહોલો છે અને સાતમી નરકનો અપશ્ઠાણો ઇંદ્રક નરકાવાસો એક લાખ યોજન લાંબો પહોલો છે.

હવે પાથમાનું માંહોમાંહે અંતર કહે છે. રત્નપ્રજ્ઞા પૃથિવીયે ૧૮૦૦૦૦ યોજન પૃથ્વીપિંડ છે, તેમાંથી એકેક હજાર યોજન નીચે ઉપરથી કાઢીયે, બાકી ૧૭૮૦૦૦ રહે, તેમાંથી તેર પાથમાની ડંચાણના ૩૯૦૦૦ યોજન કાઢીયે બાકી ૧૩૯૦૦૦ યોજન રહે, તે તેર પાથડાના આંતરા બાર થાય, તેની સાથે વહેંચીયે તેવારે એક જાગમાં ૧૧૫૮૩ યોજન ની ઉપર એક યોજનના બાર જાગ કરીયે, તેવા ચાર જાગ આવે, એટલું પહેલી નરકના પ્રતરે પ્રતરે અંતર છે, એમજ બીજી નરક પ્રમુખને વિષે આંતરાનું ગણિત કરવું.

પહેલી નરકના બાર આંતરામાં પહેલો તથા ઠેહલો એ બે આંતરા શૂન્ય છે અને શેષ દશ આંતરામાં જીવનપતિ દેવોની દશ નિકાય છે, પણ બીજી આદિક નરક પૃથિવીના આંતરા સર્વ શૂન્ય જાણવા. એના યંત્રોની સ્થાપના નીચે કરી છે તે જોઈ લેવી.

હવે સાતે નરકના પ્રત્યેક પ્રતર માંહેલા મધ્યના વચલા ઇંદ્રક નરકાવાસાથી ચાર દિશાયે ચાર શ્રેણિ અને ચાર વિદિશાયે ચાર શ્રેણિ એમ આઠ શ્રેણિ નરકાવાસાની નિકલી છે, તિહાં પહેલે પાથડે પ્રત્યેક ચાર દિશાની એકેક શ્રેણિમાં ડંગણપચાસ નરકાવાસા છે અને ચાર વિદિશાની પ્રત્યેક શ્રેણિમાં અડતાલીશ નરકાવાસા છે. પઠી પાથડે પાથમે એકેક નરકાવાસો ઘટાડતાં યાવત્ સાતમી નરકે ડંગણપચાસમે પ્રતરે ચારે દિશાની પંક્તિમાં એકેક નરકાવાસો છે અને વિદિશાની પંક્તિમાં નરકાવાસો નથી તેની સાથે એક મધ્યને ઇંદ્રક નરકાવાસો મેલવીયે, તેવારે સાતમી નરકે પાંચ નરકાવાસા છે.

રત્નપ્રજ્ઞા પૃથ્વીને પહેલે પાથમે ચારે દિશિના ૧૯૬ અને ચાર વિદિશાના ૧૯૨ તથા એક વચમાંનો મેલવતાં ૩૮૯ પંક્તિગત નરકાવાસા થાય. પઠી બીજે પાથડે ચાર દિશિના ચાર અને ચાર વિદિશિના ચાર મલી આઠ ઘટે, તેવારે ૩૮૧ થાય. એમ ત્રીજા આદિકમાં આઠ આઠ ઘટાવતાં યાવત્ ડંગણપચાસમે પ્રતરે પાંચ નરકાવાસા પંક્તિગત રહે, શેષ્ય નરકાવાસા સર્વ પુષ્પાવકીર્ણ જાણવા. અથવા આવલિકાગત નરકાવાસા

जाणवानो उपाय कहे ठे. पहेली नरकना पहेला पाथमाना नरकावासाने मुख्य क हीये अने पहेली नरके तेर पाथमा ठे, माटे तेरमा पाथमाना नरकावासाने भूमि क हीये, ए वेनो शरवालो करी तेनुं अर्द्ध करी बांठित प्रतरे गुणीये, तेवारे ते प्रतरना पंक्तिगत नरकावासाना संख्या आवे. एना यंत्रो दाखल करेला ठे, ते जोइ लेवा.

रत्नप्रज्ञाने पहेले कांरें रत्न घणां ठे, माटे एनुं रत्नप्रज्ञा गोत्र कहीये, बीजी शर्क राये कांकरा घणा ठे, त्रीजी बालुकाये वेलु एटले रेती घणी ठे, चोथी पंकप्रज्ञाये का दव घणो ठे, पांचमी धूमाये धूम्र घणो ठे, ठठी तमःप्रज्ञाये अंधकार घणो ठे, अने सातमी तमस्तमः प्रज्ञाये अंधकारनुं बहुलपणुं ठे, एम साते नरकना गुणनिष्पन्न गोत्र ठे. ए सात नरक संबंधि गोत्रना हेतु जाणवा.

सात नरकनां नाम, गोत्र, नरकावासाना संख्या, प्रतरसंख्या, पृथ्वीपिंरु, सामान्य श्री जघन्य उत्कृष्टायु, तेमज देहमान, अवधिज्ञाननुं क्षेत्र, एक नारकी उपना पढी बीजो नारकी केटले काले उपजे, तेनो विरहाकाल ए सर्वनो यंत्र.

साते नारकीनां नाम.	सात नारकीनां गोत्र.	नरकावासाना संख्या.	प्रतरसं० पाथमा.	नरकनुं उंचपणुं पृथ्वीपिंरु.	सामान्ये ज घन्यायु.
घम्मा.	रत्नप्रज्ञा.	३००००००	१३	१०००००	दश हजारवर्ष.
वंशा.	शर्करप्रज्ञा.	२५०००००	११	१३२०००	एक सागर.
शैला.	बालुकप्रज्ञा.	१५०००००	९	१२००००	त्रण सागर.
अंजणा.	पंकप्रज्ञा.	१००००००	७	१२००००	सात सागर.
रिछा.	धूमप्रज्ञा.	३०००००	५	११००००	दश सागर.
मघा.	तमःप्रज्ञा.	९९९९९	३	११६०००	सत्तर सागर.
माघवती.	तमस्तमप्रज्ञा.	५	१	१०००००	बावीश सागर.

सामान्ये उत्कृष्टायु.	सामान्य देहमान धनुष्य.	उत्कृष्ट वैक्रिय देहमान.	उत्कृष्ट अवधि ज्ञानके० क्षेत्र.	जघन्य विरहकाल.	उत्कृष्ट विरहकाल.
एक सागर.	ध० ७॥ अं० ६	ध० १५॥ अं० १२	गाउ. ४	एक समय.	चोवीशमुहूर्त.
त्रण सागर.	ध. १५॥ अं. १२	ध० ३१	गाउ. ३॥	एक समय.	सात दिवस.
सात सागर.	ध० ३१	ध० ६१॥	गाउ. ३	एक समय.	पन्नर दिवस.
दश सागर.	ध० ६१॥	ध० १२५	गाउ. २॥	एक समय.	एक मास.
सत्तर सागर.	ध० १२५	ध० २५०	गाउ. २	एक समय.	वे मास.
बावीश सार.	ध० २५०	ध० ५००	गाउ. १॥	एक समय.	चार मास.
तेत्रीश सागर.	ध० ५००	ध० १०००	गाउ. १	एक समय.	ठ मास.

साते नरकना उगणपच्चास प्रतरे दिशि अने विदिशि संबंधी नरकावासानी पंक्तिनी संख्यानो तथा एकंदर पंक्तिगत नरकावासानी संख्यानो यंत्र.

प्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
दिशि.	४९	४८	४७	४६	४५	४४	४३	४२	४१	४०	३९
विदिशि.	४८	४७	४६	४५	४४	४३	४२	४१	४०	३९	३८
सर्वसं०	३०९	३८१	३७३	३६५	३५७	३४९	३४१	३३३	३२५	३१७	३०९
१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३
३८	३७	३६	३५	३४	३३	३२	३१	३०	२९	२८	२७
३७	३६	३५	३४	३३	३२	३१	३०	२९	२८	२७	२६
३०१	२९३	२८५	२७७	२६९	२६१	२५३	२४५	२३७	२२९	२२१	२१३
प्र०	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५
दि०	२५	२४	२३	२२	२१	२०	१९	१८	१७	१६	१५
वि०	२४	२३	२२	२१	२०	१९	१८	१७	१६	१५	१४
सर्व.	१९७	१८९	१८१	१७३	१६५	१५७	१४९	१४१	१३३	१२५	११७
३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८
१३	१२	११	१०	९	८	७	६	५	४	३	२
१२	११	१०	९	८	७	६	५	४	३	२	१
१०१	९३	८५	७७	६९	६१	५३	४५	३७	२९	२१	१३

सात नरक पृथिवीमां आवलिकागत नरकावासानी संख्या आणवा माटे मुख, जूमि समासादिक करणनो यंत्र तथा पुष्पावकीर्ण नरकावासानी संख्या

पृथिवी.	१ रत्नप्र०	२ शर्करा.	३ वालु०	४ पंकप्र०	५ धूमप्र०	६ तमःप्र०	७ तमस्त०	सर्वसं०
मुखानि.	३८९	२८५	१९७	१२५	६९	२९	४	३८९
जूमयः	२९३	२०५	१३३	७७	३७	१३	०	५
समास.	६८२	४९०	३३०	२०२	१०६	४२	०	३९४
समासा०	३४१	२४५	१६५	१०१	५३	२१	०	१९७
प्रतराः	१३	११	९	७	५	३	१	४९
पंक्तिगत.	४४३३	२६९५	१४८५	७०७	२६५	६३	५	९६५३
पुष्पाव०	२९९५५६७	२४९७३०५	१४९८५१५	९९९२९३	२९९७३५	९९९३२	०	८३९०३४७
शरवाले.	३००००००	२५०००००	१५०००००	१००००००	३००००००	९९९९९५	५	८४०००००

ઠ નારકીના પૃથ્વીપિંકમાંથી નીચેં તથા ઉપરના એકેક હજાર યોજન ન્યુન કરવા અને સાતમી નરક પૃથ્વીયેં સામી વાવન હજાર યોજન નીચેં અને સામી વાવન હજાર યોજન ઉપર સૂકીયેં. તેવારેં વાકી ત્રણ હજાર યોજન રહે. તેમાં એકજ પાથડો છે. શેષ ઠ નરકપૃથ્વી સંબંધિ પાથમાના આંતરાનો યંત્ર.

નરકનાં નામ.	રત્નપ્રજા.	શર્કરપ્રજા.	વાલુકપ્રજા.	પંકપ્રજા.	ધૂમપ્રજા.	તમ:પ્રજા.	તમસ્તપ:પ્રજા
પૃથ્વી પિંડ.	૧૦૦૦૦૦	૧૩૨૦૦૦	૧૨૦૦૦૦	૧૨૦૦૦૦	૧૧૦૦૦૦	૧૧૬૦૦૦	૧૦૦૦૦૦
દ્વિસદ્સોઁ કરતાં	૧૭૦૦૦૦	૧૩૦૦૦૦	૨૬૦૦૦૦	૧૧૦૦૦૦	૧૧૬૦૦૦૦	૧૧૪૦૦૦૦	૩૦૦૦
પ્રતરસંખ્યા.	૧૩	૧૩	૧૧	૭	૫	૩	૧
પ્રતરતું ડંચપણું.	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦
પાથમાઁ પૂઁ પિંડ	૩૦૦૦૦	૩૩૦૦૦	૨૭૦૦૦૦	૨૧૦૦૦૦	૨૧૦૦૦૦	૧૦૦૦૦	૩૦૦૦
શેષ પાઁ વિના પૂઁ	૧૩૨૦૦૦૦	૧૭૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦	૧૭૦૦૦૦	૧૦૧૦૦૦૦	૧૦૧૦૦૦૦	૧૦૧૦૦૦૦
પાથડાની સંખ્યા.	૧૨	૧૦	૦	૬	૪	૩	૦
પ્રતરાંતર માન.	૧૧૫૦૩ ^{૧૩}	૧૭૦૦	૧૨૩૭૫	૧૬૧૬૬ ^૮	૨૫૨૫૦	૫૨૫૦૦	૦

પ્રત્યેક નરક પૃથિવીયેં આવલિકાગત વાટલા નરકાવાસાની તથા ત્રિસૂણા અને ચૌસૂણા નરકાવાસાની તથા વૃટા પુષ્પાવકીર્ણ નરકાવાસાની સંખ્યાનો યંત્ર. અને વચલો ઇંદ્રક નરકાવાસો ગોલ હોય પઠી પંક્તિમાં પહેલો ત્રિસૂણો, ચૌસૂણો પઠી વાટલો એમ આવલિકાના ટેહેડા સુધી કહેવું.

નરકનામ.	ધમ્મા. ૧	વંશા, ૨	શેલા. ૩	અંજણા. ૪	રિઠા. ૫	મધા. ૬	માધઁ ૭	આવલિકાગત.
વાટલા.	૧૪૫૩	૮૭૫	૪૭૭	૨૨૩	૭૭	૧૫	૧	૩૨૨૧
ત્રિસૂણા.	૧૫૦૦	૧૨૪	૫૧૬	૨૫૨	૧૦૦	૨૦	૪	૩૩૩૨
ચૌસૂણા.	૧૪૭૨	૮૬૬	૪૬૨	૨૩૨	૮૦	૨૦	૦	૩૨૦૦
સર્વસંખ્યા.	૪૪૩૩	૨૬૦૫	૧૪૦૫	૭૦૭	૨૬૫	૬૩	૫	૧૬૫૩
પુષ્પાવકીર્ણ.	૨૦૦૦૦૦૦	૨૪૦૦૦૦૦	૧૪૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦૦	૨૦૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦૦	૦	૮૩૦૦૦૦૦
સર્વસંખ્યા.	૩૦૦૦૦૦૦	૨૫૦૦૦૦૦	૧૫૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦૦	૩૦૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦૦	૫	૮૪૦૦૦૦૦

પહેલી રત્નપ્રજ્ઞા નારકી સંબંધિ ૧૦૦૦૦૦ યોજન પૃથિવીપિંડમાંહે નારકીના તેર પાથડા ત્રણ ત્રણ હજાર યોજનનાં ડુંચા એક બીજાની ઉપર છે, તેની વચમાં કેટલું કે ટલું એકેકા પ્રતરની માંહોમાંહે અંતર છે? તથા જવનપતિ દેવોની દશ નિકાય કયા કયા પ્રતરના અંતરમાં છે! અને કયું અંતર શૂન્ય છે? તથા નીચેના હજાર યોજન શૂન્ય છે અને ઉપરના હજાર યોજનમાં વ્યંતર તથા વાણવ્યંતર દેવોની નિકાય કયા કયા સ્થાનકે છે? તે દેખાડવાનો યંત્ર.

ઉત્તરશ્રેણિ.

રત્નપ્રજ્ઞા બીજી ઉત્તરશ્રેણિ.

સુવહ્ન આદિક આઠ ઇંદ્ર.

શૂન્યપિંડ છે.

માહાકાલાદિ આઠ ઇંદ્ર.

શૂન્યપિંડ છે.

પહેલો પાથડો ડુંચો છે.

પહેલું પ્રતરાંતર માન.

બીજો પાથડો ડુંચો છે.

અસુરકુમાર નિકાય વલીંદ્ર.

ત્રીજો પાથડો.

નાગકુમાર નિકાય જુતાનંદેંદ્ર.

ચોથો પાથડો.

સુવર્ણકુમાર વેણુદાર્લીંદ્ર.

પાંચમો પાથડો.

વિદ્યુત્કુમાર નિકાય હરિશિં

ઠઠો પાથડો.

અગ્નિકુમારનિ.અગ્નિમાણવેંદ્ર.

સાતમો પાથડો.

છીપકુમાર નિકાય વિશિષ્ટેંદ્ર.

આઠમો પાથડો.

ઉદધિકુમારનિકાય જલપ્રજ્ઞેં

નવમો પાથડો.

પિંડ યોજન પ્રમાણ.

૧૦ યોજન મૃતપિંડ.

૫૦૦૦ અણપત્તીયાદિકવાણવ્યં.

૧૦ યોજન મૃતપિંડ.

૫૦૦૦ યોજન પિશાચવ્યંતર.

૧૦૦૦ યોજનનો પિંડ.

૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ ડુંચો.

૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૯}$ યોજનમાં.

૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.

૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૯}$ આંતરામાં.

૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.

૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૯}$ આંતરામાં.

૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.

૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૯}$ આંતરામાં.

૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.

૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૯}$ આંતરામાં.

૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.

૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૯}$ આંતરામાં.

૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.

૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૯}$ આંતરામાં.

૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.

૧૧૫૮૩ $\frac{૪}{૯}$ આંતરામાં.

૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.

દક્ષિણશ્રેણિ.

પહેલી દક્ષિણશ્રેણિ રત્નપ્રજ્ઞા.

સન્નિહિત આદિ આઠ ઇંદ્ર.

શૂન્યપિંડ છે.

કાલેંદ્રપ્રમુખ આઠ ઇંદ્ર.

શૂન્ય પિંડ છે.

આમાં નરકાવાસા છે.

પટલામાં આકાશ શૂન્ય છે.

આમાં નરકાવાસા છે.

અસુરકુમાર નિકાય ચમરેંદ્ર.

આમાં નરકાવાસા છે.

નાગકુમાર નિકાય ધરણીંદ્ર.

આમાં નરકવાસા છે.

સુવર્ણકુમાર નિકાય વેણુદેવેંદ્ર.

આમાં નરકવાસા છે.

વિદ્યુત્કુમાર નિકાય હરિકાંતેં.

આમાં નરકાવાસા છે.

અગ્નિકુમારનિ.અગ્નિશિખેંદ્ર.

આમાં નરકાવાસા છે.

છીપકુમાર નિકાય પૂર્ણેંદ્ર.

આમાં નરકાવાસા છે.

ઉદધિકુમારનિ. જલકાંતેંદ્ર.

આમાં નરકાવાસા છે.

દિશિકુનિષ્ઠમિતવાહનેંદ્ર.	૧૧૫૭૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	દિશિકુમાર નિકાયઅમિતેંદ્ર
દશમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	આમાં નરકાવાસા છે.
પવનકુમારનિષ્ઠ પ્રત્નજનેંદ્ર.	૧૧૫૭૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	પવનકુમારનિકાયવેલંબકેંદ્ર.
અગિયારમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	આમાં નરકાવાસા છે.
સ્તનિતકુમારનિકાય ઘોપેંદ્ર.	૧૧૫૭૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	સ્તનિતકુમારનિષ્ઠમહાઘોપેંદ્ર
વારમો પાથમો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	આમાં નરકાવાસા છે.
૯ આંતરામાં શૂન્ય છે.	૧૧૫૭૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	૯ આંતરો શૂન્ય છે.
તેરમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	આમાં નરકાવાસા છે.
અધો જાગ.	૧૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	નરકાવાસા રહિત છે.
સર્વસંખ્યા.	૧૦૦૦૦૦ યોજન.	રત્નપ્રજ્ઞાનો પિંડ પ્રમાણ છે.

હવે નારકીમાં પ્રતરેં પ્રતરેં જૂંડુ જૂંડુ ઉત્કૃષ્ટ દેહમાન કહે છે.

રત્નપ્રજ્ઞાના પ્રથમ પ્રતરેં ઉત્કૃષ્ટ દેહમાન ત્રણ હાથનું છે, અને તેરમે પ્રતરેં સાત ધનુષ્ય ત્રણ હાથ ને ઠ અંગુલ છે, તેમાંથી પહેલાં પ્રતરના ત્રણ હાથ કાઢીયેં, તેવારેં શેષ સાત ધનુષ્ય ને ઠ અંગુલ રહે. તે સાત ધનુષ્યના અઠાવીશ હાથ થાય. તેને તેર પ્રતર માંથી પ્રથમનો પ્રતર એક મૂકી શેષ વારને આંકે વહેંચીયેં, તેવારેં એક જાગમાં વે હાથ આવતાં વાર ડુચોવીશ હાથ જાય, વાકી ચાર હાથ રહે. તેનાં ઠનુ અંગુલ થાય તેની સાથેં પ્રથમની ઠ અંગુલ ઉપર છે, તે મેલવિયેં, તેવારેં ૧૦૨ અંગુલ થાય, તેને વાર ને આંકેં વહેંચતાં એક જાગમાં સાડાઆઠ અંગુલ આવે, તેવારેં વે હાથ ને સામાઆઠ અંગુલની વૃદ્ધિ કરતાં વીજો પાંચ હાથ ને સામાઆઠ અંગુલ દેહમાન થાય. એમ પ્રતરેં પ્રતરેં વે હાથને સામાઆઠ અંગુલ વધારતાં યાવત્ તેરમે પ્રતરેં સાત ધનુષ્યની ઉપર ત્રણ હાથ ને ઠ અંગુલ દેહમાન થાય. ફરી તેટલુંજ દેહમાણ વીજા નરકના પ્રથમ પ્રતરેં કહેવું. વલી શર્કરાને અગિયારમે પ્રતરેં ઇથી વમણું દેહમાન થવાનું છે, માટેં ઉત્કૃષ્ટમાંથી જઘન્ય દેહમાન કાઢીયેં, એટલે પોણા આઠ ધનુષ્ય ને ઠ અંગુલ વધે, તેના અંગુલ કરીયેં, તો ૭૫૦ થાય, તે શર્કરાના અગિયાર પ્રતરમાંથી પહેલા પ્રતરનું આયુ કહેવાણું માટે તેને પડતું મૂકી વાકી દશ પ્રતરેં વહેંચીયેં તેવારે પંચોતેર અંગુલ એક જાગમાં આવે તેના ત્રણ હાથ ને ત્રણ અંગુલ થાય, તેટલું પ્રત્યેક પ્રતરેં દેહમાન વધારતાં અગિયારમે પ્રતરેં સાડા પન્નર ધનુષ્ય ને વાર અંગુલ દેહમાન થાય, તેટલું દેહમાન વલી ત્રીજી નરકને પ્રતરેં આણીને પઠી તેજ કરણ કરવું એમ સર્વ નરકપૃથ્વીયેં કરતાં દેહ પ્રમાણ થાય. તે સર્વ નીચેના યંત્રથી જોઈ લેજો.

રત્નપ્રજાદિક પ્રત્યેક પૃથ્વીના જૂદા જૂદા પ્રતરે શરીરના પ્રમાણનો યંત્ર.

૧ રત્નપ્રજા.

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
ધનુષ્ય.	૦	૧	૧	૨	૩	૩	૪	૪	૫	૬	૬	૭	૭
હસ્ત.	૩	૧	૩	૨	૦	૨	૧	૩	૧	૦	૨	૦	૩
અંગુલ.	૦	૮	૧૭	૧	૧૦	૧૮	૩	૧૧	૨૦	૪	૧૩	૨૧	૬

૨ શર્કરપ્રજા.

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
ધનુષ્ય.	૭	૮	૯	૧૦	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૪	૧૫
હસ્ત.	૩	૨	૧	૦	૩	૨	૨	૧	૦	૩	૨
અંગુલ.	૬	૯	૧૨	૧૫	૧૮	૨૧	૦	૩	૬	૯	૧૨

૩ વાલુકપ્રજા.

૪ પંકપ્રજા.

પ્ર૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	પ્ર૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
ધ૦	૧૫	૧૭	૧૯	૨૧	૨૩	૨૫	૨૭	૨૯	૩૧	ધ૦	૩૧	૩૬	૪૧	૪૬	૫૨	૫૭	૬૨
હ૦	૨	૨	૨	૧	૧	૧	૧	૧	૧	હ૦	૧	૧	૨	૩	૦	૧	૨
અં૦	૧૨	૭	૩	૨૨	૧૮	૧૩	૯	૪	૦	અં૦	૦	૨૦	૧૬	૧૨	૮	૪	૦

૫ ધૂમપ્રજા.

૬ તમઃપ્રજા.

૭ તમસ્તણપ્રજા.

પ્ર૦	૧	૨	૩	૪	૫	પ્ર૦	૧	૨	૩	પ્ર૦	૧
ધ૦	૬૨	૭૮	૯૩	૧૦૯	૧૨૫	ધ૦	૧૨૫	૧૮૭	૨૫૦	ધ૦	૫૦૦
હ૦	૨	૦	૩	૧	૦	હ૦	૦	૨	૦	હ૦	૦
અં૦	૦	૧૨	૦	૧૨	૦	અં૦	૦	૦	૦	અં૦	૦

હવે એ સાતે નરક પૃથ્વી શેને આધારે રહેલી છે તે કહે છે. નારકીના મધ્યમાં વચ્ચે ઘનોદધિનો પિંડ વીશ હજાર યોજન છે, અને ઘનવાત, તનુવાત તથા આકાશ અસંખ્યાતા યોજનનો પિંડ છે, તેમાં ઘનવાતથી અસંખ્યાતગુણો તનુવાત છે, અને તનુવાતથી અસંખ્યાતગુણો આકાશનો પિંડ છે. ઘનોદધિ, ઘનવાત ઉપર પ્રતિષ્ઠિત છે, ઘનવાત તનુવાત ઉપર પ્રતિષ્ઠિત છે, તનુવાત આકાશ ઉપર પ્રતિષ્ઠિત છે આકાશ કોઈ ઉપર પ્રતિષ્ઠિત નથી. એ ઘનોદધ્યાદિક ચાર વલયેં કરી સર્વ પૃથ્વીયો વીટેલી છે, તે અનુક્રમે મધ્ય જાગથી ચારે દિશાયેં ચારે વલય પ્રદેશેં પ્રદેશેં ઘટતાં ઘટતાં યાવત્ આપ આપણી

પૃથ્વીને ઠેહડે ઠેક ઘણાજ સ્વરૂપ થયા થકા વલયાકારે વીંટી રહ્યા છે ત્યાં સર્વ નરક પૃથ્વી યોને ઠેહડે કેટલા કેટલા યોજનનાં વલય રહ્યાં છે, તેના યંત્ર, તથા સાતે નરક પૃથિવી ને લી કસ્યા થકાં ઠત્રાતિઠત્ર આકાર ને, ઇટલે ઉપર ન્હાનું ઠત્ર તેની નીંચે મહોટું ઠત્ર, તેની નીંચે મહોટું એમ હેઠલી હેઠલી નરક મહોટી મહોટી છે. વીશ હજાર યોજન ઘનોદધિનો પિંરુ કહ્યો, અને અસંખ્યાતા યોજન ઘનવાતાદિકનો પિંરુ કહ્યો. તે સર્વ નરકની વચાલે હોય, પઠી અનુક્રમે પ્રદેશે પ્રદેશે ઘટતો ઘટતો ઠેહડે આ યંત્રમાં લખ્યા પ્રમાણે વલય હોય. નરક. ઘનોદધિવલયપ્રમાણ. ઘનવાતવલય. તનુવાતવલયપ્રમાણ. ત્રણેનો સરવાલો

નરક આંક.	યોજન	ગાઝ	ગાઝત્રૈ યાત્રાગ	યોજન.	ગાઝ.	યોજન.	ગાઝ.	ગાઝના ત્ર.ત્રાગ	યોજન.	ગાઝ.	ગાઝત્રઙ યાત્રાગ.
૧	૬	૦	૦	૪	૨	૧	૨	૦	૧૨	૦	૦
૨	૬	૧	૧	૪	૩	૧	૨	૧	૧૨	૨	૨
૩	૬	૨	૨	૫	૦	૧	૨	૨	૧૩	૧	૧
૪	૭	૦	૦	૫	૧	૧	૩	૦	૧૪	૦	૦
૫	૭	૧	૧	૫	૨	૧	૩	૧	૧૪	૨	૨
૬	૭	૨	૨	૫	૩	૧	૩	૨	૧૫	૧	૧
૭	૮	૦	૦	૬	૦	૨	૦	૦	૧૬	૦	૦

રતપ્રજ્ઞા પૃથ્વીના ૧૦૦૦૦૦ પિંરુમાં પહેલો સ્વરકાંરુ ૧૬૦૦૦ યોજન છે વીજો પંકવ હુલકાંરુ ૮૪૦૦૦ યોજન છે, ત્રીજો જલવહુલકાંરુ ૮૦૦૦૦ યોજન છે. અને વીજી સર્વ પૃથ્વી પૃથ્વિકાયમય જાણવી. સાતે નરક પૃથ્વી ઘનોદધિ, ઘનવાત, તનુવાતને વલયે કરી વીટલી છે, માટે આયામ વિષ્કંત્રે કરી ચારે દિશાયે અલોકને ફરસે નહી. ચારે દિશાયે ઠેહલો તનુવાત વલય અલોકને ફરશે છે માટે. તથા નારકીને વેદનાનું સ્વરૂપ જૈનપ્રવોધ પુસ્તક તથા સૂયગરુંગ સૂત્ર તથા સંઘયણાદિ ગ્રંથોમાં ઠપાયું છે.

હવે આ પુસ્તકમાં દેવ નારકિયાદિકનાં આયુ તથા દ્વીપસમુદ્રનાં પ્રમાણ સર્વ પદ્યો પમ અને સાગરોપમે કરી કહ્યાં છે, માટે પદ્યોપમ અને સાગરોપમનું સ્વરૂપ લખીએ છે.

તે પદ્યોપમ તથા સાગરોપમ એકેકા ત્રણ પ્રકારના વાદર તથા ત્રણ પ્રકારના સૂ દ્વા મલી ઠ પ્રકારે છે. તેમાં વાદર કોઈ કામમાં નથી આવતા પરંતુ સૂદ્ધ કામમાં આવે છે. પદ્ય એટલે જેમાં ધાન્ય ત્રીયે તેની જેને ઉપમા છે તેને પદ્યોપમ કહીએ. તે અથવા જેણે કરી કાલાદિકનાં પ્રમાણ મવીએ ઉપમીજે, તેને પદ્યોપમ કહીએ. તે

એક ઉદ્ધાર પદ્યોપમ બીજો અરુ પદ્યોપમ અને ત્રીજો ક્ષેત્રપદ્યોપમ, એવા ત્રણ પ્રકારે છે. તે ઉદ્ધારાદિક એકેકો વલી એક સૂક્ષ્મ અને બીજો વાદર એવા વે વે જોડે છે.

હવે પલ્લનું પ્રમાણ કહે છે. ઉત્સેધાંગુલે એક યોજનનો કૂવો વાટલો ગોલાકારે જાણવો, તે લાંબપણે તથા પહોલપણે અને ઊંડપણે સર્વત્ર એક યોજન પ્રમાણ કહેવો તેનો પરિધિ ત્રણ યોજન અને એક યોજનના ઠ જાગ કરીયે, તેવો એક જાગ ઊપર થાય.

તે કૂવો દેવકુરુ ઉત્તરકુરુ નામે જે યુગલિયાનાં ક્ષેત્ર છે, તિહાં જઘન્ય એક વે ત્રણ દિવસના ઉત્કૃષ્ટથી સાત દિવસના જન્મેલા ગામરાના રોમ અંગુલ પ્રમાણ લેવા, તે રોમના પ્રથમ આઠ કટકા કરીયે વલી તે એકેકા કટકાના આઠ આઠ કટકા કરતાં ૬૪ કટકા થાય. ત્રીજી વાર આઠ ધંરુ કરતાં ૫૧૨ થાય. ચોથી વાર આઠ ધંરુ કરતાં ૪૦૯૬ થાય. પાંચમી વાર આઠ ધંરુ કરતાં ૩૨૭૬૮ થાય. ઠઠી વાર આઠ ધંરુ કરતાં ૨૬૨૧૪૪ થાય. સાતમી વાર આઠ ધંરુ કરતાં ૨૦૯૭૧૫૨ થાય.

એ વીશ લાખ સત્તાણું હજાર એકશો ને બાવન ધંરુ થયા, તે સર્વ વાદર ધંરુ થયા તેણે કરી પૂર્વોક્ત પાલો સંપૂર્ણ ઠાંશીને એવો જરવો કે તે અગ્નિથી બલે નહીં, વાયરાથી રોમધંરુ ઊડે નહીં, ગંગાનદીનો પ્રવાહ ઉપરથી ચાલ્યો જાય તો પણ તેને તાળી શકે નહીં, ચક્રવર્તીનું કટક ઉપર ચાલ્યું જાય, તો પણ ધસકે નહીં. એવો તે કૂવો જરી ને પઠી તે માંહેથી એકેક સમયે એકેક કેશ ધંરુ કાઢાડતાં થકાં જેટલે કાલે તે પાલો ખાલી થાય, તેટલો વાદર ઉદ્ધાર પદ્યોપમનો સંખ્યાતા સમય પ્રમાણ કાલ હોય, જે જાણી તે ધંડ સંખ્યાતાજ હોય, માટે સંખ્યાતો કાલ કહ્યો, એ વાદર ઉદ્ધાર પદ્યોપમ જે કહ્યો તે માત્ર સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર પદ્યોપમનું સ્વરૂપ સમજાવવામાં જ ઉપયોગી હોય. પરંતુ બીજા કશામાં પણ કામ આવે નહીં.

હવે પૂર્વે જે વાલાગ્રધંડે પલ્લ જણ્યો છે, તે વાદર એકેક ધંરુના અસંખ્યાતા સૂક્ષ્મ ધંરુ કલ્પીયે, તે એવા કલ્પીયે, કે જે એક ધંડનો વલી બીજો ધંડ કેવલી કેવલ જ્ઞાને કરી પણ કલ્પી ન શકે, સતેજવંત નેત્રનો ધણી જે જાલીમાંહેથી સૂક્ષ્મ પુજલ સૂર્યના તેજે કરી દેખે, તેનો અસંખ્યાતમો જાગ અથવા વાદર પર્યાંત પૃથિવી કાયિયા જીવનું જેવું સૂક્ષ્મ શરીર હોય, તેવડે ધંડે કરી પૂર્વોક્ત કૂવો જરીયે, તે એકેકો ધંડ સમય સમય કાઢાડતાં અસંખ્યાતા સમય લાગે, અર્થાત્ સંખ્યાતા વર્ષની કોટિયે કરી તે કૂપ ખાલી થાય તેને સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર પદ્યોપમ કહીયે. તેવા દશ કોનાકોમી પલ્લો પમે એક સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર સાગરોપમ થાય. તેવા અઢી સાગરોપમના જેટલા સમય થાય તેટલે પ્રમાણે અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર છે. એ સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર પદ્યોપમ કહ્યાં.

तथा तेहीज योजन प्रमाण पद्य वादर वालाग्रें जख्यो, ते मध्येथी शो शो वर्षे एकेक केशखंड काहामतां, ते पद्य संख्याता वर्षनी कोमी प्रमाण कालें निर्लेप थाय, तेवारे वादर अझा पद्योपम संख्याता वर्ष प्रमाण थाय.

वली तेहीज खंडना पूर्वोक्त रीतें असंख्याता खंड कटपी ते कटपना खंड शो शो वर्षे एकेक कहाडतां जेवारें ते पद्य निर्लेप थाय, तेवारें सूक्ष्म अझापद्योपम असंख्याता वर्षनी कोमी प्रमाण थाय. तेवा दश कोमाकोडी सूक्ष्म अझापद्योपमें एक सूक्ष्म अझा सागरोपम थाय. तेवा वली दश कोमाकोमी सागरोपमें एक अवसर्पिणी काल थाय. वली तेवा दश कोमाकोमी सागरोपमें एक उत्सर्पिणी काल थाय. ए अवसर्पिणी तथा उत्सर्पिणीना वेहु काल मली वीश कोडाकोडी सागरोपमें एक काल चक्र थाय. ए सूक्ष्म अझापद्योपम अने सागरोपमें करी देवता, नारकी, मनुष्य अने तिर्यचना आयुनुं मान तथा कर्मस्थितिमान तथा कायस्थितिमान तथा जवस्थितिनां कालमानादिक मवीयें, ए चोथुं सूक्ष्म अझापद्योपम कळुं, एटले ए सूक्ष्म अझासागरोप मना अनंता पुजलपरावत्तें अतीत अझा तथा अनंता पुजलपरावत्तें अनागत अझा थाय. तिहां अनागत अझानी अनंतता ठे अने अतीत अझानुं आदि नथी, तेथी वेहुने समानपणुं ठे. अन्य आचार्य वली एम कहे ठे के, जो पण समयादिके करी अनागत अझा हीयमान ठे, तो पण अनागत अझानो क्षय नथी यतो, ते माटे अतीत अझा यकी अनागत अझा अनंतगुणी ठे.

सांप्रत वे प्रकारना क्षेत्र पद्योपमनुं निरूपण करीये ठैये. ते पूर्वोक्त वादर वालाग्र खंडे करी जख्यो जे पद्य ते मध्ये कटपना करेला वालाग्रें स्पर्शा जे आकाशप्रदेश ते मांहेथी एकेक आकाश प्रदेश समय समय काहामतां जेवारे सर्व वालाग्रें स्पष्ट थयेला एवा सर्व आकाश प्रदेश निर्लेप थाय, तेवारे असंख्याती उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणी कालप्रमाण एक वादर क्षेत्रपद्योपम थाय.

हवे ते पद्यना सूक्ष्म एकेका वालाग्रने स्पर्शा आकाश प्रदेश तथा अणस्पर्शा एवा समस्त आकाशप्रदेशने समय समय काहाडतां जेवारे ते पद्य निर्लेप थाय, ते वारे पूर्वोक्त वादरक्षेत्र पद्योपमना कालमानयकी असंख्यातगुणुं असंख्याती उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणी प्रमाण सूक्ष्म क्षेत्र पद्योपमनुं कालमान थाय. तेवा दश कोडाकोमी सूक्ष्म क्षेत्रपद्योपमे एक सूक्ष्म क्षेत्र सागरोपम थाय, एणे करी त्रसादिक जीवनुं परिमाण करवुं. एटले दृष्टिवादने विषे द्रव्य प्रमाण चिंतवीये तथा पृथिव्यादिक एके द्विय त्रसांत जीवनुं परिमाण करीये, तेने विषे एनुं प्रयोजन ठे.

અહીં શિષ્ય પૂછે છે કે, જો સ્પષ્ટ, અસ્પષ્ટ, નજઃપ્રદેશ સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર પદ્યોપમે કરીને ગ્રહણ કરીએ હૈયે, તો વાલાગ્રોનું શું પ્રયોજન છે ? યથોક્ત પદ્યાંતરગત નજઃપ્રદેશાપ હારમાત્રથીજ સામાન્યપણે કહેવું યોગ્ય છે ? તત્ર ગુરુ કહે છે, કે એ સત્ય છે. કિંતુ સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર પદ્યોપમે કરી દૃષ્ટિવાદને વિષે દ્રવ્ય મવીએ હૈયે, ને કેટલાએક યથોક્ત વાલાગ્ર સ્પષ્ટ નજઃપ્રદેશે કરી મવીએ હૈયે, માટે દૃષ્ટિવાદોક્ત દ્રવ્યમાનોપયોગીપણા થકી વાલાગ્ર પ્રરૂપણ પ્રયોજનવાલું છે.

એમ સૂક્ષ્મ પદ્યોપમ શાસ્ત્રને વિષે યોગ્યી હોય અને ત્રણ વાદર પદ્યોપમ કહ્યાં, તે સૂક્ષ્મનું સ્વરૂપ સમજાવવા માટેજ જાણવાં. અહીંયાં ઘણું તો સૂક્ષ્મ અઢાપદ્યોપ મનું પ્રયોજન છે, તે અઢાપદ્યોપમે કરી વીશ કોનાકોડી સાગરોપમનું કાલચક્ર થાય, તેવા અનંતે કાલચક્રે એક પુજ્જલપરાવર્ત થાય, એવા અનંત પુજ્જલપરાવર્તે અતીત અઢા અતિક્રમ્યા તે જાણી એને વિષે પુજ્જલપરાવર્ત એવી સંજ્ઞા કરીએ ॥ ઇતિ ॥

હવે પૃથ્વીને વિષે સો પ્રકારનાં જે રત્નો કહેવાય છે, તેના ખેદો કહે છે.

- ૧ તેમાં પ્રથમ જીવનના ત્રણ ખેદ છે, તે કહે છે. ૧ દેવજીવન, ૨ મનુષ્યજીવન, ૩ નાગજીવન.
- ૨ વીજા સ્થાનના ત્રણ ખેદ છે, તે કહે છે. ૧ મનુષ્યસ્થાન, ૨ દેવસ્થાન, ૩ નારકીસ્થાન.
- ૩ ત્રીજા જૂમિના ત્રણ ખેદ છે, તે કહે છે. ૧ ઉત્તમ, ૨ નીચ, ૩ સમ.
- ૪ ચોથા પુરુષના ત્રણ ખેદ છે, તે કહે છે. ૧ ઉત્તમ, ૨ મધ્યમ, ૩ અધમ.
- ૫ પાંચમા પદાર્થના ત્રણ ખેદ છે, તે કહે છે. ૧ ધાતુ, ૨ મૂલ, ૩ જીવ.
- ૬ ષઠા પુરુષાર્થના ચાર ખેદ છે, તે કહે છે. ૧ ધર્મ, ૨ અર્થ, ૩ કામ, ૪ મોહ.
- ૭ સાતમા રાજવંશીના ષત્રીશ ખેદ છે, તે કહે છે. ૧ સૂર્ય, ૨ સોમવંશ, ૩ યાદવ,
- ૪ કદંબ, ૫ પરમાર, ૬ શ્વેતકુ, ૭ ચતુર્યાણ, ૮ મોરી, ૯ શિલાર, ૧૦ સિંધવ, ૧૧ ઠિં
- દક, ૧૨ ચાહડા, ૧૩ પ્રતિહાર, ૧૪ લુંડક, ૧૫ રાઠોર, ૧૬ શક, ૧૭ કરઠપાલ, ૧૮ ક
- રંડ, ૧૯ ચંચિલ, ૨૦ ગોહિલ, ૨૧ મકુર્યાણક, ૨૨ પૌલક, ૨૩ રાજપાલ, ૨૪ ધાન્ય
- પાલ, ૨૫ અનંગ, ૨૬ નિકુલ, ૨૭ દધિકર, ૨૮ કોલ, ૨૯ તુર, ૩૦ દધિપક, ૩૧ હૂલ,
- ૩૨ હરિય, ૩૩ સેવહાર, ૩૪ ડોડીયા. ૩૫ જાડિયા. ૩૬ કુલઠરકુલ.

૮ આઠમા રાજ્યનાં સાત અંગ છે, તેનાં નામ કહે છે. ૧ સ્વામી, ૨ અમાત્ય, ૩ જનપદ,
- ૪ જંતાર, ૫ ડુર્ગ એટલે ગઢ, ૬ બલ, ૭ મિત્રાંગ.

૯ નવમા રાજગુણના ષત્રુ ખેદ છે, તે કહે છે. ૧ વંશ, ૨ વિનય, ૩ વિજય, ૪ વિવે
- ક, ૫ વિદ્યા, ૬ વિચાર ૭ સદાચાર, ૮ વિસ્તાર, ૯ પરિચેદ, ૧૦ અનુગ્રહ, ૧૧ સદા

ગ્રહ, ૧૨ યશ, ૧૩ સદોદિત, ૧૪ સર્વસહ, ૧૫ ધર્મબલ, ૧૬ સત્ય, ૧૭ શૌચ, ૧૮ સન્માન, ૧૯ સંસ્થાન, ૨૦ સમાધાન, ૨૧ સૌખ્ય, ૨૨ સૌજન્ય, ૨૩ સૌજાગ્ય, ૨૪ રૂપ, ૨૫ સ્વરૂપ, ૨૬ સાગત્ય, ૨૭ વિજાગ, ૨૮ સંયોગ, ૨૯ વિયોગ, ૩૦ સત્ત્વ, ૩૧ સંપૂર્ણત્વ, ૩૨ સકલત્વ, ૩૩ પ્રસન્નત્વ, ૩૪ સલજ્ઞત્વ, ૩૫ પાલકત્વ, ૩૬ પાંક્તિ, ૩૭ પ્રણય, ૩૮ પ્રસરણ, ૩૯ પ્રમાણ, ૪૦ પ્રતાપ, ૪૧ પ્રમોદ, ૪૨ પ્રારંજ, ૪૩ પ્રજા વહેદ, ૪૪ સંગ્રહ, ૪૫ વિગ્રહ, ૪૬ પુષ્ટિ, ૪૭ તુષ્ટિ, ૪૮ પ્રીતિ, ૪૯ પ્રાપ્તિ, ૫૦ પ્રશંસા, ૫૧ પ્રતિષ્ઠા, ૫૨ પ્રતિજ્ઞા, ૫૩ સ્થૈર્ય, ૫૪ ધૈર્ય, ૫૫ શૌર્ય, ૫૬ ગાંઝીર્ય, ૫૭ ચાતુર્ય, ૫૮ બુદ્ધિ, ૫૯ બલ, ૬૦ અધ્યક્ષ, ૬૧ વિવોધ, ૬૨ વૃદ્ધિ, ૬૩ સિદ્ધિ, ૬૪ કાંતિ, ૬૫ કીર્તિ, ૬૬ સ્ફૂર્તિ, ૬૭ વ્યુત્પત્તિ, ૬૮ વાત્સલ્ય, ૬૯ માંગલ્ય, ૭૦ મહોત્સવ, ૭૧ મંત્ર, ૭૨ રસિકત્વ, ૭૩ જાબુકત્વ, ૭૪ સમૃદ્ધિત્વ, ૭૫ ગુરુત્વ, ૭૬ શક્તિ, ૭૭ જુક્તિ, ૭૮ યુક્તિ, ૭૯ અયુક્તિ, ૮૦ અશક્તિ, ૮૧ અનુક્રમ, ૮૨ અજિમાન, ૮૩ વદાન્ય, ૮૪ કારુણ્ય, ૮૫ દાક્ષિણ્ય, ૮૬ વર્તન, ૮૭ સ્પર્શન, ૮૮ રસન, ૮૯ ગ્રાણ, ૯૦ શ્રવણ, ૯૧ મર્યાદા, ૯૨ મંરુન, ૯૩ ઉદય, ૯૪ ઉદાત્ત, ૯૫ ઉત્સાહ, ૯૬ ઉત્તમત્વ ગુણ.

૧૦ દશમા રાજપાત્રના બત્રીશ જોડ છે, તે કહે છે. ૧ ધર્મપાત્ર, ૨ કામ, ૩ વિનોદ, ૪ વિદ્યા, ૫ વિલાસ, ૬ વિન્યાસ, ૭ જ્ઞાન, ૮ ક્રીડા, ૯ હાસ્ય, ૧૦ શૃંગાર, ૧૧ વીર, ૧૨ સ્નેહ, ૧૩ જગન્માન્ય, ૧૪ મંત્રી, ૧૫ સંધિ, ૧૬ મહત્તમ, ૧૭ અમાલ્ય, ૧૮ પ્રધાન, ૧૯ અધ્યક્ષ, ૨૦ સેનાપાત્ર, ૨૧ નાગર, ૨૨ પુષ્પ, ૨૩ માન્ય, ૨૪ પદસ્થ, ૨૫ દેશી, ૨૬ રાજી, ૨૭ કુલપુત્રિકા, ૨૮ પુનર્જૂ, ૨૯ વેશ્યા, ૩૦ દાસી, ૩૧ દાસ, ૩૨ આજિચારિક,

૧૧ અગીયારમા રાજવિનોદના બત્રીશ જોડ છે, તે કહે છે. ૧ ગીત, ૨ વિનોદ, ૩ લિખિત, ૪ શિક્ષા, ૫ વક્તૃત્વ, ૬ કવિત્વ, ૭ શાસ્ત્ર, ૮ શસ્ત્ર, ૯ યુદ્ધ, ૧૦ નિયુદ્ધ, ૧૧ ગણિત, ૧૨ ગજ, ૧૩ તુરગ, ૧૪ પક્ષી, ૧૫ આખેટક, ૧૬ દ્યૂત, ૧૭ જલયંત્ર, ૧૮ મંત્ર, ૧૯ મહોત્સવ, ૨૦ ફલ, ૨૧ પુષ્પ, ૨૨ કલા, ૨૩ ગુણ, ૨૪ પ્રહેલિકા, ૨૫ ચિત્ર, ૨૬ ક્ષેત્ર, ૨૭ खेलन, ૨૮ વિત્તમૂત્ર, ૨૯ નૃત્ય, ૩૦ શ્રવણ, ૩૧ કર, ૩૨ બુદ્ધિ, ૩૩ વિદ્યા, ૩૪ રથ, ૩૫ કથા, ૩૬ કલત્ર.

૧૨ બારમા આસ્થાનના અઠાર જોડો છે, તે કહે છે. ૧ મહ્ન, ૨ આપૂહિત, ૩ સ્તિગ્ધ, ૪ મંત્રી, ૫ મહત્તમ, ૬ અમાલ્ય, ૭ પ્રધાન, ૮ બુદ્ધિમુખ, ૯ ઉત્તમમુખ, ૧૦ આગ્રાયક, ૧૧ સાંગ્રામિક, ૧૨ દેશ્ય, ૧૩ પુરુષધર્મ, ૧૪ પુરુષવિજ્ઞાન, ૧૫ પુરુષરાજ, ૧૬ પુરુષકર્મ, ૧૭ પાત્ર, ૧૮ વિનોદપાત્ર. ઇતિ અષ્ટાદશઃ જોડાઃ સમાપ્તાઃ ॥

૧૩ તેરમા રાજવિદ્યાના ચાર જોડ છે, તે કહે છે. ૧ આન્વિક્ષિકી, ૨ ચર્યા, ૩ વાર્તા, ૪ દંડનીતિ,

૧૪ ચૌદમા રાજનીતિના ચાર જોડ છે, તે કહે છે. ૧ સામ, ૨ દામ, ૩ જોડ, ૪ દંડ,
 ૧૫ પન્નરમા આયુધના બત્રીશ જોડ છે, તે કહે છે. ૧ ચક્ર, ૨ ધનુ, ૩ ધનુષ્ય, ૪
 વજ્ર, ૫ અંકુશ, ૬ હુરિકા, ૭ તોમર, ૮ કુંત, ૯ શૂલ, ૧૦ ત્રિશૂલ, ૧૧ શક્તિ, ૧૨ પા
 શ, ૧૩ મુજર, ૧૪ ગુલિકા, ૧૫ મુસટી, ૧૬ હુંઢી, ૧૭ ગદા, ૧૮ શંકુ, ૧૯ પર્નુ, ૨૦
 પટ્ટીશ, ૨૧ રિષ્ટ, ૨૨ કરણ, ૨૩ ચક્રપન, ૨૪ હલ, ૨૫ મુશલ, ૨૬ મુહલિકા, ૨૭
 કર્તરી, ૨૮ કરપત્ર, ૨૯ તરવાર, ૩૦ કોદાલી ૩૧ ડુફોટ, ૩૨ ગોફણ, ૩૩ ડાઈ,
 ૩૪ મ્બસ, ૩૫ હડશ્વ, અને ૩૬ શસ્ત્ર.

૧૬ શોલમા શાસ્ત્રના સત્યાવીશ જોડ છે, તે કહે છે. ૧ શબ્દશાસ્ત્ર, ૨ અલંકારશાસ્ત્ર,
 ૩ તર્કશાસ્ત્ર, ૪ આગમ, ૫ ગણિત શાસ્ત્ર, ૬ કલ્પ, ૭ કલા, ૮ શિક્ષા, ૯ વિનોદ, ૧૦
 વિજ્ઞાન, ૧૧ મંત્ર, ૧૨ સામુદ્રિક, ૧૩ શકુન, ૧૪ ચિકિત્સા, ૧૫ સત્કાવ્ય, ૧૬ મોક્ષ,
 ૧૭ ધર્મ, ૧૮ અર્થ, ૧૯ વાસ્તુશાસ્ત્ર, ૨૦ પ્રવરતર, ૨૧ મહાનામકોશ, ૨૨ સુવિદ્યા, ૨૩
 ટંદ, ૨૪ સ્વપ્નશાસ્ત્ર, ૨૫ નવરસયુક્તકાવ્ય, ૨૬ નાટ્ય, ૨૭ ધીનાદિશાસ્ત્ર.

૧૭ સત્તરમા તત્ત્વના બાવન જોડ છે, તે કહે છે. ૧ પૃથ્વી, ૨ અપ્, ૩ તેજ, ૪ વાયુ,
 ૫ આકાશ, ૬ શબ્દ, ૭ રૂપ, ૮ રસ, ૯ સ્પર્શ, ૧૦ ગંધ, ૧૧ ગ્રાણ, ૧૨ ચક્ષુ, ૧૩ શ્રોત્ર,
 ૧૪ ત્વક્, ૧૫ પાણિ, ૧૬ પાદ, ૧૭ ગુદ, ૧૮ ઉપસ્થાન, ૧૯ બુદ્ધિ, ૨૦ અલંકાર,
 ૨૧ પ્રકૃતિ, ૨૨ પુરુષરક્ત, ૨૩ માંસ, ૨૪ મેદ, ૨૫ મજ્જા, ૨૬ શુક્ર, ૨૭ અસ્થિ, ૨૮
 વાતરસ, ૨૯ ગંધ; ૩૦ સ્પર્શ, ૩૧ ગ્રાણ, ૩૨ ચક્ષુ, ૩૩ પિત્ત, ૩૪ કફ, ૩૫ મલ,
 ૩૬ કામ, ૩૭ ક્રોધ, ૩૮ લોભ, ૩૯ જય, ૪૦ મોહ, ૪૧ માત્સર્ય, ૪૨ રાગ, ૪૩ નિ
 ચિત્તિ, ૪૪ કાલ, ૪૫ વિદ્યા, ૪૬ યુક્તવિદ્યા, ૪૭ માયા, ૪૮ શક્તિ, ૪૯ નાદ, ૫૦ બિંદુ,
 ૫૧ કલા, ૫૨ ઈશ્વર શિવતત્ત્વ.

૧૮ અઠારમી કલાના બહોતેર જોડ છે, તે કહે છે. ૧ વાચ, ૨ નૃત્ય, ૩ ગણિત, ૪
 પઠિત, ૫ લિખિત, ૬ લેખ્ય, ૭ વક્તૃત્વ, ૮ કથા, ૯ વંચન, ૧૦ નાટક, ૧૧ ટંદ, ૧૨
 અલંકાર, ૧૩ દર્શન, ૧૪ અજિધાન, ૧૫ ધાતુકર્મ, ૧૬ અર્થમાન, ૧૭ વાદ, ૧૮ વૃદ્ધિ,
 ૧૯ શોચ, ૨૦ મંત્ર, ૨૧ વિનોદ, ૨૨ વિચાર, ૨૩ નેપથ્ય, ૨૪ વિલાસ, ૨૫ શસ્ત્રક
 મ્, ૨૬ નીતિ, ૨૭ શકુન, ૨૮ ગીત, ૨૯ ચિત્ર, ૩૦ સંયોગ, ૩૧ હસ્તલાઘવ, ૩૨ સૂત્ર,
 ૩૩ કુસુમ, ૩૪ ઇંદ્રજાલ, ૩૫ સ્નેહ, ૩૬ પાન, ૩૭ આહાર, ૩૮ વિહાર, ૩૯ સૌજાન્ય,
 ૪૦ પ્રયોગ, ૪૧ ગંધવાદ, ૪૨ વસ્તુ, ૪૩ રત્ન, ૪૪ પાત્ર, ૪૫ વૈદ્ય, ૪૬ દેશજાણિત, ૪૭
 વિજય, ૪૮ વાણિજ્ય, ૪૯ આયુધ, ૫૦ યુક્ત, ૫૧ નિયુક્ત, ૫૨ વર્તન, ૫૩ હસ્તી, ૫૪
 હુરગ, ૫૫ પક્ષી, ૫૬ કર્તરી, ૫૭ જૂમિલેપ, ૫૮ દંતકાષ્ઠ, ૫૯ ઇષ્ટિકા, ૬૦ પાષાણ,

૬૧ હાસ્ય, ૬૨ ઉત્તર, ૬૩ પ્રત્યુત્તર, ૬૪ શરીર, ૬૫ શાસ્ત્ર, ૬૬ તાલ, ૬૭ ઢોલ, ૬૮ મૃદંગ, ૬૯ વિણા, ૭૦ વાંસલી, ૭૧ જેરી, ૭૨ પલિતવિનાશ,

૧૯ ઓગણીશમા વિજ્ઞાન હેતુના ચોરાશી જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ તત્ત્વજ્ઞાન, ૨ ચર્મ વિજ્ઞાન, ૩ કર્મ વિજ્ઞાન, ૪ લક્ષ્મીયોગ, ૫ શંખ, ૬ દંત, ૭ ગુટિકા, ૮ રસાયન, ૯ વચન, ૧૦ કવિત્વ, ૧૧ યંત્ર, ૧૨ મંત્ર, ૧૩ તંત્ર, ૧૪ મદન, ૧૫ નૈપથ્ય, ૧૬ સ્વ્યંતક, ૧૭ ઇષ્ટિકા, ૧૮ લેખ્ય, ૧૯ સૂત્ર, ૨૦ ચિત્ર, ૨૧ કર્મરંગ, ૨૨ શુચિકર્મ, ૨૩ શકુન, ૨૪ બ્રહ્મકર, ૨૫ નૈર્મલ્ય, ૨૬ ગંધયુક્તિ, ૨૭ આરામ, ૨૮ શિલ્પ, ૨૯ કાવ્ય, ૩૦ કાંસ્ય, ૩૧ કાષ્ઠ, ૩૨ કુંજ, ૩૩ લોહ, ૩૪ પત્ર, ૩૫ વંશ્ય, ૩૬ નલ, ૩૭ દશન, ૩૮ પ્રાસાદ, ૩૯ ધાતુ, ૪૦ વિઝૂષણ, ૪૧ સ્વરોદય, ૪૨ દ્યૂત, ૪૩ અધ્યાત્મ, ૪૪ અગ્નિ, ૪૫ વિદ્વેષણ, ૪૬ ઉચ્ચાટન, ૪૭ સ્તંજન, ૪૮ મોહન, ૪૯ વશીકરણ, ૫૦ વસ્તુ, ૫૧ સ્વયંજી, ૫૨ હસ્તિ શિક્ષા, ૫૩ અશ્વશિક્ષા, ૫૪ પક્ષી, ૫૫ સ્ત્રી, ૫૬ કામ, ૫૭ ચક્ર, ૫૮ વજ્રીકરણ, ૫૯ પશુપાલન, ૬૦ કૃષી, ૬૧ વાણિજ્ય, ૬૨ લક્ષણ, ૬૩ કાલમાનવિધિ, ૬૪ આસનવિધિ, ૬૫ શાસ્ત્રવંધ, ૬૬ નિયુક્તકરણ, ૬૭ આલેટક, ૬૮ કુતુહલ, ૬૯ કેશ, ૭૦ પુષ્પ, ૭૧ ઇંદ્રજાલ, ૭૨ વિનોદ, ૭૩ સૌજાગ્ય, ૭૪ પ્રયોગ, ૭૫ શૌચ, ૭૬ જ્ઞાન, ૭૭ જ્ઞેય, ૭૮ પ્રીતિ, ૭૯ આયુ, ૮૦ ચાટુ, ૮૧ વ્યાપાર, ૮૨ ધારણા, ૮૩ હેય, ૮૪ ઉપાદેય.

૨૦ વીશમા દેશસંખ્યા તે ચારેદિશામાં થઈને ચોરાશીજ્વેદ છે, તે કહે છે. તેમાં પૂર્વ દિશામાં ૧ ગૌરુ, ૨ કાન્યકુબ્જ, ૩ કલિંગ, ૪ ગોલ, ૫ અંગ, ૬ કુરંગ, ૭ બંગાલ, ૮ અરાચ્ય, ૯ વરેંદ્ર, ૧૦ વામન, ૧૧ ગંગાપાર, ૧૨ અંતર્વેદી, ૧૩ માગધ, ૧૪ મધ્યકુરુ, ૧૫ માહલ, ૧૬ કામરૂપ, ૧૭ જડ્ડ, ૧૮ પુંડ્ર, ૧૯ વોડાસ, ૨૦ અગ્નિ, ૨૧ માલવ, ૨૨ પાંચાલ, ૨૩ જાલંધર, ૨૪ શૂરસેન, ૨૫ લોહિતપાત. પશ્ચિમદિશામાં. ૨૬ કાઢેલ, ૨૭ વાલંજ, ૨૮ સૌરાષ્ટ્ર, ૨૯ કુંકુમ, ૩૦ લામપ્રી, ૩૧ અર્બુદ, ૩૨ મેવાન, ૩૩ અવંતિ, ૩૪ નાગણિત, ૩૫ કિરાત, ૩૬ શકટ, ૩૭ સૌવીર, ૩૮ કૌંકણ, ઉત્તર દિશામાં. ૩૯ ગુર્જર, ૪૦ સિંધુ, ૪૧ કેકાણ, ૪૨ નેપાલ, ૪૩ લાટ, ૪૪ જોટ, ૪૫ તુરક, ૪૬ તાયક, ૪૭ બર્બર, ૪૮ વર્જુર, ૪૯ કીર, ૫૦ કાશ્મીર, ૫૧ હિમાલય, ૫૨ લોહપુર. ૫૩ શ્રીકાષ્ઠ. દક્ષિણદિશામાં. ૫૪ મલય, ૫૫ સિંહલ, ૫૬ કોશલ, ૫૭ પામલ, ૫૮ આંધ્ર, ૫૯ વંધવ, ૬૦ કર્કટ, ૬૧ ડ્રવિરુ, ૬૨ શ્રીપર્વત, ૬૩ વૈદર્જ, ૬૪ ધારાઝરાલા, ૬૫ તાપીતટ, ૬૬ માહારાષ્ટ્ર, ૬૭ આઝીરદેશ, ૬૮ નર્મદાતટ, ૬૯ દ્વીપદેશ.

૨૧ એકવીશમા સ્થાનના બત્રીશ જ્વેદો છે, તે કહે છે. ૧ સ્વર્ગ, ૨ મૃત્યુ, ૩ પાતાલ, ૪ તનુ, ૫ વિદ્યા, ૬ વાસ્તુ, ૭ વિનોદ, ૮ વાદ, ૯ ગીત, ૧૦ વાદ્ય, ૧૧ નૃત્ય, ૧૨

રૂપ, ૧૩ ધર્મ, ૧૪ અર્થ, ૧૫ કામ, ૧૬ મોક્ષ, ૧૭ દેશ, ૧૮ કાલ, ૧૯ યાત્રા, ૨૦ સમય, ૨૧ પુરુષ, ૨૨ સ્ત્રી, ૨૩ ગજ, ૨૪ તુરંગમ, ૨૫ પક્ષી, ૨૬ રત્ન, ૨૭ પાન, ૨૮ આહાર, ૨૯ શય્યા ૩૦ વ્યાપાર, ૩૧ વસ્તુ, ૩૨ વિજ્ઞાન લક્ષણ.

૨૨ બાવીશમા ગૃહના ચોવીશ જોડો છે, તે કહે છે. ૧ પ્રાસાદ, ૨ હર્મ્ય, ૩ આયતન, ૪ ગૃહ, ૫ કોશ, ૬ કોષ્ટાગાર, ૭ પાનીયગૃહ, ૮ શૌચગૃહ, ૯ શાલા, ૧૦ માલ્ય, ૧૧ મઠ, ૧૨ સત્રાગાર, ૧૩ શૃંગારસ્થાન, ૧૪ ધર્મસ્થાન, ૧૫ વિનોદસ્થાન, ૧૬ મંદિર, ૧૭ હસ્તિશાલા, ૧૮ વીશમંડપ, ૧૯ માહાનસ, ૨૦ ઝોજનશાલા, ૨૧ ગુપ્તસ્થાન, ૨૨ આદિસ્થાન, ૨૩ અર્ધસ્થાન, ૨૪ રાજાંગણ.

૨૩ ત્રેવીશમા મંગલ વસ્તુના એક શો આઠ જોડો છે, તે કહે છે. ૧ બ્રહ્મા, ૨ વિષ્ણુ, ૩ માહેશ્વર, ૪ વીતરાગ, ૫ સ્કંદ, ૬ આદિત્ય, ૭ લોકપાલ, ૮ અગ્નિ, ૯ અમર, ૧૦ સાગર, ૧૧ પર્વત, ૧૨ ગગન, ૧૩ ગ્રહણ, ૧૪ ગાંધર્વ, ૧૫ ચંદ્ર, ૧૬ વિનાયક, ૧૭ જ્યોતિક, ૧૮ તીર્થ, ૧૯ દ્વિજ, ૨૦ ધર્મશાસ્ત્ર, ૨૧ વેદશાસ્ત્ર, ૨૨ વેદ, ૨૩ પદ્મ, ૨૪ પર્યંક, ૨૫ કૌસ્તુભ, ૨૬ કાંચન, ૨૭ રૌપ્ય, ૨૮ તામ્ર, ૨૯ ઘૃત, ૩૦ મધુ, ૩૧ સિદ્ધાંત, ૩૨ ચંદન, ૩૩ શ્વેત, ૩૪ વસ્ત્ર, ૩૫ વેશ્યા, ૩૬ ગોરોચન, ૩૭ મૃત્તિકા, ૩૮ ગોમય, ૩૯ શસ્ત્ર, ૪૦ અંજન, ૪૧ રત્ન, ૪૨ મનસિલ, ૪૩ મોદક, ૪૪ શંખ, ૪૫ પ્રિયંગુ, ૪૬ વચા, ૪૭ શ્વેતપુષ્પ, ૪૮ સર્પવ, ૪૯ દધિ, ૫૦ દૂર્વા, ૫૧ અક્ષત, ૫૨ ઉદંબર, ૫૩ આમ્ર, ૫૪ ઠંત્ર, ૫૫ વાજિત્ર, ૫૬ દર્જ, ૫૭ હસ્તી, ૫૮ બીજ, ૫૯ મુક્તાફલ, ૬૦ ખંજરીટ, ૬૧ વૃષજ, ૬૨ રાજહંસ, ૬૩ કન્યા, ૬૪ દર્પણ, ૬૫ દીપ, ૬૬ અંકુશ, ૬૭ તુરંગમ, ૬૮ હીત, ૬૯ વેણુ, ૭૦ વીણાધ્વનિ, ૭૧ ઝૂમિ, ૭૨ સિંહ, ૭૩ મય, ૭૪ સ્વસ્તિક, ૭૫ તોરણ, ૭૬ કુંજ, ૭૭ ચામર, ૭૮ વત્સ, ૭૯ ગો, ૮૦ આર્દ્ર, ૮૧ માંસ, ૮૨ સ્ત્રી, ૮૩ પુરુષયુગ્મ, ૮૪ વાહન, ૮૫ પ્રધાન, ૮૬ વિદ્યા, ૮૭ વિનય, ૮૮ તુષ્ટિ, ૮૯ પુષ્ટિ, ૯૦ પ્રસાદ, ૯૧ ઝલ્લોચ, ૯૨ મદિરા, ૯૩ સત્ય, ૯૪ પૂર્ણપાત્ર, ૯૫ આર્દ્રશાક, ૯૬ પિષ્કલપત્ર, ૯૭ શ્રીવૃક્ષ, ૯૮ તાલવૃક્ષ, ૯૯ પૂજા, ૧૦૦ નિધિ, ૧૦૧ ગૌરી, ૧૦૨ ગંગા, ૧૦૩ સરસ્વતી, ૧૦૪ નર્મદા, ૧૦૫ યમુના, ૧૦૬ સિદ્ધિ, ૧૦૭ પ્રીતિ, ૧૦૮ કીર્તિ. એ સર્વ માંગલિક વસ્તુ જાણવી.

૨૪ ચોવીશમા દાનના ત્રણ જોડ છે. તે કહે છે. ૧ અન્નય, ૨ દ્રવ્ય, ૩ પરોપકાર.

૨૫ પચ્ચીશમા યશના પાંચ જોડ છે, તે કહે છે. ૧ જન્મકૃત પ્રતાપ યશ, ૨ કીર્તિ, ૩ પરાક્રમયશ, ૪ રૂપયશ, ૫ સદાચારમાં પ્રવર્તન કરવું તે યશ.

૨૬ ટવીશમા કીર્તિના સાત પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ દાનકીર્તિ, ૨ પુણ્યકીર્તિ,

૩ વિદ્યજ્ઞાનકીર્તિ, ૪ નવકૃતકાવ્યકીર્તિ, ૫ આવર્તનકીર્તિ, ૬ શૌર્યકીર્તિ, ૭ યશઃકીર્તિ.

૨૭ સત્યાવીશમા રસના નવજોડ છે, તે કહે છે. ૧ શૃંગારરસ, ૨ હાસ્યરસ, ૩ કરુણરસ, ૪ રૌદ્રરસ. ૫ વીરરસ, ૬ જ્ઞાનકરસ, ૭ બીજત્સરસ, ૮ અદ્ભુતરસ, ૯ શાંતરસ.

૨૮ અષ્ટાવીશમા જાવના ઝંગણપચાસ જોડો છે, તે કહે છે. ૧ રતિ, ૨ હાસ્ય, ૩ શોક, ૪ ક્રોધ, ૫ ઉત્સાહ, ૬ જય, ૭ જુગુપ્સા, ૮ વિસ્મય, ૯ સ્તંભન, ૧૦ સ્વેદ, ૧૧ સ્વર, ૧૨ જોડ, ૧૩ રોમાંચ, ૧૪ વેપથુ, ૧૫ વૈવર્ણ્ય, ૧૬ અશ્રુ, ૧૭ પ્રલાપ, ૧૮ નિર્વેદ, ૧૯ ગ્લાનિ- ૨૦ શંકા, ૨૧ આશ્રમ, ૨૨ આલસ્ય, ૨૩ દેશચિંતા ૨૪ મોહ, ૨૫ ધૃતિ, ૨૬ સ્મૃતિ, ૨૭ ક્રીડા, ૨૮ ચપલતા, ૨૯ જરૂત. ૩૦ હર્ષ, ૩૧ અવશ, ૩૨ વિષાદ, ૩૩ અસુખ, ૩૪ વર્ગ, ૩૫ અપસ્માર, ૩૬ નિદ્રા, ૩૭ સ્વપ્ન, ૩૮ વિવોધ, ૩૯ અમર્ષ, ૪૦ ઉગ્રતા, ૪૧ ઉન્માદ, ૪૨ મતિ ૪૩ વ્યાધિ, ૪૪ વિરક્ત, ૪૫ વિતર્ક, ૪૬ ત્રાસ, ૪૭ સૂમરણ, ૪૮ માયા, ૪૯ લોજ.

૨૯ ઝંગણત્રીશમા અજિનયના ચાર જોડ કહે છે. ૧ આંગિક, ૨ વાચક, ૩ સાત્ત્વિક, ૪ અહાર્ય.

૩૦ ત્રીશમા વૃત્તિના ચાર જોડ કહે છે. ૧ જારતી, ૨ સાત્વતી, ૩ કૌશિકી, ૪ અરજટી.

૩૧ એકત્રીશમા માહાનપુરુષના ચાર જોડો છે, તે કહે છે. ૧ ધીરોદ્યુત, ૨ ધીરોદાત્ત, ૩ ધીરલલિત, ૪ ધીરશાંત.

૩૨ બત્રીશમા નાયકના ચાર જોડો છે. તે કહે છે. ૧ દક્ષિણ, ૨ અનુકૂલ, ૩ શઠ, ૪ ધ્રુવ.

૩૩ તેત્રીશમા નાયકના ગુણ વત્રીશ પ્રકારના છે, તે કહે છે. ૧ કુલીન, ૨ શીલવાન, ૩ નયસ્થ, ૪ શૌચવાન, ૫ પ્રિયંવદ, ૬ પ્રીતિમાન, ૭ સુજગ, ૮ વિનયવાન, ૯ કીર્તિમાન, ૧૦ ત્યાગી, ૧૧ વિવેકી, ૧૨ શૃંગારવાન, ૧૩ અજિમાની, ૧૪ શ્લાઘ્યવાન, ૧૫ સમુજ્જ્વલવેષ, ૧૬ સકલકલા કુશલ, ૧૭ પ્રિય, ૧૮ સત્યવાન, ૧૯ અવદાન્ય, ૨૦ સ્વજન, ૨૧ સુગંધપ્રિય, ૨૨ સુવૃત્ત, ૨૩ મંત્રવાન, ૨૪ ક્લેશસહ, ૨૫ પ્રસ્તાવપ્રકાશક ૨૬ પંક્તિ, ૨૭ ઉત્તમ સત્ત્વ, ૨૮ ધાર્મિક, ૨૯ મહોત્સાહી, ૩૦ ગુણગ્રાહી, ૩૧ ક્ષમી, ૩૨ પ્રાજ્ઞાવિક.

૩૪ ચોત્રીશમા માહાનાયિકાના ત્રણ જોડ કહે છે. ૧ સ્વકીયા, ૨ પરકીયા, ૩ પાણંગના. વાગ્જટ્ટાલંકારમાં નાયિકાના ચાર જોડ કહ્યા છે. ૧ અનૂદા, ૨ સ્વકીયા, ૩ પરકીયા, ૪ પાણંગના.

૩૫ પાંત્રીશમા નાયિકાના આઠ જોડ કહે છે. ૧ વાસકસજ્જા, ૨ વિરહોત્કંઠિતા, ૩ સ્વંકિતા, ૪ વિપ્રલબ્ધા, ૫ પ્રોષિતજર્તૃકા, ૬ કલહાંતરિતા, ૭ અજિસારિકા, ૮ સ્વાધીનજર્તૃકા.

૩૬ ઠત્રીશમા વલીપણ નાયિકાના ગુણો એકત્રીશ પ્રકારના છે, તે કહે છે. ૧ કુલજા, ૨ સુજગા, ૩ સુરૂપા, ૪ સુસત્ત્વા, ૫ સુવેષા, ૬ સુવિનીતા, ૭ સુરતપ્રવીણા, ૮ સુખપ્રિયા, ૯ વિજોગિની, ૧૦ વિચક્ષણા, ૧૧ પ્રિયજાણિણી, ૧૨ પ્રસન્નમુખી, ૧૩ પીનસ્તની, ૧૪ રસિકા,

૧૫ લક્ષ્મીનિવૃત્તા, ૧૬ લક્ષ્મીયુતા, ૧૭ પઠિતજ્ઞા, ૧૮ ગીતજ્ઞા, ૧૯ વિદ્યાજ્ઞા, ૨૦ નૃત્યજ્ઞા, ૨૧ સુકુમારશરીરા, ૨૨ સુગંધપ્રિયા ૨૩ ચારુનેત્રા, ૨૪ નાતિમાનિની, ૨૫ મધુરવાચ્યા, ૨૬ સ્નેહવતી, ૨૭ વિમર્ષવતી, ૨૮ સત્યવતી, ૨૯ શીલવતી, ૩૦ પ્રજ્ઞાવતી, ૩૧ ગુણાનિવૃત્તા.

૩૨ સામુદ્રીશમા સૌખ્યકરણના ચાર જ્ઞેદ છે, તે કહે છે. ૧ અન્યાસકરણ, ૨ અજિમાન, ૩ સંપ્રિયકરણ, ૪ વિષયકરણ.

૩૩ આદત્રીશમા સૌખ્યના ત્રણ પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ આંગિક, ૨ વાચક, ૩ માનસિક.

૩૪ ઝંગણચાલીશમા શૌચના દશ જ્ઞેદો છે, તે કહે છે. ૧ મુખશૌચ, ૨ સ્નાન, ૩ મૃત્તિકા, ૪ સ્કંધ, ૫ કદા, ૬ શ્મશ્રુ, ૭ જલ, ૮ નલ, ૯ અનલ, ૧૦ સત્યશૌચ.

૪૦ ચાલીશમા કામના બે જ્ઞેદ છે, તે કહે છે. ૧ સ્વાત્માવિક, ૨ કૃત્રિમ.

૪૧ એકતાલીશમા કામાવસ્થાના દશ જ્ઞેદો છે, તે કહે છે. ૧ અજિલાપતા, ૨ સ્મૃતિ, ૩ ગુણોત્કર્ષ, ૪ ઉદ્દેગ, ૫ પ્રલાપ, ૬ ઉન્માદ, ૭ વ્યાધિ, ૮ જડતા, ૯ મરણ, ૧૦ ચિંતા.

વલી કામના બાણ, કોઈ ઠેકાણે પાંચ જ્ઞેદે કહેલા છે, તે કહે છે. ૧ સંગમ, ૨ વિગમ, ૩ હર્ષ, ૪ મોહ, ૫ મરણાધિક.

વલી પણ કામના પાંચ બાણ કહેલા છે, તે કહે છે. ૧ સંમોહન, ૨ ઉત્પાદન, ૩ તાપન, ૪ શોષણ, ૫ મરણ.

૪૨ બહેતાલીશમા મૂર્ખના આઠ પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ નિર્લક્ષ, ૨ શઠ, ૩ ક્લીબ, ૪ નિર્ઘૃણ, ૫ વ્યસની, ૬ અતિજોગી, ૭ ગર્વિત, ૮ નિષ્ઠુર.

૪૩ ત્રેતાલીશમા નાગરિક જનનાં ચોવીશ કરણ છે, તે કહે છે. ૧ વિષયમુખનો ઝેર કો જુદો રાખે. ૨ કાયચિંતાનું સ્થાનક રાખે, ૩ પાણીનું સ્થાનક, ૪ રસોડનું સ્થાનક, ૫ નેપથ્યનું ગૃહ રાખે, ૬ નેપથ્યનાં ઉપકરણ ઘણાં રાખે, ૭ ઘરનાં ઉપકરણ ઘણાં રાખે, ૮ શસ્ત્ર ઘણાં રાખે, ૯ આસન ઘણા પ્રકારનાં રાખે. ૧૦ રમ્યપણું, ૧૧ માલ્યાદિ જોગનું રાખવું, ૧૨ બેસવા ઉઠવાનું ગુપ્તસ્થાન રાખે, ૧૩ પ્રજ્ઞાતમાં વિરામ લેવા માટે સ્થાન રાખે, ૧૪ મધ્યાન્હને વિષે જોજન કરવા સ્થાન રાખે, ૧૫ છાનું જંઘારનું સ્થાનક રાખે, ૧૬ નિરંતર વિદ્યાનો અન્યાસ કરે, ૧૭ કુલોચિત માર્ગવર્તન કરે, ૧૮ પ્રદોષને વિષે ગીતવિનોદ કરે, ૧૯ સુરતોપચાર કરે, ૨૦ ક્યારેક ઉદ્યાનમાં ગમન કરે, ૨૧ કદાચિત્ત ક્ષેત્રનિરીક્ષણ કરે, ૨૨ નિરંતર ગૃહકાર્યમાં રહે, ૨૩ જોગમાં વ્યાસ રહે ૨૪ વિજ્ઞાતસ્થાન.

૪૪ ચુમ્માલીશમા રૂપના ત્રણ જ્ઞેદ છે, તે કહે છે. ૧ સંપૂર્ણ લક્ષણાવયવ, ૨ અસંપૂર્ણ લક્ષણાવયવ, ૩ નિર્લક્ષણાવયવ.

૪૫ પીસ્તાલીશમા સ્વજ્ઞાવના ત્રણ જ્ઞેદ ૧ મુગ્ધસ્વજ્ઞાવ, ૨ મુગ્ધચતુરસ્વજ્ઞાવ, ૩ ચતુરસ્વજ્ઞાવ.

૪૬ ઠહેંતાલીશમા પાર્થિવના દશ પ્રકારે પ્રમોદ છે, તે એક શ્લોકે કરી કહે છે. જ્ઞાને દાને બલે રાજ્યે, વિનોદે વૈરિસંગ્રહે ॥ શૌર્યે ધર્મે ચ સૌખ્યે ચ, પ્રમોદા દશધા સ્મૃતા ॥૧॥

૪૭ સુરતાલીશમો ચાર પ્રકારનો બોધ કહે છે:- ૧ બાલસંસ્કારપ્રબોધ, ૨ પ્રજ્ઞાપ્રબોધ, ૩ શાસ્ત્રપ્રબોધ, ૪ તત્ત્વનિશ્ચયપ્રબોધ.

૪૮ અડતાલીશમી ચાર પ્રકારની બુદ્ધિ કહે છે:- ૧ ઉત્પાતિકી, ૨ વિનયકી, ૩ કાર્મિકી, ૪ પારિણામિકી.

૪૯ ઊંગણપચ્ચાશમી બુદ્ધિના આઠ પ્રકારે ગુણ છે, તે કહે છે. ૧ શુશ્રુષા, ૨ શ્રવણ, ૩ ગ્રહણ, ૪ ધારણા, ૫ ઝહ, ૬ આપોહ, ૭ અર્થ, ૮ વિજ્ઞાન.

૫૦ પચ્ચાશમા ગાંધર્વના ચાર પ્રકાર કહે છે:- ૧ સ્વરગત, ૨ તાલગત, ૩ પદગત, ૪ અવધાનગત.

૫૧ એકાવન્નમા ત્રણ પ્રકારના મહાગીત કહે છે:- ૧ મહાગીતિ, ૨ ઉપગીત, ૩ અનુગીતિ.

૫૨ વાવન્નમા ગીતના ઠત્રીશ ગુણ છે, તે કહે છે:- ૧ સુખર, ૨ સુતાલ, ૩ સુપદ, ૪ શુદ્ધ, ૫ લલિત, ૬ સુસંબંધ, ૭ સુપ્રમેય, ૮ સુરાગ, ૯ સુરસ, ૧૦ સુસંગિત, ૧૧ સુહર્ષ, ૧૨ સુગ્રહ, ૧૩ શ્રિષ્ય ૧૪ ક્રમણ્ય, ૧૫ સુવર્ણ, ૧૬ સુગમ, ૧૭ સુરક્ત, ૧૮ સંપૂર્ણ, ૧૯ સાલંકાર, ૨૦ સુજાણા, ૨૧ સુસંધિષ્ઠ, ૨૨ સવ્યુત્પન્ન, ૨૩ મધુર, ૨૪ સ્ફુટ, ૨૫ અગ્રામ્ય, ૨૬ પ્રસન્ન, ૨૭ કુંચિતકંપિત, ૨૮ સમયોચિત, ૨૯ વિદ્યા, ૩૦ સંગત, ૩૧ પ્રથમ સ્થિત, ૩૨ સ્વસ્થ, ૩૩ એક, ૩૪ અદ્ભુત, ૩૫ વિલંબિતમધ્ય, ૩૬ ઉક્ત પ્રમાણ.

૫૩ હવે ત્રેપન્નમા નૃત્યના બે પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ લાસ્ય, ૨ તાંમવ,

૫૪ ચોપન્નમા કાવ્યના શોલ પ્રકાર કહે છે. ૧ સમય, ૨ પ્રતિજ્ઞા, ૩ અજ્યાસવિદ્યા, ૪ જાતિ, ૫ ગીતિ, ૬ રીતિ, ૭ વૃત્તિ, ૮ વાચ્ય, ૯ વાચક, ૧૦ ઠંદ, ૧૧ અલંકાર, ૧૨ ગુણ, ૧૩ દોષ, ૧૪ રસ, ૧૫ જાવ, ૧૬ અજ્ઞિનય.

૫૫ પચ્ચાવન્નમા વત્કત્વના દશ પ્રકાર કહે છે. ૧ પરિજ્ઞાવિત, ૨ સત્ય, ૩ મધુર, ૪ સાર્થક, ૫ પરિસ્ફુટ, ૬ પરિમિત, ૭ મનોહર, ૮ ચિત્ર, ૯ પ્રસન્ન, ૧૦ જાવાનુગત.

૫૬ ઠપન્નમા જાણના ઠ પ્રકારો છે, તે કહે છે. ૧ સંસ્કૃત, ૨ પ્રાકૃત, ૩ અપત્રંશી, ૪ પૈશાચી, ૫ માગધી, ૬ શૌરસેની.

૫૭ સત્તાવન્નમા પાંડિત્યના પાંચ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ વત્કત્વ, ૨ વાદિત્વ, ૩ કવિત્વ, ૪ આયામત્વ, ૫ ગમત્વ.

૫૮ અષ્ટાવન્નમા વાદના ચોવિશ જેદ કહે છે. ૧ ઉત્પત્તિ, ૨ સમા, ૩ અયતિ, ૪ સત્તા, ૫ વાદ, ૬ પદ્ધ, ૭ પ્રતિપદ્ધ, ૮ પ્રમાણ, ૯ પ્રજેદ, ૧૦ પ્રસન્ન, ૧૧ પ્રત્યુત્તર, ૧૨

દૂષણ, ૧૩ જૂષણ, ૧૪ ઉપન્યાસ, ૧૫ અનુમોદ, ૧૬ આદેશ, ૧૭ નિર્ણય, ૧૮ ગ્રંથનિશ્ચય, ૧૯ નિશ્ચય, ૨૦ સ્થાન, ૨૧ અર્થાંતર, ૨૨ સમતા, ૨૩ જય, ૨૪ પરાજય.

૫૯ ઝંગણશાઠમા દર્શનના ઠ જોડો છે, તે કહે છે. ૧ માહેશ્વરદર્શન, ૨ બ્રાહ્મદર્શન, ૩ સાંખ્યદર્શન, ૪ બૌદ્ધદર્શન, ૫ જૈનદર્શન, ૬ ચાર્વાકદર્શન.

૬૦ સાઠમા માહેશ્વર દર્શનના પાંચ જોડ છે, તે કહે છે. ૧ વિશેષ, ૨ શિવધર્મ, ૩ પાશુપત, ૪ કાલમુખ, ૫ મહાવ્રતિક પર્યંત,

હવે તેનાજ બીજી રીતે પાંચ જોડે કહે છે. અયોવિશેષશિવધર્મ, ૧ શૈવ, ૨ પાશુપત, ૩ ફલમુખ, ૪ મહાવ્રત, ૫ બ્રહ્મચર્ય.

૬૧ એકસઠમા બ્રાહ્મણના લક્ષણ દશ પ્રકારે કહે છે. ૧ પ્રમાણ, ૨ સંસ્કાર, ૩ કર્મ, ૪ વર્તન, ૫ બ્રહ્મચારી, ૬ ગૃહસ્થ, ૭ વાન, ૮ પ્રસ્થ, ૯ યતિ, ૧૦ બ્રહ્મપર્યંત.

૬૨ બાસઠમા સાંખ્ય શાસ્ત્રના ચાર જોડ કહે છે. ૧ તત્ત્વ, ૨ પ્રમાણ, ૩ પ્રકાર, ૪ સર્વાત્મા.

૬૩ ત્રેસઠમા બૌદ્ધમતના દશ જોડ છે, તે કહે છે. ૧ સૌગત, ૨ સર્વદ, ૩ પરિગત, ૪ વિહાર, ૫ પ્રમાણ, ૬ પ્રજોદ, ૭ પ્રમોદ, ૮ શૌર્ય, ૯ ત્રિકયોગાચાર, ૧૦ આધ્યાત્મિકમોક્ષપર્યંત.

૬૪ ચોસઠમા જૈનમતના સાત પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ સર્વજ્ઞ, ૨ ધર્મ, ૩ તત્ત્વાર્થ, ૪ પ્રમાણ, ૫ પ્રતિજ્ઞા, ૬ જોડ, ૭ સિદ્ધપર્યંત.

૬૫ પાંસઠમા ચાર્વાકના ચાર જોડ છે, તે કહે છે. ૧ તત્ત્વાર્થ, ૨ પ્રમાણ, ૩ પ્રજોદ, ૪ પ્રમોદ.

૬૬ ઢાસઠમા વિચારના ચોવીશ જોડ છે, તે કહે છે. ૧ વિદ્યા, ૨ વિજ્ઞાન, ૩ વિનોદ, ૪ કલા, ૫ કવિત્વ, ૬ વક્તૃત્વ, ૭ ગીત, ૮ નૃત્ય, ૯ વાદ્ય, ૧૦ દેશ, ૧૧ કાલ, ૧૨ પાત્ર, ૧૩ પ્રમેય, ૧૪ પર્યાય, ૧૫ જય, ૧૬ રસ, ૧૭ વાદ, ૧૮ અજિનય, ૧૯ ધર્મ, ૨૦ અર્થ, ૨૧ કામ, ૨૨ મોક્ષ, ૨૩ પ્રમાણ, ૨૪ લોકવાદપર્યંત.

૬૭ સરસઠમા ગુરુત્વના દશ જોડ છે, તે કહે છે. ૧ વંશ, ૨ જ્ઞાન, ૩ પદ, ૪ શૌર્ય, ૫ સત્ત્વ, ૬ દાન, ૭ બલ, ૮ જય, ૯ સંતાન, ૧૦ સ્વગુણ.

૬૮ અરસઠમા ચરિતના ચાર જોડ કહે છે. ૧ માનવચરિત, ૨ દાનવચરિત, ૩ વીરવિલાસચરિત, ૪ ગુણપ્રસ્થાપન ચરિત.

૬૯ ઝંગણ્યોત્તેરમા રાજ્યપાલનના પાંચ જોડો છે, તે કહે છે. ૧ ધર્મપાલન, ૨ રાજ્યપાલન, ૩ જૂમિપાલન, ૪ પ્રજાપાલન, ૫ નીતિપાલન.

૭૦ સિત્તેરમા ઉત્તમપણાના સાત જોડો છે, તે કહે છે. ૧ વય, ૨ કુલ, ૩ શીલ, ૪ રૂપ, ૫ પદ, ૬ જ્ઞાન, ૭ પ્રયોગ.

૭૧ એકોત્તેરમા શક્તિના નવ જોડ છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાનશક્તિ, ૨ ધર્મશક્તિ, ૩ દાન

શક્તિ, ૪ મંત્રશક્તિ, ૫ કામશક્તિ, ૬ અર્થશક્તિ, ૭ યુક્તશક્તિ, ૮ વ્યાયામશક્તિ, ૯ દેશશક્તિ.

૭૨ બહોતેરમા અહંકારના આઠ પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાન અહંકાર, ૨ દાન અહંકાર, ૩ બલ અહંકાર, ૪ ધર્મ અહંકાર, ૫ કામ અહંકાર, ૬ દ્રવ્ય અહંકાર, ૭ શત્રુ મારણ અહંકાર, ૮ સમારંજ અહંકાર.

૭૩ ત્રહોતેરમા વાત્સલ્યના ચાર જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ દેવવાત્સલ્ય, ૨ સજુરુવાત્સલ્ય, ૩ મિત્રવાત્સલ્ય, ૪ વહ્નજન પુરુષ વા પદાથનું સ્નેહનેલીધે વાત્સલ્ય.

૭૪ ચમ્મોતેરમા પ્રાપ્તિના આઠ જ્વેદો છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, ૨ ધર્મપ્રાપ્તિ, ૩ બલપ્રાપ્તિ, ૪ કામપ્રાપ્તિ, ૫ વિજ્ઞાનપ્રાપ્તિ, ૬ પાત્રસંગ્રહપ્રાપ્તિ, ૭ સર્વાર્થ, ૮ રાજ્યપ્રાપ્તિ.

૭૫ પંચોતેરમા શૌર્યના ચોવીશ જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ સ્નાનશૌર્ય, ૨ મનઃશૌર્ય, ૩ શબ્દશૌર્ય, ૪ પ્રતાપ, ૫ હૃદય, ૬ પ્રતિજ્ઞા, ૭ તેજ, ૮ જ્ઞાન, ૯ સંગ્રામ, ૧૦ જય, ૧૧ સાહસ, ૧૨ પ્રતિપત્ત, ૧૩ શરણાગત, ૧૪ પ્રમોદ, ૧૫ પ્રબોધ, ૧૬ આજ્ઞા, ૧૭ હૃદયમ, ૧૮ અર્થ, ૧૯ આચાર, ૨૦ બલ, ૨૧ કીર્તિ, ૨૨ લક્ષણ, ૨૩ વ્રત, ૨૪ આપદાશૌર્ય.

૭૬ ઠોતેરમા બલના દશ પ્રકાર કહે છે. ૧ વાગ્બલ, ૨ કાયબલ, ૩ બુદ્ધિબલ, ૪ સ્થાન બલ, ૫ સુહૃદ્બલ, ૬ શત્રુબલ, ૭ દેવતાબલ, ૮ ધનબલ, ૯ મંત્રબલ, ૧૦ સૈન્યબલ.

૭૭ સત્યોતેરમા આજ્ઞાના દશ જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાન, ૨ આગમ, ૩ પ્રતાપ, ૪ ऐश्वर्य, ૫ વાક, ૬ પરિશ્રમ, ૭ નિદ્રા, ૮ રતિ.

૭૮ અઠોતેરમા સંગ્રહના નવ જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાનસંગ્રહ, ૨ પાત્રસંગ્રહ, ૩ મિત્રસંગ્રહ, ૪ પત્નિયોગસંગ્રહ, ૫ બલસંગ્રહ, ૬ જયસંગ્રહ, ૭ ધર્મસંગ્રહ, ૮ શ્રુતસંગ્રહ, ૯ ગુણસંગ્રહ.

૭૯ ઝંગણ્યાણ્શીમા પરિહેદના પાંચજ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ અલક્ષિત, ૨ લક્ષિત, ૩ માનસિક, ૪ વાચક, ૫ કાર્મણ.

૮૦ ણ્શીમા પ્રચુત્વના પાંચ જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાનપ્રચુત્વ, ૨ અદ્યપ્રચુત્વ, ૩ શૌર્યપ્રચુત્વ, ૪ સ્થાપનાપ્રચુત્વ, ૫ પ્રદાનપ્રચુત્વ.

૮૧ એક્યાશીમા લબ્ધિના આઠ જ્વેદ છે તે કહે છે. ૧ અણિમા, ૨ મણિમા, ૩ ગરિમા, ૪ લઘિમા, ૫ ઈશિત્વ, ૬ વશિત્વ, ૭ પ્રાપ્તિ, ૮ પ્રાકાશ્ય.

૮૨ વ્યાસીમા દિવ્યના દશ જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ જલ, ૨ અગ્નિ, ૩ ઘટ, ૪ કોશ, ૫ વિષ, ૬ માષ, ૭ તાંડુલ, ૮ ફલ, ૯ તુલ, ૧૦ સુતસ્પર્શ.

૮૩ ત્ર્યાશીમા અપરાધના દશ જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ અદ્યજ્ઞ, ૨ નૃપવધ, ૩ સ્ત્રીવધ, ૪ વર્ણ સંકર, ૫ પરસ્ત્રીગમન, ૬ ચૌર્ય, ૭ પતિવિનાનો ગર્જ, ૮ દંડપારુણ્ય, ૯ વાક્ય, ૧૦ ગર્જપાતન,

૮૪ ચોરાશીમા ઉત્તમકારિગરના ઠ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ આરામિક, ૨ મણિકાર, ૩ સ્વર્ણકાર, ૪ કાંસ્યઘાટક, ૫ દારુકૃત; ૬ કુંજકાર.

૮૫ પંચાશીમા મધ્યમ કારિગર પુરુષોના ઠ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ લૂહરા, ૨ સલાટ, ૩ કમિયા, ૪ યંત્રવાહકશોમિક, ૫ તંતુવાયી, ૬ હજામ.

૮૬ ઢાશીમા અધમ કારિગર પુરુષોના ઠ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ધોવી, ૨ ચમાર, ૩ નટ, ૪ ચરટ, ૫ ચારવા, ૬ કૈવર્તક તે જિહ્વ.

૮૭ સત્યાશીમા ઉત્તમ પ્રકૃતિવાલા કારિગરના ઠ જેદો છે તે કહે છે. ૧ હજામ, ૨ સોની, ૩ ચત્રી, ૪ કાંસ્યઘરુનાર, ૫ સુતાર, ૬ કુંજાર.

૮૮ અઠ્યાશીમા મધ્યમ પ્રકૃતિવાલા કારિગરના ઠ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ આરામિક, ૨ મણિયાર, ૩ દરજી, ૪ કૃક, ૫ ચિતારો, ૬ પાલચી ઉપારુનાર જોઈ.

૮૯ નેવાશીમા અધમ પ્રકૃતિવાલા કારિગરના ઠ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ચમાર, ૨ મધપારુનાર, ૩ નટ, ૪ જિહ્વ, ૫ લુહાર, ૬ પાશધિ.

૯૦ નેવુંમા નારુના નવ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ઘાંચી, ૨ મોચી, ૩ ઘાંઢા, ૪ ધોવી, ૫ લુહાર, ૬ દરજી, ૭ માઠી, ૮ જિહ્વ, ૯ ગોવાલ. એ નવ નારુકના નામ જાણવા.

૯૧ એકાણુમા કારુના નવ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ કાંદવિક, ૨ કૌટુંબિક, ૩ કુંજાર, ૪ સોની, ૫ માલી, ૬ તંબોલી, ૭ હજામ, ૮ કાઠિક, ૯ ગાંધર્વ ધાયક.

૯૨ બાણુમા શબ્દના પાંચ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ વીણાનો શબ્દ, ૨ સતારનો શબ્દ, ૩ વંશશબ્દ, ૪ માદલનો શબ્દ, ૫ કરતાલનો શબ્દ.

૯૩ ત્ર્યાણુમા ધાન્યના ત્રણ જેદ છે. તે કહે. ૧ શીર્શક, ૨ શંબા, ૩ ઘંટક.

૯૪ ચોરાણુમા શાકના ચાર જેદ છે, તે કહે છે. ૧ કંદ શાખા, ૨ પત્ર, ૩ પુષ્પ, ૪ ફલ.

૯૫ પંચાણુમા માંસના ત્રણ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ જલચરમાંસ, ૨ શ્યલચરમાંસ, ૩ સ્થેચરમાંસ.

૯૬ ઢાણુમા રસના ઠ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ આમ્લ, ૨ મધુર, ૩ તીક્ષ્ણ, ૪ કષાય, ૫ કટુ.

ગાથા પ્રાસ્તાવિક છે. આહારનિમિત્તેણં, વેસાણ ઘર માગડું ॥ ધમ્માલાજંતુ જા જાણે, દલ્લાજં વિમગ્ગિયડું ॥ ૧ ॥ માણગણં મુણિણા, પડિયા તિણડું તહિં ॥ હિરણાણં તુ કોમીડું, વેસાણ અગ્ગં તયા ॥ ઇતિ માહાનિશીથે ॥ સાકાદિવેસણાસત્તી, નંદીસેણે મુણીસરે ॥ જીવિણ સાગિહે આસી, દસણં પડિબોહિડું. ઇતિ શતરત્નસંગ્રહઃ સમાપ્તઃ ॥

હવે વાસુદેવ, તીર્થંકર અને ચક્રવર્તી તથા બલદેવ એ ચાર પદવીવાલા જીવોદેવતા તથા નારકીથી આવ્યા ઉપજે પણ મનુષ્યમાંથી આવે નહીં.

૧ ચક્રવર્તી તથા બલદેવ, એ બેહુ ચારે નિકાયના દેવોમાંથી આવી ઉપજે.

૧ તીર્થંકર તથા વાસુદેવ, એ બેહુ વૈમાનિક દેવોમાંથી આવી ઉપજે.
 ૨ ચક્રવર્તીના જે પાંચ મનુષ્ય રત્ન છે, તે સાતમી નરક, તેજકાય, વાયુકાય, તિર્યંચ અને મનુ
 ષ્ય તથા અનુત્તર વિમાન, ઇટલા સ્થાનકથી આવ્યા ન હોય, શેષસ્થાનકથી આવ્યા હોય.
 ૪ તથા હાથી અને અશ્વ, એ બે તિર્યંચપંચેન્દ્રિય રત્ન છે, અને સાત એકેન્દ્રિય રત્ન છે
 ૫ એમની ઉત્પત્તિ યથાસંજવપણે જાણવી.

કયાં જીવ નરકેં જાય?	કયો જીવ કયી નરકેં જાય?	બાહુલ્ય આશ્રયી વિશેષ કહે છે.
સંજ્ઞિપંચેન્દ્રિય પર્યાંતા સંખ્યા	૧ અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ	૧ વ્યાલ સર્પ પ્રમુખ.
તા વર્ષાયુવાલા એવા મનુષ્ય	પહેલી નરક સુધી જાય.	૨ દાઢાલ સિંહ વાઘ પ્રમુખ.
અને તિર્યંચ મરી નરકેં જાય	૨ ગર્જજહુજ પરિસર્પ, ગોહ, નો	૩ ગૃધ્ર પક્ષી પ્રમુખ.
તેના આચરણ કહે છે.	લીયાદિ બીજી સુધી જાય.	૪ જલચર મત્સ્ય પ્રમુખ.
૧ મિથ્યાત્વી જીવ.	૩ ગર્જજપંખી ત્રીજી નરકેં જાય	૫ ઇટલા જાતિના જીવ પ્રાય
૨ મહા આરંજ કરનાર.	૪ સિંહ પ્રમુખ ચૌપદ જીવ	૬ ઘણું કરી નરકથી આવે અને
૩ ઘણા પરિગ્રહમાં આસક્ત.	ચોથી નરક સુધી જાય.	૭ પાઠા પણ મરીને નરકેં જા
૪ ઘણો લોન્ની હોય	૫ ગર્જજહુર: પરિસર્પ પાંચમી	૮ ય, પરંતુ તેનો નિયમ નહી.
૫ શુભક્રિયા રહિત હોય.	નરક સુધી જાય.	૯ કેમ કે કોઈ કોઈ જીવ નરક
૬ પાપરુચિ જીવ હોય.	૬ સ્ત્રીરત્ન ઠઠી નરકેં જાય.	૧૦ થી આવ્યા પછી જાતિસ્મર
૭ રૌદ્રપરિણામી હોય.	૭ ગર્જજમનુષ્ય, ગર્જજમત્સ્ય	૧૧ ણોદિસામગ્રીયેં સમકિત પા
૮ કૃતઘ્નદુષ્ટ પરિણામવાલો.	ઉત્કૃષ્ટ સાતમી નરકેં જાય.	૧૨ મીને શુભગતિમાં પણ જાય છે.

સંખ્યાતા આયુ વાલા મનુષ્ય મરીને ચારે ગતિમાં જાય, પરંતુ વજ્રરૂપ જનારાચ સંઘય
 ણવાલા કોઈ કોઈ મનુષ્ય પાંચમી સિદ્ધગતિમાં પણ જાય છે, તે કહે છે.

૧ મનુષ્યજાતિ સામાન્યથી જઘન્ય એક બે	૨ તાપસાદિલિંગે એક સમયે.	૨૦
અને ઉત્કૃષ્ટાં ૧૦૦ એક સમયમાં સીજે.	૩ સાધુલિંગે એક સમયે.	૧૦૦
ને વિશેષથી વેદ આશ્રયી આ પ્રમાણે સીજે.	હવે જઘન્ય મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ	અવગાહ
૧ સ્ત્રીલિંગે વીશ સીજે.	ના આશ્રયી મોક્ષ જવાનું કહે છે.	
૨ નપુંસલિંગે દસ સીજે.	૧ લઘુ બે હાથની અવગાહનાયે.	૪
૪ પુરુષલિંગે ૧૦૦ સીજે.	૨ મધ્યમ અવગાહનાયે.	૧૦૦
હવે ગ્રહસ્થાદિક લિંગ આશ્રયી એક સમ	૩ ઉત્કૃષ્ટ પાંચશે ધનુષ્યની અવગાહનાયે	૨
યમાં કેટલા સીજે તે ? કહે છે.	૧ ઝર્વલોક મેરુચૂલિકા નંદનવન પ્રમુ	૪
૧ ગ્રહસ્થલિંગે એક સમયે.	૪૨ અધોલોક તે અધોગ્રામાદિકથી.	૩૨

૩ તિર્યક્ લોકથી એક સમયે.	૧૦૦	૧૦ અપ્કાયથી આવ્યા.	૪
૧ સમુદ્રજલમાંથી એક સમયે.	૨	૧૧ વનસ્પતિથી આવ્યા.	૬
૨ શેષ ડ્રહ નદી પ્રમુખમાંથી.	૩	૧૨ તિર્યચપંચેન્દ્રિય પુરુષથી આવ્યા.	૧૦
હવે કહ ગતિમાંથી આવેલા મનુષ્ય એક સ	૧૩	તિર્યચ સ્ત્રીથી આવ્યા.	૧૦
મયે કેટલા મોકે જાય ? તે કહે છે.	૧૪	મનુષ્ય પુરુષથી આવ્યા.	૧૦
૧ નરકગતિથી આવ્યા.	૧૦	૧૫ મનુષ્ય સ્ત્રીથી આવ્યા.	૧૦
૨ તિર્યચ ગતિથી આવ્યા.	૧૦	૧૬ જુવનપતિની પ્રત્યેક નિકાયથી.	૧૫
૩ મનુષ્યગતિથી આવ્યા.	૨૦	૧૭ જુવનપતિની દેવીથી આવ્યા.	૦
૪ દેવગતિથી આવ્યા.	૧૦૦	૧૮ વ્યંતર દેવોથી આવ્યા.	૧૦
૫ રત્નપ્રજાથી આવ્યા.	૧૦	૧૯ વ્યંતર દેવીથી આવ્યા.	૫
૬ શર્કરપ્રજાથી આવ્યા.	૧૦	૨૦ જ્યોતિષી દેવોથી આવ્યા.	૧૦
૭ વાલુકાપ્રજાથી આવ્યા.	૧૦	૨૧ જ્યોતિષી દેવીથી આવ્યા.	૨૦
૮ પંકપ્રજાથી આવ્યા.	૪	૨૨ વૈમાનિક દેવોથી આવ્યા.	૧૦૦
૯ પૃથ્વીકાયથી આવ્યા.	૪	૨૩ વૈમાનિક દેવીથી આવ્યા.	૨૦

ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નનાં નામ તથા લંબાઈ આદિક પ્રમાણ તથા તેનાથી થતાં કામ.

એકેન્દ્રિય.	પ્રમાણ.	જે કાર્ય કરે તે કહે છે.	પંચેન્દ્રિય	શું કાર્ય કરે.	વાસુદેવ.	દેહમાન.
ચક્રરત્ન.	વામપ્રમાણ.	વૈરીનુંમસ્તક છેદે.	પુરોહિત.	શાંતિકર્મકરે	ચક્રરત્ન.	સાતે જે
ઠત્રરત્ન.	વામપ્રમાણ.	મ્લેહનામેઘનો નિરોધ.	અશ્વરત્ન.	મહાપરાક્રમી	ધનુષ્યરત્ન.	કાલે ઉ
દંત્રરત્ન.	વામપ્રમાણ.	વાંકીઝૂમિને સમીકરે,	ગજરત્ન.	મહાપરાક્રમી	ખડ્ગરત્ન.	તપન્ન થ
ચર્મરત્ન.	બે હાથપ્રમા	શાલી પ્રમુખને ઉત્પન્ન	સેનાપતિ	ચારખંડજિતે	કૌસ્તુજ.	યા હોય,
ખડ્ગરત્ન.	વત્રીશઅંગુલ	સંગ્રામમાંશક્તિવંતહો	ગૃહપતિ	ઘરયોગ્યકામ	ગદારત્ન.	તે કાલ
કાંગિણી.	ચારઅં.લાંબું.	વૈતાલ્યની ત્રીંતેમાંડલા	વાર્ત્તિક.	નદીના પુલ.	વનમાલ	ના પુરુષ
મણિરત્ન.	ચારઅં.લાંબું.	બારયોજન ઉદ્યોત કરે.	સ્ત્રીરત્ન.	મહારૂપવંત.	શંખરત્ન.	પ્રમાણ.

૯ એકેકું રત્ન એક હજાર યદ્દેવોયેં અધિષ્ઠિત હોય, અને બે હજાર દેવો ચક્રવર્તીની બે બાહુએ અધિષ્ઠિત હોય સર્વ મલી શોભ હજાર દેવો ચક્રવર્તીની સેવા કરે. એમાં ચક્રરત્ન, ખડ્ગરત્ન, ઠત્રરત્ન અને દંત્રરત્ન. ૯ ચાર આયુધશાલામાં ઉપજે. તથા મણિરત્ન, સુવર્ણકાંગિણીરત્ન અને ચર્મરત્ન, ૯ ત્રણ જંઘારમાં ઉપજે. અને હસ્તી તથા અશ્વ ૯ બે વૈતાલ્ય પર્વતમાં ઉપજે, જંબૂદ્વીપમાં જઘન્યથી ચાર ચક્રવર્તી હોય, તેવારેં ઠપન્ન રત્ન

૧૭ વાસુદેવ પદવી. ૧૮ કેવલી પદવી. ૧૯ શ્રાવક પદવી. ૨૦ મંડલીક પદવી.
૨૧ બલદેવ પદવી. ૨૨ સાધુ પદવી. ૨૩ સમકિત પદવી.

હવે કયીગતિથી નિકલ્યા જીવો, એ ત્રેવીશ માંહેલી કયી પદવી પામે? તે કહે છે.
૧ પહેલી નરકના નિકલ્યા જીવ, એકેંદ્રી રત્નની સાત પદવી ન પામે વાકી શોલ પામે.
૨ બીજા નરકના નિકલ્યા જીવ, એક ચક્રવર્તિ પદવી વર્જિને વાકી પન્નર પદવી પામે.
૩ ત્રીજા નરકના નિકલ્યા જીવ, વાસુદેવ બલદેવ એ બે ટાલી વાકી તેર પદવી પામે.
૪ ચોથા નરકના નિકલ્યા જીવ, એક તીર્થંકર વર્જી વાકી વાર પદવી પામે.
૫ પાંચમા નરકના નિકલ્યા જીવ, કેવલી વર્જી વાકી અગીયાર પદવી પામે.
૬ ષઠા નરકના નિકલ્યા જીવ એક સાધુ ટાલી વાકી દશ પદવી પામે.
૭ સાતમા નરકના નિકલ્યા જીવ. હસ્તિરત્ન, અશ્વરત્ન. સમકેત એ ત્રણ પદવી પામે.
૮ જવનપતિ, વાણવ્યંતર અને જ્યોતિષી એ ત્રણ નિકાયમાંથી નિકલેલા જીવ, એક વાસુદેવ બીજો તીર્થંકર એ બે પદવી ન પામે શેષ એકવીશ પદવી પામે.
૯ પૃથિવી, અપ્, વનસ્પતિ, પંચેન્દ્રિયતિર્યંચ અને મનુષ્ય એ પાંચમાંથી નિકલ્યા જીવો, ચક્રવર્તી, વાસુદેવ, બલદેવ અને તીર્થંકર એ ચાર વર્જી શેષ ઊગણીશ પદવી પામે.
૧૦ બેંદ્રી, તેંદ્રી અને ચૌરિંદ્રી એ ત્રણ વિકલેંદ્રી માંહેથી નિકલ્યા જીવો ચાર ઉત્તમ પુરુષ અને પાંચમી કેવલીની પદવી ટાલી શેષ અઠાર પદવી પામે.
૧૧ અગ્નિ અને વાયુકાયમાંથી નિકલ્યા જીવો સાત એકેંદ્રીરત્ન આઠમો હસ્તિરત્ન અને નવમો અશ્વરત્ન એ નવ પદવી પામે.

૧૨ સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકના નિકલ્યા જીવ સર્વ ત્રેવીશ પદવી પામે.
૧૩ ત્રીજાથી આઠમા દેવલોકના નિકલ્યા જીવ, સાત એકેંદ્રી ટાલી શેષ શોલ પદવી પામે.
૧૪ નવમા દેવલોકથી માંડી નવગ્રૈવેયક પર્યંતના નિકલ્યા જીવો, સાત એકેંદ્રીરત્ન આઠમું હસ્તિરત્ન અને નવમું અશ્વરત્ન વર્જી શેષ ચૌદ પદવી પામે.

૧૫ પાંચ અનુત્તરથી આવેલા જીવો ચૌદરત્ન તથા વાસુદેવ ટાલી શેષ આઠ પદવી પામે.

હવે વિમાન પ્રમુખ પદાર્થ જે આંગુલે કરી મવીયે, તે કહે છે.
૧ ઘર, કૂવા, તલાવ પ્રમુખ જે વસ્તુ છે તે સર્વ આત્માંગુલે કરી માપીયે.
૨ પૃથ્વી, પર્વત વિમાન પ્રમુખ જે છે તે સર્વ પદાર્થો પ્રમાણાંગુલે કરી માપીયે.
૩ શરીરને ઉત્સેધાંગુલે કરી માપીયે.
હવે એ આંગુલના પ્રમાણ કહે છે.
૧ સર્વથી પહેલાં સૂક્ષ્મ પરમાણું કહીયે.
૨ એવા અનંતા સૂક્ષ્મ પરમાણુએ એક બાદર પરમાણુ કહીયે.
૩ આઠ બાદર પરમાણુએ જે સૂર્યના તાપે

જાલી પ્રમુખમાં નજરેદેખાય, એવા કળી
યાને ઝઘ્ઘરેણુ અથવા રથરેણુ કહીયે.

૪ આઠ ઝઘ્ઘરેણુયે એક ત્રસરેણુ થાય.

૫ આઠ ત્રસરેણુયે દેવકુરુ ક્ષેત્રના યુગલી
યા મનુષ્ય સંબંધી એક મોવાલાની અ
ળી થાય, તેને વાલાગ્ર કહીયે.

૬ આઠ વાલાગ્રે એક લીલ થાય.

૭ આઠ લીલે એક ચૂકા થાય.

૮ આઠ ચૂકાયે એક યવ થાય.

૯ આઠ યવે એક ઉત્સેધાંગુલ થાય.

૧૦ ઠ ઉત્સેધાંગુલે એક પગ થાય.

૧૧ બે પગે એક વિલસ ઇટલે વેત થાય.

૧૨ બે વિલસે એક હાથ થાય.

૧૩ ચાર હાથે એક ધનુષ્ય થાય.

૧૪ બે હજાર ધનુષ્યે એક કોશ થાય.

૧૫ ચાર કોશે એક યોજન થાય.

હવે પ્રમાણાદિ અંગુલ કહે છે.

૧ ચારશે ઉત્સેધાંગુલે એક પ્રમાણાંગુલ થાય.

૨ બે ઉત્સેધાંગુલે શ્રીમહાવીર જગવાનું
એક આત્માંગુલ કહેવાય.

૩ શ્રીકૃષ્ણદેવજી અને જરતચક્રવર્તીનું શરીર.

૧૨૦ પ્રમાણાંગુલ પ્રમાણ જાણવું.

હવે સર્વ જીવોને ઉપજવાની યોનિ ચોરાશી
લાખ છે, તે સર્વ પ્રથમ પાંત્રીશ દ્વારમાં કહેલી

છે, અહીં તેનું સ્વરૂપ લખીયે છે.

૧ જે જીવોની ઉપજતી વચ્ચે વર્ણ, ગંધ,
રસ, સ્પર્શ એક બીજાના પરસ્પર સરખા
હોય, તેવા સર્વ જીવોની એકજ યોનિ છે.

૨ ઉપજવાના સ્થાનકને પણ યોનિ કહીયે.

૩ ગોબરના ઢાણામાં જેટલી જાતિના જીવ
આવી ઉપજે, તે સર્વ એક યોનિના જાણવા
હવે પાંત્રીશ દ્વારમાં પ્રત્યેક દંડકે જીવોના
કુલની સંખ્યા કહી છે, તેનો શરવાલો કરીયે,
તેવારે ૧૯૭૫૦૦૦૦૦૦૦ થાય. યદ્યપિ ઉપજ
વાની યોનિ એકજ છે પણ તેમાં ક્રમી ક્રી
ડા પ્રમુખ ઘણાં કુલ આવી ઉપજે છે.

હવે જૂદી જૂદી યોનિનાં સ્વરૂપ કહે છે.

૧ દેવતા એકેન્દ્રિય, નારકીને સંવૃત યોનિ છે.

૨ વિકલેન્દ્રિય, સંમૂર્ધિમ પંચેન્દ્રિય તિર્યચ
અને મનુષ્યને વિવૃત યોનિ હોય.

૩ ગર્જજ પંચેન્દ્રિય તિર્યચ તથા મનુષ્યને
મિશ્ર તે સંવૃત, નિવૃત, બેહુ યોનિ હોય.

૪ દેવતા, નારકીને અચિત્ત યોનિ હોય.

૫ ગર્જજ તિર્યચ તથા મનુષ્યને મિશ્ર યોનિ છે
દ્વાકી સર્વ જીવને સચિત્તાદિ ત્રણ યોનિ છે.

૬ નારકીને શીત ઝળણ એ બે યોનિ છે.

૭ દેવતા અને ગર્જજ તિર્યચ પંચેન્દ્રિય ત
થા મનુષ્યને મિશ્ર યોનિ હોય.

૮ પૃથ્વી, અપ્, વાયુ, વનસ્પતિ તથા સંમૂ
ર્ધિમ તિર્યચ અને મનુષ્યને ત્રણ યોનિ છે.

૧૦ તેજકાયને એકજ ઝળણ યોનિ હોય.

હવે મનુષ્યને યોનિ વિશેષ કહે છે.

૧ શંખાવર્ત્તા યોનિમાં પુત્ર મરણ પામે.

૨ શંખાવર્ત્તા યોનિ સ્ત્રીરત્નનેજ હોય.

૩ કૂર્મોન્નત યોનિ તે કાચવાના પુંઠની પેઠે
ઝૂંચી હોય પેટ વધે નહીં, એ યોનિમાં અ

રિહંત, ચક્રવર્ત્તી, વાસુદેવ, વલદેવ ઉપજે.

૪ વંશના પાન બે જોડાં કરીયે એવે આકારે

जे योनि होय ते त्रीजी वंसीपत्ता योनि कहीये. एमां शेष सामान्य मनुष्य उपजे.

हवे आयुसंबंधि विशेष कहे ठे.

- १ वांधवानी वेलाये बंधकाल आयु कहीये.
- २ आयु वांध्या पठी जेटलो काल वचमां उदय न आवे, तेने अवाधाकाल कहीये.
- ३ आयु पूर्ण आय ते अंतसमयायु कहीये.
- ४ घणो काल जोगववा योग्य आयुने सर्व प्रदेशो उदेरी स्वदपकाल जोगववा योग्य करे समकाले जोगवे तेने अपवर्त्तन कहीये.
- ५ जेटला कालनुं वांध्युं तेटलोज जोगवे तेने अनपवर्त्तन आयु कहीये.

- ६ जे कारणे करी आयु घटे, ते उपक्रम आयु ठे.
- ७ कोइ कारणे आयु न घटे ते निरुपक्रमायु. हवे बंधकाल जे जीवने जेटलो होय, ते कहे ठे.
- १ देवता, नारकी, असंख्याता वर्षायुवाला युगलीया मनुष्य तिर्यच ए सर्व ठ मास आयु रहे, तेवारे परजवनुं आउखुं वांधे.
- २ संख्याता वर्षायुवाला एवा तिर्यच मनुष्य निरुपक्रमायुवाला ते त्रीजो जाग आयु वाकीरहे तेवारे परजवनुं आयुवांधे.
- ३ सोंपक्रम आयुवाला मनुष्य तिर्यच त्रीजा जागरी उतुं शेपायु रहे थके अथवा नवमो जाग, अथवा सत्तावीशमो जाग अथवा अंतर्मुहूर्त्त आयु शेष रहे, तेवारे परजवनुं आयु वांधे.
- ४ आउखानो जेटलो जाग वाकी रहे थके नवा आउखानो बंध पडे, पठी जेटले

काले उदय आवे, तेनी वचमांनो काल ते अवाधाकाल कहेवाय.

- ५ अंतसमये आयु पूर्ण थये जीव एक समय प्रमाण रुजुगति करे अथवा चार पांच समय प्रमाणनी वक्रगति करे.

हवे ए बेहु गतिमां निश्चय व्यवहारनये करी परजवनुं आउखुं उदय आवे अने परजवनो आहार होय ते कहे ठे.

- १ रुजुगतिमां पहेले समये परजवनुं आउखुं अने परजवनो आहार उदय आवे.
- २ वक्रगतिमां बीजे समये परजवनुं आउखुं उदय आवे, अने एक समयनी वक्रगतिमां बीजे समये आहार करे.

- ३ वे समयनी वक्रगतिमां त्रीजे समये आहार करे. एक समय अणाहारी होय.
- ४ त्रण समयनी वक्रगतिमां चौथे समये आहार करे. वे समय अनाहारी होय.
- ५ चार समयनी वक्रगतिमां पांचमे समये आहार करे. त्रण समय अनाहारी होय.
- ६ एक समयनी वक्रगतिमां बेहु समय आहार लीये.

हवे आयु आश्रयी कहे ठे.

- ७ जे आयु वांधवा समये यथायोग्य ठीखुं वांध्यु, ते देशकाल अध्यवसाय आश्रयी घटे, तेने अपवर्त्तनायु कहीये.
- ८ जे आउखुं पहेलुं घणुं निकाचितबंधे करी वांध्यु, ते अवश्य जोगववुंज जोइये तेने अनपवर्त्तन आयु कहीये.
- ९ जे उत्तम पुरुष जेवा के चक्रवर्त्ती च

મૈશરીરી તેજ જવે મોઢા જાવા વાલા
 એવા મનુષ્ય, તેમજ દેવતા તથા નારકી
 અને યુગલીયા મનુષ્ય તથા તિર્યંચ એ
 સર્વનું નિરુપક્રમ આજીવું હોય.

૧૦ જે અધ્યવસાયે અથવા વિષ પ્રમુખે કરી
 આજીવું ઘટે, તે અધ્યવસાય પ્રમુખ ઉ
 પક્રમ કહીયે, અને એ ઉપક્રમથી વિપ
 રીત તે અનુપક્રમ કહીયે.

હવે સાત પ્રકારે આયુ ઘટે, તે કારણ કહે છે.

૧ રાગ દ્વેષથી તથા સ્ત્રીના સ્નેહથી મરે તે
 અધ્યવસાય મરણ કહીયે.

૨ તાજણા પ્રમુખ શસ્ત્રથી મરે. અથવા ફાં

સી खाई મરે તે નિમિત્ત મરણ કહીયે

૩ જીવ તૃષાથી મરે, અથવા ઘણો આહાર
 કરવાથી મરે તે આહાર મરણ કહીયે.

૪ શૂલીથી, વિષમવેદનાથી, પેટ ડુઃખવા
 થી મરે તે વેદના મરણ કહીયે.

૫ પેટમાં કટારીમારી મરે પાણીમાંદે પડી
 મરે, તે પરાઘાત મરણ કહીયે.

૬ વિષકન્યા ફરસથી મરે, સર્પ વિઠી પ્રમુ
 ખના ઝસવાથી મરે તે ફરસ મરણ કહીયે.

૭ ઘણા શ્વાસોઢ્વાસ આવ્યાથી મરે થોડા
 શ્વાસોઢ્વાસ આવ્યાથી મરે, તે આળપા
 ણ મરણ કહીયે.

હવે કુબેરદત્તા સાધવીયે બાલકની આગલ અઢાર નાત્રાં પોતાનાં ગાયાં, તેનાં નામ કહે છે.

પ્રથમ બાલકની સાથે ઠ સગપણ કહે છે.

૧ પોતાની માતાના ઉદરમાંથી એ બાલકનો
 જન્મ થયો છે માટે જાણ થયો.

૨ જાણનો દીકરો થાય માટે જત્રીજો થયો

૩ ધણીનો ન્હાનો જાણ થાય માટે દેવર થયો.

૪ શોકનો જણ્યો છે માટે દીકરો થયો.

૫ બાપનો જાણ થાય, માટે કાકો થયો.

૬ શોકના દીકરાનો દીકરો માટે પૌત્રો થયો

હવે કુબેરદત્ત જાણની સાથે ઠ નાત્રાં થયાં તે કહે

૧ બેહુ જણ એકજ માતાના ઉદરથી ઉપના
 થયે તે માટે મહારો જાણ કહેવાય.

૨ ફરી મહારી માતાનો એ ધણી થયો છે તે
 માટે મહારો બાપ કહેવાય.

૩ એની સાથે હું પરણી માટે જત્તાર થાય.

૪ એ પાલણાંમાં પોઢેલો ઢોકરો મહારા ધ
 ણીનો જાણ થાય છે તેથી તે ઢોકરો મ

હારો કાકો થયો તે મહારા કાકાનો વ
 લી એ બાપ થાય માટે મહારો દાદો થયો.

૫ વલી પહેલા મહારી શોક્યનો એ દોકરો
 હતો માટે મહારો દિકરો પણ થાય.

૬ મહારી સાસુનો ધણી થાય છે તે માટે મ
 હારો સસરો પણ થાય.

હવે કુબેરદત્તા ગણિકાની સાથે ઠ નાત્રાં
 કેવી રીતે થાય ? તે લખીયે ઢેયે.

૧ એની કુલે જન્મી હું માટે માતા થાય.

૨ મહારા ધણીની માતા થાય માટે સા સૂઢે.

૩ મહારા જાણની સ્ત્રી થાય માટે જોજાણે.

૪ મહારા જત્તારની સ્ત્રી થાય તે શોક્ય કહી.

૫ મહારા કાકાની માતા થાય તે દાદી કહીયે

૬ મહારી શોક્યનો દીકરો તે મહારો પણ
 દીકરો થયો, તેની એ સ્ત્રી છે. એ સગપણ

ગણતાં મહારી વહૂ પણ થાય,

એ અઢાર નાત્રાં કુબેરદત્તા સાધવીએ એકલા પોતા આશ્રી પાલાણમાં પોહોઢેલા ઠા કરાની આગલ ગાઢ સંજલાવ્યાં એવા કુબેરસેના વેશ્યા તથા તે સાધવીનો જાઢ જેને પોતે પરણી હતી, તે તથા તેના વીર્યથી જે બાલક ઉત્પન્ન થયો ઢે જેની પાસે સાધવી પોતે ડજી રહીને હાલરફા ગાય ઢે, તે મલી ચારે જણના પ્રત્યેકે એકેકના અઢાર અઢાર નાત્રાં પરસ્પર એક બીજાની સાથે સંબંધે થાય, તેવારે સર્વ મલી બહોંતેર નાત્રાં થાય.

॥ અથ અશુજ્ઞધ્યાનના ત્રેશઠ સ્થાનક, દષ્ટાંત સહિત કહે ઢે. ॥

- ૧ અજ્ઞાન ધ્યાનની ડપર, માસતુષનો દષ્ટાંત જાણવો.
- ૨ અનાચાર ધ્યાનની ડપર, પુત્રને અર્થે ચિંતાના કરનાર કોંકણ સાધુનો દષ્ટાંત.
- ૩ કુદર્શન ધ્યાનની ડપર, નંદમણિયાર શ્રેષ્ઠીનો તથા સોમિલબ્રાહ્મણનો દષ્ટાંત.
- ૪ ક્રોધધ્યાનની ડપર, કુલવાલક, મંચલીપુત્ર, પાલક તથા નમુચિનો દષ્ટાંત.
- ૫ માન ધ્યાને બાહુબલીનો દષ્ટાંત. ૬ માયાધ્યાને મલ્હિનાથનો દષ્ટાંત.
- ૭ લોજ્ઞધ્યાનની ડપર કેસરીયા લાકુ વહોરનાર, સાધુનો દષ્ટાંત.
- ૮ રાગ ધ્યાનની ડપર ત્રણ દષ્ટાંત કહે ઢે. તેમાં કામરાગની ડપર મણિરથરાજા જે મયણરેહા સતીની ડપર મોહિત થયો તેનો દષ્ટાંત. તથા સ્નેહરાગની ડપર જાનુ મંત્રી અને સરસ્વતીનો દષ્ટાંત અને દષ્ટિરાગની ડપર ગોષ્ઠામાહિલનો દષ્ટાંત.
- ૯ દ્વેષધ્યાનની ડપર ધર્મરુચિ નંદનાવરુનો દષ્ટાંત.
- ૧૦ મોહધ્યાનની ડપર બલદેવ, વિષ્ણુ, તથા સશ્વંજવસૂરિનો દષ્ટાંત.
- ૧૧ ઇહાધ્યાને કપિલકેવલીનો દષ્ટાંત. ૧૨ મિથ્યાત્વધ્યાને જમાલીનો દષ્ટાંત.
- ૧૩ મૂર્ઝાધ્યાને કનકકેતુનો દષ્ટાંત. ૧૪ શંકાધ્યાને આષાઢાચાર્યનો દષ્ટાંત.
- ૧૫ કાંઢ્ઠા ધ્યાનની ડપર મરીચિ તથા કપિલાદિકનો દષ્ટાંત.
- ૧૬ યુહિધ્યાનની ડપર મહૂરામંગૂ અને કંડરિકનો દષ્ટાંત.
- ૧૭ આશાધ્યાનની ડપર મૂલદેવ અને નિર્ધૂણશર્મ બ્રાહ્મણના સંબલનો દષ્ટાંત.
- ૧૮ તૃષ્ણાધ્યાનની ડપર અંગારદાહકનો દષ્ટાંત.
- ૧૯ હ્રુધાધ્યાનની ડપર સંપ્રતિરાજાનો જીવ કુમકનો દષ્ટાંત.
- ૨૦ પંથધ્યાનની ડપર પોતનપુર માર્ગગવેષક વઢકચીરીનો દષ્ટાંત.
- ૨૧ પંથે ચાલવાના ધ્યાનની ડપર વરધણુ તથા બ્રહ્મદત્તનો દષ્ટાંત.
- ૨૨ નિઢ્રા ધ્યાને ચૌદપૂર્વધર દષ્ટાંત. ૨૩ નિયાણાધ્યાને સંજૂતિરુષિ ડ્રૌપદી દષ્ટાંત.
- ૨૪ સ્નેહ ધ્યાનની ડપર મરુદેવીમાતા તથા અર્હન્નકજીની માતાનો દષ્ટાંત.
- ૨૫ કામધ્યાનની ડપર હાસા, પ્રહાસા, લોજ્ઞિત કુમારનંદીનો દષ્ટાંત.

- १६ कलुषध्याननी ऊपर उदायिनराजा प्रति अजिची कुमारनो दृष्टांत.
- १७ कलहध्याननी ऊपर महाशतक श्रावक तथा रेवती श्राविकानो दृष्टांत.
- १८ युद्धध्यान ऊपर कूणिक अने चेटकना दृष्टांत. १९ न्युद्धध्याने जरत बाहुबलीनो दृष्टांत
- २० संगध्याने जवदेव नागिलानो दृष्टांत. २१ संग्रहध्यान ऊपर मम्मण दृष्टांत.
- २२ व्यवहारध्याननी ऊपर राज कुलिपुत्रने अर्थे बेहु शोक्योनो दृष्टांत.
- २३ क्रयविक्रयध्याननी ऊपर लोजनंदनो दृष्टांत.
- २४ अनर्थ दंभ ध्याननी ऊपर द्वैपायनऋषि प्रति साम्ब प्रद्युम्नादिकनो दृष्टांत.
- २५ आजोग ध्याननी ऊपर प्रसन्नचंदनो दृष्टांत जेने जाणतां व्रत वीसख्यां.
- २६ आणाईल ध्याने सणाविल साधुनी बहेने वधतुं तेज लीधुं ते शण थयानो दृष्टांत.
- २७ वैरध्यानी ऊपर फरशुराम तथा सुभ्रूमादिकनो दृष्टांत.
- २८ वियकध्याननी ऊपर नंदराजानुं राज्यदेवा बांठनार चाणाकदनो दृष्टांत जाणवो.
- २९ हिंसाध्याननी ऊपर कूपनिक्षित कालसूरियानो दृष्टांत जाणवो.
- ३० हास्यध्याननी ऊपर चंद्ररौद्राचार्ये शिष्यने दीक्षा दीधी, तेनो दृष्टांत जाणवो.
- ३१ प्रहास्याध्याने चंद्रप्रद्योतने वारतङ्गरूषीश्वरने निमित्त कहीने बांधो, ते दृष्टांत.
- ३२ पर्जसंध्यानी ऊपर मरुभूति प्रत्ये कमठनी पेटें दृष्टांत जाणवो.
- ३३ फरुसध्याननी ऊपर ब्रह्मदत्त प्रते चुहणीनो अथवा युगबाहु प्रत्ये मणिरथनो दृष्टांत.
- ३४ जयध्याने गजसुकुमालनो विनाश करनार सोमिलने जय उपनो ए दृष्टांत जाणवो.
- ३५ अप्रशंसाध्याने सकमालना मुखचकी वररुचिये पोतानी अप्रशंसानुं ध्यान कीधुं ते दृष्टांत अथवा रथिके पोतानुं विज्ञान कोश्याने देखाड्युं ते दृष्टांत.
- ३६ परनिंदाना ध्यान ऊपर कुरंगमु मुनि निंदाना करनारा चार क्षपकनो दृष्टांत.
- ३७ परग्रह ध्यान ऊपर सज्जासमक्ष गोष्ठामाहिह्व दुर्बलिकापुष्पग्रें रह्यो, ए दृष्टांत.
- ३८ परिग्रह ध्याननी ऊपर मुनिपति प्रत्ये कुंचिक श्रावकनो दृष्टांत
- ३९ परपरिवादध्याननी ऊपर सुजडा सती प्रत्ये तेनी सासु नणंदनो दृष्टांत.
- ४० परद्रुषणध्याननी ऊपर दमयंतीने डाकिणीना कलंक चढाव्यानो दृष्टांत.
- ४१ आरंजध्याननी ऊपर ढंढणा कुमार पूर्वजव राजाधिकारीनो दृष्टांत.
- ४२ समारंजध्याने मनमांहे कीईक शोक्यना दीकरानुं मरण चिंतवनारा सुसढनो दृष्टांत.
- ४३ पापानुमोदनध्याननी ऊपर तंडुलमत्स्य अंतरमुहूर्त अनुमोदन करे ते दृष्टांत.
- ४४ अरिजाणध्यान ऊपर वापीनो उद्यान नंदमणियारे चिंतव्यो तेनो दृष्टांत.
- ४५ असमाधिमरणध्याननी ऊपर स्कंदसूरिनो दृष्टांत.

- ५६ कर्मोदय पञ्चयं ध्याननी ऊपर मरणवेलाये विष्णु श्रेणिकादिकनी पेरे दृष्टांत.
 ५७ कृद्दिगारवध्याननी ऊपर दशार्णजद्र राजानो दृष्टांत.
 ५८ रसगारवध्याननी ऊपर सुबुधि प्रधान प्रत्ये जितशत्रु राजानी पेठे दृष्टांत.
 ५९ शांतागारव ध्याननी ऊपर शशीराजानी पेठे दृष्टांत.
 ६० अविरमणध्याननी ऊपर नृगुपुरोहितना वेहुकुमर आश्रयी दृष्टांत जाणवो.
 ६१ अमुत्तिमरण ध्याननी ऊपर ब्रह्मदत्तनो पूर्वजव संज्जुत यतिनो दृष्टांत.
 ६२ रूपध्याननी ऊपर चंदप्रद्योते पटलित अंगारवतीना रूपनो दृष्टांत.

॥ उपदेश रत्नकोश प्रारंभः ॥

- १ सर्वदा जीवदया पालवी.
 २ इंद्रियोने कुमार्गे प्रवर्त्ताववी नही.
 ३ इंद्रियोने धर्ममार्गे प्रवर्त्ताववी.
 ४ निरंतर धर्मपूर्वक सत्यवचन बोलवुं.
 ५ शील खंडन करवुं नही.
 ६ कुशीलीयानो संसर्ग करवो नही केमके जेवी संगति होय तेवी बुद्धि पण आय.
 ७ गुरुनुं वचन लोपवुं नही.
 ८ जेम गुरु कहे, तेमज प्रवर्त्तवुं.
 ९ मार्गमां चपलपणे चालवुं नही.
 १० नीची दृष्टिराखी जीवयत्नकरतां चालवुं.
 ११ पोतानेकुलयोग्यद्रव्यानुसारेवेशपहेरवो.
 १२ वांकीदृष्टिये कोइनी साहामुं जोवुं नही.
 १३ पोतानी जिह्वा संवरी राखवी.
 १४ आलपंपाल एटले यद्धत् यद्धत्नबोलवुं.
 १५ अविचारित कार्य न करवुंविचारीकरवुं
 १६ पोतानाकुलनोरुमो आचारलोपवो नही.
 १७ पारका मर्म बोलवा नही केमके ते रोष्यो
 थको पोते मरे अथवा आपणने मारे.
 १८ कोइने कूडुं आल देवुं नही.
 १९ कोइने आक्रोश वचन कही शाप नदेवो
 २० गुणवंत पुरुषनो उपकार करवो.
 २१ उपकारकरीवीजाआगलप्रकाशवोनही.
 २२ दुःखमांरूडा माणसनेआलंवन आपवुं.
 २३ महोदुं संकट आवी पडे तो पण कोइ नी आगल हाथ मांमवो नही.
 २४ कोइ आपणने प्रार्थना करे तो ठति शक्तिये प्रार्थनानो जंग न करवो.
 २५ पोतामां घणा गुण होय तो पण पोता नी प्रशंसा स्वमुखे करवी नही.
 २६ दुर्जन माणसनी निंदा करवी नही.
 २७ जेनो जेवो स्वज्ञाव होय ते मूके नही.
 २८ पोताना धर्ममार्गे चाळीये.
 २९ घणी हास्य मस्करी न करवी.
 ३० हास्य न करवाथी गुरुता पामीये.
 ३१ वैरीनो विश्वास करवो नही.
 ३२ जे आपणा उपर विश्वास राखे, तेनी साथे कोइरीते विश्वासघात न करवो.
 ३३ कोइनो करेलो उपकार वीसारवो नही.
 ३४ गुणवंत उपर राचीये प्रशंसा करीये.
 ३५ निःस्नेही ऊपर स्नेह न करवो. परंतु मध्यस्थ पणे रहेवुं.
 ३६ पात्रनि परीक्षा करी सुपात्रने दान देवुं.

- सन्मान करवुं, केम के सत्पुरुषनो आ कलिकालयां त्रोटो ठे.
- ३९ लोक निंदा करे तेवुं काम न करवुं केम के जुतुं बोलवुं, चारी करवी, परदारा से ववी, एथी लोकमां कलंक चढे अने प रजवे नरके जवुं पडे. माटे तेन करवुं.
- ४० पोतानुं साहस सत्त्व ठोरुवुं नही. जो पोतामां सत्त्व होय तो सर्व कारज आय.
- ४१ व्यसननी उपर मोहित न आवुं.
- ४२ लक्ष्मीद्वय आय तो पण थोडा मांथी यथा योग्य दान आपवुं ए धीरपुरुषनुं खड्ग धारा समान व्रत जाणवुं.
- ४३ कोइनीसाथे घणो स्नेह न करवो जेटलो स्नेह करीये तेटलो दुःखदायी आय.
- ४४ अज्जीष्ट उपर प्रति दिवस रोष न करवो.
- ४५ कोइ साथे क्लेश न करवो.
- ४६ अन्यायथी लक्ष्मी उपार्जवी नही.
- ४७ कुवास कुठाकुर वास न करवो.
- ४८ बालकने प्रियवचने बोलाववुं.
- ४९ वैरीने मधुरवचने बोलाववो जेथी ते सु ख पामे तो आपणी साथे कलह न करे.
- ५० घणी लक्ष्मी होय तो पण ते बपोरनी ठाया सरखी जाणी अहंकार न करवो.
- ५१ लक्ष्मी न होय तो विषवाद न करवो. सर्वदा समजावे रहेवाथी संताप न आय.
- ५२ सेवकनां वखाण तेनां मुख आगल करवां.
- ५३ पुत्रनां वखाण तेनी पाठल करवां पण तेनां मुख आगल न करवां.
- ५४ सर्वकोइ प्रत्ये सरस सकोमल अने थो डुं धर्मसंयुक्त वचन बोलवुं.
- ५५ पोताना शत्रु अने मित्रनो विनय करवो.
- ५६ पोतानी संपत्ति माफक दान देवुं.
- ५७ पारका गुण शील होय ते बोलवा. पण अवगुण न बोलवा. ए मंत्रविना पण महोदुं वशीकरण ठे एम जाणवुं.
- ५८ प्रस्तावे बोलवुं पण अप्रस्तावे न बो लवुं केमके प्रस्तावे बोलवुं सर्वने गमे.
- ५९ घणा माणसमांहे जे दुर्जन होय तेनुं बहुमान करवुं.
- ६० पोताना प्रियनुं विशेष उपकार करवो.
- ६१ गुणवंतनी पूजा करवी.
- ६२ बीजानी पासे मंत्र आलोच न करवो.
- ६३ पारके घेर एकला न जवुं.
- ६४ स्त्रीये पतिव्रता धर्म पालवो.
- ६५ जेनी साथे अत्यंत प्रीति करवां वांठी ये तो तेने घेर जमवुं.
- ६६ ते मित्रने आपणे घेर जमावो.
- ६७ मित्रने वस्त्रादिकनुं दान आपवुं.
- ६८ मित्र जे वस्तु आपे, ते लेवी.
- ६९ पोतानी वात मित्र आगल कहेवी.
- ७० मित्रनी वात पोते पण पूठवी, एम क रवाथी तेनी साथे प्रीति दृढ आय.
- ७१ कोइनुं अपमान करवुं नही.
- ७२ पोताना गुणनो गर्व न करवो.
- ७३ गर्व करवाथी गुणहीन अइये.
- ७४ बहुरत्ना वसुंधरा ठे माटे पृथ्वीमां वि चित्र आश्चर्य देखी विस्मय पामवुं नही.

- ૭૩ મહોદું કાર્ય આરંજીને પઠી ન્હાનું ક | ૭૫ સર્વજીવને પોતા સરસા જાણી કોઈને
 ધીએ તો લોકમાં હાંસી થાય. | હુહવીએ નહીં રાગ રોષ આણીએ નહીં.
 ૭૪ ન્હાનું કાર્ય આરંજીને પઠી તેને મહીદું | ૭૬ એ પ્રમાણે વર્તનારો પુરુષ ક્યારે હુઃખી ન
 કરીએ તો લોકમાંહે પ્રશંસા થાય. | થાય ઠેવટે કર્મ ઠેદી મોક્ષ જાય ઇતિ ॥

॥ અથ અષ્ટજંગી પ્રારંભઃ ॥

- ૧ સુદેવ, સુગુરુ અને સુધર્મ, એ ત્રણ તત્ત્વનું સ્વરૂપ ન જાણે અને સાધુધર્મ તથા શ્રાવક ધર્મ એ બે માંહેલો કોઈ ધર્મ ન આદરે અને પચ્ચસ્કાણ જિનમત અનુષ્ઠાન ન પાલે એ પ્રથમ જાંગો જાણવો એનો સ્વામી સકલ લોકવાસી મિથ્યાત્વી જાણવો.
- ૨ જિનતત્ત્વ ન જાણે અને સાધુ ધર્મ તથા શ્રાવક ધર્મ આદરે અને અજ્ઞાનકષ્ટ માસ દમણાદિક પચ્ચસ્કાણ પાલે એ બીજો જાંગો બાલ તપસ્વી તપસાદિકનો જાણવો.
- ૩ જ્ઞાનતત્ત્વ ન જાણે અને બેહુ ધર્મમાંહેલો એક ધર્મ આદરે પણ યથાસ્થિત સાધુધર્મ માર્ગ ન પાલે પ્રતીત ન આણે એ ન જાણે, ન આદરે અને ન પાલે, એવો ત્રીજો જાંગો સર્વ પાસઘા, કુશીલીયા, સંશક્ત ઇત્યાદિક જવ્ય તથા અજવ્યાદિકનો જાણવો.
- ૪ જિનમત સ્વરૂપ ન જાણે તથા વલી સાધુ ધર્મ આદરે વલી યથાઠંદ પણે સાધુ માર્ગને પાલે એ ન જાણે, આદરે અને પાલે એવો ચોથો જાંગો ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપક અગીતાર્થનો છે.
- ૫ ધર્મના સ્વરૂપને જાણે, પણ નિયમના જયને લીધે બેહુ ધર્મ માંહેલો એકે ધર્મ ન આદરે અને વ્રત પચ્ચસ્કાણ પણ પાલે નહીં એ જાણે, ન આદરે, અને ન પાલે એવો પાંચમો જાંગો શ્રેણિક, સાત્યકી અને શ્રીકૃષ્ણ પ્રમુખ સમ્યક્દૃષ્ટિયોનો જાણવો.
- ૬ ધર્મના સ્વરૂપને જાણે પણ બેહુમાંહેલો એકે ધર્મ આદરે નહીં, પરંતુ નવવારુ સહિત શીલ પ્રમુખ પાલે એ ઠઠો જાંગો અનુત્તર વિમાનવાસી દેવાદિકનો જાણવો.
- ૭ જિનધર્મના સ્વરૂપને વિશદ રીતે જાણે અને બેહુ ધર્મમાંહેલા એક ધર્મને આદરે પરંતુ નિઝાવરણીય કર્મોંદયે કરી પાલી શકે નહીં સાતમો જાંગો સંવિહ્વપદ્ધીનો જાણવો.
- ૮ જિનધર્મમાં અત્યંત કુશલ થકો ધર્મસ્વરૂપને જાણે અને આદરે તેમજ જિનોક્તધર્મ યથાસ્થિત પણે પાલે એ જાણે, આદરે અને પાલે એવો આઠમો જાંગો સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા રૂપ ચતુર્વિધ શ્રીસંઘનો જાણવો.

એ આઠજાંગામાં પ્રથમના ચાર જાંગા મિથ્યાદૃષ્ટીના જાણવા અને પાઠલા ચાર જાંગા સમ્યક્દૃષ્ટિનાં છે તેમાંપાંચમો ઠઠો જાંગો અવિરતિ સમ્યક્દૃષ્ટીનો અને સાતમો જાંગો દેશ વિરતિનો જાણવો તથા આઠમો જાંગો દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિ બેહુનો જાણવો ॥ ઇતિ ॥

